

**РОЗБУДОВА ЄДИНОГО ВІДКРИТОГО
ІНФОРМАЦІЙНОГО ПРОСТОРУ
ОСВІТИ ВПРОДОВЖ ЖИТТЯ**

FORUM SOIS, 2024

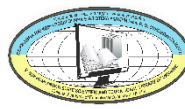
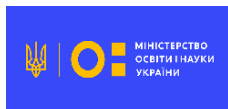
**THE DEVELOPMENT OF THE
UNIFIED OPEN INFORMATION SPACE
IN LIFELONG EDUCATION**

**ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ
(наукових праць, тез доповідей)
Шостого Міжнародного
науково-практичного
WEB-форуму**

**COLLECTION OF MATERIALS
(Scientific Papers, Theses of the Reports)
The 6th International
Scientific and Practical WEB-Forum**

5, 2024

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК УКРАЇНИ
УКРАЇНСЬКА ІНЖЕНЕРНО-ПЕДАГОГІЧНА АКАДЕМІЯ
ДЕРЖАВНА НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНА БІБЛІОТЕКА УКРАЇНИ
ІМЕНІ В. О. СУХОМЛИНСЬКОГО
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА
ЕРАЗМУС+ ПРОЄКТ CredTeach

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

РОЗБУДОВА ЄДИНОГО ВІДКРИТОГО ІНФОРМАЦІЙНОГО ПРОСТОРУ ОСВІТИ ВПРОДОВЖ ЖИТТЯ

FORUM SOIS, 2024

ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ
(НАУКОВИХ ПРАЦЬ, ТЕЗ ДОПОВІДЕЙ)
ШОСТОГО МІЖНАРОДНОГО
НАУКОВО-ПРАКТИЧНОГО WEB-ФОРУМУ

26–29 березня 2024 року
(Київ-Харків)

Випуск 5

Вінниця
«Нілан-ЛТД»
2024

УДК 37:002–021.341](082)
P78

Рекомендовано до оприлюднення Вченою радою
Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В. О. Сухомлинського
(протокол № 6 від 27.05.2024 року)

Рецензенти:

КАПЕЛЮШНИЙ Валерій Петрович, доктор історичних наук, професор, член-кореспондент Національної академії педагогічних наук України, завідувач кафедри етнології та краєзнавства України історичного факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка.

БАНІТ Ольга Василівна, доктор педагогічних наук, старший дослідник, головний науковий співробітник відділу андрагогіки Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України.

Forum-SOIS, 2024: Розбудова єдиного відкритого інформаційного простору освіти впродовж життя : збірник матеріалів (наукових праць, тез доповідей) 6-го Міжнародного науково-практичного WEB-форуму / за наук. ред.: М. Л. Ростоки, Т. С. Бондаренко, Г. С. Черевичного; упоряд. М. Л. Ростока; літ. ред. Ю. А. Кравченко, Н. М. Василенко, бібліогр. ред. О. В. Углова] ; НАПН України, ДНПБ України, УПА, КНУ ім. Тараса Шевченка. Вінниця : Нілан-ЛТД, 2024. Вип. 5. 389 с. DOI: <https://doi.org/10.33407/lib.NAES.740977>

ISBN 978-617-558-080-6

У збірнику зосереджено матеріали (наукові праці, тези доповідей, есе та ін.) 6-го Міжнародного науково-практичного WEB-форуму «Forum-SOIS, 2024» (26-29.03.2024), який підготовлено на умовах договору про спільну діяльність між основними організаторами – Українською інженерно-педагогічною академією, Державною науково-педагогічною бібліотекою України імені В. О. Сухомлинського і Київським національним університетом імені Тараса Шевченка. Вміщено матеріали учасників заходу з різних куточків світу, у тому числі представників Національної академії педагогічних наук України та інших закладів освіти і наукових установ України і зарубіжжя, зокрема учасників із Ізраїлю, Італії, Польщі тощо. Тематика збірника охоплює перспективні напрями розвитку освіти і науки в умовах цифрової трансформації суспільств, а саме: ідеї розбудови трансдисциплінарної парадигми освіти; психологічні засади, що покладено у підґрунтя процесів цифровізації освітньо-наукового простору; внесок в розбудову єдиного інформаційного простору освіти впродовж життя інформаційно-аналітичними центрами та освітянськими бібліотеками; розкрито тенденції університетської освіти в умовах сьогодення; зазначено на актуалізації цифрової трансформації освіти дорослих й упровадженні концепції Stem-підходу в освітній процес, тощо.

Матеріали форуму призначено для наукових працівників, докторантів, аспірантів, магістрантів, викладачів і здобувачів різних ланок освіти, педагогів і керівників закладів системи професійної освіти й навчальних підрозділів підприємств, а також роботодавців, управлінців, законодавців і політиків, всіх тих, хто зацікавлений у поліпшенні якості підготовки фахівців в умовах єдиного відкритого інформаційного простору освіти впродовж життя.

Автори матеріалів цього збірника несуть відповідальність за достовірність, унікальність, ергономічність і релевантність до тематики власне поданої публікації.

Erasmus + проект
«Мікрокваліфікації на основі MOOC для професійного розвитку викладачів»

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

Цей проект фінансується за підтримки Європейської Комісії.

Підтримка з боку Європейської Комісії в підготовці цього повідомлення [публікації] не означає схвалення його змісту, який відображає думку лише його авторів. Комісія не може нести відповідальність за будь-яке використання інформації, що міститься в авторській публікації тез доповіді.

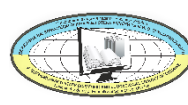
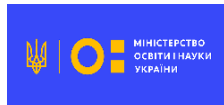
УДК 37:002–021.341](082)

ISBN 978-617-558-080-6

© ДНПБ, 2024
© УПА, 2024
© ТОВ «Нілан-ЛТД», 2024
© Автори публікацій, 2024

**MINISTRY OF EDUCATION AND SCIENCE OF UKRAINE
UKRAINIAN ENGINEERING AND PEDAGOGICAL ACADEMY
NATIONAL ACADEMY OF EDUCATIONAL SCIENCES OF UKRAINE
V. SUKHOMLYNSKY STATE SCIENTIFIC
AND EDUCATIONAL LIBRARY OF UKRAINE
TARAS SHEVCHENKO NATIONAL UNIVERSITY OF KYIV**

ЕРА3МУС+ CredTeach

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

**THE DEVELOPMENT OF THE UNIFIED
OPEN INFORMATION SPACE
IN LIFELONG EDUCATION**

FORUM SOIS, 2024

**COLLECTION OF MATERIALS
(Scientific Papers, Theses of the Reports)
6th INTERNATIONAL
SCIENTIFIC AND PRACTICAL WEB-FORUM**

May 26-29th, 2024

(Kyiv-Kharkiv)

Issue 5

**Vinnytsia
«Nilan-Ltd»
2024**

UDC 37:002–021.341](082)

R78

*Recommended for Publication by the Academic Council of the
V. Sukhomlynsky State Scientific and Educational Library of Ukraine
(Protocol No. 6 dated May. 27, 2024)*

Reviewers:

KAPELIUSHNYI Valerii, *DrSci (in History), Professor, Corresponding Member of the National Academy of Educational Sciences of Ukraine, Head of the Department of Ethnology and Local History of Ukraine, Faculty of History, Taras Shevchenko National University of Kyiv.*

BANIT Olha, *DrSci (in Education), Senior Researcher, Chief Researcher of the Department of Andragogy at Ivan Ziaziun Institute of Pedagogical and Adult Education of the National Academy of Educational Sciences of Ukraine.*

R78 Forum-SOIS, 2024: The Development of the Unified Open Information Space in Lifelong Education: collection of materials (scientific papers, abstracts) of the 6th Inter. Sci. and Practical WEB-forum / edited by M. L. Rostoka, T. S. Bondarenko, G. S. Cherevychnyi ; focus.-comp. M. L. Rostoka; lit. ed. Y. A. Kravchenko, N. M. Vasylenko ; bibliogr. ed. O. V. Uglova] ; National Academy of Educational Sciences of Ukraine, V. Sukhomlynsky State Scientific and Educational Library of Ukraine, Ukrainian Engineering Pedagogics Academy, Taras Shevchenko National University of Kyiv. Vinnytsia : Nilan-Ltd, 2024. Issue 5. 389 p. DOI: <https://doi.org/10.33407/lib.NAES.740977>

ISBN 978-617-558-080-6

The collection contains the materials (scientific papers, abstracts, essays, etc.) of the 6th International Scientific and Practical WEB-Forum 'Forum-SOIS, 2024' (26.03-29.03.2024), which was prepared under the terms of the agreement on joint activities between the main organisers – Ukrainian Engineering and Pedagogics Academy, V. Sukhomlynskyi State Scientific and Educational Library of Ukraine and Taras Shevchenko National University of Kyiv. The proceedings include contributions from participants from all over the world, including representatives of the National Academy of Educational Sciences of Ukraine, and other educational and research institutions of Ukraine and abroad, including participants from Israel, Italy, Poland, etc. The collection covers promising areas of education and science development in the context of digital transformation of societies, namely: ideas for the development of a transdisciplinary education paradigm; psychological principles underlying the processes of digitalisation of the educational and scientific space; contribution to the development of a single information space for lifelong learning by information and analytical centres and educational libraries; trends in university education in the current context; the actualisation of the digital transformation of adult education and the introduction of the Stem-approach into the educational process, etc.

The materials of the forum are intended for researchers, doctoral students, postgraduate students, master's students, teachers and students of various levels of education, teachers and heads of vocational education institutions and training departments of enterprises, as well as employers, managers, legislators and politicians, all those interested in improving the quality of training in a single open information space of lifelong learning.

The authors of the materials in this collection are responsible for the accuracy, uniqueness, ergonomics and relevance to the subject matter of the publication.

Erasmus+ project
«Micro-qualifications based on MOOCs
for professional development of teachers»

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

This project has been funded with support from the European Commission.

The European Commission's support for the production of this publication does not constitute an endorsement of the contents, which reflect the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

UDC 37:002–021.341](082)

ISBN 978-617-558-080-6

©SSSEL, 2024

©UEPA, 2024

© LLC «Nilan-Ltd», 2024

©Authors of reports, 2024

З М І С Т

ТРАНСДИСЦИПЛІНАРНА ПАРАДИГМА ЦИФРОВОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ СУСПІЛЬСТВА. УПРАВЛІННЯ ЗМІНАМИ ТА ЯКІСТЮ НАУКОВОГО Й ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСІВ	15
<i>Ростока Марина. Трансдисциплінарна методологія інформаційно-аналітичного супроводу цифрової трансформації освіти, педагогіки і психології.....</i>	15
<i>Серра Джованні. Навчання заради змін: стратегічна компетентність бути дорослими, які навчаються впродовж життя, у час постійних трансформацій (англ.).....</i>	21
<i>Велет Артем. Формування інформаційно-цифрової компетентності здобувачів профільної середньої освіти як педагогічна проблема.....</i>	28
<i>Гненна Валентина, Говорущенко Ольга. Використання онлайн-сервісу Mentimeter для візуалізації освітнього процесу студентів-медиків.....</i>	31
<i>Годецька Тетяна. Застосування штучного інтелекту в інформаційно-аналітичній діяльності.....</i>	35
<i>Жук Михайло. Освіта 4.0 у форматі революції перенавичок.....</i>	41
<i>Колдовський Артем. Трансдисциплінарний підхід щодо підвищення якості науково-освітнього процесу в контексті цифрової трансформації (англ.).....</i>	44
<i>Кравченко Юлія. Основні напрями цифрової трансформації професійної освіти у контексті зарубіжної співпраці.....</i>	48
<i>Кропочева Наталія. Поняття «дифузія інновацій» у концепції Габрієля Тарда: як, чому і з якою швидкістю розповсюджуються інновації»? (наукове есе).....</i>	53
<i>Павлиш Тетяна. Цифрові інструменти трансформації освітнього процесу в закладах вищої освіти зі специфічними умовами навчання.....</i>	55
<i>Петришин Людмила, Жидовська Наталія. Роль професійних бухгалтерів у повоєнному відновленні України.....</i>	59
<i>Середа Христина. Загальні засади підвищення якості менеджменту наукових досліджень у контексті трансдисциплінарності.....</i>	65
<i>Сухіна Володимир. Підвищення рівня фінансової грамотності здобувачів вищої освіти у процесі історичного дослідження грошової системи України 1991–1996 рр.....</i>	68
<i>Терентьєва Наталія. Цифрові технології у процесі підготовки фахівців з вищою освітою.....</i>	72
<i>Ягупов Василь. Методологічні підходи до розбудови єдиного відкритого інформаційного простору професійної освіти.....</i>	75
ПСИХОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ РОЗБУДОВИ ЄДИНОГО ВІДКРИТОГО ІНФОРМАЦІЙНОГО ПРОСТОРУ ОСВІТИ ВПРОДОВЖ ЖИТТЯ	79
<i>Коваленко Інна. Психологічні засади адаптації людей до відкритого інформаційного простору в умовах воєнного стану.....</i>	79

<i>Литвин Світлана. Вплив дистанційного навчання на стан здоров'я здобувачів освіти.....</i>	82
<i>Ніколаєнко Валентина. Медіаосвітні компоненти у вивченні сучасної української літератури.....</i>	85
<i>Пилипчук Ярослав. Бойовий транс як фактор війни (інформаційний аналіз історичного досвіду народів світу).....</i>	89
<i>Углова Ольга. Історіографічний аспект підготовки психологів: вітчизняний і зарубіжний досвід.....</i>	93
УНІВЕРСИТЕТСЬКА ОСВІТА: ТЕНДЕНЦІЇ СЬОГОДЕННЯ до 190-річчя Київського національного університету імені Тараса Шевченка	97
<i>Пижик Андрій. Підготовка вчителів історії в Київському національному університеті імені Тараса Шевченка: традиції, сучасний стан і перспективи.....</i>	97
<i>Черевичний Геннадій. Проектування змісту професійної підготовки майбутніх учителів історії в умовах цифровізації університету.....</i>	102
<i>Адамська Ірина. Використання кінохронік у підготовці вчителів історії.....</i>	105
<i>Акмен Вікторія, Сорокіна Світлана, Сорокіна Валентина. Поєднання розвитку напрямів дослідницької роботи із соціально-науковими комунікаціями (англ.)....</i>	109
<i>Бачієва Лариса. Актуалізація питання формування професійно важливих якостей фахівців.....</i>	112
<i>Бутенко Антон, Терентьєва Наталія. Фізична підготовленість майбутніх фахівців-зв'язківців до професійної діяльності в умовах воєнного стану.....</i>	115
<i>Васильєва Марина. Інтернаціоналізація закладів вищої освіти України: виклики і перспективи реалізації (наукове есе).....</i>	120
<i>Виговська Ольга. Університетська педагогічна освіта у післявоєнний час.....</i>	125
<i>Горбач Наталія. Розвиток медіакультури під час вивчення давньої української літератури.....</i>	136
<i>Жихорська Оксана. Використання технологій штучного інтелекту в підготовці майбутніх учителів історії.....</i>	139
<i>Копитко Андрій. Використання напрацювань філософії органічного виробництва та фізичної економії в освітньо-науковому процесі Львівського національного університету природокористування.....</i>	144
<i>Крашеніннік Ірина, Чорна Альона. Підходи до впровадження мікрокваліфікацій в процес професійної підготовки майбутніх педагогічних працівників у закладах вищої освіти.....</i>	149
<i>Кучма Юрій. Особливості практичної підготовки вчителів в умовах воєнного часу.....</i>	152
<i>Левицька Людмила. Формування ціннісних орієнтацій у майбутніх викладачів історії в процесі навчання в університеті.....</i>	157
<i>Лучанінова Ольга. Заклади вищої освіти в умовах розвитку цифрового університету та нової парадигми мислення.....</i>	164
<i>Петасюк Олена. Освіта в умовах воєнного стану: втрати та виклики.....</i>	166

<i>Сморжевська Оксана. Культурна компетентність майбутніх учителів історії (на прикладі викладання навчальної дисципліни «Художня культура в середній школі»).....</i>	172
<i>Топольницька Юлія. Викладання середньовічної історії в Новій українській школі: гендерна та інклюзивна історія.....</i>	174
<i>Чайківська Марія. Інтелектуалізація як використання інформаційних технологій для підвищення рівня інтелектуального розвитку суспільства (англ.)</i>	177
<i>Чепель Роман. Роль учителя історії в розвитку національної ідентичності здобувачів загальної середньої освіти інтерактивними засобами навчання....</i>	180
СУЧАСНІ ПІДХОДИ НАУКОВИХ ІНФОРМАЦІЙНИХ ЦЕНТРІВ І БІБЛІОТЕК У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ СИСТЕМНОЇ ОСВІТНЬОЇ АНАЛІТИКИ ТА СОЦІАЛЬНИХ КОМУНІКАЦІЙ	184
до 25-річчя Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В. О. Сухомлинського	
<i>Березівська Лариса. Електронні ресурси як ефективна форма поширення педагогічної біографічної інформації в контексті відкритої науки.....</i>	184
<i>Пономаренко Лариса. Створення віртуального комунікаційного середовищ для професійного розвитку фахівців освітянських бібліотек.....</i>	187
<i>Гончаренко Олена. Впровадження інноваційних технологій та цифровізація роботи освітянських бібліотек в умовах глобальних викликів сьогодення (англ.).</i>	192
<i>Гуралюк Андрій. Інформаційно-аналітична діяльність сучасної бібліотеки (англ.)....</i>	195
<i>Коваленко Світлана. Професійна підготовка вчителів інклюзивної освіти Нової української школи.....</i>	198
<i>Матвійчук Оксана. Освітянські бібліотеки – простір для інформаційної грамотності: локальні рішення для різних викликів.....</i>	203
<i>Павленко Тетяна. Місія освітянських бібліотек у реаліях сьогодення.....</i>	206
<i>Романова Ганна. Роль бібліотек у забезпеченні закладів освіти українською літературою на деокупованих територіях.....</i>	209
<i>Ростока Марина, Черевичний Геннадій, Цифрова траєкторія освітянина у Суспільство 5.0: побудова трансдисциплінарної екосистеми інформаційно-аналітичного супроводу освіти.....</i>	215
<i>Симоненко Тетяна. Цифрові бібліотечні сервіси у забезпеченні системної освітньої аналітики.....</i>	220
<i>Щегельська Катерина. Нова просторова парадигма освітянських бібліотек у США (англ.).....</i>	222
СТРАТЕГІЇ ЦИФРОВОЇ ОСВІТИ: ЗАСОБИ, МЕТОДИКИ, ТЕХНОЛОГІЇ, СИСТЕМИ	225
<i>Бондаренко Тетяна, Князєва Вікторія. Відкриті освітні курси як ефективний інструмент у сучасному цифровому просторі викладача.....</i>	225
<i>Божко Віктор. Структура професійної компетентності майбутнього викладача закладу професійно-технічної освіти в умовах дистанційного навчання.....</i>	229

<i>Вараксіна Наталія. Використання баз знань у візуалізації освітнього процесу</i>	232
<i>Гуменний Олександр. Підвищення інтелектуального капіталу коледжу: інструменти, методики, технології.....</i>	235
<i>Гуралюк Андрій. Модель Soft Skills у реаліях цифрової освіти (англ.).....</i>	238
<i>Деркач Олександр. Застосування модулів штучного інтелекту для побудови освітніх траєкторій здобувачів освіти.....</i>	241
<i>Драгун Володимир. Інноваційні підходи до використання цифрових технологій у закладах професійної освіти.....</i>	245
<i>Лисенко Сергій. Напрями персоніфікації освітнього середовища.....</i>	248
<i>Литвин Ольга. Педагогічний дизайн e-learning як чинник підвищення освітньої мотивації.....</i>	250
<i>Оксенюк Ігор. Формування цифрового освітнього середовища засобами хмарних технологій.....</i>	253
<i>Поляков Максим. Важливість дослідження результатів тестування здобувачів освіти в цифрових системах (на прикладі Люботинського професійного ліцею залізничного транспорту) (англ.).....</i>	256
<i>Проценко Олексій. Виклики та рішення розвитку освітніх екосистем в умовах інтернаціоналізації закладу вищої освіти.....</i>	260
<i>Сажко Галина, Лукашов Віталій. Комплекс цифрових освітніх ресурсів «Smart-технології в освіті».....</i>	263
<i>Сипчук Єгор. Формування дослідницької компетентності здобувачів освіти на уроках фізики: використання додатку ARDUINO SJ у фізичному дослідженні.....</i>	266
<i>Смалько Олена. Сучасні методичні підходи до вивчення інформатики у закладах освіти.....</i>	270
<i>Сорока Валерій. Сучасні цифрові технології в освітньому просторі.....</i>	273
<i>Танащук Катерина, Базика Сергій, Ямнюк Богдана. Зміна ролі науково-педагогічного працівника у процесі впровадження штучного інтелекту в освітній процес.....</i>	277
<i>Холодова Ніна. Онлайн-тестування в умовах дистанційного навчання.....</i>	280
ОСВІТА ДОРΟΣЛИХ В УМОВАХ ДИНАМІЧНОГО РОЗВИТКУ ІНФОРМАЦІЙНОГО СУСПІЛЬСТВА	283
<i>Гермак Ольга. Розвиток цифрової компетентності викладачів закладів професійної (професійно-технічної) освіти в умовах форсмажору.....</i>	283
<i>Дворник Олена. Розвиток соціальної компетентності вчителів у контексті сучасних викликів освітнього процесу: аналіз і перспективи.....</i>	287
<i>Іванова Наталя, Крашеніннік Світлана. Досвід координації навчальних груп в межах проекту «Молодь як провідник української національної ідентичності».....</i>	291
<i>Кузьменко Надія. Геронтоосвіта як чинник самореалізації особистості в умовах інформаційно-технологічного суспільства.....</i>	294
<i>Сімокоп Людмила. Навчання в єдиному інформаційному середовищі: психологічні бар'єри в освіті дорослих.....</i>	297

<i>Юда Лариса. Освіта впродовж життя: досвід Словаччини.....</i>	300
STEM-ОСВІТА: ДОСВІД, РЕАЛІЇ, СТРАТЕГІЇ	305
<i>Білик Надія. Сучасний учитель – поінформований провідник Stem-освіти.....</i>	305
<i>Сушкова Світлана. Психологічні особливості комунікативної поведінки вчителя та їх вплив на формування особистості учня.....</i>	309
<i>Триус Юрій, Фауре Еміль. Підготовка науково-педагогічних працівників до впровадження Stem-освіти у вищій школі: стан, проблеми, перспективи.....</i>	311
<i>Трохимчук Сергій, Федяй Ксенія. Використання платформ No-Code у викладанні програмування в закладах вищої освіти.....</i>	314
<i>Хурдей Євгенія, Прогляда Антон. Інтеграція новітніх інформаційних операторів у Stem-освіту: підвищення якості інженерної підготовки.....</i>	316
<i>ПРОГРАМА Forum SOIS, 2024.....</i>	319
<i>ПЕРСПЕКТИВИ.....</i>	373
<i>ВИСНОВКИ, ПРОПОЗИЦІЇ ТА РЕКОМЕНДАЦІЇ WEB-ФОРУМУ.....</i>	375
<i>ПЕРСОНАЛІЇ.....</i>	377
<i>АНАЛІТИЧНІ ДАНІ. ГЕОГРАФІЯ ФОРУМУ.....</i>	386

CONTENT

Transdisciplinary Paradigm of Digital Transformation of Society: Managing Changes and Quality of the Scientific and Educational Process	15
<i>Rostoka Marina. Transdisciplinary Methodology of Informational and Analytical Support of Digital Transformation of Education, Pedagogy and Psychology.....</i>	15
<i>Serra Giovanni. Learning for Change: the Strategic Competence to be Lifelong Learner Adults in the Time of Permanent Transformations (eng.).....</i>	21
<i>Velet Artem. Formation of Information and Digital Competence of Students of Specialized Secondary Education as a Pedagogical Problem.....</i>	28
<i>Hnenna Valentyna, Hovorushchenko Olha. Using the Mentimeter Online Service to Visualize the Educational Process of Medical Students.....</i>	31
<i>Godetska Tetiana. Application of Artificial Intelligence in Information and Analytical Activities.....</i>	35
<i>Zhuk Mykhaylo. Education 4.0 in the Format of the Challenges of the Reskilling Revolution.....</i>	41
<i>Koldovskiy Artem. A Transdisciplinary Approach to Improving the Quality of the Scientific and Educational Process in the Context of Digital Transformation (eng.).....</i>	44
<i>Kravchenko Julia. Main Directions of Digital Transformation of Professional Education in the Context of Foreign Cooperation.....</i>	48
<i>Kropocheva Nataliia. The Concept of «Diffusion of Innovations» in the Concept of Gabriel Tarde: How, Why and at What Speed do Innovations Spread»? (scientific essay)...</i>	53
<i>Pavlysh Tetiana. Digital Tools for the Transformation of the Educational Process in Institutions of Higher Education With Specific Learning Conditions.....</i>	55
<i>Petryshyn Lyudmyla, Zhydovska Nataliia. The Role of Professional Accountants in the Post-War Reconstruction of Ukraine.....</i>	59
<i>Sereda Khrystyna. General Principles of Improving of the Quality of Research and Development Management in the Context of Transdisciplinarity.....</i>	65
<i>Sukhina Volodymyr. Increasing the Level of Financial Literacy of Higher Education Students in the Process of Historical Study of the Money System of Ukraine in 1991–1996.</i>	68
<i>Terentieva Nataliia. Digital Technologies in the Process of Training Specialists with Higher Education.....</i>	72
<i>Yahupov Vasyl. Methodological Approaches to the Development of a Single Open Information Space for Vocational Education.....</i>	75
Psychological Basis of Development of a Unified Open Information Space of Education in the Process of all Life	79
<i>Kovalenko Inna. Psychological Principles of People's Adaptation to the Open Information Space Under Martial Law.....</i>	79

<i>Lytvyn Svitlana. Influence of Distance Education on the State of Health of Students.....</i>	82
<i>Nikolaienko Valentyna. Media Education as a Component of the Study of Modern Ukrainian Literature.....</i>	85
<i>Pylypchuk Yaroslav. Fighting Trance as a Factor of war (Information Analysis of Historical Information About the Peoples of the World).....</i>	89
<i>Uhlova Olha. Historiographic Aspect of Training Psychologists: Domestic and Foreign Experience.....</i>	93
University Education: Trends Today dedicated to the 190 th anniversary of Taras Shevchenko National University of Kyiv	97
<i>Pyzhik Andriy. History Teacher Education at Taras Shevchenko National University of Kyiv: Traditions, Current Status and Prospects.....</i>	97
<i>Cherevychnyi Gennadii. Projecting the Content of the Professional Training of Future History Teachers in the Conditions of Digitalization of the University.....</i>	102
<i>Adamska Iryna. The Use of Newsreels in History Teachers Education.....</i>	105
<i>Akmen V iktoria, Sorokina Svitlana, Sorokina Valentyna. Connecting the Development of Research Fields With Social and Scientific Communications (eng.)...</i>	109
<i>Bachiieva Larysa. Update on the Issue of Formation of Professionally Important Qualities of Specialists.....</i>	112
<i>Butenko Anton, Terentieva Nataliia. Physical Fitness of Future Communication Specialists for Professional Activities Under Martial Law.....</i>	115
<i>Vasylieva Maryna. Internationalisation of Higher Education Institutions in Ukraine: Challenges and Prospects for Implementation (scientific essay).....</i>	120
<i>Vygovska Olga. University Teacher Education in the Postwar Period.....</i>	125
<i>Horbach Nataliia. Development of Media Culture in the Study of Ancient Ukrainian Literature.....</i>	136
<i>Zhykhorska Oksana. Use of Artificial Intelligence Technologies in the Training of Future History Teachers.....</i>	139
<i>Kopytko Andriy. Use of the Developments of the Philosophy of Organic Production and Physical Economy in the Educational and Scientific Process of the Lviv National University of Nature Management.....</i>	144
<i>Krashenninnik Iryna, Chorna Alona. Approaches to the Implementation of Microqualifications in the Process of Professional Training of Future Educational Worker in Higher Education Institutions.....</i>	149
<i>Kuchma Yurii. Specific Aspects of Teachers' Training Practical in Wartime Conditions.....</i>	152
<i>Levytska Ludmila. The Formation of Value Orientations of Future History Teachers in the Process of Studying at the University.....</i>	157
<i>Luchaninova Olha. Institutions of Higher Education in the Conditions of the Development of the Digital University and the New Paradigm of Thinking.....</i>	164
<i>Petasyuk Olena. Education in the Conditions of the Martial Law: Losses and Challenges.....</i>	166

<i>Smorzhevskia Oksana. Cultural Competence of Future History Teachers (on the Example of Teaching the Educational Discipline «Art Culture in a Secondary School»)</i>	172
<i>Topolnytska Yuliia. Teaching Medieval History in New Ukrainian School: Gender and Inclusive History</i>	174
<i>Chaikivska Mariia. Intellectualization as the Use of Information Technologies to Increase the Level of Intellectual Development of the Society (eng.)</i>	177
<i>Chepel Roman. The Role of the History Teacher in Development of National Identity of General Secondary Education Students Using Interactive Learning Tools</i>	180
Contemporary Approaches of Scientific Information Centers and Libraries to Provide Systemic Educational Analytics and Social Communications	184
dedicated to the 25 th anniversary of the V. Sukhomlynskyi State Scientific and Educathional Library of Ukraine	
<i>Berezivska Larysa. Electronic Resources as an Effective Form of Dissemination of Pedagogical Biographical Information in the Context of Open Science</i>	184
<i>Ponomarenko Larysa. Creation of a Virtual Communication Environment for Professional Development of Educational Library Specialists</i>	187
<i>Honcharenko Olena. Implementation of Innovative Technologies and Digitalization of the Work of Educational Libraries in the Conditions of Today's Global Challenges (eng.)</i>	192
<i>Guraliuk Andrii. Information and Analytical Activities of the Modern Library (eng.)</i> ...	195
<i>Kovalenko Svitlana. Professional Training of Inclusive Education Teachers New Ukrainian School</i>	198
<i>Matviichuk Oksana. Educational Libraries as a Space for Information Literacy: Local Solutions for Various Challenges</i>	203
<i>Pavlenko Tetyana. Mission of Educational Libraries in Today's Realities</i>	206
<i>Romanova Ganna. The Role of Libraries in Supplying Educational Institutions with Ukrainian Literature in the de-Occupied Territories</i>	209
<i>Rostoka Marina, Cherevychnyi Gennadii. Digital Trajectory of Educator to Society 5.0: Building a Transdisciplinary Ecosystem of Information and Analytical Support for Education</i>	215
<i>Symonenko Tetiana. Digital Library Services in Providing System Educational Analytics</i> ...	220
<i>Shchehelska Katerina. New Spatial Paradigm of Educational Libraries in the USA (eng.)</i>	222
Digital Education Strategies: Tools, Methods, Technologies, Systems	225
<i>Bondarenko Tetiana, Kniazieva Viktoriia. Open Educational Courses as an Effective Tool in the Modern Digital Space of the Teacher</i>	225
<i>Bozhko Viktor. The Structure of Professional Competence of a Future Teacher of a Vocational Education Institution in the Context of Distance Learning</i>	229
<i>Varaksina Nataliia. Use of Knowledge Bases in Visualisation of the Educational Process</i>	232
<i>Humennyi Oleksandr. Enhancing College Intellectual Capital: Tools, Methods, Technologies</i>	235

<i>Guraliuk Andrii. Soft Skills in the Realities of Digital Education (eng.)</i>	238
<i>Derkach Oleksandr. Use of Artificial Intelligence Modules to Build Education Trajectories for Students</i>	241
<i>Drahn Volodymyr. Innovative Approaches to the Use of Digital Technologies in Vocational Education Institutions</i>	245
<i>Lysenko Serhii. Directions of Personification of the Educational Environment</i>	248
<i>Lytvyn Olha. Pedagogical Design of E-Learning as a Way of Increasing Educational Motivation</i>	250
<i>Okseniuk Igor. Formation of Digital Educational Environment by Means of Cloud Technologies</i>	253
<i>Poliakov Maksym. The Importance of Researching Students Testing Results in Digital Systems (Using the Example of Lyubotynsky Professional Lyceum of Rail Transport) (eng.)</i>	256
<i>Protsenko Oleksii. Challenges and Solutions for the Development of Educational Ecosystems in the Context of Internationalisation of Higher Education Institutions</i>	260
<i>Sazhko Halyna, Lukashov Vitalii. A Complex of Digital Educational Resources «Smart Technologies in Education»</i>	263
<i>Sypchuk Yehor. Formation of Research Competence of Education Applicants in Physics Lessons: Use of the ARDUINO SJ Application in Physics Research</i>	266
<i>Smalko Olena. Modern Methodological Approaches to the Study of Informatics in Educational Institutions</i>	270
<i>Soroka Valerii. Modern Digital Technologies in the Educational Space</i>	273
<i>Tanashchuk Kateryna, Bazyka Serhii, Yamniuk Bohdana. The Change in the Scientific-Pedagogical Worker's Role in the Process of Implementing Artificial Intelligence in the Educational Process</i>	277
<i>Kholodova Nina. Online Testing in Conditions of Distance Education</i>	280
Adult Education in the Context of Dynamic Development of the Information Society	283
<i>Hermak Olga. Development of Digital Competence of Teachers of Professional (Vocational-Technical) Education Institutions Under Force Majeure Conditions</i>	283
<i>Dvornyk Olena. Development of Teachers' Social Competence in the Context of Modern Challenges of the Educational Process: Analysis and Perspectives</i>	287
<i>Ivanova Natalia, Krasheninnik Svitlana. Experience of Coordination of Educational Groups Within the Project «Youth as Guides of Ukrainian National Identity»</i>	291
<i>Kuzmenko Nadiia. Gerontological Education as a Factor of Self-Realization of the Individual in the Conditions of the Information-Technological Society</i>	294
<i>Simokop Liudmyla. Learning in a Unified Information Environment: Psychological Barriers in Adult Education</i>	297
<i>Yuda Larysa. Lifelong Education: Experience of Slovakia</i>	300

STEM Education: Experience, Realities, Strategies	305
<i>Bilyk Nadiia. Modern Teacher – the Informed Guide to Stem-Education.....</i>	305
<i>Sushkova Svitlana. Psychological Features of the Teacher's Communicative Behaviour and Their Influence on the Formation of the Pupil's Personality.....</i>	309
<i>Tryus Yuriy, Faure Emil. Preparation of Academic Staff for the Implementation of Stem Education in Higher Education: State, Problems, Prospects.....</i>	311
<i>Trokhymchuk Sergii, Fediai Kseniia. The Use of No-Code Platforms When Teaching Programming in Higher Education Institutions.....</i>	314
<i>Khurdei Yevheniia, Prohliada Anton. Integration of New Information Operators in Stem Education: Enhancing the Quality of Engineering Training.....</i>	316
<i>Forum SOIS Program, 2024.....</i>	319
<i>PROSPECTS.....</i>	373
<i>CONCLUSIONS, PROPOSALS, RECOMMENDATIONS OF THE WEB FORUM.....</i>	375
<i>PERSONALITIES.....</i>	377
<i>ANALYTICAL DATA. GEOGRAPHY OF THE FORUM.....</i>	386

ТРАНСДИСЦИПЛІНАРНА ПАРАДИГМА ЦИФРОВОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ СУСПІЛЬСТВА. УПРАВЛІННЯ ЗМІНАМИ ТА ЯКІСТЮ НАУКОВОГО І ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСІВ

Transdisciplinary Paradigm of Digital Transformation of Society:
Managing Changes and Quality of the Scientific and Educational Process

РОСТОКА Марина¹

Державна науково-педагогічна бібліотека України імені В. О. Сухомлинського
НАПН України, м. Київ, Україна

ORCID: 0000-0002-1891-5482

E-mail: marilvross@gmail.com

ТРАНСДИСЦИПЛІНАРНА МЕТОДОЛОГІЯ ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНОГО СУПРОВІДУ ЦИФРОВОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ ОСВІТИ, ПЕДАГОГІКИ І ПСИХОЛОГІЇ

*Актуалізовано проблему трансдисциплінарної методології інформаційно-аналітичного супроводу освіти, педагогіки й психології. Застосування зазначеної методології представлено на прикладі організації і проведення наукових досліджень відділом наукового інформаційно-аналітичного супроводу освіти Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В. О. Сухомлинського. Окреслено шлях авторської ідеї запровадження трансдисциплінарного підходу в освіті. Проаналізовано науковий доробок українських дослідників. Наголошено на ролі трансдисциплінарних дослідницьких команд у контексті окресленої тематики. **Ключові слова:** трансдисциплінарність, інформаційно-аналітичний супровід, цифрова трансформація, освіта, педагогіка, психологія.*

***Transdisciplinary Methodology of Informational and Analytical Support of Digital Transformation of Education, Pedagogy and Psychology.** The scientific work actualises the problem of transdisciplinary methodology of information and analytical support of education, pedagogy and psychology. The application of this methodology is presented on the example of organising and conducting scientific research by the Department of Scientific Information and Analytical Support of Education of the V. Sukhomlynskyi State Scientific and Educational Library of Ukraine. The way of the author's idea of introducing a transdisciplinary approach to education is outlined. The scientific achievements of domestic researchers are analysed. The role of transdisciplinary research teams in the context of the outlined topic is emphasised.*

***Keywords:** Transdisciplinarity, Information and Analytical Support, Digital Transformation, Education, Pedagogy, Psychology.*

Вступ. Упродовж останнього десятиріччя методологія трансдисциплінарності набуває значної уваги серед вітчизняних і зарубіжних дослідників, зокрема в умовах сьогоденного постмодерного інформаційного простору освіти.

¹ ©РОСТОКА Марина (ROSTOKA Marina)

Трансдисциплінарність є однією із ознак постмодерну, який провокує появу низки «наукових аномалій», що стають скарбницею нового наукового знання. Актуальність розвитку методології трансдисциплінарності інформаційно-аналітичного супроводу цифрової трансформації освіти, педагогіки і психології визначено потребою у забезпеченні науково-педагогічних досліджень, у тому числі й у ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського, новим форматом організації та проведення досліджень з питань інформаційної освітньої аналітики. Створення трансдисциплінарної екосистеми інформаційно-аналітичного супроводу освіти, педагогіки і психології стає вимогою часу та потребує певних дослідницьких пошуків й розвідок.

Мета, методи і підходи. Метою наукової праці є актуалізація розвитку методології трансдисциплінарності у системі інформаційно-аналітичного супроводу освіти, педагогіки і психології, зокрема, що стосується підготовки наукових і педагогічних кадрів з певним рівнем трансдисциплінарного складника їхньої інформаційно-аналітичної компетентності, що уможлиблює формування трансдисциплінарної дослідницької команди.

У процесі дослідження застосовано емпіричні методи системного, кластерного, контент- та івент-аналізу, анкетування й спостереження. Відповідно враховано основні положення системного, трансдисциплінарно-компетентнісного, технологічного й діагностичного підходів.

У 2018 році певні міркування й висновки автора у тандемі з Г. Черевичним узагальнено й розкрито в публікації «Трансдисциплінарна парадигма STEM-управління знаннями в контексті адаптивного підходу» [10], яка привернула увагу представників UNESCO та має відповідний попит серед дослідників, що виявили певний інтерес до зазначеної проблеми. Запропоновано аналіз основних інноваційних трансформацій в освіті за певною структурно-семантичною логікою: трансдисциплінарність ↔ STEM ↔ адаптивне управління. Йшлося про те, що така абсолютно нова структура потребує наукового усвідомлення, підтвердження, обґрунтування та розроблення об'єктивних рішень для отримання знання. Відповідно засвідчено появу такої «наукової аномалії» як трансдисциплінарна парадигма, що «генерує нове бачення щодо управління знаннями в період становлення Stem-освіти – управління системами». У статті порушено проблему необхідності розроблення нових наукових концепцій і теорій, які забезпечать трансдисциплінарну методологію як парадигми постмодерної освіти.

У 2020 році відповідно засобами системної організації наукових досліджень з питань інформаційно-аналітичного супроводу освіти у ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського, шляхом контент-аналізу існуючих джерельних баз даних було отримано прикладні результати на виконання наукового дослідження

«Бібліографічний та аналітичний супровід діяльності Національної академії педагогічних наук України щодо науково-методичного забезпечення модернізації та реформування освіти» (2020–2022) [3] у форматі аналітичних оглядів з питань трансдисциплінарного підходу в освіті. Проаналізовано певні наукові праці зарубіжних і українських дослідників, в основу яких покладено розуміння понять «трансдисциплінарність», «трансдисциплінарний підхід», «трансдисциплінарна парадигма», «трансдисциплінарне дослідження», «трансдисциплінарна стратегія» та ін. [5]. Означено також прогноз з акцентом на необхідність розвитку трансдисциплінарних досліджень в академічному середовищі [6].

Основні результати. Активізація дослідниками ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського інформаційно-аналітичного супроводу проблеми трансдисциплінарності в українській освіті, на нашу думку, спровокувала упродовж 2020–2024 рр. низку публікацій, де автори занурюються до вивчення цього феномену. Наприклад, В. Панкратова і Л. Теліженко (2021 р.) надають певне бачення трансдисциплінарності як нового типу вироблення наукового знання. Науковці вважають, що «трансдисциплінарність – це відкрита, складна та багатогранна єдність знань, що здатна забезпечити побудову стійкого майбутнього, в якому гідна ситуація людини стане показником рівня цивілізованості суспільства» [7]. Так, Я. Чайка (2022 р.) зазначає, що «найважливішим досягненням трансдисциплінарності на сьогодні є формулювання методології трансдисциплінарності, прийнятої та застосованої великою кількістю дослідників у багатьох країнах світу» [8]. І. Акірі наголошує на тому, що «для якісного впровадження трансдисциплінарного підходу в освітню практику необхідна системна підготовка педагогічних кадрів у закладах вищої освіти» [1]. Українськими дослідниками (2022 р.) проаналізовано трансдисциплінарність у вищій освіті, що передбачає формування компетентностей, які дають змогу практично використовувати знання, уміння й навички, які набуто з різних дисциплін, з метою розв’язання прикладних завдань, зокрема висвітлено трансдисциплінарний підхід у системі вищої освіти. Вони вважають, що «трансдисциплінарність у вищій освіті – це формування знань, умінь і навичок для того, щоб знайти шлях до розв’язання складних соціальних проблем» [11].

Дослідниця Г. Бевз (2022 р.) розкриває основи трансдисциплінарного підходу у вивченні складних соціальних запитів. На її думку, «звернення науковців до трансдисциплінарності розглядається відповіддю на зростаючі соціальні виклики, що стосуються розширення меж науки та зростання кількості наукових дисциплін, процесів глобалізації суспільства та розбудови його інформаційного простору, постановки складних соціальних питань та потреби у розвитку складного мислення». Учена-психолог зауважує, що «реформа освіти

тракується складним соціальним явищем, прояснення процесів якого перебуває у площині трансдисциплінарності» [2].

У 2023 році на виконання прикладного наукового дослідження «Інформаційно-аналітичний супровід цифрової трансформації освіти і педагогіки: вітчизняний і зарубіжний досвід» (2023–2025 рр.) шляхом констатувального вивчення української і зарубіжної джерельної бази підготовлено аналітичний огляд «Ефективні методології цифрової трансформації у постмодерному науково-освітньому просторі», де «добір наукової періодики, виокремлення публікацій, на думку автора, заслуговують на певну увагу сьогоденної української науки й освіти з метою інформаційно-аналітичного забезпечення і супроводу підготовки наукових і освітянських кадрів, сприяння реалізації дослідницького і науково-освітнього потенціалу кожного вченого, освітянина, дослідника задля врахування узагальненого й систематизованого матеріалу в науковій роботі й освітній практиці». У публікації наголошено на соціально-турбулентному стані українського суспільства в умовах воєнного стану, «що призвело до появи нестабільних, невизначених фрагментів буття; на цивілізаційні зсуви, які відчуваються в кожному куточку планети й мають різнобічні форс-мажорні наслідки – війни, пандемії, стихійні лиха тощо». Звернуто увагу й на трансдисциплінарну методологію як одну із ефективних методологій цифрової трансформації освіти [4].

Слід зазначити, що якість інформаційно-аналітичного супроводу освіти, педагогіки і психології у певній площині залежатиме від компетентнісного складу трансдисциплінарної команди дослідників, які знаються на проблематиці трансдисциплінарної методології. Про це йдеться в дослідженні «Цифрова колаборація віртуальних проєктних команд у трансдисциплінарному освітньому просторі», яке актуалізовано введенням дистанційного режиму освітньої діяльності в умовах пандемії та воєнного стану в Україні. Трансдисциплінарне представлення ключових елементів системи освітньої співпраці у віртуальному просторі включає такі позиції: інструменти співпраці, режими співпраці, правила співпраці, мережевий етикет, командний дух. Використання дистанційної співпраці також передбачає створення основних і резервних каналів зв'язку, віртуального планування тощо, які мають бути однаковими для всіх членів команди. Нами наведено приклади програмного забезпечення для ефективної спільної роботи та управління проєктами, що поєднує окремі інструменти для їх підготовки та реалізації [9].

Висновки. Отже, трансдисциплінарна методологія інформаційно-аналітичного супроводу освіти, педагогіки і психології у контексті наукових досліджень відділу наукового інформаційно-аналітичного супроводу освіти ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського уможливило підвищення якості прикладних результатів,

формулювання об'єктивних висновків з визначення аналітичним шляхом напрямів дослідницьких розвідок, визначення перспектив, прогнозування майбутньої тематики та окреслення стратегій розвитку освітньої галузі, педагогічної й психологічної науки, які вже у своєму підґрунті мають трансдисциплінарний базис існування.

Саме застосування трансдисциплінарної методології забезпечило пошуки в контексті наукового дослідження «Інформаційно-аналітичний супровід цифрової трансформації освіти і педагогіки: вітчизняний і зарубіжний досвід» (2023–2025) та зумовило відкриття у 2024 році прикладного наукового дослідження «Інформаційно-аналітичний супровід психологічної науки у воєнний і повоєнний періоди України» (2024–2025). Виконавці цих досліджень за складом є трансдисциплінарною командою дослідників.

Список використаних джерел:

1. Акірі І. Професійна підготовка майбутніх вчителів у контексті трансдисциплінарної парадигми. *Вісник Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького. Серія: «Педагогічні науки»*. 2022. Вип. 3. С. 52–55. DOI: <https://doi.org/10.31651/2524-2660-2022-3-52-55>.
2. Бевз Г. Трансдисциплінарний підхід у психологічних дослідженнях реформи освіти як складного явища. *Вісник післядипломної освіти. Серія «Соціальні та поведінкові науки»*. 2022. Вип. 22(51). С. 28–46. DOI: [https://doi.org/10.32405/2522-9931-2022-22\(51\)-28-46](https://doi.org/10.32405/2522-9931-2022-22(51)-28-46).
3. Бібліографічний та аналітичний супровід діяльності Національної академії педагогічних наук України щодо науково-методичного забезпечення модернізації та реформування освіти» (2020–2022). *Електронна бібліотека НАПН України*. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/cgi/stats/report/themes/0120U002095/> (дата звернення: 05.03.2024).
4. Ефективні методології цифрової трансформації у постмодерному науково-освітньому просторі (аналітичний огляд). *Аналітичний вісник у сфері освіти й науки* : довід. бюл. / авт. упоряд. М. Л. Ростока; НАПН України, ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського. Вінниця : ТВОРИ, 2023. Вип. 17. С. 3–30. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/735907/> (дата звернення: 05.03.2024).
5. Трансдисциплінарний підхід у системі освіти України (част. 1, аналітичний огляд). *Аналітичний вісник у сфері освіти й науки* : довід. бюл. / авт. упоряд. М. Л. Ростока. Київ : НАПН України, ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського. 2020. Вип. 12. С. 30–48. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/722186/> (дата звернення: 05.03.2024).
6. Трансдисциплінарний підхід у науковому доробку учених Національної академії педагогічних наук України. (част. 2, аналітичний огляд). *Аналітичний вісник у сфері освіти й науки*: довід. бюл. / авт. упоряд. М. Л. Ростока. Київ: ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського, НАПН України, 2021. Вип. 13. С. 20–36. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/725240/> (дата звернення: 05.03.2024).
7. Теліженко Л., Панкратова В. Трансдисциплінарність як новий тип вироблення наукового знання. *Збірник наукових праць ЛОГОС*. 2021. С. 32–33. DOI: <https://doi.org/10.36074/logos-19.03.2021.v3.08>.
8. Чайка Я. Трансдисциплінарність інтеграційних процесів у науці. *Академічні візії*. Вип. 3. 2022. DOI: <http://dx.doi.org/10.5281/zenodo.5958409>.
9. Banit O., Rostoka M., Raievska Y., Kravchuk O., Cherevychnyi G. Digital Collaboration of Virtual Project Teams in the Transdisciplinary Educational Space. *AIP Conf. Proc.* 2023. 2889, 090004. DOI: <https://doi.org/10.1063/5.0172780>. In: Web of Science, Scopus (in English).
10. Rostoka M. L., Cherevychnyi G. S. Transdisciplinary Paradigm the STEM-Management the a Knowledge in the Context of the Adaptive Approach. *World Science*. 2018. Vol. 10(38). P. 4–9. DOI: https://doi.org/10.31435/rsglobal_ws/31102018/6180.

11. Udovychenko L., Pyatnitska-Pozdnyakova I., Skliar I., Pavliv A., Fonariuk O. A transdisciplinary Approach to Teaching and Building a Higher Education System. *Revista Eduweb*, 2022. Vol. 16(3). P. 91–105. DOI: <https://doi.org/10.46502/issn.1856-7576/2022.16.03.7>.

References:

1. Akiri I. Profesiina pidhotovka maibutnikh vchyteliv u konteksti transdystsyplinarnoi paradyhmy. *Visnyk Cherkaskoho natsionalnoho universytetu imeni Bohdana Khmelnytskoho. Seriya: «Pedahohichni nauky»*. 2022. Vyp. 3. C. 52–55. DOI: <https://doi.org/10.31651/2524-2660-2022-3-52-55>.
2. Bezv H. Transdystsyplinarnyi pidkhdid u psykholohichnykh doslidzhenniakh reformy osvity yak skladnoho yavlyshcha. *Visnyk pisliadyplomnoi osvity. Seriya «Sotsialni ta povedinkovi nauky»*. 2022. Vyp. 22(51). S. 28–46. DOI: [https://doi.org/10.32405/2522-9931-2022-22\(51\)-28-46](https://doi.org/10.32405/2522-9931-2022-22(51)-28-46).
3. Bibliografichniy ta analitychniy suprovid diialnosti Natsionalnoi akademii pedahohichnykh nauk Ukrainy shchodo naukovo-metodychnoho zabezpechennia modernizatsii ta reformuvannia osvity» (2020–2022). *Elektronna biblioteka NAES Ukrainy*. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/cgi/stats/report/themes/0120U002095/> (data zvernennia: 05.03.2024).
4. Efektyvni metodolohii tsyfrovoyi transformatsii u postmodernomu naukovo-osvitnomu prostori (analychniy ohliad). *Analitychniy visnyk u sferi osvity y nauky : dovid. biul. / avt. uporiad. M. L. Rostoka; NAPN Ukrainy, DNPB Ukrainy im. V. O. Sukhomlynskoho. Vinnytsia : TVORY, 2023. Vyp. 17. S. 3–30. URL: https://lib.iitta.gov.ua/735907/ (data zvernennia: 05.03.2024)*.
5. Transdystsyplinarnyi pidkhdid u systemi osvity Ukrainy (chast. 1, analitychniy ohliad). *Analitychniy visnyk u sferi osvity y nauky : dovid. biul. / avt. uporiad. M. L. Rostoka. Kyiv : NAES Ukrainy, DNPB Ukrainy im. V. O. Sukhomlynskoho. 2020. Vyp. 12. C. 30–48. URL: https://lib.iitta.gov.ua/722186/ (data zvernennia: 05.03.2024)*.
6. Transdystsyplinarnyi pidkhdid u naukovomu dorobku uchenykh Natsionalnoi akademii pedahohichnykh nauk Ukrainy. (chast. 2, analitychniy ohliad). *Analitychniy visnyk u sferi osvity y nauky: dovid. biul. / avt. uporiad. M. L. Rostoka. Kyiv: DNPB Ukrainy im. V. O. Sukhomlynskoho, NAES Ukrainy, 2021. Vyp. 13. S. 20–36. URL: https://lib.iitta.gov.ua/725240/ (data zvernennia: 05.03.2024)*.
7. Telizhenko L., Pankratova V. Transdystsyplinarnist yak novyi typ vyroblennia naukovooho znannia. *Zbirnyk naukovykh prats ΛΟΗΟΣ*. 2021. S. 32–33. DOI: <https://doi.org/10.36074/logos-19.03.2021.v3.08>.
8. Chaika Ya. Transdystsyplinarnist intehratsiinykh protsesiv u nauksi. *Akademichni vizii*. Vyp. 3. 2022. DOI: <http://dx.doi.org/10.5281/zenodo.5958409>.
9. Banit O., Rostoka M., Raievska Y., Kravchuk O., Cherevychnyi G. Digital Collaboration of Virtual Project Teams in the Transdisciplinary Educational Space. *AIP Conf. Proc.* 2023. 2889, 090004 DOI: <https://doi.org/10.1063/5.0172780>. In: Web of Science, Scopus (in English).
10. Rostoka M. L., Cherevychnyi G. S. Transdisciplinary Paradigm the STEM-Management the a Knowledge in the Context of the Adaptive Approach. *World Science*. Vol. 10(38). 2018. P. 4–9. DOI: https://doi.org/10.31435/rsglobal_ws/31102018/6180.
11. Udovychenko L., Pyatnitska-Pozdnyakova I., Skliar I., Pavliv A., Fonariuk O. A transdisciplinary Approach to Teaching and Building a Higher Education System. *Revista Eduweb*, 2022. Vol. 16(3). P. 91–105. DOI: <https://doi.org/10.46502/issn.1856-7576/2022.16.03.7>.

SERRA Giovanni²

Roma Tre University
Rome, Italy

ORCID: [0009-0004-2443-4660](https://orcid.org/0009-0004-2443-4660)

E-mail: giovanni.serra@uniroma3.it

LEARNING FOR CHANGE: THE STRATEGIC COMPETENCE TO BE LIFELONG LEARNER ADULTS IN THE TIME OF PERMANENT TRANSFORMATIONS

The publication considers such questions as presents the challenge of changes and complexity, a dynamic construct of competence, transversal and strategic competences, learning to learn as a strategic competence. The publication presents a series of dimensions through which the training/educational purpose of learning to learn is expressed.

Keywords: Lifelong Education, Organization, Online Education, Trends.

Навчання заради змін: стратегічна компетентність бути дорослими, які навчаються впродовж життя, у час постійних трансформацій. Розглянуто такі проблеми, як виклик змін і складності, динамічний конструкт компетентності, наскрізні та стратегічні компетентності, вміння вчитися як стратегічна компетентність. Представлено низку вимірів, через які виражено освітню мету навчання вміння вчитися. Зазначено, що відправною точкою є усвідомлення того, що світ, у якому ми живемо, стає дедалі складнішим, взаємопов'язаним і мінливим. Наголошено на тому, що зміни впливають на комунікацію, спосіб життя, економіку, технології, виробничі системи та ринки праці й відбуваються в контексті глобальних явищ, які чинять тиск на суспільства. Зосереджено увагу на тому, що розв'язання складних проблем потребує здатності приймати різні точки зору, інтегрувати методи, підходити до проблем інноваційно. Звернуто увагу на складові виміри стратегічної компетентності: біографічний, метакогнітивний, когнітивно-символічний та соціально-емоційний. Стверджено, що ці виміри є компасом для побудови освітніх траєкторій і середовищ, завдяки яким люди вчаться керувати власним навчанням з плином часу і активно реагувати на зміни в цьому контексті.

Ключові слова: освіта впродовж життя, організація, онлайн-освіта, тенденції.

The challenge of changes and complexity. The starting point is the consideration that the world we live is more and more complex, interconnected and changing. The changes affect communication, lifestyles, the economy, technologies, production systems, and labour markets, and they occur in a context also characterised by global phenomena that pressurise societies. I am referring to migration, climate change and, especially in Europe, an ageing population.

Added to all this are other stress factors that have affected people's lives in recent years, generating uncertainty: the economic crisis of 2008, the Covid-19 pandemic and, recently, the war in Ukraine and the energy crisis.

² ©СЕРРА Джованні (SERRA Giovanni)

Changes are a great challenge for education systems. In a world that is constantly and rapidly changing, acquired knowledge and skills quickly becomes obsolete. This means that what people learn in education gradually becomes less useful for understanding reality and acting in it.

Another characteristic of the time we live in is complexity. It appears increasingly clear that human, social, economic, political, technological and environmental facts are not independent and cannot be understood and addressed if observed as isolated phenomena. Everything is connected, everything is interdependent. Relying on technical rationality [14] to deal with complex problems in a deterministic and specialized way increasingly leads to ineffective or even harmful solutions. Tackling complex problems requires the ability to adopt different points of view, to integrate methods, to approach problems in an innovative way. This does not mean giving up specialization, but it means placing specialization at the service of collaboration between different paradigms, epistemologies and methodologies. Yet we must ask ourselves: are our educational paths oriented towards complexity? Do we educate our students at various levels to understand interconnections and interdependencies? And how much is the culture of adults living in our societies conditioned by the practices of the media and social networks that fuel simplification? These are problems that do not only concern those involved in humanistic studies. The need to adapt to changes and navigate complexity also concerns those who work in technical sectors and those who study to do so.

An education for change and complexity is essential for individuals, to guarantee their employability over time, and it is essential for societies, to protect democracy and fully human development.

In our research at the University of Roma Tre, we are questioning the individual competences that can facilitate adults in managing change and uncertainty and how to promote their development.

To answer these questions it is first necessary to focus attention on the concept of competence and overcome some misunderstandings regarding it.

A dynamic construct of competence. Let us therefore take three definitions of competence into consideration, the first of institutional origin, the second coming from a work sociologist and the third from an educational psychologist.

According to the Council of the European Union (2018) [16], competences are defined as a combination of knowledge, skills and attitudes, where: knowledge is composed of the facts and figures, concepts, ideas and theories which are already established and support the understanding of a certain area or subject; skills are defined as the ability and capacity to carry out processes and use the existing knowledge to achieve results; and attitudes describe the disposition and mind-sets to act or react to ideas, persons or situations. From this definition it follows that competence is a complex construct, made up of a

combination of different components. Incidentally, note that it is wrong to confuse competence with skills, as these are one of the components that constitute it.

The second definition is the one proposed by Guy Le Boterf, a work sociologist who is among the most important scholars on the topic of competences. According to Le Boterf (2000) [6], a person knows how to act competently, if they: knows how to combine and mobilise a set of relevant resources (knowledge, know-how, quality, resource networks, etc.); to carry out, in a particular context, professional activities according to certain professional requirements; in order to produce results (services, products) satisfying certain performance criteria for a recipient (client, user, patient, etc.). From this definition, it emerges that to be competent it is not enough to possess certain resources, but it is necessary to know how to combine and mobilise them. Therefore, competence does not consist in a sum of resources, but in their mobilisation to give life to an action that generates socially recognised results. From an educational perspective, this means that to train competent people it is not enough to provide them with knowledge or even skills, if they do not develop the ability to mobilise and combine them adequately for a desired purpose.

The third definition is from Michele Pellerey, an educational psychologist. From his point of view, competence is defined as the ability to cope with a task or set of tasks, managing to set in motion and orchestrate one's own cognitive, affective and volitional resources and to use the external ones available, in a coherent and fruitful way [9]. This definition is similar to that of Le Boterf, but it is clearer that to act competently people must be able to mobilise not only their own internal resources, but also those of the context in which they operate. For this reason, the combination of different resources is not always the same and must be the result of a creative, adequate and fruitful «orchestration».

As a result of these different perspectives, we have adopted a construct of competence that has at its center the subject's proactive capacity and agency [5]. The subject examines the task to be carried out and the characteristics of the context and proactively, drawing on both his own personal resources and the social and operational resources available in the context, selects, mobilizes and orchestrates the most appropriate resources in order to produce a result that is recognised effective by a recipient.

Increasingly, in the context of post-industrial and constantly evolving society, the resources to be mobilised in competent action cannot be standardised combinations. They can be better represented as constellations of resources, the activation of which depends on the goal of the action and the characteristics of the context or situation [11]. Mobilising the most adequate resources also presupposes the ability to reflect during the action and on the action [14] and to attribute meaning to one's own and others' actions [3].

However, it should be noted that this process does not have to happen every time a certain task is performed. Based on experience, a competence can be routinised and become itself a resource that is mobilised in the exercise of more complex competences.

Moreover, thanks to the proactive character of the competence, by means of reflection and often in a process of problem solving, competence can be transferred from a context to another. In this process, by means of the analogical thought, internal resources are re-orchestrated according to the external resources of the new context and to the performance required. This process works on the basis of what Shön calls «reflection in action».

Transversal and strategic competences. Many studies have highlighted that some transversal competences are essential to live and thrive in the changing society [4, 8, 12, 16]. According to OECD (2015) [8], in order to ensure the well-being and development of people, multidimensional competences are needed that include both the area of cognitive processes and socio-emotional elements [13]. Sánchez Puerta et al. (2016) recognise that socioemotional competences predict a range of important life outcomes and have «a strong influence on schooling decisions, employment, work experiences, occupational choice, and wages, while simultaneously minimizing risk behaviours (such as smoking, participation in illegal activities, and unplanned pregnancy)».

In the 2018 revision of the Recommendation on key competences for lifelong learning, the Council of EU introduced a new competence, called Personal, Social and Learning to learn competence (PSL), that integrates the Learning to learn key competence of the previous framework with a wider scope on personal and social development. The PSL competence has been described as follow: the ability to reflect upon oneself, effectively manage time and information, work with others in a constructive way, remain resilient and manage one's own learning and career. It includes the ability to cope with uncertainty and complexity, learn to learn, support one's physical and emotional wellbeing, to maintain physical and mental health, and to be able to lead a health-conscious, future-oriented life, empathize and manage conflict in an inclusive and supportive context [16].

As defined, PSL competence includes metacognitive and socio-emotional dimensions and is considered essential to take care of one's well-being and personal development, being able to face transformations and manage uncertainty, in complex and changing contexts of interaction.

Caena (2019) [4] identifies three core, intertwined elements that underpin PSL competence: Self-regulation, Empathy and Growth Mindset. The first element refers to the ability to manage oneself in a complex context, being able to adapt to the context and take care of one's own well-being. Being able to recognise and govern one's own emotions, thoughts and behaviour enables people to adopt flexible strategies, not letting themselves be overwhelmed by changes and accepting them as opportunities.

The second element, Empathy, refers to the ability to recognise and tune in to the thoughts and emotions of others, being open to understanding points of view other than one's own. This supports the communication and cooperation competences, and allows people to calibrate their behaviour in contexts characterised by multiple, not always predictable interactions.

The growth mindset, which is intertwined with the motivation to act, is nurtured by the drive to meet three fundamental human needs [10]: the need for autonomy, the need for mastery and the need for meaningful relationships. It supports a sense of self-efficacy [2] and provides people with the energy they need to face the challenges of learning and personal development. Growth mindset also nurtures critical thinking (metacognitive competence), which is expressed in divergent thinking and creativity as well as in analytical and convergent thinking [4].

PSL competence is, therefore, an extremely valuable resource for dealing with uncertainty, both in terms of emotional and social management, and in terms of activating cognitive processes geared towards managing complexity and cognitive flexibility.

All these competences are transversal across different disciplinary and practice areas; they are above all strategic competences, as they allow the valorisation of different personal resources in different and changing contexts and situations [7] and, therefore, to effectively exercise the other competences.

Learning to learn as a strategic competence. Alberici's (2008) [1] studies have highlighted that the construct of strategic competence can be characterized by two aspects, autonomous but not independent. The first is the functional value: competence is to be considered strategic if it includes «that knowledge that is necessary for individuals to be able to live in societies with a high cognitive value». The second is the generative value: competence is to be considered strategic if it refers to «second level learning which, acting on the terrain of the construction of thought and the transferability of competences, represents the condition for the realization [...] of human capability» in a lifelong dimension. From this perspective, the strategic nature of the learning to learn competence clearly appears, which takes on the function of a metacompetence thanks to which other competences can be generated, in response to the challenges of life and change.

In this context the problem arises of how to encourage the development of strategic competence in learning to learn.

Still referring to Alberici's studies, it may be useful to recall «a series of dimensions through which the training/educational purpose of learning to learn is expressed:

- the biographical dimension: ability to recognize oneself, to attribute meaning, to orient oneself, to plan, to choose;
- the dimension of metacognition: strategies relating to the restructuring of schemas (awareness of acquired cognitive schemas, dialogue with the situation, discovery and

diagnosis of the problem, adaptation of knowledge to environmental demands, control of the processes implemented), willingness to create new knowledge, to manage competences in a self-regulated way and to reinvent competences;

- the cognitive-symbolic dimension: symbolic competence relating to verbal understanding and logical reasoning (literacy, numeracy);

- the social and emotional dimension: relating to the exercise of intelligence and emotional skills and the ability to relate, communicate personally and interpersonally in different contexts» [1].

According to Stringher (2008) [15], learning to learn must be considered a higher order meta-competence, since it performs a coordination and orchestration function of other skills and competences. This meta-competence can be defined as a regulatory function of learning, thanks to which the individual acquires an increasingly greater power of control over his own learning process.

It is a complex construct, whose main components are self-regulated learning, dispositions to learn, the affective-motivational dimension of learning and the social dimension of learning.

By introducing this last dimension, the socio-constructivist perspective is recalled, according to which learning is a social process of construction of meaning.

Stringher also underlines that this meta-competence has an evolutionary dimension and can develop in a lifelong perspective.

These dimensions can - and should - be given particular attention in the design of educational paths at various levels and should also guide the design of information-educational environments aimed at integrating programs and tools for face-to-face education and those for independent learning.

Conclusions. The time we live in is characterized by continuous and accelerated changes, in the face of which knowledge and skills acquired by people in educational paths – both those for work and social ones and for citizenship – are destined to rapid obsolescence. If, however, we consider the concept of competence not as a simple practical skill, but as knowledge in action, characterized by the proactivity with which internal and external resources are mobilized to produce results, the construct of strategic competence and, in particular, the learning to learn strategic competence is highlighted, thanks to which new competences can be built by the subject, in response to changes in the context. Learning to learn strategic competence can be developed through attention to its constituent dimensions: the biographical dimension, the metacognitive dimension, the cognitive-symbolic dimension and the social and emotional dimension. These dimensions constitute the compass for building educational paths and environments thanks to which people will learn to manage their own learning over time and respond with agency to changes in the context.

Список використаних джерел / References:

1. Alberici A. La possibilità di cambiare. Apprendere ad apprendere come risorsa strategica per la vita. Milano : FrancoAngeli, 2008. 160 p.
2. Bandura A. Toward an agentic theory of the self. *Advances in Self Research, Vol. 3: Self-processes, learning, and enabling human potential* /H. Marsh, R. G. Craven, & D. M. McInerney (Eds). Information Age Publishing, 2008. P. 15–49.
3. Bruner J. La ricerca del significato. Per una psicologia culturale (E. Prodon, Trad.). Bollati Boringhieri. (Original work published 1990). 1992. 154 p.
4. Caena F. Developing a European Framework for the Personal, Social & Learning to Learn Key Competence (LifeComp) : Literature Review & Analysis of Frameworks / Punie, Y. (ed). Publications Office of the European Union, 2019. 59 p. DOI: <https://doi.org/10.2760/172528,JRC117987>.
5. Eteläpelto A., Vahasantanen K., Hökkä P., & Paloniemi, S. What is agency? Conceptualizing Professional Agency at Work. *Educational Research Review*. 2013. № 10. P. 45–65.
6. Le Boterf G. Construire les Compétences Individuelles et Collectives. Éditions d'Organisation, 2000. 302 p.
7. Montedoro C. Competenze strategiche e dimensioni epistemologiche dell'azione formativa. *Apprendimento di competenze strategiche. L'innovazione dei processi formativi nella società della conoscenza* / ISFOL, FrancoAngeli. Milano, 2003.
8. OECD. Skills for Social Progress: The Power of Social and Emotional Skills. Paris: OECD Publishing, 2015. DOI: <http://dx.doi.org/10.1787/9789264226159-en>.
9. Pellerey M. Le competenze individuali e il portfolio. Firenze: La Nuova Italia, 2004. 290 p.
10. Ryan R. M., Deci E. L. Self-determination theory and the facilitation of intrinsic motivation, social development, and well-being. *American Psychologist*. 2000. Vol. 55. P. 68–78.
11. Rychen D. S., Salganik L. H. Agire le competenze chiave. Scenari e strategie per il benessere consapevole. Milano: FrancoAngeli, 2007.
12. Sala A., Punie Y., Garkov V., Cabrera M. LifeComp. The European Framework for Personal, Social and Learning to Learn Key Competence. Publications Office of the European Union, 2020. DOI: [10.2760/302967,JRC120911](https://doi.org/10.2760/302967,JRC120911).
13. Sánchez Puerta M. L., Valerio A., Gutiérrez Bernal M. Taking Stock of Programs to Develop Socioemotional Skills. A Systematic Review of Program Evidence. Washington: The World Bank. 2016. 201 p.
14. Schön D. A. Il professionista riflessivo. Per una nuova epistemologia della pratica professionale / A. Barbanente, Trad. Edizioni Dedalo, 1993. 368 p.
15. Stringher C. Una mappa di navigazione per l'apprendere ad apprendere. Alberici A. *La possibilità di cambiare. Apprendere ad apprendere come risorsa strategica per la vita*. FrancoAngeli, 2008.
16. UE. Recommendation of the Council of 22 may 2018 on key competences for lifelong learning 2018. C.189/01. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32018H0604%2801%29> (date of assess: 06.05.2024).

ВЕЛЕТ Артем³

Українська інженерно-педагогічна академія
м. Харків, Україна

ORCID: [0009-0000-3305-6236](https://orcid.org/0009-0000-3305-6236)

E-mail: artem.velet@gmail.com

ФОРМУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-ЦИФРОВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ЗДОБУВАЧІВ ПРОФІЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ ЯК ПЕДАГОГІЧНА ПРОБЛЕМА

Розглянуто педагогічні проблеми, пов'язані з формуванням інформаційно-цифрової компетентності в здобувачів профільної загальної середньої освіти. Висвітлено основні чинники, які впливають на цей процес. Запропоновано різні підходи та стратегії до розв'язання зазначених проблем.

Ключові слова: компетентність, педагогічна проблема, цифрові технології.

Formation of Information and Digital Competence of Students of Specialized Secondary Education as Pedagogical Problem. This paper examines pedagogical issues related to the formation of information and digital competence among students in specialized secondary education. The main factors influencing this process are highlighted, and various strategies and approaches to addressing these issues are proposed.

Keywords: Competence, Pedagogical Issues, Digital Technologies.

Вступ. Сучасний світ стежить за стрімким розвитком технологій, який неодмінно позначається на сфері освіти. Зростання обсягів доступної інформації та швидкість змін потребують від суспільства нових знань і навичок. Однією з ключових компетентностей, необхідних у сучасному світі, є інформаційно-цифрова, яка передбачає не лише здатність ефективно користуватися інформаційними ресурсами, а й уміння критично оцінювати отриману інформацію, адаптуватися до нових технологій та ефективно взаємодіяти з ними. Проте навіть у зручному цифровому світі, де доступ до інформації, здавалося б, є безмежним, формування цієї компетентності виявляється непростим завданням, особливо серед здобувачів профільної середньої освіти. Педагогічна спільнота стикається з викликами, пов'язаними з пошуком ефективних методик і стратегій навчання, спрямованих на розвиток цієї ключової компетентності учнів. Зростання обсягів інформаційних ресурсів потребує впровадження нових освітніх програм і методичних підходів, що дасть змогу здобувачам освіти успішно впоратися з інформаційними потоками та стати активними учасниками цифрового суспільства.

Мета, методи і підходи. Формування інформаційно-цифрової компетентності у здобувачів профільної середньої освіти є актуальною педагогічною проблемою, розв'язання якої потребує пошуку нових підходів та інноваційних рішень у сфері освіти. У науковій літературі виокремлюють педагогічні проблеми, пов'язані з цим питанням. Такими проблемами є [1, 2]:

³ ©ВЕЛЕТ Артем (VELET Artem)

– відсутність адекватної методичної бази для вчителів: багато вчителів не мають достатньої підготовки чи доступу до методичних матеріалів для ефективного впровадження цифрових технологій в освітній процес;

– недостатність інноваційних педагогічних підходів: брак інноваційних педагогічних підходів і стратегій може перешкоджати ефективному використанню цифрових засобів для навчання й розвитку компетентностей;

– недооцінка важливості цифрової грамотності: деякі педагоги можуть недооцінювати важливість розвитку цифрової грамотності, що призводить до відсутності належного фокусу на цій компетенції в освітньому процесі;

– недостатня інтеграція цифрових технологій у програми навчання, що ускладнює формування компетентності в учнів; низький рівень мотивації здобувачів освіти до набуття цифрових навичок, що може призвести до низької активності та зацікавленості в опануванні цих компетенцій.

Розв'язання педагогічних проблем формування інформаційно-цифрової компетентності здобувачів профільної середньої освіти може бути багатокроковим та містити різні стратегії та підходи. Посилаючись на літературні джерела, наводимо для можливого розгляду деякі рішення:

– підвищення кваліфікації педагогічного персоналу: організація тренінгів, семінарів та курсів для вчителів з питань цифрової освіти, а також стимулювання їх участі в програмах професійного розвитку [3];

– створення доступних цифрових ресурсів: розроблення та впровадження цифрових платформ, які сприяють інтерактивному навчанню та створенню інтерактивного контенту для здобувачів освіти [3];

– інтеграція цифрових технологій в освітній процес: розроблення й впровадження методик з активним використанням цифрових технологій для залучення учнів до навчання, що сприятиме формуванню їхньої інформаційно-цифрової компетентності [3];

– розвиток критичного мислення та інформаційної грамотності: введення у навчальний план спеціальних курсів, які передбачають удосконалення навичок критичного аналізу та оцінювання інформації, отриманої з цифрових джерел [4];

– створення системи оцінювання компетентності: розроблення методик та критеріїв оцінювання інформаційно-цифрової компетентності здобувачів освіти, що уможлиблює відстеження їхнього прогресу та виявлення сфери подальшого розвитку [5].

Зазначені вище підходи можуть бути використані в поєднанні або окремо для досягнення більшої ефективності в формуванні інформаційно-цифрової компетентності серед здобувачів профільної середньої освіти.

Основні результати. Розглянуто педагогічні проблеми, пов'язані з формуванням інформаційно-цифрової компетентності здобувачів профільної середньої освіти. З урахуванням різноманітності чинників, що впливають на цей процес, зокрема таких, як кваліфікація педагогічного персоналу, доступ до технологій та інші, було запропоновано кілька можливих варіантів розв'язання цих проблем. Зокрема, важливими напрямками є підвищення кваліфікації вчителів, інтеграція цифрових технологій в освітній процес, розвиток критичного мислення учнів та створення системи оцінювання компетентності. Реалізація цих заходів уможливить більш ефективне формування інформаційно-цифрової компетентності та підготовку учнів до активної участі в сучасному цифровому суспільстві.

Висновки. Удосконалення педагогічних підходів до розв'язання проблем формування інформаційно-цифрової компетентності сприятиме забезпеченню якісної освіти та відповідної підготовки молодого покоління до вимог сучасного світу.

Список використаних джерел:

1. Воротникова І. П. Умови формування цифрової компетентності вчителя у післядипломній освіті. *Відкрите освітнє е-середовище сучасного університету*. 2019. №6. С. 101–118. DOI: <https://doi.org/10.28925/2414-0325.2019.6.101118>.
2. Цифрова компетентність сучасного вчителя нової української школи: зб. тез доповідей учасників всеукр. наук.-практ. семінару (Київ, 12 берез. 2019 р.) / за заг. ред., О. В. Овчарук. Київ : Ін-т інформ. технологій і засобів навчання НАПН України. 2019. 108 с.
3. Voogt J., Knezek G., Christensen R., Lai K.-W. (Eds.). *International Handbook of Information Technology in Primary and Secondary Education*. Springer, 2018.
4. Jukes I., McCain T., Crockett L., *Understanding the Digital Generation: Teaching and Learning in the New Digital Landscape*. Corwin Press, 2010.
5. Dede C., Gerard J. P. (Eds.), *Proceedings of the Annual Meeting of the Association for Information Science and Technology*. Wiley Online Library, 2017.

References:

1. Vorotnykova I. P. Umovy formuvannia tsyfrovoi kompetentnosti vchytelia u pisliadyplomnii osviti. *Vidkryte osvithne e-seredovishche suchasnoho universytetu*. 2019. № 6. S. 101–118. URL: <https://doi.org/10.28925/2414-0325.2019.6.101118>.
2. Tsyfrova kompetentnist suchasnoho vchytelia novoi ukrainskoi shkoly: zb. tez dopovidei uchasnykiv vseukr. nauk.-prakt. seminaru (Kyiv, 12 berez. 2019 r.) / za zah. red., O. V. Ovcharuk. Kyiv : In-t inform. tekhnolohii i zasobiv navchannia NAPN Ukrainy. 2019. 108 s.
3. Voogt J., Knezek G., Christensen R., Lai K.-W. (Eds.). *International Handbook of Information Technology in Primary and Secondary Education*. Springer, 2018.
4. Jukes I., McCain T., Crockett L., *Understanding the Digital Generation: Teaching and Learning in the New Digital Landscape*. Corwin Press, 2010.
5. Dede C., Gerard J. P. (Eds.), *Proceedings of the Annual Meeting of the Association for Information Science and Technology*. Wiley Online Library, 2017.

ГНЕННА Валентина⁴

ORCID: 0000-0002-0058-8399

E-mail: valentina.gnenna@gmail.com

ГОВОРУЩЕНКО Ольга⁵

ORCID: 0000-0001-6583-5699

E-mail: govorushchenko@gmail.com

Вінницький національний медичний університет імені М. І. Пирогова
м. Вінниця, Україна

ВИКОРИСТАННЯ ОНЛАЙН-СЕРВІСУ MENTIMETER ДЛЯ ВІЗУАЛІЗАЦІЇ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ СТУДЕНТІВ-МЕДИКІВ

Діджиталізація, персоналізація та інтенсифікація освітнього процесу здобувачів вищої освіти (майбутніх медиків) потребують використання ефективних цифрових інструментів візуалізації. Візуалізація освітнього процесу на кафедрі гістології Вінницького національного медичного університету імені М. І. Пирогова здійснюється на основі використання онлайн-сервісу Mentimeter. Мета – підвищення ефективності сприйняття інформації студентами-медиками. Проведені анонімні опитування здобувачів вищої освіти спеціальностей 222 «Медицина», 221 «Стоматологія» показали високу корисність онлайн-сервісу Mentimeter для візуалізації освітнього процесу.

Ключові слова: візуалізація, освітній процес, онлайн-сервіс Mentimeter.

Using the Mentimeter Online Service to Visualize the Educational Process of Medical Students. Digitalization, individualization and intensification of the educational process of medical students requires the use of effective digital visualization tools. The visualization of the educational process at the Department of Histology of National Pirogov Memorial Medical University is carried out through the use of the online service Mentimeter. The goal is to improve the efficiency of information perception by medical students. The anonymous surveys of students majoring in 222 «Medicine» and 221 «Dentistry» at National Pirogov Memorial Medical University showed the high usefulness of the Mentimeter online service for visualizing the educational process.

Keywords: Visualization, Educational Process, Online Service Mentimeter.

Вступ. Знання та вміння набуваються у процесі формування у здобувачів закладів вищої освіти hard skills, а задоволення пізнавальних інтересів, розвиток навичок самоконтролю, відновлення психоемоційного стану і саморегуляції, адаптація здобувачів у складних ситуаціях, ефективна комунікація в середовищі забезпечуються формуванням у здобувачів вищої освіти soft skills. Баланс між hard skills і soft skills сприяє успішній реалізації персональних освітніх потреб здобувачів закладів вищої освіти. Повний спектр компетентностей для формування майбутнього професіонала у закладі вищої освіти складається із

⁴ ©ГНЕННА Валентина (HNENNA Valentyna)

⁵ ©ГОВОРУЩЕНКО Ольга (HOVORUSHCHENKO Olha)

комплекту загальнокультурних компетентностей, блока загальнопрофесійних компетентностей і набору професіональних компетентностей, які формуються за видами діяльності майбутнього спеціаліста медичної галузі. Кожна навчальна дисципліна зорієнтована на унікальний перелік компетентностей, що формуються по закінченні закладу вищої освіти і забезпечують належний професійний рівень спеціаліста-початківця.

Усі професії нині пов'язані з цифровими ресурсами, тому викладачі мають допомогти здобувачам закладів вищої освіти використовувати цифровий інструментарій у творчій і персоналізованій спосіб, розвиваючи їхню цифрову компетентність [2].

Освітній компонент «Гістологія» складається з таких розділів, як цитологія, ембріологія, загальна та спеціальна гістологія. При цьому обсяги інформації за кожним розділом постійно зростають, що мотивує до впровадження ефективних інноваційних інструментів для досконалого та ефективного засвоєння інформації.

Сучасні цифрові інструменти візуалізації є новою формою освітнього контенту та інноваційною цифровою моделлю навчання, яка активно використовується для індивідуалізації освітнього процесу на кафедрі гістології Вінницького національного медичного університету імені М. І. Пирогова.

Мета, методи і підходи. Мета дослідження – підвищення ефективності сприйняття інформації студентами-медиками за рахунок візуалізації освітнього контенту.

Для візуалізації освітнього контенту навчальної дисципліни «Гістологія» під час вивчення мікропрепаратів та електрограм використано онлайн-сервіс Mentimeter (www.menti.com).

Застосовано методи емпіричного дослідження для визначення корисності використання Mentimeter для візуалізації освітнього процесу з освітнього компонента «Гістологія».

Основні результати. Використовуючи інструменти візуалізації, великі обсяги інформації можна представляти у лаконічній та логічній формі [3].

Нині існує величезна кількість цифрових інструментів візуалізації [1]. Для візуалізації освітнього контенту навчальної дисципліни «Гістологія» під час вивчення мікропрепаратів та електрограм використано онлайн-сервіс Mentimeter.

З метою визначення корисності онлайн-сервісу Mentimeter проведено анонімне опитування здобувачів вищої освіти спеціальностей 222 «Медицина», 221 «Стоматологія» Вінницького національного медичного університету

імені М. І. Пирогова під час вивчення використання мікропрепаратів та електрограм у гістології та в підготовці до підсумкових занять/іспиту, зокрема досліджено:

- корисність у засвоєнні освітнього контенту;
- візуалізацію освітнього контенту;
- взаємодію викладача з аудиторією;
- зворотний зв'язок з викладачем;
- задоволення персональних освітніх потреб.

Результати опитування показали, що здобувачі вищої освіти спеціальності «Медицина» вважають, що онлайн-сервіс Mentimeter забезпечує зазначені можливості на 81% (задоволення персональних освітніх потреб) – 93% (взаємодія викладача з аудиторією) під час вивчення використання мікропрепаратів та електрограм у гістології (рис. 1) і на 72% (задоволення освітніх потреб) – 79% (взаємодія викладача з аудиторією) у підготовці до іспиту з гістології (рис. 2).

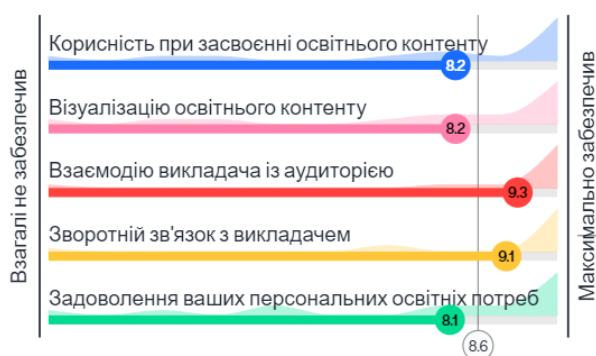

Рис. 1. Можливості онлайн-сервісу Mentimeter під час вивчення гістології на думку студентів спеціальності 222 «Медицина»

Рис. 2. Можливості онлайн-сервісу Mentimeter в підготовці до іспиту з гістології на думку студентів спеціальності 222 «Медицина»

Результати опитування показали також, що здобувачі вищої освіти спеціальності «Стоматологія» вважають, що онлайн-сервіс Mentimeter забезпечує зазначені можливості на 65% (задоволення персональних освітніх потреб) – 89% (взаємодія викладача з аудиторією) під час вивчення використання мікропрепаратів та електрограм у гістології (рис. 3) та на 75% (корисність у засвоєнні освітнього контенту) – 95% (зворотний зв'язок з викладачем) в підготовці до іспиту з гістології (рис. 4).

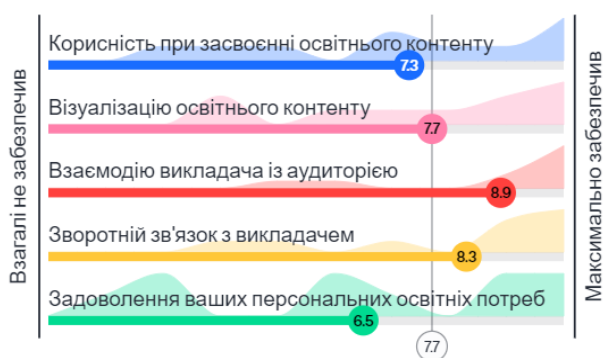

Рис. 3. Можливості онлайн-сервісу Mentimeter під час вивчення гістології на думку студентів спеціальності 221 «Стоматологія»

Рис. 4. Можливості онлайн-сервісу Mentimeter в підготовці до підсумкових занять з гістології на думку студентів спеціальності 221 «Стоматологія»

Отже, проведені анонімні опитування здобувачів вищої освіти спеціальностей 222 «Медицина», 221 «Стоматологія» показали високу корисність онлайн-сервісу Mentimeter для візуалізації освітнього процесу як під час вивчення освітнього компонента «Гістологія», так і в підготовці до підсумкових занять/іспиту з цього освітнього компонента.

Висновки. Проведені анонімні опитування здобувачів вищої освіти спеціальностей 222 «Медицина», 221 «Стоматологія» Вінницького національного медичного університету імені М. І. Пирогова продемонстрували переваги та високу корисність використання онлайн-сервісу Mentimeter для візуалізації освітнього процесу як під час вивчення освітнього компонента «Гістологія», так і в підготовці до підсумкових занять/іспиту з цього освітнього компонента.

Список використаних джерел:

1. Periodic Table of Visualization Methods. *Visual-literavy*. URL: http://www.visual-literacy.org/periodic_table/periodic_table.html (date of access: 21.03.2024).
2. Thalheimer W. Debunk This: People Remember 10 Percent of What They Read. *ATD. Association for Talent Department*. URL: <https://www.td.org/insights/debunk-this-people-remember-10-percent-of-what-they-read> (date of access: 21.03.2024).
3. Watts M. Harnessing the Power of Data Visualization in Education: Pros and Cons. *LinkedIn*. URL: <https://www.linkedin.com/pulse/harnessing-power-data-visualization-education-pros-cons-martin-watts/> (date of access: 21.03.2024).

References:

1. Periodic Table of Visualization Methods. *Visual-literavy*. URL: http://www.visual-literacy.org/periodic_table/periodic_table.html (date of access: 21.03.2024).
2. Thalheimer W. Debunk This: People Remember 10 Percent of What They Read. *ATD. Association for Talent Department*. URL: <https://www.td.org/insights/debunk-this-people-remember-10-percent-of-what-they-read> (date of access: 21.03.2024).
3. Watts. M. Harnessing the Power of Data Visualization in Education: Pros and Cons. *LinkedIn*. URL: <https://www.linkedin.com/pulse/harnessing-power-data-visualization-education-pros-cons-martin-watts/> (date of access: 21.03.2024).

ГОДЕЦЬКА Тетяна⁶

Державна науково-педагогічна бібліотека України імені В. О. Сухомлинського
НАПН України, м. Київ, Україна

ORCID: 0000-0003-0550-1894

E-mail: godtaniv@gmail.com

ЗАСТОСУВАННЯ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ В ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

Проаналізовано науковий доробок українських учених щодо застосування штучного інтелекту в інформаційно-аналітичній діяльності. Під час аналізу дійшли висновку про необхідність глобального співробітництва. Щоб максимально використовувати переваги ШІ та одночасно зменшити його виклики, потрібно активно залучати науковців, підприємців і законодавців до спільної роботи.

Ключові слова: штучний інтелект, інформаційно-аналітична діяльність, інформаційно-комунікаційний простір, цифрова компетентність, аналітика.

Application of Artificial Intelligence in Information and Analytical Activities.
The scientific output of Ukrainian scientists regarding the use of artificial intelligence in information and analytical activities was analyzed. During the analysis, a conclusion was reached about the need for global cooperation. In order to maximize the benefits of AI while reducing its challenges, it is necessary to actively engage scientists, entrepreneurs, and policymakers to work together.

Keywords: Artificial Intelligence, Information and Analytical Activity, Information and Communication Space, Digital Competence, Analytics.

Вступ. У 2023-му Словник Коллінза назвав «штучний інтелект» (далі – ШІ) словом року. Ажіотаж навколо ШІ не стихає, і багато компаній вже використовують його у своїй роботі. Команда LOOQME дослідила, що говорили про штучний інтелект українські медіа та як вітчизняні компанії використовують його у роботі й доповнила його коментарями експертів, зокрема: впродовж року українські ЗМІ згадували штучний інтелект 167452 рази.

Втім серед цих згадок тільки 66,4 тис. згадок стосуються безпосередньо України; в освітній тематиці про штучний інтелект згадували майже 10 тисяч разів. Попри відносно невелику кількість згадок, вони мають значне потенційне охоплення – понад 56 млн; найчастіше вживаними у публікаціях були слова освіта, наука, національний та мова; найбільш очевидний ризик для генеративних моделей штучного інтелекту – це ризик галюцинацій, коли людина сліпо довірятиме ШІ і сприйматиме як істину в останній інстанції. Інший ризик – нерозуміння нами технології, того, як саме працює штучний інтелект. Дослідники переконані, що у використанні штучного інтелекту все одно на першому місці має бути людина [13].

⁶ ©ГОДЕЦЬКА Тетяна (GODETSKA Tetiana)

Мета, методи і підходи. Мета публікації – дослідити та проаналізувати наукові джерела щодо застосування штучного інтелекту в інформаційно-аналітичній діяльності.

У роботі застосовано методи аналізу, синтезу, узагальнення. Застосовано системний підхід щодо застосування механізмів інформаційно-аналітичного супроводу освіти і педагогіки.

Основні результати. У сучасному глобалізованому, технологізованому і разом з тим неструктурованому світі роль інформаційно-аналітичної діяльності об'єктивно зростає. Це обумовлено насамперед неконтрольованим розвитком усіх процесів і явищ як в економіці, так і в політиці, так і в суспільному житті. Діяльність будь-яких структур сьогодні потребує хоча б мінімального прогнозованого розвитку, захисту від ризиків, небезпек і викликів.

Інформаційно-аналітична діяльність (далі – ІАД) – це специфічний різновид інтелектуальної, розумової діяльності людини, в процесі якої внаслідок певного алгоритму послідовних дій з пошуку, накопичення, зберігання, обробки, аналізу первинної інформації утворюється нова, вторинна аналітична інформація у формі аналітичної довідки, звіту, огляду, прогнозу тощо. Аналітика – це той універсальний засіб, який здатний швидко і ефективно змінити якість життя українців на краще і успішно зробить це при умові повсюдного використання [6].

У Концепції розвитку штучного інтелекту в Україні схваленою КМ України в грудні 2020 року [9], терміни використовуються в такому значенні:

– III – організована сукупність інформаційних технологій, із застосуванням якої можливо виконувати складні комплексні завдання шляхом використання системи наукових методів досліджень і алгоритмів обробки інформації, отриманої або самостійно створеної під час роботи, а також створювати та використовувати власні бази знань, моделі прийняття рішень, алгоритми роботи з інформацією та визначати способи досягнення поставлених завдань;

– галузь III – напрям діяльності у сфері інформаційних технологій, який забезпечує створення, впровадження та використання технологій штучного інтелекту.

Використання III стало невіддільною частиною життя людини, наприклад, застосування електронної пошти Gmail, соціальних мереж, Facebook, Pinterest мережі Instagram, сервісу Google Maps, електронного додатку Uber, технології розумного дому, персональних асистентів функціонують за допомогою штучного інтелекту [7], Adobe, зазначимо, що також необхідно створювати засоби збирання, зберігання і обробки великих даних (Big data). Отже, маємо

об'єктивний процес розвитку електронних інформаційних технологій в усіх сферах людської діяльності, зокрема й в аналітиці. Саме від нашого вибору залежить, чи будемо ми мати конкурентні переваги, використовуючи їх з максимальною користю [4].

М. Ростока стверджує, що потреба в інформаційно-аналітичних продуктах бібліотек та інших інформаційних установ зумовлена об'єктивним запитом користувачів сформуванню уявлення про основні тенденції змін у змістовому наповненні великих масивів інформації у відповідь на виклики цифрового суспільства, а новий рівень еволюції аналітичних технологій потребує від майбутніх інформаційних фахівців глибокого знання інформаційно-аналітичних процесів та високого рівня цифрової компетентності [1, с. 3–30].

А. Гуралюком досліджено, що в експертному прогнозі «основу нової бібліотечної моделі – Бібліотека 4.0 – творитимуть читач, бібліотекар і технології штучного інтелекту», а «ШІ у бібліотеці змінить процедури і сервіси задоволення інформаційних потреб користувачів». Адже, «такі технології здатні постійно удосконалюватися, тому ті напрями інформаційної діяльності, де комп'ютери можуть працювати ефективніше, будуть дуже швидко роботизовані». Утім, «бібліотекарам потрібно буде переосмислити свої ролі й завдання в новому інформаційному середовищі» [2, с. 72].

ШІ може кластеризувати схожі точки даних і виявляти закономірності, що дає змогу краще організувати і управляти інформацією. Це може бути особливо корисно в аналітиці при роботі в архівах та бібліотеках, де ШІ може групувати схожі запити і користувачів, надаючи уявлення про вподобання і поведінку користувачів. Кластеризаційні алгоритми в інформаційно-комунікаційному просторі допомагають організувати дані, роблячи їх більш зрозумілими та легкими для аналізу. Паралельно з цим, алгоритми оброблення природної мови допомагають системам штучного інтелекту розуміти та взаємодіяти з текстовою інформацією. Це відкриває нові можливості для автоматизованого аналізу текстів, розпізнавання суті та взаємодії з користувачами у природній мові [11, 12].

Наявність автоматизованої операційної аналітики в аналізі інформації на сьогодні є необхідною умовою конкурентоздатності будь-якої структури. Це назріла об'єктивна реальність, а не чиясь забаганка. Адже інформаційні потоки в інформаційно-аналітичній діяльності (та й у цілому в управлінні!) настільки зросли, що ніяка традиційна аналітика впоратись із ними фізично не здатна. Звідси напрошується висновок: аналіз інформації за допомогою автоматизованих аналітичних систем – вимога часу і нагальна потреба [5].

Сучасні системи штучного інтелекту – це ідеальні аналітики, котрим не треба платити заробітну плату і досить мала ймовірність того, що вони можуть

допустити помилку. Такі системи здатні опрацьовувати неймовірно великі об'єми даних, котрі не зможе сприйняти людський мозок. Тому такі впровадження є необхідними. Дехто боїться штучного інтелекту, того, що він перевершить людину, але без нього обійтись великим торговим системам в сучасному світі неймовірно важко [8].

Для пошуково-аналітичної роботи з інформацією чимраз частіше застосовуються експертні системи (Expert System), які є прикладним додатком штучного інтелекту, надають значну допомогу в аналізі, а в ряді випадків можуть навіть замінити собою аналітика. Вони становлять клас комп'ютерних програм, які надають поради, проводять аналіз, здійснюють класифікацію, дають консультації. Окрім того, вони не лише виконують наведені функції, а й можуть на кожному кроці пояснити аналітикові причини тієї чи тієї рекомендації та послідовність аналізу [9].

У той же час, прагнучі створити зручні та професійні продукти, розробники стикнулись з проблемою – можливість створення професійних фейків, що майже не відрізняються з реальністю. «Наразі найважливіше в інтернеті – перевірка дійсності контенту, – каже Нарайєн в інтерв'ю Forbes. – Якщо ми створюємо контент для всього світу, то маємо гарантувати його справжність» [7].

Висновки. Науковці закликають до глобального співробітництва. Щоб максимально використовувати переваги ШІ та одночасно зменшити його виклики, потрібно активно долучати науковців, підприємців і законодавців до спільної роботи. Глобальні стандарти використання ШІ в інформаційно-комунікаційному просторі допоможуть створити єдиний підхід та полегшити порівняння різних рішень. У цілому при успішній інтеграції ШІ в інформаційно-освітній простір можливо забезпечити розвиток суспільства, покращення якості обслуговування, та сприяти інноваціям, але це вимагає глибокого розуміння викликів та впровадження відповідних стратегій для їх вирішення [12]. Ми підтримуємо пропозицію науковців щодо глобального співробітництва.

Також ми підтримуємо фахівців, які вважають, що запропоновано далеко неповний перелік змін і тенденцій, що наполегливо входять в життя і фахову діяльність сучасного аналітика/управлінця. Без сумніву, зміни відбуваються так швидко й радикально, що попереду нас чекає абсолютно новий віртуальний світ технологій та реалій. Сучасний аналітик стає оператором штучних машин, інтегратором класичної, офлайнової та нової, онлайнової аналітики, а також розширеної аналітики. Нова, безперервна, онлайнова, операційна аналітика буде швидко завойовувати собі життєвий простір, змушуючи фахівців з інформації повсякчас пристосовуватись до нових умов [3]. У контексті виконання другого, аналітико-синтетичного, етапу наукового дослідження «Інформаційно-

аналітичний супровід цифрової трансформації освіти і педагогіки: вітчизняний і зарубіжний досвід» (2023–2025, реєстраційний № 0123U100476) [14] застосування штучного інтелекту в інформаційно-аналітичній діяльності є актуальним питанням, яке потребує подальшого інформаційно-аналітичного аналізу.

Список використаних джерел:

1. Аналітичний вісник у сфері освіти й науки : довід. бюл. / наук. ред. М. Л. Ростока ; бібл. ред. Л. О. Пономаренко; НАПН України, ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського. Вінниця : ТВОРИ. 2023. Вип. 17. 124 с. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/735560> (дата звернення: 24.02.2024).
2. Аналітичний вісник у сфері освіти й науки : довід. бюл. / наук. ред. М. Л. Ростока ; бібліогр. ред. Л. О. Пономаренко ; НАПН України, ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського. Вінниця : ТВОРИ. 2023. Вип. 18. 120 с. DOI: <https://doi.org/10.33407/lib.NAES.737306>.
3. Варенко В. М. Аналітика: сучасні тенденції та виклики. *Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія*. 2019. № 1. С. 118–123. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/bdi_2019_1_25 (дата звернення: 24.02.2024).
4. Варенко В. М. Електронні комунікації в інформаційно-аналітичній діяльності. *Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія*. 2023. № 1. С. 53–58. DOI: <https://doi.org/10.32461/2409-9805.1.2023.276765> (дата звернення: 24.02.2024).
5. Варенко В. М. Операційна (онлайнова) аналітика: нові технології та можливості. *Український журнал з бібліотекознавства та інформаційних наук*. 2022. Вип. 9. С. 10–21. URL: <http://librinfosciences.knukim.edu.ua/article/view/259140> (дата звернення: 24.02.2024).
6. Інформаційно-аналітична діяльність: навч. посіб. / за ред. В. М. Варенко. Київ : Університет «Україна», 2014. 417 с. URL: <https://kjourn.pnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/54/2018/04/Інформаційно-аналітична-діяльність.pdf> (дата звернення: 24.02.2024).
7. Злотківська Т. В. Штучний інтелект та його використання в програмному пакеті ADOBE. *Мультимедійні технології в освіті та інших сферах діяльності* : тези доповідей наук.-практ. конф. з міжнар. участю. Київ, 2023. С. 58–60.
8. Переваги штучного інтелекту. *ВГОЛОС.ЗТ*. URL: <https://www.vgolos.zt.ua/perevahy-shtuchnoho-intelektu/> (дата звернення: 24.02.2024).
9. Поїзд В. П. Окремі складники інформаційно(аналітичного забезпечення протидії злочинам у сфері господарської діяльності, вчиненим із використанням високих інформаційних технологій. *Публічне право*. 2014. № 1(13). С. 144–150.
10. Про схвалення Концепції розвитку штучного інтелекту в Україні»: Розпорядження КМ України від 2 груд. 2020 р. № 1556-р. *Верховна Рада України*. [офіц. портал]. Київ. 2024. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-2020-%D1%80#Text> (дата звернення: 05.02.24).
11. Ростока М. Л. Кластеризація інформаційно-аналітичного супроводу наукового дослідження із проектування цифрових освітніх ресурсів. *Імідж сучасного педагога*. 2023. Вип. 5(212). С. 30–37. DOI: [https://doi.org/10.33272/2522-9729-2023-5\(212\)-30-37](https://doi.org/10.33272/2522-9729-2023-5(212)-30-37).
12. Сидоренко Т. М., Машковець С. В. Застосування штучного інтелекту в інформаційно-комунікаційному просторі. *Економіка. Менеджмент. Бізнес*. 2023. № 4(43). С. 81–85.
13. Штучний інтелект в Україні: досвід використання, перспективи, тренди в медіа. *Центр політичного консалтингу*. URL: <https://cpc.com.ua/articles/shtuchniy-intelekt-v-ukraini-dosvid-vikoristannya-perspektivi-trendi-v-media> (дата звернення: 24.02.2024).
14. Information and Analytical Support for the Digital Transformation of Education and Pedagogy: Domestic and Foreign Experience (2023–2025, ДР № 0123U100476). URL: <https://lib.iitta.gov.ua/cgi/stats/report/themes/0123U100476/> (дата звернення: 24.02.2024).

References:

1. *Analitichnyi visnyk u sferi osvity y nauky : dovid. biul.* / nauk. red. M. L. Rostoka ; bibl. red. L. O. Ponomarenko; NAPN Ukrainy, DNPB Ukrainy im. V. O. Sukhomlynskooho. Vinnytsia : TVORY. 2023. Vyp. 17. 124 s. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/735560> (data zvernennia: 24.02.2024).
2. *Analitichnyi visnyk u sferi osvity y nauky : dovid. biul.* / nauk. red. M. L. Rostoka ; bibliohr. red. L. O. Ponomarenko ; NAPN Ukrainy, DNPB Ukrainy im. V. O. Sukhomlynskooho. Vinnytsia : TVORY. 2023. Vyp. 18. 120 c. DOI: <https://doi.org/10.33407/lib.NAES.737306>.
3. Varenko V. M. Analitika: suchasni tendentsii ta vyklyky. *Bibliotekoznavstvo. Dokumentoznavstvo. Informolohiia.* 2019. № 1. S. 118–123. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/bdi_2019_1_25 (data zvernennia: 24.02.2024).
4. Varenko V. M. Elektronni komunikatsii v informatsiino-analitichnii diialnosti. *Bibliotekoznavstvo. Dokumentoznavstvo. Informolohiia.* 2023. № 1. S. 53–58. DOI: <https://doi.org/10.32461/2409-9805.1.2023.276765> (data zvernennia: 24.02.2024).
5. Varenko V. M. Operatsiina (onlainova) analitika: novi tekhnolohii ta mozhlyvosti. *Ukrainskyi zhurnal z bibliotekoznavstva ta informatsiinykh nauk.* 2022. Vyp. 9. S. 10–21. URL: <http://librinfosciences.knukim.edu.ua/article/view/259140> (data zvernennia: 24.02.2024).
6. Informatsiino-analitichna diialnist: navch. posib. / za red. V. M. Varenko. Kyiv : Universytet «Ukraina», 2014. 417 s. URL: <https://kjourn.pnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/54/2018/04/Інформаційно-аналітична-діяльність.pdf> (data zvernennia: 24.02.2024).
7. Zlotkivska T. V. Shtuchnyi intelekt ta yoho vykorystannia v prohramnomu paketi ADOBE. *Multymediini tekhnolohii v osviti ta inshykh sferakh diialnosti : tezy dopovidei nauk.-prakt. konf. z mizhnar. uchastiu.* Kyiv, 2023. S. 58–60.
8. Perevahy shtuchnoho intelektu. *VGOLOS.ZT.* URL: <https://www.vgolos.zt.ua/perevahy-shtuchnoho-intelektu/> (data zvernennia: 24.02.2024).
9. Poizd V. P. Okremi skladnyky informatsiino(analitichnoho zabezpechennia protydivi zlochynam u sferi hospodarskoi diialnosti, vchynenym iz vykorystanniam vysokykh informatsiinykh tekhnolohii. *Publichne pravo.* 2014. № 1(13). S. 144–150.
10. Pro skhvalennia Kontseptsii rozvytku shtuchnoho intelektu v Ukraini»: Rozporiadzhennia KM Ukrainy vid 2 hrudnia 2020 r. № 1556-r. *Verkhovna Rada Ukrainy*: [ofits. portal]. Kyiv. 2024. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-2020-%D1%80#Text> (data zvernennia: 05.02.24).
11. Rostoka M. L. Klasteryzatsiia informatsiino-analitichnoho suprovodu naukovooho doslidzhennia iz proiektuvannia tsyfrovyykh osvitynykh resursiv. *Imidzh suchasnoho pedahoha.* 2023. Vyp. 5(212). C. 30–37. DOI: [https://doi.org/10.33272/2522-9729-2023-5\(212\)-30-37](https://doi.org/10.33272/2522-9729-2023-5(212)-30-37).
12. Sydorenko T. M., Mashkovets S. V. Zastosuvannia shtuchnoho intelektu v informatsiino-komunikatsiinomu prostori. *Ekonomika. Menedzhment. Biznes.* 2023. № 4(43). S. 81–85.
13. Shtuchnyi intelekt v Ukraini: dosvid vykorystannia, perspektyvy, trendy v media. Tsentrl politychnoho konsal'tynhu. URL: <https://cpc.com.ua/articles/shtuchniy-intelekt-v-ukraini-dosvid-vikorystannya-perspektivi-trendi-v-media> (data zvernennia: 24.02.2024).
14. Informad and Analytical Support for the Digital Transformation of Education and Pedagogy: Domestic and Foreign Experience (2023-2025, DR № 0123U100476). URL: <https://lib.iitta.gov.ua/cgi/stats/report/themes/0123U100476/> (data zvernennia: 24.02.2024).

ЖУК Михайло⁷

Білоцерківський інститут неперервної професійної освіти
ДЗВО «Університет менеджменту освіти НАПН України»
м. Біла Церква, Україна

ORCID: [0009-0004-9658-975X](https://orcid.org/0009-0004-9658-975X)

E-mail: sumy_zhuk@ukr.net

ОСВІТА 4.0 У ФОРМАТІ РЕВОЛЮЦІЇ ПЕРЕНАВИЧОК

Швидкість розвитку штучного інтелекту та нових технологій у 2020–2024 рр. зумовлює глобальні зміни в економіці, пріоритетах підготовки фахівців до ринку праці та освіти. Всесвітній економічний форум інтегрував дослідження освіти 4.0 та революції перенавичок з 2023 р. Освіта впродовж життя (LLL) нині потребує доповнення ефективними системами підвищення кваліфікації безпосередньо на роботі.

Ключові слова: *освіта 4.0, революція перенавичок, штучний інтелект, людський капітал.*

Education 4.0 in the Format of the Challenges of the Reskilling Revolution. Speedy development of artificial intelligence and new technologies in 2020–2024. lead to global changes in the economy, educational and market priorities. The World Economic Forum has integrated research on the development LLL and the revolution from 2023. Modern education will require additional effective systems for advancing qualifications at work. Purpose, methods and approaches. The method of investigation is the analysis of the resources, model of responses to risks of the development our country in time war and restoration of the country. Author using the methods of systemic analysis, Swot-analysis and integrative thinking, problem-resource and indicator-technological approaches. We will require effective priorities in order to achieve significant changes in human capital. Modern education is not on the transfer of knowledge (it is quickly getting old), but rather on practical tasks, effective communication in real, virtual, multicultural teams. It is important to develop a culture of social innovation. There is a growing need for training and opportunity leaning at work. More than 1 billion people will require advanced qualifications. Modern researches help to wind answer on challenges of the war and revival of the Ukraine as a high-tech power, transfers the promotion of innovative approaches in the formation of human capital. This transfers adaptation to changes to the market and the need for family integration to promote social innovation.

Keywords: *Education 4.0 Reskilling Revolution, Artificial Intelligence, Human Capital.*

Вступ. У 2016 році Всесвітнім економічним форумом запропоновано новий цивілізаційний вимір розвитку 4.0. У центрі такого розвитку – штучний інтелект. Це відобразилось у дослідженні 4-ї промислової революції, глобалізації 4.0, індустрії 4.0, освіти 4.0.

У 2023 р. ВЕФ інтегрував дослідження освіти 4.0 та «революції перенавичок» (нових вимог на ринку праці). Освіта 4.0 – це практично-

⁷ ©ЖУК Михайло (ZHUK Mykhaylo)

спрямована, мотивовано діяльнісна та адаптивна освіта. Вона розширює можливості підвищення фахових компетентностей безпосередньо на роботі [2], розгляд яких є важливим у форматі ризиків сучасного розвитку [3].

Мета, методи і підходи. Метою дослідження є аналіз сучасних ресурсів моделі відповідей на виклики розвитку України в умовах воєнного стану та повоєнної відбудови країни.

Використано методи системного та порівняльного аналізу, Swot-аналізу, інтегративного мислення, проблемно-ресурсний та індикативно-технологічний підходи.

Основні результати. За умов швидких змін вміння людського капіталу реалізувати себе потребує ефективних пріоритетів. В освіті це орієнтація не на передавання знань (вони швидко старіють), а на вміння розв'язувати практичні завдання, ефективно взаємодіяти в реальних, віртуальних, мультикультурних командах. Важливим є формування культури соціальних інновацій.

Освіта не може підготувати до всіх виробничих і соціальних викликів, але може сприяти адаптації до них. Зростає потреба у випереджальній освіті та розширенні системи підвищення кваліфікації за місцем роботи [1].

Відповідно до аналітичного прогнозу ВЕФ 2023 р. у світі понад 1 млрд. людей потребують підвищення кваліфікації, бо їхні професії застарівають або просто зникають з ринку праці. Потрібні нові підходи в дослідженні компетенцій. Компетенції розглядають як ступінь готовності до певного рівня діяльності, а не як пріоритети на всі часи. В ЄС у 2006 р. було прийнято європейську рамку компетенцій освіти протягом життя, а в 2018 р. її було радикально оновлено. З 2013 р. ЄС започаткував програми цифрового розвитку, а в 2017 р. прийнято рамку цифрових компетенцій.

У 2018–2024 рр. актуалізувались пріоритети сталого розвитку і в 2022 р. затверджено рамку компетенцій сталого розвитку. При цьому нові рамкові компетенції не виключають формування нових навичок компетенцій – наприклад, Stem, Steam компетенцій, які можуть стати рамковими. Дослідження компетенцій передбачає і нові аналітичні підходи. Це і вимір «share» компетенцій (розгляд якісної відповідності формування фахових і загальних компетенцій), і дослідження компетенцій через рівень навичок.

Висновки. Відповідь викликам воєнного стану та повоєнної відбудови України як високотехнологічної держави передбачає запровадження інноваційних підходів у формуванні людського капіталу і, зокрема, адаптацію до змін на ринку праці та потреби інтеграції суспільства в запровадженні соціальних інновацій.

Рис. 1 Презентаційні матеріали (автор М. Жук)

Список використаних джерел:

1. Adult learning: Empowering Adults Through Upskilling and Reskilling. *Cedefop*. URL: <https://www.cedefop.europa.eu/en/projects/adult-learning-empowering-adults-through-upskilling-and-reskilling> (date of assess: 20.03.2024).
2. Defining Education 4.0: A Taxonomy for the Future of Learning WHITE PAPER JANUARY 2023. URL: https://www3.weforum.org/docs/WEF_Defining_Education_4.0_2023.pdf (date of assess: 13.01.2023).
3. Milberg T. The Reskilling Revolution is upon us – by 2030, 1 billion people will be equipped with the skills of the future. *Education, Skills and Learning Lead, World Economic Forum April 28, 2023*. URL: <https://www.weforum.org/agenda/2023/04/growth-summit-2023-by-2030-1-billion-people-will-be-equipped-with-the-skills-of-the-future/> (date of assess: 28.04.2023).

References:

1. Adult Learning: Empowering Adults Through Upskilling and Reskilling. *Cedefop*. URL: <https://www.cedefop.europa.eu/en/projects/adult-learning-empowering-adults-through-upskilling-and-reskilling> [in English].
2. Defining Education 4.0: A Taxonomy for the Future of Learning WHITE PAPER JANUARY. 2023. URL: https://www3.weforum.org/docs/WEF_Defining_Education_4.0_2023.pdf [in English]
3. Milberg T. The Reskilling Revolution is upon us – by 2030, 1 billion people will be equipped with the skills of the future. *Education, Skills and Learning Lead, World Economic Forum April 28, 2023*. URL: <https://www.weforum.org/agenda/2023/04/growth-summit-2023-by-2030-1-billion-people-will-be-equipped-with-the-skills-of-the-future/> [in English].

KOLDOVSKIY Artem⁸

Zhytomyr Economic and Humanitarian Institute of the University «Ukraine»
Zhytomyr, Ukraine

WSB Merito University
Warsaw, Poland

ORCID: [0009-0009-5827-4649](https://orcid.org/0009-0009-5827-4649)

E-mail: akoldovskiy.pa@gmail.com

A TRANSDISCIPLINARY APPROACH TO IMPROVING THE QUALITY OF THE SCIENTIFIC AND EDUCATIONAL PROCESS IN THE CONTEXT OF DIGITAL TRANSFORMATION

In the midst of digital transformation, ensuring quality in scientific research and educational processes is paramount. This study investigates the transdisciplinary approach to enhancing quality within these domains amidst the digital era. By analyzing transdisciplinary frameworks and their application in the context of digital transformation, this research uncovers strategies for optimizing quality in scientific inquiry and educational practices. Key findings highlight the benefits of integrating diverse perspectives and digital technologies, fostering innovation, collaboration, and holistic problem-solving. However, challenges such as disciplinary silos and technological barriers persist. Recommendations include promoting interdisciplinary collaboration, investing in digital infrastructure, and establishing ethical guidelines. Moreover, propositions for future exploration involve longitudinal studies, innovative pedagogical approaches, exploration of emerging technologies, and fostering partnerships across sectors. Embracing transdisciplinary collaboration and digital innovation is crucial for driving innovation and addressing global challenges in scientific research and education.
Keywords: Transdisciplinary, Quality, Scientific Research, Educational Processes, Digital Transformation, Interdisciplinary Collaboration, Digital Technologies.

Трансдисциплінарний підхід щодо підвищення якості науково-освітнього процесу в контексті цифрової трансформації. У дослідженні розглянуто трансдисциплінарний підхід щодо підвищення якості в наукових та освітніх процесах в умовах цифрової трансформації. Проаналізовано вплив різних підходів і цифрових технологій на забезпечення якості у вищій освіті та наукових дослідженнях. Автор доводить, що інтеграція різноманітних поглядів і методик з різних дисциплін сприяє інноваціям і підвищує якість результатів наукових досліджень та освітніх процесів. Використання цифрових технологій забезпечує більш ефективну співпрацю, прийняття рішень на основі даних і доступу до ресурсів. Синтез знань через дисциплінарні межі уможлиблює більш глибоке розуміння складних явищ і проблем.

Ключові слова: трансдисциплінарність, якість, наукові дослідження, освітні процеси, цифрова трансформація, міждисциплінарна співпраця, цифрові технології.

Introduction. In the contemporary landscape characterized by digital transformation, ensuring quality in scientific research and educational processes is fundamental [1]. The convergence of diverse disciplines and digital technologies presents both opportunities and challenges for cultivating quality within these domains. This research aims to explore the

⁸ ©КОЛДОВСЬКИЙ Артем (KOLDOVSKIY Artem)

transdisciplinary concept underlying the enhancement of quality in scientific and educational processes amidst the digital era. By elucidating the intersection of transdisciplinary approaches and digital transformation, this study seeks to provide insights into strategies for optimizing quality, fostering innovation, and addressing challenges in scientific research and educational practices.

Objective, methods, and approaches. The objective of this research is to investigate the transdisciplinary concept of cultivating quality in scientific and educational processes within the context of digital transformation. This study employs a qualitative analysis of transdisciplinary frameworks and their application in diverse disciplinary contexts. Additionally, it incorporates literature review, case studies, and expert interviews to explore the integration of digital technologies and transdisciplinary approaches in enhancing quality across scientific research and educational practices.

Main results. The analysis demonstrates that integrating diverse perspectives and methodologies from various disciplines leads to enhanced innovation and quality in scientific research and educational endeavors. By bringing together insights from multiple fields, researchers and educators can approach problems from different angles, fostering creativity and novel solutions. For example, interdisciplinary research teams combining expertise from biology, engineering, and computer science have been able to develop groundbreaking medical technologies with improved efficacy and safety [2].

The utilization of digital technologies facilitates collaboration among researchers and educators, transcending geographical boundaries and enabling real-time communication and sharing of resources. Collaborative platforms, such as virtual research environments and online learning management systems, allow for seamless interaction and resource sharing among team members. Moreover, digital tools enable data-driven decision-making by providing access to vast amounts of information and analytical tools for processing and interpreting data. For instance, researchers can utilize machine learning algorithms to analyze complex datasets and extract valuable insights, leading to more informed decision-making in research projects [3]. Digital technologies contribute to improved efficiency and efficacy in scientific research and educational practices. Automation of repetitive tasks, such as data collection and analysis, frees up researchers' time to focus on more creative and critical aspects of their work. Additionally, digital platforms enable rapid dissemination of research findings and educational materials, reaching a broader audience and accelerating the pace of knowledge transfer. For example, online repositories and open-access journals provide researchers with easy access to a vast array of scholarly literature, facilitating literature reviews and knowledge synthesis.

The synthesis of knowledge across disciplinary boundaries plays a crucial role in enabling holistic problem-solving and promoting a comprehensive understanding of

complex phenomena. By integrating insights from diverse disciplines, researchers and educators can develop interdisciplinary frameworks and models that provide a more nuanced understanding of multifaceted issues. For instance, the field of environmental science often draws upon knowledge from biology, chemistry, economics, and sociology to address complex environmental challenges, such as climate change and biodiversity loss. This interdisciplinary approach allows for a more holistic understanding of the interconnected nature of environmental problems and facilitates the development of effective solutions. Overall, the integration of diverse perspectives, methodologies, and digital technologies enhances innovation, collaboration, and quality in scientific research and educational endeavors. By leveraging these tools and approaches, stakeholders can address complex challenges more effectively and contribute to meaningful advancements in their respective fields.

Conclusions. The integration of transdisciplinary principles with digital transformation offers promising avenues for cultivating quality in scientific and educational processes. Embracing diversity and interconnectivity enables stakeholders to harness collective expertise and resources effectively. However, challenges such as disciplinary silos and technological barriers must be addressed to realize the full potential of this approach. Based on the findings of this research, several recommendations can be proposed to advance the transdisciplinary concept of cultivating quality in scientific and educational processes within the context of digital transformation. These include:

1. Promoting interdisciplinary collaboration and knowledge exchange through interdisciplinary research centers, collaborative projects, and networking initiatives.
2. Investing in digital infrastructure, tools, and training to facilitate seamless integration of technology into scientific inquiry and educational practices.
3. Establishing guidelines and best practices for ethical use of digital technologies in research and education, including data privacy, security, and integrity.
4. Encouraging lifelong learning and professional development to equip stakeholders with the skills and competencies needed to navigate transdisciplinary landscapes and leverage digital tools effectively.
5. Building upon the research findings, several propositions and suggestions can be put forward to further explore and refine the transdisciplinary concept of cultivating quality in scientific and educational processes amidst digital transformation.
6. Conduct longitudinal studies to assess the long-term impact of transdisciplinary approaches and digital technologies on the quality of scientific research outputs and educational outcomes.
7. Explore innovative pedagogical approaches, such as project-based learning, flipped classrooms, and online collaborative platforms, to enhance student engagement and learning experiences in transdisciplinary settings.

8. Investigate the role of emerging technologies, such as artificial intelligence, virtual reality, and blockchain, in facilitating transdisciplinary research and education, and identify opportunities for their integration.

9. Foster partnerships between academia, industry, government, and civil society to co-create solutions to real-world problems and ensure the relevance and applicability of research and educational initiatives.

The transdisciplinary concept of cultivating quality in scientific and educational processes within the context of digital transformation holds immense potential for driving innovation, fostering collaboration, and addressing global challenges. By embracing diversity, leveraging digital technologies, and promoting interdisciplinary dialogue, stakeholders can enhance the quality and impact of their endeavors. However, realizing this potential requires concerted efforts to overcome disciplinary barriers, embrace ethical considerations, and invest in capacity building and infrastructure. Moving forward, a commitment to transdisciplinary collaboration and digital innovation is essential for shaping a more sustainable and equitable future.

Список використаних джерел:

1. *Адаптивні процеси в освіті* : зб. матеріалів (тез доповідей) 1-го Міжнар. наук. форуму / [за заг. ред.: Г. В. Єльнікової, М. Л. Ростокі; ред. кол.: Л. О. Ануфрієва, Л. О. Бачієва, З. В. Рябова]. Київ; Харків. 2022. Вип. 1(4). 296 с. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/730339/> (дата звернення: 14.04.2024).
2. *Вища освіта в Україні: зміни через війну*: аналітичний звіт / Є. Ніколаєв, Г. Рій, І. Шемелинець. Київ : Київ. столичний ун-т імені Бориса Грінченка. 2023. 94 с.
3. Дороніна Т., Побоча Т. Людський капітал як стратегічний ресурс вищої освіти: інвестиційна політика ЗВО. *Вісник науки та освіти*. 2023. С. 487–498. DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-6165-2023-7\(13\)-487-498](https://doi.org/10.52058/2786-6165-2023-7(13)-487-498).

References:

1. Yelnykova H. V., & Rostoka M. L. (Eds.). *Adaptyvni protsesy v osviti [Adaptive Processes in Education]*: zbirnyk materialiv (tez dopovidei) 1ho Mizhn. Nauk. forumu (Is. 1(4)). Kyiv; Kharkiv. 2022. [in Ukrainian]. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/730339/> (date of assess: 14.04.2024/28.04.2023).
2. Nikolaiev Ye., Rii H., & Shemelynets I. *Vyshcha osvita v Ukraini: Zminy Cherez Viinu: analitychnyi zvit [Higher education in Ukraine: Changes Due to the War: an analytical report]*. Kyiv: Kyivskiy universytet imeni Borysa Hrinchenka. 2023. [in Ukrainian].
3. Doronina T., & Pobocha T. Liudskiy capital yak stratehichnyi resurs vyshchoi osvity: investytsiina polityka ZVO [Human Capital as a Strategic Resource of Higher Education: Investment Policy of Higher Education]. *Visnyk Nauky ta Osvity [Herald of Science and Education]*. 2023. S. 487–498. DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-6165-2023-7\(13\)-487-498](https://doi.org/10.52058/2786-6165-2023-7(13)-487-498) [in Ukrainian].

КРАВЧЕНКО Юлія⁹

Державна науково-педагогічна бібліотека України імені В. О. Сухомлинського
НАПН України, м. Київ, Україна

ORCID: 0009-0008-6147-4599

E-mail: krav.ju.a@gmail.com

ОСНОВНІ НАПРЯМИ ЦИФРОВОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ У КОНТЕКСТІ ЗАРУБІЖНОЇ СПІВПРАЦІ

У публікації виокремлено найбільш важливі напрями цифрової трансформації професійної освіти. Розглянуто корисні ініціативи співпраці України з європейськими країнами у векторі розвитку напрямів цифрової трансформації професійної освіти.

Ключові слова: цифрова трансформація освіти, професійна освіта, освітні ресурси та платформи, цифрова компетентність педагогів.

***Main Directions of Digital Transformation of Professional Education in the Context of Foreign Cooperation.** The publication indicates some important areas of digital transformation of professional education. Useful initiatives of Ukraine's cooperation with European countries in the vector of development of directions of digital transformation of professional education are considered.*

Keywords: Digital Transformation of Education, Professional Education, Educational Resources and Platforms, Digital Competence of Teachers.

Вступ. Цифрова трансформація є важливим кроком у розвитку професійної освіти, актуальною та неодмінною вимогою інформаційного суспільства. Вона дає можливість інтенсифікувати освітній процес, зробити його мобільним, диференційованим, пристосованим до реалій сучасності та забезпечує неперервність навчання. Одним з пріоритетних чинників розвитку напрямів цифрової трансформації професійної освіти є співпраця України з країнами зарубіжжя.

Україна активно використовує позитивний досвід європейських країн, які вже мають значні досягнення в сфері цифровізації освіти. Тому в контексті виконання наукового дослідження «Інформаційно-аналітичний супровід цифрової трансформації освіти і педагогіки: вітчизняний і зарубіжний досвід» вбачаємо актуальним аспектом вивчення основних напрямів цифрової трансформації професійної освіти, зокрема і у векторі співпраці України в цьому питанні з європейськими країнами [11].

Мета, методи і підходи. Мета публікації – розглянути та проаналізувати деякі перспективні напрями цифрової трансформації професійної освіти в Україні, а також висвітлити окремі цікаві ініціативи співпраці України з державами зарубіжжя в цьому питанні. У процесі постановки проблематики дослідження використано комплекс загальнонаукових методів, зокрема

⁹ ©КРАВЧЕНКО Юлія (KRAVCHENKO Julia)

теоретичні (аналіз і синтез із метою дослідження основних напрямів цифрової трансформації професійної освіти) та емпіричні (вивчення наукових праць і законодавчої бази щодо цифровізації професійної освіти в Україні тощо).

Основні результати. Проаналізувавши законодавчу базу цифрової трансформації освіти та наукові праці в цій галузі, можемо виокремити основні перспективні напрями цифрової трансформації професійної освіти. Під цифровою трансформацією освіти розуміємо процес впровадження сучасних інформаційних технологій і цифрових ресурсів у навчальний процес та активне їх використання, що передбачає застосування комп'ютерної техніки, програмного забезпечення, онлайн-платформ, електронних підручників та інших цифрових ресурсів для поліпшення якості навчання та розвитку цифрових компетентностей учнів і вчителів. Ця трансформація сприяє ефективнішому навчанню, збільшенню доступу до знань та формування навичок, необхідних у сучасному світі [2].

Основними напрямками цифрової трансформації професійної освіти є створення освітніх ресурсів і цифрових платформ, використання сучасних цифрових інструментів, створення цифрового навчального середовища в закладах професійної освіти (забезпечення доступу до сучасних технологій, електронних ресурсів та інтернету), розвиток дистанційних форм навчання (онлайн-курси, вебінари тощо), підвищення цифрової компетентності педагогічних працівників на основі проведення циклів тренінгів і семінарів, формування навичок цифрової грамотності здобувачів, впровадження систем для збирання та оброблення інформації про навчальний процес.

Зазначимо, що державна політика України щодо завдань цифрової трансформації освіти [9], зокрема в створенні освітніх ресурсів і цифрових платформ, враховує передовий досвід європейських країн, а також використовує принципи, підходи, інструментарій та практики Європейського Союзу (План відновлення України, 2022) [8]. Так, з 2019 по 2023 рр. в Україні впроваджено спільну програму ЄС, зокрема Німеччини, Фінляндії, Польщі та Естонії, для підтримки реформи професійно-технічної освіти в Україні «EU4Skills: кращі навички для сучасної України». У 2022 р. за участю EU4Skills розроблено та презентовано платформу онлайн-навчання «Професійна освіта онлайн» [6].

Платформа пропонує інтерактивні курси та інтерактивні мобільні тренажери. EU4Skills розробила нові навчальні матеріали для платформи, надала технічну та методологічну підтримку в цифровізації існуючих курсів і навчальних матеріалів, а також у завантаженні контенту. Платформа дає змогу здобувачам навчатися онлайн, педагогам доповнити свою освіту сучасним

цифровим контентом, а також надає допомогу всім, хто хоче підвищити свою професійну кваліфікацію [3]. І донині EU4Skills підтримує розробку онлайн-курсів і матеріалів, до яких здобувачі можуть отримати доступ через онлайн-платформу МОН.

Важливим напрямом цифрової трансформації вважаємо підвищення цифрової компетентності педагогів професійної освіти. У 2021 р. Кабінетом Міністрів України схвалено Концепцію розвитку цифрових компетентностей та затверджено план заходів з її реалізації [5] і Типову програму підвищення кваліфікації педагогічних працівників з розвитку цифрової компетентності [4]. Цифрові компетентності передбачають уміння використовувати, фільтрувати, оцінювати, створювати, проєктувати та поширювати цифрові освітні ресурси. Педагогічні працівники мають вміння захищати вміст, дані та цифрові ідентичності, а також визнавати та ефективно працювати з цифровими засобами й технологіями.

Зауважимо, що Україна активно сприяє розвитку навичок цифрової грамотності серед педагогів професійної освіти. Розглянемо кілька цікавих, на нашу думку, ініціатив: ЮНЕСКО та Міністерство освіти і науки України у 2023 р. запустили онлайн-курс з цифрової педагогіки для 50 000 педагогів, зокрема і для тих, які працюють у закладах професійної освіти. Цей курс має сім модулів. Кожен модуль містить інструкції, інтерактивні сесії, практичні вправи, тести та додаткові матеріали. Педагоги можуть обговорювати конкретні питання та розвивати свої цифрові навички. І до цього часу ЮНЕСКО поповнює онлайн-курс для освітян додатковими матеріалами для подальшого розвитку їхніх цифрових навичок, що допоможе їм здійснювати якісне дистанційне та гібридне навчання у майбутньому [1].

Крім того, ЮНЕСКО спільно з Міністерством цифрової трансформації запустили «Національну освітню платформу з цифрової грамотності «Дія: Цифрова освіта». Ця платформа надає безкоштовний доступ до трьох онлайн-курсів: базового курсу з цифрової грамотності, цифрової грамотності для вчителів та курсу для батьків «Онлайн-безпека для дітей». Український інститут розвитку освіти спільно з Дитячим фондом ООН (ЮНІСЕФ) розробили онлайн-курс «Професійна діяльність учителя в умовах цифрового освітнього середовища» [7]. Під час вивчення курсу педагоги можуть дізнатися про те, що таке інформаційно-цифрова компетентність педагога та як її розвивати, як використовувати цифрові технології та технології дистанційного навчання в освітньому процесі, як розбудувати інклюзивне освітнє середовище за допомогою цифрових технологій.

Можемо зазначити, що на реалізацію основних напрямів цифрової трансформації професійної освіти працює і програма Європейського Союзу Erasmus+, яка надає можливості співпраці та мобільності між закладами професійної

(професійно-технічної) та фахової передвищої освіти України та країн ЄС. Щоб сприяти професійному розвитку освітян та подальшій інтеграції ІКТ в освіту, Erasmus+ пропонує багато дієвих інструментів для обміну найкращими практиками, взаємодопомоги та професійного розвитку педагогів на рівні ЄС (наприклад, за допомогою таких інструментів, як eTwinning, School Education Gateway, Teacher Academy, SELFIE) [10].

Важливим напрямом цифрової трансформації професійної освіти є інвестування у створення надійної технічної інфраструктури навчання, яка здатна підтримувати нові види взаємодії та забезпечувати повсюдний доступ до цифрових інструментів в освітньому середовищі професійної освіти [10]. Під цифровою технічною інфраструктурою розуміємо обладнання, яке допомагає виконувати навчальні завдання: комп'ютери, проектори, мультимедійні пристрої, доступ до інтернету та інші технічні засоби. Тому бажаним є формування в цьому напрямі чіткої державної політики та здійснення ще більшої державної фінансової підтримки впровадження цифрових технологій у навчальний процес.

Висновки. Таким чином, проаналізовано найбільш перспективні напрями цифрової трансформації професійної освіти в Україні та висвітлено окремі цікаві ініціативи співпраці України з країнами зарубіжжя у цьому питанні. Для України важливою є узгодженість напрямів розвитку цифрової трансформації освіти із вимогами світового та європейського освітнього простору та співпраця з іншими країнами. Оскільки цифрові технології активно модернізуються, вважаємо, що питання цифрової трансформації професійної освіти потребує детальнішого вивчення.

Перспективою подальших розвідок є забезпечення інформаційно-аналітичного супроводу цифрової трансформації професійної освіти у контексті виконання завдань аналітико-синтетичного етапу планового прикладного дослідження «Інформаційно-аналітичний супровід цифрової трансформації освіти і педагогіки: вітчизняний і зарубіжний досвід» (2023–2025) [11].

Список використаних джерел:

1. Запуск курсів з цифрової педагогіки. *Департамент освіти і науки Запорізької ОДА*. URL: <http://osvita.zoda.gov.ua/запуск-курсів-з-цифрової-педагогіки/> (дата звернення: 24.02.2024).
2. Опис цифрової компетентності педагогічного працівника (проект) / Н. Морзе та ін. *Відкрите освітнє е-середовище сучасного університету*. 2019. Спецвип. С. 1–53. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/oeemu_2019_spetsvip_41 (дата звернення: 24.02.2024).
3. Про EU4Skills. *EU4Skills*. URL: <https://eu4skills.info/pro-eu4skills/> (дата звернення: 24.02.2024).
4. Про затвердження Типової програми підвищення кваліфікації педагогічних працівників з розвитку цифрової компетентності: Наказ МОНУ від 10.12.2021 №1340. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v1067729-22#Text> (дата звернення: 24.02.2024).
5. Про схвалення Концепції розвитку цифрових компетентностей та затвердження плану заходів з її реалізації : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 03.03.2021 № 167-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/167-2021-%D1%80#Text> (дата звернення: 24.02.2024).

6. Професійна освіта онлайн. Цифрова навчальна платформа для учнів закладів професійної освіти та здобувачів професійних кваліфікацій. URL: <https://profosvita.online/> (дата звернення: 24.02.2024).
7. Створено онлайн-курс «Професійна діяльність учителя в умовах цифрового освітнього середовища». *Міністерство освіти і науки України*. URL: <https://mon.gov.ua/ua/news/stvoreno-onlajn-kurs-profesijna-diyalnist-uchitelya-v-umovah-cifrovogo-osvitnogo-seredovisha> (дата звернення: 24.02.2024).
8. Толочко С. В. Цифрова компетентність педагогів в умовах цифровізації закладів освіти та дистанційного навчання. *Вісник Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т.Г.Шевченка. Серія: Педагогічні науки*. 2021. Вип.13 С.169–176. URL: https://er.chdту.edu.ua/bitstream/ChSTU/2801/1/visnik_block_%2313_169_176str_40ekz-1.pdf#page=28 (дата звернення: 24.02.2024).
9. Цифрова трансформація освіти і науки. *Міністерство освіти і науки України*. URL: <https://mon.gov.ua/ua/tag/cifrova-transformaciya-osviti-ta-nauki> (дата звернення: 24.02.2024).
10. Шпарик О. Цифрова трансформація середньої освіти: спільні стратегічні вектори США та країн ЄС. *Український педагогічний журнал*. 2022. № 3. С. 33–43. DOI: <https://doi.org/10.32405/2411-1317-2022-3-33-43>.
11. Information and Analytical Support for the Digital Transformation of Education and Pedagogy: Domestic and Foreign (2023–2025, ДР № 0123U100476). *Digital Library NAES of Ukraine*. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/cgi/stats/report/themes/0123U100476/> (дата звернення: 05.02.2024).

References:

1. Zapusk kursiv z tsyfrovoi pedahohiky. Departament osvity i nauky Zaporizkoi ODA. URL: <http://osvita.zoda.gov.ua/запуск-курсів-з-цифрової-педагогіки/> (дата звернення: 24.02.2024).
2. Opys tsyfrovoi kompetentnosti pedahohichnoho pratsivnyka (proekt) / N. Morze ta yin. *Vidkryte osvittnie e-seredovyshe suchasnoho universytetu*. 2019. Spetsvyp. S.1–53. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/oeemu_2019_spetsvip_41 (дата звернення: 24.02.2024).
3. Pro EU4Skills. *EU4Skills*. URL: <https://eu4skills.info/pro-eu4skills/> (дата звернення: 24.02.2024).
4. Pro zatverdzhennia Typovoi prohramy pidvyshchennia kvalifikatsii pedahohichnykh pratsivnykiv z rozvytku tsyfrovoi kompetentnosti: Nakaz MONU vid 10.12.2021 №1340. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v1067729-22#Text> (дата звернення: 24.02.2024).
5. Pro skhvalennia Kontseptsii rozvytku tsyfrovyykh kompetentnostei ta zatverdzhennia planu zakhodiv z yii realizatsii : Rozporiadzhennia Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 03.03.2021 № 167-r. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/167-2021-%D1%80#Text> (дата звернення: 24.02.2024).
6. Profesiina osvita onlain. Tsyfrova navchalna platforma dlia uchniv zakladiv profesiinoi osvity ta zdobuvachiv profesiinykh kvalifikatsii. URL: <https://profosvita.online/> (дата звернення: 24.02.2024).
7. Stvoreno onlain-kurs «Profesiina diialnist uchytelia v umovakh tsyfrovoho osvitnogo seredovyshe». *Ministerstvo osvity i nauky Ukrainy*. URL: <https://mon.gov.ua/ua/news/stvoreno-onlajn-kurs-profesijna-diyalnist-uchitelya-v-umovah-cifrovogo-osvitnogo-seredovisha> (дата звернення: 24.02.2024).
8. Tolochko S.V. Tsyfrova kompetentnist pedahohiv v umovakh tsyfrovizatsii zakladiv osvity ta dystantsiinoho navchannia. *Visnyk Natsionalnoho universytetu «Chernihivskiy kolehium» imeni T.H.Shevchenka. Serii: Pedahohichni nauky*. 2021. Vyp.13. S.169–176. URL: https://er.chdту.edu.ua/bitstream/ChSTU/2801/1/visnik_block_%2313_169_176str_40ekz-1.pdf#page=28 (дата звернення: 24.02.2024).
9. Tsyfrova transformatsiia osvity i nauky. Ministerstvo osvity i nauky Ukrainy. URL: <https://mon.gov.ua/ua/tag/cifrova-transformaciya-osviti-ta-nauki> (дата звернення: 24.02.2024).
10. Shparyk O. Tsyfrova transformatsiia serednoi osvity: spilni stratehichni vektory SSHa ta krain YeS. *Ukrainskyi pedahohichnyi zhurnal*. 2022. № 3. S. 33–43. DOI: <https://doi.org/10.32405/2411-1317-2022-3-33-43>.
11. Information and Analytical Support for the Digital Transformation of Education and Pedagogy: Domestic and Foreign (2023–2025, DR № 0123U100476). *Digital Library NAES of Ukraine*. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/cgi/stats/report/themes/0123U100476/> (дата звернення: 05.02.2024).

КРОПОЧЕВА Наталія¹⁰

Державна науково-педагогічна бібліотека України імені В. О. Сухомлинського
НАПН України, м. Київ, Україна

ORCID: [0000-0002-7025-8272](https://orcid.org/0000-0002-7025-8272)

E-mail: veritas59@i.ua

ПОНЯТТЯ «ДИFUЗІЯ ІННОВАЦІЙ» У КОНЦЕПЦІЇ ГАБРІЄЛЯ ТАРДА: ЯК, ЧОМУ І З ЯКОЮ ШВИДКІСТЮ ПОШИРЮЮТЬСЯ ІННОВАЦІЇ?

(наукове есе)

Зроблено спробу розглянути зміст поняття «дифузія інновацій» в руслі концепції Габрієля Тарда, одного із засновників соціальної психології; враховуючи базисні положення теорії, висловлено припущення стосовно взаємодії та ступеню впливу на поширення інноваційних ідей в процесі взаємодії наукових спільнот (учасників наукових заходів).

Ключові слова: взаємодія, інновації, Габрієль Тард.

The Concept of «Diffusion of Innovations» in the Concept of Gabriel Tarde: How, Why and at What Speed do Innovations Spread? (scientific essay). An attempt was made to examine the meaning of the concept of «innovation» in the concept of Gabriel Tarde, one of the founders of social psychology; taking into account the basic provisions of the theory (the ratio of the mass, crowd, association, public union with their leaders), assumptions are made regarding the interaction and the degree of influence on the expansion of innovative ideas in the process of interaction of scientific communities (participants of scientific events).

Keywords: Interaction, Innovation, Gabriel Tarde.

Тема заявленого есе викликає зацікавленість у спробі знайти відповіді низку питань, що виникають у процесі вивчення проблеми дослідження: чи можна розглядати конструкт «дифузія інновацій» у більш ширшому розумінні складників названого конструкта? Зміст поняття «дифузія» ми пов'язуємо з фізичними й технічними дисциплінами, тоді як поняття «інновації» стало досить вживаним практично в усіх галузях наукового знання. За умови відсутності навіть загальних знань в галузі лінгвістики можна шляхом побудови послідовності висновувань щодо префікса «in» інтерпретувати його як рух у напрямі змін в руслі концепції Габрієля Тарда [3].

Не заглиблюючись у зміст теорії «дифузії інновацій», що отримала широке визнання після виходу книги Е. Роджерса з однойменною назвою та базовою ідеєю якої стало пояснення швидкості проникнення інновацій за аналогією з фізичними процесами, маємо загальні уявлення про тематичний діапазон публікацій, представлених в інформаційному просторі [1].

Отримані результати за інформаційним запитом відображають структурований потік інформаційних ресурсів соціологічного, економічного, комунікаційного, культурологічного спрямування. У межах кожного із названих

¹⁰ ©КРОПОЧЕВА Наталія (KROPOCHEVA Nataliia)

ресурсів містяться публікації інформаційно-пізнавального характеру. У довідникових онлайн-ресурсах, наприклад у «Великій українській енциклопедії», маємо короткі біографічні відомості про Габріеля Тарда; у «Britannica» і «Treccani» вміщено інформаційно-аналітичний огляд його поглядів, публікацій. Стосовно концепту «дифузія інновацій», представленого в довідникових виданнях, маємо тлумачення поняття в значенні «інновації (наприклад, нові ідеї, процеси), що протягом часу передаються через певні канали серед членів соціальних систем; теорія, що шукає відповідь на питання як, чому, з якою швидкістю поширюються інновації» [4, 5].

Прикметною рисою концептуальних побудов Г. Тарда («Гадка й натовп», «Соціальні закони. Особиста творчість поряд із законами природи й суспільства») є чіткі наукові поняття та визначення (Назви основних праць Г. Тарда подано відповідно до перекладів праць, вміщених в матеріалах дисертаційного дослідження В. Якубіної). Звісно, у Г. Тарда, як резюмує дослідниця В. Якубіна, майже не було іншого вибору, зважаючи на природу тогочасних подій у світі, аніж розпочати своє дослідження з характеристики натовпів: спонтанних, архаїчних та природних, – типових явищ суспільного життя. Якщо розглядати зміст поняття «дифузія інновацій» у межах спільнот, сформованих за професійною ознакою, що вважаються Г. Тардом групами вищого рівня, на кшталт спільнот наукових заходів, зібрань, в яких продукуються елементи інноваційних ідей, знань, уявлень, що проникають в комунікаційне середовище, руйнуючи і водночас створюючи «інформаційне ядро» нових ідей [3]. Спроба поглянути на ідеї Г. Тарда щодо проникнення інноваційних ідей в спільноти вищого рівня з позицій безпосереднього учасника наукових заходів, спонукає до таких міркувань: комунікаційне середовище зібрань забезпечує процес проникнення та поширення нових ідей, смислів поміж учасниками, порушуючи цілісність наявних наукових уявлень, поглядів, водночас унормовуючи функціонування нових ідей (термінів, понять) у науковому та суспільному просторі.

Список використаних джерел:

1. Електронні соціальні мережі як інструменти сучасного навчального середовища: термінологічний словник. [Ю. М. Богачков, О. Ю. Буров, Н. П. Дементієвська та ін.]. Житомир, 2020. 74 с. URI: <http://surl.li/qttfv> (дата звернення: 15.03.2024).
2. Русин М. Специфіка та основні ознаки сучасного фольклору. *Наукові записки КНУ ім. Тараса Шевченка*: т. 12. Київ. 2004. С. 133–155.
3. Якубіна В. Л. Основні тенденції концептуалізації феномену мас в сучасній соціальній філософії: дис. ... канд. філософ. наук : 09.00.03 «Соціальна філософія та філософія історії». КНУ ім. Т. Шевченка. Київ, 2008. 226 арк.
4. Tarde G.: [сторінка про Габріеля Тарда]: [офіц. сайт]. *Енциклопедія Britannica*. URL: <https://www.britannica.com/biography/Gabriel-Tarde> (дата звернення: 21.03.2024).
5. Tarde Gabriel. Enciclopedia on-line. URI: <http://surl.li/sdgqb> (дата звернення: 24.03.2024).

References:

1. Elektronni sotsialni merezhi yak instrumenty suchasnoho navchalnoho seredovyscha: terminolohichni slovnyk [Yu. M. Bohachkov, O. Yu. Burov, N. P. Dementiievska ta in.]. Zhytomyr, 2020. 74 s. URI: <http://surl.li/qtfgv>.
 2. Rusyn M. Spetsyfika ta osnovni oznaky suchasnoho folkloru. *Naukovi zapysky KNU im. Tarasa Shevchenka*: Tom KhII. Kyiv. 2004. S. 133–155.
 3. Yakubina V. L. Osnovni tendentsii kontseptualizatsii fenomenu mas v suchasni sotsialni filosofii : dys. ... kand. filosof. nauk : 09.00.03 «Sotsialna filosofii ta filosofii istorii». KNU im. T. Shevchenka. Kyiv, 2008. 226 ark.
 4. Tarde G.: [storinka pro Habrielia Tarda]: [ofits. sait]. *Entsyklopediia Britannica*. URL: <https://www.britannica.com/biography/Gabriel-Tarde> (data zvernennia: 21.03.2024).
 5. Tarde Gabriel. Enciclopedia online. URI: <http://surl.li/sdgqb> (data zvernennia: 24.03.2024).
-

ПАВЛИШ Тетяна¹¹

Криворізький навчально-науковий інститут
Донецького державного університету внутрішніх справ
м. Кривий Ріг, Україна

ORCID: [0000-0002-5288-5301](https://orcid.org/0000-0002-5288-5301)

E-mail: tanyagrigorivna@ukr.net

ЦИФРОВІ ІНСТРУМЕНТИ ТРАНСФОРМАЦІЇ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ В ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ ЗІ СПЕЦИФІЧНИМИ УМОВАМИ НАВЧАННЯ

У сучасному світі цифрові технології відіграють ключову роль у трансформації освітнього процесу у закладах вищої освіти. Досліджено використання цифрових інструментів для оптимізації освітнього процесу в закладах вищої освіти зі специфічними умовами навчання. Розглянуто різні аспекти впровадження цифрових інструментів трансформації освітнього процесу. Висвітлено виклики, з якими стикаються освітні заклади у впровадженні цифрових інструментів.

Ключові слова: цифровізація, діджиталізація, цифрова трансформація, цифрові інструменти.

***Digital Tools for the Transformation of the Educational Process in Institutions of Higher Education with Specific Learning Conditions.** In today's world, digital technologies play a key role in the transformation of the educational process in higher education institutions. This article examines the use of digital tools to optimize the educational process in higher education institutions with specific learning conditions. The author considers various aspects of the implementation of digital tools for the transformation of the educational process. The article also highlights the challenges that educational institutions face when implementing digital tools.*

Keywords: Digitization, Digitization, Digital Transformation, Digital Tools.

Вступ. Упродовж останніх років однією з найпопулярніших та обговорюваних проблем в Україні стало питання цифровізації. Під цифровізацією розуміють перехід на цифровий спосіб зв'язку, запису та

¹¹ ©ПАВЛИШ Тетяна (PAVLYSH Tetiana)

передавання інформації за допомогою цифрових пристроїв. Цифровізація активно розвивається і в економіці, і в системах управління, торкається сфери права (HR-діджиталізація) та освіти [1].

Заклади вищої освіти України останнім часом також постали перед новими викликами. Першим викликом були карантинні обмеження у зв'язку із пандемією Covid-19.

На думку А. Рамського, «система освіти була поставлена перед вибором обрання технологій для проведення навчальних занять. Багато закладів вищої освіти України перейшло на систему дистанційного навчання з використанням технології Moodle. Здобувачі освіти стикнулись з незвичним для них дистанційним форматом навчання, що потребувало від них значних зусиль щодо самоорганізації робочого часу з відвідування занять та вчасного виконання завдань з навчальних дисциплін і набуття додаткових навичок роботи з інформаційними технологіями. Науково-педагогічні працівники в умовах проведення освітнього процесу в онлайн-форматі стикнулись із значним зростанням навантаження через необхідність компонувати навчальний матеріал згідно з вимогами університету, розміщувати його в електронних ресурсах, а також з необхідністю опановувати нові форми проведення навчальних занять через відеоконференції. Переведення освітнього процесу в онлайн-формат потребувало від адміністрації університетів також значної додаткової роботи щодо узгодження графіків навчального процесу, налагодження додаткових заходів щодо перевірки якості проведення навчальних занять, активності відвідування занять здобувачами освіти» [2].

Другим викликом стала збройна агресія Росії та запровадження воєнного стану в Україні, що змусило як «викладачів, так і студентів шукати нові формати викладання та здобуття знань і навичок. Зокрема, реагуванням на виклик щодо нестабільного енергопостачання та зв'язку, стала відповідь запису відеолекцій та інших видів навчальних занять, які студент може переглянути у зручний для нього час. За ініціативою студентів поширилось спілкування з викладачами через соціальні мережі. Вчасне реагування на виклики ситуації воєнного стану в Україні дає можливість здійснювати освітній процес на якісному рівні» [2].

Метою статті є дослідження та аналіз використання цифрових інструментів для трансформації освітнього процесу в закладах вищої освіти, з урахуванням специфічних умов навчання.

Основні результати. Цифрова трансформація вищої освіти відкриває чимало нових можливостей, проте вона також приносить і нові виклики, які потрібно враховувати в освітньому процесі закладів вищої освіти:

– завдяки використанню цифрових технологій здобувачам освіти доступні різні методи навчання, зокрема відеолекції, інтерактивні вправи, онлайн-курси та інші форми навчання, що сприятимуть кращому засвоєнню матеріалу. Для успішної цифрової трансформації потрібні відповідна технічна база, швидкий і надійний інтернет, комп'ютери та інші технологічні засоби, що потребує значних коштів. Крім того, постає потреба у підготовці й навчанні викладачів та адміністративного складу, які мають бути готові до використання цифрових технологій;

– застосування алгоритмів машинного навчання дає можливість персоналізувати освітній процес для кожного здобувача вищої освіти з урахуванням їхніх індивідуальних потреб, рівня знань і темпів навчання. Цифрові технології сприятимуть більш доступній освіті, зокрема для студентів з віддалених або важкодоступних регіонів, а також для тих, хто має обмежені можливості фізично відвідувати університетські кампуси. Разом з тим можуть виникати проблеми з кібербезпекою та захистом конфіденційності особистих даних здобувачів освіти на використовуваних цифрових платформах.

Швидке реагування закладів вищої освіти на виклики сьогодення дає можливість зберегти якість надання освітніх послуг і залишатися конкурентоздатними на ринку освітніх послуг.

Таким чином, «роль викладача, сам зміст його роботи в умовах цифровізації суттєво змінюється. Його завданням стає не так розроблення курсу, змісту лекцій і практичних занять, їхнє регулярне оновлення відповідно до нових теоретичних концепцій і розробок, а також нових технологій, практик, емпіричних даних, публікацій наукової та навчальної літератури, як відстеження електронних ресурсів і баз даних, де всі ці матеріали представлені» [3].

Відповідно, процес цифрової трансформації закладів вищої освіти полягає в переорієнтації сучасного викладача «на глибоке усвідомлення ним нових, конкурентоорієнтованих вимог до його професійної діяльності: готовність до максимального використання цифрових інструментів, які підвищують ефективність освітнього процесу; впровадження дистанційних освітніх інновацій на основі нових можливостей цифрових технологій; опанування нових методів викладання; створення діджитал-простору – середовища з потужним потенціалом забезпечення освітньої діяльності особистості» [4].

Розглянемо основні інформаційні технології, які використовуються в освітньому процесі закладу вищої освіти з метою цифровізації:

– відеоконференції (технологія дає змогу викладачам і здобувачам освіти проводити заняття в режимі реального часу, обмінюватися ідеями і ставити питання);

– електронні платформи (викладачі можуть розміщувати матеріали для навчання, завдання і інші ресурси в інтернеті. Здобувачі вищої освіти отримують доступ до цих матеріалів з будь-якого місця та в будь-який час. У закладах вищої освіти зі специфічними умовами навчання користуються двома платформами дистанційного навчання – Moodle та МІА:Освіта);

– віртуальні лабораторії (онлайн-середовища, де студенти можуть проводити експерименти й дослідження в безпечному і контрольованому середовищі. Так лабораторії дають змогу збільшити доступність практичних занять та знизити витрати на їх організацію);

– відеозаняття (здобувачі освіти мають можливість переглядати матеріали в будь-який зручний для них час. Відеозаняття можуть бути завантажені на платформу для дистанційного навчання або на YouTube, що дає змогу студентам дивитися їх на будь-якому пристрої з інтернетом);

– система контролю навчальних досягнень (Kahoot! <https://kahoot.com/>; Quizizz <https://quizizz.com/>; Google Forms <https://forms.google.com/>; Google Forms; Socrative <https://www.socrative.com/>; Typeform <https://www.typeform.com/>);

– спільне використання документів.

Висновки. Отже, цифрова трансформація закладів вищої освіти зі специфічними умовами навчання потребує змін щодо традиційних методів навчання та організації освітнього процесу, що може бути викликом для деяких закладів вищої освіти.

Цифрова трансформація освітнього процесу сприяє залученню здобувачів вищої освіти до активного та інтерактивного процесу здобуття знань. Завдяки впровадженню цифрових технологій, здобувачі вищої освіти мають доступ до широкого спектра навчальних ресурсів, можуть спілкуватися з викладачами та одногрупниками у віртуальному середовищі, а також отримувати індивідуалізовану підтримку та оцінювання знань.

Список використаних джерел:

1. Котуха О. С., Коцан-Олинець Ю. Я. Цифровізація сучасної вищої освіти: виклики та завдання. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2022. № 11. С. 444–446. URL: http://sej.org.ua/11_2022/107.pdf (дата звернення: 04.04.2024).
2. Рамський А. Ю. Цифрова трансформація комунікаційних стратегій закладів вищої освіти України в період війни. *Науковий вісник міжнародної асоціації науковців. Серія: Економіка, управління, безпека, технології*. 2023. т. 2, № 1. DOI: <https://doi.org/10.56197/2786-5827/2023-2-1-7>.
3. Северина Л., Здоровець О., Беляєва О. Цифрова трансформація освіти. *Педагогічні науки та освіта*. 2023. Вип. XLIV-XLV. С. 76–83.
4. Сущенко Л., Андрющенко О., Сущенко П. Цифрова трансформація закладів вищої освіти в умовах діджиталізації суспільства: виклики і перспективи. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 05. Педагогічні науки: реалії та перспективи. Т. 2. Цифровий репозитарій Українського державного університету імені Михайла Драгоманова*. DOI: <https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series5.2022.spec.2.28>.

References:

1. Kotukha O. S., Kotsan-Olynets Yu. Ya. Tsyfrovizatsiia suchasnoi vyshchoi osvity: vyklyky ta zavdannia. *Yurydychnyi naukovyi elektronnyi zhurnal*. 2022. № 11. S. 444–446. URL: http://lsej.org.ua/11_2022/107.pdf (data zvernennia: 04.04.2024).
 2. Ramskyi A. Yu. Tsyfrova transformatsiia komunikatsiinykh stratehii zakladiv vyshchoi osvity ukrainy v period viiny. *Naukovyi visnyk mizhnarodnoi asotsiatsii naukovtsiv. Seriia: Ekonomika, upravlinnia, bezpeka, tekhnolohii*. 2023. t. 2, № 1. DOI: <https://doi.org/10.56197/2786-5827/2023-2-1-7>.
 3. Severyna L., Zdorovets O., Bieliaieva O. Tsyfrova transformatsiia osvity. *Pedahohichni nauky ta osvita*. 2023. Vyp. XLIV–XLV. C. 76–83.
 4. Sushchenko L., Andriushchenko O., Sushchenko P. Tsyfrova transformatsiia zakladiv vyshchoi osvity v umovakh didzhytalizatsii suspilstva: vyklyky i perspektyvy. *Naukovyi chasopys NPU imeni M. P. Drahomanova. Seriia 05. Pedahohichni nauky: realii ta perspektyvy*. T. 2. Tsyfrovyyi repozytarii Ukrainського derzhavnoho universytetu im. Mykhaila Drahomanova. DOI: <https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series5.2022.spec.2.28>.
-

ПЕТРИШИН Людмила¹²

Львівський національний імені Івана Франка
м. Львів, Україна

ORCID: [0000-0002-1871-2837](https://orcid.org/0000-0002-1871-2837)

E-mail: lydkar@ukr.net

ЖИДОВСЬКА Наталія¹³

Львівський національний університет природокористування
м. Львів, Україна

ORCID: [0000-0002-1883-5992](https://orcid.org/0000-0002-1883-5992)

E-mail: znatalka_2909@ukr.net

РОЛЬ ПРОФЕСІЙНИХ БУХГАЛТЕРІВ У ПОВОЄННОМУ ВІДНОВЛЕННІ УКРАЇНИ

Проаналізовано наслідки воєнної агресії Росії проти України. Наведено загальне оцінювання прямих і непрямих збитків об'єктів інфраструктури станом на перше півріччя 2023 року. Визначено місце бухгалтерського обліку як основи фінансового управління. Розкрито роль професійних бухгалтерів у післявоєнному відновленні України.

Ключові слова: бухгалтерський облік, професійний бухгалтер, повоєнне відновлення економіки, воєнна агресія.

The Role of Professional Accountants in the Post-War Reconstruction of Ukraine.
The consequences of Russia's military aggression against Ukraine are analyzed. The general assessment of direct and indirect damage to infrastructure facilities as of the first half of 2023 is presented. The place of accounting as the basis of financial management is established. The role of professional accountants in the post-war reconstruction of Ukraine is revealed.

Keywords: Accounting, Professional Accountant, Post-War Economic Recovery, Military Aggression.

¹² © ПЕТРИШИН Людмила (PETRYSHYN Lyudmyla)

¹³ © ЖИДОВСЬКА Наталія (ZHODOVSKA Nataliia)

Вступ. Наслідки воєнної агресії Росії проти України охопили всі сфери життя та суттєво вплинули на бізнес. Перед українським суспільством постало багато нових викликів і завдань, які є прямим наслідком військового вторгнення та спровоковані низкою інших несприятливих чинників зовнішнього середовища. Війна позначилася на всіх сферах суспільного життя, порушила функціонування фінансової, енергетичної, логістичної та інших систем, призвела до знищення об'єктів критичної інфраструктури, масових руйнувань житлових будинків. Усі ці негативні події беззаперечно посилили нестабільність у суспільстві, спровокували некеровану міграцію населення, ще більше зруйнували економічну систему країни, зумовили падіння ВВП. Економічні збитки, спричинені повномасштабною війною в країні, яку розпочала Росія, оцінюються на рівні 151,2 млрд дол. Станом на вересень 2023 р. відповідно до комплексних оцінювань на відбудову інфраструктурних об'єктів (найбільше збитків задекларовано по житловому фонду, активах підприємств, енергетиці) потрібно до 411 млрд дол. Післявоєнна відбудова нашої країни потребуватиме потужної фінансово-економічної системи та фінансово освіченого населення.

Мета, методи і підходи. Мета дослідження полягає у виокремленні основних проблем в економіці нашої держави, пов'язаних із російською воєнною агресією, і визначенні ролі професійних бухгалтерів у повоєнному відновленні України.

У процесі дослідження використано загальнонаукові й специфічні методи дослідження. Теоретична база дослідження ґрунтується на наукових працях науковців з України та зарубіжних країн, які досліджували проблематику бухгалтерського обліку як науки і практики. За допомогою методів індукції та дедукції здійснено аналіз наукової літератури. За результатами опрацювання наукової літератури визначено роль професійних бухгалтерів у відновленні економіки країни після війни.

Основні результати. На другому етапі війни, з лютого 2022 р. окуповано нові території України. Сьогодні площа окупації територій становить понад 109 тис. квадратних кілометрів (18%). В Україні станом на кінець осені 2023 р. під окупацією Росії перебувають п'ять областей України: Луганська (98%), Запорізька (73%), Херсонська (72%), Донецька (57%), Харківська (2%) та повністю окупований півострів Крим. Серед міст, які найбільше постраждали під час війни, Мар'їнка, Маріуполь, Ірпінь, Харків, Чернігів, Северодонецьк, Лисичанськ, Вугледар, Суми, Рубіжне, Ізюм, Миколаїв, Бахмут, Волноваха.

Підрив Каховської ГЕС у червні 2023 р. спричинив щонайменше 2 млрд дол. прямих збитків: житловий фонд (прямі збитки – 950 млн дол.), енергетика (586 млн дол.), транспортна інфраструктура (311 млн дол.),

промисловість (105 млн дол.), сільське господарство (25 млн дол.). Крім того, орієнтовна сума збитків, завданих навколишньому середовищу, оцінюється в 1,5 млрд дол., додаткові витрати на будівництво водогонів – 41 млн дол. Загальне оцінювання прямих і непрямих збитків інфраструктури станом на червень 2023р. подано в табл.1 і 2 [1].

Таблиця 1

**Загальне оцінювання прямих збитків інфраструктури
станом на червень 2023 року**

Тип майна	Оцінка прямих втрат, 5 млрд	Доля прямих втрат за типом майна, % від загальної суми
Житлові будівлі	55,9	37,1%
Інфраструктура	36,6	24,3%
Активи підприємств, промисловість	11,4	7,5%
Освіта	9,7	6,5%
АПК та земельні ресурси	8,7	5,8%
Енергетика	8,8	5,8%
Лісовий фонд	4,5	3,0%
Транспортні засоби	3,1	2,1%
Охорона здоров'я	2,8	1,8%
ЖКГ	2,7	1,8%
Торгівля	2,6	1,8%
Культура, туризм, спорт	2,4	1,6%
Адміністративні будівлі	0,5	0,4%
Цифрова інфраструктура	0,5	0,3%
Соціальна сфера	0,2	0,1%
Фінансовий сектор	0,04	0,01%
Разом:	150,5	100%

Таблиця 2

Загальне оцінювання непрямих збитків інфраструктури станом
на червень 2023 року

Тип майна	Оцінка непрямих втрат, 5 млрд	Доля непрямих втрат за сектором, % від загальної суми
Активи підприємств	51,5	19,4%
АПК та земельні ресурси	40,3	15,2%
Торгівля	33,9	12,7%
Енергетика	27,2	10,2%
Інфраструктура	23,2	8,7%
Житлові будівлі	16,4	6,2%
Культура, туризм, спорт	10,8	4,1%
Соціальна сфера	7,1	2,7%
Фінансовий сектор	4,3	1,6%
ЖКГ	3,5	1,3%
Охорона здоров'я	2,7	1,0%
Освіта	2,1	0,8%
Цифрова інфраструктура	1,4	0,5%
Транспортні засоби	0,3	0,1%
Адміністративні будівлі	0,040	0%
Разом:	224,6	
Розмінування	41	15,4%
Разом з потребами на розмінування:	265,6	100%

Війна принесла нові виклики, від яких потерпають усі типи підприємств, зокрема, руйнування інфраструктури, зниження попиту на товари та послуги, брак фінансування оборотного капіталу та логістичні проблеми, і призвела до дестабілізації всіх ланок економічної системи. Для відновлення нашої країни знадобиться багато часу [3]. Тож попереду нас чекає не лише боротьба за перемогу, а й важкий шлях відбудови, відновлення, модернізації та інтеграції, розвиток підприємництва.

У грудні 2023 р. з'явилося державні планувальні документи стратегічного характеру – Проєкт оновленої Державної стратегії регіонального розвитку-2027 та Національна стратегія доходів і Дорожня карта реформування управління публічними інвестиціями.

З метою створення умов для відновлення втраченого та просування вперед шляхом реалізації розпочатих в мирні часи реформ важливо спиратися на міжнародну коаліцію з підтримки України, розвиток підприємств із додатковою вартістю, створення додаткових робочих місць тощо. Крім того, Україна потребує підвищення рівня фінансової грамотності населення, що також сприятиме економічному піднесенню та розбудові нашої держави у післявоєнний період. Адже високий рівень фінансової культури суспільства та розвиток підприємництва є невід'ємними складниками розвитку країни, її фінансової стабільності.

Бухгалтерський облік був і залишається ключовою складовою фінансового управління як в Україні, так і в світі. Теорії та концепції бухгалтерського обліку постійно змінюються та адаптуються до нових умов. З розвитком глобальної економіки важливу роль відіграє міжнародне співробітництво в галузі бухгалтерського обліку. Обмін досвідом та впровадження єдиної системи стандартів дає можливість підприємствам у різних країнах працювати за єдиними правилами. Таке співробітництво на світовому рівні та впровадження новітніх технологій сприяють розвитку цієї важливої галузі, забезпечуючи якісну та об'єктивну фінансову інформацію для управлінських рішень та інвесторів і водночас ставить перед бухгалтерською професією низку важливих викликів у майбутньому.

В умовах повномасштабної війни саме на бухгалтерів і фахівців фінансистів покладається важлива місія з оцінювання збитків, завданих українській інфраструктурі та економіці.

У післявоєнний час важлива роль у відновленні економіки країни відводиться професійним бухгалтерам, оскільки вони не лише забезпечують фінансову стабільність підприємств, а й сприяють залученню інвестицій та підвищенню прозорості у фінансових операціях (рис.1).

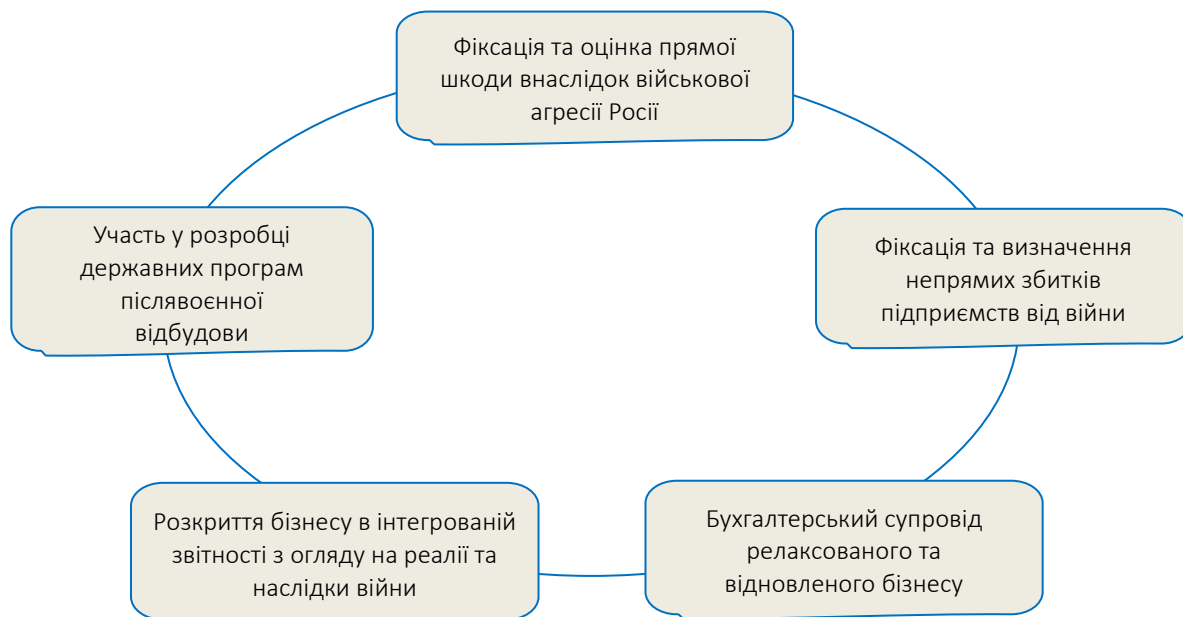

Рис.1. Роль бухгалтерів у післявоєнному відновленні України

Функції бухгалтерів у виконанні завдань післявоєнного відновлення України:

– бухгалтери відповідають за контроль над фінансами підприємств та організацій, що є ключовим аспектом відновлення економіки після війни, забезпечують правильний облік і контроль за фінансовими ресурсами для запобігання фінансовим злочинам та забезпечення стабільності;

– бухгалтери ведуть податкову звітність, що є необхідним для правильного збирання податків та функціонування бюджетної системи країни, а це допомагає уряду забезпечити необхідні фінансові ресурси для відновлення економіки та соціальних програм;

– бухгалтери проводять фінансовий аналіз підприємств та організацій для виявлення проблемних сфер та розроблення стратегії щодо виходу з кризових ситуацій;

– бухгалтери забезпечують належну документацію і звітність, що є важливим для проведення аудиторської перевірки та забезпечення фінансової прозорості, а отже, сприяє покращенню інвестиційного клімату та залученню нових інвесторів [4].

Висновки. Роль професійних бухгалтерів у повоєнному відновленні України є ключовою і беззаперечною. Забезпечення фінансового контролю, податкового обліку, фінансового аналізу та фінансової прозорості допоможе стабілізувати економіку країни, зібрати необхідні фінансові ресурси для її відновлення й розвитку, а також залучити нових інвесторів. Професійний бухгалтер виконуватиме завдання, які додаватимуть вартість компанії, такі як консультування й планування, що потребують інтуїції, критичного мислення та вміння швидко адаптуватися до змін у мінливих внутрішніх бізнес-процесах та зовнішньому середовищі функціонування підприємства.

Список використаних джерел:

1. Звіт про прямі збитки інфраструктури та непрямі втрати економіки від руйнувань внаслідок військової агресії Росії проти України станом на червень 2023 року. URL: https://kse.ua/wp-content/uploads/2023/09/June_Damages_UKR_-Report.pdf (дата звернення: 20.03.2024)
2. Міжнародний кодекс етики професійних бухгалтерів. URL: <https://mof.gov.ua/storage/files/2021%20IE> (дата звернення: 20.03.2024).
3. Сахарнацька Л., Жук А. Особливості фінансової звітності підприємств в умовах воєнного стану в Україні. *Облік, аналіз, аудит, оподаткування та фінансовий моніторинг в умовах повоєнного відновлення України*. зб. матеріалів ІХ Міжнар. наук.-практ. конф., м. Київ, 8 груд. 2023 р. / КНЕУ імені Вадима Гетьмана. Київ, 2023. С. 62–63.

References:

1. Zvit pro priami zbytky infrastruktury ta nepriami vtraty ekonomiky vid ruinuvan vnaslidok viiskovoi ahresii Rosii proty Ukrainy stanom na cherven 2023 roku. URL: https://kse.ua/wp-content/uploads/2023/09/June_Damages_UKR_-Report.pdf (data zvernennia: 20.03.2024).
2. Mizhnarodnyi kodeks etyky profesiinykh bukhhalteriv. URL: <https://mof.gov.ua/storage/files/2021%20IE> (data zvernennia: 20.03.2024).
3. Sakharnatska L., Zhuk A. Osoblyvosti finansovoi zvitnosti pidpriemstv v umovakh voiennoho stanu v Ukraini. *Oblik, analiz, audyt, opodatkuvannia ta finansovyi monitorynh v umovakh povoiennoho vidnovlennia Ukrainy*: zb. materialiv IX Mizhnar. nauk.-prakt. konf., m. Kyiv, 8 hrud. 2023 r. / KNEU imeni Vadyma Hetmana. Kyiv, 2023. S. 62–63.

СЕРЕДА Христина¹⁴

Державна науково-педагогічна бібліотека України імені В. О. Сухомлинського
НАПН України, м. Київ, Україна

ORCID: [0000-0002-4510-7173](https://orcid.org/0000-0002-4510-7173)

E-mail: seredak83@gmail.com

ЗАГАЛЬНІ ЗАСАДИ ПІДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ МЕНЕДЖМЕНТУ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ У КОНТЕКСТІ ТРАНСДИСЦИПЛІНАРНОСТІ

Розглянуто загальні засади менеджменту наукових досліджень. Окреслено можливі шляхи підвищення їх якості з використанням трансдисциплінарного підходу в управлінні дослідницьким процесом.

Ключові слова: менеджмент наукових досліджень, якість менеджменту, трансдисциплінарний підхід.

General Principles of Improving of the Quality of Research and Development Management in the Context of Transdisciplinarity. The general principles of scientific research management are considered. Possible ways to improve their quality using a transdisciplinary approach to managing the research process are outlined.

Keywords: Research Management, Management Quality, Transdisciplinary Approach.

Вступ. За сучасних умов глобалізаційних та цивілізаційних викликів, що постали перед наукою та освітою, стрімко зростає потреба у підвищенні ефективності організації наукових досліджень та їх якісного менеджменту. Особливо

¹⁴ ©СЕРЕДА Христина (SEREDA Khrystyna)

актуальним це питання стає для України, яка в надскладних умовах війни здійснює поступ до світового й європейського освітньо-наукового простору. Водночас, війна сповільнює розвиток науки, але не зупиняє його повністю, та майже провокує нові дослідницькі пошуки. Трансформаційні процеси тривають. Відкрита наука вимагає якісних, конкурентоспроможних результатів наукових досліджень, які вочевидь залежать від якості управлінського процесу ними.

Мета, методи і підходи. Метою є дослідити загальні засади менеджменту наукових досліджень на засадах трансдисциплінарності та окреслити можливі шляхи підвищення їх якості.

Основні результати. Під якістю менеджменту розуміють певні особливості, завдяки яким відрізняється менеджмент у різних компаніях. Оцінка якості менеджменту – це виділення кожної такої особливості, вимірювання рівня її прояву й співвідношення з іншими особливостями для отримання певного результату... Новочасний менеджмент будь-якої організації поділяє цілі на дві основні групи: оперативні, що виконуються у короткий проміжок часу, і стратегічні, розрахований на тривалу перспективу [2].

Менеджмент наукових досліджень є складною, специфічною системою. Він охоплює адміністрування, підтримку порядку в організаційних процесах виконання фундаментальних і прикладних досліджень з різних галузей наук.

Нині українська наука, знаходячись в умовах війни, перебуває на етапі модернізації та реформування, що утруднює виконання наукових досліджень та їх менеджмент. Цей процес відбувається паралельно зі змінами у суспільстві, яке переживає перехід на новий інформаційний рівень.

Важливим чинником ефективності наукової діяльності є можливість широкого оприлюднення, розповсюдження результатів наукових досліджень і впровадження їх у практику, а також співпраця науковців і налагодження професійних контактів. Організація й управління такими процесами є метою інформаційного менеджменту наукової діяльності [1]. Для забезпечення високого рівня менеджменту в сучасних умовах необхідно невідпинно підвищувати цифрову компетентність науково-педагогічних працівників, учених, освітніх і наукових менеджерів.

У контексті цього вагомого значення набуває трансдисциплінарність, яка є «ефективною дослідницькою методологією». Адже «формування трансдисциплінарної компетентності дослідника стає актуальним питанням сьогоденного науково-освітнього простору, який на «зламі епох» перебуває в циклі постмодерного стану» [3]. Оскільки це дає змогу забезпечити сформовану компетентність науковців та менеджерів у сфері науки для вирішення складних проблем, що виходять за межі дисциплінарних знань, формуючи новий світогляд та нову практику життя. Водночас менеджмент у сучасній науці потребує

дебюрократизації, цифровізації управління ключовими процесами через автоматизацію та оптимізацію процесів у наукових установах, що сприятиме забезпеченню централізованого збору та аналізу даних про діяльність наукових установ і окремих вчених. Цифрова трансформація науки покликана сприяти підвищенню якості наукових досліджень, їх ефективності та конкурентоспроможності та європейському та світовому ринку, формуванню позитивного міжнародного іміджу української науки.

Висновки. Отже, для підвищення рівня ефективності менеджменту наукових досліджень є потреба у використанні трансдисциплінарного підходу до підготовки та добору наукових й управлінських кадрів. Постановка керівником правильних оперативних і стратегічних цілей та їх досягнення дає змогу установі ефективно розвиватися, модернізуватися й залишатися конкурентоспроможною в мінливих умовах сучасності. У результаті дослідження встановлено, що сучасний менеджмент освіти й науки потребує трансдисциплінарного підходу, цифровізації та модернізації через упровадження найкращих управлінських практик. Є необхідність у зміні принципів підготовки та добору працівників і менеджерів освіти й науки на всіх рівнях.

Список використаних джерел:

1. Гриб'юк О. О., Середа Х. В. Зміст і засоби інформатизації менеджменту наукових досліджень у галузі педагогічних наук. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова*. Серія 2. Комп'ютерно-орієнтовані системи навчання. 2015. Вип. 16(23). С. 68–73. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/10266/> (дата звернення: 05.03.2024).
2. Назарчук Т. В., Косіюк О. М. *Менеджмент організацій*. URL: https://pidru4niki.com/67948/menedzhment/diagnostika_yakosti_menedzhmentu_organizatsiyi (дата звернення: 30.03.2024).
3. Росток М. Л. Формування трансдисциплінарної компетентності дослідника в системі підготовки наукових кадрів. *Формування онлайн-віртуальних колекцій електронних освітніх ресурсів в умовах російської агресії*: зб. матеріалів круглого столу (17 трав. 2023 р., Київ). Вінниця : ТВОРИ, 2023. С. 29–31. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/736102/> (дата звернення: 30.03.2024).

References:

1. Hrybiuk O. O., Sereda Kh. V. Zmist i zasoby informatyzatsii menedzhmentu naukovykh doslidzhen u haluzi pedahohichnykh nauk. *Naukovyi chasopys Natsionalnoho pedahohichnoho universytetu imeni M.P. Drahomanova*. Serii 2. Kompiuterno-oriientovani systemy navchannia, 2015. Vyp. 16(23). S. 68–73. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/10266/> (data zvernennia: 05.03.2024).
 2. Nazarchuk T. V., Kosiuk O. M. *Menedzhment orhanizatsii*. URL: https://pidru4niki.com/67948/menedzhment/diagnostika_yakosti_menedzhmentu_organizatsiyi (data zvenrnennia: 30.03.2024).
 3. Rostoka M. L. Formuvannia transdystyplinarnoi kompetentnosti doslidnyka v systemi pidhotovky naukovykh kadriv. *Formuvannia onlainovykh virtualnykh kolektsii elektronnykh osvitnikh resursiv v umovakh rosiiskoi ahresii*: zb. materialiv kruhloho stolu (17 trav. 2023 r., Kyiv). Vinnytsia : TVORY, 2023. S. 29–31. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/736102/> (data zvenrnennia: 30.03.2024).
-

СУХІНА Володимир¹⁵

Київський національний університет імені Тараса Шевченка
м. Київ, Україна

ORCID: 0009-0008-8250-4945

E-mail: vovasuhina1917@gmail.com

ПІДВИЩЕННЯ РІВНЯ ФІНАНСОВОЇ ГРАМОТНОСТІ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ У ПРОЦЕСІ ІСТОРИЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ ГРОШОВОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ 1991-1996 рр.

Представлено результати комплексного аналізу грошових реформ у перші роки незалежності України (1991–1996). Визначено основні етапи їх проведення та чинники, що вплинули на цей процес. Акцентовано увагу на позитивних і негативних наслідках грошових реформ. Виокремлено чинники, які сприяли економічному зростанню країни у зазначений хронологічний період та є підґрунтям для стабілізації національної валюти. Наголошено на необхідності розгляду та вивчення в освітньому процесі університетів зазначеної тематики з метою формування загального уявлення здобувачів вищої освіти про цей складний період в історії нашої держави, що сприятиме підвищенню рівня їхньої фінансової грамотності.

Ключові слова: грошова реформа, роки незалежності, національна валюта, освітній процес, фінансова грамотність.

***Increasing the Level of Financial Literacy of Higher Education Students in the Process of Historical Study of the Money System of Ukraine in 1991-1996.** The paper provides a comprehensive analysis of monetary reforms in the first years of Ukraine's independence (1991–1996), identifies the main stages of their implementation and factors influencing this process. Attention is focused on the positive and negative consequences of monetary reforms. The factors that contributed to the economic growth of the country in these years and the laying of the foundation for the stabilization of the national currency are highlighted. It is emphasized the need to consider and study this topic in the educational process in order to form a general idea of students about this difficult period in the history of our country and increase the level of their financial and economic literacy.*

Keywords: Monetary Reform, Years of Independence, National Currency, Educational Process, Financial Literacy.

Вступ. Дослідження грошової системи України за роки незалежності (1991–1996), зокрема грошових реформ, що відбулися в цей період, є актуальним, адже саме тоді формувалася незалежна держава та її фінансова система. Розгляд тогочасних процесів, проблем та рішень дає можливість глибше осягнути сучасний стан економіки України, зокрема проблему національної валюти та перспективи розвитку грошово-кредитної політики, особливо нині, в умовах воєнного стану.

На нашу думку, впровадження зазначеної тематики в освітній процес університету дасть змогу сформувати у здобувачів вищої освіти уявлення про

¹⁵ ©СУХІНА Володимир (SUKHINA Volodymyr)

економічний стан нашої держави в перші роки незалежності та сприятиме підвищенню рівня їхньої фінансової грамотності.

Обраний часовий період для дослідження в історичному аспекті обґрунтований тим, що 1991 року було проголошено незалежність України, і саме з цієї події розпочалося формування власної грошової системи, що є цілком закономірно для новоствореної держави. У 1996 році проведено масштабну грошову реформу, яка суттєво вплинула на подальший розвиток національної валюти в Україні.

Саме проголошення незалежності України 24 серпня 1991 року посприяло початку формування власної валюти та грошової політики. Розпад СРСР став ключовим моментом у формуванні грошової системи України. Ця подія позначилася на загальній економічній та політичній ситуації пострадянського простору, змусивши країни-спадкоємниці, зокрема Україну, визначити свій власний курс розвитку, а саме: створення власної грошової системи [1, с. 465].

Мета, методи і підходи. Мета дослідження – комплексно проаналізувати грошові реформи, які відбулися в Україні впродовж 1991–1996 рр., визначити ключові етапи та чинники, що вплинули на їх проведення, а також продемонструвати доцільність вивчення цієї проблеми в освітньому процесі університетів задля підвищення рівня фінансової грамотності здобувачів вищої освіти під час історичного дослідження грошових реформ у зазначеному вище хронологічному періоді. У роботі застосовано методи і підходи, як-от: історико-хронологічний, порівняльно-історичний, системний, аналітичний, статистичний.

Основні результати. Процес переходу до ринкової економіки в незалежній Україні супроводжувався низкою проблем: високий рівень безробіття, зростання соціальної нерівності та корупції. Однак створення власної грошової системи та прийняття відповідного законодавства виявилися важливими кроками на шляху України до ринкової економіки та інтеграції до світової економічної системи. Це посприяло зниженню інфляції, економічному зростанню та інтеграції до міжнародних фінансових ринків [2, с. 178]. Введення національної валюти, а саме карбованця, в Україні 1991–1992 рр. стало ключовою подією в історії країни після її відокремлення від Радянського Союзу. Рішення про запровадження карбованця було прийняте 10 січня 1992 року як один із засобів досягнення економічної незалежності. Процес упровадження нової валюти включав заміну радянських рублів купонами, які були номіновані в карбованцях. Цей крок символізував перехід України до власної валютної системи та відокремлення від фінансових структур колишнього союзу.

У перший період після введення карбованця в обіг було введено банкноти номіналом 1, 3, 5, 10, 25, 50 та 100 карбованців. Проте економічна нестабільність,

зокрема гіперінфляція, призвела до швидкої зміни номіналів купюр. За період з 1992 по 1995 рік номінал найбільшої банкноти зріс з 1 тисячі до 1 мільйона карбованців.

У листопаді 1992 року функціонування рубля в грошовому обігу на території України було повністю припинено, і єдиним законним засобом платежу став український карбованець, який хоча й був тимчасовим за природою, проте набув усіх ознак грошової одиниці та водночас увібрав і всі негативні економічні проблеми перехідного періоду, включаючи зростання дефіциту бюджету, гіперінфляцію та знецінення національної валюти [3, с. 130].

Тож, грошова реформа 1993–1994 років в Україні стала поворотним моментом в історії країни, що значно вплинуло на всі сфери економічного життя. Адже одним із ключових очікуваних наслідків реформи було стимулювання економічного зростання та розвитку. Таким чином, першим кроком грошової реформи стало введення нової української гривні (UAH) у 1996 році. Це зумовило значне скорочення інфляції, яка впродовж 1993–1995 рр. сягала гіперінфляційних рівнів (понад 1000% на рік). Стабілізація валюти створила сприятливе середовище для ведення бізнесу, інвестицій та заощаджень, що спричинило поступове економічне зростання.

Після введення гривні ВВП України почав стрімко зростати. У 1996 році він виріс на 11,5%, а в 1997 році – на 7,1%. Зростання було обумовлено, зокрема, збільшенням інвестицій в економіку. За даними Національного банку України, обсяг прямих іноземних інвестицій в Україну з 1996 по 1999 рік зріс у п'ять разів. Грошова реформа сприяла розвитку фінансового сектору України. З'явилося багато нових банків та інших фінансових установ, які пропонували широкий спектр послуг населенню та підприємствам, що покращило доступ до фінансування та стимулювало економічну активність. Незважаючи на позитивні наслідки, грошова реформа не була позбавлена проблем. Одним із головних викликів стало подолання тіньової економіки, яка становила значну частину ВВП України. Також реформа мала нерівномірний вплив на різні верстви населення, що призвело до зростання соціальної нерівності [4, с. 147].

Період 1991–1996 рр. став вирішальним для становлення грошової системи України. Цей шлях був складним і супроводжувався численними викликами, пов'язаними з гіперінфляцією, нестабільністю економіки та формуванням нових інституцій. Проте завдяки рішучим діям уряду та Національного банку України вдалося втілити низку важливих реформ, які заклали фундамент для стабільної національної валюти. Аналіз цього періоду в історії нашої держави уможливив такі висновки:

– перехід від рубля до купона та введення українського карбованця (1991–1992) став першим кроком на шляху до формування власної грошової системи. Цей

процес супроводжувався значною гіперінфляцією, що негативно вплинуло на добробут населення та економіку країни;

– проведення грошової реформи 1994 року є поворотним моментом у розвитку грошової системи України. Завдяки цій реформі вдалося стабілізувати валюту, запровадити нову національну одиницю – гривню та розпочати процес інтеграції України в світову фінансову систему;

– зміцнення гривні та інтеграція в світову фінансову систему (1995–1996) стали ключовими завданнями на цьому етапі. Завдяки жорсткій монетарній політиці та активній співпраці з міжнародними фінансовими інституціями вдалося суттєво зміцнити гривню та покращити макроекономічні показники країни.

Загалом вдосконалення грошово-кредитної політики впродовж досліджуваного періоду спрямовувалося на створення сприятливого середовища для економічного зростання та забезпечення цінової стабільності.

Важливо зазначити, що становлення грошової системи України в 1990-х роках не було позбавлене проблем і викликів. Основними проблемами стали:

– гіперінфляція, що негативно впливала на добробут населення та ускладнювала економічні розрахунки;

– нестабільність політичної та економічної ситуації, що ускладнювало проведення реформ та залучення інвестицій;

– слабкість банківської системи, що обмежувало доступ до фінансових послуг для населення та підприємств.

Грошова реформа дала змогу для стимулювання кредитування та розвинення зовнішньоекономічних зв'язків, зокрема, через покращення конкурентоспроможності на зовнішніх ринках. Відбулось збільшення обсягів інвестицій у виробництво та розвиток різноманітних економічних галузей [5, с. 203].

Висновки. Незважаючи на низку проблем, Україні все ж вдалося закласти фундамент для стабільної грошової системи, яка стала важливим чинником її економічного зростання та розвитку. Отже, перспективи розвитку грошової системи України пов'язані з подальшим інтегруванням у світову фінансову систему, удосконаленням монетарної політики, розвитком банківського сектору та підвищенням фінансової грамотності населення, у тому числі й здобувачів вищої освіти в університетах. Вивчення зазначеного періоду в історії нашої держави в освітньому процесі дає можливість здобувачам вищої освіти сформулювати уявлення про грошові реформи, що проведені в перші роки української незалежності (позитивні та негативні наслідки), що сприяє підвищенню загального рівня їхньої фінансової грамотності.

Список використаних джерел:

1. Гроші та кредит: підручник / За заг. ред. М. І. Савлука. Київ: КНЕУ, 2006. 744 с.
2. Крип'якевич І. Велика історія України: у 2-х т. Київ : Глобус, 1993. Т. 1. 352 с.
3. Гроші та кредит / за ред. М. І. Савлука. Київ : Либідь, 1992. 331 с
4. Гроші і кредит: підручник / М. І. Савлук, А. М. Мороз, М. Ф. Пуховкіна та ін. Київ : Либідь. 1992. 331 с.
5. Головаха Є. І. Політичний портрет України: загальні тенденції розвитку. Київ, 1993. 235 с.

References:

1. Hroshi ta kredyt: pidruchnyk / Za zah. red. M. I. Savluka. Kyiv: KNEU, 2006. 744 s.
2. Krypiakevych I. Velyka istoriia Ukrainy: U 2 t. Kyiv : Hlobus, 1993. T. 1. 352 s.
3. Hroshi ta kredyt / za red. M. I. Savluka. Kyiv : Lybid, 1992. 331 s
4. Hroshi i kredyt: pidruchnyk / M. I. Savluk, A. M. Moroz, M. F. Pukhovkina ta in. Kyiv : Lybid. 1992. 331 s.
5. Holovakha Ye. I. Politychnyi portret Ukrainy: zahalni tendentsii rozvytku. Kyiv, 1993. 235 s.

ТЕРЕНТЬЄВА Наталія¹⁶

Чорноморський національний університет імені Петра Могили
м. Миколаїв, Україна

ORCID: [0000-0002-3238-1608](https://orcid.org/0000-0002-3238-1608)

E-mail: nataterentyeva@gmail.com

ЦИФРОВІ ТЕХНОЛОГІЇ У ПРОЦЕСІ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ З ВИЩОЮ ОСВІТОЮ

Упродовж останніх років практично всі заклади вищої освіти України перейшли на максимальне використання в освітньому процесі підготовки кадрів цифрових технологій. Широкомасштабне агресивне вторгнення РФ та тривала війна ще більшою мірою цифровізували освітній процес. У жодному випадку, не применшуючи ролі цифрових технологій, наголосимо на їх оптимальному й максимально раціональному застосуванні у підготовці фахівців з вищою освітою, зокрема в галузі охорони здоров'я. Для забезпечення підвищення якості освіти варто враховувати специфіку спеціальності, закладу, що надає освітні послуги, особливості регіону і спроможності студентського та професорсько-викладацького складу.

Ключові слова: цифровізація, заклади вищої освіти, охорона здоров'я.

Digital Technologies in the Process of Training Specialists with Higher Education.
In recent years, almost all institutions of higher education in Ukraine have switched to the maximum use of digital technologies in the educational process of training personnel. The large-scale aggressive invasion of the Russian Federation and the long war digitized the educational process to an even greater extent. In no way belittling the role of digital technologies, we will emphasize their optimal and maximally rational application for the training of specialists with higher education, in particular in the field of health care. To improve the quality of education, it is necessary to take into account the specifics of the specialty, the institution that provides educational services, the characteristics of the region and, of course, the capabilities of the student and teaching staff.

Keywords: Digitalization, Higher Education Institutions, Health Care.

¹⁶ ©ТЕРЕНТЬЄВА Наталія (TERENTIEVA Nataliia)

Вступ. Цифровізація сучасного суспільства набула значних обертів і потребує постійної адаптації як професорсько-викладацького складу закладів вищої освіти, так і студентської громади, оскільки обов'язковою умовою здобуття вищої освіти сучасною молоддю є володіння цифровими технологіями.

Під цифровими технологіями розуміємо електронні інструменти, пристрої та ресурси, які обробляють, генерують або зберігають дані.

Відповідно під цифровими освітніми технологіями розуміють використання різноманітних електронних засобів та програмного забезпечення з метою підвищення якості навчання та забезпечення доступу до знань здобувачам освіти та викладачам [1]. На відповідний запит створюють портали з відкритими ресурсами, платформами, додатками та можливостями закладів освіти всіх рівнів, громадських установ, бібліотек, офісу сталих рішень, діджиталізації, освіторії медіа, онлайн-шкіл тощо, де у вільному доступі подано рекомендації щодо застосування цифрових технологій у різних сферах життєдіяльності.

Мета, методи і підходи. Мета публікації – окреслити різноаспектність підготовки фахівців з вищою освітою за допомогою цифрових технологій.

Застосовано методи: теоретичні (аналіз, узагальнення, порівняння) та проєктивний. В основу роботи покладено задачний і результатний підходи.

Основні результати. Упродовж останніх п'ять років практично всі заклади вищої освіти України перейшли на максимальне використання в освітньому процесі підготовки кадрів цифрових технологій. І якщо до 2019 року цей перехід наражався на значний опір з боку професорсько-викладацького складу, то часи Covid-19 засвідчили потребу переходу в масовому форматі, навіть для тих спеціальностей, які потребують навчання в так званому «живому форматі». Це воєнні науки, галузь охорони здоров'я, мистецькі спеціальності, фізична культура і спорт та інші. Проте широкомасштабне агресивне вторгнення РФ та тривала війна ще більшою мірою цифровізували освітній процес.

Розглянемо певні негативні явища тотальної цифровізації, які вже стали не поодиноким явищем, а набувають ознак масовості. Це, зокрема, невміння спілкуватися як на горизонтальному рівні, так і вертикальному; асоціальні прояви; потреба в постійному нагадуванні та контролі ззовні; неспроможність до самоорганізації та розподілу часу тощо, але найзначущим, на наш погляд, є невміння працювати в команді та обстоювати власну думку. Для закладів вищої освіти це вкрай катастрофічно, оскільки майже всі державні стандарти вищої освіти потребують комунікативних спроможностей на всіх рівнях, уміння працювати в команді, мати критичне мислення як основу подальшого професійного зростання. Галузі охорони здоров'я нині бракує кваліфікованих кадрів, і система підготовки в ЗВО не може поки що в повному обсязі забезпечити

потребу в кадрах в регіонах, особливо в прифронтових, та потребу у військових медиках. І одне з питань, яке постало перед медичними спеціальностями, – це низька результативність змішаного (і тим більше онлайн) навчання, оскільки вимоги спеціальних клінічних дисциплін і практик аж ніяк не можна пройти в онлайн-форматі, незважаючи на високий рівень розвитку цифрових технологій і в цій галузі. Тож брак здобувачів вищої освіти через складність навчання та високий рівень «прохідного» бала на етапі вступу, нескладання тестів навіть з другої спроби, що призводить до відрахування студентів та спричиняє проведення політики навчання в максимально доступному режимі, зокрема в онлайн.

У жодному разі, не применшуючи ролі цифрових технологій, наголосимо на їх оптимальному й максимально раціональному застосуванні в підготовці фахівців з вищою освітою, зокрема в галузі охорони здоров'я. Беззаперечно, дисципліни, спрямовані на формування загальних компетентностей, доцільно проводити в онлайн-форматі, особливо в прифронтових закладах вищої освіти, проте до забезпечення фахових компетентностей такий формат не завжди є коректним.

Навіть застосовуючи віртуальні анатомічні столи (як у навчально-науковому медичному інституті Чорноморського національного університету імені Петра Могили), не можна забезпечити доступ до них дистанційно для тих, хто підключається до занять через комп'ютер / ноутбук / телефон викладача, що позбавляє здобувачів вищої освіти колосального досвіду та відпрацювання вмінь і подальших професійних здобутків.

Висновки. Цифрові технології для системи вищої освіти не є гарантом підвищення якості вищої освіти. Важливо враховувати специфіку спеціальності, закладу, що надає освітні послуги, особливості регіону та спроможності студентського й професорсько-викладацького складу.

Список використаних джерел:

1. Цифрові технології. *Вікіпедія*. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Категорія:Цифрові_технології (дата звернення: 20.03.2024).

References:

1. Tsyfrovі tekhnolohii. *Vikipediia*. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Категорія:Tsyfrovі_tekhnolohii (data zvernennia: 20.03.2024).

ЯГУПОВ Василь¹⁷

Національний університет оборони України
м. Київ, Україна

ORCID: 0000-0002-8956-3170

E-mail: yagupow1957@gmail.com

МЕТОДОЛОГІЧНІ ПІДХОДИ ДО РОЗБУДОВИ ЄДИНОГО ВІДКРИТОГО ІНФОРМАЦІЙНОГО ПРОСТОРУ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ

Проаналізовано проблему інформатизації професійної освіти в державі та закладі вищої освіти згідно з вимогами провідних методологічних підходів до розбудови її єдиного відкритого інформаційного простору. Наголошено, що такий інформаційний простір є однією із суттєвих ознак і проявом сучасного інформаційного суспільства як у державі, так і у кожному ЗВО. Виокремлено та обґрунтовано компоненти ЄВІППО: цільовий, ціннісно-мотиваційний, змістовний, процесуальний, інформаційно-технологічний (інформаційні ресурси, організаційні структури, засоби інформаційної взаємодії суб'єктів професійної освіти та інших її суб'єктів), суб'єктний і діагностувальний.

Ключові слова: інформатизація освіти, інформаційно-комунікаційні технології, інформаційний простір, єдиний відкритий інформаційний простір професійної освіти, методологічні підходи, функції, компоненти.

Methodological Approaches to the Development of a Single Open Information Space for Vocational Education. The article analyses the problem of informatisation of vocational education in the State and higher education institutions in accordance with the requirements of leading methodological approaches to the development of its single open information space. It is emphasised that such an information space is one of the essential features and manifestations of the modern information society both in the state and in each higher education institution. The components of the EIEPE are allocated and substantiated: target, value-motivational, content, procedural, information technology (information resources, organisational structures, means of information interaction between subjects of vocational education and other subjects), subjective and diagnostic.

Keywords: Informatisation of Education, Information and Communication Technologies, Information Space, Unified Open Information Space of Vocational Education, Methodological Approaches, Functions, Components.

Вступ. Глобальне інформаційне суспільство є реальністю сьогодення та має бути стратегічною метою суспільно-політичного, соціально-економічного, техніко-технологічного, військово-технічно-технологічного розвитку нашої країни. Інформаційні технології є основою сучасного інформаційного суспільства взагалі та усіх його сфер зокрема.

Вважаємо, що «в інформаційному суспільстві різноманітні інформаційні явища та ресурси стають найважливішими складовими буття людини, що безпосередньо зумовлено глобальною інформатизацією всіх сфер суспільства» [3, с. 203]. Водночас суттєвий, і навіть вирішальний вплив на

¹⁷ ©ЯГУПОВ Василь (YAGUPOV Vasyly)

створення єдиного інформаційного простору професійної освіти безпосередньо мали пандемія коронавірусної хвороби (Covid-19) у світі та результативні бойові операції Збройних сил України (далі – ЗСУ) з застосуванням сучасних засобів інформаційно-технологічної боротьби з російським загарбником: «Виклики, що постали внаслідок широкомасштабного російського вторгнення в Україну, позначились на роботі вчених Відділення інформатики НАН України. Їхні зусилля було зосереджено на дослідженнях, спрямованих на підвищення обороноздатності та безпеки держави, отриманні фундаментальних наукових результатів і їх практичній реалізації, розробленні нових інноваційних технологій і систем» [2].

Відповідно українська система професійної освіти має своєчасно, навіть з упередженням повинна, наголошуємо – повинна відповідати на ці виклики, які визначають, з одного боку, функціонування та розвиток сучасного інформаційного українського суспільства, а з іншого – наше майбутнє. У зв'язку з цим проблема методологічного обґрунтування єдиного відкритого інформаційного простору професійної освіти (далі – ЄВППО) у державі та у ЗВО як у інформаційному суспільстві є актуальною методологічною, теоретичною, методичною та практичною проблемою для суб'єктів професійної освіти.

Мета, методи, підходи. Узагальнення та конкретизація психолого-педагогічних джерел щодо проблеми статті засвідчує функціонування в науковому обігу понять «освітній простір», «відкритий інформаційний простір освіти» і «ЄВППО», які між собою безпосередньо пов'язані та взаємозумовлені. Зокрема ці поняття мають такі різні прояви та пояснення:

- простір як світоглядна філософська категорія (Арістотель, П. Бурд'є, К. Гаус, Р. Декарт, Демокрит, І. Кант, І. Ньютон, М. Хайдеггер, П. Флоренський та ін.);
- освітній простір як психологічний компонент формування, розвитку та вдосконалення особистості та суб'єкта професійної діяльності (Б. Ельконін, Г. Костюк, С. Максименко, Т. Ткач, І. Фрумін та ін.);
- освітній простір як педагогічний феномен формування, розвитку та вдосконалення фахівця (Н. Бастуй, Т. Борисова, О. Веряєв, Б. Гершунський, В. Гінецинський, В. Слободчиков та ін.);
- інформаційний простір як важливий елемент освітнього (В. Биков, Т. Бондаренко, Ю. Жук, О. Спірін та ін.) та виховного (І. Бех, В. Караковський, Н. Селіванова та ін.) просторів; комплекс складових – навчально-освітнього (А. Самодрин та ін.), адаптивного освітнього (С. Клевцова та ін.), культурно-освітнього (В. Бондаревська, О. Кондратьєва та ін.), соціально-освітнього (Р. Чумічова та ін.), інтеграційного навчального (О. Сеніна та ін.) різновидів педагогічного простору.

Основні результати. Отже, у сучасній педагогічній науці змістовне поле понять «освітній простір», «інформаційний простір освіти» і «ЄВІППО» є досить широким і неоднозначним. Але ЄВІППО має безумовно містити сукупність технічних, технологічних, інформаційних, програмних, телекомунікаційних, методичних засобів і людських ресурсів, що дозволяє контекстно застосовувати у педагогічному процесі ЗВО сучасні засоби ІКТ, інформаційні та педагогічні технології, за допомогою яких можна здійснювати збирання, зберігання та оброблення даних системи професійної освіти, розв'язувати виховні, освітні, навчальні, організаційно-управлінські, моніторингові, контрольні-корегувальні, консультативні, забезпечувальні та інші педагогічні завдання. Основними суб'єктами і користувачами цього простору мають бути керівники, науково-педагогічні працівники, студенти (курсанти, слухачі), адміністрація, а також інші зацікавлені посадові особи, які мають певне відношення до організації та здійснення професійної підготовки фахівців як у державі, так і у конкретному ЗВО.

До єдиного інформаційного простору в державі, на думку науковців, належать такі компоненти:

- інформаційні ресурси – бази і банки даних, усі види архівів, системи депозитаріїв державних інформаційних ресурсів, бібліотеки, музейні сховища тощо;
- інформаційно-телекомунікаційна інфраструктура;
- територіально розподілені державні й корпоративні комп'ютерні мережі, телекомунікаційні мережі й системи спеціального призначення та загального користування, мережі й канали передавання даних, засоби комутації та управління інформаційними потоками;
- інформаційні, комп'ютерні й телекомунікаційні технології – базові, прикладні й забезпечувальні системи, засоби їх реалізації;
- науково-виробничий потенціал у галузях зв'язку, телекомунікацій, інформатики, обчислювальної техніки, поширення і доступу до інформації;
- організаційні структури – кадри, що забезпечують функціонування і розвиток національної інформаційної інфраструктури;
- ринок інформаційних технологій, засобів зв'язку, інформатизації й телекомунікацій, інформаційних продуктів і послуг;
- система взаємодії інформаційного простору України зі світовими відкритими мережами;
- система забезпечення інформаційного захисту (безпеки);
- система масової інформації;
- система інформаційного законодавства [1, с. 7–8].

Висновок. Таким чином, згадані вище компоненти практично, з одного боку, становлять, основу формування ЄВІППО будь-якого ЗВО, який у кожному з них має як стандартну чи універсальну структуру, без якої не може функціонувати жодна інформаційно-технологічна система в закладі освіти, а з іншого – модифікуються з урахуванням призначення та специфіки функціонування конкретного ЗВО, оскільки безумовно суттєво будуть відрізняти такий інформаційний простір, наприклад, педагогічних ЗВО, політехнічних інститутів, вищих закладів військової освіти та ін.

Список використаних джерел:

1. Дивак В. В. Формування єдиного інформаційного середовища навчальних закладів : навчально-методичний посібник для керівних і педагогічних кадрів освіти. Київ. 2013. 77 с. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/712061/> (дата звернення: 03.05.2024).
2. Звіт про діяльність Національної академії наук України у 2022 році / НАН України. Київ : Академперіодика, 2023. 593 с. URL: https://files.nas.gov.ua/PublicMessages/Documents/0/2023/04/Zvit_NASU_2022.pdf (дата звернення: 03.05.2024).
3. Ягупов В. В. Інформаційно-комунікаційні технології в дистанційному навчанні майбутніх кваліфікованих робітників. *Інформаційно-комунікаційні технології в сучасній освіті: довід, проблеми, перспективи* : зб. наук. пр. / За ред. М. М. Козяра, Н. Г. Ничкало. 2015. Вип. 4, ч. 2. С. 202–205. URL: <http://lib.iitta.gov.ua/10783/> (дата звернення: 03.05.2024).

References:

1. Dyvak V. V. Formuvannia yedynoho informatsiinoho seredovysysha navchalnykh zakladiv : navchalno-metodychnyi posibnyk dlia kerivnykh i pedahohichnykh kadriv osvity. Kyiv, 2013. 77 s. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/712061/> (data zvernennia: 03.05.2024).
2. Zvit pro diialnist Natsionalnoi akademii nauk Ukrainy u 2022 rotsi / NAN Ukrainy. Kyiv : Akademperiodyka, 2023. 593 s. URL: https://files.nas.gov.ua/PublicMessages/Documents/0/2023/04/Zvit_NASU_2022.pdf (data zvernennia: 03.05.2024).
3. Yahupov V. V. Informatsiino-komunikatsiini tekhnolohii v dystantsiinomu navchanni maibutnykh kvalifikovanykh robitnykiv. *Informatsiino-komunikatsiini tekhnolohii v suchasni osviti: dovid, problemy, perspektyvy* : zb. nauk. pr. / Za red. M. M. Kozhara, N. H. Nychkalo. 2015. Vyp. 4, ch. 2. S. 202–205. URL: <http://lib.iitta.gov.ua/10783/> (data zvernennia: 03.05.2024).

ПСИХОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ РОЗБУДОВИ ЄДИНОГО ВІДКРИТОГО ІНФОРМАЦІЙНОГО ПРОСТОРУ ОСВІТИ ВПРОДОВЖ ЖИТТЯ

Psychological Basis of Development of a Unified Open Information Space
of Education in the Process of all Life Process

КОВАЛЕНКО Інна¹⁸

Державна науково-педагогічна бібліотека України імені В. О. Сухомлинського
НАПН України, м. Київ, Україна

ORCID: 0000-0001-5633-0234

E-mail: i_artemenko@ukr.net

ПСИХОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ АДАПТАЦІЇ ЛЮДЕЙ ДО ВІДКРИТОГО ІНФОРМАЦІЙНОГО ПРОСТОРУ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Розкрито поняття «інформаційний простір». У процесі дослідження визначено загрози інформаційного простору. Наголошено на необхідності формування й розвитку у людини безпекових адаптаційних механізмів, що підпадають під компетентність психологічної науки.

Ключові слова: інформаційний простір, загрози відкритого інформаційного простору, адаптаційні механізми захисту від маніпулятивного впливу.

Psychological Principles of People's Adaptation to the Open Information Space Under Martial Law. The concept of «information space» is revealed in the publication. In the course of the study, threats to the information space were identified. The author emphasizes the need for the formation and development of safe adaptation mechanisms in a person, which fall under the competence of psychological science.

Keywords: Information Space, Threats of Open Information Space, Adaptive Protection Mechanisms Against Manipulative Influence.

Вступ. В умовах воєнного стану гостро постає питання щодо безпеки функціонування відкритого інформаційного простору та безпеки функціонування у ньому звичайних користувачів. Так, за даними пресслужби Держспецзв'язку, порівняно з 2022 роком у 2023 році в Україні зросла кількість кібератак майже на 16%. Загалом за рік було понад 2500 таких інцидентів. За даними урядової команди реагування на комп'ютерні надзвичайні події CERT-UA, 347 кібератак зафіксовано на уряд та урядові організації, 276 – на місцеві органи влади, 175 – на організації у секторі безпеки та оборони, 127 – комерційні організації. Ще 92 рази атакували енергетичний сектор, 81 – телеком, 38 – освітні установи, 32 – транспортна галузь, 30 – фінансовий сектор, 25 – ІТ-сектор, 15 – ЗМІ, 12 – медичні установи [3]. У відкритому інформаційному просторі дуже багато фейкової інформації і тролінгу. Тож можна говорити про загрозу для

¹⁸ ©КОВАЛЕНКО Інна (KOVALENKO Inna)

безпеки відкритого інформаційного простору для простого громадянина України, що нині є першочерговим питанням.

Нині питання інформаційної безпеки є складовою в цілому національної безпеки. Саме через цю призму розглянемо психологічні засади адаптації людини до відкритого інформаційного простору та проаналізуємо психологічні інструменти щодо адаптації українців у відкритому інформаційному просторі.

Мета, методи і підходи. Мета публікації – визначити основні психологічні засади адаптації до відкритого інформаційного простору в умовах воєнного стану. У процесі постановки проблематики дослідження використано комплекс загальнонаукових методів, зокрема теоретичні (аналіз і синтез із метою дослідження основних дефініцій дослідження) та емпіричні (контент-аналіз, інтент-аналіз).

Основні результати. Визначимось з основними дефініціями дослідження.

Інформаційний простір – це сукупність баз і банків даних, технологій їх ведення та використання, інформаційно-телекомунікаційних систем і мереж, які функціонують на основі єдиних принципів і за загальними правилами, що забезпечує інформаційну взаємодію організацій і громадян, а також задоволення їхніх інформаційних потреб [1]. Інформаційний простір є середовищем, в якому змінюється зміст таких процесів, як взаємодія в процесі спільної діяльності, конкуренція (через зміну змісту й характеру конкурентної боротьби між суб'єктами, що діють у ньому) [2]. Для продуктивного функціонування людини в умовах глобального інформаційного простору значної актуальності набувають питання адаптації до загроз інформаційного простору.

Згідно з Законом України «Про основи національної безпеки України», який втратив чинність відповідно до Закону № 2469-VIII від 21.06.2018, до джерел загроз і небезпек національним інтересам і національній безпеці в інформаційній сфері належать:

- прояви обмеження свободи слова та доступу громадян до інформації;
- поширення засобами масової інформації культу насильства, жорстокості, порнографії;
- комп'ютерна злочинність та комп'ютерний тероризм;
- розголошення інформації, яка становить державну та іншу таємницю, передбачену законом, а також конфіденційної інформації, що є власністю держави або спрямована на забезпечення потреб та національних інтересів особи, суспільства та держави;
- намагання маніпулювати суспільною свідомістю, зокрема шляхом поширення недостовірної, неповної або упередженої інформації [4].

Одним з основних завдань психологічної науки в умовах воєнної агресії є формування і розвиток у людини безпекових адаптаційних механізмів, метою

яких є протистояння маніпулятивним впливам на суспільну свідомість. Серед таких адаптаційних механізмів є розвиток критичного мислення українців, гігієна особистих каналів отримання інформації, контроль соціальних зв'язків у соціальних мережах.

Висновки. На основі аналізу наукової літератури зроблено висновки про актуальність у воєнний період питань, пов'язаних з безпекою інформаційного простору, а також необхідність залучення психологічної науки до формування у населення України адаптаційних механізмів функціонування у відкритому інформаційному просторі, у якому існують загрози для суспільної свідомості.

До основних адаптаційних механізмів віднесено розвиток критичного мислення українців, гігієну особистих каналів отримання інформації, контроль соціальних зв'язків у соціальних мережах.

Список використаних джерел:

1. Варенко В. М. Інформаційно-аналітична діяльність : навч. посіб. Київ : Ун-т «Україна», 2013. 416 с. URL: https://duikt.edu.ua/uploads/l_1438_65304022.pdf (дата звернення 04.04.2024).
2. Дубняк К. А. Інформаційний простір: структура та функціональні параметри. *Держава та регіони. Серія: Соціальні комунікації.* 2015. № 4. С. 21–25. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/drsk_2015_4_7 (дата звернення: 04.04.2024).
3. Названа кількість кібератак в Україні за минулий рік. *Слово і діло.* URL: <https://www.slovoidilo.ua/2024/01/31/novyna/suspilstvo/nazvana-kilkist-kiberatak-ukrayini-mynulyj-rik> (дата звернення: 04.04.2024).
4. Чудінова Н. В., Грицюк Ю. І. Інформаційна безпека України та види джерел загроз і небезпек. URL: <http://surl.li/srsxn> (дата звернення: 04.04.2024).

References:

1. Varenko V. M. Informatsiino-analitychna diialnist : navch. posib. Kyiv : Un-t «Ukraina», 2013. 416 s. URL: https://duikt.edu.ua/uploads/l_1438_65304022.pdf (data zvernennia 04.04.2024).
2. Dubniak K. A. Informatsiinyi prostir: struktura ta funktsionalni parametry. *Derzhava ta rehiony. Seria: Sotsialni komunikatsii.* 2015. № 4. S. 21–25. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/drsk_2015_4_7 (data zvernennia: 04.04.2024).
3. Nazvana kilkist kiberatak v Ukraini za mynulyi rik. *Slovo i dilo.* URL: <https://www.slovoidilo.ua/2024/01/31/novyna/suspilstvo/nazvana-kilkist-kiberatak-ukrayini-mynulyj-rik> (data zvernennia: 04.04.2024).
4. Chudinova N. V., Hrytsiuk Yu. I. Informatsiina bezpeka Ukrainy ta vydy dzherel zahroz i nebezpek. URL: <http://surl.li/srsxn> (data zvernennia: 04.04.2024).

ЛИТВИН Світлана¹⁹

Українська інженерно-педагогічна академія
м. Харків, Україна

ORCID: 0000-0003-2025-4705

E-mail: LitvinSV@uipa.edu.ua

ВПЛИВ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ НА СТАН ЗДОРОВ'Я ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ

У цифрову епоху особливу увагу важливо приділити концептуальному обґрунтуванню здоров'язберезувальних технологій і впровадженню їх в освітній процес. Слід використовувати ефективні педагогічні моделі навчання, в основі яких принципи здоров'язбереження виходять на важливий рівень. У межах тез доповіді проаналізовано вплив онлайн навчання на психологічне й фізичне здоров'я здобувачів освіти, визначено стрес-фактори. Надано рекомендації щодо врахування в цілях і завданнях навчальної діяльності здоров'язберезувальних технологій.

Ключові слова: дистанційне навчання, здоров'я, стрес, стрес-фактори, здоров'язберезувальні технології.

***Influence of Distance Education on the State of Health of Students.** In the digital age, it is important to pay special attention to the conceptual justification of health-preserving technologies and their implementation in the educational process. It is necessary to introduce effective pedagogical models of education, based on which the principles of health protection reach an important level. Within the thesis of the report, the influence of online learning on the psychological and physical health of students of education is analyzed, and stress factors are identified. Recommendations are provided regarding the inclusion of health-preserving technologies in the goals and objectives of the educational activity of those seeking education.*

Keywords: Distance Learning, Health, Stress, Stress Factors, Health-Preserving Technologies.

Вступ. Питання переходу на дистанційне навчання з використанням інформаційних технологій активно обговорюються на сторінках різних видань через свою актуальність. Феномен віддаленого навчання сам по собі не новий, однак у такому масовому форматі й такий тривалий час він реалізується вперше. Щоб зрозуміти суть цього феномена та підвищити якість онлайн-навчання, необхідно проаналізувати ті проблеми, з якими зіткнулися і педагоги, і здобувачі освіти у незвичних для них умовах роботи.

Метою дослідження є виявлення впливу онлайн-навчання на психологічне й фізичне здоров'я здобувачів освіти, визначення стрес-факторів, розроблення рекомендацій щодо врахування в цілях і завданнях навчальної діяльності здоров'язберезувальних технологій.

Основні результати. Дистанційне навчання – це форма освіти, за якої сам процес освіти здійснюється за допомогою телекомунікаційних засобів і

¹⁹ ©ЛИТВИН Світлана (LYTVYN Svitlana)

технологій, інтернету й комп'ютерів. Основною формою роботи під час онлайн-навчання є самотійна робота. Викладач може сам визначити порядок дій, займатися навчанням у будь-якому зручному місці й у окремих випадках, у зручний час. Разом з тим дистанційне навчання має і певні недоліки. Наприклад, через значне навантаження здобувачі освіти схильні до стресів. Вони отримують велику кількість завдань і за їх виконанням змушені проводити вдвічі або втричі більше часу, ніж за традиційного очного формату навчання [1]. Це зумовлює порушення порядку денного, зменшення тривалості сну, появу втоми, апатії. Постійне проведення часу за комп'ютером може спричинити погіршення зору та постави.

Однією з основних проблем під час переходу до дистанційної форми навчання стало обмеження, а часом і неможливість спілкування з одногрупниками. Перехід на домашнє, віддалене навчання показав, наскільки велике значення для здобувачів освіти мають особисті й соціальні контакти, навіть незважаючи на випадки соціальних конфліктів та невдоволення один одним. Однак, по-перше, це теж відіграє важливу роль у набутті життєвого досвіду, а по-друге, дає позитивні емоції людських відносин. Замість обміну думками з навчальних дисциплін, знаннями, які часом одноліткам пояснити простіше й доступніше, ніж це зробить викладач, а також іншої інформації, що не має жодного стосунку до освітнього процесу, але від цього не менш важливої (обговорення новин кіно, літератури, ігор, моди тощо), здобувачі освіти опинилися в замкнутій, суто індивідуалізованій обстановці, наодинці з екраном комп'ютера і з собою.

Вчені з тривогою констатують погіршення фізичного та емоційного стану здобувачів освіти. Початок навчання у закладах вищої освіти супроводжується різними психоемоційними переживаннями. Щороку зростає кількість молодих людей, які мають функціональні психоемоційні порушення. З огляду на це пошук ефективних способів розвитку психоемоційного здоров'я здобувачів освіти є актуальним завданням педагогіки, орієнтованої на гуманно-культурологічну, особистісно-орієнтовану парадигму освіти. Спочатку здавалося, що навчання в онлайн-форматі буде зручнішим, оскільки вивільнюється більше часу, а знання засвоюватимуться набагато краще. Проте виявилось, що все далеко не так. Навчання у незвичній обстановці призвело до виникнення навчального стресу, негативно позначилося як на фізичному здоров'ї, так і на психоемоційному стані. Здобувачі освіти частіше виявляють у себе ознаки дратівливості, занепокоєння, підвищеної стомлюваності та агресивності, порушення сну та інші [2].

Довелося зіткнутися з такими стрес-факторами, як нестабільний інтернет, відсутність хороших телефонів та (або) комп'ютерів, відсутність об'єктивної

діагностики знань, умінь і навичок. Іноді у здобувача освіти виникає страх, що його зафіксують як відсутнього, і це може вплинути на його підсумкову оцінку [3]. Нестійкий інтернет-зв'язок може підвести і тоді, коли потрібно відповісти на запитання викладача під час онлайн-заняття, а сайти та платформи починають зависати або довго завантажуються. Це заважає зосередитися та продуктивно працювати під час практичних і семінарських занять. Якщо такі ситуації виникають досить часто, то здобувачі освіти стають не просто незадоволеними, а дуже дратівливими. Проблеми з інтернетом можуть виникнути і під час тестування чи складання онлайн-сесії. У такій ситуації здобувач освіти розгублений і в нього проявляються гострі емоційні реакції, такі як страх і навіть гнів.

Одна з причин навчального стресу пов'язана з такою проблемою дистанційного навчання, як відсутність очного спілкування з викладачем. Процес спілкування за умов дистанційного навчання повністю змінюється. Здобувачам освіти доводиться протягом 5–6 годин поспіль дивитися на екрани комп'ютерів і телефонів на заняттях. При цьому їм складно сприймати матеріал через те, що не можна отримати вичерпні відповіді на свої питання. Доводиться багато що з'ясувати самостійно, але це вдається зробити далеко не всім і не завжди. У зв'язку з цим у здобувачів освіти може спостерігатись незадоволеність виконаною роботою, зростає тривога.

Ще одна причина навчального стресу пов'язана з такою проблемою дистанційного навчання, як збільшення навчального навантаження.

З переходом на онлайн-навчання значно збільшується обсяг навчального матеріалу в онлайн-лекції. Викладачі дають більше матеріалу для самостійного вивчення та збільшують обсяги домашньої роботи. У зв'язку з цим у режимі дня здобувачів освіти відбуваються суттєві зміни, які впливають на сон. Багато хто скаржаться на поганий сон та недосипання [3]. Часу критично не вистачає, тому здобувачі освіти сидять допізна, щоб завершити всю роботу, призначену для самостійного виконання. Це позначається на зниженні розумової працездатності, підвищенні стомлюваності та загальному емоційному тлі.

Підвищена сонливість, проблеми засинання, безсоння можуть спричинити виникнення тривожності, відчуття емоційної виснаженості, депресії. Окрім негативного впливу на емоційний стан спостерігається зростання первинної захворюваності на кістково-м'язову систему, захворювань очей, тенденція до зайвої ваги.

Висновки. З огляду на викладене вище можна зробити висновки, що, визначаючи цілі й завдання навчальної діяльності здобувачів освіти важливо враховувати здоров'язбережувальні технології:

- формувати у здобувачів освіти розуміння про техніку безпеку та санітарно-гігієнічні норми і правила роботи з персональним комп'ютером, смартфоном або іншим гаджетом для навчання в онлайн-форматі;
 - виконувати під час освітнього процесу комплекси вправ для зняття загальної втоми, стомлення очей, гіподинамії;
 - нагадувати і контролювати дотримання здобувачами освіти правильної пози користувача персонального комп'ютера, контролю за поставою;
 - забезпечувати оптимальний темпоритм і таймінг активності й пасивності
- надавати можливість виконувати завдання без використання екрана монітора або телефона, пропонувати активне спілкування без увімкнених камер;
- формувати у здобувачів освіти почуття відповідальності за власне здоров'я.

Список використаних джерел:

1. Денисенко С. Н., Биков В. Ю. Моделі організаційних систем відкритої освіти: монографія. Київ: Атіка, 2008. 684 с.
2. Єжова О. О. Здоровий спосіб життя: навч. посіб. Суми: Університетська книга, 2010. 127 с.
3. Ядрова Д. А., Панасюк І. В. Вплив дистанційного навчання на емоційний та психічний стан учнів і студентів. *Сучасні електромеханічні та інформаційні системи*: монографія / за заг. ред. І. В. Панасюка. Київ, 2021. С. 50–60.

References:

1. Denysenko S. N., Bykov V. Yu. Modeli orhanizatsiinykh system vidkrytoi osvity: monohrafiia. Kyiv: Atika, 2008. 684 s.
2. Yezhova O. O. Zdorovyi sposib zhyttia: navch. posib. Sumy: Universytetska knyha, 2010. 127 s.
3. Yadrova D. A., Panasiuk I. V. Vplyv dystantsiinoho navchannia na emotsiinyi ta psykhichniy stan uchniv i studentiv. *Suchasni elektromekhanichni ta informatsiini systemy*: monohrafiia / za zah. red. I. V. Panasiuka. Kyiv, 2021. S. 50–60.

НИКОЛАЄНКО Валентина²⁰

Запорізький національний університет
м. Запоріжжя, Україна

ORCID: [0000-0003-0493-3425](https://orcid.org/0000-0003-0493-3425)

E-mail: nikolaenkov006@gmail.com

МЕДІАОСВІТНІ КОМПОНЕНТИ У ВИВЧЕННІ СУЧАСНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Запропоновано використання різних типів завдань з курсу сучасної української літератури, які покликані сприяти вивченню літератури окресленого періоду, усвідомленню літератури частиною мистецького, культурного й духовного простору, а також розвитку навичок і компетентностей, які культивуватимуть поширення медіаінформаційної грамотності й медіаімунітету.

Ключові слова: *медіаосвіта, медіаінформаційна грамотність, медіаімунітет, сучасна українська література.*

²⁰ ©НИКОЛАЄНКО Валентина (NIKOLAENKO Valentyna)

Media Educational Components in Study Modern Ukrainian Literature. In the review, the use of various types of tasks from the course of modern Ukrainian literature is proposed, which are designed to contribute to the study of the literature of the outlined period, to the awareness of literature as a part of the artistic, cultural and spiritual space. Moreover, the tasks promote the development of skills and competencies that will cultivate the spread of media information literacy and media immunity.

Keywords: Media Education, Media Information Literacy, Media Immunity, Modern Ukrainian Literature.

Вступ. Сучасний освітній процес будується з урахуванням розвитку інформаційно-комунікаційних технологій, одним зі свідчень чого є чинні стандарти вищої освіти підготовки фахівців першого (бакалаврського) і другого (магістерського) рівнів освіти різних галузей знань [1]. У цих стандартах серед низки компетентностей майбутнього фахівця передбачено й такі, що формують навички застосування в професійній діяльності сучасних інформаційних і комунікаційних технологій. Гуманітарна галузь, зокрема й філологічні спеціальності, не є винятком [3, 4]. Зазначені компетентності є важливим складником медіаосвіти, яка, з одного боку, допомагає поглибленому вивченню дисциплін, сприяючи розвитку різних видів мисленнєвої діяльності (критичне, абстрактне мислення) та опануванню методів пізнання (аналізу й синтезу), з іншого – формує й поглиблює навички медіаінформаційної грамотності й безпеки, які згідно з концепцією впровадження медіаосвіти в Україні визначено в переліку пріоритетних освітніх завдань [2].

Мета, методи і підходи. Метою запропонованої розвідки є активне впровадження на заняттях із сучасної української літератури медіаосвітніх компонентів. Цей курс є заключним у вивченні української літератури. Він ознайомлює здобувачів освіти з сучасним літературним процесом й поглиблює та розширює раніше здобуті знання й навички, сприяючи сприйняттю й усвідомленню літератури як складника українського мистецького, культурного й духовного простору, розумінню його місця у світовому літературному процесі. Використання сучасних медіаосвітніх технологій, пов'язаних із кіно, радіо, інтернетом тощо, допоможе досягненню освітніх завдань, головним з-поміж яких є розвиток всебічно розвиненої особистості, здатної до розв'язання фахових завдань і проблем, що забезпечать конкурентоспроможність майбутнього фахівця на ринку праці та формування навичок і компетентностей, які культивуватимуть поширення медіаінформаційної грамотності й медіаімунітету. Застосовано методи аналізу й синтезу, що спонукають здобувача освіти до розвитку креативності й критичного, абстрактного, аналітичного й самостійного мислення.

Основні результати. Курс сучасної української літератури є одним із освітніх компонентів освітньо-професійної програми «Українська мова та

література» другого (магістерського) рівня вищої освіти за спеціальністю 035 «Філологія» спеціалізації 035.01 «Українська мова та література» галузі знань 03 «Гуманітарні науки». Інфомедійний компонент буде доцільним в освоєнні сучасного літературного процесу, розвине низку компетентностей (медіаграмотність, критичне мислення, соціальна толерантність, стійкість до впливів факчекінгів, інформаційна грамотність, візуальна грамотність, інноваційність, розвиток креативності), які впливають на розвиток особистості, її професійних умінь і навичок та є необхідними сьогодні для фахівця будь-якої сфери й філолога зокрема. Наприклад, формуванню вміння розрізняти факти і судження може сприяти завдання, запропоноване під час вивчення твору, який є художньою візією зламу ХХ–ХХІ ст., – роману Л. Костенко «Записки українського самашедшого». Воно передбачає підготовку й відеозапис теленовин початку нового століття. Працюючи в групах чи індивідуально, студенти обирають одну із запропонованих рубрик – політику, суспільну турбулентність, науку, культуру, осмислюють/обговорюють аспекти, які варто представити в межах обраної «телесторінки», обирають жанр (репортаж, інтерв'ю, хроніка).

Спираючись на роман Л. Костенко «Записки українського самашедшого» та залучаючи додаткові інформаційні й наукові ресурси, студенти добирають заголовки для новин, готують і знімають матеріал для міських теленовин початку ХХІ ст., який є предметом обговорення на практичному занятті. Уміння аналізувати твори різних видів мистецтв допоможе сформуванню вивчення твору М. Матіос «Солодка Даруся». Роман, відзначений Шевченківською премією, зацікавив трагічною історією буковинки Дарусі Ілашук представників інших видів мистецтв. Наприклад, Л. Скрипку, якій належить перша інсценізація твору. Прем'єрний показ її вистави відбувся в березні 2008 року в Чернівецькому обласному музично-драматичному театрі ім. О. Кобилянської, а в листопаді того ж року – постановки режисера Р. Держипільського. Вистава Івано-Франківського театру має широку гастрольну географію: окрім українських глядачів, її захоплено вітала Європа. «Солодкій Дарусі» аплодували в Канаді й Сполучених Штатах тощо. А молодий режисер О. Степашко зняв короткометражний художній фільм «Солодка Даруся». За фільмом можна запропонувати таке завдання: порівняти короткометражний художній фільм «Солодка Даруся» з третьою частиною роману М. Матіос «Солодка Даруся», з'ясувати засоби впливу на читача, глядача в художньому тексті й екранній версії, проаналізувати рівень сприйняття у творах обох видів мистецтв, емоційний вплив, інформаційну насиченість роману й фільму, художні засоби вираження й враження тощо. Студентам можна запропонувати дібрати низку світлин до історичних подій, відтворених у романі Л. Кононовича «Тема для медитації», й підготувати

віртуальну виставку картин образотворчого мистецтва до історичних подій, які відтворено в романі (колективізація, голодомор, період застою, перші роки незалежності України).

Висновки. Запропоновані завдання з курсу сучасної української літератури передбачають підвищення медіаграмотності й соціальної толерантності здобувачів освіти, спрямовані на розвиток умінь і навичок працювати з різножанровою й різностильовою інформацією, виробляти її, транслювати й шукати, опрацьовувати, бути вдумливим реципієнтом комунікації.

Список використаних джерел:

1. Затверджені стандарти вищої освіти. *Міністерство освіти і науки України*. URL: <http://surl.li/tvle> (дата звернення: 27.03.2024).
2. Концепція впровадження медіаосвіти в Україні (нова редакція) / за ред. Л. Найдьоновой, М. Слюсаревського. Київ, 2016. 16 с.
3. Стандарт вищої освіти за спеціальністю 035 «Філологія» галузі знань 03 «Гуманітарні науки» для першого (бакалаврського) рівня вищої освіти. *OsvitaUA*. URL: https://osvita.ua/legislation/Vishya_osvita/65039/ (дата звернення: 27.03.2024).
4. Стандарт вищої освіти за спеціальністю 035 «Філологія» галузі знань 03 «Гуманітарні науки» для другого (магістерського) рівня вищої освіти. *Міністерство освіти і науки України*. URL: <http://surl.li/srtuc> (дата звернення: 27.03.2024).

References:

1. Zatverdzhenni standarty vyshchoi osvity. *Ministerstvo osvity i nauky Ukrainy*. URL: <http://surl.li/tvle> (data zvernennia: 27.03.2024).
2. Kontseptsiia vprovadzhenia mediaosvity v Ukraini (nova redaktsiia) / za red. L. Naidonovoi, M. Sliusarevskoho. Kyiv, 2016. 16 s.
3. Standart vyshchoi osvity za spetsialnistiu 035 «Filolohiia» haluzi znan 03 «Humanitarni nauky» dlia pershoho (bakalavrskoho) rivnia vyshchoi osvity. *OsvitaUA*. URL: https://osvita.ua/legislation/Vishya_osvita/65039/ (data zvernennia: 27.03.2024).
4. Standart vyshchoi osvity za spetsialnistiu 035 «Filolohiia» haluzi znan 03 «Humanitarni nauky» dlia druhoho (mahisterskoho) rivnia vyshchoi osvity. *Ministerstvo osvity i nauky Ukrainy*. URL: <http://surl.li/srtuc> (data zvernennia: 27.03.2024).

ПИЛИПЧУК Ярослав²¹

Державна науково-педагогічна бібліотека України імені В. О. Сухомлинського
НАПН України, м. Київ, Україна

ORCID: [0000-0002-9809-3166](https://orcid.org/0000-0002-9809-3166)

E-mail: pylypchuk.yaroslav@gmail.com

БОЙОВИЙ ТРАНС ЯК ФАКТОР ВІЙНИ (ІНФОРМАЦІЙНИЙ АНАЛІЗ ІСТОРИЧНОГО ДОСВІДУ НАРОДІВ СВІТУ)

Бойовий транс – це змінений стан свідомості воїнів під час бойових дій. Бойовий транс є первісним феноменом, що часто пов'язаний з ініціацією. Зміненого стану свідомості воїни досягали внаслідок вживання психоактивних речовин, здійснення певних ритуалів, танців, дотримання посту, сексуального утримання. Історичний досвід виявляє існування бойового трансу як культурного феномена з часів палеоліту до сучасності. Особливі психічні техніки у складі ЗСУ використовує добровольчий полк «Азов».

***Ключові слова:** бойовий транс, змінений стан свідомості, війна, психоактивні речовини, ритуали, добровольчий полк «Азов».*

***Fighting Trance as a Factor of War (Information Analysis of Historical Information about the Peoples of the World).** Combat trance is an altered state of consciousness during combat. Combat trance is a primitive phenomenon and was often associated with initiation. Soldiers achieved an altered state of consciousness as a result of using psychoactive substances, dancing, fasting, and sexual abstinence. Historical experience indicates the existence of martial trance as a cultural phenomenon from the Paleolithic to the present. Special mental techniques are used by the Azov volunteer regiment as part of the Armed Forces.*

***Keywords:** Combat Trance, Altered State of Consciousness, War, Psychoactive Substances, Rituals, Volunteer Regiment «Azov».*

Вступ. Війна завжди була частиною історії людства. Важливо зауважити, що з найдавніших часів люди здійснювали ритуали, які вводили їх у змінений стан свідомості. Ці дії виконували свідомо для того, щоб підготувати людей до зіткнення з ворогом.

Мета, методи і підходи. Метою дослідження є вивчення історичного досвіду використання бойового трансу в різних народів світу. Для цього використано проблемно-хронологічний і компаративний методи історичного дослідження, а також цивілізаційний підхід до вивчення історії людських соціумів.

Основні результати. Стан бойового трансу запускає розщеплення психіки, що унеможливорює допуск у свідомість травмуючих подій. Феномен бойового трансу дає змогу відчувати навколосмертне переживання. Відбувається втрата власного я і входження в єдину частину колективу. Мислення і реакції організму стають миттєвими. Під час бойового трансу воїни відчувають ейфорію, відсутність страху та почуття болю. Зазвичай «бойовим трансом» називають

²¹ ©ПИЛИПЧУК Ярослав (PYLYPCHUK Yaroslav)

змінений стан свідомості людей. Це є первісним феноменом, який з'явився ще у гомінідів під час їх розселення планетою. У стані бойового трансу гомініди могли протистояти хижакам. Ритуалізоване входження у бойовий транс супроводжувалось хорovими співами, танцями, розфарбовуванням тіла. Феномен бойового трансу проявлявся в бойових діях під час війни. Стан бойового трансу в спеціальній літературі визначено як бойовий дух.

У традиційних суспільствах під час ініціації здійснювалось радикальне змінення свідомості за допомогою особливих практик. Для досягнення такого стану свідомості воїна мала відбутися повна зміна особистості, втрата власного я і перетворення її в радикально іншу людину. У традиційних суспільствах ініціація супроводжувалась барабанним боєм, танцями, відмовою від сексу та їжі. Скандинавських берсерків (жорстокі воїни) виганяли із соціуму, тому такі воїни тривалий час перебували поза його межами. Під час бойового трансу у людини з'являлися лють, жага крові та почуття сп'яніння [5, с. 26–36].

У давньогрецьких епосах стан бойового трансу називався «лісса», що було похідним від слова «лікос» (вовк). Треба зазначити, що Гомер відзначав бойовий транс у героїв свого епічного оповідання. Греки вводили себе в транс під звук флейти, крокуючи строем. Перед боєм грецькі гопліти (піші воїни) для введення себе в бойовий транс споживали вино. У латинів і давніх римлян бойовий транс називався «фурор хероїкус». Слово «фурор» у перекладі з латинської означало лють, шаленство. У кельтських сагах епічного героя Кухуліна порівнювали з шаленим псом. Варто зазначити, що деякі кельтські воїни у стані бойового трансу бились без одягу й обладунків. Перед входженням у бойовий транс кельти мастили своє волосся вапном і випивали дуже багато вина [1, с. 70–82; 2; 13, с. 253–290].

Давні германці споживали перед боєм алкоголь та мастили своє тіло смолою. Ім'я давньогерманського бога Вотан походило від «вуот» (шаленство). У них були елітні воїни-привиди, які здійснювали несподівані напади. Скіфи перед боєм вводили себе в змінений стан свідомості, споживаючи напій з коноплі та наркотичний напій «хаома». Це був релігійний обряд, успадкований ще від аріїв. У аріїв цей напій називався «сома». Сома і хаома містили психоактивну речовину ефедрин. У давній Маргіані знайдено ємності з-під напоїв з коноплі та ефедри. У Ноїн-Улі в похованнях кочівників хунну знайдено килим із зображенням процесу приготування напою. Скандинавські берсерки перед боєм вдавалися до різних способів. Так, один із берсерків пив напій, зварений у воді з-під мухоморів. Потім він мочився і вже відферментований напій з мухоморів у вигляді урини споживали інші берсерки. У зміненому стані свідомості берсерки уявляли себе хижими тваринами – вовками або ведмедями. До речі, звичай асоціювати себе з вовками був поширений у колах людських соціумів. Скіфи та сармати уявляли воїнів у вигляді вовка. Цю традицію

перейняли пізніше тюрки. Давні тюрки називали елітних вершників «борі» – вовками. Пізніше вовчий міф поширився у давніх уйгурів, огузів, кипчаків. Під час бою берсерки втрачали чутливість до ран. Інші скандинави побоювались берсерків і тримали їх подалі від соціуму. У період середньовіччя в бойовий транс лицарі-тамплієри входили після тривалого посту, католицької меси з релігійними співами. Ісмаїлітиз Ірану входили в стан бойового трансу після того, як відчували ефект від споживання гашишу. Їх називали «асасинами» від арабського «хашишин». Португальці описали стан «амок» у народів Індокитаю та Нусантари (Індонезії). Перед боєм народи цього регіону споживали опіум. Амок був видом бойового шаленства, під час якого у воїна виникало бажання безконтрольно вбивати. Амоком називали будь-яке масове вбивство [4; 5, с. 26–36; 9; 10; 12, с. 66–70; 14].

Народи Океанії – гавайці й маорі – здійснювали екстатичний танець «хака» за будь-якої ініціації. Хака супроводжувала цих тубільців упродовж усього життя. Були дитячі, жіночі та чоловічі танці хака. Навіть весілля супроводжувалося цим танцем. Бойовим танцем «перуперу» чи «пуха» називався бойовий танець, під час якого чоловіки вирячували очі, показували язика, викрикували слова, а їхні тіла конвульсивно здригалися. За станом перебування в танці хака тутунгараху маорі діагностували готовність до бою. Нині у цивілізованому світі новозеландці проголошують хаку перед матчами з регбі [7; 11, с. 9–18]. Нині особливі прийоми бойового трансу використовують бійці найбільш боєздатного українського добровольчого полку «Азов». Перед боєм вони читають «Молитву українського націоналіста». Після бою на честь побратимів, які загинули, азовці спалюють дерев'яний дракар на зразок поховального звичаю давніх скандинавів. Виконання особливих обрядів перед боєм забезпечує високий бойовий дух під час бойових дій.

Висновки. Бойовий транс – це змінений стан свідомості під час бойових дій. Бойовий транс є первісним феноменом, що часто пов'язаний з ініціацією. Зміненого стану свідомості воїни досягали внаслідок вживання психоактивних речовин, виконання танців, посту, сексуального утримання. Історичний досвід виявляє існування бойового трансу як культурного феномена з часів палеоліту до сучасності. Особливі психічні техніки у складі ЗСУ використовує добровольчий полк «Азов».

Список використаних джерел:

1. Бондаренко А. О. Військові символи Скіфії та Сарматії: тотемні звичаї та культ вовка. *Українознавство*. 2020. № 1(74). С. 70–82.
2. Бондаренко А. О. Культ вовка у воїнських традиціях Давньої України. Київ : Гельветика, 2023. 160 с.
3. Colarusso J. The Legacy of the Berserker! *Comparative Mythology*. 2019. Vol. 5(1). P. 1–12. URL: https://www.academia.edu/64998134/The_Legacy_of_the_Berserker (date of access: 19.03.2024).
4. Daftary F. The Ismā'īlīs: Their History and Doctrines. Cambridge : Cambridge University Press, 1990. XXII. 772 p.

5. Ford Sh. B. *Hunters, Warriors, Monsters. Supernatural and Philosophy: Metaphysics and Monsters for Idjits*. Oxford. 2013. P. 26–36.
6. Falk H. Soma I and II. *Bulletin of the School of Oriental and African Studies*. 1989. Vol. 52. № 1. P. 77–90.
7. Kāretu T. *Haka: Dance of the Noble People*. Auckland : Reed, 1993. 90 p.
8. Kolberg A. S. Did Vikings Really Go Berserk? An Interdisciplinary Critical Analysis of Berserks. *Journal of Military History*. Lexington: Society of Military history. 2018. Vol. 82. № 3. URL: https://www.academia.edu/38242951/Did_Vikings_Really_Go_Berserk_An_Interdisciplinary_Critical_Analysis_of_Berserks (date of access: 19.03.2024).
9. Lewis B. *The Assassins: A Radical Sect in Islam*. New York: Perseus Books Group Hodgson, 2003. 166 p.
10. Marshall G. S. *The Secret Order of Assassins: The Struggle of the Early Nizārī Ismā'īlīs Against the Islamic World*. Philadelphia: University of Pennsylvania Press, 2005. IX. 352 p.
11. Matthews N. The Physicality of Māori Message Transmission: Ko Te Tinana, He Waka Tuku Kōrero. *Junctures: The Journal for Thematic Dialogue*. 2004. № 3: Body. P. 9–18.
12. Saint Martin M. L. «Running Amok: A Modern Perspective on a Culture-Bound Syndrome». *Primary Care Companion to the Journal of Clinical Psychiatry*. 1999. № 1(3). P. 66–70. URL: <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC181064/> (date of access: 19.03.2024).
13. Speidel M. P. Berserks: a History of Indo-European «Mad Warriors». *Journal of World History*. 2002. Vol. 13. No. 2. P. 253–290.
14. Taillieu D., Boyce M. Haoma. *Encyclopaedia Iranica*. New York. 2002. URL: <https://www.iranicaonline.org/articles/haoma> (date of access: 19.03.2024).
15. Wade J. Going Berserk: Battle Trance and Ecstatic holy Warriors in the European War Magic Tradition. *International journal of Transpersonal Studies*. 2016. Vol. 35. № 1. P. 21–38.

References:

1. Bondarenko A. O. Viiskovi symvoly Skifii ta Sarmatii: totemni zvychai ta kult vovka. *Ukrainoznavstvo*. 2020. № 1(74). S. 70–82.
 2. Bondarenko A. O. *Kult vovka u voinskykh tradytsiiakh Davnoi Ukrainy*. Kyiv : Helvetyka, 2023. 160 c.
 3. Colarusso J. The Legacy of the Berserker! Comparative Mythology. 2019. Vol. 5(1). P. 1–12. URL: https://www.academia.edu/64998134/The_Legacy_of_the_Berserker (date of access: 19.03.2024).
 4. Daftary F. *The Ismā'īlīs: Their History and Doctrines*. Cambridge : Cambridge University Press, 1990. XXII. 772 p.
 5. Ford Sh. B. *Hunters, Warriors, Monsters. Supernatural and Philosophy: Metaphysics and Monsters for Idjits*. Oxford. 2013. P. 26–36.
 6. Falk H. Soma I and II. *Bulletin of the School of Oriental and African Studies*. 1989. Vol. 52. № 1. P. 77–90.
 7. Kāretu T. *Haka: Dance of the Noble People*. Auckland : Reed, 1993. 90 p.
 8. Kolberg A. S. Did Vikings Really Go Berserk? An Interdisciplinary Critical Analysis of Berserks. *Journal of Military History*. Lexington: Society of Military history. 2018. Vol. 82, № 3. URL: https://www.academia.edu/38242951/Did_Vikings_Really_Go_Berserk_An_Interdisciplinary_Critical_Analysis_of_Berserks (date of access: 19.03.2024).
 9. Lewis B. *The Assassins: A Radical Sect in Islam*. New York: Perseus Books Group Hodgson, 2003. 166 p.
 10. Marshall G. S. *The Secret Order of Assassins: The Struggle of the Early Nizārī Ismā'īlīs Against the Islamic World*. Philadelphia: University of Pennsylvania Press, 2005. IX. 352 p.
 11. Matthews N. The Physicality of Māori Message Transmission: Ko Te Tinana, He Waka Tuku Kōrero. *Junctures: The Journal for Thematic Dialogue*. 2004. № 3: Body. P. 9–18.
 12. Saint Martin M. L. «Running Amok: A Modern Perspective on a Culture-Bound Syndrome». *Primary Care Companion to the Journal of Clinical Psychiatry*. 1999. № 1(3). P. 66–70. URL: <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC181064/> (date of access: 19.03.2024).
 13. Speidel M. P. Berserks: a History of Indo-European «Mad Warriors». *Journal of World History*. 2002. Vol. 13. No. 2. P. 253–290.
 14. Taillieu D., Boyce M. Haoma. *Encyclopaedia Iranica*. New York. 2002. URL: <https://www.iranicaonline.org/articles/haoma> (date of access: 19.03.2024).
 15. Wade J. Going Berserk: Battle Trance and Ecstatic holy Warriors in the European War Magic Tradition. *International journal of Transpersonal Studies*. 2016. Vol. 35, № 1. P. 21–38.
-

УГЛОВА Ольга²²

Державна науково-педагогічна бібліотека України імені В. О. Сухомлинського
НАПН України, м. Київ, Україна

ORCID: 0000-0002-5888-5142

E-mail: ural140466@gmail.com

ІСТОРИОГРАФІЧНИЙ АСПЕКТ ПІДГОТОВКИ ПСИХОЛОГІВ: ВІТЧИЗНЯНИЙ І ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД

Висвітлено значення інформаційно-аналітичного супроводу в підготовці психологів. Вивчено аспекти професійної підготовки психологів та досліджено її історію. Проаналізовано вітчизняний і зарубіжний досвід підготовки психологів.

Ключові слова: професійна освіта, історія підготовки психологів, інформаційно-аналітичний супровід.

Historiographic Aspect of the Training of Psychologists: Domestic and Foreign Experience. The value of information and analytical support in the training of specialists is analyzed. Aspects of professional training of psychologists were studied. The history of professional training of psychologists has been studied. Domestic and foreign experience is analyzed.

Keywords: Professional Education, History of Training of Psychologists, Information and Analytical Support.

Вступ. Нині психолого-педагогічна наука має багатий науково-практичний матеріал про засоби підготовки фахівців, що створюють передумови підвищення якості професійної підготовки фахівців через інформаційно-аналітичний супровід, який є невід'ємною частиною освітнього процесу. Важливе місце в роботі з різними категоріями людей належить психологам. Від професійної грамотності й освіченості фахівця залежить можливість створення комфортних умов для життя й професійної діяльності кожної особистості. В умовах війни та післявоєнного життя Україна потребуватиме фахівців-психологів, що мають базову професійну підготовку. Маючи більш поглиблені знання для забезпечення подолання деструктивних наслідків, вони здатні створювати психологічний клімат, потребу в постійному оновленні. На нашу думку, інформаційно-аналітичний супровід професійної підготовки психологів сприяє забезпеченню її гнучкості та індивідуальній орієнтованості з урахуванням потреб особистісного зростання майбутніх фахівців психологічного спрямування.

Різні аспекти професійної підготовки психологів знайшли відображення в науковій літературі. Можна виокремити працю М. Барчій, де розкрито проблему професійного розвитку та вдосконалення професійної підготовки фахівців [2]; дослідження О. Васильєвої, яка визначає особливості дистанційного навчання майбутніх психологів [4]; роботу Ю. Вінтюка [5], в якій проаналізовано головні

²² ©УГЛОВА Ольга (UHLOVA Olha)

питання підготовки психологів в сучасних умовах; працю А. Литвин й А. Руденко [9], які пропонують продуктивні підходи і механізми фахової підготовки психологів; доробок В. Федорчук і Л. Комарницької, у якому схарактеризовано можливості формування емоційного інтелекту психологів [13] та ін. Теоретико-методологічні підходи до інформаційно-аналітичної діяльності розглянуто в працях В. Варенка [3], В. Захарової й Л. Філіпової [8], Г. Сілкової [11] та ін. У наукових працях таких авторів, як В. Бакуменко [1], А. Додонов, В. Путятін, В. Валетчик [7], М. Ростока [14, 15], також відображено пошуки науковців з питань інформаційно-аналітичного забезпечення і супроводу підготовки фахівців у різних галузях. Проте питання, пов'язані з організацією інформаційно-аналітичного супроводу професійної підготовки психологів, висвітлено в сучасних дослідженнях недостатньо широко.

Мета, методи і підходи. Мета публікації – дослідити історіографічний аспект підготовки психологів та проаналізувати вітчизняний і зарубіжний досвід розроблення цієї проблеми. Застосовано методи: теоретичної реконструкції; історико-функціональний та біографічний.

Основні результати. Значну зацікавленість для нашого дослідження становлять роботи вітчизняних і зарубіжних науковців, у яких досліджено етапи становлення й розвитку психології як науки, підготовки психологів та її інформаційно-аналітичний супровід на різних історичних етапах. Аналіз джерел показав, що історія викладання психології в Україні та світі активно вивчається.

Так, О. Власова вивчає історію викладання психології в класичних університетах України. Зокрема, науковиця аналізує перший вітчизняний методичний посібник з психології П. Любовського «Коротке керівництво до досвідного душесловія», який вийшов друком у Харкові у 1815 р. У посібнику викладено погляди сучасних автору науковців на психологію та схарактеризовано тогочасний основний (інтроспективний) метод засвоєння знань з психології. У роботі також проаналізовано підручник професора Київського університету святого Володимира О. Новицького «Керівництво до досвідної психології», що вийшов друком у 1840 р. Авторка підтримує погляди одного з перших дослідників історії викладання психології О. Раєвського, у підручнику якого викладено основні питання психології на рівні тогочасного розвитку світової науки та зазначено, що окремі припущення автор висловив раніше, ніж його західноєвропейські колеги. Так, у підручнику вперше запропоновано ідеї щодо структурування життя людини та його проявів у різних психічних процесах, зокрема пам'яті, уваги, сприйняття тощо. Авторкою також проаналізовано викладацьку діяльність М. Грота, М. Ланге, Г. Челпанова, І. Сікорського та ін., з якими вона пов'язує початок підготовки кваліфікованих психологів. Підсумовуючи історію викладання психології в Україні до 1917 р.,

авторка наголошує, що в той час психологія викладалася факультативно, оскільки була складовою частиною підготовки філософів [6].

В. Синишина та О. Стойка аналізують історію підготовки психологів у США. Так, вони зазначають, що, на відміну від України, підготовка психологів у США розпочалася у Гарвардському коледжі з 1636 р., проте тільки у 1991 р. прийнято національні стандарти їх підготовки [10]. Проаналізувавши виявлені джерела, можна зробити висновок, що підготовка психологів у світі розпочалася з відкриттям у 1636 р. Гарвардського коледжу, проте вона була факультативною в межах філософського факультету, і до 1990-х рр. не існувало спеціальних вимог до професійної підготовки.

Д. Туркова, побіжно аналізуючи підготовку професійних психологів у різних країнах, зауважує, що в європейських країнах початкова підготовка психологів здійснюється впродовж п'яти-шести років відповідно до «Оптимальних стандартів» професійної підготовки психологів, затверджених Європейською федерацією Асоціацій професійних психологів, та має три типи: безперервна спеціальна, безперервна загальна та спеціальна освіта «три+три» [12].

Висновки. Отже, результати проведених дослідницьких розвідок свідчать про те, що якісний розвиток інформаційно-аналітичного супроводу професійної підготовки майбутніх психологів можливий за умови дослідження його історіографічного аспекту, що має стати потужним засобом для підвищення ефективності практичної професійної діяльності психолога. Нині триває дослідження «Інформаційно-аналітичний супровід психологічної науки у воєнний та повоєнний періоди України» (2024–2025, <http://surl.li/srudn>), що виконується відділом наукового інформаційно-аналітичного супроводу освіти ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського.

Список використаних джерел:

1. Бакуменко Р. Інформаційно-аналітичне забезпечення органів військового управління: стан, проблеми та підготовка фахівців. *Військова освіта*. 2019. №1. С. 8-16.
2. Барчій М. С. Проблема вдосконалення професійної підготовки психологів. *Науковий вісник Мукачівського державного університету. Серія : Педагогіка та психологія*. 2016. № 1. С. 205–208.
3. Варенко В. М. Інформаційно-аналітична діяльність. Київ : Ун-т «Україна», 2014. 417 с.
4. Васильєва О. Психологічні особливості дистанційного навчання в підготовці майбутніх психологів. *Науковий вісник Ізмаїльського державного гуманітарного університету*: зб. наук. пр. Ізмаїл, 2022. Вип. 58. С. 36–44.
5. Вiнтюк Ю. Професійна підготовка майбутніх психологів: проблема та її складові. *Педагогіка і психологія професійної освіти*. 2016. № 3. С. 92–102.
6. Власова О. Історія підготовки психологів в класичних університетах України. *ІІПО ОНУ імені І. І. Мечнікова*. URL: <http://surl.li/azhfe> (дата звернення: 11.03.2024).
7. Додонов О. Г., Путятін В. Г., Валетчик В. О. Інформаційно-аналітична підтримка прийняття управлінських рішень. *Реєстрація, зберігання і обробка даних*. 2005. Т. 7, № 2. С. 77–93.
8. Захарова В. І., Філіпова Л. Я. Основи інформаційно-аналітичної діяльності. Київ, 2013. 336 с.
9. Литвин А. В., Руденко Л. А. Удосконалення підготовки психологів у закладах вищої освіти. *Науковий вісник Льотної академії. Серія: Педагогічні науки*. 2021. Вип. 9. С. 63–74.

10. Синишина В. М., Стойка О. Я. Професійна підготовка психологів в системі освіти США. *Virtus: Scientific Journal*. 2019. № 34. С. 135–138.
11. Сілкова Г. До питання класифікації інформаційно-аналітичної продукції. *Наук. пр. Нац. б-ки ім. В. І. Вернадського*. 2013. Вип. 37. С. 40–48.
12. Туркова Д. М. Психологічні, педагогічні та організаційні умови запровадження європейських стандартів підготовки майбутніх практичних психологів у системі вищої освіти України. *Проблеми сучасної психології*. 2014. Вип. 25. С. 518–529.
13. Федорчук В. М., Комарницька Л. М. Емоційний інтелект як важливий чинник успішної підготовки психологів. *Інклюзія і суспільство*. 2023. № 1. С. 107–114.
14. Rostoka M. E-Portfolio as a Component of the Information and Analytical System of Scientific Staff Training / Rostoka G. Cherevychnyi, O. Kuzmenko. *Lecture Notes in Networks and Systems*. 2023. Vol. 634 LNNS. DOI: https://doi.org/10.1007/978-3-031-26190-9_55.
15. Rostoka M. Theoretical and Methodological Aspects of Ontological Modeling of Information-Analytical System of Scientific Personnel Training. *Computer Systems and Information Technologies*. 2022. Vol. 3. P. 75–81. DOI: <https://doi.org/10.31891/csit2022-3-10>.

References:

1. Bakumenko R. Informatsiino-analitychne zabezpechennia orhaniv viiskovoho upravlinnia: stan, problemy ta pidhotovka fakhivtsiv. *Viiskova osvita*. 2019. № 1. S. 8–16.
2. Barchii M. C. Problema vdoskonalennia profesiinoi pidhotovky psykholohiv. *Naukovyi visnyk Mukachivskoho derzhavnoho universytetu. Seriya : Pedagogika ta psykholohiia*. 2016. Vyp. 1. S. 205–208.
3. Varenko V. M. Informatsiino-analitychna diialnist. Kyiv : Un-t «Ukraina», 2014. 417 s.
4. Vasyliieva O. Psykholohichni osoblyvosti dystantsiinoho navchannia v pidhotovtsi maibutnikh psykholohiv. *Naukovyi visnyk Izmail'skoho derzhavnoho humanitarnoho universytetu : zb. nauk. pr. Izmail*, 2022. Vyp. 58. S. 36–44.
5. Vintiuk Yu. Profesiina pidhotovka maibutnikh psykholohiv: problema ta yii skladovi. *Pedagogika i psykholohiia profesiinoi osvity*. 2016. № 3. S. 92–102.
6. Vlasova O. Istoriia pidhotovky psykholohiv v klasychnykh universytetakh Ukrainy. *IIPO ONU imeni I. I. Mechnikova*. URL:<http://kspodn.onu.edu.ua/index.php/kunena/sektsiya-3-istorichna-psikhologiya-yak-trend-istoriji-psikhologii/30-vlasova-o-i-m-kijiv-istoriya-vikladannya-psikhologii-u-klasichnikh-universitetakh-ukrajini#33> (data zvernennia: 11.03.2024).
7. Dodonov O. H., Putiatin V. H., Valetchik V. O. Informatsiino-analitychna pidtrymka pryiniattia upravlinskykh rishen. *Reiestratsiia, zberihannia i obrobka danykh*. 2005. T. 7, № 2. S. 77–93.
8. Zakharova V. I., Filipova L. Ya. Osnovy informatsiino-analitychnoi diialnosti. Kyiv, 2013. 336 s.
9. Lytvyn A. V., Rudenko L. A. Udoskonalennia pidhotovky psykholohiv u zakladakh vyshchoi osvity. *Naukovyi visnyk Lotnoi akademii. Seriya: Pedagogichni nauky*. 2021. Vyp. 9. S. 63–74.
10. Synyshyna V. M., Stoika O. Ya. Profesiina pidhotovka psykholohiv v systemi osvity SShA. *Virtus: Scientific Journal*. 2019. № 34. S. 135–138.
11. Silkova H. Do pytannia klasyfikatsii informatsiino-analitychnoi produktsii. *Наук. пр. Нats. б-ки ім. В. І. Вернадського*. 2013. Вип. 37. С. 40–48.
12. Turkova D. M. Psykholohichni, pedagogichni ta orhanizatsiini umovy zaprovadzhennia yevropeyskykh standartiv pidhotovky maibutnikh praktychnykh psykholohiv u systemi vyshchoi osvity Ukrainy. *Problemy suchasnoi psykholohii*. 2014. Vyp. 25. S. 518–529.
13. Fedorchuk V. M., Komarnytska L. M. Emotsiinyi intelekt yak vazhlyvyi chynnyk uspishnoi pidhotovky psykholohiv. *Інклюзія і суспільство*. 2023. № 1. С. 107–114.
14. Rostoka M. E-Portfolio as a Component of the Information and Analytical System of Scientific Staff Training / M. Rostoka, G. Cherevychnyi, O. Kuzmenko. *Lecture Notes in Networks and Systems*. 2023. Vol. 634 LNNS. DOI: https://doi.org/10.1007/978-3-031-26190-9_55.
15. Rostoka M. Theoretical and Methodological Aspects of Ontological Modeling of Information-Analytical System of Scientific Personnel Training. *Computer Systems and Information Technologies*. 2022. Vol. 3. P. 75–81. DOI: <https://doi.org/10.31891/csit2022-3-10>.

ПИЖИК Андрій²³

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

м. Київ, Україна

ORCID: [0000-0002-1223-124X](https://orcid.org/0000-0002-1223-124X)

E-mail: pyzhyk@knu.ua

ПІДГОТОВКА ВЧИТЕЛІВ ІСТОРІЇ В КИЇВСЬКОМУ НАЦІОНАЛЬНОМУ УНІВЕРСИТЕТІ ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА: ТРАДИЦІЇ, СУЧАСНИЙ СТАН І ПЕРСПЕКТИВИ

Висвітлено особливості підготовки вчителів історії в Київському національному університеті імені Тараса Шевченка. Розглянуто впровадження на історичному факультеті освітньо-професійної програми «Середня освіта (Історія)» першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, спеціальності 014 Середня освіта, спеціалізації 014.03 Середня освіта (Історія). Розкрито специфіку підготовки вчителів історії за цією освітньою програмою. Наголошено на причинах і характері внесення змін до опису програми.

Ключові слова: освіта, середня освіта, історія, вчитель історії

***History Teacher Education at Taras Shevchenko National University of Kyiv: Traditions, Current Status and Prospects.** The research focuses on the peculiarities of history teachers education at the Taras Shevchenko National University of Kyiv. The author examines the implementation of the educational and professional programme «Secondary Education (History)» at the first (Bachelor) level of higher education, speciality 014 Secondary Education, specialisation 014.03 Secondary Education (History) at the Faculty of History. It shows the specificities of the preparation of history teachers with this educational programme. The reasons for the changes and the nature of these changes to the programme description are highlighted.*

Keywords: Education, Secondary Education, History, History Teacher.

Вступ. Для України, яка виборює у війні з Росією своє право на існування, важливим пріоритетом залишається підготовка фахівців, які не лише відбудовуватимуть країну після війни, а й виховуватимуть майбутні покоління українців і, таким чином, визначатимуть розвиток українського суспільства. Підготовці вчителів за різними спеціалізаціями в українській державі приділено значну увагу. Реформування середньої освіти, впровадження концепції Нової української школи потребують сучасних педагогів, готових втілювати запропоновані інновації на практиці. В Україні понад 60 педагогічних і класичних університетів готують майбутніх учителів різних спеціалізацій для закладів загальної середньої освіти. Визнаним лідером підготовки педагогічних кадрів для української середньої і вищої освіти традиційно залишається

²³ ©ПИЖИК Андрій (PYZHNIK Andriy)

Київський національний університет імені Тараса Шевченка (далі – КНУ ім. Тараса Шевченка). Сьогодні в університеті готують учителів української мови та літератури, англійської мови та зарубіжної літератури, турецької мови та зарубіжної літератури, а також учителів математики, географії та історії. Підготовка майбутніх педагогів-істориків здійснюється на історичному факультеті, на якому з 2018 р. розпочався набір студентів на бакалаврську освітньо-професійну програму «Середня освіта (Історія)» спеціальності 014 Середня освіта, спеціалізації 014.03 Середня освіта (Історія).

Мета дослідження полягає у висвітленні особливостей впровадження та реалізації підготовки вчителів історії за освітньо-професійною програмою «Середня освіта (Історія)» на історичному факультеті Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Дослідження спирається на використання ретроспективного і діахронічного спеціально-наукових методів.

Основні результати. З часу заснування Університету Святого Володимира історичний факультет зусиллями багатьох поколінь викладачів випустив тисячі фахівців істориків, багато з яких пішли працювати в заклади загальної середньої освіти (далі – ЗЗСО). Після відновлення незалежності України підготовка бакалаврів і магістрів на історичному факультеті традиційно передбачала фаховий історичний і психолого-педагогічний складник. Випускники бакалаврату здобували професійну кваліфікацію вчителя історії ЗЗСО, а випускники магістратури – кваліфікацію викладача закладу вищої освіти.

Після затвердженого в 2015 р. постановою Кабінету Міністрів України нового переліку галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти, відбувся розподіл підготовки фахових істориків (галузь знань 03 Гуманітарні науки, спеціальність 032 Історія та археологія) і підготовки педагогів – учителів історії (галузь знань 01 Освіта/Педагогіка, спеціальність 014 Середня освіта, спеціалізація 014.03 Середня освіта (Історія)) [3].

Навчання бакалаврів за окремими альтернативними освітніми програмами на історичному факультеті КНУ ім. Тараса Шевченка розпочалося ще з 2015 р. в межах спеціальності 032 Історія та археологія. Досвід підготовки істориків за різними освітніми програмами виявився успішним. У 2017 р., з ініціативи викладачів кафедри новітньої історії України, на історичному факультеті прийняли рішення впровадити окрему програму для підготовки педагогів-істориків. Вже в наступному році Вчена рада КНУ ім. Тараса Шевченка затвердила освітньо-професійну програму «Середня освіта (Історія)» і відбувся перший набір здобувачів освіти на цю бакалаврську програму. У 2018 р. зараховано 13 студентів, з них троє – на контрактну форму

здобуття освіти. Започаткування освітньої програми, обговорення формулювання програмних результатів навчання здійснювалося за участю потенційних роботодавців, зокрема представників академічних інститутів (Національної академії педагогічних наук України, Інституту історії України НАН України), освітніх закладів, адміністрації та вчителів ЗЗСО м. Києва та Київської області.

Особливістю програми «Середня освіта (Історія)» стало поєднання традицій підготовки фахівців педагогів у класичному університеті із сучасними тенденціями в розвитку історичної, педагогічної, психологічної науки, поглибленим вивченням іноземної мови. Програмні результати навчання за програмою формують у здобувачів освіти розуміння того, що сфера діяльності педагога є багатогранною і охоплює не тільки діяльність, спрямовану на формування історичної компетентності в учнів ЗЗСО, а й має важливе значення для виховання й формування світогляду та національної самосвідомості підростаючого покоління українців.

У 2021 р. переглянуто освітню програму «Середня освіта (Історія)», що було зумовлено необхідністю впровадження в опис освітньої програми положень професійного стандарту підготовки вчителя закладу загальної середньої освіти [5] та плановим переходом на Концепцію вивчення іноземних мов студентами неспеціальних факультетів/інститутів КНУ ім. Тараса Шевченка [2]. У процесі розроблення нової редакції програми враховувалися результати обговорень робочої групи з науково-педагогічними працівниками, здобувачами освіти й зацікавленими роботодавцями. У нову редакцію освітньо-професійної програми «Середня освіта (Історія)», затверджену Вченою радою КНУ ім. Тараса Шевченка у грудні 2021 р., внесено суттєві зміни на рівні формулювання загальних і фахових компетентностей. Зокрема, включено загальні компетентності, які визначено професійним стандартом учителів, а також відповідно до цього стандарту змінено змістовно фахові компетентності, програмні результати навчання. Крім того, було посилено блок практичної підготовки, внесено зміни в структуру вибіркових блоків, уточнено освітні компоненти, пов'язані з забезпеченням психолого-педагогічної підготовки, змінено переліки вибіркових дисциплін за рахунок збільшення кількості педагогічних дисциплін.

Освітня програма пройшла акредитацію в НАЗЯВО у 2023 р. і отримала сертифікат, який діє до липня 2029 р.

У червні 2023 р. Вченою радою КНУ ім. Тараса Шевченка затверджено чергову нову редакцію освітньо-професійної програми «Середня освіта (Історія)». Необхідність внесення змін зумовлена наказом Міністерства освіти і

науки України від 11 листопада 2022 р., який визначає умови для присвоєння кваліфікації «вчитель» [1], а також необхідністю врахування зауважень експертів НАЗЯВО, які проводили акредитаційну експертизу, і підготовленим новим проєктом стандарту за спеціальністю 014 Середня освіта (за предметними спеціальностями) першого (бакалаврського) рівня. У новій редакції освітньої програми відбулися суттєві зміни. Зокрема, уточнено мету програми, відповідно до нового проєкту стандарту сформульовано загальні й фахові компетентності та результати навчання, введено нові обов'язкові дисципліни, які посилили методичний складник підготовки майбутніх учителів історії.

Важливим також нововведенням було присвоєння професійної кваліфікації «вчитель історії». Якщо раніше для того, щоб здобути відповідну професійну кваліфікацію, необхідно було виконати обов'язкові умови і показати певний рівень підготовки (набрати 75% балів із профільних дисциплін і дисциплін вибіркового спеціалізованого блоку, практик і кваліфікаційного іспиту), то наказом МОНУ встановлено, що кваліфікацію «вчитель» можуть здобути всі випускники, які завершили навчання й отримали диплом.

Після наказу МОНУ від 4 березня 2024 р. № 260, за яким уточнено назву спеціалізації 014.03 «Середня освіта (Історія та громадянська освіта)» [4], необхідно підготувати нову редакцію опису освітньо-професійної програми «Середня освіта (Історія)» з урахуванням зміненої назви спеціалізації та розширення дисциплін, присвячених власне громадянській освіті.

Висновки. Освітньо-професійну програму «Середня освіта (Історія)» розроблено відповідно до сучасних тенденцій реформування й розвитку середньої освіти з урахуванням вимог до підготовки вчителів для Нової української школи. Водночас програма містить досвід і традиції підготовки вчителів історії на історичному факультеті Київського національного університету імені Тараса Шевченка, які традиційно спиралися на ґрунтовну фахову історичну освіту, поглиблене вивчення психолого-педагогічних дисциплін і проходження практик у кращих школах столиці.

Нині на основі програми здійснюється навчання 62 студентів за денною формою здобуття освіти та вже відбулися два випуски фахівців бакалаврів. Випускники, що навчалися за освітньо-професійною програмою «Середня освіта (Історія)» відповідно до вимог НУШ, володіють загальними й спеціальними фаховими компетентностями, що є необхідними для сучасного вчителя, які готові на високому навчально-методичному рівні проводити уроки з історії в ЗЗСО.

Список використаних джерел:

1. Деякі питання розміщення державного (регіонального) замовлення, поєднання спеціальностей (предметних спеціальностей), спеціалізацій та присвоєння професійних

- кваліфікацій педагогічних працівників закладами фахової передвищої, вищої освіти : Наказ Міністерства освіти і науки України від 11.11.2022 р. № 1006. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1669-22#Text> (дата звернення: 18.04.2024).
2. Концепція вивчення іноземних мов студентами неспеціальних факультетів/інститутів Київського національного університету імені Тараса Шевченка: Наказ ректора від 10.03.2020 р. №196-32. URL: <https://senate.knu.ua/?p=1355> (дата звернення: 18.04.2024).
 3. Про затвердження переліку галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти : Постанова Кабінету Міністрів України від 29.04.2015 р. № 266. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/266-2015-%D0%BF#Text> (дата звернення: 18.04.2024).
 4. Про затвердження переліку предметних спеціальностей спеціальності 014 Середня освіта (за предметними спеціальностями), спеціалізацій предметної спеціальності 014.02 Середня освіта (мова та зарубіжна література (із зазначенням мови)), спеціалізацій спеціальностей 015 Професійна освіта (за спеціалізаціями) та 016 Спеціальна освіта, за якими здійснюється розміщення державного (регіонального) замовлення : Наказ Міністерства освіти і науки України від 04.03.2024 р. № 260. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/uploads/public/65e/718/123/65e7181237019598268130.pdf> (дата звернення: 18.04.2024).
 5. Про затвердження професійного стандарту за професіями «Вчитель початкових класів закладу загальної середньої освіти», «Вчитель закладу загальної середньої освіти», «Вчитель з початкової освіти (з дипломом молодшого спеціаліста)»: Наказ Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України від 23.12.2020 р. № 2736-20 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v2736915-20#Text> (дата звернення: 18.04.2024).

References:

1. Деякі питання розміщення державного (регіонального) замовлення, поєднання спеціальностей (предметних спеціальностей), спеціалізації та присвоєння професійних кваліфікацій педагогічних працівників закладами фахової передвищої, вищої освіти : Наказ Міністерства освіти і науки України від 11.11.2022 р. № 1006. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1669-22#Text> (дата звернення: 18.04.2024).
 2. Концепція вивчення іноземних мов студентами неспеціальних факультетів/інститутів Київського національного університету імені Тараса Шевченка : Наказ ректора від 10.03.2020 р. №196-32. URL: <https://senate.knu.ua/?p=1355> (дата звернення: 18.04.2024).
 3. Про затвердження переліку галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти : Постанова Кабінету Міністрів України від 29.04.2015 р. № 266. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/266-2015-%D0%BF#Text> (дата звернення: 18.04.2024).
 4. Про затвердження переліку предметних спеціальностей спеціальності 014 Середня освіта (за предметними спеціальностями), спеціалізації предметної спеціальності 014.02 Середня освіта (мова та зарубіжна література (із зазначенням мови)), спеціалізації спеціальностей 015 Професійна освіта (за спеціалізаціями) та 016 Спеціальна освіта, за якими здійснюється розміщення державного (регіонального) замовлення : Наказ Міністерства освіти і науки України від 04.03.2024 р. № 260. URL: <https://mon.gov.ua/ua/npa/pro-zatverdzhennya-pereliku-predmetnih-specialnostej-specialnosti-014-serednya-osvita-za-predmetnimi-specialnostyami-specializacij-predmetnoyi-specialnosti-01402-serednya-osvita-mova-ta-zarubizhna-literatura> (дата звернення: 18.04.2024).
 5. Про затвердження професійного стандарту за професіями «Вчитель початкових класів закладу загальної середньої освіти», «Вчитель закладу загальної середньої освіти», «Вчитель з початкової освіти (з дипломом молодшого спеціаліста)» : Наказ Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України від 23.12.2020 р. № 2736-20 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v2736915-20#Text> (дата звернення: 18.04.2024).
-

ЧЕРЕВИЧНИЙ Геннадій²⁴

Київський національний університет імені Тараса Шевченка
Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України
м. Київ, Україна

ORCID: [0000-0001-9094-8732](https://orcid.org/0000-0001-9094-8732)

E-mail: gscherevichnyj@gmail.com

ПРОЄКТУВАННЯ ЗМІСТУ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ІСТОРІЇ В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ УНІВЕРСИТЕТУ

Розкрито головні аспекти проектування змісту професійної підготовки майбутніх учителів історії в умовах цифровізації вищої освіти, зокрема в університетах. Звернуто увагу на особливості професійної підготовки з урахуванням впливу цифрової трансформації суспільства взагалі та університетської освіти зокрема. Акцентовано увагу на необхідності взаємоузгодженості всіх змістових компонентів, що є складниками освітньої та робочих програм, підручників, посібників, методичних рекомендацій тощо. Наголошено на практикоорієнтованих підходах до проектування змісту професійної підготовки майбутніх учителів історії в умовах цифрової трансформації університету.

Ключові слова: майбутній учитель історії, професійна підготовка, зміст професійної підготовки, університетська освіта, цифрова трансформація.

Projecting the Content of the Professional Training of Future History Teachers in the Conditions of Digitalization of the University. The author revealed the main components of designing the professional training of future history teachers in the conditions of digitization of higher education, particularly in universities. The peculiarities of the development of the professional training model, taking into account the impact of the digital transformation of society in general, and university education in particular, are noted. Attention is focused on the need for mutual coordination of all content components that are components of educational and work programs, textbooks, manuals, methodical recommendations, etc. Emphasis is placed on the practice-oriented content of designing the content of the training of future history teachers.

Keywords: Future History Teacher, Professional Training, Content of Professional Training, University Education, Digital Transformation.

Вступ. Цифровізація освіти в умовах сьогодення набуває дедалі більш швидких обертів. Трансформаційні зміни торкнулися й вищої школи, зокрема у контексті розвитку університетської освіти. У цьому сенсі професійна підготовка майбутніх учителів історії зазнає переосмислення й певного оновлення, у тому числі й з урахуванням цифрового аспекту та впливу воєнного стану.

Проектування змісту професійної підготовки майбутніх учителів історії стає одним із пріоритетних напрямів як історичної, так і педагогічної науки. Адже зміст професійної підготовки є вагомим чинником, який свідчить про

²⁴©ЧЕРЕВИЧНИЙ Геннадій (CHEREVYCHNYI Gennadii)

ефективність освітнього процесу підготовки педагогів-істориків. Зміст професійної підготовки учителів має відповідати нормам чинного законодавства і є тим контекстом, який має неухильно взаємоузгоджуватись із суспільним розвитком, відповідати вимогам реального педагогічного середовища закладу освіти, до якого випускник університету працевлаштуватиметься, має розроблятися на засадах наукового підходу з урахуванням досвіду поколінь та новацій сучасного освітньо-наукового простору.

Мета і методи. Метою дослідження є визначення головних аспектів проектування змісту професійної підготовки майбутніх учителів історії в умовах цифровізації університету. Застосовано метод контент-аналізу для вивчення літературних, інформаційних, законодавчих і довідкових джерел та метод педагогічного моделювання для наведення взаємоузгодженості компонентів змісту.

Основні результати. Проектування змісту професійної підготовки майбутніх учителів історії є специфічним й складним процесом, який передбачає два основних вектори – фахово-історичний та професійно-педагогічний. У цьому сенсі слід наголосити на кількох головних аспектах, які впливатимуть на процес проектування в умовах цифровізації університету.

Аспект 1. Законодавчий (визначається державою).

Основою для проектування змісту професійної підготовки майбутніх учителів історії мають стати законодавчо обумовлені вимоги, наприклад у Законі України «Про вищу освіту» [2] зазначено, що за вимогами стандарту вищої освіти до освітньої програми «нормативний зміст підготовки здобувачів вищої освіти, сформульований у термінах результатів навчання» (ст. 10, п. 3.(4)); заклади вищої освіти мають право «самостійно запроваджувати спеціалізації, визначати їх зміст і програми навчальних дисциплін» (ст. 32, п. 1(10)); органи студентського самоврядування «вносять пропозиції щодо змісту навчальних планів і програм» (ст. 40, п. 5(10)).

Н. Ничкало, Л. Лук'янова і Л. Хомич, посилаючись на законодавчі документи, зазначають, що зміст професійної підготовки українських учителів визначається освітніми програмами, що розробляються і реалізуються в межах автономії закладів вищої освіти, національних, державних університетів. Вони також зауважують, що освітні програми визначають компетентності та предметні результати й певні спеціалізації підготовки вчителів [3].

Вагомим законодавчим документом для змістової частини професійної підготовки майбутніх учителів історії є Професійний стандарт «Вчитель закладу загальної середньої освіти», який регламентує основні підходи «до визначення переліку та опису загальних і професійних компетентностей вчителя» [1].

Аспект 2. Корпоративний (визначається університетом).

Дослідники С. Цюра і І. Мищишин стверджують, що «професійна підготовка вчителя в університеті на початок XXI століття стала звичним явищем для європейського освітнього простору». Вони акцентують увагу на актуальності досвідного навчання в університеті для усвідомленого розвитку майбутнім учителем власних знань як таких, що здобуті з реальної діяльності. На їхню думку, «трактування професійних педагогічних знань як клінічних, тобто таких, що можна здобути лише у безпосередньому досвіді спостереження, імітування і самостійного виконання дій, ставить сучасний університет перед необхідністю перерозподілу співвідношення наукової і професійно орієнтованої підготовки майбутнього вчителя» [4].

Виходячи з ретроспективного досвіду підготовки майбутніх учителів історії кафедрою новітньої історії України історичного факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка, можна виокремити певні традиційні методологічні підходи: трансдисциплінарно-компетентнісний; системний; мережецентричний; суб'єктно-діяльнісний; особистісно-орієнтовний; адаптивний; акмеологічний, аксіологічний та ін.

Аспект 3. Цифрова трансформація освітнього процесу в умовах воєнного стану (визначається станом суспільства). Вплив цифровізації на проектування змісту освіти в умовах воєнного стану за об'єктивних причин забезпечує розвиток дистанційного й змішаного форматів професійної підготовки майбутніх учителів історії.

Змістовий контекст забезпечується упровадженням цифрових аудіо-, відео- та медіатехнологій, уможливорює застосування інтелектуальних технологій, зокрема штучного інтелекту та віртуальної реальності задля навчання й поповнення системи професійної підготовки майбутніх учителів історії в університеті.

Висновки. Таким чином, визначено три головних аспекти проектування змісту професійної підготовки майбутніх учителів історії в умовах цифрової трансформації університету воєнного часу, що в подальшому слугуватиме дослідницьким розвідкам та сприятиме розгортанню процесу проектування за відповідним моделюванням його основних складників.

Список використаних джерел:

1. Затвердили професійний стандарт учителя – документ. *НУШ*. URL: https://nus.org.ua/wp-content/uploads/2020/12/Nakaz_2736.pdf (дата звернення: 25.03.2024).
2. Про вищу освіту : Закон України від 1 лип. 2014 р. № 1556-VII ; станом на 24.03.2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text> (дата звернення: 25.03.2024).

3. Професійна підготовка вчителя: українські реалії, зарубіжний досвід : наук.-аналіт. доп. / Нац. акад. пед. наук України, Ін-т пед. освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України; За ред. В. Кременя. Київ : Вид-во ТОВ «Юрка Любченка». 2021. 54 с.
4. Цюра С. Б., Мишишин І. Я. Професійна підготовка вчителя в університеті: умови розвитку особистого досвіду студента. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 16: Творча особистість учителя: проблеми теорії і практики*. Київ, 2013. Вип. 22(32). С. 182–185. URL: <https://enpuir.npu.edu.ua/handle/123456789/14794> (дата звернення: 20.03.2024).

References:

1. Zatverdylu profesiinyi standart uchytelia – dokument. NUSh. URL: https://nus.org.ua/wp-content/uploads/2020/12/Nakaz_2736.pdf (data zvernennia: 25.03.2024).
2. Pro vyshchu osvitu : Zakon Ukrainy vid 1 lyp. 2014 r. № 1556–VII ; stanom na 24.03.2024 r. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text> (data zvernennia: 25.03.2024).
3. Profesiina pidhotovka vchytelia: ukrainski realii, zarubizhnyi dosvid : nauk.-analit. dop. / Nats. akad. ped. nauk Ukrainy, In-t ped. osvity i osvity doroslykh imeni Ivana Ziaziuna NAPN Ukrainy; Za red. V. Kremenia. Kyiv : Vyd-vo TOV «Yurka Liubchenka». 2021. 54 s.
4. Tsiura S. B., Myshchyshyn I. Ya. Profesiina pidhotovka vchytelia v universyteti: umovy rozvytku osobystoho dosvidu studenta. *Naukovyi chasopys NPU imeni M. P. Drahomanova. Seriiia 16: Tvorcha osobystist uchytelia: problemy teorii i praktyky*. Kyiv, 2013. Vyp. 22(32). S. 182–185. URL: <https://enpuir.npu.edu.ua/handle/123456789/14794> (data zvernennia: 20.03.2024).

АДАМСЬКА Ірина²⁵

Київський національний університет імені Тараса Шевченка
м. Київ, Україна

ORCID: [0000-0002-8913-6742](https://orcid.org/0000-0002-8913-6742)

E-mail: adamska@knu.ua

ВИКОРИСТАННЯ КІНОХРОНІК У ПІДГОТОВЦІ ВЧИТЕЛІВ ІСТОРІЇ

Важливою складовою частиною в роботі вчителя історії є навички працювати з історичними джерелами та вміння передавати свій досвід учням. У дослідженні розглянуто практику використання кінохронік як одного з видів візуальних джерел в підготовці вчителів історії у Київському національному університеті імені Тараса Шевченка. З'ясовано інформаційний і дидактичний потенціал українських кінохронік. Визначено основні етапи підготовки вчителів історії до роботи з кінодокументами.

Ключові слова: кінохроніка, візуальна історія України, українська культура, вчитель історії.

***The Use of Newsreels in History Teachers Education.** An important part of a history teacher's work is the ability to work with historical sources and to pass on their experience to pupils. This research examines the practice of using newsreels as one of the types of visual sources in the education of history teachers at the Taras Shevchenko National University of Kyiv. The informational and didactic potential of Ukrainian newsreels is revealed. The main stages of preparing history teachers to work with film documents are identified.*

Keywords: Newsreels, Visual History of Ukraine, Ukrainian Culture, History Teacher.

²⁵ ©АДАМСЬКА Ірина (ADAMSKA Iryna)

Вступ. Київський національний університет імені Тараса Шевченка, базуючись на багаторічних досягненнях у підготовці фахових істориків – науковців і викладачів, маючи ґрунтовні наукові та навчально-методичні розробки з історії, психології та педагогіки, запропонував вступникам власну освітню програму з підготовки вчителів історії – «Середня освіта (Історія)». Програма, яка реалізується в класичному університеті, передбачає різнобічну підготовку здобувачів освіти до педагогічної діяльності. Важливою складовою частиною в роботі педагога-історика є навички працювати з історичними джерелами та вміння передавати свій досвід учням. Тож вивчення історичних джерел, у тому числі візуальних, та набуття досвіду праці з ними має бути відображено в сучасній програмі підготовки вчителя історії.

Мета, методи і підходи. Метою дослідження є аналіз використання кінохронік як одного з видів візуальних джерел у підготовці майбутніх учителів історії на прикладі програми «Середня освіта (Історія)», яка реалізується в Київському національному університеті імені Тараса Шевченка. З огляду на традиції університетської освіти, доробок української і світової історичної науки, педагогіки та культурології передбачено визначити місце візуальних джерел в програмі підготовки вчителів, продемонструвати інформаційний потенціал українських кінохронік та окреслити основні завдання викладачів ЗВО в підготовці педагогів-істориків до використання кінодокументів у своїй професійній діяльності.

Основні результати. Сучасна підготовка фахівців ґрунтується на компетентнісному підході і відповідно спрямована на оволодіння загальними і фаховими компетентностями та досягнення програмних результатів навчання. Набуття як загальних, так і фахових компетентностей у рамках освітньої програми «Середня освіта (Історія)» передбачає серед іншого вміння працювати з різними джерелами. Однією із загальних компетентностей ЗК4 є здатність здійснювати пошук, аналіз та оброблення інформації з різних джерел. Перелік фахових компетентностей містить і такі, які прямо чи опосередковано пов'язані з роботою з історичними джерелами. Так, фаховою компетентністю ФК 15 передбачено здатність здійснювати критичний аналіз джерел інформації та подальше використання цієї інформації в професійній діяльності. Важливими є також інші дві фахові компетентності – ФК 1 та ФК 10, які відповідають традиціям підготовки наукових кадрів в КНУ ім. Тараса Шевченка і передбачають здатність перенесення системи наукових знань у професійну діяльність і в площину навчального предмета, а також у знання методології спеціальних історичних дисциплін.

Серед обов'язкових компонент освітньої програми «Середня освіта (Історія)» є джерелознавство, спеціальні історичні дисципліни та джерелознавча практика. Зазначені навчальні дисципліни та практика є надзвичайно важливими для формування як професійного історика, так і для майбутнього вчителя історії. Адже

роботу з історичними джерелами покладено в основу підготовки історика і педагога. При цьому для вчителя вона не зводиться тільки до вміння використовувати різні джерела в підготовці до уроків, а й має бути доповнена здатністю навчити учнів самостійно працювати з джерелами та аналізувати їх на базовому рівні. Серед різних джерел, з якими має навчитися працювати здобувач освіти програми «Середня освіта (Історія)», є візуальні. За допомогою вибіркового компоненту програми здобувачі освіти можуть розширити свої навички роботи з джерелами, адже серед дисциплін є архівознавство та візуальна історія, у межах яких може бути й робота з візуальними джерелами. Візуальні джерела здатні урізноманітнити навчальний процес, активізувати пізнавальну діяльність учнів та мотивувати їх до самостійного вивчення дисципліни, сприяти саморозвитку. Одним з таких джерел є документальне кіно. На інформаційному і дидактичному потенціалі кінодокументів наголошують чимало українських і зарубіжних авторів [6, 7, 9].

В Україні традиція створення документальних кіноматеріалів розвивалась разом із кінематографом. Саме тому в них відображено події, постаті чи повсякденне життя початку ХХ ст., часів Української революції, радянської доби (1920 –1930-ті рр.), Другої світової війни, післявоєнні роки [1, 2, 4, 5]. Після здобуття незалежності в Україні продовжує розвиватися документальний кінематограф [5]. 10 березня 2024 р. саме документальна стрічка отримала нагороду від Американської Академії кінематографічних мистецтв і наук. Премією «Оскар» відзначено фільм Мстислава Чернова «20 днів у Маріуполі» [8].

Проте повнометражні документальні фільми більш характерні для другої половини ХХ ст. Натомість у першій половині ХХ ст. вони з'являлися досить рідко. Значно популярнішим було коротке документальне кіно – кінохроніка. У 1920-х рр. почали регулярно випускати кіножурнали, що склалися з кількох кіносюжетів. Цю традицію в 1930-х рр. продовжила спеціально створена Українська фабрика кінохроніки [3], яка функціонує і по сьогоднішній день як Українська студія хронікально-документальних фільмів («Укркінохроніка»). На основі аналізу цих кінохронік здобувачі освіти можуть отримати додаткову інформацію про події суспільно-політичного, соціально-економічного й культурного життя України.

Важливим елементом підготовки майбутніх учителів є, по-перше, ознайомлення з тематикою існуючих кінохронік і можливостями їх застосування у вивченні окремих історичних тем. По-друге, необхідно навчити їх здійснювати пошук потрібних кіносюжетів як у місці їх основного зберігання – в архівних установах, так і в мережі інтернет. І, нарешті, по-третє, ознайомити здобувачів освіти з основними принципами історичного та культурологічного аналізу матеріалів кінохронік та відпрацювати з ними на конкретних прикладах зазначені підходи роботи з кінодокументами.

Висновки. Сучасні вимоги до викладання історичних дисциплін у школі передбачають оволодіння учнями навичками роботи з історичними джерелами різного типу, у тому числі й візуальними. Саме тому важливо включати до програми навчання вчителів історії теоретичні й практичні джерелознавчі дисципліни, що й передбачено освітньою програмою «Середня освіта (Історія)» в Київському національному університеті імені Тараса Шевченка. Цінним візуальним джерелом є кінохроніки, за допомогою яких можна розширити знання з історії України в ХХ ст. та збільшити зацікавленість учнів навчальним предметом. Для цього викладачі закладів вищої освіти мають підготувати майбутніх учителів до самостійного пошуку матеріалів кінохронік, їх опрацювання та подальшого використання в закладах загальної середньої освіти.

Список використаних джерел:

1. Волошенюк О. Кінохроніка 1940-1945 років: динаміка стилю. *Студії мистецтвознавчі*. 2013. Чис. 3-4. С. 51-62.
2. *Історія українського кіно : у 5 т. /* голов. ред. Г. Скрипник. Київ : Вид-во ІМФЕ, 2016. Т. 2 : 1930-1945. 448 с.
3. *Кінолітопис*. Анотований каталог кіножурналів, документальних фільмів і кіносюжетів (1896-1939) / упоряд. Н. Слончак. Київ : ЦДКФФА України ім. Г. С. Пшеничного, 2009. 239 с.
4. Миславський В. Н. Історія українського кіно 1896-1930 : факти і документи : в 2 т. Харків : Вид-во «Дім Реклами», 2018. Т. 1. 680 с.
5. Міщенко М. М. Документальний кінематограф України: між історичною реконструкцією та філософським осмисленням. *Вісник Харківського нац-го ун-ту ім. В. Н. Каразіна. Серія: Філософія. Філософські перипетії*. 2014. № 1116, вип. 50. С. 47-51.
6. Українська історія в кінофільмах: посіб. для вчит. / Волошенюк О. В, Мокрогуз О. П., Новікова Л. Є., Тримбач С. В, Черков Г. А. ; за ред. Волошенюк О. В, Іванова В. Ф. Київ : ЦВП, АУП, 2018. 57 с.
7. Burke P. Eyewitnessing : The Uses of Images as Historical Evidence. Cornell University Press, 2008. 224 p.
8. The 96th Academy Awards, 2024. URL: <https://www.oscars.org/oscars/ceremonies/2024> (дата звернення: 19.04.2024).
9. Witek P. Historyczny Film Dokumentalny Jako Dyskurs Metaforyczny. *Media audiowizualne w warsztacie historyka* / red. D. Skotarczak. Poznań, 2008. S. 129-148.

References:

1. Volosheniuk O. Kinokhronika 1940-1945 rokiv: dynamika styliu. *Studii mystetstvoznavchi*. 2013. Chys. 3-4. S. 51-62.
 2. *Istoriia ukrainskoho kino : u 5 t. /* holov. red. H. Skrypnyk. Kyiv : Vyd-vo IMFE, 2016. T. 2 : 1930-1945. 448 s.
 3. *Kinolitopys*. Anotovanyi kataloh kinozhurnaliv, dokumentalnykh filmiv i kinosiuzhetiv (1896-1939) / uporiad. N. Slonchak. Kyiv : TsDKFFA Ukrainy im. H. S. Pshenychnoho, 2009. 239 s.
 4. Myslavskiy V. N. Istoriia ukrainskoho kino 1896-1930 : fakty i dokumenty : v 2 t. Kharkiv : Vyd-vo «Dim Reklamy», 2018. T. 1. 680 s.
 5. Mishchenko M. M. Dokumentalniyi kinematohraf Ukrainy: mizh istorychnoiu rekonstruktsiieiu ta filosofskym osmyslenniam. *Visnyk Kharkivskoho nats-ho un-tu im. V. N. Karazina. Serii: Filosofiia. Filosofski perypetii*. 2014. № 1116, vyp. 50. S. 47-51.
 6. Ukrainska istoriia v kinofilmakh: posib. dlia vchyt. / Volosheniuk O. V, Mokrohuz O. P., Novikova L. Ye., Trymbach S. V, Cherkov H. A. ; za red. Volosheniuk O. V, Ivanova V. F. Kyiv : TsVP, AUP, 2018. 57 s.
 7. Burke P. Eyewitnessing : The Uses of Images as Historical Evidence. Cornell University Press, 2008. 224 p.
 8. The 96th Academy Awards, 2024. URL: <https://www.oscars.org/oscars/ceremonies/2024> (data zvernennia: 19.04.2024).
 9. Witek P. Historyczny Film Dokumentalny Jako Dyskurs Metaforyczny. *Media audiowizualne w warsztacie historyka* / red. D. Skotarczak. Poznań, 2008. S. 129-148.
-

AKMEN Viktoria²⁶

State Biotechnological University
Kharkiv, Ukraine

ORCID: [0000-0001-5938-6161](https://orcid.org/0000-0001-5938-6161)

E-mail: viktoriaakmen@gmail.com

SOROKINA Svitlana²⁷

State Biotechnological University
Kharkiv, Ukraine

ORCID: [0000-0002-2137-5077](https://orcid.org/0000-0002-2137-5077)

E-mail: sorokinasvetlana0508@gmail.com

SOROKINA Valentyna²⁸

V. I. Vernadskiy Kharkiv State Professional and Pedagogical Applied College
Kharkiv, Ukraine

ORCID: [0000-0003-4131-8472](https://orcid.org/0000-0003-4131-8472)

E-mail: sorokina5872@gmail.com

CONNECTING THE DEVELOPMENT OF RESEARCH FIELDS WITH SOCIAL AND SCIENTIFIC COMMUNICATIONS*

The study pays attention to scientific activity in higher education institutions. The order of integration of scientific, educational and production activities in the higher education system is analyzed. The inseparability of the development of scientific research from educational activities and the logical sequence of combination with social and scientific communications are shown. It is proved that the entire scientific base laid down by scientists is the basis for the formation of the general research and analytical base of the higher education institution.

Keywords: *Research Work, Science, Teachers, Students, Socio-Scientific Communications, Professionalism.*

Поєднання розвитку напрямів дослідницької роботи із соціально-науковими комунікаціями. Розглянуто особливості розвитку наукової діяльності у закладах вищої освіти. Проаналізовано порядок інтеграції наукової, навчальної і виробничої діяльності в системі вищої школи. Звернуто увагу на невід'ємність розвитку наукових досліджень від освітньої діяльності та логічну послідовність поєднання із соціально-науковими комунікаціями. Доведено, що вся наукова база, закладена науковцями, є підґрунтям для формування загальної дослідно-аналітичної бази закладів вищої освіти.

Ключові слова: науково-дослідна робота, наука, викладачі, студенти, соціально-наукові комунікації, професіоналізм.

Introduction. Material, technical, financial, and organizational problems, as well as the increasing speed of information circulation and updating in society, have generated an increased demand for scientific, analytical, and research products. When looking for solutions, scientists want to see a generalized result of a problem in order to continue further development in a logical and planned manner, rather than turning

²⁶ ©АКМЕН Вікторія (AKMEN Viktoria)

²⁷ ©СОРОКІНА Світлана (SOROKINA Svitlana)

²⁸ ©СОРОКІНА Валентина (SOROKINA Valentyna)

over piles of material to confirm conclusions already made. This is the approach provided by the resources involved in conducting research and subsequent documentation of all the results. Gradually accumulating in libraries based on departments, research institutions and higher education institutions (HEIs), scientific knowledge is an integral parameter that promotes innovative thoughts, processes and developments in society and in all sectors of the national economy. It is science in all its varieties that serves as the basis for further analysis, becomes a «trump card» of development and a driving force for the promotion of higher education institutions and their popularity in the country and the world [1]. Therefore, studying the issue of innovative approaches to the development of scientific information centers and ensuring their systematic scientific and analytical work in all types of research institutions is an urgent issue of educational analytics and social communications.

Purpose, methods and approaches. The purpose of the study was to investigate issues related to the development of research areas, both among teachers and among students and young scientists, which will help to increase the overall professional and scientific capacity of all participants involved in social and scientific communications. To achieve this goal, we used systematic approaches and principles of objectivity, interconnection of phenomena and processes, unity of historical and logical, cause-and-effect relationships of the content of scientific work and its impact on the socio-economic conditions of the development of the system of training [2].

The main results. At the stage of development of Ukraine, as a country with a rich scientific, technical and economic potential, a special role is played by research work aimed at obtaining new knowledge about the objects, nature and society around us with their subsequent implementation in practice. It is participation in research that reveals the creative potential of each teacher, promotes the generation of new ideas, develops young scientists, and provides the state with highly knowledgeable scientists whose developments can improve the living standards of citizens.

Research activities in higher education institutions are an integral part of educational activities and are carried out with the aim of integrating scientific, educational and industrial activities in the higher education system. In higher education institutions, research is the basis for teacher training and professional development. New achievements of teachers stimulate the creative activity of students in the process of mastering knowledge in their specialties, and are also an additional source of socio-economic development of the educational institution [3].

Also, research work makes it possible to improve the qualifications of the teaching personnel and scientific staff of each department, research unit, improve their professional skills, and obtain a high level of teacher-scientist capable of working to train specialists at the bachelor's, specialist's, and master's levels.

The system of work of a teacher should be based on the understanding that it is during the period of study that interest in conducting research, discovering new aspects of the quality of goods and improving existing developments is laid, which is a prerequisite for the formation of young personnel for further study in graduate school.

A student who goes through a good school of research during his or her studies will be able to develop scientific research and implement it in practical professional activities with great benefit to enterprises. In addition, science helps students in conducting research during their coursework and graduation. Based on the results of the scientific activities of teachers and students, the latest developments are implemented in production and the educational process, regulatory documents are developed and titles of protection (patents for inventions or utility models) are obtained.

The areas of research work of the department's faculty are aimed at solving modern problems of food enrichment and product quality, increasing the competitiveness of goods and enterprises, increasing sales, and improving the quality and technological aspects of manufacturing goods.

The department conducts research experiments in cooperation with teachers from other departments and universities in the region, which facilitates the exchange of experience, the acquisition of new skills in conducting scientific information search and organizing the research part. At the same time, the specifics of higher education institutions, the versatility and multidimensionality of their forms of work, place special demands on the evaluation of the effectiveness of their activities, both in general and in research. A consistently effective form of scientific work is the development of research topics on state budget and economic contractual topics. The topics, methods of setting up and conducting research work carried out by the department's teachers are determined by the specifics of the university, its scientific and material and technical potential. The research work also helps to improve the qualifications of the teaching staff and researchers of each department and research unit, improve their professional skills, and obtain a high level of teacher-scientist capable of training specialists at the bachelor's, specialist's, and master's levels.

All information on the procedure, analysis, justification and results of research is the basis for the logical formation of the scientific and analytical base of the HEI (scientific and library collections of the departments and the university).

Conclusions. Thus, the comprehensive development and increase in the areas of scientific work, both among teachers and among students and young scientists, will contribute to the enhancement of the scientific and analytical capacity of scientists of the educational institution and is necessary for the promotion of higher education institutions in the domestic and foreign market of educational services.

Список використаних джерел:

1. Вараксіна Н. Бібліотечні інформаційно-комунікаційні технології в системі інформаційно-аналітичного забезпечення користувачів. *Розбудова єдиного відкритого інформаційного простору освіти впродовж життя (Forum SOIS, 2021)* : зб. матеріалів (тез доповідей) 3-го Міжнар. наук.-практ. WEB-форуму, м. Київ-Харків, 25-28 трав. 2021 р. / За наук ред. М. Л. Ростоки, Т. С. Бондаренко. Харків : Типографія «U2print», 2021. Вип. 3. С. 265-267. [303 с.]. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/737107/> (дата звернення: 11.03.2024).
2. Грабченко А. І., Федорович В. О., Гаращенко Я. М. Методи наукових досліджень : навч. посіб. Харків : НТУ «ХПІ», 2009. 142 с.
3. Akmen V. O., Sorokina S. V., Sorokina V. P. Information and Innovation Implementations as an Effective Mechanism in the Training of Specialists. *Information Technologies and Management in Higher Education and Sciences : Inter. Sci. Conf.* Fergana, the Republic of Uzbekistan, November 28, 2022. P. 1. P. 30-34. DOI: <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-277-7-7> (date of application: 11.03.2024).

References:

1. Varaksina N. Bibliotichni informatsiino-komunikatsiini tekhnolohii v systemi informatsiino-analitychnoho zabezpechennia korystuvachiv. *Rozbudova yedynoho vidkrytoho informatsiinoho prostoru osvity vprodovzh zhyttia (Forum SOIS, 2021)* : zb. materialiv (tez dopovidei) 3-ho Mizhnar. nauk.-prakt. WEB-forumu, m. Kyiv-Kharkiv, 25-28 trav. 2021 r. / Za nauk red. M. L. Rostoka, T. S. Bondarenko. Kharkiv : Typohrafiia «U2print», 2021. Vyp. 3. S. 265-267. [303 s.]. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/737107/> (data zvernennia: 11.03.2024).
2. Hrabchenko A. I., Fedorovych V. O., Harashchenko Ya. M. Metody naukovykh doslidzhen : navch. posib. Kharkiv : NTU «KhPI», 2009. 142 s.
3. Akmen V. O., Sorokina S. V., Sorokina V. P. Information and Innovation Implementations as an Effective Mechanism in the Training of Specialists. *Information Technologies and Management in Higher Education and Sciences : Inter. Sci. Conf.* Fergana, the Republic of Uzbekistan, November 28, 2022. P. 1. P. 30-34. DOI: <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-277-7-7> (date of application: 11.03.2024).

БАЧІЄВА Лариса²⁹

Українська інженерно-педагогічна академія
м. Харків, Україна

ORCID: [0000-0002-0188-6638](https://orcid.org/0000-0002-0188-6638)

E-mail: bachievalarisa@gmail.com

АКТУАЛІЗАЦІЯ ПИТАННЯ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНО ВАЖЛИВИХ ЯКОСТЕЙ ФАХІВЦІВ

Проаналізовано підходи до формування професійно важливих якостей фахівців за проектами, що реалізовані в країнах європейського союзу та України. За результатами аналізу джерел інформації сформовано перелік професійно важливих якостей для фахівців різних галузей промисловості. Наголошено, що в сучасному динамічному світі зміст професійно важливих якостей визначається не тільки на основі наукових методологічних підходів, а й за результатами аналізу вимог глобальних тенденцій, роботодавців і здобувачів освіти.

Ключові слова: професійно важливі якості, компетентність.

²⁹©БАЧІЄВА Лариса (BACHIEVA Larisa)

Update on the Issue of Formation of Professionally Important Qualities of Specialists.
The article contains an analysis of approaches to the formation of professionally important qualities of specialists according to projects implemented in the countries of the European Union and Ukraine. Based on the results of the analysis of information sources, a list of professionally important qualities for various industries was formed. It was determined that in today's dynamic world, the content of professionally important qualities of specialists is determined not only by scientific methodological approaches, but also by the results of the analysis of the requirements of global trends, employers and students of education.

Keywords: Professionally Important Qualities, Competence.

Вступ. В освітніх нормативних документах акцентовано увагу на необхідності реалізації системи професійної підготовки фахівців на засадах компетентнісного підходу. Відповідно до Закону України «Про освіту» компетентність визначено як динамічну комбінацію знань, умінь, навичок, способів мислення, поглядів, цінностей, інших особистісних якостей. Саме поняття «особистісні якості» викликає постійний інтерес науковців, викладачів та стейкхолдерів. Такий стан справ спонукає до вивчення актуальних вимог щодо особистісних професійно важливих якостей фахівців майбутнього.

Мета, методи і підходи. Метою статті є презентація змісту та підходів до визначення професійно важливих якостей фахівців, що сформовані в глобальному, європейському та українському контекстах. Дослідження здійснено за результатами аналізу джерел наукової інформації.

Основні результати. Формування структури знань, навичок та цінностей, які потрібні здобувачам освіти, майбутнім фахівцям, у ХХІ столітті, має на меті проєкт «OECD Future of Education and Skills 2030 project» [2]. Результати його реалізації доводять, що побудова мирного й сталого майбутнього потребує від фахівців компетентностей, які виходять за рамки готовності до роботи, зокрема, високої соціальної та екологічної свідомості, здатності співпрацювати, вести перемовини та знаходити творчі рішення нових і старих проблем.

Європейська концепція сталого розвитку містить перелік необхідних компетентностей фахівців: втілення цінностей сталого розвитку (оцінювання сталого розвитку, підтримка справедливості, сприяння природі); охоплення складності в стійкості (системне мислення, критичне мислення, формулювання проблем); уявлення сталого майбутнього (грамотність майбутнього, здатність до адаптації, дослідницьке мислення); діяльність за сталість (політичне узгодження, колективні дії, індивідуальна ініціативність) [3].

Українські дослідники в проєкті «Future of Work 2030: як підготуватися до змін в Україні?» [4] сформуливали перелік якостей фахівця майбутнього – креативність, лідерство, стресостійкість, здатність керувати емоціями, гнучкість, здатність працювати в команді тощо.

Працедавці, зокрема HR-менеджери, просувають концепцію компетенцій T-shape, яку було сформовано Д. Гестом (1991) і розвинуто Т. Брауном [1]. Ключова ідея полягає у формуванні спеціалістів, які компетентні в основній галузі та мають компетентності із суміжних галузей знань. Продовжуючи розвиток своєї ідеї, дослідники дійшли до розуміння іншого типу фахівців – L-shape спеціалісти. Це експерти, які здійснюють експертизу з одного напрямку і одночасно нарощують експертизу в іншому напрямі (що здійснюється в цей момент динамічно). Ще одним типом фахівця є традиційний M-shape – спеціаліст, який поглиблює свої знання в одній із сфер.

Кожна галузь промисловості має певний перелік професійно важливих якостей, якими мають володіти фахівці:

- з електротехніки, електроніки та комп'ютерної інженерії: підприємницьке мислення, здатність до командної роботи, креативність, лідерство, комунікативні навички, критичне мислення, управління, економічна мотивація тощо;
- з хімічної інженерії: здатність до системного гуманістичного бачення, критичність, рефлексивність, творчі навички, кооперативність тощо;
- з інженерії: здатність до ефективного спілкування, лідерство, навчання впродовж життя, робота в команді;
- інженери-екологи: комунікація, аналітичні здібності, професіоналізм, вміння працювати в команді, адаптивність, спілкування, творче мислення, організаторські здібності, знання основних бізнес-функцій, лідерські навички;
- харчової галузі: креативність, організованість та ініціативність, аналітичне мислення, інноваційність, лідерство, вміння навчатися, комунікативні навички, вміння працювати в команді, гігієнічні, організаторські та інформаційні навички.

Зазначимо, що нині формування основних способів переліку професійно важливих якостей фахівців здійснюється на основі аналізу тенденцій глобалізованого світу, опитування роботодавців і здобувачів освіти. Цей перелік нестабільний і різноаспектний, що ускладнює процес його перенесення у зміст освіти.

Висновки. Отже, глобальні виклики сучасності зумовлюють потребу у формуванні нових вимог щодо особистісних професійно важливих якостей фахівців, однак їх перелік є нестабільним і різноаспектним, адже він постійно змінюється відповідно до вимог, що формуються на міждержавному рівні.

Список використаних джерел:

1. Гончаренко К., Волошина Т. Хто такий T-shape, L-shape, M-shape спеціалісти та як їх розвивати й утримувати? *Budni*. URL: <https://budni.robota.ua/hr/hto-taki-t-shape-l-shape-m-shape-spetsialisti-ta-yak-yih-rozvivati-y-utrimuvati> (дата звернення: 17.02.2024).
2. Bianchi G, Sustainability Competences: a Systematic Literature Review. Luxembourg : Publications Office of the European Union, 2020. URL: <https://data.europa.eu/doi/10.2760/200956> (date of access: 17.02.2024).

3. Future of Work 2030: як підготуватися до змін в Україні? *CSR Ukraine*. URL: <https://csr-ukraine.org/research/future-of-work-2030-yak-pidgotuvatisya-do-zmin-v-ukraini-2/> (дата звернення: 17.02.2024).
4. OECD Future of Education and Skills 2030 project. Better Politics for Better Life. *OECD*. URL: <https://www.oecd.org/education/2030-project/about/> (date of access: 17.02.2024).

References:

1. Honcharenko K., Voloshyna T. Khto takyi T-shape, L-shape, M-shape spetsialisty ta yak yikh rozvyvaty u utrymuvaty? *Budni*. URL: <https://budni.robota.ua/hr/hto-taki-t-shape-l-shape-m-shape-spetsialisti-ta-yak-yih-rozvivati-y-utrimuvati> (data zvernennia: 17.02.2024).
2. Bianchi G, Sustainability Competences: a Systematic Literature Review. Luxembourg : Publications Office of the European Union, 2020. URL: <https://data.europa.eu/doi/10.2760/200956> (date of access: 17.02.2024).
3. Future of Work 2030: yak pidhotuvatisya do zmin v Ukraini? *CSR Ukraine*. URL: <https://csr-ukraine.org/research/future-of-work-2030-yak-pidgotuvatisya-do-zmin-v-ukraini-2/> (data zvernennia: 17.02.2024).
4. OECD Future of Education and Skills 2030 project. Better Politics for Better Life. *OECD*. URL: <https://www.oecd.org/education/2030-project/about/> (date of access: 17.02.2024).

БУТЕНКО Антон³⁰

Військовий інститут телекомунікацій та інформатизації імені Героїв Крут
м. Київ, Україна

ORCID: [0000-0003-4005-6829](https://orcid.org/0000-0003-4005-6829)

E-mail: butenko79@gmail.com

ТЕРЕНТЬЄВА Наталія³¹

Чорноморський національний університет імені Петра Могили
м. Миколаїв, Україна

ORCID: [0000-0002-3238-1608](https://orcid.org/0000-0002-3238-1608)

E-mail: nataterentyeva@gmail.com

ФІЗИЧНА ПІДГОТОВЛЕНІСТЬ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ-ЗВ'ЯЗКІВЦІВ ДО ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Нині Збройні Сили України перебувають на етапі трансформації, основною метою якої є створення боєздатних, мобільних, якісно підготовлених, професійних військових, здатних швидко реагувати на реальні й потенційні загрози національній безпеці у воєнній сфері, ефективно стримувати масштабну агресію з боку російської федерації. Обов'язковим компонентом трансформації є підвищення якості спеціальної фізичної підготовки курсантів, зокрема й майбутніх фахівців-зв'язківців, що забезпечить їх спроможність виконувати професійну діяльність на високому рівні. Здійснено аналіз динаміки показників загальної фізичної якості – витривалості (біг на 3 км), спеціальної фізичної якості (подолання смуги перешкоди) курсантів 1–4-го курсів. Встановлено, що рівень розвитку фізичної підготовленості й функціонального стану курсантів не є достатнім та не повною мірою забезпечує підготовку майбутніх фахівців-зв'язківців до виконання військово-професійної діяльності.

Ключові слова: військова освіта, фізична підготовленість, курсант-зв'язківець

³⁰ © БУТЕНКО Антон (BUTENKO Anton)

³¹ © ТЕРЕНТЬЄВА Наталія (TERENTIEVA Nataliia)

***Physical Fitness of Future Communication Specialists for Professional Activities Under Martial Law.** Today, the Armed Forces of Ukraine are at the stage of transformation, the main purpose of which is to create combat-ready, mobile, well-trained, professional Armed Forces capable of responding quickly to real and potential threats to national security in the military sphere; effectively deterring large-scale aggression from the Russian Federation. A mandatory component of the transformation is to improve the quality of special physical training of cadets, including future signal specialists, which will ensure their ability to perform professional activities at a high level. The article analyses the dynamics of indicators of general physical quality – endurance (3 km run), special physical quality (overcoming the obstacle course) of cadets of the 1st-4th courses. It is established that the level of development of physical fitness and functional state of cadets is not sufficient and does not fully ensure the preparation of future signal specialists for military and professional activities.*

***Keywords:** Military Education, Physical Fitness, Cadet Signalman*

Вступ. Сучасний етап реформування закладів вищої військової освіти (далі – ЗВВО) у системі військової освіти України відповідно до стандартів НАТО передбачає внесення змін і до програм підготовки майбутніх фахівців-зв'язківців, зокрема програми з навчальної дисципліни «Фізичне виховання та спеціальна фізична підготовка», що забезпечить якісне виконання фахівцями завдань за призначенням у різних умовах бойової (навчально-бойової) діяльності [2-4].

Вища військова освіта має відповідати новочасним реаліям діяльності Збройних Сил України, яка перебуває у стані війни з російським агресором. Трансформація вищої військової освіти має еволюційний характер і зумовлена замовленням на майбутнього військового фахівця сучасної української армії. Особливістю військової освіти є доцільність академічної та практичної підготовки, яка дає змогу сформувати у майбутніх військових фахівців системи компетентностей, що забезпечує військово-професійну діяльність і відповідає вимогам міжнародного ринку праці, пов'язаного з розвитком складних зразків зброї (у тому числі озброєння і техніку НАТО), розширенням спектра тактичних прийомів ведення бойової (навчально-бойової) діяльності в різних умовах [6].

Професійні якості та компетентності майбутнього фахівця-зв'язківця формуються під час діяльності, яка за своїм змістом максимально наближена до професійної. Одним із компонентів підготовки до професійної діяльності курсантів-зв'язківців є розвиток фізичної підготовленості з використанням різних засобів фізичної підготовки у моделюванні особливостей військової служби. Однак не можна здійснювати підготовку курсантів-зв'язківців засобами спеціальної фізичної підготовки (професійно-прикладної фізичної підготовки) без достатньої бази загальної фізичної підготовки. Саме високий рівень фізичної підготовленості дає можливість якісно здійснювати професійну діяльність за обраною професією [2-4].

Мета, методи і підходи. Мета статті – визначити наявний стан розвитку фізичної підготовленості майбутніх фахівців-зв'язківців до військово-професійної діяльності. Методи: теоретичні, емпіричні, статистичні. Основу становлять діяльнісний і результатний підходи.

Основні результати. Для дослідження показників розвитку фізичної підготовленості, функціонального стану у курсантів – майбутніх фахівців зв'язку здійснено аналіз динаміки показників загальної фізичної якості – витривалості (біг на 3 км), спеціальної фізичної якості (подолання смуги перешкоди) курсантів 1–4-го курсів, які займалися за системою фізичної підготовки у ЗВВО (за робочою програмою навчальної дисципліни – РПНД), розробленої відповідно до наказу Міністерства оборони України від 05.08.2021 № 225) [5]. Дослідження результатів курсантів з бігу на 3 км свідчить, що на 1-му курсі рівень витривалості становить 13 хв 12 с та оцінюється на оцінку задовільно. На кожному наступному курсі результати покращуються до 4-го курсу (12 хв 20 с). Різниця між показниками курсантів 4-го і 1-го курсів становить 52,0 с ($p < 0,001$). Рівень розвитку витривалості у курсантів старших курсів оцінюється на «добре» та потребує покращення (табл. 1).

Таблиця 1

Динаміка показників розвитку фізичної підготовленості курсантів за період навчання у Військовому інституті телекомунікацій та інформатизації імені Героїв Крут ($X \pm m$, $n=250$)

Показники фізичної підготовленості	Курс навчання				Рівень значущості P_{1-4}
	1 курс $n=68$	2 курс $n=70$	3 курс $n=62$	4 курс $n=50$	
Біг на 3 км, с	788,2 \pm 8,19	764,4 \pm 7,66	745,2 \pm 7,93	732,1 \pm 7,86	<0,001
Подолання смуги перешкоди, с	142,1 \pm 1,69	138,8 \pm 1,27	134,2 \pm 1,34	127,9 \pm 1,30	<0,001

Аналіз показників розвитку спеціальних фізичних якостей у курсантів за результатами подолання смуги перешкод засвідчив подібну до бігу на 3 км динаміку результатів – покращення показників. Так, якщо на 1-му курсі середній результат загальної контрольної вправи на смугі перешкод становить 2 хв 35 с та оцінюється як задовільний, то на 4-му курсі – 2 хв 10 с (оцінка «добре»).

Показники курсантів 4-го курсу оцінюються на «добре» та є кращими порівняно з результатами курсантів молодших курсів ($p < 0,001$), що свідчить про необхідність вдосконалення чинної системи фізичної підготовки для підвищення рівня розвитку спеціальних якостей у майбутніх фахівців зв'язку.

Для дослідження показників, функціонального стану у курсантів – майбутніх фахівців зв'язку проведено аналіз динаміки показників функціонального стану (ЧСС, АТС, АТД, ЖЄЛ, тривалість відновлення ЧСС) у курсантів 1–4-го курсів, які займалися за чинною системою фізичної підготовки у ЗВВО (за робочою програмою навчальної дисципліни – РПНД), розробленої відповідно до наказу Міністерства оборони України від 05.08.2021 № 225) [1, 5]. Дослідження динаміки показників артеріального тиску в процесі навчання свідчить, що середнє значення як систолічного, так і діастолічного тиску має тенденцію до покращення – показники курсантів 4-го курсу є кращими, ніж у курсантів на 1-му курсі на 1,1 та 0,6 мм рт. ст, однак достовірна різниця відсутня. Як і в показниках ЧСС найкращі дані АТС та АТД виявлено на 4-му курсі: 120,9 та 17,6 мм рт. ст. відповідно (табл. 2).

Таблиця 2

**Динаміка показників функціонального стану у курсантів
за період навчання у ВІТІ ($\bar{X} \pm m$, n=250)**

Показники функціонального стану	Курс навчання				Рівень значущості P_{1-5}
	1 курс n=68	2 курс n=70	3 курс n=62	4 курс n=50	
ЧСС у спок., уд./хв	71,3±0,67	70,8±0,55	70,5±0,61	69,2±0,64	p>0,05
АТС, мм рт.ст.	122,3±0,61	121,8±0,48	121,5±0,53	120,9±0,58	p>0,05
АТД, мм рт.ст	72,5±0,58	72,1±0,40	71,3±0,43	70,6±0,45	p>0,05
ЖЄЛ, мл	4092,0 ±63,38	4142,1 ±50,17	4190,5 ±53,52	4227,6 ±58,36	p<0,05
Тривалість відновлення ЧСС, с	132,1±2,58	125,6±1,96	121,3±2,05	118,5±2,27	p<0,001

Аналіз ЖЄЛ, які характеризують функціональні можливості дихальної системи, показав, що показники покращуються до 4-го курсу. Найвищими є значення на 4-му курсі – 4227,6 мл, але достовірної різниці між даними 1-го та 4-го курсів не виявлено, що підтверджує попередні висновки про недостатню ефективність чинної системи фізичної підготовки у ВЗВО щодо покращення функціонального стану майбутніх фахівців зв'язку. Динаміка результатів проби Мартіне-Кушелевського [1] має позитивний характер – різниця між результатами курсантів 1-го (2 хв 12 с) і 4-го (1 хв 56 с) курсів становить 15,2 с, однак, починаючи з 3-го курсу, тривалість відновлення ЧСС до вихідного рівня достовірно не змінюється до 4-го курсу, що також підтверджує наші попередні висновки.

Висновки. На основі дослідження показників розвитку фізичної підготовленості та показників розвитку функціонального стану курсантів-зв'язківців виявлено недостатній рівень їх функціонального стану. Такий рівень фізичної підготовленості не дає можливості повною мірою забезпечити підготовку курсантів-зв'язківців до професійної діяльності, яка передбачає розвиток професійно важливих психофізіологічних якостей, забезпечення високого рівня військово-професійного навчання, формування мотивації до самостійних занять з фізичної підготовки.

У період навчання курсантів на молодших курсах на заняттях з навчальної дисципліни «Фізичне виховання та спеціальна фізична підготовка» необхідно вирішувати завдання, які мали б бути розв'язані ще під час навчання в 10–11-х класах закладів загальної середньої освіти. Викладене вище свідчить про необхідність подальших пошуків розв'язання зазначених проблем. З огляду на низький рівень фізичної підготовленості курсантів, потребують подальшої уваги організація форм фізичної підготовки та застосування доступних і ефективних засобів загальної і спеціальної фізичної підготовки на молодших курсах навчання курсантів-зв'язківців.

Список використаних джерел:

1. Марчик В. І., Мінжоріна І. Л. Функціональні проби та індекси в дослідженні фізичного стану людини: методичні рекомендації. Кривий Ріг: КПІ ДЗВО «КНУ», 2016. 64 с. URL: <https://elibrary.kdpu.edu.ua/handle/0564/338> (дата звернення 10.02.2023).
2. Освітньо-професійна програма «Інформаційні системи та технології» «Information Systems and Technologies» першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальністю 126 Інформаційні системи та технології / Військовий інститут телекомунікацій та інформатизації імені Героїв Крут. Київ, 2023. 25 с. URL: [EPP 2023 bachelor's degree 126.pdf \(viti.edu.ua\)](https://viti.edu.ua/epp/2023/bachelor%27s%20degree/126.pdf) (дата звернення 26.04.2024).
3. Освітньо-професійна програма «Кіберборотьба: ведення дій в кіберпросторі» = «Cyberwarfare: Cyber Activities and Active Defense» першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальністю 125 Кібербезпека та захист інформації / Військовий інститут телекомунікацій та інформатизації імені Героїв Крут. Київ, 2023. 24 с. URL: [EPP 2023 bachelor's degree 125f.pdf \(viti.edu.ua\)](https://viti.edu.ua/epp/2023/bachelor%27s%20degree/125f.pdf) (дата звернення 26.04.2024).
4. Освітньо-професійна програма «Комп'ютерні науки та технології» = «Computer Science and Technology» першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальністю 122 Комп'ютерні науки / Військовий інститут телекомунікацій та інформатизації імені Героїв Крут. Київ, 2023. URL: [EPP 2023 bachelor's degree 122.pdf \(viti.edu.ua\)](https://viti.edu.ua/epp/2023/bachelor%27s%20degree/122.pdf) (дата звернення 26.04.2024).
5. Про затвердження Інструкції з фізичної підготовки в системі Міністерства оборони України: Наказ Міністерства оборони України № 225 від 05.08.2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1289-21#Text> (дата звернення 10.02.2023).
6. Про трансформацію системи військової освіти: постанова Кабінету міністрів України від 30.12.2022 № 1490. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1410-97-%D0%BF#Text> (дата звернення 20.11.2023).

References:

1. Marchyk V. I., Minzhorina I. L. Funktsionalni proby ta indeksy v doslidzhenni fizychnoho stanu liudyny : metodychni rekomendatsii. Kryvyi Rih : KPI DVNZ «KNU», 2016. 64 s. URL: <https://elibrary.kdpu.edu.ua/handle/0564/338> (data zvernennia 10.02.2023).

2. Osvitno-profesiina prohrama «Informatsiini systemy ta tekhnolohii» «Information Systems and Technologies» pershoho (bakalavrskoho) rivnia vyshchoi osvity za spetsialnistiu 126 Informatsiini systemy ta tekhnolohii / Viiskovyi instytut telekomunikatsii ta informatyzatsii imeni Heroiv Krut. Kyiv, 2023. 25 s. URL: EPP 2023 bachelor's degree 126.pdf (viti.edu.ua) (data zvernennia 26.04.2024).
3. Osvitno-profesiina prohrama «Kiberborotba: vedennia dii v kiberprostorii» = «Cyberwarfare: Cyber Activities and Active Defense» pershoho (bakalavrskoho) rivnia vyshchoi osvity za spetsialnistiu 125 Kiberbezpeka ta zakhyst informatsii / Viiskovyi instytut telekomunikatsii ta informatyzatsii imeni Heroiv Krut. Kyiv, 2023. 24 s. URL: EPP 2023 bachelor's degree 125f.pdf (viti.edu.ua) (data zvernennia 26.04.2024).
4. Osvitno-profesiina prohrama «Kompiuterni nauky ta tekhnolohii» = «Computer Science and Technology» pershoho (bakalavrskoho) rivnia vyshchoi osvity za spetsialnistiu 122 Kompiuterni nauky / Viiskovyi instytut telekomunikatsii ta informatyzatsii imeni Heroiv Krut. Kyiv, 2023. URL: EPP 2023 bachelor's degree 122.pdf (viti.edu.ua) (data zvernennia 26.04.2024).
5. Pro zatverdzhennia Instruksii z fizychnoi pidgotovky v systemi Ministerstva oborony Ukrainy : Nakaz Ministerstva oborony Ukrainy № 225 vid 05.08.2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1289-21#Text> (data zvernennia 10.02.2023).
6. Pro transformatsiiu systemy viiskovoi osvity : postanova Kabinetu ministriv Ukrainy vid 30.12.2022 № 1490. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1410-97-%D0%BF#Text> (data zvernennia 20.11.2023).

ВАСИЛЬЄВА Марина³²

Українська інженерно-педагогічна академія
м. Харків, Україна

ORCID: 0000-0002-2765-1220

E-mail: vasylieva_maryna@juipa.edu.ua

ІНТЕРНАЦІОНАЛІЗАЦІЯ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ: ВИКЛИКИ І ПЕРСПЕКТИВИ РЕАЛІЗАЦІЇ (наукове есе)

Розглянуто інтернаціоналізацію у вищій освіті України, яка вступає в нову фазу. Зауважено на тому, що перехід від інтернаціоналізації за кордоном з її сильним фокусом на невеликій еліті мобільних студентів, викладачів, адміністраторів та програм до інтернаціоналізації вдома для всіх членів академічної спільноти став як ніколи актуальним. Наголошено, що інтернаціоналізація – це процес, що перебуває в постійному розвитку, який змінюється у відповідь на місцеві, національні, регіональні та глобальні умови.

Ключові слова: *інтернаціоналізація, вища освіта, мобільність.*

Internationalisation of Higher Education Institutions in Ukraine: Challenges and Prospects for Implementation (scientific essay). *Internationalisation in higher education in Ukraine, which is entering a new phase, is considered. It is noted that the transition from internationalisation abroad with its strong focus on a small elite of mobile students, teachers, administrators and programmes to internationalisation at home for all members of the academic community has become more relevant than ever. It is emphasised that internationalisation is a process in constant development, which changes in response to local, national, regional and global conditions.*

Keywords: *Internationalisation, Higher Education, Mobility.*

³² ©ВАСИЛЬЄВА Марина (VASYLIEVA Maryna)

Одним зі стратегічних напрямів реформування системи вищої освіти в Україні є інтернаціоналізація. Дуже актуальний, але поки ще не до кінця усвідомлений процес, що має різні аспекти і напрями реалізації.

Зростаюча глобалізація економік і суспільств у поєднанні з вимогами економіки знань створили контекст, який уможливив більш стратегічний підхід до інтернаціоналізації у вищій освіті. Це відбувалося, в першу чергу, в Європі, з програмами Європейського Союзу (ЄС) і Болонським процесом, але поступово цей процес поширився і на інші континенти і країни. Європейська комісія, міжнародні організації, національні уряди, а також організації вищої освіти, поступово поставили інтернаціоналізацію на перше місце в порядку денному реформ. Інтернаціоналізація стала розглядатися як ключовий фактор змін у вищій освіті як у країнах з високим рівнем економічного розвитку, так і в країнах з середнім і низьким рівнем. Як концепція і стратегічний напрям інтернаціоналізація є відносно новим, широким і різноманітним явищем у вищій освіті, зумовленим динамічним поєднанням політичних, економічних, соціокультурних, академічних аспектів. Її вплив на регіони, країни та інституції відрізняється залежно від конкретного контексту.

Інтернаціоналізація освіти – процес, спрямований на розвиток міжнародних аспектів у навчальному процесі, співпрацю та обмін між установами освіти різних країн. Це може включати обмін студентів, викладачів, наукових досліджень, програми подвійного диплому та інші ініціативи, спрямовані на зближення освітніх систем та культур.

Інтернаціоналізація найчастіше сприймається як «інтернаціоналізація за кордоном», тобто мобільність студентів. Проте сьогодні вона має і інші форми, які змінюються. Ковід-19 приніс з собою таке випробування як неможливість приймати іноземних студентів в Україні. Для багатьох закладів вищої освіти в усьому світі це стало дуже великою проблемою.

Війна в Україні – стала ще більшим випробуванням, коли наша країна не може приймати іноземних студентів на навчання, проте при цьому більший відсоток порівняно з попередніми роками українських студентів отримав досвід навчання за кордоном.

Ключовим компонентом інтернаціоналізації нині стають навчальні програми та глобальний професійний і громадянський розвиток, який називають «інтернаціоналізацією вдома». Саме такій інтернаціоналізації приділяється все більше уваги через економічні міркування зокрема.

У різних країнах різними є пріоритети стосовно інтернаціоналізації:

– інтернаціоналізація – експортний товар (забезпечення навчання за кордоном власних студентів; залучення на навчання іноземних студентів);

- стимулювання інтернаціоналізації з метою відігравати провідну роль на світовій арені вищої освіти;
- комплексний підхід до підтримки інтернаціоналізації власної системи вищої освіти, включаючи як мобільність, так і інтернаціоналізацію всередині країни;
- акцент на зміцненні регіонального масштабу;
- розроблення спеціальних програм для розвитку двосторонніх відносин з міжнародними партнерами у сфері вищої освіти для своїх закладів;
- ініціативи, спрямовані на підтримку розвитку людського капіталу в країнах, що розвиваються;
- просування вивчення іноземних мов;
- акцент на міжнародну та міжкультурну компетентність;
- узгодження змісту освіти різних країн з метою інтернаціоналізації освіти;
- підтримка транснаціональних освітніх ініціатив національною політикою;
- питання доступу біженців до вищої освіти;
- створення механізмів підтримки, які допомагають навчальним закладам виходити на міжнародний рівень.

Зростаюче значення вищої освіти і досліджень для глобальної економіки знань призвели до посилення уваги до інтернаціоналізації. Зараз за кордоном навчається близько п'яти мільйонів студентів (ОЕСР 2019), що вдвічі більше, ніж 10 років тому, і прогнозується подальше зростання до щонайменше 8 мільйонів у наступному десятилітті, хоча ця оптимістична оцінка не враховує можливих наслідків Covid-19. Конкуренція за іноземних студентів посилюється і стає все більш глобальною. Класичний поділ між країнами, що відправляють студентів (переважно країни з середнім і низьким рівнем доходу), і країнами, що приймають (переважно розвинені, англомовні країни, а також Франція і Німеччина), зміщується, і нинішній політичний клімат може прискорити цей процес у найближчі роки.

Мобільність студентів не така вже однорідна, існує кілька форм:

- ступенева мобільність: студенти, які здобувають повний ступінь або ступені за кордоном (бакалавр, магістр, доктор філософії). Більшість мобільності за ступенями все ще відбувається з країн з низьким і середнім рівнем доходу до країн з вищим рівнем доходу;
- кредитна мобільність: студенти навчаються за кордоном протягом короткого періоду – до одного академічного року – і перезараховують кредити, отримані за кордоном, на свій рідний ступінь; Кредитна мобільність відбувається здебільшого між країнами з вищим рівнем доходу і є особливо сильною в США (програми навчання за кордоном) та в Європі (Еразмус+). Тривалість кредитної мобільності варіюється від шести тижнів до одного року в США та від двох місяців до одного року в Європі;

– мобільність сертифікатів: коротше перебування за кордоном з метою вдосконалення певних навичок, переважно мовної компетенції, без здобуття ступеня або кредитів. Мобільність сертифікатів є глобальним явищем і варіюється за тривалістю.

Мобільність академічного персоналу. У всьому світі існує гостра конкуренція за академічний персонал. Присутність міжнародних викладачів у закладах вищої освіти та системах вищої освіти по всьому світу є важливим аспектом вищої освіти в глобальній економіці знань. Проте масштаби і характер міжнародної мобільності викладачів є досить маловивченим явищем. Відсутній консенсус щодо визначення поняття «міжнародний» викладач, а заклади, що їх наймають, мають різні профілі: з одного боку, елітні дослідницькі університети шукають найбільш затребуваних викладачів; з іншого боку, заклади чи системи, що стикаються з місцевою нестачею викладачів, наймають їх на регіональному та міжнародному рівнях, щоб задовольнити свої основні операційні потреби.

Мобільність програм. Фокус не на студентів або викладачів, а на програми та інституції, які також називають транснаціональною освітою або транскордонним наданням освіти. Мобільність програм набуває різних форм, найвідомішою з яких є міжнародні філіальні кампуси (МФК), і включає в себе освітні міста та центри знань, програми зближення, а також спільні програми та програми подвійних дипломів.

Мобільність онлайн. Використання технологій впливає на інтернаціоналізацію та мобільність у різний спосіб. Дистанційна онлайн-освіта є однією з поширених форм, розширенням і діджиталізацією моделей відкритих університетів. Дистанційна освіта може мати міжнародний компонент, оскільки забезпечує доступ до таких програм без витрат на фізичну мобільність. Масові відкриті онлайн-курси – це ще одна форма, в якій курси пропонуються онлайн, безкоштовно і відкриті для всіх, але без заліку. Хоча програми дистанційної освіти є потенційно міжнародними за своїм ринком, охопленням та участю, вони, як правило, не розглядаються як частина інтернаціоналізації. Інші форми, такі як змішане і гібридне викладання і навчання, в яких студенти можуть взяти частину навчального навантаження у міжнародних партнерів, стають все більш важливими як частина інтернаціоналізації. Використовуються такі терміни, як «віртуальна мобільність» або «віртуальні обміни», але все більш поширеною стає концепція «спільного міжнародного онлайн-навчання» (COIL), розроблена в системі Університету штату Нью-Йорк, яка зараз досить широко використовується в усьому світі. COIL (www.coil.suny.edu) – це інтерактивна модель викладання та навчання, в якій спільні курси викладаються онлайн викладачами з партнерських закладів за активної участі їхніх студентів. COIL дозволяє закладам освіти розвивати міжнародні та міжкультурні результати

навчання для своїх студентів без обмежень фізичної мобільності та пов'язаних з цим витрат, а тому є відносно недорогою, менш елітарною та економічно ефективною формою мобільності. Вона повертає мобільність додому і тепер визнана установами, національними урядами та регіональними організаціями, наприклад, Європейською Комісією, як цінна альтернатива традиційним моделям мобільності.

Інтернаціоналізація вдома. На межі століть перед закладами вищої освіти постала потреба відповісти на нагальну потребу в глобально компетентних громадянах і професіоналах. Цей імператив вимагає звернути увагу на значну групу немобільних студентів і викладачів. На перший план вийшли поняття «інтернаціоналізація вдома» та «інтернаціоналізація навчальної програми». Все частіше ці два поняття вважаються схожими за змістом і спрямованістю. За останнє десятиліття взаємозв'язок між інтернаціоналізацією всередині країни та інтернаціоналізацією за кордоном, а також необхідність створення більш централізованого, інтегрованого та системного підходу до інтернаціоналізації з метою усунення фрагментації та маргіналізації викликали інтерес до «всебічної інтернаціоналізації», яка визначається таким чином: включення міжнародного, глобального і порівняльного змісту і перспективи в усі навчальні, дослідницькі та сервісні місії вищої освіти. Це формує інституційний етнос і цінності та впливає на всю діяльність закладу вищої освіти. Це впливає не лише на все життя університету, але й на зовнішні системи координат, партнерські зв'язки та відносини закладу.

Інтернаціоналізація досліджень. Інтернаціоналізації післядипломної освіти та досліджень, включаючи міжнародне співавторство та інші міжнародні дослідницькі показники, приділяється набагато менше уваги, ніж інтернаціоналізації освіти. Дослідження є більш складною справою і передбачає більше міжнародної співпраці та конкуренції, ніж будь-коли. Найкращі академічні винаходи є дефіцитним товаром, а процеси, пов'язані з патентами, передачею знань та правами інтелектуальної власності, потребують більшої підтримки, ніж раніше. Довгострокове планування дослідницької інфраструктури, збільшення дослідницького потенціалу, розробка нових дослідницьких платформ і краща координація між дослідницькими підрозділами – все це вимагає більш стратегічного фокусу на розвитку потенціалу та міжнародної дослідницької політики і систем. Зростання фінансування міжнародних досліджень, кількості патентів, публікацій та цитувань вимагає посилення дослідницьких команд глобального характеру.

Висновки. Виклики та можливості для майбутнього. Інтернаціоналізація у вищій освіті вступає в нову фазу. Перехід від інтернаціоналізації за кордоном з її сильним фокусом на невеликій еліті мобільних студентів, викладачів,

адміністраторів та програм до інтернаціоналізації вдома для всіх членів академічної спільноти став як ніколи актуальним. Інтернаціоналізація – це процес, що перебуває в постійному розвитку, який змінюється у відповідь на місцеві, національні, регіональні та глобальні умови.

Перспективами для закладів вищої освіти України є:

- посилити увагу до інтернаціоналізації навчальних програм, викладання окремих дисциплін, інтернаціоналізації освіти іноземними мовами;
 - стимулювати вивчення іноземних мов, міжкультурної компетентності та виховання глобального громадянства;
 - інтегрувати інтернаціоналізацію в технологічні можливості реалізації освітніх програм.
-

ВИГОВСЬКА Ольга³³

Всеукраїнський науково-практичний журнал «Директор школи, ліцею, гімназії»
м. Київ, Україна

ORCID: [0000-0002-1832-4172](https://orcid.org/0000-0002-1832-4172)

E-mail: jurnal.director@gmail.com

УНІВЕРСИТЕТСЬКА ПЕДАГОГІЧНА ОСВІТА У ПІСЛЯВОЄННИЙ ЧАС

У статті йдеться про можливості розв'язання у післявоєнний час проблем України, накопичених за весь період її незалежності. Це може бути реальним, якщо започаткувати «правильну» освітню політику в державі, провадити «правильну» університетську педагогічну освіту в країні, плекати молодь – майбутнє України – у «правильних» школах, а також усією громадою жити в «правильному» суспільстві. Системно-комплексний підхід до висвітлених у статті проблем, уможливорює виокремлення пріоритетного чинника, з якого й можна розпочати розв'язання як існуючих у державі проблем, так і всіх інших, які привнесено повномасштабною війною. Таким чинником, на думку автора, є українська педагогічна освіта, про основні аспекти і принципи якої йтиметься у статті.

Ключові слова: український учитель; глобалізований світ; освітня політика; університетська педагогічна освіта; перспективні напрями реальних змін в освіті України.

***University Teacher Education in the Postwar Period.** The article discusses the possibilities of solving Ukraine's problems accumulated over the entire period of its independence in the postwar period. This can be realized if the state launches the «right» educational policy, provides the «right» university pedagogical education in the country, educates young people – the future of Ukraine – in the «right» schools, and lives in the «right» society as a community. A systemic and comprehensive approach to the problems highlighted in the article makes it possible to identify a priority factor from which to begin solving both the problems existing in the state and all the others brought about by the full-scale war. According to the author, this*

³³ ©ВИГОВСЬКА Ольга (VYHOVSKA Olga)

factor is Ukrainian teacher education, the main aspects and principles of which will be discussed in the article.

Keywords: *Ukrainian Teacher, Globalized World, Educational Policy, University Teacher Education, Promising Directions of Real Changes in Ukrainian Education.*

Вступ. Сьогоднішній стан українського суспільства, зокрема його наймолодших членів – дітей і молоді, а отже, шкільної і вищої освіти, насамперед університетської педагогічної, виявляє свою проблематичність і невизначеність щодо найближчого майбутнього, принаймні післявоєнного. Цілком зрозуміло, що потрібно починати розв'язувати накопичені роками проблеми. Що для цього треба зробити і кому? Автор намагається прояснити ситуацію, визначити єдино можливий варіант порятунку держави, продемонструвати, як освіта в цьому може відіграти вирішальну роль за умови трансформації існуючої освітньої системи за двома напрямками – за вертикаллю (суб'єктний) і за горизонталлю (об'єктний). На основі проведеної багатоаспектної аналітичної діагностики виявлено серед іншого іманентні сподівання науковців, переважно екологів, більше того, їх переконання, що саме освіта має і може врятувати ситуацію в країні. Фактично освіту наділено державотворчою місією, тому вона й здатна отримати реальний шанс стати в державі нарешті пріоритетом № 1, на що давно заслуговує. Саме підтримати цю місію освіти закликають українських освітян вчені-екологи та філософи (В. Андрущенко, В. Вернадський, Б. Гаврилишин, Т. Гардашук, В. Канцурак, А. Печчеї, Г. Філіпчук та ін.), звісно, – ми лише почули й відреагували на їхній іманентний заклик!

Нині Україні доводиться одночасно розв'язувати комплекс завдань минулого, сьогодення і майбутнього. У процесі розкриття обраної теми цієї статті переконуємося, що розв'язати таку сукупність проблем під силу лише консолідованому суспільству [13, с. 331].

Освіта, яку не вважають за пріоритетну галузь у державі – ні державотворчою, ні націєтворчою, що, безумовно, несправедливо і недалекоглядно, могла б прислужитися Україні й бути пріоритетною у розв'язанні її головних проблем.

Завдання постає непросте: з'ясувати, яке місце має, а головне, реально може і здатна посісти освіта як галузь у реалізації цих різноформатних проблем, і насамперед у державній освітянській політиці, у програмних документах державних структур-реалізаторів і далі за управлінською вертикаллю, як традиційно говоримо, – від школи до МОНУ. Важливо також з'ясувати, яка роль сучасної освіти в українському суспільстві сьогоднішньої доби.

Мета, методи і підходи. Мета публікації – нагадати освітянсько-науковому загалу про існуючі «живі», тяглі проблеми, які до того ж взаємопов'язані, а сьогодні їх наявність гальмує розвиток як суспільства, так і держави в цілому.

Платимо велику ціну за те, що не спромоглися вчасно розв'язати проблеми з учительством, його педагогічною освітою, статусом у державі.

Застосувавши авторський системно-точковий підхід до комплексного аналізу станів українського суспільства, шкільної освіти, вищої педагогічної освіти, історичного розвитку університетської освіти, природно-планетарно-вселенського континууму, автор ознайомлює з новою парадигмою якісної підготовки українського вчителя, яка здатна до розв'язання сукупності проблем, що насправді й урятує українського вчителя, школу, освіту, суспільство, державу. У такий спосіб від цитування свідомо перейдемо до цілеспрямованих дій за логікою усталеної фрази Івана Франка: «Вчителем школа стоїть! А школою – ДЕРЖАВА!».

Тож метою цих тез стала реалізація власної інтенції щодо ознайомлення освітянсько-наукової громадськості з окремими аспектами дослідницько-пошукового, перспективно-прогностичного й системно-комплексного дослідження проблем педагогічної освіти.

Методами дослідження було обрано: аналітично-діагностичні й прогностичні на основі форсайт-методу, компаративного та системно-комплексного аналізу, а також історичний і логічний методи дослідження.

Основні результати. Україну в працях сучасних учених схарактеризовано як зону екологічного лиха.

Об'єкти, які ми обрали для з'ясування реального стану українського довкілля, навіть не потребували пошуку, вони панорамно представлені перед нашими очима наочно, тож кожен на власні очі може побачити насамперед довкілля, яке нас цікавить: ґрунт, повітря, водні ресурси. Те, що Україна перебуває у стані повномасштабної війни з РФ, лише додало безліч інших негараздів, навіть глобальних невизначеностей, наприклад, ситуація із замінуванням: нині заміновано території загальною площею, більшою за територію сучасної Англії, – тримаємо перше місце по замінуванню територій, а для України це означає значне зменшення своєї території та ще й непридатність її для людських потреб.

Зазначимо, що ґрунти в Україні самі по собі вже проблемні: на всій території країни спостерігаються процеси деградації земель. Наймасштабнішими є ерозія (близько 57,5% земель) та забруднення (близько 20% території), а щорічні втрати гумусу становлять 0,65 га [8]. За оцінюванням Індексу якості навколишнього середовища (Environmental Performance Index), яке здійснює Єльський університет (США), Україна займає 87-ме місце серед 163 країн світу. Рівень навантаження на навколишнє природне середовище в Україні в 4–5 разів перевищує аналогічні показники інших країн. За рівнем раціонального

використання та якості водних ресурсів Україна, за даними ЮНЕСКО, займає 95-те місце з 122 країн світу. Маючи такі показники, Україна й справді належить до однієї з найзабрудненіших й екологічно проблемних країн. Ми, земляни, мешканці планети Земля, навіть не замислюємося над тим, як почувається планета, коли ми завдаємо їй таких ушкоджень.

Безпосередньо стосується України й проблема користування мирним атомом: унаслідок техногенної катастрофи на Чорнобильській АЕС в 1986р. й до сьогодні потерпає населення країни. З огляду на сучасні й перспективні небезпеки самої ЧАЕС, хвилюють й історія та динаміка користування атомом у мирних і воєнних цілях на світовому рівні, цікавить також особлива роль МАГАТЄ щодо варіантів створення безпечних умов для життя всіх людей на планеті. А апогеєм тривоги на початку війни став рух армії РФ у напрямку ЧАЕС: а чи знали вони, як поводитися з атомною станцією? Згодом до хвилювань додалась проблема із Запорізькою АЕС, а її функціональність взагалі несумісна з логікою війни: можливі ураження вражають масштабами їх наслідків, адже це як 10 ЧАЕС, коли на 100 тисяч років земля з усім, що на ній є, стане вмиль непридатною для людської життєдіяльності. Вочевидь, що ціна користування АЕС є надто високою. Чи не час людству подумати й про обмеження власних потреб? А в мережах стрічки новин сповіщають вже і про можливість застосування атомної зброї під час саме сьогоднішньої повномасштабної війни. Деталізуються ноу-хау, якими вони додатково озброєні, тож і про відстань, і про площу ураження, яку збільшено, і прицільність стала точнішою. Хто з людей може з цього радіти?! Українці, на жаль, стали очевидцями того, як руйнуються умови життя людини. Маємо визнати, що це глобальна проблема, щоб її залагодити чи хоча б почати це робити, потрібні глобальні зусилля. Наголосимо, що до цього здатні лише високоморальні люди. Їх ми і маємо виховати.

Короткий опис української ситуації дає всі підстави для невтішного висновку, який зробимо разом з першим президентом Академії наук України В. Вернадським: дивлячись на трагічні наслідки багатьох діянь людей як взагалі на планетарному рівні, так і на рівні України, «важко погодитися, що біосфера (за В. Вернадським) вступила у стадію розумного, а не божевільного керування» [1].

Наразі українське суспільство не усвідомлює масштабів екологічного лиха, яке відбувається в нашій державі. В. Вернадський залишив нам у спадок свій науковий доробок, який здатен допомогти кожному, хто хоче і готовий «правильно жити» на планеті Земля. Цьогоріч вже як 80 років його роботі «Декілька слів про ноосферу», яка з'явилася в 1944 році та увійшла у золотий фонд світової науки. У книзі у концентрованому вигляді викладено бачення

вченого про еволюційно-історичний процес, перспективи майбуття людства як космічного феномену. Наголосимо, що таку цілісну й завершену систему уявлень про «космізм життя» В. Вернадський сформулював у своїх творах вперше в історії людства. Освітняни користуються його всесвітньовідомою тезою: життя на Землі – явище космічне. Він був у числі перших, хто сприймав Землю як єдиний живий організм. В. Вернадський вважав, що ноосфера – це такий стан біосфери, в якому мають виявитися розум і спрямована ним праця людини як нова, небувала на планеті, геологічна сила. Маємо скористатися його безцінними попередженнями, а саме:

– Подальший неконтрольований розвиток діяльності людей приховує небезпеку, яку нам важко передбачати. Саме тому, коли надійде час, подальша еволюція планети, а отже й людського суспільства, будуть спрямовуватися розумом. Біосфера поступово перетворюватиметься на сферу розуму.

– Лише тоді, коли переважна більшість людей усвідомить небезпеку антропогенних процесів для подальшого існування людства і засвоїть необхідність добровільної відмови від зайвих матеріальних благ, можна буде ліквідувати гостру кризу, що виникла у відношеннях між людським суспільством та навколишнім середовищем [1].

На думку В. Вернадського, людство повинно взяти на себе відповідальність за подальшу еволюцію біосфери інакше в нього не буде майбутнього.

У вченні В. Вернадського стверджується не тільки необхідність цілеспрямованого розвитку біосфери <... > а й таких змін суспільства, природа й організація яких були б спроможні забезпечити потрібну гармонію в розвитку природи і суспільства. Або подальший розвиток нашої планети зробиться таким, що спрямовується людським інтелектом, або цивілізація зникне з її поверхні. Третього шляху немає. У цьому й була, мабуть, основна теза у вченні В. Вернадського [1].

Мало хто замислюється, чому Україна навіть не в змозі скористатися позитивним досвідом європейських країн, які вже мають значні досягнення саме в сфері екологізації освіти. Бо маємо насамперед неактивну громадськість, яка навіть не усвідомлює трагічність свого стану... Не розуміє цього і влада. А спричинити якийсь рух щодо покращення ситуації може лише свідомо громадськість. У цьому наша радикальна відмінність від країн ЄС. Вочевидь українське суспільство й потребує «правильного» виховання, зокрема екологічного в контексті загальнолюдського. Ось тому екологи й звернулися до освіти по допомогу [7, 8]. Самі ж вони добре розуміють, у чому сенс такого виховання. Так, наприклад: «Освіта має бути спрямована на виховання відповідального громадянина світу, що несе особистісну відповідальність за стан

планети». Отже, «однією з умов ноосферизації людського мислення, одним із головних інститутів, що може запропонувати шляхи виходу з кризи, стає екологічна освіта. Сучасна система освіти та виховання потребують впровадження нової моделі, що своєю чергою зумовлює звернення науковців у галузі освіти до філософії та екології. Це потрібно для того, щоб екологізувати освіту і виховання, зробити їх екологістськими (а не екологічними) через два взаємопов'язані напрями – теоретичне знання про природу та практичне знання про межі й наслідки людської діяльності» [7, с. 15–16; 8, с. 174].

За таку довіру до освіти та високу оцінку її можливостей ми щиро вдячні екологам. Але це і зобов'язує освітян з'ясувати реальну спроможність освіти виконати такий запит від екологів. Тож і розглянемо більш детально «ланцюжок відповідальностей» стосовно виховання саме позицій відповідальних осіб та установ. Так, у Національній доповіді НАН України зазначено, що за виховання в державі відповідальною є середня школа. Тож логічним ланцюжком зазначеного буде таке: якщо за виховання відповідає середня школа, то це означає, що виконання цього завдання покладено на вчителя. Логічно продовжити ланцюжок до педагогічного виша, там де готують вчителів для шкіл.

В. Кремень так пояснює причини реального стану з українською педагогічною освітою: «Досі, готуючи педагога-предметника, ми давали переважно тільки знання предмета. Не приділялася належна увага психологічній підготовці вчителя до розпізнання сутності конкретної людини, вміння виявити ті позитивні риси, які потрібно розвинути в дитині, і те негативне, що необхідно загальмувати» [9, с. 337].

Стосовно вищої освіти у звітній доповіді зазначено, що вихованням вони й не займаються, лише в тих аспектах, що стосуються саме їхніх професій. Стосовно вчительської професії склалася ситуація парадоксального камуфляжу: виш (університет) готує лише предметника, як засвідчив В. Кремень. Тоді як результатом роботи НУШ стають освітні послуги, але, зазначимо, це – не виховання. Одо останнього І. Прокопенко у своїй статті 2019 р. констатував, що школа виконує лише навчальну функцію, виховної вже нема. Фактично уперше між вищою педагогічною освітою і школою-НУШ відбулася абсолютна 100-відсоткова адаптація. От і можна було б з цього залишатись задоволеними, якби не такі факти усіляких негараздів зі станом учнів (молоді), який переповнений прикладами «успішної аморальності». Останні – це наслідки деформацій педагогічної діяльності як результату педагогічної підготовки вчителів у вишах. Тоді як держава (її інституції) вважає, що її середня школа має виховувати націю. Я. Коменський наголошував, що «без виховання, нема й держави». Вченими НАН України доведено, що відсутність виховання сприяє

неконсолідованості суспільства. Мовби, відповідаючи В. Кременю, К. Ушинський зазначає: «Якщо ж ми дотепер <...> не готували вихователів, то не повинні дивуватися, що справа виховання йде погано і що моральний стан сучасного суспільства далеко не відповідає його чудовим біржам, дорогам, фабрикам, його науці, торгівлі й промисловості» [9, с. 5].

Тому логічний висновок НАН про неконсолідоване суспільство – це «не бити на сполох», а лише постфактум. Нам залишається лише визнати наявність у суспільстві значної кількості деконсолідуючих розломів. Закономірним є і наслідок про те, що Україна на початку 2022 р. увійшла в десятку найбільш нещасливих країн світу за версією американського центру Gallup. Що робити? Насправді – це риторичне питання. Звісно, підготовка вчителів у педагогічних університетах (вишах) нарешті й мала б стати адекватною тим завданням, розв'язувати які й покликаний український учитель. У такий спосіб ми долаємо саме ту невідповідність тих предметів, які вивчаються у вишах, тим, з якими вчителям доводиться працювати в середніх школах. Саме в цьому вбачав кризу в освіті Ф. Кумбс, замість того, щоб її заздалегідь позбутися. Ми здолали кризу, принаймні – теоретично.

Фактично далеко не всіма відповідальними особами усвідомлено, що педагогічна освіта, як і шкільна, деформувалася. З'ясуємо момент, коли і чому університетська освіта змінила свій статус. Проведеним історико-логічним аналізом з'ясовано таке. Як зазначив М. Підлісний, університет як феномен європейської цивілізації заворожував своєю універсальністю. Але старий університет помер, а новий «став звичайною школою (ліцеєм). Він не вчить мислити, він лише дає накопичення знань» (М. Гайдеггер). Так що ж втрачено в університетській освіті й, отже, у вищій освіті взагалі? Розуміння та широта кругозору – це є дві ознаки освітньої та інтелігентної людини. Чому це сталося? Тому що у ХХ ст. склалося масове споживче суспільство і найвища, у тому числі університетська освіта, перестала бути елітарною. Ідеал культури високий, важкий та потребує напруги всіх духовних чинників людини. Масифікація ж громадського життя знизила планку освіченості, інтелігентності й навіть професіоналізму. Серійне виробництво кадрів для серійного матеріального й духовного виробництва потребувало усередненого фахівця [10, с. 127].

Наш учитель й на сьогодні відчужений від цілісного світу культури та природи, орієнтований лише на реалізацію прагматичних цілей, як професіонал, що готовий до роботи, а не як учитель з «розумінням цього світу та широтою кругозору, щоб бути готовим до життя у суспільстві.

На відміну від англійського університету, наші вищі педагогічні заклади (університети та інститути) такими ніколи й не були.

Замість висновків. Далі представляємо парадигму (її осердя) якісної підготовки українського вчителя у форматі витягів. За умов надання освіти як галузі пріоритетного статусу у державній політиці, парадигма справді виявиться здатною врятувати насамперед українського вчителя, школу, освіту, суспільство, державу!

Квінтесенцією нашої моделі стали основні позиції роботи К. Ушинського «Людина як предмет виховання», які в нашій концепції/моделі є засадничими [14].

Суть пропозиції щодо основ НОВОЇ української педагогічної освіти – у відібраних нами основних положеннях К. Ушинського, на яких, якщо б ми заснували педагогічну освіту, нація була б передовою, суспільство не допустило б таких негараздів, які на сьогодні маємо. Більш того були б спроможними і своїм майбутнім поколінням у спадок залишити хорошу, здорову країну, правильні традиції та правила життєдіяльності українців! На жаль, за 200 років, коли ми в книжковому арсеналі маємо таку потрібну всьому розумному людству роботу нашого видатного педагога, якому, до речі, путівку в наукове педагогічне життя дала [Новгород-Сіверська](#) українська школа, чим і пишаємось, але, на превеликий жаль, не спроміглися впровадити його ідеї в українську освіту, а лише обмежилися цитуваннями та нагородженнями науковців і освітян за різноманітні досягнення в галузі освіти, тоді як в інтерв'ю 2019 р. нашому журналу академік В. Огнев'юк зазначив, що останнім часом й цитувати вже менше стали! Нонсенс! Тож одна з наших інтенцій – це якраз звернути увагу на науковий доробок К. Ушинського як на такий, який відповідає головним сучасним завданням як України сьогоднішньої, так і повоєнної!

❖ З усього, що нами сказане, ми можемо підсумувати: педагогіка – ... мистецтво – найбільш велике, складне, найвище і дійсно найнеобхідніше з усіх мистецтв. Мистецтво виховання спирається на науку. Як мистецтво складне і велике, воно спирається на безліч великих і складних наук; як мистецтво, воно крім знань вимагає гідності й гнучкості, та як мистецтво воно прагне до ідеалу, вічно досяжного і ніколи цілком недосяжного: до ідеалу досконалої людини [14, с. 7].

❖ Враховуючи поки що переважаючу в університетах підготовку вчителя-предметника, візьмемо до уваги таке: «Але... медик, історик, філолог можуть принести безпосередню користь справі виховання тільки в тому випадку, якщо вони не тільки фахівці, але і педагоги; якщо педагогічні питання передують у їхньому розумі всім їхнім пошукам, якщо вони, крім того, добре знайомі з фізіологією, психологією і логікою – цими трьома головними основами педагогіки [14, с. 7].

❖ Чи потрібно говорити про значення психології для педагога?.. [14, с. 10]. Звичайно, ніхто не сумнівається в тім, що головна діяльність виховання відбувається в сфері психічних і психофізичних явищ; але звичайно розраховують у цьому випадку на той психологічний такт, яким у більшому чи меншому ступені володіє кожен <...> [14, с. 11].

❖ У нас... вихователь, який хоча б має деякі знання із психології, є дуже рідкісним випадком [14, с. 6].

❖ ... можна сподіватися, що людство, нарешті, утомиться гнатися за зовнішніми зручностями життя... переконавши... що головні джерела нашого щастя і величі не в речах і порядках, які нас оточують, а в нас самих <...> [14, с. 9].

❖ Мета педагогічного факультету могла б бути більш визначена, ніж мета інших факультетів. Цією метою було би вивчити людину у всіх її природних проявах зі спеціальними здібностями до мистецтва виховання. Практичне значення такого педагогічного чи взагалі антропологічного факультету було б велике. Педагогів чисельно потрібно не менш, а навіть ще більш, ніж медиків, і якщо медикам ми довіряємо наше здоров'я, то вихователям довіряємо моральність і розум наших дітей, довіряємо їм душу, а разом з тим і майбутнє нашої батьківщини.

❖ Ніщо не викоринить у нас твердої віри в те, що прийде час... коли нащадки наші будуть з подивом згадувати, як ми довго зневажали справу виховання і як багато страждали від цієї недбалості <...> [14, с. 5].

❖ А чому ж і не бути педагогічному факультету? Якщо в університетах існують факультети медичні і навіть камеральні і немає педагогічних, то це показує тільки, що людина дотепер більш дорожить здоров'ям свого тіла і своєї кишені, чим своїм моральним здоров'ям, і більше піклується про багатство майбутніх поколінь, чим про їхнє добре виховання. Суспільне виховання зовсім не така мала, легка справа, щоб не заслуговувала особливого факультету [14, с. 5].

❖ До великого кола антропологічних наук належать: анатомія, фізіологія і патологія людини, психологія, логіка, філологія, географія, що вивчає землю як житло людини і людину як мешканця земної кулі, статистика, політична економія й історія у великому змісті, куди ми відносимо історію релігії, цивілізації, філософських систем, літератури, мистецтва і саме виховання в тісному значенні цього слова. У всіх цих науках визначаються, ототожнюються та групуються факти та ті співвідношення фактів, в яких виявляються якості предмету виховання, тобто людини [14, с. 4].

❖ Але невже ми хочемо, запитають нас, щоб педагог вивчав таку велику кількість і такі великі науки, перш ніж приступити до вивчення педагогіки в її тісному змісті, як збірку правил педагогічної діяльності? Ми відповімо на це питання позитивним твердженням. Якщо педагогіка хоче виховувати людину у всіх відносинах, то вона повинна пізнати її теж в усіх відношеннях [14, с. 5] <...>.

❖ У цьому значенні педагогіка буде, звичайно, першим, вищим з мистецтв, тому що вона прагне задовольнити найбільші з потреб людини і людства — їх прагнення до удосконалень у самій людській природі; не до вираження досконалості на полотні чи в мармурі, але до удосконалення самої природи людини — її душі і тіла; а вічний первинний ідеал цього мистецтва є ідеальна людина [14, с. 1].

❖ Не можемо ми назвати педагогом того, хто вивчив тільки кілька підручників педагогіки і керується у своїй виховній діяльності правилами і настановами, які знаходяться в цих «педагогіках», не вивчивши тих явищ природи і душі людської, на яких, можливо, засновані ці правила і наставлення. Тому що педагогіка не має в собі терміна, що відповідає медичній терапії, то нам доведеться... [14, с. 2].

Майже кожне освітянське дослідження починається з твердження, що майбутнє країни залежить від якості розвитку, вихованості своїх громадян, їхнього творчого потенціалу.

Деформація педагогічної освіти в контексті загальної далася взнаки. Тож лише від кожного з нас залежить, як ми справимося з усіма проблемами української доби, щоб стати ще мудрішими, справжніми ноосферними відповідальними суб'єктами!

Список використаних джерел

1. Вернадський В. І. Вибрані праці. Київ : Наук. думка, 2005. 302 с.
2. Бех В. П. Соціальний організм: філософсько-методологічний аналіз : дис... д-ра філос. наук : 09.00.03. Запоріжжя, 1999. 375 л.
3. Виговська О. І. Суб'єктність українського вчительства: світоглядна платформа вищої педагогічної освіти. *Проблеми цивілізаційної суб'єктності України: місія науки і освіти*: матеріали Всеукр. міжгалуз. наук.-практ. онлайн-конф., м. Київ, 29 верес. – 1 жовт. 2022 р.). Київ, 2022. С. 218–228.
4. Виговська О. І. Природовідповідна діяльність вчителя в контексті авторської педагогічної концепції людини. *Розбудова єдиного відкритого інформаційного простору освіти впродовж життя (Forum-SOIS, 2021)* : зб. матеріалів (тез доп.) 3-го Міжнар. наук.-практ. WEB-форуму, Київ–Харків, 25–28 трав. 2021 р.) / за наук ред. М. Л. Ростоки, Т. С. Бондаренко; Харків, 2021. Вип. 3. С. 37–46. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/730331/> (дата звернення: 30.03.2024).
5. Вся Україна повинна вчитися – група «Першого грудня» оприлюднила позицію щодо розвитку освіти. *Ініціативна група «Першого грудня»*. URL: <http://1-12.org.ua/2013/06/04/1994> (дата звернення: 30.03.2024).
6. Гарячі точки шкільного простору у палких виступах учасників форуму : темат.-реферат. огляд виступів учасників Першого міжнар. форуму освітян. керівників «Лідери української школи: роль директора сучасного навчального закладу» / уклад.: О. І. Виговська, О. С. Виговський, О. В. Павловська. *Директор шк., ліцею, гімназії*. 2009. № 1. С. 4–64.
7. Гардашук Т. В. Сучасний екологізм: теоретичні засади та практичні імплікації: автореф. дис. ... д. філос. наук. Київ, 2006. 37 с.
8. Канцурак В. В. Екологічна парадигма українського державотворення: політична стратегія суспільних змін. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису. Київ–Переяслав, 2020. 203 с.
9. Кремень В. Г. Філософія людиноцентризму в освітньому просторі. 2-е вид. Київ : Т-во «Знання» України, 2010. 520 с.

10. Підлісний М. М. Проблеми аксіології та шляхи їх вирішення : монографія. Дніпро : Видавець Біла К. О. 2020. 164 с.
11. Прокопенко І., Бойчук Ю. Роль педагогічної науки в модернізації сучасної освіти та українського суспільства. *Новий Колегіум*. 2019. №3. С. 4–12.
12. Сковорода Г. Твори у двох томах. Т. II. Шлях рятівний. Київ: АТ «Обереги», 1994. 480 с.
13. Україна: шлях до консолідації суспільства: нац. доп. / ред. кол.: С. І. Пирожков, Ю. П. Богуцький, Е. М. Лібанова, О. М. Майборода та ін.; Ін-т політ. і етнонац. дослідж. ім. І. Ф. Кураса НАН України. Київ : НАН України, 2017. 336 с.
14. Ушинський К. Д. Людина як предмет виховання. Досвід педагогічної антропології (витяги). Т. 1. Передмова. *Файловий архів студентів*. URL: <https://studfile.net/preview/5461547/> (дата звернення: 30.03.2024).

References:

1. Vernadskyi V. I. Vybrani pratsi. Kyiv : Nauk. dumka, 2005. 302 s.
 2. Bekh V. P. Sotsialnyi orhanizm: filososfsko-metodolohichniy analiz : dys... d-ra filos. nauk : 09.00.03. Zaporizhzhia, 1999. 375 l.
 3. Vyhovska O. I. Subiektnist ukrainskoho vchytelstva: svitohliadna platforma vyshchoi pedahohichnoi osvity. *Problemy tsyvilizatsiinoi subiektnosti Ukrainy: misiia nauky i osvity : materialy Vseukr. mizhhaluz. nauk.-prakt. onlain-konf., m. Kyiv, 29 veres. – 1 zhovt. 2022 r.*. Kyiv, 2022. S. 218–228.
 4. Vyhovska O. I. Pryrodovidpovidna diialnist vchytelia v konteksti avtorskoi pedahohichnoi kontseptsii liudyny. *Rozbudova yedynoho vidkrytoho informatsiinoho prostoru osvity vprodovzh zhyttia (Forum SOIS, 2021)*: zb. materialiv (tez dop.) 3-ho Mizhnar. nauk.-prakt. WEB-forumu, Kyiv–Kharkiv, 25–28 trav. 2021 r.) / za nauk. red. M. L. Rostoka, T. S. Bondarenko; Kharkiv, 2021. Vyp. 3. S. 37–46. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/730331/> (data zvernennia: 30.03.2024).
 5. Vsia Ukraina povynna vchytysia – hrupa «Persheho hrudnia» opryliudnyla pozytsiiu shchodo rozvytku osvity. Initsiatyvna hrupa «Persheho hrudnia». URL: <http://1-12.org.ua/2013/06/04/1994> (data zvernennia: 30.03.2024).
 6. Hariachi tochky shkilnoho prostoru u palkykh vystupakh uchasnykiv forumu : temat.-referat. ohliad vystupiv uchasnykiv Persheho mizhnar. forumu osvitan. kerivnykiv «Lidery ukrainskoi shkoly: rol dyrektora suchasnoho navchalnoho zakladu» / uklad.: O. I. Vyhovska, O. S. Vyhovskyi, O. V. Pavlovska. Dyrektor shk., litseiu, himnazii. 2009. № 1. S. 4–64.
 7. Hardashuk T. V. Suchasnyi ekolohizm: teoretychni zasady ta praktychni implikatsii: avtoref. dys. ... d. filos. nauk. Kyiv, 2006. 37 s.
 8. Kantsurak V. V. Ekolohichna paradyhma ukrainskoho derzhavotvorennia: politychna stratehiia suspilnykh zmin. – Kvalifikatsiina naukova pratsia na pravakh rukopysu. Kyiv-Pereiaslav-2020. 203 s.
 9. Kremen V. H. Filosofiia liudynotsentryzmu v osvitnomu prostori. 2-e vyd. Kyiv : T-vo «Znannia» Ukrainy, 2010. 520 s.
 10. Pidlisnyi M. M. Problemy aksiolohii ta shliakhy yikh vyrishennia : monohrafiia. Dnipro : Vydavets Bila K. O. 2020. 164 s.
 11. Prokopenko I., Boichuk Yu. Rol pedahohichnoi nauky v modernizatsii suchasnoi osvity ta ukrainskoho suspilstva. *Novyi Kolehium*. 2019. №3. S. 4–12.
 12. Skovoroda H. Tvary u dvokh tomakh. T. II. Shliakh riativnyi. Kyiv: АТ «Oberehy», 1994. 480 с.
 13. Ukraina: shliakh do konsolidatsii suspilstva: nats. dop. / red. kol.: S. I. PyrozHKov, Yu. P. Bohutskyi, E. M. Libanova, O. M. Maiboroda ta in.; In-t polit. i etnonats. doslidzh. im. I. F. Kurasa NAN Ukrainy. Kyiv : NAN Ukrainy, 2017. 336 с.
 14. Ushynskyi K. D. Liudyna yak predmet vykhovannia. Dosvid pedahohichnoi antropolohii (vytiahy). Т.1. Peredmova. *Failovyi arkhiv studentiv*. URL: <https://studfile.net/preview/5461547/> (data zvernennia: 30.03.2024).
-

ГОРБАЧ Наталія³⁴

Запорізький національний університет
м. Запоріжжя, Україна

ORCID: 0000-0001-7743-9845

E-mail: horbachnathalia@gmail.com

РОЗВИТОК МЕДІАКУЛЬТУРИ ПІД ЧАС ВИВЧЕННЯ ДАВНЬОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ

*Розглянуто завдання з курсу давньої української літератури, що спрямовано як на вироблення розуміння змісту та специфіки, художньої самобутності початкового етапу нашого письменства, так і на розвиток медіакультури сучасного студента-філолога. Зокрема, запропоновані завдання покликані розвивати вміння й навички першокурсників шукати, опрацьовувати, створювати, передавати інформацію та підвищувати культуру її сприймання. **Ключові слова:** давня українська література, медіакультура, інформація.*

***Development of Media Culture in the Study of Ancient Ukrainian Literature.** The article deals with the tasks in the course of ancient Ukrainian literature aimed at developing an understanding of the content and specificity, artistic identity of the initial stage of our literature, as well as at developing the media culture of a modern philology student. In particular, the proposed tasks are designed to develop the skills of the first-year students to search, process, produce, transmit information and improve the culture of its perception.*

***Keywords:** Ancient Ukrainian Literature, Media Culture, Information.*

Вступ. Розвиток інформаційно-комунікаційних технологій та мас-медіа потребує всебічної підготовки до ефективного й безпечного їх використання. Відповідно до стандарту вищої освіти України підготовки бакалавра за спеціальністю 035 Філологія, затвердженого наказом МОН України № 869 від 20.06.2019 р., передбачено компетентності, що формують здатність студента до пошуку, опрацювання та аналізу інформації з різних джерел та навички використання інформаційних і комунікаційних технологій [4, с. 6–7]. Набуття цих компетентностей є важливим складником медіаосвіти, покликаної підготувати здобувача освіти до належної взаємодії з системою мас-медіа та інформаційно-комунікаційними технологіями. Згідно з концепцією впровадження медіаосвіти в Україні її результатом має стати формування медіакультури як здатності «ефективно взаємодіяти з мас-медіа, адекватно поводитися в інформаційному середовищі, здійснювати ціннісно-вольову рефлексивну регуляцію інформаційної поведінки» [2].

Мета, методи і підходи. Метою запропонованого матеріалу є розвиток медіакультури на заняттях з давньої української літератури. Цей курс як праоснова вітчизняного літературного процесу закладає підґрунтя теоретичних

³⁴ ©ГОРБАЧ Наталія (HORBACH Nataliia)

знань, сприяє усвідомленню літератури як складника духовного розвитку суспільства, розумінню зв'язків письменства з історією, релігією, філософією, його місця в світовому літературному процесі. Використання сучасних технологій як допоміжних під час вивчення цього курсу позитивно впливатиме і на його засвоєння, і на впровадження медіаосвіти в навчальний процес. Застосовано загальнонаукові методи аналізу, синтезу, описовий метод.

Основні результати. Вивчення курсу розпочинається зі з'ясування особливостей давнього періоду розвитку письменства, одна з яких полягає у рукописному, до виникнення книгодрукування, характері творів. Із лекції студенти отримали уявлення про український скоропис – форму письма, яка з'явилася в другій половині XIV ст. і з якої у XIX ст. постало новочасне ручне письмо. Давні каліграфи у скорописних текстах використовували слова-ідеограми, які читач сприймав цілісно; літери в таких текстах могли пов'язуватися не лише по горизонталі, а й по вертикалі; декоративні елементи передавали настрій тексту тощо. Проте художньо-естетичний потенціал українського скоропису не вичерпаний і сьогодні. Наприклад, шрифти, розроблені на його основі, використовуються в оформленні поштових марок, листівок, постерів і навіть виготовленні книжок.

Зокрема, текст повісті М. Гоголя «Вій» був стилізований художником В. Мітченком під скоропис XVII століття, а отже, зміст твору перебуває в органічній єдності з формою письма, яка використовувалася в той час. Тож для усвідомлення естетично-художньої ваги українського скоропису студенти можуть знайти в мережі або запропонувати самостійно варіанти його використання в сучасному житті.

«Житіє і ходіння Данила, Руської землі Ігумена» запропоновано на самостійне опрацювання здобувачів освіти. Твір середньовічного автора важливий не лише тим, що є найдавнішим відомим паломницьким твором, а й тим, що заклав підвалини розвитку жанру на кілька століть уперед. Перевірити опанування студентами змісту твору можна за допомогою такого завдання: за описаним паломником маршрутом, використовуючи цитати з тексту Данила, ілюстративний матеріал (відповідні малюнки, карти, фото з мережі), створити кілька дописів для уявного тревел-блогу про подорож на Схід. Попередньо студенти можуть ознайомитися з матеріалами про найвідоміші зарубіжні та українські тревел-блоги, зокрема проєкт Ukraïner. Завдання можна виконувати у форматах Word, PowerPoint, у вигляді дописів у соцмережах тощо.

Розглядаючи творчість І. Вишенського, студенти мають справу з гіпотетичною моделлю життєпису полеміста, оскільки з його біографії зберіглося дуже мало відомостей. З огляду на це їм можна запропонувати серед наведених

обрати ймовірні факти життя І. Вишенського та розташувати їх у хронологічному порядку (Народився між 1545–1550 рр. у містечку Судова Вишня в Галичині (нині – територія Львівської області) у міщанській родині. Народився між 1545–1550 рр. у місті Острог на Волині в родині нащадків князя Острозького. У 60-х рр. XVI ст. поселився на Афоні. У 80-х рр. XVI ст. поселився на Афоні. Познайомився і заприятелював з очільниками Львівського братства. Розпочав літературну діяльність. У Львівському братстві видав збірку власних творів «Книжка». Прийняв чернецтво. Відвідав Україну в 1604–1606 рр. Відвідав Україну в 1610–1612 рр. Повернувся на Афон у 1612 р. Жив в Уневському монастирі. Замкнувся в печері. Посварився з очільниками Львівського братства. У 1606 р. повернувся на Афон. Хотів повернутися на Афон, але занедужав і помер у Львові. Видав на Афоні збірку власних творів «Книжка»). Виконання цього завдання передбачає верифікацію наведених вище тверджень під час опрацювання біографії письменника-полеміста в підручниках з давньої української літератури.

Формуванню вміння розрізняти факти і судження може служити завдання до теми «Явище бароко в давньоукраїнській літературі».

Викладач готує низку тверджень, серед яких студентам необхідно виокремити факти і судження, наприклад: термін «бароко» уведений у XVIII ст. класицистами; особливості зорової поезії обґрунтував І. Величковський; Г. Вельфлін вважав бароко занепадницькою формалістичною течією; бароко утвердилося в усіх родах літератури; на думку художника Ель Греко, головним сюжетом мистецтва бароко стає духовне випробування людини тощо. Виконуючи це завдання, слід виходити з того, що факт – це твердження, правдивість якого можна довести, а судження – це особиста думка людини, яка може бути як істинною, так і хибною. Тож до сфери фактів належать повідомлення про події, результати досліджень, статистичні дані, а до сфери суджень – думки, чутки, припущення, оцінки, гіпотези тощо. Завдання може перевірятися з допомогою інтернет-сервісу мультимедійних вправ Learning Apps.

Ознайомлення з поетичною збіркою Г. Сковороди «Сад божественних пісень» передбачає з'ясування семантики її назви. До цього першокурсникам, безперечно, уже відомий підручник з поезики «Сад поетичний» М. Довгалевського. Проте з символічним образом саду в літературі бароко пов'язана ціла низка творів А. Радивиловського, С. Полоцького, К. Транквіліона-Ставровецького, С. Яворського та інших авторів. Щоб мати уявлення про цю традицію, слід ознайомитися з дослідженнями Н. Ковальчук [1] і Л. Сазонової [3]. Студентам можна запропонувати перевірити свої знання у такий спосіб: виписати синонімічні до слова «сад» назви, які вживалися в бароковій літературі, і створити з ними «хмару слів». Або ж включити туди також

слова, які є складниками барокового образу саду. Візуалізацію проводимо за допомогою онлайн-сервісів Word it Out, Word Cloud Generation, WordArt тощо.

Висновки. Запропоновані завдання з курсу давньої української літератури покликані підвищувати медіакультуру першокурсників через розвиток умінь і навичок шукати, опрацьовувати, виробляти, передавати інформацію та усвідомлено її сприймати.

Список використаних джерел:

1. Ковальчук Н. Символічний лад українського бароко. *Наукові записки НаУКМА : Теорія та історія культури*. 2001. Т. 19. С. 27–30.
2. Концепція впровадження медіаосвіти в Україні (нова редакція) / за ред. Л. Найдьоновой, М. Слюсаревського. Київ, 2016. 16 с.
3. Сазонова Л. Жанр вертоградів у східнослов'янському літературному бароко. *Українське літературне бароко*. Київ, 1987. С. 76–108.
4. Стандарт вищої освіти за спеціальністю 035 «Філологія» галузі знань 03 «Гуманітарні науки» для першого (бакалаврського) рівня вищої освіти. *Освіта.UA*. URL: https://osvita.ua/legislation/Vishya_osvita/65039/ (дата звернення 26.03.2024).

References:

1. Kovalchuk N. Symbolichni lad ukrainskoho baroko. *Naukovi zapysky NaUKMA : Teoriia ta istoriia kultury*. 2001. T. 19. S. 27–30.
2. Kontsepsiia vprovadzhennia mediaosvity v Ukraini (nova redaktsiia) / za red. L. Naidonovi, M. Sliusarevskoho. Kyiv, 2016. 16 s.
3. Sazonova L. Zhanr vertogradiv u skhidnoslovianskomu literaturnomu baroko. *Ukrainske literaturne baroko*. Kyiv, 1987. S. 76–108.
4. Standart vyshchoi osvity za spetsialnistiu 035 «Filolohiia» haluzi znan 03 «Humanitarni nauky» dlia pershoho (bakalavrskoho) rivnia vyshchoi osvity. *Osvita.UA*. URL: https://osvita.ua/legislation/Vishya_osvita/65039/ (data zvernennia 26.03.2024).

ЖИХОРСЬКА Оксана³⁵

Київський національний університет імені Тараса Шевченка
м. Київ, Україна

ORCID: [0000-0001-9722-3160](https://orcid.org/0000-0001-9722-3160)

E-mail: oksanazhykhorska@knu.ua

ВИКОРИСТАННЯ ТЕХНОЛОГІЙ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ В ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ІСТОРІЇ

Використання технологій штучного інтелекту в підготовці майбутніх учителів історії може оптимізувати різні аспекти діяльності викладача, зокрема підготовку до навчальних занять, розроблення методичного забезпечення, оцінювання навчальних досягнень студентів. Такі технології можуть допомогти в аналізі навчальної інформації, створенні візуального контенту, індивідуалізації навчання, організації інтерактивного навчання та гейміфікації освітнього процесу. Однак виникають проблеми щодо виконання студентами робіт за допомогою штучного інтелекту, а перед викладачами постає завдання з їх ідентифікації, що потребує впровадження політики

³⁵ ©ЖИХОРСЬКА Оксана (ZHUKHORSKA Oksana)

добросчесного використання штучного інтелекту в освіті й модифікації засобів контролю навчальних досягнень студентів. Інтеграція в освітнє середовище технологій з використанням штучного інтелекту вважається перспективною та сприятиме оптимізації роботи викладачів і підвищенню якості навчання.

***Ключові слова:** штучний інтелект, вища освіта, оптимізація роботи викладача, майбутні вчителі історії.*

***Use of Artificial Intelligence Technologies in the Training of Future History Teachers.** The use of artificial intelligence (AI) technologies in training future history teachers can optimize various aspects of teaching, including lesson preparation, creation of methodological materials, student assessment. AI tools can aid in information analysis, visual content generation, individualized learning programs, organization of interactive teaching, and gamification of the educational process. However, challenges such as detecting students works created by AI arise and identification this works by teacher, necessitating the implementation of ethical policies for AI use in education and modifications to student achievement assessment tools. The integration of AI technologies into the educational environment is seen as promising and can help to optimize the work of teachers and improve the quality of learning.*

***Keywords:** Artificial Intelligence, Higher Education, Optimization of Teacher's Work, Future History Teachers.*

Вступ. Штучний інтелект (далі – ШІ) як один з найголовніших технологічних трендів світу впливає на різні аспекти діяльності людини. Використання ШІ відкриває нові можливості та змінює традиційні підходи до виробничих процесів у різних галузях (медицина, технології, фінанси, освіта, державна безпека), а також створює нові виклики щодо відповідального та етичного використання ШІ. Стрімкий прогрес технологій ШІ також трансформував процес навчання й викладання. Зарубіжні дослідники зазначають, що навчання за допомогою ШІ змінить освіту [6]. До професій, на які найбільше впливає розвиток ШІ, належать всі педагогічні професії, зокрема, «різноманітні викладачі закладів вищої освіти, такі як викладачі англійської мови та літератури, іноземної мови та літератури, а також викладачі історії» [2]. Використання технологій ШІ в освіті безпосередньо вплинуло на зміст і структуру професійної педагогічної діяльності та створило можливості її оптимізації.

Нині вже виникла потреба в підготовці фахівців, зокрема викладачів, учителів, вихователів, готових використовувати ШІ на робочому місці. Програми підготовки вчителів здебільшого містять освітні компоненти, які відповідають за формування і розвиток ШІ-компетентності та інтеграцію ШІ у педагогічну діяльність [4]. Використання ШІ в підготовці майбутніх учителів історії має значний потенціал для оптимізації праці викладачів, забезпечення ефективною, доступною та сучасною освітою, підготовки фахівців, які зможуть використовувати ШІ у своїй професійній діяльності.

Мета, методи і підходи. Метою роботи є огляд можливостей і викликів, які з'явилися із стрімким розвитком технологій ШІ та їх застосуванням викладачами у

процесі підготовки здобувачів вищої освіти, зокрема майбутніх учителів історії. Для досягнення поставленої мети використано теоретичні й практичні методи, зокрема аналіз, синтез, порівняння, систематизацію та узагальнення практичного досвіду.

Основні результати. Використання технологій з використанням ШІ у підготовці здобувачів вищої освіти, зокрема майбутніх учителів історії, дасть можливість оптимізувати працю викладачів у підготовці до навчальних занять, їх проведенні, розробленні методичного забезпечення, оцінюванні навчальних досягнень студентів, а також виявленні робіт студентів, створених за допомогою ШІ. У процесі підготовки дидактичних матеріалів для проведення навчальних занять та розроблення методичного забезпечення викладачі можуть використовувати технології ШІ для:

- пошуку, фільтрації, систематизації, узагальнення, каталогізації, сортування, ранжування інформації, аналізу текстів і відеоконтенту (ChatGPT, HUMATA AI, Consensus, Bing);

- перекладу допоміжних матеріалів (DeepL, ChatGPT, @Multitran_bot, Помічник AI (На Урок));

- трансформації відео, аудіоконтенту та зображень у текст (Whisper, Audiopen.ai, Помічник AI (На Урок));

- пошуку або створення прикладів, генерації ідей з пояснення складного питання, кращої презентації навчальної інформації (ChatGPT, Gemini, Bing, Notion AI, Explainlikeimfive.io, Phind, Помічник AI (На Урок));

- створення тестів, опитувальників, ідей завдань, тем письмових робіт (TeachMateAI, Hello History AI, Questionwell, Bing, ChatGPT, Gemini, Помічник AI (На Урок)).

Інструменти ШІ дають змогу створювати текстовий, візуальний та аудіоконтент: графіки, схеми, таблиці (ChatGPT, Gemini, Помічник AI (На Урок)), зображення та відео (DALL-E, ImageFX, Midjourney, Craiyon, Magic Media (Canva), Помічник AI (На Урок)).

Використання ШІ у процесі викладання дає змогу індивідуалізувати процес навчання шляхом розроблення програм навчання, адаптованих до потреб кожного студента (ChatGPT, Gemini, TeachMateAI, Explainlikeimfive.io, Phind), та використання віртуальних асистентів для навчання, віртуальних репетиторів (AI Virtual History Teacher, CharacterAI).

Технології ШІ можуть бути засобом організації інтерактивного навчання, що сприяє ґрунтовному розумінню основоположних понять, розвитку та закріпленню вмінь і навичок через їх активне застосування в ході процесу навчання, розвитку критичного мислення, креативності, аналітичних навичок. ШІ здатний миттєво генерувати ідеї тем, проблемних питань для проведення дебатів, дискусій, мозкових

штурмів, виконання проєктів (ChatGPT, Gemini), створювати педагогічні завдання та аналізувати проблемні ситуації (ChatGPT, Gemini, Помічник AI (На Урок), TeachMateAI), симулювати розмови з історичними постатями (Hello History AI – живі розмови з 400 історичними діячами, серед яких є, наприклад, С. Бандера; Помічник AI (На Урок) – чат із 50 видатними діячами, наприклад з Г. Сковородою, В. Сухомлинським; TeachMateAI – уявне інтерв'ю з відомою історичною особою, зіркою чи вигаданим персонажем).

Одним із перспективних напрямів використання ШІ в освіті є гейміфікація освітнього процесу. Використання віртуальних середовищ уможливує для майбутніх учителів відпрацьовувати навички комунікації, формувати предметну, методичну та інформаційну компетентність, розвивати здатність адаптації до майбутньої професійної діяльності. Так, CharacterAI можна використати як віртуальний тренажер, де студент виступатиме в ролі вчителя, а цифровий помічник (навчальний помічник) у ролі учня, Classcraft – як віртуальний тренажер гейміфікації уроків, а ChatGPT і Gemini можуть виконати роль учня в симуляції уроку. У проведенні дидактичних ігор, квестів, вікторин стануть у пригоді Classcraft, TeachMateAI, а ChatGPT, Gemini, Помічник AI (На Урок) можуть згенерувати ідеї та сценарії.

З розвитком технологій ШІ з'явилися не лише нові можливості їх використання в освітньому процесі, а й виклики, серед яких найбільшим є виконання студентами завдань за допомогою ШІ. Відповідно перед викладачами постає нове завдання – виявлення в письмових роботах здобувачів освіти контенту, створеного ШІ. Це завдання ускладнюється тим, що з українською мовою працює обмежена кількість інструментів ідентифікації текстів (ZeroGPT, Smodin) та, як зазначають дослідники, викладачам важливо відрізнити роботу студента від відповідей, згенерованих ШІ [1]. На жаль, детектори вмісту ШІ не можуть забезпечити точності й однозначності результатів перевірки. Так, інструмент, створений OpenAI, відкликано розробниками через неточність, AI Text Classifier помилково визначав роботи, написані студентами, як такі, що створені ШІ [3].

Навіть незначна модифікація створеного ШІ тексту (спеціально допущені орфографічні помилки, перетворення довгих речень на коротші) дало можливість трьом з 5 протестованих детекторів визнати, що текст був створений людиною [5].

Більшість інструментів, які виявляють роботи, створені ШІ, також пропонують послуги з переписування, перефразування текстів, надають рекомендації з «олюднення» тексту та з використання ШІ так, щоб згенерований контент був непомітним і невиявленим. Відтак виникла гостра потреба у впровадженні політики використання ШІ в освітньому процесі, формуванні культури добросовісного та відповідального використання ШІ учасниками

освітнього процесу, а також необхідність модифікації наявних засобів контролю навчальних досягнень здобувачів освіти.

Висновки. Технології ШІ створюють нові можливості для викладачів, дають змогу оптимізувати щоденну діяльність, автоматизувати виконання повторюваних і передбачуваних завдань. ШІ можна використовувати в підготовці й проведенні навчальних занять, розробленні методичного забезпечення, створенні засобів контролю та оцінюванні навчальних досягнень студентів. ШІ є допоміжним інструментом в організації викладацької діяльності, але далеким від досконалості, тож необхідно критично сприймати інформацію, згенеровану ШІ, перевіряти її надійність. У сучасному освітньому середовищі інтеграція технологій ШІ виявляється доречною та перспективною, особливо в контексті підготовки майбутніх учителів історії. Упровадження технологій ШІ сприятиме підвищенню індивідуалізації навчання, інтерактивності та гейміфікації освітнього процесу, вплине на розвиток критичного мислення, креативності, аналітичних навичок, адаптивності, комунікативної, предметної, методичної, інформаційної компетентностей, на формування у здобувачів освіти культури доброчесного та відповідального використання ШІ. Активне використання ШІ у навчанні майбутніх учителів історії також підготує їх до застосування таких технологій у подальшій професійній діяльності.

Список використаних джерел / References:

1. Cotton D., Cotton P., Shipway J. R. Chatting and Cheating: Ensuring Academic Integrity in the Era of ChatGPT. *Innovations in Education and Teaching International*. 2023. № 61.2. P. 228–239. URL: <https://marjon.repository.guildhe.ac.uk/id/eprint/17735/> (date of application: 27.03.2024).
2. Felten E. W., Raj M., Seamans R. How will Language Modelers like ChatGPT Affect Occupations and Industries? (March 1, 2023). DOI: <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.4375268>.
3. Fleckenstein J., et al. Do teachers spot AI? Evaluating the detectability of AI-generated texts among student essays. *Computers and Education: Artificial Intelligence*. 2024. Vol. 6. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.caeai.2024.100209>.
4. McNulty N. AI and Pedagogy. *Medium*. URL: <https://medium.com/@niall.mcnulty/ai-and-pedagogy-9647387515bd> (дата звернення 27.03.2024).
5. Tyrrell J. How Easy is it to Fool AI Content Detectors? 2023. *techHQ*. URL: <https://techhq.com/2023/02/how-easy-is-it-to-fool-ai-content-detectors/> (date of application: 27.03.2024).
6. Zawacki-Richter O., Marín V. I., Bond M., & Gouverneur F. Systematic Review of Research on Artificial Intelligence Applications in Higher Education – where are the Educators? *International Journal of Educational Technology in Higher Education*. 2019. № 16(1). P. 39. DOI: <https://doi.org/10.1186/s41239-019-0171-0>

КОПИТКО Андрій³⁶

Львівський національний університет природокористування
м. Дубляни, Україна

ORCID: [0000-0002-0815-8481](https://orcid.org/0000-0002-0815-8481)

E-mail: akopytko@ukr.net

ВИКОРИСТАННЯ НАПРАЦЮВАНЬ ФІЛОСОФІЇ ОРГАНІЧНОГО ВИРОБНИЦТВА ТА ФІЗИЧНОЇ ЕКОНОМІЇ В ОСВІТНЬО- НАУКОВОМУ ПРОЦЕСІ ЛЬВІВСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ

Представлено результати напрацювань кафедри гуманітарної освіти Львівського національного університету природокористування щодо використання напрацювань філософії органічного виробництва і фізичної економії в сфері освіти та науки. Відображено визначальні моменти в побудові навчальних курсів, створенні навчальних і навчально-методичних видань, наукового доробку викладачів кафедри в останнє десятиріччя. Наукові пошуки викладачів кафедри в цій сфері нерозривно пов'язані з пошуками в сфері вищої освіти. Це дає можливість утверджувати світоглядні засади гармонійних відносин людини, суспільства, виробництва та природи як серед працівників, освітян та науковців вузу, так і студентів-бакалаврів й магістрів, майбутніх фахівців в різних галузях сільськогосподарського виробництва.

Ключові слова: філософія органічного виробництва, фізична економія, Львівський національний університет природокористування, вища освіта, навчання, наука.

Use of the Developments of the Philosophy of Organic Production and Physical Economy in the Educational and Scientific Process of the Lviv National University of Nature Management. The results of the work of the department of humanitarian education of the Lviv National University of Nature Management regarding the use of the work of the philosophy of organic production and physical economy in the field of education and science are presented. Determining moments in the construction of educational courses, creation of educational and educational-methodical publications, scientific development of the department's teachers in the last decade are reflected. Scientific searches of the department's teachers in this field are inextricably linked with searches in the field of higher education. This makes it possible to establish the worldview principles of harmonious relations between man, society, production and nature among both employees, educators and scientists of the university, as well as bachelor's and master's students, future specialists in various branches of agricultural production.

Keywords: Philosophy of Organic Production, Physical Economy, Lviv National University of Nature Management, Higher Education, Teaching, Science.

Вступ. Ідеї гармонізації відносин людини, суспільства та природи в сфері сільськогосподарського виробництва та природокористування крізь призму утвердження таких світоглядних засад, які прийшли на зміну споживацькому та егоїстичному ставленню людини до природи та її ресурсів, у добу модернізму

³⁶ ©КОПИТКО Андрій (КОПУТКО Andriy)

набувають нового звучання завдяки напрацюванням у філософії органічного виробництва і фізичної економії на світовому та національному рівнях. Це спонукає звертатись до активного вивчення такого досвіду та його широкого використання в підготовці фахівців у навчальних закладах природничо-технічного спрямування. Певною мірою розв'язанню цього завдання слугують пошуки і напрацювання освітян і науковців Львівського національного університету природокористування, зокрема представників соціально-гуманітарного напрямку (наприклад, кафедри гуманітарної освіти). Розглянемо окремі аспекти та результати цих пошуків.

Мета, методи і підходи. Метою публікації є ознайомлення всіх зацікавлених з результатами напрацювань викладачів кафедри гуманітарної освіти Львівського національного університету природокористування у сфері філософії органічного виробництва і фізичної економії та їх реалізації в науковому та освітньому процесах закладів вищої освіти, чого вдалось досягти завдяки тісній співпраці представників природничо-технічного та соціально-гуманітарного знання як в межах закладу освіти, так і з навчальними, науковими та професійними об'єднаннями в Україні. Автори наголошують на нерозривній єдності філософії, науки, освіти та виробництва у розв'язанні завдань з активним залученням усіх зацікавлених сторін, що матиме комплексний, системний, динамічний характер, з урахуванням різних методологічних підходів.

Основні результати. Філософія органічного виробництва та збалансованого природокористування як навчальна дисципліна та система філософських і наукових знань є об'єктивним закономірним результатом посилення взаємодії між філософським і нефілософським, спеціальним (фаховим) знанням, збільшення кількості каналів і форм зв'язку між ними. Вона виступає виразом посилення взаємозв'язку і взаємодії спеціальних наук з філософією, насичення конкретних наукових знань положеннями, в яких відповідним чином відображаються ті чи ті філософські ідеї.

М. Руденко, один з фундаторів української школи фізичної економії, характеризує цілі та завдання фізичної економії, зазначив, що «вона повинна стати надійним мостом між науками суспільними та природничими. І якщо ми не зуміємо його навести, дорога в майбутнє буде засипана мертвими пісками неосяжних пустель» [11]. Цю думку конкретизували та обґрунтували відомі українські теоретики і практики органічного виробництва Ф. Моргун, і В. Шевчук [6]. Саме фізична економія є важливою методологічною базою для створення навчальних курсів, де активно інтегруються напрацювання філософів і науковців, теоретиків і практиків. Одним із таких курсів є навчальна дисципліна «Філософія органічного виробництва та збалансованого природокористування»,

що викладається в Львівському національному університеті природокористування. Філософія органічного виробництва та збалансованого природокористування дає змогу оволодіти знаннями про нову систему взаємодії модерного технократизму та екологізму, що ґрунтується на природі екологічних імперативів. Завдяки їй можна впливати на зміну світоглядних орієнтирів у процесі організації природного аграрного виробництва та зростання соціальної відповідальності всіх суб'єктів виробничих відносин за екологічну якість сільськогосподарських продуктів. Водночас це допомагає виробленню навичок сприйняття інноваційних засад природного агротоваровиробництва та цінностей з метою генерації нових ідей і підвищення взаємодії аграрної освіти – аграрної науки – аграрного бізнесу.

Викладачами кафедри філософії і політології Львівського національного аграрного університету (нині, після реорганізації – кафедра гуманітарної освіти) з метою забезпечення викладання дисципліни «Філософія органічного виробництва і збалансованого природокористування» підготовлено низку навчальних і навчально-методичних видань, зокрема, навчальні посібники «Світоглядні та філософські основи фізичної економії» [12], «Філософсько-світоглядні та економічні основи української школи фізичної економії» [13].

Для магістрантів, майбутніх агрономів, у 2017–2018 рр. розроблено курс дисципліни «Філософія органічного землеробства і збалансованого природокористування», для якої автором у тандемі з Р. Наконечним створено відповідне методичне забезпечення (методичні рекомендації, робочі програми, силабуси, тестові завдання тощо). У подальшому це заклало підвалини для розроблення іншого, більш цілісного курсу «Філософія органічного виробництва і збалансованого природокористування».

У 2022 р. представниками кафедри гуманітарної освіти видано навчально-методичний посібник «Філософія органічного виробництва і збалансованого природокористування» для магістрів та аспірантів [7]. Розроблено сценарії проведення лекційних і семінарських занять, завдання для аудиторної, самостійної, індивідуальної навчальної та наукової роботи. Видання містить також словник термінів і понять до пропонованого курсу дисципліни.

Також у 2022 р. автором у тандемі з Р. Наконечним розроблено робочу навчальну програму та силабус навчальної дисципліни «Філософія органічного виробництва і збалансованого природокористування», яку викладають магістрам Львівського національного університету природокористування. Курс цієї дисципліни охоплює такі теми: «Філософія органічного виробництва і збалансованого природокористування, її предмет і завдання», «Формування системи «Суспільство-Природа», «Світоглядно-філософські основи фізичної

економії і шляхи їх практичного використання в органічному виробництві й збалансованому природокористуванні», «Підстави і принципи органічного виробництва та збалансованого природокористування у філософії, аграрній науці та фізичній економії», «Глобальні цивілізаційні загрози та майбутнє людства в контексті органічного виробництва та збалансованого природокористування», «Філософські та наукові аспекти побудови ноосферного середовища», «Роль філософії, науки та фізичної економії у формуванні нового світорозуміння відносин людини і природи», «Органічне виробництво та продовольча безпека: філософські, наукові й соціальні виміри проблеми», «Органічне виробництво і трансформація соціальної структури українського суспільства», «Ментальні засади органічного виробництва та збалансованого природокористування в українській етнопсихології та культурі. Феномен хліборобства та хлібороба в Україні», «Філософія сталого (збалансованого) розвитку: суть, принципи та концепції», «Ціннісні, етичні та освітні виміри концепції сталого (збалансованого) розвитку», «Працівники кафедри гуманітарної освіти досліджують питання філософсько-світоглядних засад фізичної економії» [1], філософсько-світоглядних підходів до розуміння довкілля та раціонального природокористування [8], учення фізичної економії як методологічну основу сталого розвитку сільських територій в Україні [2], значення доробку класиків і сучасних представників фізичної економії для розвитку українського сільського господарства та досягнення стану збалансованого розвитку суспільства [3–5, 10], регіональні виміри екологічно орієнтованих моделей аграрного виробництва в контексті сталого розвитку [9].

Висновки. Завдяки тісній співпраці кафедр, факультетів Львівського національного університету природокористування упродовж останнього десятиріччя широко впроваджувалися знання, уміння й навички в природоохоронній сфері й підготовці фахівців та їх практичного застосування в сфері виробництва і споживання. Значне місце в цьому процесі посідає сфера соціально-гуманітарного знання, представлена насамперед напрацюваннями в науковій та освітній сферах викладачів і науковців кафедри гуманітарної освіти, що знайшли практичне втілення в науковому та освітньому процесах цього закладу вищої освіти України.

Список використаних джерел:

1. Копитко А. Д. До питання про філософсько-світоглядні підходи до розуміння довкілля та раціонального природокористування. *Актуальні проблеми агропромислового виробництва України: продовольча безпека в умовах воєнного часу і повоєнної відбудови країни*: матеріали XI Всеукр. наук.-практ. конф. молодих вчених, с.Оброшине, 10 листоп. 2022 р. Львів-Оброшине, 2022. С. 56–59.
2. Копитко А. Учення фізичної економії як методологічна основа сталого розвитку сільських територій в Україні. *Теорія і практика розвитку агропромислового комплексу та сільських територій*: матеріали XXIII Міжнар. наук.-практ. форуму, м. Львів, 4–6 жовт. 2022 р. Львів, 2022. С. 639–642.

3. Копитко А., Наконечний Р. Енергетична концепція С. Подолинського щодо засад праці людини в сільському господарстві. *Теорія і практика розвитку агропромислового комплексу та сільських територій* : матеріали XXIII Міжнар. наук.-практ. форуму (4–6 жовт. 2022 р.). Львів: ЛНУП, 2022. С. 642–645.
4. Копитко А., Наконечний Д. Філософсько-світоглядні засади органічного виробництва сільськогосподарської продукції у вченні Ф. Моргуна. *Теорія і практика розвитку агропромислового комплексу та сільських територій* : матеріали XXIV Міжнар. наук.-практ. форуму, м. Львів, 4–6 жовт. 2023 р. Львів, 2023. С. 664–667.
5. Копитко А. Д., Наконечний Р. А. М. Д. Руденко про повернення порушеної рівноваги між людською діяльністю на землі і законами Всесвіту. *Ефективні технології і конструкції в будівництві та архітектурі села* : зб. тез доп. VI Міжнар. наук.-техн. конф., м. Дубляни, 9 черв. 2023 р. Львів, 2023. С. 82–84.
6. Моргун Ф. Т. Керівники держав, не бійтеся бути святими. *Органічне виробництво і продовольча безпека*. Житомир, 2014. С. 4–18.
7. Наконечний Р. А., Копитко А. Д. Філософія органічного виробництва і збалансованого природокористування : навч.-метод. посіб. Львів : ІСГКР, 2022. 365 с.
8. Наконечний А. Р., Копитко А. Д. Філософсько-світоглядні засади фізичної економії. *Актуальні проблеми агропромислового виробництва України: продовольча безпека в умовах воєнного часу і повоєнної відбудови країни* : матеріали XI Всеукр. наук.-практ. конф. молодих вчених, с. Оброшине, 10 листоп. 2022 р. Львів-Оброшине, 2022. С. 78–80.
9. Наконечний Р. А., Паленичак О. В., Копитко А. Д. Екологічно орієнтовані моделі аграрного виробництва в контексті сталого розвитку: регіональний аспект. *Агронаука і практика*. 2023. Вип. 2, ч. 4. С. 30–38. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/agnipr_2023_2_4_7 (дата звернення: 04.04.2024).
10. Наконечний Р. А., Стасів О. Ф., Копитко А. Д. М. Д. Руденко про повернення порушеної рівноваги між людською діяльністю на землі і законами Всесвіту. *Агронаука і практика*. 2023. Вип. 2(2). С. 4–10.
11. Руденко М. Д. Енергія прогресу. Вибрані праці з економії, філософії і космології / упоряд. Р. Руденко. Київ : КЛІО, 2015. 673 с.
12. Світоглядні та філософські основи фізичної економії : навч. посіб. / Наконечний Р. А. та ін. Львів : ЛНАУ, 2012. 145 с.
13. Філософсько-світоглядні та економічні основи української школи фізичної економії : навч. посіб. / Р. А. Наконечний та ін. ; за заг. ред. Р. А. Наконечного. 2-ге вид., випр. і доп. Львів : ЛНАУ, 2013. 215 с.
14. Шевчук В. О. Фізико-економічні засади національної стратегії розвитку агросфери. *Економіка АПК*. 2013. №12. С. 97–107.

References:

1. Kopytko A. D. Do pytannia pro filososfsko-svitohliadni pidkhody do rozuminnia dovkillia ta ratsionalnoho pryrodokorystuvannia. *Aktualni problemy ahropromyslovoho vyrobnytstva Ukrainy: prodovolcha bezpeka v umovakh voiennoho chasu i povoiennoi vidbudovy krainy* : materialy XI Vseukr. nauk.-prakt. konf. molodykh vchenykh, s. Obroshyne, 10 lystop. 2022 r. Lviv-Obroshyne, 2022. S. 56–59.
2. Kopytko A. Uchennia fizychnoi ekonomii yak metodolohichna osnova staloho rozvytku silskykh terytorii v Ukraini. *Teoriia i praktyka rozvytku ahropromyslovoho kompleksu ta silskykh terytorii*: materialy XXIII Mizhnar. nauk.-prakt. forumu, m. Lviv, 4–6 zhovt. 2022 r. Lviv, 2022. S. 639–642.
3. Kopytko A., Nakonechnyi R. Enerhetychna kontseptsiiia S. Podolynskoho shchodo zasad pratsi liudyny v silskomu hospodarstvi. *Teoriia i praktyka rozvytku ahropromyslovoho kompleksu ta silskykh terytorii* : materialy XXIII Mizhnar. nauk.-prakt. forumu (4–6 zhovt. 2022 r.). Lviv: LNUP, 2022. S. 642–645.
4. Kopytko A., Nakonechnyi D. Filososfsko-svitohliadni zasady orhanichnoho vyrobnytstva silskohospodarskoi produktsii u vchenni F. Morhuna. *Teoriia i praktyka rozvytku ahropromyslovoho kompleksu ta silskykh terytorii* : materialy KhKhIV Mizhnar. nauk.-prakt. o forumu, m. Lviv, 4–6 zhovt. 2023 r. Lviv, 2023. S. 664–667.

5. Kopytko A. D., Nakonechnyi R. A. M. D. Rudenko pro povnennia porushenoj rinvovahy mizh liudskoju diialnistiu na zemli i zakonamy Vsesvitu. *Efektivni tekhnologii i konstruksii v budivnytstvi ta arkhitekturi sela* : zb. tez dop. VI Mizhnar. nauk.-tekhn. konf., m. Dubliany, 9 cherv. 2023 r. Lviv, 2023. S. 82–84.
6. Morhun F. T. Rukovodytely derzhav, ne boites buty sviatymy. *Orhanichne vyrobnytstvo i prodovolcha bezpeka*. Zhytomyr, 2014. S. 4–18.
7. Nakonechnyi R. A., Kopytko A. D. Filosofiia orhanichnoho vyrobnytstva i zbalansovanoho pryrodokorystuvannia : navch.-metod. posib. Lviv : ISHKR, 2022. 365 s.
8. Nakonechnyi R. A., Kopytko A. D. Filosofska-svitohliadni zasady fizychnoi ekonomii. *Aktualni problemy ahropromyslovoho vyrobnytstva Ukrainy: prodovolcha bezpeka v umovakh voiennoho chasu i povoiennoi vidbudovy krainy* : materialy XI Vseukr. nauk.-prakt. konf. molodykh vchenykh, s. Obroshyne, 10 lystop. 2022 r. Lviv-Obroshyne, 2022. S. 78–80.
9. Nakonechnyi R. A., Palenychak O. V., Kopytko A. D. Ekolohichno oriientovani modeli aharnoho vyrobnytstva v konteksti staloho rozvytku: rehionalnyi aspekt. *Ahronauka i praktyka*. 2023. Vyp. 2, ch. 4. S. 30–38. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/agnipr_2023_2_4_7 (data zvernennia: 04.04.2024).
10. Nakonechnyi R. A., Stasiv O. F., Kopytko A. D. M. D. Rudenko pro povnennia porushenoj rinvovahy mizh liudskoju diialnistiu na zemli i zakonamy Vsesvitu. *Ahronauka i praktyka*. 2023. Vyp. 2(2). S. 4–10.
11. Rudenko M. D. Enerhiia prohresu. Vybrani pratsi z ekonomii, filosofii i kosmologii / uporiad. R. Rudenko. Kyiv : KLIO, 2015. 673 s.
12. Svithliadni ta filosofske osnovy fizychnoi ekonomii : navch. posib. / Nakonechnyi R. A. ta in. Lviv : LNAU, 2012. 145 s.
13. Filosofska-svitohliadni ta ekonomichni osnovy ukrainskoi shkoly fizychnoi ekonomii : navch. posib. / R. A. Nakonechnyi ta in. ; za zah. red. R. A. Nakonechnoho. 2-he vyd., vypr. i dop. Lviv : LNAU, 2013. 215 s.
14. Shevchuk V. O. Fyzyko-ekonomichni zasady natsionalnoi stratehii rozvytku ahrosfery. *Ekonomika APK*. 2013. №12. S. 97–107.

КРАШЕНИННИК Ірина³⁷

ORCID: [0000-0001-6689-3209](https://orcid.org/0000-0001-6689-3209)

E-mail: iryna.krasheninnik@gmail.com

ЧОРНА Альона³⁸

ORCID: [0000-0002-0062-1144](https://orcid.org/0000-0002-0062-1144)

E-mail: alonachorna@gmail.com

Мелітопольський державний педагогічний університет імені Богдана Хмельницького
м. Запоріжжя, Україна

ПІДХОДИ ДО ВПРОВАДЖЕННЯ МІКРОКВАЛІФІКАЦІЙ В ПРОЦЕС ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Розглянуто проблему розроблення та впровадження в освітню практику системи мікрокваліфікацій. Наведено ключові характеристики мікрокваліфікацій та моделі накопичення мікрокваліфікацій у системі професійної освіти. Запропоновано перспективні напрями впровадження мікрокваліфікацій у процес професійної підготовки майбутніх педагогічних працівників у закладах вищої освіти.

Ключові слова: кваліфікація, стандарт, професійна компетентність, мікрокредити, майбутні викладачі.

³⁷ ©КРАШЕНИННИК Ірина (KRASHENINNIIK Iryna)

³⁸ ©ЧОРНА Альона (CHORNA Alyona)

***Approaches to the Implementation of Microqualifications in the Process of Professional Training of Future Educational Worker in Higher Education Institutions.** The article deals with the problem of development and implementation of the system of micro-qualifications in educational practice. Key characteristics of micro-qualifications and models of accumulation of micro-qualifications in the professional education system are given. Prospective directions for the introduction of micro-qualifications in the process of professional training of future teaching staff in higher education institutions are proposed.*
***Keywords:** Qualification, Standard, Professional Competence, Microcredits, Future Teachers.*

Вступ. Розроблення та впровадження в освітню практику системи мікрокваліфікацій є одним з важливих завдань сучасної вищої освіти України, що відповідає трендам розвитку безперервної освіти, входження в Європейський простір вищої освіти, орієнтації на урахування потреб суспільства, економіки, ринку праці. В цьому напрямі перед науковцями постають різні виклики. Зокрема, необхідно адаптувати європейські підходи до української системи освіти та на цій основі розробити практичні рекомендації для закладів освіти різних рівнів. Суттєвим обмеженням є тимчасова відсутність в Україні відповідної нормативної бази, тому слід враховувати ризики виникнення суперечностей на певних етапах реалізації цього завдання. У зв'язку з цим актуальними є наукові дослідження, спрямовані на вивчення сутності мікрокваліфікацій та поступову імплементацію цієї ідеї в освітній процес.

Мета, методи і підходи. Метою цього матеріалу є попереднє визначення підходів до впровадження мікрокваліфікацій у процес професійної підготовки майбутніх педагогічних працівників у закладах вищої освіти в межах реалізації проекту «Мікрокваліфікації на основі МООС для професійного розвитку викладачів». Для цього використано методи аналізу літературних джерел, узагальнення отриманої інформації, педагогічного проектування з опорою на студентоцентризований та компетентнісний підходи.

Основні результати. Впровадження мікрокваліфікацій доволі активно обговорюється в українській науковій періодиці. Окремі аспекти цієї проблеми висвітлено в статтях В. Ковтунця, Н. Кузнецової, С. Мельника, Ю. Рашкевича, Т. Семигіної та інших дослідників. Так, Т. Семигіна і Ю. Рашкевич, узагальнюючи документи Європейської Комісії, наводять такі ключові характеристики мікрокваліфікацій: навчання впродовж короткого проміжку часу та у конкретній сфері; наявність чітко описаних результатів навчання; визначений у кредитах ECTS або ECVET обсяг навчального навантаження здобувача освіти; забезпечення якості навчання відповідно до загальноприйнятих стандартів; придатність до «накопичення» й забезпечення побудови індивідуальної траєкторії навчання особи; більша гнучкість порівняно з формальними кваліфікаціями; придатність до отримання шляхом навчання та/або оцінювання результатів навчання онлайн з використанням цифрових технологій [3].

Виокремлюють три моделі накопичення мікрокваліфікацій у системі професійної освіти [1]: вертикальна (ієрархічне накопичення офіційно визнаних результатів навчання, що дає змогу переходити з одного рівня освіти на інший в межах національної рамки кваліфікацій); горизонтальна (передбачає поглиблення знань, умінь і навичок особи в обраній сфері в межах певного рівня національної рамки кваліфікацій); модель доповнення до основної кваліфікації (реалізується як додавання окремої сфери знань, умінь і навичок відповідно до кваліфікації, припускає поєднання вертикальної й горизонтальної моделі накопичення мікрокваліфікацій). Зазначене дає підстави вважати, що впровадження мікрокваліфікацій в навчальний процес може мати значний освітній та економічний потенціал. Проте варто погодитись із застереженнями, що вже зараз висловлюються європейськими профспілковими організаціями. Зокрема, в аналітичних документах наголошено на загрозах цілісності освітнього процесу, надмірної комерціалізації університетів, розмежування відповідальності держави та роботодавців за організацію базового навчання [2]. Упровадження мікрокваліфікацій у процес професійної підготовки майбутніх педагогічних працівників у закладах вищої освіти уможлиблює розширення спектра професійних компетентностей випускників з урахуванням їхніх індивідуальних запитів. При цьому можна реалізувати вертикальну модель накопичення мікрокваліфікацій або модель доповнення до основної кваліфікації. У першому випадку можна розділити кваліфікаційні вимоги на кілька мікрокваліфікацій. Проте, на нашу думку, другий варіант є більш доцільним, оскільки забезпечує збереження цілісності й фундаментальності освіти, дотримання вимог стандартів (освітніх або професійних), збільшує можливості здобувачів освіти в здобутті додаткових знань, умінь і навичок, побудові індивідуальної освітньої траєкторії. У такому випадку гарантується рівний доступ всіх здобувачів освіти до отримання певного рівня кваліфікації, який вони можуть у подальшому самостійно розширювати. Прикладом такого підходу є додаткова підготовка майбутніх педагогів до створення масових відкритих онлайн-курсів, організації тьюторського супроводу, професійної діяльності у неформальній освіті, цифрової трансформації освіти тощо.

Висновки. Розглянуто перспективні напрями впровадження мікрокваліфікацій у процес професійної підготовки майбутніх педагогічних працівників у закладах вищої освіти. У подальшому на основі експертного оцінювання та дослідно-експериментальної роботи необхідно визначити найбільш ефективний підхід та концептуалізувати його. Матеріал підготовлено в межах виконання проекту ERASMUS+ 101082858 CRED4TEACH «MOOC-based Micro-Credentials for Teacher Professional Development» («Мікрокваліфікації на основі MOOC для професійного розвитку викладачів»).

Список використаних джерел:

1. Рашкевич Ю., Семигіна Т. Мікрокваліфікації як засіб розвитку професійної кар'єри випускників закладів освіти. *Інноваційна професійна освіта*. 2023. Т. 2, №9. С. 392–396. DOI: <https://doi.org/10.2139/ssrn.4533269>.
2. Семигіна Т. В. Мікрокваліфікації: чому європейські профспілки висловлюють застереження. *Education and Science of Today: Intersectoral Issues and Development of Sciences*. 2022. С. 253–256. DOI: <https://doi.org/10.36074/logos-20.05.2022.077>.
3. Семигіна Т. В., Рашкевич Ю. М. Мікрокваліфікації як тренд розвитку сучасної безперервної освіти. *Theory and Practice of Modern Science* : collection of scientific papers «SCIENTIA» with Proceedings of the III Inter. Sci. and Theor. Conf. Kraków, Republic of Poland, 2022. Vol. 2. С. 46–50. DOI: <https://doi.org/10.36074/scientia-01.04.2022>.

References:

1. Rashkevych Yu., Semyhina T. Mikrokvalifikatsii yak zasib rozvytku profesiinoi kariery vupusknykiv zakladiv osvity. *Innovatsiina profesiina osvita*. 2023. T. 2, №9. S. 392–396. DOI: <https://doi.org/10.2139/ssrn.4533269>.
2. Semyhina T. V. Mikrokvalifikatsii: chomu yevropeiski profspilky vyslovliuiut zasterezhennia. *Education and Science of Today: Intersectoral Issues and Development of Sciences*. 2022. S. 253–256. DOI: <https://doi.org/10.36074/logos-20.05.2022.077>.
3. Semyhina T. V., Rashkevych Yu. M. Mikrokvalifikatsii yak trend rozvytku suchasnoi bezperervnoi osvity. *Theory and Practice of Modern Science* : collection of scientific papers «SCIENTIA» with Proceedings of the III Inter. Sci. and Theor. Conf. Kraków, Republic of Poland, 2022. Vol. 2. S. 46–50. DOI: <https://doi.org/10.36074/scientia-01.04.2022>.

КУЧМА Юрій³⁹

ТОВ «Ліко-школа»

м. Київ, Україна

ORCID: [0009-0007-5463-0795](https://orcid.org/0009-0007-5463-0795)

E-mail: KuchmaYura96@gmail.com

ОСОБЛИВОСТІ ПРАКТИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ ВЧИТЕЛІВ В УМОВАХ ВОЄННОГО ЧАСУ

«Ліко-школа» та кафедра новітньої історії України історичного факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка (далі – КНУ) розпочали співпрацю з практичної підготовки майбутніх учителів історії. Студенти мають досвід з різних педагогічних практик, зокрема з виконання функцій вчителя-предметника, класного керівника та педагога-організатора. Педагогічна практика передбачала ознайомлення із змістом освітнього процесу в школі, роботу з класами за програмою «Нової Української школи» та проведення уроків історії, правознавства та громадянської освіти. Акцент був зроблений на системному підході до підготовки вчителів до патріотичного, соціально-емоційного та морального виховання учнів. З урахуванням досвіду роботи в умовах воєнного часу наголошено на необхідності постійного вдосконалення практичних навичок майбутніх педагогів, у тому числі під час залучення до позакласної діяльності та створення навчального контенту.

Ключові слова: педагогічна практика, воєнний час, освітній процес, підготовка вчителя.

³⁹ ©КУЧМА Юрій (KUCHMA Yurii)

***Specific Aspects of Teachers' Training Practical in Wartime Conditions.** The Liko School and the Department of Modern History of Ukraine at the Faculty of History of the Taras Shevchenko National University of Kyiv have started cooperation for the practical training of teachers of history to be. The students have overcome a variety of pedagogical experiences, including working in different roles as a subject teacher, a class tutor, and a facilitator. The pedagogical internship included familiarization with the content of the educational process at school, working with classes according to the New Ukrainian School program, and conducting history, law, and social studies lessons. Emphasis was placed on a systematic approach to teacher training, including patriotic, socio-emotional and moral education of students. The experience of working in wartime conditions emphasized the need to continuously improve the practical skills of future teachers, including involvement in extracurricular activities and the creation of educational content.*

***Keywords:** Pedagogical Practice, Wartime, Educational Process, Teacher Training.*

Вступ. Чотири повноцінні семестри в умовах воєнного часу принесли в освіту багато викликів: освітні втрати за час дистанційного та воєнного періодів, систематичне переривання освітнього процесу через повітряні тривоги, емоційний і психологічний тиск на вчителів, батьків та учнів тощо [4]. У зв'язку з цим звернуто увагу на особливості роботи вчителя з усіма переліченими вище викликами, а також на умови його підготовки у воєнний час.

Мета, методи і підходи. «Ліко-школа» – приватний заклад загальної середньої освіти, який з початку повномасштабного вторгнення працює над розв'язанням двох ключових запитів від учнів і батьків: яким чином можна мінімізувати освітні втрати через часті повітряні тривоги і як можна здобути якісні знання за українською навчальною програмою, перебуваючи за кордоном. Для розв'язання цих питань мобілізовано максимум матеріальних і творчих ресурсів шкільного колективу.

Навчальний 2022–2023 рік розпочався з підготовки повноцінного укриття, в якому учні й вчителі мали можливість продовжувати навчання, не зважаючи на повітряні тривоги [2]. «Ліко-школа» за літній період 2022 року обладнала повноцінне укриття з класними кімнатами, мультимедійними дошками, екранами, комп'ютерами для проведення уроків під час повітряних тривог. Проте укриття з максимально наближеними до класної кімнати можливостями не може забезпечити якісного освітнього процесу, тому вчитель змушений перелаштовувати урок таким чином, щоб мінімізувати вплив емоційного тиску через тривогу, перебування в укритті, а також досягти запланованих цілей уроку [1].

Наступне завдання, яке стояло перед нашим колективом, полягало в забезпеченні якісного онлайн-формату навчання, що уможливило залучення в освітній процес учнів поза межами Києва, області чи України. Для цього скористались розробленою за часи дистанційного навчання платформою

«Liko Education Online» (LEO). Онлайн-навчання на платформі LEO було організовано за синхронним та асинхронним форматами, що давало змогу реагувати на потреби замовників освітніх послуг. Синхронний формат онлайн-навчання на платформі LEO передбачає повноцінні онлайн-уроки з учителем. Онлайн-учнів залучали до опрацювання шкільної програми паралельно з учнями з офлайн-формату. Фактично було організовано онлайн-класи у дві зміни (перша та друга половина дня), що орієнтувались на темп і рівень офлайн-класів. Асинхронне навчання було організовано таким чином, щоб забезпечити цілодобовий доступ до освітнього контенту для тих здобувачів освіти, які не мають можливості навчатись за стабільним графіком або мають індивідуальні потреби до графіка навчання. Таким чином навчальний 2022–2023 рік «Ліко-школа» розпочала в трьох різних форматах, що стало для колективу непростим викликом. Усього вдалось залучити до офлайн-навчання 340 учнів, до синхронного онлайн – 200 та до асинхронного навчання – близько 90 учнів.

Сучасний учитель, що працює в освітньому середовищі, вже не є вузьким спеціалістом з власного предмета чи галузі знань. На сьогоднішній день великою цінністю для школи є вчитель, який може інтегрувати різні навчальні предмети, адаптувати свій урок або його елементи під різні формати проведення, з легкістю використовує обмежені навчальні ресурси та відчуває психологічно-емоційний стан класу, проявляє емпатію до учнів та підтримує їх [3]. Він є експертом у своєму предметі. Академічні знання вчителя визначатимуть одразу кілька важливих моментів у його роботі: час, що буде затрачений на підготовку уроку, якість наданого ним освітнього контенту, знань і завдань.

Реалізація навчального потенціалу теми також безпосередньо залежить від умінь учителя організувати роботу в класі, у критті чи на самостійному опрацюванні. Нині вчитель – це просунутий користувач сучасних технологій: від засобів організації онлайн-уроку, тестів і завдань до ведення електронних журналів та документації. Варто також зазначити, що створення і трансформація освітнього контенту лягає на плечі педагога в умовах невизначеності. Вчитель – це психолог, значущий дорослий у житті учня, який відчуває його потреби/емоції в конкретний момент та може знайти підхід до нього.

Вже не перший рік вчительство усієї країни займається створенням якісного навчального контенту для середньої та старшої школи. Молодим вчителям також важливо долучатись до цього виду роботи [1]. У 2024 році «Ліко-школа» та кафедра новітньої історії України історичного факультету КНУ ім. Тараса Шевченка разом за освітнім напрямом «Середня освіта (Історія)» розпочали співпрацю з практичної підготовки майбутніх учителів історії. Впродовж першого року співпраці до участі в ознайомлювальній і педагогічній

практиці брали участь здобувачі вищої освіти другого й четвертого курсів зазначеного університету. Особливістю проходження педагогічної практики для студентів у «Ліко-школі» стало їхнє долучення до освітнього процесу в різних динамічних ролях новочасного вчителя – вчителя-предметника, класного керівника, педагога-організатора.

На першому етапі педагогічної практики відбулось ознайомлення з організаційними особливостями освітнього процесу в школі (розпорядок дня, розклад уроків, структура школи, навчальних предметів, проєктів та уроків соціально-емоційного етичного навчання).

Другий етап навчальної педагогічної практики передбачав роботу студентів-практикантів з класними колективами паралелей 5-го та 6-го класів. Практиканти працювали в ролі асистентів класного керівника на ранкових колах (зустрічі з учнями перед початком навчального дня), годинах спілкування та уроках соціально-емоційного етичного навчання (СЕЕН). На другому етапі практики завданням студентів-практикантів було ознайомлення з виховною складовою роботи вчителя та проведення кілька виховних заходів із загальношкільного й класного виховного планів.

Третій етап педагогічної практики передбачав проведення студентами-практикантами уроків історії, правознавства та громадянської освіти у середній та старшій школах. Викликом третього етапу педагогічної практики стала робота з 5-6 класами за програмою «Нової Української школи» (НУШ). Оскільки в НУШ особливу увагу приділено формуванню ключових компетентностей, студентам-практикантам довелось розробляти власні стратегії для роботи з учнями з урахуванням їх класної (групової) та індивідуальної траєкторії. Активне різнобічне долучення здобувачів вищої освіти до освітнього процесу школи під час педагогічної практики дало їм змогу ознайомитись з особливостями роботи приватного закладу загальної середньої освіти та апробувати власні навчальні розробки під час уроків.

Основні результати. Досвід спільної роботи середньої та вищої школи в умовах воєнного часу свідчить про необхідність системного підходу до підготовки майбутніх учителів. Важливо будувати неперервний простір для вдосконалення практичних навичок майбутніх учителів. Це може бути навчальний проєкт на базі школи, кураторами якого є студенти, або ж системна робота з патріотичного, соціально-емоційного, морального виховання підростаючого покоління. Цікавим прикладом взаємодії майбутніх учителів і закладів загальної середньої освіти може бути залучення практикантів до позакласної діяльності на факультативній основі (гурткова робота). Створюючи таким чином різноманітні навчальні курси, програми, гуртки, випробовуючи нові

методики і новий освітній контент, студенти на конкурентній основі здобуватимуть досвід роботи з різними аудиторіями учнів і будуть більше підготовлені до роботи в умовах постійних освітніх викликів.

Висновки. Ніхто не готувався до серйозних випробувань в українській освіті. Не очікували ми окупації, анексії, світових пандемій та повномасштабного вторгнення агресора, але виклик за викликом, починаючи з перших днів української незалежності, наша освіта тримала удар з різних сторін, загартовуючи власну міцність. Нині ми не маємо право на слабкість, не маємо право ставити освіту на паузу та сподіватись на краще майбутнє.

Наше завдання – творити своє майбутнє вже сьогодні, особливо у сфері освіти. Підготовка майбутніх учителів не просто питання університетської чи шкільної сфери, а питання національного масштабу. Якість освіти в Україні є і буде показником нашої сили, сильних сторін наших учнів і вчителів, українського освітнього контенту.

Список використаних джерел:

1. Освіта і наука України в умовах воєнного стану. Інформаційно-аналітичний збірник МОН України. Київ, 2023. 64 с.
2. Про внесення змін до деяких законів України щодо державних гарантій в умовах воєнного стану, надзвичайної ситуації або надзвичайного стану : Закон України від 20.03.2022 р. №2126-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2126-20#Text> (дата звернення: 09.03.2024).
3. Про деякі питання організації здобуття загальної середньої освіти та освітнього процесу в умовах воєнного стану в Україні : Наказ Міністерства освіти і науки України від 28.03.2022 р. №274. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0274729-22#Text> (дата звернення: 09.03.2024).
4. Щодо окремих питань організації освітнього процесу в умовах воєнного стану : Лист Міністерства освіти і науки України від 03.11.2023 р. №1/17310-23. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/uploads/public/654/8ef/ea4/6548efea4880d530391752.pdf> (дата звернення: 09.03.2024).

References:

1. Osvita i nauka Ukrainy v umovakh voiennoho stanu. Informatsiino-analitychnyi zbirnyk MON Ukrainy. Kyiv, 2023. 64 s.
 2. Pro vnesennia zmin do deiakykh zakoniv Ukrainy shchodo derzhavnykh harantii v umovakh voiennoho stanu, nadzvychainoi situatsii abo nadzvychainoho stanu : Zakon Ukrainy vid 20.03.2022 r. №2126-IKh. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2126-20#Text> (data zvernennia: 09.03.2024).
 3. Pro deiaki pytannia orhanizatsii zdobuttia zahalnoi serednoi osvity ta osvitnoho protsesu v umovakh voiennoho stanu v Ukraini : Nakaz Ministerstva osvity i nauky Ukrainy vid 28.03.2022 r. №274. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0274729-22#Text> (data zvernennia: 09.03.2024).
 4. Shchodo okremykh pytan orhanizatsii osvitnoho protsesu v umovakh voiennoho stanu : Lyst Ministerstva osvity i nauky Ukrainy vid 03.11.2023 r. №1/17310-23. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/uploads/public/654/8ef/ea4/6548efea4880d530391752.pdf> (data zvernennia: 09.03.2024).
-

ЛЕВИЦЬКА Людмила⁴⁰

Київський національний університет імені Тараса Шевченка
м. Київ, Україна

ORCID: 0000-0002-9955-0453

E-mail: Ludmbogd@ukr.net

ФОРМУВАННЯ ЦІННІСНИХ ОРІЄНТАЦІЙ У МАЙБУТНІХ ВИКЛАДАЧІВ ІСТОРІЇ В ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ В УНІВЕРСИТЕТІ

Розкрито аспекти формування цінностей та ціннісних професійних орієнтацій студентської молоді у закладах вищої освіти України (далі – ЗВО); підходи до трактування сутності понять «цінності», «професійні цінності», «ціннісні професійні орієнтації» у науковій парадигмі. Досліджено сучасний стан формування професійних цінностей студентської молоді у фаховій підготовці закладів вищої освіти; теоретично обґрунтовано педагогічні умови формування професійних цінностей майбутніх фахівців у професійній підготовці.

Ключові слова: цінність, професійна цінність, формування професійних цінностей, педагогічні умови.

The Formation of Value Orientations of Future History Teachers in the Process of Studying at the University. The publication indicates some important areas of digital transformation of professional education. Useful initiatives of Ukraine's cooperation with European countries in the vector of development of directions of digital transformation of professional education are considered.

Keywords: Value, Professional Value, Formation of Professional Values, Pedagogical Conditions.

Вступ. Аспекти формування ціннісних орієнтацій у студентської молоді набувають особливої гостроти за сучасних умов, оскільки нова модель вищої освіти має базуватися на цінностях, професійних цінностях, засадах демократизму й гуманізму, сприяти створенню умов для особистісного розвитку, самореалізації студентської молоді.

Педагогам належить провідна роль у формуванні майбутніх творців нового життя в Україні, у вихованні у них національної свідомості, політичної культури, духовно-етичних якостей і культури поведінки особистості, у вихованні патріотизму та формуванні культури міжетнічних відносин, планетарної свідомості. Однак й сам педагог має бути гідним громадянином своєї держави з чітко визначеними моральними цінностями, пріоритетами. Тож постає проблема формування у майбутніх фахівців закладів вищої освіти (далі – ЗВО) ціннісних орієнтацій, соціальної позиції, яка ґрунтується на цінностях і професійних цінностях.

Сформована соціальна позиція сучасної студентської молоді визначається соціальною зрілістю, впливає на рівень громадянської свідомості, забезпечує засвоєння основних цінностей і моральних норм демократичного суспільства,

⁴⁰ ©ЛЕВИЦЬКА Людмила (LEVYTSKA Ludmila)

оволодіння інструментарієм для аналізу та прийняття оптимальних рішень у конкретних життєвих і професійних ситуаціях [5].

Аналіз теоретико-методологічних розробок у галузі педагогіки, вивчення досвіду їх практичної реалізації в процесі професійної діяльності педагогів щодо формування професійних цінностей уможливили констатацію суперечностей, що потребують розв'язання між нагальною потребою суспільства у високопрофесійних фахівцях для вищої школи зі сформованими професійними цінностями й неповною реалізацією аксіологічного складника процесу вузівської підготовки майбутніх педагогів; зростаючим рівнем професійних вимог до особистості педагога вищої школи, його професійних цінностей і недостатньою спрямованістю освітнього процесу ЗВО на забезпечення й впровадження спеціально розроблених педагогічних умов; наявними можливостями ЗВО щодо формування професійних цінностей у майбутніх педагогів і фрагментарністю їх реалізації в аудиторній та позааудиторній роботі.

Мета дослідження – теоретично обґрунтувати сутність цінностей і професійних цінностей молоді, педагогічні умови формування професійних цінностей студентської молоді в професійній підготовці ЗВО України.

Методи і підходи. Основні поняття теорії цінностей відображено в українській філософській літературі (дослідження В. Андрущенко, В. Кременя, В. Молодиченка, Б. Чижевського та ін.) і працях зарубіжних учених (А. Маслоу, К. Роджерса, В. Франкла та ін.). Науковці визначили категоріальний апарат теорії цінностей, розробили основні методологічні положення, відповідно до яких цінності розглядають як взаємозв'язок об'єктивного і суб'єктивного, відносного й абсолютного, тобто природного характеру цінностей і ставлення до них. Логіко-гносеологічний, соціально-культурний і психолого-педагогічний аспекти категорії «цінності» розкрито в дослідженнях І. Беха, М. Боришевського, В. Воякової, В. Малахова, Л. Москальової, М. Окси, З. Павлютенкової та ін. З другої половини 80-х рр. минулого століття в руслі філософії освіти починають окреслюватися загальні контури педагогічної аксіології як вчення про цінності (І. Зязюн, В. Лутай, Є. Павлютенков, Т. Троїцька, Г. Філіпчук та ін.).

Існують різні погляди на суть цінності: це поняття, значення якого полягає у здатності задовольняти потреби й інтереси особистості (О. Дробницький, А. Здравомислов); особлива значущість речей, явищ, процесів, ідей для життєдіяльності суб'єкта, його потреб та інтересів (В. Тугаринов); форма прояву людиною різного ставлення до предмета, події, явища тощо (В. Василенко); специфічне утворення свідомості; особлива індивідуальна реальність, яка має особливу значущість для суб'єкта, котрий її переживає (І. Бех, Л. Виготський, В. Малахов, С. Рубінштейн); особлива індивідуальна реальність, суть якої

полягає в її «позитивній» значущості (Б. Додонов), що має вирішальне значення у процесі життєдіяльності людини [3].

У педагогічних дослідженнях проблеми цінностей розкриваються в єдності з іншими важливими напрямками навчання та виховання: у системі громадянського національного, морального, естетичного й трудового виховання; цінностями родинного виховання; особливостями формування цінностей у різні вікові періоди життя людини – підлітків і старшокласників, студентів [7].

Заслуговує на увагу розгляд дослідниками сутності терміну «ціннісні орієнтації» (фр. orientation – установка) як відносно стійкої системи спрямованості інтересів і потреб особистості на певну ієрархію життєвих цінностей, схильність у наданні переваги певним цінностям у різних життєвих ситуаціях, спосіб розрізнення особистісних явищ і об'єктів за рівнем їхньої значущості для людини. Ціннісні орієнтації – важливі елементи структури особистості. Це внутрішній компонент свідомості та самосвідомості людини. Як і цінності, вони відіграють дуже активну роль у визначенні спрямованості моральної діяльності особистості; є досить стійкою системою, основними її детермінантами виступають матеріальні умови життєдіяльності, рівень загальної культури, переконання, нахили, здатності, здібності людини, особистісні смисли, моральні принципи, система цінностей особистості, суспільства чи якоїсь окремої референтної групи. Вони формуються у процесі соціалізації, виконання соціальних ролей, засвоєння системи суспільних цінностей.

У структурі людської діяльності ціннісні орієнтації тісно пов'язані з пізнавальними й вольовими якостями особистості. У процесі спільної діяльності, яка визначає взаємини людей у групах, складаються групові ціннісні орієнтації. Система ціннісних орієнтацій утворює змістовий бік спрямованості особистості та виявляє внутрішню основу її ставлень до дійсності. Розвинуті ціннісні орієнтації особистості – це показник її зрілості та сформованості, нерозвиненість ціннісних орієнтацій – ознака інфантилізму. Ціннісні орієнтації істотно впливають на стиль мислення, спосіб життя, перебіг емоційних процесів [2, 3, 4].

Процес формування «професійних цінностей» студентської молоді має враховувати особливості студентського віку: спрямованість на різні рольові позиції, прагнення підтвердити правильність вибору професії, активне залучення до більш діяльнісних стосунків, опосередковані системою суспільних цінностей та ідеалів тощо. Для забезпечення успішного процесу формування професійних цінностей студентів ЗВО необхідно дотримувати таких *педагогічних умов* [2]:

1) формування позитивної мотивації майбутніх фахівців до професії та необхідності етичної регламентації власних професійних дій, в основу якої

покладено активізацію навчально-пізнавальної діяльності студентів (набуття ними значущих професійних мотивів, які забезпечують гармонійний процес становлення фахівця, його стійкий інтерес до оволодіння знаннями, уміннями, навичками педагогічної роботи, зацікавленість різними складниками професійної діяльності та бажання мати позитивний результат своєї роботи); урізноманітнення форм і методів навчання; зміни в робочих програмах навчальних дисциплін («Вступ до спеціальності» тощо); демонстрація соціальних відеороликів, сутнісне насичення яких відповідало блокам професійних цінностей, що формуються в процесі фахової підготовки (гуманістичний, деонтологічний, комунікативний, компетентнісний, емоційно-вольовий та організаційний);

2) формування професійних цінностей фахівців у процесі фахової підготовки, який співвідноситься з реалізацією таких етапів механізму формування професійних цінностей фахівців, як: етап реагування (містить підетапи: підпорядковане реагування, добровільне реагування, задоволення від реагування), етап засвоєння професійних цінностей (містить підетапи: прийняття професійних цінностей, превалювання професійних цінностей, переконаність), етап організації професійних цінностей (містить підетапи: концептуалізація професійних цінностей, організація системи професійних цінностей);

3) забезпечення системності та комплексності в самооцінці професійної діяльності, самопізнанні щодо набуття груп професійних цінностей, зокрема, гуманістичних, деонтологічних, комунікативних, компетентнісних, емоційно-вольових, організаційних, що передбачає проведення систематичної комплексної діагностики ефективності формування професійних цінностей під час фахової підготовки.

У процесі впровадження зазначених умов дослідники [2] розкрили регулятивні механізми забезпечення професійного ставлення студентів до сформованості професійних цінностей: збагачення змісту особистісно зорієнтованим, ціннісно й емоційно насиченим матеріалом, усвідомлення студентами вагомості здобутих знань, норм і цінностей майбутньої професійної діяльності; організація інтерактивного навчання (метод мозкового штурму, творчий діалог, метод часового обмеження, метод несподіваних скорочень, метод нових варіантів, метод абсурду тощо); створення ситуацій успіху й партнерства як навчального співробітництва; орієнтація освітнього процесу на формування індивідуально особистісної позиції студента тощо [2].

Основні результати. Здійснений історичний аналіз науково-педагогічної літератури дає підстави стверджувати, що більшість публікацій другої половини ХХ ст. розглядали професійні цінності як систему фіксованих орієнтирів

особистості (В. Водзинська), як стійке явище в межах певної диспозиційної структури особистості (В. Ядов), особливі продукти духовної діяльності людини (А. Здравомислов). Отже, домінантою наукової проблематики цінностей, професійних цінностей у ХХ ст. був той факт, що їх практична реалізація в житті відбувалася одночасно з їх перетворенням у норми.

Встановлено, що існує чимало класифікацій цінностей, зокрема розрізняють два типи цінностей: ті, що задовольняють насущні потреби людини, обслуговують самоствердження людської особистості, та ті, що творять і відроджують особистість у принципово новій якості. Класифікують цінності також на вітальні й соціальні, де людину і людство визначають як вищі цінності буття, матеріальні й духовні. Серед духовних цінностей можна виокремити моральні, естетичні, пізнавальні тощо. Духовні цінності – це сфера суспільної свідомості, вони тяжіють до духовної сфери суспільного життя. В етиці категорією, що позначає вищу цінність, є добро, яке відображає абсолютне, ідеально досконале. Вищими моральними цінностями є правда, справедливість, щастя, сенс життя, любов, дружба, бо усвідомлення цих понять істотно впливає на поведінку та свідомість людини.

Виховний процес підготовки студентів до професійної діяльності у ЗВО є інтегральним утворенням, що має складну динамічну структуру, компоненти якої перебувають в єдності й взаємозв'язку, а сама структура виховання ціннісних професійних орієнтацій студентської молоді у ЗВО України перебуває в постійному розвитку і перетворенні.

Виховання ціннісних професійних орієнтацій студентів на етапі навчання у ЗВО становить цілісний процес, проте для забезпечення його оптимізації в структурі професійної готовності виокремлюють різні компоненти: мотиваційний, інтелектуальний, змістовий, пізнавальний, емоціональний, вольовий, операційний, ціннісно-смісловий, оцінний, комунікативний, дидактичний та ін.

Висновки. На основі аналізу філософської і психолого-педагогічних праць з'ясовано, що проблема формування цінностей та професійних цінностей студентської молоді у ЗВО не набула всебічного наукового вивчення. До професійно значущих якостей майбутнього фахівця відносимо якості, що потрібні в діяльності фахівців певної професії, які впливають на успішність навчальної діяльності, дають можливість найбільш повно реалізувати особистісний потенціал і розвиток яких забезпечує у подальшому високу якість професійної діяльності.

Професійні цінності розвивалися відповідно до еволюції історичних і соціально-культурних цінностей як єдність високої духовності й моралі, що так

само вплинуло на якість підготовки фахівців ЗВО. Міждисциплінарний контекст аналізу понять «цінності» та «професійні цінності», урахування соціокультурних і психологічних детермінант професійної підготовки майбутніх фахівців з педагогіки вищої школи зумовили визначення «професійних цінностей» як комплексного багаторівневого утворення, певної системи координат і відповідних регулятивів процесу професійної діяльності фахівця.

Професійні цінності студентської молоді уособлюють професійну відповідальність, сутнісно-змістовне насичення педагогічної роботи, її моральний аспект, певні принципи та конкретні професійні стосунки з студентами, колегами, представниками різних суспільних інститутів).

З'ясовано особливості професійних цінностей фахівців з педагогіки вищої школи, що ґрунтуються на деонтологічній парадигмі певних норм педагогічної роботи. Виокремлено основні блоки професійних цінностей майбутніх фахівців з педагогіки вищої школи, які містять групи професійних цінностей, що формуються у процесі фахової підготовки, а саме: гуманістичний блок (терпіння, доброзичливість, доброта, чуйність, альтруїзм); деонтологічний блок (толерантність, тактовність, стриманість, коректність, конфіденційність); комунікативний блок (контактність, увічливість, відвертість, відкритість, уважність); компетентнісний блок (відданість справі, обізнаність, об'єктивність, працелюбність, освіченість); емоційно-вольовий блок (наполегливість, рішучість, активність, оптимістичність); організаційний (дисциплінованість, пунктуальність, зосередженість, охайність, зібраність).

Теоретично обґрунтовано педагогічні умови формування професійних цінностей студентів ЗВО у професійній підготовці: формування позитивної мотивації майбутніх фахівців до професії та необхідності етичної регламентації власних професійних дій; оновлення навчально-методичного забезпечення та сутнісно-змістовного насичення фахової підготовки майбутніх педагогів (за рахунок розроблення й впровадження спецкурсу та збагачення змісту фахових дисциплін аксіологічним компонентом); забезпечення системності й комплексності в самооцінці професійної діяльності, самопізнанні щодо набуття груп професійних цінностей, зокрема, гуманістичних, деонтологічних, комунікативних, компетентнісних, емоційно-вольових, організаційних.

Встановлено, що механізм формування професійних цінностей у майбутніх фахівців з педагогіки вищої школи охоплює такі етапи:

- 1) сприйняття (усвідомлення, готовність до сприйняття, вибіркова увага до сприйняття);
- 2) реагування (підпорядковане реагування, добровільне реагування, задоволення від реагування);

3) засвоєння професійних цінностей (прийняття професійних цінностей, превалювання професійних цінностей, переконаність);

4) організація професійних цінностей (концептуалізація професійних цінностей, організація системи професійних цінностей);

5) використання професійних цінностей (інтеріоризація професійних цінностей, використання професійних цінностей у діяльності).

Список використаних джерел:

1. Бех І. Д. Виховання особистості: [навч. посіб.] Київ : Либідь, 2008. 848 с.
2. Гордєєва К. С. Професійні цінності в системі соціально-педагогічної роботи: психологічний аспект. *Гуманізація навчально-виховного процесу*: зб. наук. пр. / [за заг. ред. В. І. Сипченка]. Слов'янськ, 2014. Вип. LXVIII, ч. I. С. 182–188.
3. Енциклопедія освіти / голов. ред. В. Г. Кремень. Київ : Юрінком Інтер, 2008. 1040 с.
4. Етика: [навч. посіб.] / В. О. Лозовой, М. І. Панов, О. А. Стасевська та ін. Київ : Юрінком Інтер, 2002. 224 с.
5. Калашнікова Л. Ю. Умови формування соціальної позиції студента. *Педагогіка та психологія*. 2014. Вип. 45. С. 125–134.
6. Соловей М. І., Кудіна В. В., Спіцин Є. С. Професійно-педагогічна підготовка майбутнього вчителя в кредитно-модульній системі організації навчання : [навч. посіб.]. Київ : Ленвіт, 2013. 414 с.
7. Цінності освіти і виховання : наук.-метод. зб. / АПН України, Центр інформації та документації Ради Європи в Україні ; ред. О. В. Сухомлинська. Київ : [б. в.], 1997. 224 с.

References:

1. Bekh I. D. Vychovannia osobystosti: [navch. posib.] Kyiv : Lybid, 2008. 848 s.
2. Hordieieva K. S. Profesiini tsinnosti v systemi sotsialno-pedahohichnoi roboty: psykholohichni aspekt. *Humanizatsiia navchalno-vykhovnoho protsesu* : zb. nauk. pr. / [za zah. red. V. I. Sypchenka]. Sloviansk, 2014. Vyp. LXVIII, ch. I. S. 182–188.
3. Entsyklopediia osvity / holov. red. V. H. Kremen. Kyiv : Yurinkom Inter, 2008. 1040 s.
4. Etyka: [navch. posib.] / V. O. Lozovoi, M. I. Panov, O. A. Stasevska ta in. Kyiv : Yurinkom Inter, 2002. 224 s.
5. Kalashnikova L. Yu. Umovy formuvannia sotsialnoi pozytsii studenta. *Pedahohika ta psykholohiia*. 2014. Vyp. 45. S. 125–134.
6. Solovei M. I., Kudina V. V., Spitsyn Ye. S. Profesiino-pedahohichna pidhotovka maibutnoho vchytelia v kredytno-modulnii systemi orhanizatsii navchannia : [navch. posib.]. Kyiv : Lenvit, 2013. 414 s.
7. Tsinnosti osvity i vykhovannia : nauk.-metod. zb. / APN Ukrainy, Tsentr informatsii ta dokumentatsii Rady Yevropy v Ukraini ; red. O. V. Sukhomlynska. Kyiv : [b. v.], 1997. 224 s.

ЛУЧАНІНОВА Ольга⁴¹

Український державний університет науки і технологій
м. Дніпро, Україна

ORCID: 0000-0001-8336-9273

E-mail: 2017olgapetrovna@gmail.com

ЗАКЛАДИ ВИЩОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ РОЗВИТКУ ЦИФРОВОГО УНІВЕРСИТЕТУ ТА НОВОЇ ПАРАДИГМИ МИСЛЕННЯ

*Цифровий університет і нова парадигма мислення є необхідними умовами організації освітньої діяльності в сучасному університеті. Підготовка здобувачів вищої освіти має поповнитися новим змістом освіти та її новим цифровим забезпеченням. Цей процес буде ефективним у тандемі «Індустрія 4.0-Освіта 4.0». **Ключові слова:** освітня діяльність, цифровий університет, освітня екосистема, Індустрія 4.0, Освіта 4.0.*

***Institutions of Higher Education in the Conditions of the Development of the Digital University and the New Paradigm of Thinking.** A digital university and a new paradigm of thinking are prerequisites for organizing educational activities at a modern university. The training of higher education students should be filled with new content and new digital support. This process will be effective in the tandem «Industry 4.0-Education 4.0». **Keywords:** Digital Transformation of Education, Professional Education, Educational Resources and Platforms, Digital Competence of Teachers.*

Вступ. Ми живемо не стільки в інформаційному, скільки в цифровому суспільстві з іншими вимогами до підготовки фахівців для життя й професійної діяльності в ньому. Провідні українські університети пропонують різні моделі цифровізації. Проблема організації освітньої діяльності закладів вищої освіти (далі – ЗВО) є досить актуальною в умовах цифрового університету й нової парадигми мислення.

Мета, методи і підходи. Мета публікації – окреслити необхідність створення освітньої екосистеми, у якій цифровий/підприємницький університет є «тілом» цієї екосистеми й забезпечує якість освітньої діяльності закладу вищої освіти з урахуванням особливостей індустрії 4.0. Використано порівняння традиційної й 4.0 освіти, аналіз наукової літератури, узагальнення.

Основні результати. В. Арешонков (2020) зазначає, що цифровізацію вищої освіти та створення цифрових університетів розглядають як необхідні відповіді на суспільні виклики сьогодення [1]. А це потребує переосмислення діючої освітньої парадигми, яка втратила свою ефективність, бо «проблеми не можна вирішити на тому рівні мислення, на якому вони виникли», глобалізаційні й суспільні виклики можна окреслити для розв’язання в новій парадигмі мислення, становлення якої неможливе без нового змісту освіти та її нового технологічно-цифрового забезпечення [2].

⁴¹ ©ЛУЧАНІНОВА Ольга (LUCHANINOVA Olga)

На думку авторів колективної монографії «Цифрові технології в освіті: сучасний досвід, проблеми та перспективи» (2022), нинішній університет в Україні відповідно до нової парадигми мислення (адже неможливо розв'язувати нові проблеми традиційними підходами й технологіями) має поступово трансформуватися в університет підприємницького типу з функціями підготовки висококваліфікованих фахівців, виконання фундаментальних і прикладних досліджень, трансферу знань та технологій тощо [3]. Перед державами світу з 70-х рр. ХХ століття постає нагальна проблема створення освітньої екосистеми, тому цифровий/підприємницький університет є так би мовити «тілом» цієї екосистеми і забезпечує якість освітньої діяльності з урахуванням особливостей індустрії 4.0. Більшість університетів нині має ознаки цифрового закладу зі своєю освітньою екосистемою і є частиною більшої екосистеми – інноваційно-економічної.

Якість освітньої діяльності в умовах розвитку цифрового суспільства через освіту 4.0 передбачає: електронні платформи для навчання; використання штучного інтелекту; використання віртуальної та доповненої реальності; створення навчальних проєктів, заняття робототехнікою; використання соціальних мереж та гейміфікації під час навчання. Усе це необхідно майбутнім фахівцям для роботи зі штучним інтелектом, робототехнікою, хмарними обчисленнями у віртуальній та доповненій реальності, інтернеті речей тощо. Вже є міжнародний досвід такої освітньої діяльності й створення мережевих університетів без кордонів. В Україні відомий проєкт «Цифрової адженди (порядку денного) – 2020» (2016). На цифровізацію освітньої діяльності спрямовує університети й низка документів періоду карантину 2020 р.

Відмінності освітньої діяльності цифрового університету від класичного полягають у тому, що в цифровому університеті відбувається зміна цілей, корпоративної ідеології, освітній процес здійснюється на навчальних онлайн-платформах і базується на цифровій грамотності, цифровій компетентності учасників освітнього процесу. Освіта 4.0 – це віртуально-мережевий освітній простір, мережеві університети, спілкування засобами ІКТ, методика і технології віртуального навчання, а також нова роль і функції викладача як тьютора, фасилітатора, ментора, супервізора, провайдера цифрових трансформацій у вищій освіті. Нині університети навіть в умовах воєнного стану рухаються до організації цифрового університету, здійснюючи комплекс заходів у нормативній, організаційній, економічній, соціальній, ідеологічній сферах.

Висновки. Отже, організація освітнього процесу в умовах цифрового університету є процесом автономно-індивідуальним одночасно, бо кожний заклад вищої освіти має різну кількість технічних засобів, доступ до різних

навчальних платформ, різні пріоритети, корпоративну ідеологію, принципи і підходи.

Освіта 4.0 має низку переваг порівняно з традиційною освітою, оскільки дає змогу студентам навчатися швидше та ефективніше, сприяє розвитку критичного мислення й творчості, допомагає здобувачам вищої освіти бути більш адаптованими до змін відповідно до нової парадигми мислення.

Список використаних джерел:

1. Арешонков В. Ю. Цифровізація вищої освіти: виклики та відповіді: Наукова доповідь на методологічному семінарі НАПН України «Шляхи і механізми підвищення конкурентоспроможності університетів України». 19 листоп. 2020 р. *Вісник Національної академії педагогічних наук України*. 2020. Т. 2, № 2. С. 1–6. DOI: <https://doi.org/10.37472/2707-305X-2020-2-2-13-2> (дата звернення: 29.02.2024).
2. Правила життя Альберта Ейнштейна. *Цей день в історії*. URL: <https://www.jnsm.com.ua/h/PZ6/> (дата звернення: 29.02.2024 р.).
3. Цифрові технології в освіті: сучасний досвід, проблеми та перспективи : монографія / за заг. Т. А. Васильєвої, Ю. М. Петрушенка. Суми : Сумський державний університет, 2022. 150 с. <https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/89990> (дата звернення: 29.02.2024 р.).

References:

1. Areshonkov V. Yu. Tsyfrovizatsiia vyshchoi osvity: vyklyky ta vidpovidi: Naukova dopovid na metodolohichnomu seminarі NAPN Ukrainy «Shliakhy i mekhanizmy pidvyshchennia konkurentospromozhnosti universytetiv Ukrainy». 19 lystop. 2020 r. *Visnyk Natsionalnoi akademii pedahohichnykh nauk Ukrainy*. 2020. T. 2, № 2. S. 1–6. DOI: <https://doi.org/10.37472/2707-305X-2020-2-2-13-2>.
2. Pravyla zhyttia Alberta Einshteina. *Tsei den v istorii*. URL: <https://www.jnsm.com.ua/h/PZ6/> (data zvernennia: 29.02.2024 r.).
3. Tsyfrovi tekhnolohii v osviti: suchasnyi dosvid, problemy ta perspektyvy : monohrafiia / za zah. red. T. A. Vasylievoi, Yu. M. Petrushenka. Sumy : Sumskyi derzhavnyi universytet, 2022. 150 s. <https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/89990> (data zvernennia: 29.02.2024 r.).

ПЕТАСЮК Олена⁴²

Київський національний університет імені Тараса Шевченка
м. Київ, Україна

ORCID: [0000-0002-8122-0050](https://orcid.org/0000-0002-8122-0050)

E-mail: olenapetasyuk@gmail.com

ОСВІТА В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ: ВТРАТИ ТА ВИКЛИКИ

Найсуттєвішим викликом для сфери освіти з початком російсько-української війни є загроза життю та здоров'ю учасників освітнього процесу, обмеження доступу до базових потреб людини. За два роки війни напрацьовано стратегії компенсації навчальних втрат у середній школі, проте непоправними є людські втрати. Проблема, з якою не стикалися стейкхолдери освітнього процесу до війни, – це ресурсний стан (як педагогів, так і учнів) на тлі загального емоційного виснаження усього суспільства. Російське повномасштабне вторгнення спричинило не тільки матеріальні збитки, а й освітні разом із перериванням

⁴² ©ПЕТАСЮК Олена (PETASYUK Olena)

освітнього процесу, фізичними й психологічними травмами його учасників, що призводить до перманентних освітніх травм, оскільки екзистенційна війна українців триває. Педагогам потрібно докласти максимальних зусиль до підвищення якості освіти, здійснюючи посилену роботу з діагностики та компенсації навчальних втрат.

Ключові слова: навчальні, матеріальні, людські втрати, освітній процес, психологічні травми, екзистенційна війна.

Education in the Conditions of the Martial Law: Losses and Challenges. The most significant challenge for the education with the beginning of the Russian-Ukrainian war was a threat to the life and health of participants in the educational process, limited access to basic human needs. During the two years of the war, strategies were developed to compensate for educational losses in secondary schools, but the human losses are irreparable. The problem that the stakeholders of the educational process did not face before the war was the state of resources (of both teachers and students) against the background of the general emotional exhaustion of the entire society. The Russian full-scale invasion caused not only material damage, but also educational damage along with the interruption of the educational process, physical and psychological injuries of its participants, which together lead to permanent educational injuries. Since the existential war of Ukrainians continues, educators need to make maximum efforts to improve the quality of education by carrying out intensified work on diagnosis and compensation of educational losses.

Keywords: Educational, Material, Human Losses, Educational Process, Psychological Injuries, Existential War.

Вступ. Освіта в умовах воєнного стану – це не просто важливий виклик та одна з ділянок функціонування суспільства, а й вияв інстинкту самозбереження нації. «Освічена нація має фундаментальне значення для посилення людського потенціалу країни» [6, с. 340].

Незважаючи на найбільший виклик, з яким Україна зіткнулася з часів незалежності, та з огляду на взяті нею зобов'язання як кандидата на вступ до ЄС, з порядку денного не знято реалізацію освітніх реформ у всіх сегментах системи освіти [6, с. 346]. Найбільш важливим викликом для сфери освіти є загроза життю та здоров'ю учасників освітнього процесу, обмеження доступу до базових потреб людини. До переліку нових загроз і викликів додаються масштабні руйнування освітньої інфраструктури:

- пошкодження приміщень закладів освіти, навчальної матеріально-технічної бази, навчально-виробничих баз практики;
- вимушене масштабне переміщення учасників освітнього процесу в межах України та за кордон, що призвело до значних втрат контингенту здобувачів освіти, педагогічного й викладацького складу;
- загострення проблеми забезпечення доступу до освіти українським школярам і студентам, порушення безперервності освітнього процесу;
- втрата управлінського освітнього контролю на територіях, що потрапили під тимчасову окупацію або перебувають у зоні активних військових дій,

насильницька переорієнтація українських здобувачів освіти на російські навчальні програми, підручники, примусовий перехід на російську мову навчання та інші [6, с. 12].

Мета, методи і підходи. З огляду на зазначене вище виникає низка питань, які є предметом розгляду: якими є види та особливості втрат в українській освіті, що перебуває в умовах воєнного стану; які вироблено стратегії компенсації навчальних втрат у середній школі; які визначено пріоритети у подоланні освітніх викликів; у чому мають полягати загальні навички та компетентності дітей війни.

Вивчення цих ракурсів проблеми з використанням історико-типологічного, історико-системного методів, міждисциплінарних підходів допоможуть наблизитися до розуміння шляхів подолання викликів, з якими зіткнулася національна освіта під час російсько-української війни.

Основні результати. Ворог не має «позбавити наших дітей можливостей інтелектуального зростання і соціального розвитку» [8] у реальних умовах геноцидного характеру. Після повномасштабного вторгнення Росії в Україну 24 лютого 2022 р. Верховна Рада України 14 квітня 2022 р. ухвалила заяву «Про вчинення Російською Федерацією геноциду в Україні» [7], якою дії російських військ та російського керівництва в Україні визнаються геноцидом українського народу. Під визначення «геноцид» підпадають такі дії військ РФ в Україні:

- винищення української культури та символіки; вилучення з бібліотек та знищення книжок українською мовою;
- стирання фактів національної історії і постачання українських шкіл російськими підручниками з історії;
- переслідування за національною ідентичністю;
- створення фільтраційних таборів;
- насильницькі дії проти мирного населення;
- депортація українських дітей до країни-агресорки;
- свідоме знищення російською армією на території України лікарень, освітніх установ, музеїв, театрів, культових об'єктів, підприємств, продовольчих складів; випал полів тощо.

Щодо матеріальних втрат: у звіті Світового банку «Третя швидка оцінка завданої шкоди та потреб на відновлення України» (RDNA3) наведено загальні збитки, завдані Україні в період з 24 лютого 2022р. по 31 грудня 2023р., що становлять 152 млрд. дол. Оскільки війна триває, збитки зростатимуть і дані поновлюватимуться з часом. Від початку війни 13% освітньої інфраструктури пошкоджено або знищено війною, що становить збитки приблизно на 5,6 млрд. дол. США. Пошкоджено 3583 освітніх заклади, а 394 зовсім

зруйновано. Найбільше серед закладів освіти постраждали 1888 шкіл [4]. Найболючішими та непоправними є людські втрати. За даними Офісу Генпрокурора станом на ранок 1 січня 2024 року за офіційною інформацією ювенальних прокурорів 514 дітей загинули та понад 1172 отримали поранення різного ступеня тяжкості [1]. Ці цифри не остаточні, бо кожен день приносить нові людські жертви.

У контексті проблематики зважаємо і на втрати освітні, тобто уповільнення чи переривання освітнього прогресу через великі паузи в навчанні. Втрати – це відмінність між тим, чого могла б досягти конкретна дитина, і тим, що вона досягла. Через війну багато українських дітей не мають можливості відвідувати школу офлайн чи онлайн. Відтак у деяких з них можуть спостерігатися освітні втрати: уповільнення соціального чи психологічного розвитку, втрати у вихованні чи в академічних знаннях і навичках (навчальні втрати) [2].

За два роки війни вже вироблено стратегії компенсації навчальних втрат у середній школі. Наприклад, надання додаткових завдань для самостійного опрацювання; індивідуальні та групові консультації та/або навчання під час канікул; адаптація календарно-тематичного планування з певного навчального предмета (ущільнення, узагальнення, перерозподіл навчального часу для додаткового вивчення незасвоєних тем); адаптація навчальної програми (розроблення на рівні школи власної навчальної програми з перерозподілом часу та результатів навчання); застосування технології диференційованого навчання (створення різнорівневих класів або груп учнів у класі) тощо. Кожна із стратегій має власні як переваги, так і недоліки. Так, крайня згадувана стратегія як перевагу має можливість забезпечити різний ступінь педагогічної підтримки та адаптувати навчальну програму під освітні потреби окремих груп учнів, проте її недоліком є те, що такий підхід може зумовити зниження мотивації учнів у «слабких» групах, розшарування учнівської спільноти та психологічний дискомфорт (за матеріалами Державної служби якості освіти) [5].

Проблемою, з якою не стикалися стейкхолдери освітнього процесу до війни, став ресурсний стан (як педагогів, так і учнів) на тлі загального емоційного виснаження усього суспільства. Освітня фундація GoGlobal за підтримки Finn Church Aid (FCA) провела дослідження психоемоційного стану вчителів та учнів. Восени 2023 р. фахівці опитали 4460 осіб. Це освітяни від 24 років з шести прикордонних і прифронтових територій, які працюють у школах учителями, директорами, заступниками чи соціальними педагогами: 78% опитаних педагогів зізналися, що останнім часом відчувають спустошення та постійну втому; 82% – стали більш тривожними після початку повномасштабної війни; лише менш як 40% респондентів зазначили, що відчувають емоційну стабільність;

51% відповіли, що їм стало важче адекватно реагувати на ситуацію в оточенні [3].

Експерти визначили чотири пріоритети 2024 р., які будуть реалізовані спільно МОН України, органами місцевого самоврядування та партнерами: реконструювати пошкоджені заклади освіти відповідно до демографічних прогнозів; забезпечити доступ кожній дитині до освіти, збудувати та реконструювати укриття, організувати шкільний транспорт, забезпечити якісне онлайн навчання; забезпечити надання якісної освіти та продовження реформи НУШ; надолужувати освітні втрати та пропрацьовувати психологічні травми учнів (за матеріалами звіту Світового банку) [4].

Висновки. Нова українська школа має бути адаптованою до умов війни, що триває. Маємо орієнтуватися на вироблення у дітей загальних навичок психологічної стійкості, емпатії, динамічного прийняття рішень (як у стандартних, так і нестандартних ситуаціях), уміння працювати з інформацією. Для цього потрібно й далі розвивати таку універсальну компетентність, як критичне мислення (однаковою мірою для всіх сторін навчального процесу), здатності діяти соціально відповідально та свідомо. Російське повномасштабне вторгнення спричинило не тільки матеріальні збитки, а й освітні разом із перериванням освітнього процесу, фізичними та психологічними травмами його учасників, загальним зниженням ресурсності педагогів, що призводить до перманентних освітніх травм.

Великі масштаби проблеми полягають у тому, що ментальні розбудови та відновлення є складнішими і тривалішими, ніж матеріальні. Тому не слід очікувати швидкого повернення на власні кола у цьому плані, тим більше, що екзистенційна війна триває. Вона випукло виокремила такі функції освіти, як психотерапевтична та соціальна (відновлення емоційної рівноваги через комунікації в освітньому процесі). Тож тепер особливі сенси вкладаються у комунікативну функцію освіти та у функцію психологічної підтримки особистості.

Національні педагоги мають докласти максимальних зусиль до підвищення якості освіти, здійснюючи посилену роботу з діагностики та компенсації освітніх втрат і розривів.

Список використаних джерел:

1. 514 дітей загинули в Україні внаслідок збройної агресії рф. *Арміяinform*. URL: <https://armyinform.com.ua/2024/01/01/514-ditej-zagynuly-v-ukrayini-vnaslidok-zbrojnoyi-agresiyi-rf/> (дата звернення: 03.03.2024).
2. Коваль О. Словник сучасного вчителя: терміни, що допоможуть у подоланні освітніх втрат. *Освіторія*. URL: <https://osvitoria.media/experience/slovyk-suchasnogo-vchytelya-termynu-shho-dopomozhut-u-podolanni-osvitnih-vtrat/> (дата звернення: 03.03.2024).

3. Ментальний стан вчителів під час війни: результати опитування GoGlobal. *Освіта України*. URL: <https://ouk.com.ua/statti/mentalnii-stand-vchiteliv-pid-chas-viini-rezyltati-opityvannia-goglobal> (дата звернення: 03.03.2024).
4. Мірошнікова А. Освітні втрати українських учнів оцінюють у 5,5 млрд. доларів: звіт Світового банку. *Освіторія*. URL: <https://osvitoria.media/experience/osvitni-vtraty-ukrayinskykh-uchniv-otsinyuyut-u-5-5-mlrd-dolariv-zvit-svitovogo-banku/> (дата звернення: 04.03.2024).
5. Навчальні втрати в умовах війни: як учителю їх діагностувати та компенсувати. *Державна служба якості освіти України*. URL: <https://sqe.gov.ua/navchalni-vtrati-v-umovakh-viyni-yak-uchi/> (дата звернення: 03.03.2024).
6. Освіта в умовах воєнного стану: інформаційно-аналітичний збірник. Київ, ДНУ «Інститут освітньої аналітики». 2022. 358 с. URL: https://iea.gov.ua/wp-content/uploads/2022/08/education-of-ukraine_2022.pdf (дата звернення: 15.02.2024).
7. Про вчинення Російською Федерацією геноциду в Україні : Заява Верховної Ради України від 14.04.2022 р. № 2188-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2188-20#Text> (дата звернення: 04.03.2024).
8. Цитати Оксена Лісового про освіту, науку та війну: добірка НУШ. *НУШ*. URL: <https://nus.org.ua/articles/tsytaty-oksena-lisovogo-pro-osvitu-nauku-ta-vijnu-dobirka-nush/> (дата звернення: 03.03.2024).

References:

1. 514 ditei zahynuly v Ukraini vnaslidok zbroinoi ahresii rf. *Armiainform*. URL: <https://armyinform.com.ua/2024/01/01/514-ditej-zagynuly-v-ukrayini-vnaslidok-zbrojnoyi-agresiyi-rf/> (дата звернення: 03.03.2024).
2. Koval O. Slovyk suchasnoho vchytelia: terminy, shcho dopomozhut u podolanni osvitnikh vtrat. *Osvitoriia*. URL: <https://osvitoria.media/experience/slovyk-suchasnogo-vchytelya-termyny-shho-dopomozhut-u-podolanni-osvitnih-vtrat/> (дата звернення: 03.03.2024).
3. Mentalnyi stan vchiteliv pid chas viiny: rezultaty opytuvannia GoGlobal. *Osvita Ukrainy*. URL: <https://ouk.com.ua/statti/mentalnii-stand-vchiteliv-pid-chas-viini-rezyltati-opityvannia-goglobal> (дата звернення: 03.03.2024).
4. Miroshnikova A. Osvitni vtraty ukrainskykh uchniv otsiniuiut u 5,5 mlrd. dolariv: zvit Svitovoho banku. *Osvitoriia*. URL: <https://osvitoria.media/experience/osvitni-vtraty-ukrayinskykh-uchniv-otsinyuyut-u-5-5-mlrd-dolariv-zvit-svitovogo-banku/> (дата звернення: 04.03.2024).
5. Navchalni vtraty v umovakh viiny: yak uchyteliu yikh diahnostuvaty ta kompensuvaty. *Derzhavna sluzhba yakosti osvity Ukrainy*. URL: <https://sqe.gov.ua/navchalni-vtrati-v-umovakh-viyni-yak-uchi/> (дата звернення: 03.03.2024).
6. Osvita v umovakh voiennoho stanu: informatsiino-analitychnyi zbirnyk. Kyiv, DNU «Instytut osvitnoi analityky». 2022. 358 s. URL: https://iea.gov.ua/wp-content/uploads/2022/08/education-of-ukraine_2022.pdf (дата звернення: 15.02.2024).
7. Pro vchynennia Rosiiskoiu Federatsiiei henotsydu v Ukraini : Zaiava Verkhovnoi Rady Ukrainy vid 14.04.2022 r. № 2188-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2188-20#Text> (дата звернення: 04.03.2024).
8. Tsytyaty Oksena Lisovoho pro osvitu, nauku ta viinu: dobirka NUSh. *NUSh*. URL: <https://nus.org.ua/articles/tsytaty-oksena-lisovogo-pro-osvitu-nauku-ta-vijnu-dobirka-nush/> (дата звернення: 03.03.2024).

СМОРЖЕВСЬКА Оксана⁴³

Київський національний університет імені Тараса Шевченка
м. Київ, Україна

ORCID: 0000-0002-3162-7012

E-mail: smorzhevskao@knu.ua

КУЛЬТУРНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ІСТОРІЇ (НА ПРИКЛАДІ ВИКЛАДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «ХУДОЖНЯ КУЛЬТУРА В СЕРЕДНІЙ ШКОЛІ»)

У доповіді зосереджено увагу на інтерпретації творів образотворчого мистецтва. Це відбувається через призму біографічних відомостей про митця та історико-культурні умови, які впливали на написання твору. Продемонстровано важливість культурної компетентності для вчителів історії. Наголошено на її практичному значенні в умовах глобалізованого полікультурного світу.

***Ключові слова:** інтерпретація твору образотворчого мистецтва, культурна компетентність, середня школа, художня культура.*

***Cultural Competence of Future History Teachers (on the Example of Teaching the Educational Discipline «Art Culture in a Secondary School»).** The report focuses on the interpretation of works of fine art. This happens through the prism of biographical information about the artist and the historical and cultural conditions that influenced the writing of the work. The importance of cultural competence for history teachers is demonstrated. Its practical significance in the conditions of the globalized multicultural world is emphasized.*

***Keywords:** Interpretation of a Work of Fine Art, Cultural Competence, Secondary School, Artistic Culture.*

Вступ. Художня культура в шкільній освіті – важлива складова формування та розвитку естетичних смаків, уподобань шляхом засвоєння культурних здобутків людства через вивчення історії різних видів художньої творчості (літератури, музики, образотворчого мистецтва, пластики, архітектури, народного мистецтва). Вивчення художньої культури неможливе без розуміння та усвідомлення культурного різноманіття як сучасного світу, так і упродовж всього історико-культурного розвитку людства.

Мета, методи і підходи. Нормативна дисципліна «Художня культура в середній школі» є складовою циклу професійної підготовки фахівців освітньо-кваліфікаційного рівня «бакалавр», які обрали спеціалізацію «Історична дидактика». Ця дисципліна безпосередньо пов'язана з курсами «Основи шкільної історичної освіти» та «Історія української та зарубіжної культури».

Основні результати. Важливим є інтегративний підхід, що передбачає вивчення взаємодії різних видів художньої культури і пошуку міжпредметних зв'язків інших освітніх галузей та зв'язку художньої культури в середній школі із

⁴³ ©СМОРЖЕВСЬКА Оксана (SMORZHEVSKA Oksana)

соціокультурним середовищем. Необхідно виховувати здатність і вміння практично застосовувати теоретичні знання шляхом створення власного творчого продукту задля розвитку особистих мистецьких здібностей та естетичних вподобань, сприяти формуванню ключових компетентностей, насамперед культурної та соціальної, а також розв'язати таке завдання, як збагачення емоційно-естетичного досвіду студентів і студенток та особистісного розуміння мистецьких цінностей. Важливо формувати вміння бачити й розуміти, інтерпретувати людину через твори художньої культури, через мистецьку спадщину людства. Тому під час лекцій та семінарських занять особливу увагу варто приділяти інтерпретації творів образотворчого мистецтва крізь призму історичного контексту. Для прикладу можна використати:

- ❖ «Портрет мого батька» – робота юного Сальвадора Далі, 1921 р.;
- ❖ «Портрет мого померлого брата» - робота Сальвадора Далі, 1963 р.
- ❖ «Анжелос» («Молитва задля врожаю картоплі») — картина французького художника Франсуа Мілле, написана у 1857 р.;
- ❖ «Христос в Гетсиманському саду» - робота Поля Гогена, 1889 р.;
- ❖ «Моління про Чашу або Агонія в Саду» – Джованні Белліні, 1459–1465 рр.

Такий підхід у вивченні художньої культури сприяє формуванню культури почуттів та емоційного інтелекту засобами художньої культури, посилює зв'язок мистецтва з природним, культурним та соціальним середовищем людини.

Висновки. Поєднання вербальних і візуальних способів донесення інформації під час інтерпретації твору образотворчого мистецтва позитивно позначається на вдосконаленні культурної компетентності майбутніх вчителів історії. Культурна компетентність є здатність людини взаємодіяти з іншими людьми, що є носіями різних культур, та має такі компоненти: розуміння власних культурних традицій; знання різних культурних традицій і світоглядів; ставлення до культурних відмінностей; міжкультурні навички. Практичне значення культурної компетентності передбачає вміння комунікувати з людьми через культуру (знання мов, художніх традицій, релігійного різноманіття, історії та географії і т. ін).

Список використаних джерел:

1. Смержевська О. Навчально-методичний комплекс з предмету «Художня культура в середній школі» для бакалаврів денної форми навчання. Київ : ЦП «КОМПРИНТ», 2021. 46 с.

References:

1. Smorzhevska O. Navchalno-metodychnyi kompleks z predmetu «Khudozhnia kultura v serednii shkoli» dlia bakalavriv dennoi formy navchannia. Kyiv : TsP «KOMPRYNТ», 2021. 46 s.

ТОПОЛЬНИЦЬКА Юлія⁴⁴

Київський національний університет імені Тараса Шевченка
м. Київ, Україна

ORCID: 0009-0009-2425-4551

E-mail: tischenkus@gmail.com

ВИКЛАДАННЯ СЕРЕДНЬОВІЧНОЇ ІСТОРІЇ В НОВІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ШКОЛІ: ГЕНДЕРНА ТА ІНКЛЮЗИВНА ІСТОРІЯ

Проаналізовано актуальність змін у підходах до викладання в Новій українській школі (НУШ). Виокремлено ключові питання з історії середньовічної Русі-України, які потребують переосмислення й висвітлення на уроках історії у школі. Аргументовано важливість впровадження гендерної та інклюзивної історії у школі.

Ключові слова: інклюзивна та гендерна історія, інклюзивне суспільство, дискримінація, середньовічна історія, Нова українська школа.

Teaching Medieval History in New Ukrainian School: Gender and Inclusive History. The text analyzes the relevance of changes in approaches to teaching in New Ukrainian School (NUS). Key questions from the history of medieval Rus-Ukraine, that need to be reconsidered and covered in history lessons at school are singled out. The importance of the introduction of gender and inclusive history at school is argued.

Keywords: Inclusive and Gender History, Inclusive Society, Discrimination, Medieval History, New Ukrainian School (NUS).

Вступ. Проведення реформи Нової української школи передбачає зміну підходів до навчання в системі середньої освіти. Зокрема, йдеться про впровадження компетентнісного підходу до навчання, на меті якого досягнення учнями базових знань, умінь і ставлень, розвиток твердих і м'яких навичок через опанування громадянських і соціальних компетентностей у кожній освітній галузі [1; 3]. Розбудова громадянського суспільства та формування політичної нації в Україні актуалізують питання формування інклюзивного суспільства. А це можливо шляхом закладання демократичних і громадянських цінностей у системі освіти в цілому, тож активізується впровадження інклюзивної історії у школі. З огляду на широкомасштабну війну РФ проти України постала потреба в деколонізації історії України, розвінчанні російсько-радянських наративів, зміні акцентів, перегляді підходів, методики й практики викладання історії України у школі.

Мета, методи і підходи. Метою дослідження є виокремлення ключових питань гендерної та інклюзивної історії, які потребують переосмислення й висвітлення у викладанні середньовічної історії України в 7 класі НУШ. Під час дослідження використано системний підхід, методи аналізу, синтезу, актуалізації, порівняння та узагальнення.

Основні результати. ООН визначає інклюзивне суспільство як таке, що переважає расові, гендерні, класові, вікові, географічні відмінності та забезпечує

⁴⁴ ©ТОПОЛЬНИЦЬКА Юлія (TOPOLNYTSKA Yuliia)

інтеграцію, рівність можливостей, а також здатність усіх членів суспільства визначати узгоджений набір соціальних інститутів [4]. Щоб побудувати суспільство рівних можливостей, необхідно подолати всі прояви дискримінації. У державному стандарті базової середньої освіти НУШ з-поміж вимог до обов'язкових результатів навчання здобувачів освіти з громадянської та історичної освітньої галузі зазначено, що учнівство має усвідомлювати власну гідність, реалізувати власні права і свободи, поважати права і гідність інших осіб, виявляти толерантність, протидіяти проявам дискримінації, дотримувати демократичних принципів, конструктивно взаємодіяти з іншими особами [1], що і є ознаками інклюзії. Для цього під час освітнього процесу учнівство має навчитися бачити різноманіття цього світу і виявляти нульову толерантність до дискримінації. Тож викладання історії у школі має бути також інклюзивним.

Гендерна та інклюзивна історія – це не тільки про вивчення жінок або інших маргіналізованих груп у минулому. Це про те, щоб дати голос усім, хто раніше був виключений з традиційних наративів, й дослідити ці різні групи людей [5]. У контексті середньовічної історії України до таких груп належать жінки, діти, раби, непривілейовані верстви суспільства, кочові й нехристиянські спільноти, тобто всі ті, про кого у методичних матеріалах з історії Русі-України практично не говорилося або висвітлювалося у негативному ключі.

Дитиноцентричний підхід нової української школи потребує відходу від старих моделей викладання історії у школі. Державний стандарт базової середньої освіти пропонує вивчати історію в контексті взаємодії людини з природою, владою, суспільством, світом матеріальних речей та світом уявлень [1]. У сучасних навчальних модельних програмах, а відтак і в шкільних підручниках зміщено акцент з вивчення політичної (державотворчої) складової історії середньовіччя до людиноцентричної [5]. Так, у процесі викладання історії Русі-України в середній школі важливо насамперед переглянути й належно висвітлити такі питання [2]:

1. Роль жінок у різних сферах життя – економіці, політиці, релігії та культурі. Йдеться про те, як гендерні норми та очікування впливали на життя жінок, як жінки кидали виклик цим нормам. Тематика: роль княгинь, жінки в ремеслах тощо.

2. Становище дітей; дитинство в середньовіччі: повсякдення дітей різного соціального походження; вплив епохи на суспільні ролі дітей; дитинство у середньовіччі – дитинство сьогодні; зміни, що відбулися. Тематика: виховання дітей («Повчання дітям»), родинні стосунки у минулому – і сьогодні.

3. Соціальна ієрархія та нерівність – взаємодія людей з різним соціальним статусом, етнічною приналежністю та релігійними переконаннями, вплив соціальних норм та інституцій на їхнє життя. Тематика: соціальна ієрархія, гендерна нерівність, рабство та работоргівля тощо.

4. Багатоетнічність, полікультурність, поліконфесійність Русі. Люди з різним етнічним походженням та релігійними переконаннями жили та взаємодіяли одне з одним. У цьому контексті необхідно наголосити на важливості переосмислення ролі кочових, зокрема тюркських народів, у державотворчих, соціально-економічних і культурних процесах середньовічної Русі-України. Актуальним є питання висвітлення історії Криму та етногенезу його корінних народів, зокрема кримськотатарського етносу. Постає гостра потреба у відході від старих російсько-радянських наративів і мітів: про виключно негативний досвід взаємовідносин між слов'янським і кочовим середньовічним світом; варварський характер кримськотатарського етносу; споконвічне ворогування між українським і кримськотатарським народами. Тематика: етноси українських земель, релігії в Русі, взаємодії між різними релігіями та народами, розмаїття культур Русі-України.

Висновки. Розбудова демократичного, інклюзивного суспільства, а також формування політичної нації в Україні потребують якісних змін у системі освіти та зміщенні акцентів із знаннєвого компонента до формування компетентностей і м'яких навичок. Нині першочерговим є завдання звільнитися від ворожих російсько-радянських наративів у методиці та практиці викладання середньовічної історії України в школі. Мова йде про впровадження інклюзії у дослідження і викладання історії, що дасть змогу інакше подивитися на минуле і допоможе зрозуміти, що означало бути людиною у середньовіччі, незалежно від того, ким ця людина була.

Список використаних джерел:

1. Державний стандарт базової середньої освіти. *Міністерство освіти і науки України*. URL: <http://surl.li/szlx> (дата звернення: 25.04.2024).
2. Історія України : підруч. для 7 кл. закл. загал. серед. освіти / О. Панарін, А. Макаревич, О. Охріменко, Ю. Топольницька. Київ : Літера ЛТД, 2024.
3. Про освіту : Закон України від 05.09.2017 № 2145-VIII. *Офіційний сайт Верховної Ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> (дата звернення: 25.04.2024).
4. Vision for an Inclusive Society. Desa, 2009. 51 p. URL: <https://www.un.org/esa/socdev/documents/compilation-brochure.pdf> (date of assess: 25.04.2024).
5. Weikert K., Woodacre E. Gender and Status in the Medieval World. *Historical Reflections*. 2016. № 42(1). P. 1–7. DOI: <https://doi.org/10.3167/hrrh.2016.420101>.

References:

1. Derzhavnyi standart bazovoi serednoi osvity. *Ministerstvo osvity i nauky Ukrainy*. URL: <http://surl.li/szlx> (data zvernennia: 25.04.2024).
 2. Istoriiia Ukraïny : pidruch. dlia 7 kl. zakl. zahal. sered. osvity / O. Panarin, A. Makarevych, O. Okhrimenko, Yu. Topolnytska. Kyïv : Litera LTD, 2024.
 3. Pro osvitu : Zakon Ukrainy vid 05.09.2017 № 2145-VIII. *Ofitsiinyi sait Verkhovnoi Rady Ukrainy*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> (data zvernennia: 25.04.2024).
 4. Vision for an Inclusive Society. Desa, 2009. 51 p. URL: <https://www.un.org/esa/socdev/documents/compilation-brochure.pdf> (date of assess: 25.04.2024).
 5. Weikert K., Woodacre E. Gender and Status in the Medieval World. *Historical Reflections*. 2016. № 42(1). P. 1–7. DOI: <https://doi.org/10.3167/hrrh.2016.420101>.
-

СНАЙКІВСКА Mariia⁴⁵

Ternopil Professional College

Open International University of Human Development «Ukraine»

Ternopil, Ukraine

ORCID: 0009-0009-9446-6031

E-mail: mary_smyrnova@ukr.net

INTELLECTUALIZATION AS THE USE OF INFORMATION TECHNOLOGIES TO INCREASE THE LEVEL OF INTELLECTUAL DEVELOPMENT OF THE SOCIETY*

This report highlights the important aspects of the development of the information society and emphasizes the key role of information and communication technologies in this process. The essence of the concepts of informatization and intellectualization of society is also determined. The importance of information technologies in increasing the level of intellectual potential of society is highlighted. The importance of further studies of this issue is substantiated.

Keywords: Intellectualization of Society, Intelligence, Informatization, Information, Knowledge, Information Society, Information and Communication Technologies.

Інтелектуалізація як використання інформаційних технологій для підвищення рівня інтелектуального розвитку суспільства. У доповіді висвітлено важливі аспекти розвитку інформаційного суспільства та наголошено на ключовій ролі інформаційно-комунікаційних технологій у цьому процесі. Визначено також суть понять інформатизації та інтелектуалізації суспільства. Акцентовано на важливості інформаційних технологій у підвищенні рівня інтелектуального потенціалу суспільства. Обґрунтовано доцільність подальшого вивчення цієї проблематики. Інформаційно-комунікаційні технології є основою для динамічних трансформацій у суспільстві. Упровадження таких технологій є величезним потенціалом у підвищенні інтелектуального розвитку суспільства та створенні умов для подальшого прогресу, що сприяє фундаментальним змінам у різних сферах людської діяльності та потребує серйозної уваги як науковців і фахівців, так і всього суспільства. Інтелектуалізація – необхідний етап на шляху до будівництва інформаційної цивілізації, що сприяє розвитку економіки та підвищенню рівня інтелектуального розвитку суспільства. Пріоритетною передумовою інтелектуалізації суспільства є процес інформатизації, що закладає її основні підвалини, адже остання сприяє найбільш ефективному задоволенню інформаційних потреб.

Ключові слова: інтелектуалізація суспільства, інтелект, інформатизація, інформація, інформаційне суспільство, інформаційно-комунікаційні технології.

Introduction. Nowadays humanity faces a difficult task – the development of an information society, which should expand the achievements of previous socio-economic formations and create new benefits, as well as contribute to the further development of these achievements. Information is key to the development of the economy and raising the level of the intellectual potential of society. Ukraine has

⁴⁵ ©СНАЙКІВСКА Марія (СНАЙКІВСКА Mariia)

* Матеріали опубліковано в авторській редакції (The materials are published in the author's edition)

significant intellectual potential in various sectors of the economy, which contributes to economic growth and enrichment of cultural and spiritual life. Innovations, scientific achievements, inventions and creative achievements of Ukrainians help our country occupy an important place in the world scientific and technological progress. Moreover, one of the most important directions of state policy in Ukraine is the informatization and intellectualization of society, which allows it to approach international standards of intellectual development and technological progress, and that is why these topics are relevant for deeper research.

The main results. According to the modern concept of information society development in Ukraine, informatization is «a set of interconnected organizational, legal, political, social, economic, scientific, technical, production processes built on the basis of the use of modern computing and communication technology, information systems, networks, resources and information technologies aimed at realizing the rights of citizens and society in meeting information needs» [6].

The main step on the way from the informatization of society to the construction of an information civilization should be the process of intellectualization. It is thanks to it that modern society can reach a qualitatively new stage of its development. In this context, special attention is paid to information and communication technologies (ICT) and innovative opportunities, which will undoubtedly contribute to economic growth [4]. The intellectualization of society should be considered as a process of strengthening the role of the results of the use of human intellectual abilities for social development, improving living conditions and stimulating further progress [1].

Modern scientists, such as V. Babenko, K. Beliakov, V. Vrublevskyi, O. Dzioban, A. Kolodiuk, O. Lysenko, V. Pylypchuk, V. Poperechniuk and others studied this problem.

Scientist K. Beliakov considers «intellectualization» as the final stage and the main goal of informatization of society, noting that «intellectualization is a complex hypersystem of types and subtypes of human activity, which is based on labor, socio-political, educational, socio-cultural activities, as well as leisure» [2].

Ukrainian researchers O. Dzioban and V. Pylypchuk define intellectualization as increasing the importance of intellectual work and creativity in all spheres of life and production. They note that informatization can occur without intellectualization, but intellectualization is impossible without informatization [3].

According to the definition of the researcher V. Poperechniuk, intellectualization is a continuous and dynamic process aimed at the acquisition of new knowledge by an individual with the aim of their further use and creation of new ones. He defines the intellectualization of society as «a set of organizational, legal, economic, political, social, cultural measures of both state and non-state institutions, aimed at increasing the general level of education, intellectual, creative, scientific, cultural and spiritual potential of man

and society, which is implemented through the dissemination and popularization of ICT, as well as their high-quality content. It is the basis for the harmonious, versatile development of the individual, the formation of critical thinking in him and the encouragement of cognitive processes of the surrounding reality».

The concept of «intellectualization» is considered in broad and narrow senses. In a narrow sense, the intellectualization of society is an increase in the level of intellectual development of a person for the purpose of his social and economic well-being based on his involvement in the sphere of non-material production. In a broad sense, the intellectualization of society is understood as one of the prerequisites for the development of the information society, which involves the large-scale involvement of the population in the processing, use and production of new knowledge [4].

The process of informatization and the intensive introduction of information and communication technologies into the life of society, the development of digital rights of citizens and the creation of opportunities for convenient receipt of administrative services via the Internet contribute to the spread of information and communication technologies among a larger number of people. This contributes to the growth of trust in the authorities and the Internet, saves time and allows you to solve urgent situations without leaving your home. It is obvious that this opens up positive opportunities for increasing the intellectual development of the population, especially in the context of using information and communication technologies to acquire new knowledge and personal growth [5].

Conclusions. Information and communication technologies are the basis for dynamic transformations in society. Their implementation has a huge potential for increasing the intellectual development of society and creating conditions for further progress, which contributes to fundamental changes in various spheres of human activity and requires serious attention not only from scientists and specialists, but also from all members of society. Intellectualization is a necessary stage on the way to building an information civilization, which contributes to the development of the economy and increasing the level of intellectual development of society. A necessary precondition for the intellectualization of society is the process of informatization, which lays its basic foundations, because the latter contributes to the most effective satisfaction of information needs.

Список використаних джерел:

1. Антохов А. А. Інтелектуалізація суспільства та розвиток регіональної економіки: взаємозв'язок та протиріччя. *Економічний форум*. 2014. № 4. С. 64–70.
2. Беляков К. І. Організаційно-правове та наукове забезпечення інформатизації в Україні: проблеми теорії та практики : автореф. дис. ... д-ра юрид. наук: спец. 12.00.07 «Адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право» / К. І. Беляков; Національна академія наук України; Інститут держави і права ім. В. М. Корецького. Київ, 2009. 41 с.
3. Дзьобань О. П. Інформаційне суспільство: філософсько-правовий вимір: монографія / Пилипчук В.Г., Дзьобань О.П. Ужгород : ТОВ «ІВА», 2014. 292 с.

4. Концепція Національної програми інформатизації [Електронний ресурс]: схвалена Законом України «Про Концепцію Національної програми інформатизації» від 4 лютого 1998 року N 75/98-ВР // із змін., внес. згідно із Законами України: за станом на 11.08.2013 р. URL : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/75/98-%D0%B2%D1%80>.
5. Поперечнюк В. М. Інтелектуалізація суспільства як правова категорія: теоретичний аналіз дефініції. *Науковий вісник Ужгородського національного університету: Серія: Право*. Ужгород: Видавничий дім «Гельветика», 2015. Вип. 30. Т. 2. С. 58–61.
6. Свиначук В. М. Перспективи інтелектуалізації суспільства в контексті створення Міністерства цифрової трансформації України. *Інформація і право*. 2020. № 4 (35). С. 147–150.

References:

1. Antokhov A. A. Intelektualizatsiia suspilstva ta rozvytok rehionalnoi ekonomiky: vzaiemozviazok ta protyrichchia. *Ekonomichnyi forum*. 2014. № 4. S. 64–70.
2. Bieliakov K. I. Orhanizatsiino-pravove ta naukove zabezpechennia informatyzatsii v Ukraini: problemy teorii ta praktyky : avtoref. dys. ... d-ra yuryd. nauk: spets. 12.00.07 «Administratyvne pravo i protses; finansove pravo; informatsiine pravo» / K. I. Bieliakov; Natsionalna akademiia nauk Ukrainy; Instytut derzhavy i prava im. V. M. Koretskoho. Kyiv, 2009. 41 s.
3. Dzoban O. P. Informatsiine suspilstvo: filofsko-pravovyi vymir: monohrafiia / Pylypchuk V. H., Dzoban O. P. Uzhhorod : TOV «IVA», 2014. 292 s.
4. Kontseptsiiia Natsionalnoi prohramy informatyzatsii [Elektronnyi resurs]: skhvalena Zakonom Ukrainy «Pro Kontseptsiiu Natsionalnoi prohramy informatyzatsii» vid 4 liutoho 1998 roku N 75/98-VR // iz zmin., vnes. zghidno iz Zakonamy Ukrainy: za stanom na 11.08.2013 r. URL : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/75/98-%D0%B2%D1%80>.
5. Poperechniuk V. M. Intelektualizatsiia suspilstva yak pravova katehoriia: teoretichnyi analiz definitsii. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnoho universytetu: Serii: Pravo. Uzhhorod: Vydavnychiy dim «Helvetyka»*, 2015. Vyp. 30. T. 2. S. 58–61.
6. Ssynarchuk V. M. Perspektyvy intelektualizatsii suspilstva v konteksti stvorennia Ministerstva tsyvrovoi transformatsii Ukrainy. *Informatsiia i pravo*. 2020. № 4 (35). S. 147–150.

ЧЕПЕЛЬ Роман⁴⁶

Київський національний університет імені Тараса Шевченка
м. Київ, Україна

ORCID: [0009-0006-0957-1768](https://orcid.org/0009-0006-0957-1768)

E-mail: roma_chepel007@knu.ua

РОЛЬ УЧИТЕЛЯ ІСТОРІЇ В РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ ЗДОБУВАЧІВ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ ІНТЕРАКТИВНИМИ ЗАСОБАМИ НАВЧАННЯ

Українська освітня система в умовах воєнного стану постає перед важливим завданням – реалізацією реформ та інновацій. Використання інтерактивних ігор та онлайн-ресурсів, створення міжнародних українських шкіл та підтримка культури в сім'ях сприяють зміцненню української ідентичності та забезпечують кращі умови для розвитку кожної української дитини.

Ключові слова: освіта, воєнний стан, інтерактивні ігри, міжнародні школи, культурна підтримка.

The Role of the History Teacher in Development of National Identity of General Secondary Education Students Using Interactive Learning Tools. The Ukrainian educational system

⁴⁶ ©ЧЕПЕЛЬ Роман (CHEPEL Roman)

in the conditions of martial law is faced with an important task of reforms and innovations. The use of interactive games and online resources, the creation of international Ukrainian schools and the support of culture in families contribute to the strengthening of Ukrainian identity and provide better conditions for the development of every Ukrainian child.

Keywords: Education, Wartime, Interactive Games, International Schools, Cultural Support.

Вступ. Роль педагога в XXI столітті має не менш важливе значення, ніж у попередні століття. Адже він є не лише передавачем знань, а й лідером, вихователем і партнером у навчанні, що стимулює розвиток особистості та забезпечує її підготовку до складних викликів сучасного світу. В умовах воєнного стану українська освітня система стикається з викликами, що потребують негайного розв'язання. Необхідно забезпечити якісне навчання учнів, зберегти й зміцнити національну ідентичність та забезпечити їм доступ до освіти, незалежно від умов та місця проживання. Зазначимо, що учні, які виїхали за кордон, також мають брати участь у процесі формування української ідентичності незалежно від того, де вони перебувають фізично. Важливо, щоб українські вчителі не втрачали зв'язок з ними у збереженні культурної спадщини, мови та традицій українського народу. Створення міжнародних українських шкіл та підтримка української культури в родинях є важливими стратегічними завданнями України на майбутнє з метою збереження та розвитку національної ідентичності серед українців, які перебувають за кордоном.

Укладена угода МОН України з Фондом у сфері освіти в надзвичайних ситуаціях Education Cannot Wait про виділення міжнародного гранту МОН України у розмірі 18 млн доларів є вагомим кроком у відновленні та розвитку освітньої системи України в умовах воєнного стану [2]. Цей грант може бути використаний для реконструкції зруйнованих шкіл. За даними МОН України, «3798 закладів освіти постраждали від бомбардувань та обстрілів, 365 з них зруйновано повністю» [1]. Важливо, щоб учасники освітнього процесу мали необхідне обладнання та психологічну підтримку.

Створення міжнародних українських шкіл, підтримка української культури в родинях сприятимуть зміцненню зв'язків української діаспори з батьківщиною та збереженню національної ідентичності.

Зазначені вище завдання мають стратегічне значення для майбутнього української освіти, оскільки забезпечуватимуть кращі умови для розвитку кожної української дитини. А учитель історії має відігравати провідну роль у цьому контексті, застосовуючи інноваційні підходи та ефективні методики задля створення адаптивного середовища з формування національної ідентичності в учнів, зокрема засобами інтерактивного навчання.

Мета, методи і підходи. Метою дослідження є вивчення можливостей використання інтерактивних ігор та онлайн-ресурсів для покращення якості навчання історії в умовах війни. Для досягнення цієї мети використано методи аналізу літератури, огляд наукових робіт та практичні дослідження в галузі педагогіки та історії.

Основні результати. Науково-пізнавальні інтерактивні ігри є потужним інструментом для поліпшення якості викладання уроків історії. Використання різних педагогічних підходів в освітньому процесі, у тому числі й інтерактивних методів, матиме певне значення для розвитку національної ідентичності здобувачів загальної середньої освіти. Зокрема, інтерактивні завдання на онлайн-платформах можуть бути ефективно розв'язані із застосуванням такого інструменту, як Wordwall [4], що дасть змогу для створення різноманітних вправ та ігор для учнів. Важливо також використовувати такі ресурси, як Learning.ua [3], що є найбільшою освітньою онлайн-платформою, яка забезпечує можливість пропонувати учням інтерактивні завдання, ігри, цікаві задачі.

«Учні можуть отримати доступ до цифрових книг та будь-якого інтерактивного вмісту на mozaWeb, який використовується під час уроків. За допомогою 3D-сцен, відео, інтерактивних вправ та цифрових уроків вони можуть легко здобути знання та засвоїти навчальний матеріал та набувати навички й вдосконалювати здобуті знання в ігровій формі за допомогою інструментів та ігор» [5]. Адже ігри сприяють й інтерактивному навчанню історії України та світу, що дає змогу залучити учнів до вивчення минулого та поглибити розуміння історичних подій і процесів.

Використання інтерактивних ігор та онлайн-ресурсів може значно поліпшити якість навчання в умовах воєнного стану. Ці інструменти сприяють активізації освітнього процесу, залученню учнів до вивчення історії та розвитку їхньої національної ідентичності.

Висновки. Отже, українська освітня система в XXI столітті стикається з викликами війни, але реформи та інновації є ключовими завданнями для майбутнього. Використання інтерактивних ігор та онлайн-ресурсів сприяє поглибленню знань здобувачів загальної середньої освіти.

Створення міжнародних українських шкіл і підтримка культур и в родинях зміцнюватимуть роль учителя історії у формуванні національної ідентичності здобувачів загальної середньої освіти. З цією метою важливо спрямовувати зусилля на створення кращих умов для розвитку кожної української дитини з використанням ефективних методик і технологій новочасного цифрового простору.

Список використаних джерел:

1. Знищені школи. *Міністерство освіти і науки України*. URL: <https://saveschools.in.ua/> (дата звернення: 29.03.2024).
2. Лісовий підписав з ЮНІСЕФ угоду: українська освіта отримає грант на \$18 мільйонів. *Укрінформ*. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-society/3838997-lisovij-pidpisav-v-oon-ugodu-ukrainska-osvita-otrimae-grant-na-18-miljoniv.html> (дата звернення: 29.03.2024).
3. Освітня платформа. *Learning*. URL: <https://learning.ua/> (дата звернення: 29.03.2024).
4. Простий спосіб для створення власних навчальних ресурсів. *Wordwall*. URL: <https://wordwall.net/uk> (дата звернення: 29.03.2024).
5. Цифрова освіта та навчання від Mozaik. *Mozaweb*. URL: <https://ua.mozaweb.com/uk/index.php> (дата звернення: 29.03.2024).

References:

1. Znyshcheni shkoly. Ministerstvo osvity i nauky Ukrainy. URL: <https://saveschools.in.ua/> (data zvernennia: 29.03.2024).
2. Lisovyi pidpysav z YuNISEF uhodu: ukrainska osvita otrymaie hrant na \$18 milioniv. Ukrinform. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-society/3838997-lisovij-pidpisav-v-oon-ugodu-ukrainska-osvita-otrimae-grant-na-18-miljoniv.html> (data zvernennia: 29.03.2024).
3. Osvitnia platforma. Learning. URL: <https://learning.ua/> (data zvernennia: 29.03.2024).
4. Prostyi sposib dlia stvorennia vlasnykh navchalnykh resursiv. Wordwall. URL: <https://wordwall.net/uk> (data zvernennia: 29.03.2024).
5. Tsyfrova osvita ta navchannia vid Mozaik. Mozaweb. URL: <https://ua.mozaweb.com/uk/index.php> (data zvernennia: 29.03.2024).

СУЧАСНІ ПІДХОДИ НАУКОВИХ ІНФОРМАЦІЙНИХ ЦЕНТРІВ І БІБЛІОТЕК У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ СИСТЕМНОЇ ОСВІТНЬОЇ АНАЛІТИКИ ТА СОЦІАЛЬНИХ КОМУНІКАЦІЙ

Contemporary Approaches of Scientific Information Centers and
Libraries to Provide Systemic Educational Analytics and Social Communications

БЕРЕЗІВСЬКА Лариса⁴⁷

Державна науково-педагогічна бібліотека України імені В. О. Сухомлинського
НАПН України, м. Київ, Україна

ORCID: 0000-0002-5068-5234

E-mail: lberezivska@ukr.net

ЕЛЕКТРОННІ РЕСУРСИ ЯК ЕФЕКТИВНА ФОРМА ПОШИРЕННЯ ПЕДАГОГІЧНОЇ БІОГРАФІЧНОЇ ІНФОРМАЦІЇ В КОНТЕКСТІ ВІДКРИТОЇ НАУКИ

Розкрито значення електронних ресурсів у поширенні педагогічної біографічної інформації у контексті відкритої науки. Наголошено на ролі відділу педагогічного джерелознавства та біографістики Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В. О. Сухомлинського у створенні електронного ресурсу «Видатні педагоги України та світу» та онлайн-проектів. Аргументовано, що біографічні електронні ресурси сприяють національній самоідентифікації українців.

Ключові слова: електронні ресурси, педагогічна біографіка, відкрита наука, Державна науково-педагогічна бібліотека України імені В. О. Сухомлинського.

Electronic Resources as an Effective Form of Dissemination of Pedagogical Biographical Information in the Context of Open Science. The article reveals the importance of electronic resources in the dissemination of pedagogical biographical information in the context of open science. The role of the Department of Pedagogical Source Studies and Biographical Studies of the V. Sukhomlynskyi State Scientific and Educational Library of Ukraine in the creation of the electronic resource «Outstanding Educators of Ukraine and the World» and online projects has been noted. It has been argued that biographical electronic resources contribute to the national self-identification of Ukrainians.

Keywords: Electronic Resources, Pedagogical Biography, Open Science, V. Sukhomlynskyi State Scientific and Educational Library of Ukraine.

Вступ. Із вірою в перемогу України над рф активно діє наукова установа «Державна науково-педагогічна бібліотека України імені В. О. Сухомлинського» (далі – ДНПБ) Національної академії педагогічних наук України. Історико-освітні розвідки провадить відділ педагогічного джерелознавства та біографістики, зокрема створює цифровий ресурс «Видатні педагоги України та світу», а на його основі реалізовує кілька онлайн-проектів у межах планового наукового дослідження «Педагогічна біографіка в інформаційному освітньо-науковому просторі України» (2023–2025)».

Мета, методи і підходи. Мета – розкрити значення електронних ресурсів для поширення педагогічної біографічної інформації в освітньо-науковому

⁴⁷ ©БЕРЕЗІВСЬКА Лариса (BEREZIVSKA Larysa)

просторі в контексті відкритої науки. Для реалізації мети використано теоретичні та емпіричні дослідницькі методи.

Основні результати. Передусім зазначимо, що електронні ресурси є ефективною формою поширення педагогічного біографічного знання. Цифровий ресурс «Видатні педагоги України і світу» є складником вебпорталу ДНПБ. (<https://dnpb.gov.ua/ua/informatsiyno-bibliohrafichni-resursy/vydatni-pedahohy/>), що забезпечує легкий доступ до інформації, сприяє прозорості та співпраці освітньо-наукової спільноти. Наукові, науково-педагогічні й педагогічні працівники, здобувачі освіти можуть широко використовувати цей ресурс у наукових дослідженнях і освітній практиці, а також ділитися біографічною інформацією про відомих освітян минулого задля збереження історичної пам'яті.

Ресурс містить біографічну й бібліографічну інформацію про понад 80 українських і закордонних освітян. Завдяки відкритому доступу кількість відвідувань ресурсу постійно зростає. У 2023 р. відбулося близько 56 тис. переглядів з різних країн світу: США (1312); Польща (953); Німеччина (853); Нідерланди (421); Велика Британія (319); Чехія (256); Франція (255); Італія (184); Ірландія (183) [1; 3; 5].

Для надання відкритого доступу до біографічної інформації доцільно використовувати можливості соціальної мережі Facebook (<https://www.facebook.com/dnpb.gov.ua>). На основі електронного ресурсу «Видатні педагоги України та світу» реалізуємо три онлайн-проекти під хештегами #працюємо_для_перемоги: «Ми стоїмо на плечах наших попередників: Видатні педагоги-ювіляри» (<https://tinyurl.com/yt9bhh44>), «Педагоги України: пам'ятаємо, шануємо!» (<https://tinyurl.com/5n9x9csb>), «Українські педагоги про національно-патріотичне виховання» (<https://dnpb.gov.ua/ua/?news=38366>). Перший ресурс пропонує широкому загалу освітян і науковців повнотекстові твори українських і світових педагогів-ювілярів для ознайомлення, обговорення й використання. Другий щомісяця ознайомлює зі сторінками електронного ресурсу, які інтегрують біографічну та бібліографічну інформацію про персоналію [2, 4]. Третій щомісяця презентує цитати про національно-патріотичне виховання з праць педагогів, тексти яких є в ДНПБ.

Висновки. Отже, головною метою електронних біографічних ресурсів є ознайомлення суспільства з історією української та закордонної освіти крізь призму біографій. Запропоновані ресурси є ефективним засобом забезпечення відкритого доступу до біографічної інформації різних верств українського суспільства та міжнародної спільноти. Під час російсько-української війни біографічні електронні ресурси сприяють національній самоідентифікації українців.

Список використаних джерел:

1. Березівська Л. Д. Електронний ресурс «Видатні педагоги України та світу» як форма представлення педагогічної біографіки в освітньо-науковому просторі. *Педагогічна біографіка та біографістика в сучасному науково-інформаційному просторі* : зб. матеріалів VII Всеукр. наук.-методол. семінару з історії освіти, м. Київ, 20 трав. 2022 р. / НАПН України, Від-ня філософії освіти, заг. та дошк. педагогіки, ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського та ін. Вінниця, 2022. С. 9–11. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/730864/> (дата звернення: 18.03.2024).
2. Березівська Л. Д. Онлайн-проекти як форма поширення педагогічного біографічного знання в освітньо-науковому просторі. *Бібліотека. Наука. Комунікація. Інноваційні трансформації ресурсів і послуг*: матеріали Міжнар. наук. конф., м. Київ, 4–6 жовт. 2022 р. / НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського, Асоц. б-к України. Київ, 2022. С. 424–426. URL: <http://irbis-nbuv.gov.ua/everlib/item/er-0004349> (дата звернення: 18.03.2024).
3. Berezivska L. Electronic Resources as an Efficient Form of Dissemination of History of education in Ukraine during the war. *Il patrimonio storico-educativo come fonte per la Public History of Education. Tra buone pratiche e nuove prospettive* : book of abstracts del III Congr. della Società Italiana per lo Studio del Patrimonio Storico-Educativo, t. Milano, 14–15 dic. 2023) / Univ. di Macerata ; a cura di A. Ascenzi, G. Bandini, C. Ghizzoni. Macerata, 2023. P. 49–51.
4. Berezivska L. D., Mikhno O. P., Pinchuk O. P. Online projects as a form of spreading pedagogical biographical knowledge in the educational and scientific space in the context of open science. *Inform. Technologies and Learning Tools*. 2023. Vol. 97, No. 5. P. 1–17. URL: <https://doi.org/10.33407/itlt.v97i5.5240> (date of appeal: 18.03.2024).
5. Berezivska L. D., Pinchuk O. P., Hopta S. M., Demyda Y. F., Sereda K. V. Creation of information and bibliographic resource «Outstanding educators of Ukraine and the world» and its influence on the development of digital humanities. *Inform. Technologies and Learning Tools*. 2022. Vol. 87, No. 1. P. 1–17. URL: <https://doi.org/10.33407/itlt.v87i1.4825> (date of appeal: 18.03.2024).

References:

1. Berezivska L. D. Elektronnyi resurs «Vydatni pedahohy Ukrainy ta svitu» yak forma predstavlennia pedahohichnoi biohrafiky v osvitno-naukovomu prostori. *Pedahohichna biohrafika ta biohrafistyka v suchasnomu naukovoinformatsiynomu prostori* : zb. materialiv VII Vseukr. nauk.-metodol. seminaru z istorii osvity, m. Kyiv, 20 trav. 2022 r. / NAPN Ukrainy, Vid-nia filosofii osvity, zah. ta doshk. pedahohiky, DNPB Ukrainy im. V. O. Sukhomlynskooho ta in. Vinnytsia, 2022. S. 9–11. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/730864/> (data zvernennia: 18.03.2024).
 2. Berezivska L. D. Onlain-proiekyt yak forma poshyrennia pedahohichnoho biohrafichnoho znannia v osvitno-naukovomu prostori. *Biblioteka. Nauka. Komunikatsiia. Innovatsiini transformatsii resursiv i posluh*: materialy Mizhnar. nauk. konf., m. Kyiv, 4–6 zhovt. 2022 r. / NAN Ukrainy, Nats. b-ka Ukrainy im. V. I. Vernadskoho, Asots. b-k Ukrainy. Kyiv, 2022. S. 424–426. URL: <http://irbis-nbuv.gov.ua/everlib/item/er-0004349> (data zvernennia: 18.03.2024). Berezivska L. Electronic resources as an efficient form of dissemination of History of education in Ukraine during the war. *Il patrimonio storico-educativo come fonte per la Public History of Education. Tra buone pratiche e nuove prospettive* : book of abstracts del III Congr. della Società Italiana per lo Studio del Patrimonio Storico-Educativo, t. Milano, 14–15 dic. 2023) / Univ. di Macerata ; a cura di A. Ascenzi, G. Bandini, C. Ghizzoni. Macerata, 2023. P. 49–51.
 3. Berezivska L. D., Mikhno O. P., Pinchuk O. P. Online projects as a form of spreading pedagogical biographical knowledge in the educational and scientific space in the context of open science. *Inform. Technologies and Learning Tools*. 2023. Vol. 97, No. 5. P. 1–17. URL: <https://doi.org/10.33407/itlt.v97i5.5240> (date of appeal: 18.03.2024).
 4. Berezivska L. D., Pinchuk O. P., Hopta S. M., Demyda Y. F., Sereda K. V. Creation of information and bibliographic resource «Outstanding educators of Ukraine and the world» and its influence on the development of digital humanities. *Inform. Technologies and Learning Tools*. 2022. Vol. 87, No. 1. P. 1–17. URL: <https://doi.org/10.33407/itlt.v87i1.4825> (date of appeal: 18.03.2024).
-

ПОНОМАРЕНКО Лариса ⁴⁸

Державна науково-педагогічна бібліотека України імені В. О. Сухомлинського
НАПН України, м. Київ, Україна

ORCID: 0000-0002-4388-274X

E-mail: larisa_dnpb@ukr.net

СТВОРЕННЯ ВІРТУАЛЬНОГО КОМУНІКАЦІЙНОГО СЕРЕДОВИЩА ДЛЯ ПРОФЕСІЙНОГО РОЗВИТКУ ФАХІВЦІВ ОСВІТЯНСЬКИХ БІБЛІОТЕК

Досліджено діяльність ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського щодо створення віртуального комунікаційного середовища, що сприятиме професійному розвитку фахівців освітнянських бібліотек. Виокремлено основні напрями діяльності: формування електронного соціально значущого інформаційного ресурсу методичного характеру, надання консультаційної допомоги в онлайн-режимі, організація та проведення заходів з підвищення фахового рівня бібліотекарів на платформах Google Meet та Zoom.

Ключові слова: Державна науково-педагогічна бібліотека України імені В. О. Сухомлинського НАПН України, інформаційні ресурси, консультаційна допомога, науково-методичний супровід.

Creation of a Virtual Communication Environment for Professional Development of Educational Library Specialists. The activity of V. Sukhomlynskyi State Scientific and Educational Library of Ukraine related to the creation of a virtual communication environment, aimed at the professional development of educational libraries specialists, was studied. The main areas of activity are highlighted: the creation of a methodical information resource, the provision of online consulting assistance, the organization and holding of events to improve the professional level of librarians on the Google Meet and Zoom platforms.

Keywords: V. Sukhomlynskyi State Scientific and Educational Library of Ukraine, Electronic Resources, consulting assistance, scientific and methodological support.

Вступ. Пандемія надала поштовху цифровізації бібліотечної галузі, усвідомлення необхідності розроблення альтернативних онлайн-форматів соціокультурної діяльності, розвитку інформаційних ресурсів різного типу. В умовах воєнного стану та сучасних глобалізаційних викликів традиційні функції бібліотек набувають нового значення. З перших днів російського вторгнення бібліотеки різного відомчого підпорядкування та різних рівнів (обласні, міські, сільські) розпочали опір на культурно-освітньому фронті. У багатьох бібліотеках нині працюють волонтерські центри, проводяться психологічні тренінги та тренінги з домедичної допомоги, діють платформи для вдосконалення української мови та поглиблення знань з історії України тощо [3].

Мета, методи і підходи. Метою дослідження є вивчення діяльності ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського (далі – ДНПБ) щодо створення віртуального комунікаційного середовища для забезпечення професійного розвитку фахівців

⁴⁸ ©ПОНОМАРЕНКО Лариса (PONOMARENKO Larisa)

освітянських бібліотек. Проблему актуалізовано в контексті виконання прикладного наукового дослідження «Освітянські бібліотеки як суб'єкт проектування освітнього середовища в умовах цифровізації» (2023–2025). У процесі дослідження застосовувалися загальнонаукові методи аналізу, синтезу та узагальнення вихідної інформації, що дало можливість розкрити та узагальнити основні напрями створення віртуального професійного комунікаційного середовища.

Основні результати. ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського відповідно до Положення про мережу освітянських бібліотек МОН України та НАПН України (2003) здійснює науково-методичний супровід діяльності цієї мережі. З початком пандемії Covid-19 мережа освітянських бібліотек МОН України і НАПН України зіткнулася з викликами швидкої перебудови бібліотечної діяльності, масштабного упровадження цифрових технологій, забезпечення якісного доступу до інформаційних ресурсів.

Повномасштабне вторгнення рф на територію України та активні воєнні дії спричинили серйозну гуманітарну кризу та прискорили процеси оптимізації науково-методичного забезпечення мережі освітянських бібліотек шляхом створення віртуального комунікаційного середовища. З перших днів війни було забезпечено безперервне функціонування вебпорталу ДНПБ і сторінки бібліотеки у соціальній мережі Фейсбук, підвищення спротиву російській збройній агресії та інформаційній війні, здійснювалося науково-інформаційне забезпечення сфери освіти, педагогіки та психології тощо.

Офіційний вебпортал ДНПБ (<http://dnpb.gov.ua/ua/>) інформує про всі напрями діяльності установи, представляє її ресурси, інноваційні послуги, різні види бібліографічної, реферативної й аналітичної інформації, що зумовило підвищення оперативності та якості науково-інформаційного забезпечення сфери освіти й науково-методичного супроводу мережі освітянських бібліотек [1, с. 399].

У діяльності ДНПБ щодо створення віртуального комунікаційного середовища виокремлено кілька важливих напрямів.

Перший напрям – *формування електронного соціально значущого інформаційного ресурсу методичного характеру.*

Триває робота зі створення інформаційних ресурсів, що сприяють формуванню професійної компетентності фахівців освітянських бібліотек. Систематично здійснюється нарощення електронного ресурсу рубрики «Бібліотечному фахівцю», зокрема сторінок «Бібліотеки в реаліях війни» (<https://dnpb.gov.ua/ua/biblioteku-v-realiyakh-viyny/>), «На допомогу професійній самоосвіті» (<https://dnpb.gov.ua/ua/na-dopomogu-profesijnij->

самоосвіті). Структура сторінки «На допомогу професійній самоосвіті» [4] містить підрубрики «Методичні, бібліографічні та інші видання», «Постійно діючий науково-методологічний семінар «Наукова бібліотека та якість сучасної освіти», «Бібліотекознавчий лекторій», «Дистанційна самоосвіта бібліотекарів», «Інформаційна та медіаграмотність», «Патріотичне виховання», «Бібліотека Нової української школи». На сторінці «Методичні, бібліографічні та інші видання» надано доступ до повнотекстових електронних версій професійних видань, підготовлених ДНПБ у серії «На допомогу професійній самоосвіті фахівців освітянських бібліотек» (налічує 28 видань), методичних рекомендацій, оглядів, списків.

Успішно розвивається онлайн-проект «Дистанційна самоосвіта бібліотечних працівників» (<https://dnrb.gov.ua/ua/23614-2/>), який наповнюється актуальними професійними онлайн-ресурсами: відеозаписами вебінарів, лекцій, презентацій, інформацією щодо інноваційних проєктів. За 2023 р. ресурсами проєкту скористалися близько 2000 фахівців (у 2022 р. – близько 3000) [2].

Сприяють самоосвіті та підвищенню кваліфікації працівників бібліотечної сфери та професійної освіти студентів профільних спеціальностей спеціалізовані інформаційні ресурси онлайн-кабінету «Кабінет бібліотекознавства», у якому в 2021 р. відкрито «Віртуальний читальний зал» (<https://dnrb.gov.ua/ua/virtualni-chyitalni-zaly/virtualnyu-chyitalnyu-zal-kabinetu-bibliotekoznavstva/>).

У 2023 р. структуру ресурсу повністю оновлено: створено 10 основних розділів, загальне наповнення 254 позиції, за 2022–2023 рр. до контенту звернулися 3847 користувачів.

В електронному інформаційному ресурсі «Бібліотека Нової української школи» <http://dnrb.gov.ua/ua/бібліотека-нової-української-школи/> розміщено як актуальні матеріали власної генерації, так і повнотекстові документи, аудіо-, відео- та графічні матеріали тощо з дотриманням авторських прав.

Другий напрям розбудови віртуального комунікаційного середовища для професійного розвитку фахівців освітянських бібліотек – *надання консультаційної допомоги в онлайн-режимі через Facebook, електронну пошту, в телефонному режимі, у вайбер-групах*. Упродовж 2020–2024 рр. надано 270 консультацій працівникам освітянських бібліотек із питань нормативно-правового забезпечення, організації роботи в умовах воєнного часу та її якісного планування, актуалізації роботи з фондами, формування електронних інформаційних ресурсів у нових реаліях, бібліотечно-інформаційного обслуговування в умовах дистанційної роботи, реферування, роботи з рідкісними виданнями тощо. З огляду на повномасштабну збройну агресію РФ проти України, введення воєнного стану та з метою захисту національних

інтересів, національної безпеки, прав, свобод та законних інтересів громадян України, суспільства та держави бібліотечні фахівці ДНПБ в межах своїх компетенцій здійснювали невідкладні заходи щодо актуалізації фондів: консультували та інформували на вебінарах, семінарах стосовно практики застосування у бібліотеках закладів освіти Рекомендацій Міністерства культури та інформаційної політики України щодо актуалізації бібліотечних фондів у зв'язку зі збройною агресією РФ проти України.

Третій напрям як невід'ємна частина віртуального комунікаційного середовища ДНПБ для освітянських бібліотек є *організація та проведення заходів з підвищення фахового рівня бібліотекарів на платформах Google Meet та Zoom*. Особливу увагу звернуто на налагодження систематичної роботи з науковими бібліотеками НАПН України, зокрема щорічне спільне проведення переважно в онлайн-форматі науково-методичних семінарів із проблем науково-інформаційного забезпечення сфери освіти.

Проведено науково-методологічні семінари «Наукова бібліотека та якість сучасної освіти в умовах воєнного стану» з актуальних питань української науки й освіти, бібліотечної справи, зокрема «Модель сучасної бібліотеки Нової української школи», «Академічна доброчесність у контексті наукової та освітньої діяльності», «Оприлюднення результатів наукових досліджень засобами Scopus і Web of Science Core Collection», «Як вберегти ментальне здоров'я під час війни», «Як розвинути стресостійкість особистості в умовах травми війни» тощо, готувалися огляди освітянських і бібліотекознавчих видань. Усе ці заходи сприяли підвищенню фахового рівня її співробітників і працівників бібліотек наукових установ НАПН України. Для поширення наукових знань, активізації роботи з упровадження в діяльність освітянських бібліотек інноваційних форм роботи та підвищення фахового рівня бібліотекарів проведено понад 30 заходів (всеукраїнські онлайн-семінари, вебінари, науково-практичні та методичні семінари, круглі столи, флешсемінар, воркшоп, панельна дискусія тощо). Для залучення шкільних бібліотек до популяризування спадщини українського педагога В. О. Сухомлинського щорічно в рамках Всеукраїнських педагогічних читань «Василь Сухомлинський у діалозі з сучасністю» працюють чотири бібліотечні секції.

Висновки. Отже, незважаючи на складні умови роботи, зумовлені пандемією та повномасштабною війною в Україні, систему науково-методичного супроводу діяльності мережі освітянських бібліотек МОН і НАПН України в умовах глобальних викликів оптимізовано завдяки активному впровадженню інформаційно-комунікаційних технологій та цифровізації бібліотечної роботи, розвитку електронних ресурсів та онлайн-сервісів.

Список використаних джерел:

1. Березівська Л. Д. Державна науково-педагогічна бібліотека України імені В. О. Сухомлинського. Національна академія педагогічних наук України: 1992–2022 рр. : монографія / Нац. акад. пед. наук України; [редкол.: В. Г. Кремень (голова), В. І. Луговий (заступник голови), О. М. Топузов (заступник голови)] ; за заг. ред. В. Г. Кременя. Київ : Педагогічна думка, 2022. С. 392–404. DOI: <https://doi.org/10.37472/NAES-1992-2022>.
2. Березівська Л. Д. Результати діяльності Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В. О. Сухомлинського НАПН України в умовах воєнного стану за 2023 р. та завдання на 2024 р. *Інформаційне забезпечення сфери освіти та науки України в умовах воєнного стану*: матеріали звіт. наук.-практ. конф. ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського, 18 груд. 2023 р., Київ / НАПН України, Від-ня філософії освіти, загальної та дошкільної педагогіки, ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського. Вінниця : ТВОРИ, 2023. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/729790/> (дата звернення: 22.05.2024).
3. Діяльність бібліотек в умовах війни : методичний поради́ник бібліотекаря. Вип. 9. [Електронний ресурс] / Чернігівська ОУНБ ім. В. Г. Короленка ; уклад. О. Шурубенко Чернігів, 2022. 64 с. URL: http://libkor.com.ua/storage/php/metod_mat_files/Діяльність_бібліотек_в_умовах_війни.pdf (дата звернення: 21.03.2024)
4. На допомогу професійній самоосвіті // Державна науково-педагогічна бібліотека України імені В. О. Сухомлинського : [офіц. вебпортал]. Київ, 2024. URL: <https://dnpb.gov.ua/ua/на-допомогу-професійній-самоосвіті/> (дата звернення: 21.03.2024).

References:

1. Berezivska L. D. Derzhavna naukovo-pedahohichna biblioteka Ukrainy imeni V. O. Sukhomlynskoho. Natsionalna akademiia pedahohichnykh nauk Ukrainy: 1992–2022 rr. : monohrafiia / Nats. akad. ped. nauk Ukrainy; [redkol.: V. H. Kremen (holova), V. I. Luhovyi (zastupnyk holovy), O. M. Topuzov (zastupnyk holovy)] ; za zah. red. V. H. Kremenia. Kyiv : *Pedahohichna dumka*, 2022. S. 392–404. DOI: <https://doi.org/10.37472/NAES-1992-2022>.
2. Berezivska L. D. Rezultaty diialnosti Derzhavnoi naukovo-pedahohichnoi biblioteki Ukrainy imeni V. O. Sukhomlynskoho NAPN Ukrainy v umovakh voiennoho stanu za 2023 r. ta zavdannia na 2024 r. // *Informatsiine zabezpechennia sfery osvity ta nauky Ukrainy v umovakh voiennoho stanu* : materialy zvit. nauk.-prakt. konf. DNPB Ukrainy im. V. O. Sukhomlynskoho, 18 hrud.a 2023 r., Kyiv / NAPN Ukrainy, Vid-nia filosofii osvity, zahalnoi ta doshkilnoi pedahohiky, DNPB Ukrainy im. V. O. Sukhomlynskoho ; Vinnytsia : TVORY, 2023. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/729790/> (data zvernennia: 22.05.2024).
3. Diialnist bibliotek v umovakh viiny : metodychnyi poradnyk bibliotekaria. Vyp. 9. [Elektronnyi resurs] / Chernihivska OUNB im. V. H. Korolenka ; uklad. O. Shurubenko ; vidp. za vyp. V. Prymak. Chernihiv, 2022. 64 s. URL: http://libkor.com.ua/storage/php/metod_mat_files/Діяльність_бібліотек_в_умовах_війни.pdf.
4. Na dopomohu profesiinii samoosviti // Derzhavna naukovo-pedahohichna biblioteka Ukrainy imeni V. O. Sukhomlynskoho : [ofits. vebportal]. Kyiv, 2024. URL: <https://dnpb.gov.ua/#> <https://dnpb.gov.ua/ua/на-допомогу-професійній-самоосвіті/> (data zvernennia: 21.03.2024)

HONCHARENKO Olena⁴⁹

V. Sukhomlynskyi State Scientific and Educational Library of Ukraine
NAES of Ukraine, Kyiv, Ukraine

ORCID: [0000-0003-3998-1021](https://orcid.org/0000-0003-3998-1021)

E-mail: gonelena03@gmail.com

IMPLEMENTATION OF INNOVATIVE TECHNOLOGIES AND DIGITALIZATION OF THE WORK OF EDUCATIONAL LIBRARIES IN THE CONDITIONS OF TODAY'S GLOBAL CHALLENGES

The activity of the leading book collections of the network of educational libraries of the Ministry of Education and Science of Ukraine and the National Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine in the conditions of modernization of education and global challenges of today is presented.

Keywords: Network, Library, Scientific and Methodical Activity, Publication, Collection, Web Portal, Electronic Resources, V. Sukhomlynskyi State Scientific and Educational Library of Ukraine.

Впровадження інноваційних технологій та цифровізація роботи освітянських бібліотек в умовах глобальних викликів сьогодення. Висвітлено діяльність провідних книгозбірень мережі освітянських бібліотек Міністерства освіти і науки України та Національної академії педагогічних наук України в умовах модернізації освіти та глобальних викликів сьогодення. Наголошено, що мережа освітянських бібліотек Міністерства освіти і науки України та Національної академії педагогічних наук України є найчисленнішою в бібліотечній системі України, яка об'єднує майже 13 тисяч книгозбірень різних видів. З метою координації діяльності та інформування про заплановану науково-інформаційну продукцію, заходи міжнародного, всеукраїнського та обласного рівнів, які організовуються з метою сприяння інноваційному розвитку системи національної освіти й підвищення кваліфікації бібліотечних працівників, щороку науковці Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В. О. Сухомлинського укладають довідкове видання «Науково-інформаційна та соціокультурна діяльність провідних освітянських бібліотек». До створення довідника долучаються 56 провідних освітянських бібліотек, зокрема Львівська обласна науково-педагогічна бібліотека, шість спеціальних наукових бібліотек установ НАПН України, двадцять сім бібліотек закладів вищої освіти педагогічного та інженерно-педагогічного профілів та двадцять бібліотек обласних інститутів післядипломної педагогічної освіти. У тезах підсумовано, що нові освітні стандарти та виклики сьогодення потребують від сучасної освітянської бібліотеки впровадження інноваційних технологій у всі сфери її діяльності. Нині статус бібліотеки визначається не лише кількістю друкованих видань, а й тим, якими електронними ресурсами власної генерації вона володіє, чи надає доступ до світових інформаційних ресурсів, чи здатна надавати інформаційно-бібліографічні послуги в умовах глобальних викликів сьогодення.

Ключові слова: мережа, бібліотека, науково-методична діяльність, видання, збірник, вебпортал, електронні ресурси, Державна науково-педагогічна бібліотека України імені В. О. Сухомлинського.

⁴⁹ ©ГОНЧАРЕНКО Олена (HONCHARENKO Olena)

Introduction. The network of educational libraries of the Ministry of Education and Science of Ukraine and the National Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine is the largest in the library system of Ukraine, it unites almost 13 thousand book collections of various types. V. Sukhomlynskyi State Scientific and Educational Library of Ukraine, as the main sectoral methodical center studies, generalizes and implements effective methods, techniques and forms of library work based on the results of scientific research and analysis of library practice by: developing regulatory documents; preparation and publication of scientific methodological products; providing organizational and methodological assistance to educational libraries in all areas of their activity; study, implementation and dissemination of modern library experience (innovative activity); promotion of professional development and self-education; update of the portal's virtual services [2].

Purpose, methods and approaches. Generalization and dissemination of the best experience of the leading educational libraries of Ukraine regarding the creation of appropriate information resources and services.

The main results. In order to coordinate activities and inform about the planned scientific and information products, events at the international, all-Ukrainian and regional levels, which are organized with the aim of promoting the innovative development of the national education system and improving the qualifications of library workers, every year scientists of V. Sukhomlynskyi State Scientific and Educational Library of Ukraine is compiling the References publication «Scientific-informational and socio-cultural activities of leading educational libraries». 56 leading educational libraries participate in the creation of the Directory, in particular the Lviv Regional Scientific and Pedagogical Library, six special scientific libraries of the National Academy of Sciences of Ukraine, twenty-seven libraries of higher education institutions of pedagogical and engineering-pedagogical profiles, and twenty libraries of regional institutes of postgraduate pedagogical education [1].

The analysis of the materials submitted to the Directory during 2021–2023 shows that, despite the difficult working conditions caused by the pandemic and the full-scale war in Ukraine, educational libraries responded quickly and continued to actively develop online services. Today all leading libraries of the educational network have their own site or web page, which is a multifunctional interactive tool for providing information services. In general, through the Internet representatives of educational libraries, users were able to use full-text databases, electronic catalogs, catalogs of new arrivals (almost 80 databases of their own generation) and gain access to other electronic databases (prepaid and free). The analysis of the forms of publication of scientific and methodical materials and secondary information resources prepared by specialists of educational libraries confirms that starting from 2008–2009, more and

more products began to be submitted not only in printed form, but also in electronic form; today, all publishing products are submitted in an electronic form. It was also established that specialists of leading educational libraries prefer the creation of virtual exhibitions, video tours, book trailers, presentations, virtual poetry shelves and other information resources, which, thanks to their multifunctionality, make it possible to provide users not only with an expanded range of resources through the demonstration of audiovisual information, but also reveal the topic from different angles. The basis of electronic services are: virtual References service, online registration of readers, online ordering of literature, electronic delivery of documents, etc.

Conclusions. Therefore, new educational standards and today's challenges require the modern educational library to introduce innovative technologies in all spheres of its activity. The status of the library today is determined not only by the number of printed publications, but also by what electronic resources of its own generation it possesses, whether it provides access to global information resources, or is able to provide information and bibliographic services in the conditions of today's global challenges.

Список використаних джерел:

1. *Науково-інформаційна та соціокультурна діяльність провідних освітянських бібліотек – 2023*: довідник / НАПН України, ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського ; [уклад.: О. Л. Гончаренко, К. Б. Щегельська; наук. ред. Л. О. Пономаренко]. Вінниця : ТВОРИ, 2023. 112 с. DOI: <https://doi.org/10.33407/lib.NAES.737262>.
2. *Національна доповідь про стан і перспективи розвитку освіти в Україні*: монографія / Нац. акад. пед. наук України; [редкол.: В. Г. Кремень (голова), В. І. Луговий (заст. голови), О. М. Топузов (заст. голови)]; за заг.ред. В. Г. Кременя. Київ : КОНВІ ПРІНТ, 2021. 384 с. Бібліогр.: с. 21. (До 30-річчя незалежності України). DOI: <https://doi.org/10.37472/NAES-2021-ua>.

References:

1. *Naukovo-informatsiina ta sotsiokulturna diialnist providnykh osvitianskykh bibliotek – 2023*: dovidnyk / NAPN Ukrainy, DNPB Ukrainy im. V. O. Sukhomlynskooho ; [uklad.: O. L. Honcharenko, K. B. Shchegelska; nauk. red. L. O. Ponomarenko]. Vinnytsia : TVORY, 2023. 112 s. DOI: <https://doi.org/10.33407/lib.NAES.737262>.
2. *Natsionalna dopovid pro stan i perspektvyv rozvytku osvity v Ukraini*: monohrafiia / Nats. akad. ped. nauk Ukrainy ; [redkol.: V. H. Kremen (holova), V. I. Luhovyi (zast. holovy), O. M. Topuzov (zast. holovy)]; za zah. red. V. H. Kremenia. Kyiv : KONVI PRINT, 2021. 384 s. Biblioehr.: s. 21. (Do 30-richchia nezalezhnosti Ukrainy). DOI: <https://doi.org/10.37472/NAES-2021-ua>.

GURALIUK Andrii⁵⁰

V. Sukhomlynskyi State Scientific and Educational Library of Ukraine
NAES of Ukraine, Kyiv, Ukraine

ORCID: [0000-0002-7497-5746](https://orcid.org/0000-0002-7497-5746)

e-mail: ag.guraliuk@gmail.com

INFORMATION AND ANALYTICAL ACTIVITIES OF THE MODERN LIBRARY

Theses consider information and analytical activities of libraries, the result of which are information and analytical products and services provided by libraries and information services. In particular, it is noted that the V. Sukhomlynskyi State Scientific and Educational Library (SSEL) operates a Department of Scientific Information and Analytical Support for Education. It is emphasized that modern library institutions should become scientific centers capable of providing customers with not only information material but also analytical, prognostic and other products, turning into sources of intellectual resources, providing information and analytical services not only for readers.

Keywords: *Information and Analytical Activity, Modern Library.*

Інформаційно-аналітична діяльність сучасної бібліотеки. *Розглянуто інформаційно-аналітичну діяльність бібліотек, результатом діяльності якої є інформаційно-аналітичні продукти і послуги, що їх надають бібліотеки і служби інформації. Наголошено, що сучасні бібліотечні установи мають трансформуватися в наукові центри, які здатні надавати замовникам як інформаційний матеріал, так і аналітичний, а також прогностичні та інші продукти, перетворюючись на джерела інтелектуальних ресурсів, надаючи інформаційно-аналітичні послуги не лише для читачів.*

Ключові слова: *інформаційно-аналітична діяльність, сучасна бібліотека.*

Introduction. The concept of the development of a knowledge society, the formation of virtual electronic information resources leads libraries to solve the issues of managing information flows which creates situations of their analysis and selection of actions regarding their optimization, updating, archiving, etc. The leading component of working with information is information and analytical activity (IAA). The IAA of libraries is related to the creation, processing, storage, use and management of knowledge which in turn leads to significant changes in the organizational, technological and other components of the work of library organizations [3].

The purpose of the study is to disseminate the experience of the State Scientific and Pedagogical Library of Ukraine named after V. Sukhomlynskyi in the field of information and analytical activities and the formation and implementation of a system of scientific information and analytical support for pedagogy, educational psychology of Ukraine in the conditions of world globalization, digitalization and European integration processes.

⁵⁰ ©ГУРАЛЮК Андрій (GURALIUK Andrii)

Main results. Based on the essence of information and analytical activity, its two levels are distinguished:

1. The information level, the content of which is reduced to the search, collection, accumulation, storage and distribution of information.

2. Analytical level, which consists in generalization, classification of information, its analysis and transformation, development of conclusions, proposals, recommendations and forecasts [6]. Therefore, such activity is mainly applied, not theoretical, there are certain limitations in it in terms of time for the preparation of materials, their completeness, reliability, reasonableness, responsibility of the authors. Therefore, the main attention is paid not so much to the depth and originality of problem solving but to their efficiency and effectiveness [3].

1. The result of the library IAA is information and analytical products and services provided by libraries and information services for assorted groups. The first group is information products and services that consumers receive as a result of document service. The second group is information products and services as a type of bibliographic service. The third group - information products and services - is the result of factual service. The fourth group is comprehensive information measures [2].

In the V. Sukhomlynskyi State Scientific and Educational Library (SSEL) operates a Department of Scientific Information and Analytical Support for Education, which is currently headed by Ph. D (in Education), Senior Researcher M. Rostoka [1]. The department is the main structural unit of the SSEL for conducting fundamental and applied scientific research in accordance with the main scientific directions of research in pedagogical sciences in Ukraine, approved by the National Academy of Educational Sciences of Ukraine and on issues of branch librarianship, bibliography, bibliography and information activities in accordance with the requirements of Cabinet regulations of the Ministers of Ukraine regarding the formation and execution of orders for conducting scientific research at the expense of the state budget [4].

The purpose of the department: formation and implementation of a system of scientific information and analytical support of pedagogy, educational psychology of Ukraine in the conditions of world globalization, digitalization and European integration processes.

The main functions of the department are monitoring, collection, analysis, study of the state (dynamics) and synthesis of information related to the development of the educational process in Ukraine; analysis of mass media coverage of events in the field of pedagogical science and activities of the library, the National Academy of Educational Sciences of Ukraine, the Ministry of Education and Science of Ukraine, etc.; creation of analytical products in electronic and traditional forms on topical issues of pedagogical science and education; prompt and meaningful filling of the library's web portal with analytical

information; participation in international, all-Ukrainian communicative events in the field of pedagogical, psychological, social-communication and public administration sciences of Ukraine; study of information needs of users of the educational industry of Ukraine [5].

The department currently conducts the following scientific research [4]:

– «Information and Analytical Support of the Digital Transformation of Education and Pedagogy: Domestic and Foreign Experience» (2023–2025) [7].

– «Information and Analytical Support of Psychological Science in the War and Post-War Periods» (2024–2025) [8].

Conclusions. A modern library can no longer be a simple repository of knowledge, even with the provision of comfortable access conditions. Library institutions should become scientific centers capable of providing customers with not only information material, but also analytical, prognostic and other products through the creation of appropriate information and analytical units. Thus, libraries, using their significant scientific and information potential, should turn into sources of intellectual resources, providing information and analytical services not only for readers, but also for state institutions, legal entities and other interested parties.

Список використаних джерел:

1. Відділ наукового інформаційно-аналітичного супроводу освіти ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського. *Електронна бібліотека НАПН України*. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/cgi/stats/report/authors/7c2f078add071acf0066cc0354c0587d/> (дата звернення: 22.05.2024).
2. Дригайло С. В. Бібліотечно-інформаційні продукти і послуги для користувачів наукових бібліотек. *Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія*. 2010. № 4. С. 79–86.
3. Кобелев О. М. Ресурси інформаційно-аналітичної діяльності бібліотек. *Вісник Книжкової палати*. Вип. 36. 2012.
4. Офіційний Сайт ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського. URL: <https://dnpb.gov.ua/ua/> (дата звернення: 22.05.2024).
5. Селецький А. Особливості здійснення інформаційно-аналітичного супроводу наук про освіту, психолого-педагогічної теорії та практики (з досвіду діяльності ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського). *Вісник Книжкової палати*. 2017. № 5. С. 19–24.
6. Сорока Р. С. Суть інформаційно-аналітичної діяльності та її роль у формуванні ефективної системи економічної безпеки суб'єктів підприємництва. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/154806539.pdf> (дата звернення: 27.03.2024).
7. Information and Analytical Support of the Digital Transformation of Education and Pedagogy: Domestic and Foreign Experience (2023–2025). *Electronic library of the NAES of Ukraine*. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/cgi/stats/report/themes/0123U100476/> (дата звернення: 22.05.024).
8. Information and Analytical Support of Psychological Science in the War and Post-War Periods (2024–2025). *Electronic library of the NAES of Ukraine*. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/cgi/stats/report/themes/0124U000842/> (дата звернення: 22.05.2024).

References:

1. Viddil naukovooho informatsiino-analitychnoho suprovodu osvity DNPB Ukrainy im. V. O. Sukhomlynskoho. *Elektronna biblioteka NAPN Ukrainy*. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/cgi/stats/report/authors/7c2f078add071acf0066cc0354c0587d/> (data zvernennia: 22.05.2024).
2. Drigaylo S. V. Library and Information Products and Services for Users of Scientific Libraries. *Library science. Documentary science. Informologic*. 2010. № 4. С. 79–86.

3. Kobieliiev O. M. Resources of Information and Analytical Activities of Libraries. *Bulletin of the Book Chamber. Output* 36. 2012.
 4. The Official Website of the V. Sukhomlynskyi DNPB of Ukraine. <https://dnpb.gov.ua/ua/> (date of access: 22.05.2024).
 5. Seletskyi A. Peculiarities of Implementation of Informational and Analytical Support of Educational Sciences, Psychological and Pedagogical Theory and Practice (based on the experience of V. Sukhomlynskyi State Scientific and Educational Library of Ukraine). *Visnyk Knyzhkovaya palaty*. 2017. № 5. С. 19–24. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vkp_2017_5_7 (date of access: 22.05.2024).
 6. Soroka R.S. The Essence of Information and Analytical Activity and its Role in the Formation of an Effective System of Economic Security of Business Entities. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/154806539.pdf> (date of access: 27.03.2024).
 7. Information and Analytical Support of the Digital Transformation of Education and Pedagogy: Domestic and Foreign Experience (2023–2025). *Electronic library of the NAES of Ukraine*. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/cgi/stats/report/themes/0123U100476/> (date of access: 22.05.024).
 8. Information and Analytical Support of Psychological Science in the War and Post-War Periods (2024–2025). *Electronic library of the NAES of Ukraine*. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/cgi/stats/report/themes/0124U000842/> (date of access: 22.05.2024).
-

КОВАЛЕНКО Світлана⁵¹

Державна науково-педагогічна бібліотека України імені В. О. Сухомлинського
НАПН України, м. Київ, Україна

ORCID: [0000-0002-5836-6422](https://orcid.org/0000-0002-5836-6422)

E-mail: kovalen-s@ukr.net

ПРОФЕСІЙНА ПІДГОТОВКА ВЧИТЕЛІВ ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ

Нова парадигма освіти в суспільній свідомості характеризується такими визначеннями, як «людиноцентризм» і «дитиноцентризм», що має забезпечувати підвищену увагу до дітей-інвалідів і дітей з особливими освітніми потребами. Одним із пріоритетних завдань Нової української школи (НУШ) є формування інклюзивного освітнього середовища. Головними виконавцями цього завдання мають стати інклюзивні педагоги. У матеріалі здійснено ретроспективний аналіз наукових статей українських учених-педагогів за темою «Професійна підготовка вчителів інклюзивної освіти Нової української школи».

Ключові слова: *Нова українська школа, інклюзивне навчання, інклюзивні педагоги, професійна підготовка, професійна компетентність, особливі освітні потреби.*

Professional Training of Inclusive Education Teachers New Ukrainian School. The new paradigm of education in public consciousness is characterized by such definitions as «human-centeredness» and «child-centeredness», which, in particular, should ensure increased attention to disabled children and children with special educational needs. One of the priority tasks of the New Ukrainian School (NUS) is the creation of an inclusive educational environment. The main executors of this task should be inclusive teachers. The material includes a retrospective analysis of scientific articles by domestic scientists-pedagogues on the topic

⁵¹ ©КОВАЛЕНКО Світлана (KOVALENKO Svitlana)

«Professional training of teachers of inclusive education of the New Ukrainian School».

Keywords: *New Ukrainian School, Inclusive Education, Inclusive Education, Professional Training, Professional Competence, Special Educational Needs.*

Вступ. Однією з компонент формули Нової української школи є дитиноцентризм, тобто в освітньому процесі в центрі уваги педагога має бути дитина з її індивідуальними особливостями, здібностями, бажанням навчатися [1]. Особливо це стосується дітей з особливими освітніми потребами. Саме тут є широке коло завдань для інклюзивних педагогів. Педагог має супроводжувати таку дитину на шляху до освіти, заохочувати її до навчання, плекати бажання вчитися. Тож актуальним і важливим питанням в цьому процесі є якісна підготовка педагогів інклюзивної освіти, яка передбачає не тільки професійну компетентність вчителя, а й такі якості, як доброта, любов, витримка, терпіння.

Мета, методи і підходи. Метою дослідження є ретроспективний аналіз наукових статей українських учених-педагогів за темою «Професійна підготовка вчителів інклюзивної освіти Нової української школи», що забезпечить наукове осмислення цієї проблеми, можливість виокремлення тенденцій розвитку системи професійної підготовки вчителів інклюзивного навчання.

Основні результати. У межах виконання прикладного наукового дослідження «Освітнянські бібліотеки як суб'єкт проектування освітнього середовища в умовах цифровізації» (2023–2025; науковий керівник – Л. Пономаренко) передбачено підготовку покажчика «Нова українська школа – ключова реформа шкільної освіти в умовах цифровізації суспільства: стан, досягнення та перспективи розвитку». Під час опрацювання бібліографічного науково-допоміжного покажчика розглянуто питання професійної підготовки вчителів для НУШ, зокрема вчителів, які мають працювати в умовах інклюзивного навчання [2]. Це питання широко висвітлено в наукових працях українських учених у формі наукових статей, тез доповідей та інших матеріалах. Розглянемо деякі з них.

У статті В. Козир «Профіль інклюзивного вчителя як передумова професійного зростання педагога в умовах НУШ» [3] йдеться про тенденції світової спільноти до розвитку інклюзивної освіти та розроблення документа «Профіль інклюзивного вчителя», який складається з переліку цінностейкомпетентностей, необхідних інклюзивному педагогу для здійснення ефективної педагогічної діяльності. Для створення цього документа Європейським Агентством з Особливих Потреб і Інклюзивної Освіти залучено 55 експертів із 25 країн світу. У розробці документа також брали участь понад

400 інших зацікавлених сторін – учителів, керівників шкіл, менеджерів освіти, здобувачів загальної середньої освіти (учнів), їхніх батьків та ін. Розглянуто профіль інклюзивного педагога, який складається з чотирьох основних компетентностей: цінування різноманітності здобувачів загальної середньої освіти, підтримка усіх учнів, співпраця з іншими, особистий професійний розвиток.

У статті «Психолого-педагогічні умови підготовки вчителя початкових класів з впровадження інклюзивного навчання в Новій українській школі» І. Лазорчик [4] зосереджується на проблемах підготовки вчителів для початкової інклюзивної освіти в умовах Нової української школи. Автор зазначає, що більшість педагогів не мають спеціальної підготовки до роботи в умовах інклюзії, а найголовніше – у них відсутня мотивація до роботи з дітьми, які потребують окремої професійної уваги, багато-хто відчуває страх, розпач, часто бажання уникнути такої роботи.

Автор О. Гаяш у роботі «Удосконалення професійної підготовки вчителів початкових класів до інклюзивного навчання в умовах Нової української школи» наголошує на удосконаленні професійної підготовки вчителів початкових класів до інклюзивного навчання в умовах Нової української школи, необхідності впровадження нових форм організації навчально-виховного процесу в інклюзивній школі, які ґрунтуються на особистісно-орієнтованому навчанні окремого учня. На думку автора, таку роботу краще проводити спільно, у команді, спілкуючись з іншими педагогами і фахівцями інклюзивної освіти (логопедами, реабілітологами та ін.), батьками. Гасло НУШ «Педагогіка партнерства» має бути головним для вчителів початкових класів, які працюють з дітьми з особливими освітніми потребами. Удосконалення професійної підготовки вчителів початкових класів до інклюзивного навчання має здійснюватись засобами курсової підготовки в системі післядипломної педагогічної освіти через систему спецкурсів (тренінгів).

О. Ноздрова у статті «Підготовка майбутніх учителів до впровадження інклюзивної освіти в освітній простір Нової української школи» [5] пропонує алгоритм діяльності інклюзивного педагога в процесі супроводу особливої дитини, який визначає професійну готовність педагога. Це, зокрема, ознайомлення з особовою справою дитини, консультація з дитиною та її батьками з метою визначення рівня можливостей дитини (самообслуговування, спілкування, пізнавальні можливості, самоконтроль поведінки тощо), вивчення індивідуальних особливостей дитини, моніторинг рівня адаптованості й інтегрованості дитини, здійснення відповідної індивідуальної програми її розвитку. Автор вважає, що одним з найважливіших чинників розвитку

соціальних компетентностей особливої дитини є ранкові зустрічі, які мають створювати позитивний настрій у дитини та бажання активно працювати на уроках.

У статті В. Нечипоренко «Розвиток професійної готовності менеджерів освіти до системної організації інклюзивного навчання у Новій українській школі» йдеться про важливу роль післядипломної педагогічної освіти з освітньо-реабілітаційною спрямованістю до організації професійної готовності менеджерів освіти до роботи в системі інклюзивного навчання НУШ.

У статті «Підготовка вчителів іноземних мов до роботи в Новій інклюзивній школі» К. Шапочка [6] звертає увагу на підготовку вчителів іноземних мов для роботи у сфері інклюзії, наголошуючи на необхідності змін навчальних програм для майбутніх учителів з огляду на те, що їм доведеться працювати з особливими дітьми. У нових програмах, окрім традиційних дисциплін – педагогіка, психологія, методика викладання іноземних мов, мають бути спеціальні дисципліни, які вивчають психофізіологічні, психолого-педагогічні якості дітей з особливими освітніми потребами. Зазначено, що професійні якості для майбутніх інклюзивних учителів іноземних мов потрібно удосконалювати на різноманітних тренінгах і заходах, які проводять фахівці з корекційної педагогіки.

Висновки. Проблема ефективної організації професійної педагогічної підготовки вчителів до роботи з дітьми, що мають особливості психофізичного розвитку, є актуальною. Головною метою діяльності інклюзивного вчителя є створення умов для розвитку особистості дитини, яка потребує додаткової уваги, зважаючи насамперед на її особисті психофізичні якості. А це залежить від кваліфікації педагогів, які працюють в інклюзивній освіті, тому особливого значення набуває проблема формування інклюзивної компетентності вчителя. З огляду на викладене виокремлення окремого розділу, присвяченого професійній підготовці вчителів інклюзивної освіти у бібліографічному покажчику «Нова українська школа – ключова реформа шкільної освіти в умовах цифровізації суспільства: стан, досягнення та перспективи розвитку», є цілком обґрунтованим.

Список використаних джерел:

1. Коберник, Г. Дитиноцентризм – одна з компонент формули Нової української школи URL: <https://sno.udpu.edu.ua/index.php/naukovo-metodychna-robota/88-rpldoldol/128-ditinotsentrizm-odna-iz-komponent-formuli-novoji-ukrajinskoji-shkoli> (дата звернення: 15.03.2024).
3. Коваленко С.Г. Нова українська школа: бібліографічна репрезентація досягнень і перспектив ключової реформи шкільної освіти. *Інформаційне забезпечення сфери освіти та науки України в умовах воєнного стану*: матеріали звіт. наук.-практ. конф. ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського, 18 груд. 2023 р., Київ / НАПН України, Від-ня філософії освіти,

- загальної та дошкільної педагогіки, ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського ; Вінниця : ТВОРИ, 2023. С. 100–101. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/738392> (дата звернення: 15.03.2024).
4. Козир В. В. Профіль інклюзивного вчителя як передумова професійного зростання педагога в умовах НУШ. *Розвиток професійної компетентності педагогічних працівників Нової української школи в умовах післядипломної освіти*: зб. матеріалів всеукр. наук.-практ. інтернет-конференції (онлайн). Житомир : КЗ «Житомирський ОІППО» ЖОР, 2021. С. 113–117.
 5. Лазорчик І. Б. Психолого-педагогічні умови підготовки вчителя початкових класів з впровадження інклюзивного навчання в Новій українській школі. *Інклюзивне навчання в Новій українській школі*. матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (26–27 берез. 2018 р., Тербовля) : у 2 ч. / Ін-т спеціальної педагогіки НАПН України. Київ: Інтерсервіс, 2018. С. 52–56. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/710549/> (дата звернення: 15.03.2024).
 6. Ноздрова О. П. Підготовка майбутніх учителів до впровадження інклюзивної освіти в освітній простір Нової української школи. *Інноваційна педагогіка*. 2019. Вип. 19(2). С. 48–52. DOI: <https://doi.org/10.32843/2663-6085-2019-19-2-10>.
 7. Шапочка К. Підготовка вчителів іноземних мов до роботи в Новій інклюзивній школі. *Освіта осіб з особливими потребами: шляхи розбудови*. 2017. т. 1, № 13. DOI: <https://doi.org/10.33189/epsn.v1i13.109>.

References:

1. Kobernyk H. Dytynotsentryzm – odna z komponent formuly Novoi ukrainskoi shkoly URL: <https://sno.udpu.edu.ua/index.php/naukovo-metodychna-robota/88-rpldoldol/128-ditinotsentrizm-odna-iz-komponent-formuli-novoji-ukrajinskoji-shkoli> (data zvernennia: 15.03.2024).
3. Kovalenko S. H. Nova ukrainska shkola: bibliohrafichna reprezentatsiia dosiahnen i perspektyv ključovoi reformy shkilnoi osvity. *Informatsiine zabezpechennia sfery osvity ta nauky Ukrainy v umovakh voiennoho stanu* : materialy zvit. nauk.-prakt. konf. DNPB Ukrainy im. V. O. Sukhomlynskooho, 18 hrud. 2023 r., Kyiv / NAPN Ukrainy, Vid-nia filosofii osvity, zahalnoi ta doshkilnoi pedahohiky, DNPB Ukrainy im. V. O. Sukhomlynskooho ; Vinnytsia : TVORY, 2023. S. 100–101. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/738392> (data zvernennia: 15.03.2024).
4. Kozyr V. V. Profil inkluzyvnoho vchytelia yak peredumova profesiinoho zrostannia pedahoha v umovakh NUSH. *Rozvytok profesiinoy kompetentnosti pedahohichnykh pratsivnykiv Novoi ukrainskoi shkoly v umovakh pisliadyplomnoi osvity* : zb. materialiv Vseukr. nauk.-prakt. internet-konferentsii (onlain). Zhytomyr : KZ «Zhytomyrskiy OIPPO» ZhOR, 2021. S. 113–117.
5. Lazorchyk I. B. Psykholoho-pedahohichni umovy pidhotovky vchytelia pochatkovykh klasiv z vprovadzhenia inkluzyvnoho navchannia v Novii ukrainskii shkoli. *Inkluzyvne navchannia v Novii ukrainskii shkoli*: materialy mizhnar. nauk.-prakt. konf. (26–27 berez. 2018 r., Terebovli) : u 2 ch. / In-t spetsialnoi pedahohiky NAPN Ukrainy. Kyiv: Interservis, 2018. S. 52–56. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/710549/> (data zvernennia: 15.03.2024).
6. Nozdrova O. P. Pidhotovka maibutnykh uchyteliv do vprovadzhenia inkluzyvnoi osvity v osvitnii prostir Novoi ukrainskoi shkoly. *Innovatsiina Pedahohika*. 2019. Vyp. 19(2). S. 48–52. DOI: <https://doi.org/10.32843/2663-6085-2019-19-2-10>.
7. Shapochka K. Pidhotovka vchyteliv inozemnykh mov do roboty v Novii inkluzyvunii shkoli. *Osvita osib z osoblyvymy potrebamy: shliakhy rozbudovy*. 2017. t. 1, № 13. DOI: <https://doi.org/10.33189/epsn.v1i13.109>.

МАТВІЙЧУК Оксана⁵²

Державна науково-педагогічна бібліотека України імені В. О. Сухомлинського
НАПН України, м. Київ, Україна

ORCID: 0000-0002-8555-3645

E-mail: osvita-teka@ukr.net

ОСВІТЯНСЬКІ БІБЛІОТЕКИ – ПРОСТІР З ІНФОРМАЦІЙНОЇ ГРАМОТНОСТІ: ЛОКАЛЬНІ РІШЕННЯ ДЛЯ РІЗНИХ ВИКЛИКІВ

Акцентовано увагу на важливій діяльності освітнянських бібліотек – інформаційній грамотності користувачів. Зазначено, що в умовах різних викликів суспільства освітнянські бібліотеки реалізують свої завдання на локальному рівні через поширення знань, ефективних інструментів і практичних рішень. Розглянуто діяльність Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В. О. Сухомлинського як простору для інформаційної грамотності. Зроблено висновок, що для підвищення ефективності та якості інформаційних ресурсів освітнянських бібліотек працівники мають зосередити свої зусилля на підвищенні інформаційної грамотності користувачів бібліотеки, а також демонструвати цінності бібліотеки, інформувати про бібліотечні послуги з використанням інформаційно-комунікаційних технологій.

***Ключові слова:** освітнянські бібліотеки, простір, інформаційна грамотність, виклики.*

***Educational Libraries as a Space for Information Literacy: Local Solutions for Various Challenges.** Attention is focused on the important activity of educational libraries – in the information literacy of users. It was noted that in the conditions of various challenges of society, educational libraries implement their tasks at the local level through the dissemination of knowledge, effective tools and practical solutions. An example of the activity of V. Sukhomlynskyi State Scientific and Educational Library of Ukraine as a space for information literacy is given. It was concluded that in order to increase the efficiency and quality of information resources of educational libraries, employees should focus their efforts on improving the information literacy of library users, as well as demonstrate the values of the library, inform about library services and support using information and communication technologies.*

***Keywords:** Educational Libraries, Space, Information Literacy, Challenges.*

Вступ. Сучасні тенденції розвитку інформаційних сервісів освітнянських бібліотек свідчать про перенесення акцентів з формування бібліотечного фонду до його розкриття, реалізації інформаційної та навчальної функцій. В умовах різних викликів саме локальні рішення, ухвалені кожною конкретною бібліотекою, можуть забезпечувати інформаційну грамотність користувачів.

Мета, методи і підходи. В умовах різних викликів розкрити роль освітнянських бібліотек як просторів для інформаційної грамотності, навести приклади локальних рішень освітнянських бібліотек, спрямованих на поширення знань, використання ефективних інструментів бібліотечно-інформаційного обслуговування.

⁵² ©МАТВІЙЧУК Оксана (MATVIICHUK Oksana)

Методи: аналіз, синтез, узагальнення, спостереження, конкретизація.

Основні результати. Сучасна освітянська бібліотека є організатором доступу до достовірних джерел інформації, платформою для технологічної та медіаграмотності, підвищення медійної культури користувачів [1]. Крім цього, кожна освітянська бібліотека зберігає та популяризує культурно-історичну спадщину країни, регіону, місцевої громади. Освітянські бібліотеки – узагальнена назва спеціальних педагогічних бібліотек або структурних підрозділів (бібліотек) освітянських установ та організацій і бібліотек навчальних закладів усіх типів та рівнів акредитації, підпорядкованих Міністерству освіти і науки України, місцевим органам управління освітою та Академії педагогічних наук України. Мережа освітянських бібліотек України є найчисленнішою серед інших типів і видів бібліотек. І кожна з них акумулює, зберігає науково-освітні інформаційні ресурси, вивчає запити користувачів та забезпечує їхні потреби. В умовах реальної та інформаційної війни освітянські бібліотеки намагаються вибудувати свою діяльність як простору для інформаційної грамотності [3]. Зокрема, проводять заняття з медіаграмотності, розміщують на своїх сайтах, сторінках у соціальних мережах ресурси, які сприяють формуванню інформаційної культури користувачів, проводять бібліографічні огляди, готують аналітичні матеріали, надаючи дистанційний доступ до своїх ресурсів.

Як приклад розглянемо діяльність Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В. О. Сухомлинського, зокрема відділу науково-освітніх інформаційних ресурсів. Співробітники відділу реалізують наукове дослідження «Освітянські бібліотеки як суб'єкт проектування освітнього середовища в умовах цифровізації». Вони проводять науково-методологічні семінари, вебінари з питань інформаційної грамотності, укладають інформаційні списки, бібліографічні покажчики, де висвітлюють роль освітянських бібліотек у формуванні інформаційних компетентностей користувачів, апробують свої матеріали на конференціях, публікують їх у монографіях, збірниках, періодичних виданнях [2]. Нині кожен користувач бібліотеки потребує достовірної інформації про джерела та інформаційні ресурси для своєї професійної діяльності. Локальним рішенням інформаційної підтримки освітян м. Києва стало проведення спільного з Інститутом післядипломної освіти Київського столичного університету імені Бориса Грінченка постійно діючого вебінара «Інформаційні ресурси ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського як складник освітнього середовища». Під час ознайомлення з цією темою управлінці школи, педагоги та бібліотечні фахівці мають змогу переглянути віртуальну екскурсію бібліотекою, ознайомитись із календарем знаменних і пам'ятних дат у галузі

освіти, електронними інформаційно-бібліографічними ресурсами «Видатні педагоги України та світу», «Педагоги-новатори». Педагоги столиці активно користуються віртуальними читальними залами бібліотеки, зокрема віртуальним читальним залом освітянина, фондом В. О. Сухомлинського. Для учасників заходів пропонують послуги електронної бібліотеки, надають консультативну допомогу в пошуку необхідної інформації в базах даних: книжки, періодика, бібліотечна справа, фонд авторефератів дисертацій, фонд рідкісних видань, документів іноземними мовами тощо. Учасників вебінарів проінформовано про бібліографічні ресурси бібліотеки: бібліографічні покажчики з актуальних питань педагогіки і психології; освітні інтернет-ресурси; інформаційно-аналітичні ресурси тощо.

Висновки. Таким чином, в умовах різних викликів суспільства конкретні локальні рішення лише посилюють роль освітянських бібліотек як просторів для інформаційної грамотності. Серед пріоритетів діяльності бібліотек у сучасних умовах – рівний доступ до інформації, знань і культурного надбання. Державна науково-педагогічна бібліотека України імені В. О. Сухомлинського не лише збирає та зберігає свої фонди, а й з використанням ефективних інструментів бібліотечно-інформаційного обслуговування дає можливість своїм користувачам мати доступ до інформації, оцінювати її, фільтрувати, використовувати її з різних джерел, тобто формувати їхню інформаційну грамотність.

Список використаних джерел:

1. Матвійчук О. Ресурси освітянських бібліотек України з інфомедійної грамотності. *Інфомедійна грамотність – невід’ємна складова навчального процесу закладу вищої освіти*: зб. ст. / редкол. : В. Ф. Іванов (голов. ред.) [та ін.]. Київ, 2021. С. 241–248.
2. *Сучасні форми і методи забезпечення інформаційних потреб користувачів освітянських бібліотек*: метод. рек. / НАПН України, ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського; [авт.-упоряд.: Матвійчук О. Є., Сошинська Я. Є.]; наук. ред. Пономаренко Л. О. Вінниця: Нілан-ЛТД, 2022. 74 с.
3. Veremchuk O. V., Pavlenko T. S., Nikolaienko Y. M., Matviichuk O. Y., Kozhedub O. V. Evaluación de la calidad y eficiencia de los recursos de información de las bibliotecas educativas. *Revista De La Universidad Del Zulia*. 2021. Vol. 12 (35). P. 532–549. DOI: <https://doi.org/10.46925//rdluz.35.31>.

References:

1. Matviichuk O. Resursy osvitianskykh bibliotek Ukrainy z infomediinoi hramotnosti. *Infomediina hramotnist – nevidiemna skladova navchalnoho protsesu zakladu vyshchoi osvity*: zb. st. / redkol. : V. F. Ivanov (holov. red.) [ta in.]. Kyiv, 2021. S. 241–248.
2. *Suchasni formy i metody zabezpechennia informatsiinykh potreb korystuvachiv osvitianskykh bibliotek*: metod. rek. / NAPN Ukrainy, DNPB Ukrainy im. V. O. Sukhomlynskoho; [avt.-uporiad.: Matviichuk O. Ye., Soshynska Ya. Ye.]; nauk. red. Ponomarenko L. O. Vinnytsia: Nilan-LTD, 2022. 74 s.
3. Veremchuk O. V., Pavlenko T. S., Nikolaienko Y. M., Matviichuk O. Y., Kozhedub O. V. Evaluación de la calidad y eficiencia de los recursos de información de las bibliotecas educativas. *Revista De La Universidad Del Zulia*. 2021. Vol. 12(35). P. 532–549. DOI: <https://doi.org/10.46925//rdluz.35.31>.

ПАВЛЕНКО Тетяна⁵³

Державна науково-педагогічна бібліотека України імені В. О. Сухомлинського
НАПН України, м. Київ, Україна

ORCID: [0000-0003-3244-7897](https://orcid.org/0000-0003-3244-7897)

E-mail: tetana1806@gmail.com

МІСІЯ ОСВІТЯНСЬКИХ БІБЛІОТЕК У РЕАЛІЯХ СЬОГОДЕННЯ

Розкрито інформаційну місію освітнянських бібліотек в освітньо-науковому просторі України в реаліях сьогодення. Аргументовано значення забезпечення доступу до інформації наукових, науково-педагогічних, педагогічних працівників. Запропоновано онлайн-ресурси як інструмент надання віддаленим користувачам безоплатного доступу до надійної інформації.

Ключові слова: освітнянські бібліотеки, електронні ресурси, вебсайт.

***Mission of Educational Libraries in Today's Realities.** The importance of providing access to information for scientific, scientific-pedagogical, pedagogical workers is argued. Online resources are proposed as a tool for providing remote users with free access to reliable information.*

Keywords: Educational Libraries, Electronic Resources, Website.

Вступ. Війна, що триває в Україні, докорінно змінила життя всього українського народу, зокрема порушила і звичний ритм роботи бібліотечних установ, спровокувала багато серйозних викликів, загроз, вплинула на всі без винятку сфери життя українців, навчила швидко реагувати на зміни, знаходити рішення в умовах невизначеності та ризиків. Бібліотеки швидко адаптувалися до нових реалій і потреб часу. Змістилися акценти в пріоритетності базових функцій бібліотек, адже вони як соціально орієнтовані установи зосередилися на консолідації українського народу на шляху до перемоги над загарбником, що значно підвищило їхню соціальну роль і позитивно вплинуло на відповідальність перед суспільством загалом.

Мета, методи і підходи. Мета публікації – розкрити інформаційну роль освітнянських бібліотек в освітньо-науковому просторі України в умовах воєнного стану. Для реалізації зазначеної мети використано теоретичні дослідницькі методи. У процесі дослідження проаналізовано вебсайти освітнянських бібліотек.

Основні результати. Місія освітнянських бібліотек під час війни полягає в забезпеченні доступу до інформації, знань і культурних ресурсів для людей, які переживають воєнні конфлікти. Бібліотеки стали центрами, де люди можуть отримати необхідну інформацію для виживання, навчання та підтримки. Надають доступ до книжок, журналів, інтернету та інших ресурсів, які допоможуть людям зберегти свою гідність та надію навіть попри війну. У нинішніх умовах освітнянські бібліотеки ефективно розвивають інформаційно-консультативну діяльність з правових, соціальних, психологічних питань, питань охорони здоров'я, створюючи

⁵³ ©ПАВЛЕНКО Тетяна (PAVLENKO Tetyana)

тематичні колекції інформаційних ресурсів і залучаючи відповідних фахівців. На вебсайтах багатьох освітянських бібліотек з'явилися нові рубрики, де розміщено корисні посилання для педагогічної спільноти (науковців, викладачів, вчителів, здобувачів освіти).

Державна науково-педагогічна бібліотека України імені В. О. Сухомлинського (далі – ДНПБ) як координаційний, науково-методичний центр мережі освітянських бібліотек МОН України та НАПН у цей тяжкий час всебічно підтримує громадян. Зокрема, на вебсайті в рубриці «Бібліотечному фахівцю» започатковано нову сторінку «Бібліотеки в реаліях війни» [1] <https://dnpb.gov.ua/ua/biblioteku-v-realiyakh-viyny/>, у якій вміщено добірку нормативних документів з мережі Інтернет та корисні ресурси на допомогу освітянам, науковцям, бібліотекарям, батькам. Нині, як ніколи, актуальне питання про інформаційну політику. Завдяки ресурсу «Бібліотеки в реаліях війни» користувачі можуть отримати доступ до офіційної інформації (електронні джерела) про діяльність органів державної влади: «Нормативні документи та юридичні поради на період воєнного стану», «Збереження культурної спадщини українських установ. Пропозиції зарубіжних партнерів», «Про оплату праці працівників закладів освіти», методичні рекомендації «Безпечне освітнє середовище: надання індивідуальної підтримки учням з особливими освітніми потребами під час підготовки для реагування на надзвичайні ситуації».

На сторінці «Бібліотеки в реаліях війни» надано корисні ресурси на допомогу освітянам, науковцям, бібліотекарям, батькам. Наприклад, на сторінках електронного ресурсу «На допомогу біженцям та вимушено переміщеним особам» розміщено інформацію на випадок зникнення мобільного зв'язку, поради для тих, хто опинився в скрутних обставинах, корисні посилання на платформу «ВзаємоДія» та ін. Зібрано інформацію, яка може бути корисною в бесідах з дітьми про мінну небезпеку, війну, а також низку посилань і порад для надання швидкої «психологічної допомоги» дітям від Світлани Ройз та МОН України та ін. У ресурсі «Діяльність бібліотек в умовах війни» подано фотоматеріали бібліотек, які постраждали внаслідок бойових дій, є посилання на сайт, створений Міністерством культури та інформаційної політики України <https://culturecrimes.mkir.gov.ua>, куди можна надати інформацію про зафіксовані воєнні злочини проти людяності, які скоїла армія росії. Відеопрезентація «Інформаційний фронт освітянських бібліотек» (<https://tinyurl.com/y7dhc53k>) висвітлює виставки-огляди, відіопрезентації, які відображають діяльність ДНПБ, Львівської обласної науково-педагогічної бібліотеки, бібліотеки Вінницького державного педагогічного університету імені М. Коцюбинського, Кам'янець-Подільського університету імені І. Огієнка, Київського столичного університету імені Бориса Грінченка та інших в умовах воєнного стану.

На сторінці «Бібліотеки в реаліях війни» представлено ресурси «Мапа з 388 просторами за кордоном, де розміщені українські книжки», «З Україною в серці» та ін. Попри повномасштабну війну бібліотеки як центри культури розміщують матеріали, які сприяють вихованню поваги до рідної мови. Гарним прикладом є ресурс «Нація нескорених» (мобілізація думок або слів) (<http://www.library.tnpu.edu.ua/index.php/natsiya-peskokrenikh>) наукової бібліотеки ТНПУ ім. В. Гнатюка. Користувачам запропоновано вірші та відеоролики, які розповідають про вторгнення країни-агресора росії в Україну. Для військовослужбовців, які виконують бойові завдання, тренуються на військових полігонах, задля покращення їх психологічного стану та рівня самоосвіти на сайті бібліотеки ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет» створено ресурс «Електронна військова бібліотека» (<https://www.ukrmilitary.com/p/military-library.html>). Заслужує на увагу проєкт «Життя, обірване війною: книга пам'яті Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя» (<https://tinyurl.com/5n8errfr>), започаткований Бібліотекою імені академіка М. О. Лавровського Ніжинського державного університету імені М. Гоголя з метою вшанування та збереження пам'яті про всіх загиблих студентів, випускників, співробітників та викладачів внаслідок збройної агресії рф проти України.

Висновки. Отже, роль освітянських бібліотек під час війни зростає, адже в цей трагічний історичний період для нашої країни вони є потужним науково-освітнім інформаційно-комунікаційним центром, який відкритий для співпраці та допомоги, здійснює науково-інформаційний супровід освіти і науки.

Список використаних джерел:

1. Бібліотеки в реаліях війни. *Державна науково-педагогічна бібліотека України імені В. О. Сухомлинського* : [офіц. вебпортал]. Київ, 2023. URL: <https://dnpb.gov.ua/ua/biblioteku-v-realiyakh-viyny/> (дата звернення: 21.03.2024).
2. Науково-інформаційна діяльність провідних освітянських бібліотек – 2023 : довідник / НАПН України, ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського ; [уклад.: О. Л. Гончаренко, К. Б. Щегельська ; наук. ред. Л. О. Пономаренко]. Вінниця : ТВОРИ, 2023. 112 с. URL: https://dnpb.gov.ua/wp-content/uploads/2023/08/directory_2023.pdf (дата звернення: 21.03.2024).
2. Сердюк С., Герасимова С. Бібліотеки України під час війни: адаптація до нових реалій та визначення пріоритетів. *Бібліотечний форум: історія, теорія і практика*. 2022. № 3(29). С. 9–14.

References:

1. Biblioteky v realiyakh viiny. *Derzhavna naukovo-pedahohichna biblioteka Ukrainy imeni V. O. Sukhomlynskoho* : [ofits. vebportal]. Kyiv, 2023. URL: <https://dnpb.gov.ua/ua/biblioteku-v-realiyakh-viyny/> (data zvernennia: 21.03.2024).
2. Naukovo-informatsiina diialnist providnykh osvitianskykh bibliotek – 2023 : dovidnyk / NAPN Ukrainy, DNPB Ukrainy im. V. O. Sukhomlynskoho ; [uklad.: O. L. Honcharenko, K. B. Shchegelska ; nauk. red. L. O. Ponomarenko]. Vinnytsia: TVORY, 2023. 112 s. URL: https://dnpb.gov.ua/wp-content/uploads/2023/08/directory_2023.pdf (data zvernennia: 21.03.2024).
2. Serdiuk S., Herasymova S. Biblioteky Ukrainy pid chas viiny: adaptatsiia do novykh realii ta vyznachennia priorytetiv. *Bibliotechnyi forum: istoriia, teoriia i praktyka*. 2022. № 3(29). S. 9–14.

РОМАНОВА Ганна⁵⁴

Державна науково-педагогічна бібліотека України імені В. О. Сухомлинського
НАПН України, м. Київ, Україна

ORCID: [0000-0002-2388-6997](https://orcid.org/0000-0002-2388-6997)

E-mail: roman-ania@ukr.net

РОЛЬ БІБЛІОТЕК У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ЗАКЛАДІВ ОСВІТИ УКРАЇНСЬКОЮ ЛІТЕРАТУРОЮ НА ДЕОКУПОВАНИХ ТЕРИТОРІЯХ

Актуалізовано важливість забезпечення закладів освіти українською літературою на деокупованих територіях, зокрема в контексті подолання індоктринації дітей. Окреслено шляхи та проаналізовано досвід поповнення фондів шкільних бібліотек, які постраждали від російських загарбників.

Ключові слова: індоктринація, шкільні бібліотеки, українська література, освітнє середовище, поповнення фондів.

The Role of Libraries In Supplying Educational Institutions With Ukrainian Literature in the de-Occupied Territories. The importance of providing educational institutions with Ukrainian literature in the de-occupied territories was updated, in particular in the context of overcoming the indoctrination of children. The ways are outlined and the experience of replenishing the funds of school libraries, which suffered from the Russian invaders, is characterized.

Keywords: Indoctrination, School Libraries, Ukrainian Literature, Educational Environment, Replenishment of Funds.

Вступ. (актуальність і постановка проблеми дослідження). В умовах повномасштабної агресії РФ в Україні надзвичайно актуалізується проблема проектування освітніх середовищ закладів освіти на деокупованих територіях, ефективність якого великою мірою залежить від забезпеченості українською літературою.

Аналітики акцентують увагу на проблемі психосоціальної реабілітації та реінтеграції українських дітей, яких треба ментально повернути додому після деокупації територій. Йдеться про визначені Радою Безпеки ООН наслідки російської освітньої політики на окупованих територіях, що має всі ознаки індоктринації, яка дозволяє «перемістити» дитину, психіка і світогляд якої ще перебувають у процесі формування, з однієї групи до іншої без будь-якого фізичного впливу. Крім нав'язування вигідних державі-агресору наративів через систему освіти і неформальні освітні заходи здійснюється також реальна підготовка українських дітей до ментальної і фізичної боротьби проти України на боці Росії [1].

Мета, методи і підходи. Мета статті – актуалізувати проблему забезпечення закладів освіти на деокупованих територіях українською літературою, окреслити важливі для її розв'язання заходи. Для досягнення мети застосовано методи

⁵⁴ ©РОМАНОВА Ганна (ROMANOVA Ganna)

аналізу, зокрема загроз знищення української літератури під час окупації, синтезу, узагальнення. У висвітленні питання знищення російськими окупантами української літератури використано фактологічний підхід.

Основні результати. Індоктринацію можна визначити як «процес повторення ідеї чи переконання, допоки реципієнт не прийме їх без критики чи запитань» [10]. Індоктринація безпосередньо пов'язана з освітою, яку репресивні режими застосовують як інструмент. Фахівці акцентують увагу на тому, що індоктринація особливо небезпечна саме для дітей. Їх легко індоктринувати, оскільки вони «досить швидко демонструють лояльність і мають менше попередньо сформованих концепцій і переконань, які вербувальникам потрібно було б спростувати або змінити» [11].

Індоктринація відбувається в тому числі через російські підручники з різних предметів. На 2023 р. було заплановано запровадження єдиного шкільного підручника з історії Росії», до якого увійшли блоки про так звану СВО, санкції «Заходу» та про «входження нових чотирьох регіонів до складу РФ». У дослідженні, випущеному ЦГП «Альменда» в партнерстві з «Регіональним центром з прав людини» «Шкільна освіта: прихована зброя рф проти України», проаналізовано зміст підручників, використаних рф на окупованих територіях України з різних предметів, зокрема географії та історії. Крім численних перекручувань фактів і подій на користь рф, їх зміст має сформувати у дітей почуття боргу щодо виконання «обов'язку» служби у російській армії. Т. Матяш зазначає, що в умовах відсутності доступу до альтернативної інформації підручники таким чином стають ще однією міцною зброєю рф на окупованих територіях – особливо в світлі заяв міністра освіти рф Сергія Кравцова про повне забезпечення шкіл окупованих частин Запорізької й Херсонської областей російськими підручниками [3].

У березні 2022 р. уповноважена Верховної Ради України з прав людини Людмила Денісова повідомила, що на окупованих територіях рашисти почали нищити підручники історії та українську літературу. Так звана «воєнна поліція» вилучала українську художню та історичну літературу з бібліотек тимчасово окупованих територій Луганської, Донецької, Чернігівської та Сумської областей. Книжки вивозилися у невідомому напрямку.

Станом на травень 2022 р. росіяни від початку війни пошкодили або зруйнували майже 60 українських бібліотек. Майже 4 тисячі бібліотек опинилися на тимчасово окупованій території, а про стан 20 бібліотек Маріуполя зовсім нічого не було відомо. Найбільших руйнувань внаслідок обстрілів рф зазнали Чернігівська бібліотека для юнацтва, Донецька бібліотека для дітей, Макарівська публічна бібліотека, бібліотека ім. Короленка у Харкові [7].

За даними української розвідки, найбільшу зацікавленість виявили поліцаї до книжок щодо історії українських Майданів, АТО/ООС, історії українських визвольних змагань. До «екстремістської» літератури було віднесено шкільні підручники історії України, наукова та популярна історична література. Окупанти мали цілий перелік заборонених до згадування імен, серед яких Мазепа, Петлюра, Бандера, Шухевич, Чорновіл. У містах Кремінна, Рубіжне (Луганська область), Городня (Чернігівська область) відомо про випадки вилучення книжки «Справа Василя Стуса» Вахтанга Кіпіані [2].

У вересні 2022 р. стало відомо, що російські окупанти вилучили всю українську літературу з бібліотек тимчасово окупованого Мелітополя [4] та спалили у тимчасово окупованому Маріуполі українські підручники [9].

За даними Центру національного спротиву (ЦНС), станом на березень 2023 р. російські окупанти продовжували вилучати українську літературу з місцевих бібліотек на тимчасово окупованих територіях та заміщувати їх російськими книжками. Зазначимо, що книжки вилучалися з фондів загальних і шкільних бібліотек. Зокрема, у Ровеньках на Луганщині зафіксовано випадки масового спалювання української літератури в місцевих котельнях. Практику спалювання книжок росіяни виправдовують тим, що вони вилучають «нацистську літературу», однак у перелік такої літератури потрапляють всі українські книжки.

Міністерством культури рф було виділено 200 мільйонів рублів на закупівлю та поширення російських книжок на тимчасово окупованих територіях півдня та сходу України. Водночас близько 120 мільйонів рублів спрямовано на створення трьох модельних бібліотек у кожному тимчасово окупованому регіоні та 40 мільйонів – на фінансування підконтрольних російським загарбникам бібліотек тимчасово захоплених регіонів України. У ЦНС пояснили, що таким чином росіяни ставлять перед собою мету знищення української літератури на тимчасово окупованих територіях [6].

У листопаді 2023 р. ЦНС повідомив, що росіяни знищили майже всю українську літературу в бібліотеках на тимчасово окупованій частині Донеччини та Луганщини. На Херсонщині вивезено і знищено окупантами до 80 % підручників та художньої літератури. Водночас лише в 2023 р. росіяни завезли на ТОТ приблизно 2,5 млн російських книжок. За час окупації деяких територій Київщини пошкоджено 11 шкільних бібліотек. За даними Київської ОВА, під час російської окупації окремих територій Київської області знищено (спалено) та розграбовано приблизно 66370 примірників художніх і навчальних книжкових видань [5].

Отже, одним з ключових питань відновлення освіти на деокупованих територіях є забезпечення закладів освіти українською літературою, зокрема навчальною, виховною і методичною. У цьому розрізі, на нашу думку, необхідно

здійснити ревізію фондів бібліотек закладів освіти; розробити методичні рекомендації щодо поповнення бібліотечних фондів закладів освіти; забезпечити консультування бібліотекарів закладів освіти щодо оновлення змісту їхніх бібліотек; створити з метою подолання індоктринації, розвитку громадянської компетентності здобувачів освіти джерельну базу на допомогу класним керівникам, кураторам, що міститиме навчально-методичні матеріали для забезпечення виховного процесу з урахуванням запитів закладів освіти (наприклад, перелік знаменних дат, сценарії виховних годин).

Сьогодні основними шляхами поповнення фондів шкільних бібліотек є перерозподіл навчальної літератури у межах територіальної громади, на рівні обласних департаментів освіти та звернення до резервного фонду навчальної літератури Міністерства освіти і науки. Шкільні бібліотеки можуть також безплатно отримати книжки від різних благодійних, громадських організацій, видавництв, під час різних акцій тощо [8]. Масштабну благодійну акцію «Українським дітям – українську книгу» започаткувала ще в березні 2022 р. низка українських держструктур (<https://www.facebook.com/UAbooks4UChildren/>). У межах цієї акції дітей, які вимушено покинули небезпечні регіони України та переїхали в більш безпечні або ж виїхали за кордон через повномасштабну війну, забезпечують підручниками, навчальними посібниками та художньою літературою. Український Католицький університет разом з благодійним фондом «SavED» реалізують проєкт «Хочу читати» для збору книжок і коштів на закупівлю літератури в школи, бібліотеки, освітні центри України, які постраждали від воєнних дій (<https://nus.org.ua/news/doluchajtesya-do-zboru-koshtiv-dlya-shkilnyh-bibliotek-na-kyivshhyni-ta-chernigivshhyni-yaki-postrazhdaly-vnaslidok-vijny/>).

Проєкт P.AGE від волонтерської спільноти Б50 забезпечує бібліотеки шкіл і громад сучасними україномовними книжками, які стимулюють особистісний розвиток, допомагають навчатися цікавіше й обрати майбутній фах (<https://b50.com.ua/activities/growing/p-age-project/>).

Зазначимо, що Державна науково-педагогічна бібліотека України імені В. О. Сухомлинського (<https://dnpb.gov.ua/ua/>) сприяє формуванню інформаційних ресурсів освітянських бібліотек, а також бібліотек інших систем і відомств через безкоштовний обмін і перерозподіл актуальних документів різноманітної тематики. Так, у 2023 р. поповнено фонди чотирьох бібліотек закладів загальної середньої освіти Миколаївської області, бібліотеки КЗ «Панютинський ліцей» Лозівської міської ради Харківської області, Державного біотехнологічного університету (м. Харків), Харківського національного технічного університету сільського господарства імені Петра Василенка, КЗ «Синяківський заклад дошкільної освіти № 15» Бучанської міської ради Київської області, ДПТНЗ «Бородянський

професійний аграрний ліцей» Бучанської міської ради Київської області, КЗ «Синяківський хіміко-технологічний ліцей ЗЗСО І-ІІ ступенів № 15» Бучанської міської ради Київської області. Працівникам освітянських бібліотек надається консультативна допомога щодо організації роботи в умовах воєнного часу, формування інформаційних ресурсів у нових реаліях, з інших актуальних питань бібліотечної роботи.

Висновки. Отже, небезпечним наслідком російської окупації є індоктринація дітей, що здійснюється і через російські підручники. Важливим завданням відновлення освіти на деокупованих територіях є забезпечення закладів освіти українською літературою, зокрема навчальною, виховною і методичною. Бібліотеки закладів освіти на деокупованих територіях мають можливість поповнити свої фонди шляхом перерозподілу навчальної літератури у межах територіальної громади, на рівні обласних департаментів освіти, звернення до резервного фонду навчальної літератури Міністерства освіти і науки, а також завдяки акціям, що проводять державні структури, громадські організації, благодійні фонди, волонтерські спільноти. Державна науково-педагогічна бібліотека України імені В.О. Сухомлинського як науково-методичний центр мережі освітянських бібліотек МОН України та НАПН України сприяє формуванню інформаційних ресурсів освітянських бібліотек, що постраждали внаслідок окупації рф, та надає відповідну консультативну допомогу.

Список використаних джерел:

1. Воробйова А. Як Росія знищує ідентичність українських дітей на окупованих територіях. Та чому це варто називати індоктринацією. *LB.ua*. URL : https://lb.ua/blog/koalitsiia_ua5am/545996_yak_rosiya_znishchuie_identichnist.html (дата звернення : 10.03.20234).
2. Дуляба Н. Окупанти знищують українську літературу та підручники з історії, – розвідка. *Львівський портал*. URL : <https://portal.lviv.ua/news/2022/03/24/okupanty-znyshchuiut-ukrainsku-literaturu-ta-pidruchnyky-z-istorii-rozvidka> (дата звернення : 10.03.20234).
3. Матяш Т. У російських школах з'явиться підручник історії з розділом про війну в Україні. *LB.ua*. URL : https://lb.ua/world/2023/01/30/544155_rosiyskih_shkolah_zuavitsya.html (дата звернення: 15.03.2024).
4. Росіяни вилучили українські книги із бібліотек окупованого Мелітополя. *Межа*. URL : <https://mezha.net/ua/bukvy/rosiiany-vyluchyly-ukrainski-knyhy-iz-bibliotek-okupovanoho-melitorolia/> (дата звернення : 10.03.20234).
5. Росіяни на ТОТ сході України знищили майже всю українську літературу. *Центр національного спротиву*. URL : <https://sprotyv.mod.gov.ua/rosiiany-na-tot-shodu-ukrayiny-znyshhyly-majzhe-vsyu-ukrayinsku-literaturu/> (дата звернення: 10.03.20234).
6. Росіяни продовжують вилучати українські книжки із бібліотек на тимчасово окупованих територіях – ЦНС. *Межа*. URL : <https://bykvu.com/ua/bukvy/rosiiany-prodovzhuiut-vyluchaty-ukrainski-knyzhky-iz-bibliotek-na-tymchasovo-okupovanykh-terytoriiakh-tsns/> (дата звернення: 10.03.20234).
7. Сиваківський Я. Нічого нового: окупанти взялися за знищення української літератури та підручників. *24 канал*. URL : https://24tv.ua/nichogo-novogo-okupanti-vzualisya-zaznishhennya-ukrayinskoji_n1919126 (дата звернення: 11.03.2024).

8. Троян І. Як поновити бібліотечні фонди в школах на деокупованих територіях: поради управлінців і додаткові можливості. *НУШ*. URL : <https://nus.org.ua/articles/yak-ponovyty-bibliotechni-fondy-v-shkolah-na-deokupovanyh-terytoriyah-porady-upravlintsiv-i-dodatkovy-mozhlyvosti/> (дата звернення : 15.03.2024).
9. У тимчасово окупованому Маріуполі росіяни спалили українські книги *Межа*. URL : <https://mezha.net/ua/bukvy/u-tymchasovo-okupovanomu-mariupoli-rosiiany-spalyly-ukrainski-knyhy/> (дата звернення : 15.03.2024).
10. Indoctrination. *Cambridge Dictionary*. URL : <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/indoctrination> (date of application 10.03.2024).
11. Vale G. Cubs in the Lions' Den: Indoctrination and Recruitment of Children Within Islamic State Territory. London : ICSR, 2018. 38 p. *ICSR*. URL : <https://icsr.info/wp-content/uploads/2018/07/Cubs-in-the-Lions-Den-Indoctrination-and-Recruitment-of-Children-Within-Islamic-State-Territory.pdf>. (date of application 10.03.2024).

References:

1. Vorobiova A. Yak Rosiia znyshchuie identychnist ukrainskykh ditei na okupovanykh terytoriiakh. Ta chomu tse varto nazyvaty indoktrynatsiieiu. *LB.ua*. URL : https://lb.ua/blog/koalitsiia_ua5am/545996_yak_rosiya_znishchuie_identichnist.html (data zvernennia : 10.03.20234).
 2. Duliaba N. Okupanty znyshchuiut ukrainsku literaturu ta pidruchnyky z istorii, – rozvidka. *Lvivskyi portal*. URL: <https://portal.lviv.ua/news/2022/03/24/okupanty-znyshchuiut-ukrainsku-literaturu-ta-pidruchnyky-z-istorii-rozvidka> (data zvernennia : 10.03.20234).
 3. Matiash T. U rosiyskykh shkolakh z'avytsia pidruchnyk istorii z rozdilom pro viinu v Ukraini. *LB.ua*. URL: https://lb.ua/world/2023/01/30/544155_rosiyskih_shkolah_zyavitsya.html (data zvernennia: 15.03.2024).
 4. Rosiiany vyluchyly ukrainski knyhy iz bibliotek okupovanoho Melitopolia. *Mezha*. URL : <https://mezha.net/ua/bukvy/rosiiany-vyluchyly-ukrainski-knyhy-iz-bibliotek-okupovanoho-melitopolia/> (data zvernennia : 10.03.20234).
 5. Rosiiany na TOT skhodu Ukrainy znyshchyly maizhe vsiu ukrainsku literaturu. *Tsentr natsionalnoho sprotyvu*. URL: <https://sprotyv.mod.gov.ua/rosiiany-na-tot-shodu-ukrayiny-znyshchyly-majzhe-vsyu-ukrayinsku-literaturu/> (data zvernennia: 10.03.20234).
 6. Rosiiany prodovzhuiut vyluchaty ukrainski knyzhky iz bibliotek na tymchasovo okupovanykh terytoriiakh – TsNS. *Mezha*. URL : <https://bykvu.com/ua/bukvy/rosiiany-prodovzhuiut-vyluchaty-ukrainski-knyzhky-iz-bibliotek-na-tymchasovo-okupovanykh-terytoriiakh-tsns/> (data zvernennia: 10.03.20234).
 7. Syvakivskiy Ya. Nichoho novoho: okupanty vzialysia za znyshchennia ukrainskoi literatury ta pidruchnykiv. *24 kanal*. URL : https://24tv.ua/nichogo-novogo-okupanti-vzialisya-za-znishhennya-ukrayinskoyi_n1919126 (data zvernennia: 11.03.2024).
 8. Troian I. Yak ponovyty bibliotechni fondy v shkolakh na deokupovanykh terytoriiakh: porady upravlintsiv i dodatkovy mozhlyvosti. *NUSh*. URL : <https://nus.org.ua/articles/yak-ponovyty-bibliotechni-fondy-v-shkolah-na-deokupovanyh-terytoriyah-porady-upravlintsiv-i-dodatkovy-mozhlyvosti/> (data zvernennia : 15.03.2024).
 9. U tymchasovo okupovanomu Mariupoli rosiiany spalyly ukrainski knyhy. *Mezha*. URL: <https://mezha.net/ua/bukvy/u-tymchasovo-okupovanomu-mariupoli-rosiiany-spalyly-ukrainski-knyhy/> (data zvernennia : 15.03.2024).
 10. Indoctrination. *Cambridge Dictionary*. URL: <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/indoctrination> (date of application 10.03.2024).
 11. Vale G. Cubs in the Lions' Den: Indoctrination and Recruitment of Children Within Islamic State Territory. London : ICSR, 2018. 38 p. ICSR. URL : <https://icsr.info/wp-content/uploads/2018/07/Cubs-in-the-Lions-Den-Indoctrination-and-Recruitment-of-Children-Within-Islamic-State-Territory.pdf>. (date of application 10.03.2024).
-

РОСТОКА Марина⁵⁵

Державна науково-педагогічна бібліотека України імені В. О. Сухомлинського
НАПН України, м. Київ, Україна

ORCID: [0000-0002-1891-5482](https://orcid.org/0000-0002-1891-5482)

E-mail: marilvross@gmail.com

ЧЕРЕВИЧНИЙ Геннадій⁵⁶

Київський національний університет імені Тараса Шевченка
Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України
м. Київ, Україна

ORCID: [0000-0001-9094-8732](https://orcid.org/0000-0001-9094-8732)

E-mail: gscherevichnyj@gmail.com

**ЦИФРОВА ТРАЄКТОРІЯ ОСВІТЯНИНА У СУСПІЛЬСТВО 5.0:
ПОБУДОВА ТРАНСДИСЦИПЛІНАРНОЇ ЕКОСИСТЕМИ
ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНОГО СУПРОВОДУ ОСВІТИ**

Представлено діагностичний інструментарій «Цифрова траєкторія освітянина у Суспільство 5.0» з анонімного опитування освітян для з'ясування певних аспектів сформованості їхнього рівня цифрової складової їхньої трансдисциплінарної компетентності, а також задля покращення наукових досліджень з інформаційно-аналітичного супроводу освіти, педагогіки і психології, які здійснюють виконавці відділу наукового інформаційно-аналітичного супроводу освіти ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського в освітньо-науковому консорціумі з кафедрою новітньої історії України історичного факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка.

Ключові слова: трансдисциплінарна екосистема, інформаційно-аналітичний супровід освіти, цифрова трансформація освіти і педагогіки.

Digital Trajectory of Educator to Society 5.0: Building a Transdisciplinary Ecosystem of Information and Analytical Support for Education. The article presents a diagnostic toolkit «Digital Trajectory of an Educator in Society 5.0» based on an anonymous survey of educators to determine certain aspects of the formation of their level of digital component of their transdisciplinary competence, as well as to improve research on information and analytical support of education, pedagogy and psychology, which is carried out by the Department of Scientific Information and Analytical Support of Education of the V. Sukhomlynskyi State Scientific and Educational Library of Ukraine in an educational and scientific consortium with the Department of Contemporary History of Ukraine at the Faculty of History of Taras Shevchenko National University of Kyiv.

Keywords: Transdisciplinary Ecosystem, Information and Analytical Support of Education, Digital Transformation of Education and Pedagogy.

Вступ. Перехід від інформаційного до Суспільства 5.0 набуває свого апогея. Освітньо-науковий простір кожного дня поповнюється інноваційною хвилею інтелектуальних цифрових високотехнологічних продуктів: інтернет речей, штучний інтелект, хмарні і семантичні інструменти, віртуальна і доповнена реальності тощо.

⁵⁵ ©РОСТОКА Марина (ROSTOKA Marina)

⁵⁶ ©ЧЕРЕВИЧНИЙ Геннадій (CHEREVICHNYI Gennadii)

Але уявити такий спектр новацій врят чи було б можливим без якісного процесу з інформаційної аналітики, яка забезпечує ефективний супровід розвитку всіх ланок галузі освіти. Актуальність інформаційно-аналітичного супроводу освіти, педагогіки і психології, який у сьогоденних обставинах має трансдисциплінарне підґрунтя і методологічно сприяє динамічному розвитку освітніх екосистем, є вагомим чинником окреслення цифрової траєкторії освітян у Суспільство 5.0.

Мета, методи і підходи. Метою дослідження є часткове ознайомлення з умовами, змістом й результатами анкетування освітян з вивчення стану їхньої обізнаності з термінологією, призначенням та змістом організації інформаційно-аналітичного супроводу освіти в умовах цифрової трансформації суспільства. Застосовано індивідуальні й групові методи опитування, системний, кластерний і контент-аналіз, методи індивідуальних й командних комунікацій. Розроблення анкети й запуск анкетування відбулися на засадах системного, трансдисциплінарного, особистісно-діяльнісного, адаптивного, синергетичного і ресурсного підходів.

Основні результати. Відділом наукового інформаційно-аналітичного супроводу освіти ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського запроваджено анкетування «Цифрова траєкторія освітянина у Суспільство 5.0» з метою вивчення реального стану входження кожного із суб'єктів анонімного опитування (представника певної ланки освіти) у цифровий освітньо-науковий простір.

Результати опитування мають посприяти підвищенню рівня якості й ефективності проведення наукових досліджень з інформаційно-аналітичного супроводу цифрової трансформації освіти, педагогіки і психології зокрема та удосконалення системи його здійснення до трансдисциплінарної екосистеми – взагалі. Це дасть змогу з'ясувати реалії, перешкоди, недоліки та окреслити стратегії розвитку трансдисциплінарної екосистеми інформаційно-аналітичного супроводу цифрової трансформації всіх ланок освіти.

Авторську анкету розроблено засобами Google-form [1], яка включає такі 13 позицій за такими питаннями, як:

1. Ви представляєте ланку якої освіти? (надано пропозиції відмітити належність респондента до певного осередку освіти – дошкільна, початкова, загальна середня, професійна, вища, фахова передвища, спеціалізована, позашкільна, післядипломна).

2. У якій галузі спеціалізації наук ви здійснюєте професійну діяльність? (надано пропозиції відмітити належність респондента до певної спеціалізації галузі освіти – педагогічна, психологічна, історична, економічна, військова, бібліотечна, наукова, інклюзивна, екологічна, медична, політична, та ін.).

3. Якими електронними/цифровими ресурсами ви користуєтеся у своїй професійній діяльності? (респондентам запропоновано відмітити такі з ресурсів, як: онлайн-бібліотека (е-бібліотека), віртуальні читальні зали, виставки, цифрові колекції за видом професійної діяльності; електронна бібліотека НАНП України; портали наукометричних баз даних; сайтові структури закладів освіти/наукових установ/організацій або відповіді за пропозицією «користуюсь всіма зазначеними ресурсами»).

4. Що, на вашу думку, є інформаційно-аналітичним супроводом (забезпеченням) освіти, у тому числі й в умовах екосистеми університету/наукової установи/будь-якого закладу освіти? (для респондентів запропоновано певні визначення поняття «інформаційно-аналітичний супровід»). Наприклад, запропонований один із варіантів загального визначення інформаційно-аналітичного супроводу – *«система підтримки ефективного проведення досліджень та організації наукового і освітнього процесів, що включає сукупність техніко-технологічних рішень збору, обробки, оцінки, аналізу та синтезу інформаційних даних, у т.ч. для проведення моніторингу й прийняття різних варіантів раціональних рішень»* (автор М. Ростока) на момент підготовки публікації підтримано більшістю респондентів.

5. Як Ви думаєте, який процес можна вважати інформаційно-аналітичним супроводом цифрової трансформації освіти? (респондентам надано можливість обрати необхідну позицію або поміркувати над визначенням й поставити позначку «інше»).

6. Які цифрові платформи та додатки ви вважаєте за доцільне використовувати у сфері вашої комунікаційної онлайн-діяльності? (запропоновано низку цифрових платформ (додатків) для вибору респондента, наприклад такі, як: Moodle, Zoom, Google Meet, Webex, Skype або вказати на «інше»).

7. Які середовища для нетворкінгу ви вважаєте більш адаптованими для обміну досвідом та налагодження взаємозв'язків у трансдисциплінарній екосистемі закладу освіти/наукової установи? (запропоновано низку сучасних сервісів, які є актуальними, на думку автора, задля здійснення професійної діяльності освітянина, наприклад такі, як: LinkedIn, ResearchGate, Academia, Biowebspin, Cureus, ORCID, Open Science Framework, nanoHUB та ін. або потрібно вказати на те, що респонденти «не знайомі з жодним» або респонденту «важко відповісти»).

8. Які цифрові інструменти ви застосовуєте? (респонденту запропоновано на вибір вказати на такі позиції, як: системи керування навчанням (Moodle, Canvas, Google Classroom), інструменти для колективної роботи (Microsoft Teams,

Google Workspace, Slack), інструменти оцінювання (Kahoot!, Quizizz, Edpuzzle), системи передавання інформації (YouTube (відео), SoundCloud (аудіо), Google Docs (текст), Dropbox (всі згадані формати), інструменти віртуальної або доповненої реальності (Merge Cube (доповнена реальність), Google Expeditions (віртуальна реальність), інтелектуальні системи і технології (штучний інтернет, інтернет речей, Smart-технології) або зазначити на позиції «та інші»).

9. Наскільки важливим сьогодні є інформаційно-аналітичний супровід цифрової трансформації у вашій професійній діяльності? (респондентам надано можливість відповісти на це питання за такими позиціями, як: завжди, часто, не часто, інколи, ніколи).

10. Чи використовуєте ви у роботі такі трансдисциплінарні цифрові інструменти? (запропоновано на вибір респондентів зазначити чи використовують вони у своїй діяльності такі технології, як: штучний інтелект, хмарні технології, технології цифрового/електронного портфоліо, інфографіка або короткі промовідео, аудіо- та відеозаписи, пошукові системи, відеоконференції, цифрові симулятори, онлайн-тести, електронні журнали).

11. Як Ви розумієте поняття «трансдисциплінарна компетентність» суб'єкта екосистеми інформаційно-аналітичного супроводу цифрової трансформації освіти? (респондентам запропоновано варіанти визначень поняття, або позиція «всі варіанти вірні», також надається можливість у разі «маю свій варіант відповіді» запропонувати своє бачення проблеми у відповідь на наступне запитання).

12. Ваш варіант відповіді як Ви розумієте поняття «трансдисциплінарна компетентність» суб'єкта екосистеми інформаційно-аналітичного супроводу цифрової трансформації освіти» (респондент має можливість надати визначення за власним баченням на попереднє запитання) (для респондента уможлиблюється надати формулювання за власним баченням зазначеного поняття або виказати власну думку).

13. Опишіть одним реченням, що Ви вважаєте під поняттям «трансдисциплінарна екосистема інформаційно-аналітичного супроводу цифрової трансформації освіти» (відносно вашої ланки і галузі освіти) (для респондента уможлиблюється формулювання зазначеного поняття на власне бачення або виказати іншу думку).

Висновки. Зважаючи на те, що нині процеси трансформації освіти, педагогіки і психології у глобальному світовому просторі відіграють пріоритетні ролі у розбудові Суспільства 5.0, інформаційно-аналітична діяльність, супровід цих процесів є актуальним й вимагає нових методологічних підходів, а саме: трансдисциплінарного. Тому, вивчення стану обізнаності, готовності,

сформованості цифрового складника трансдисциплінарної компетентності кожного із учасників освітньо-наукового простору є важливим аспектом сьогоденних наукових досліджень.

Отже, отримані результати при опитуванні засобами анкети «Цифрова траєкторія освітян у Суспільство 5.0» є значущими для дослідників освітньо-наукового-консорціуму відділу наукового інформаційно-аналітичного супроводу освіти ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського і науково-педагогічних працівників кафедри новітньої історії України історичного факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка, що діють на умовах договору про співпрацю. Це уможливлуватиме підвищення якості та ефективності прикладного результату наукових досліджень таких, як-от: «Інформаційно-аналітичний супровід цифрової трансформації освіти і педагогіка: вітчизняний і зарубіжний досвід» (2023–2025), яке знаходиться на стадії аналітико-синтетичного етапу та «Інформаційно-аналітичний супровід психологічної науки у воєнний і повоєнний періоди України» (2024–2025), яке знаходиться у стадії теоретико-аналітичного опрацювання.

Анкету «Цифрова траєкторія освітян у Суспільство 5.0» розроблено двома мовами, українською й англійською, а результати, які отримано шляхом опитування українських і зарубіжних освітян планується викласти у змісті наукових праць – статей у періодичних виданнях України й закордоння.

Список рекомендованих джерел:

1. Цифрова траєкторія освітянина у Суспільство 5.0. URL: https://docs.google.com/forms/d/e/1FAIpQLScM46wEtWBglNQi60Yv6e340Y_PteNcfofrSQNLi0-CuWxLg/viewform (дата звернення: 30.04.2024).

References:

1. Tsyfrova traiektoriia osvitianyna u Suspilstvo 5.0. URL: https://docs.google.com/forms/d/e/1FAIpQLScM46wEtWBglNQi60Yv6e340Y_PteNcfofrSQNLi0-CuWxLg/viewform (data zvernennia: 30.04.2024).

СИМОНЕНКО Тетяна⁵⁷

Державна науково-педагогічна бібліотека України імені В. О. Сухомлинського
НАПН України, м. Київ, Україна

ORCID: 0000-0003-4188-8280

E-mail: tsimonenko@gmail.com

ЦИФРОВІ БІБЛІОТЕЧНІ СЕРВІСИ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ СИСТЕМНОЇ ОСВІТНЬОЇ АНАЛІТИКИ

Розглянуто питання щодо значення і потенціалу цифрових бібліотечних сервісів у забезпеченні системної освітньої аналітики. Проаналізовано їхню роль у збиранні та аналізі даних для покращення якості освіти. Дослідження спрямовано на стимулювання подальших дискусій у цій сфері з метою підвищення ефективності освітнього процесу.

Ключові слова: освітня аналітика, цифрові сервіси бібліотеки, моніторинг, аналіз даних, адаптивний інструментарій.

Digital Library Services in Providing Systematic Educational Analytics. The paper examines the significance and potential of digital library services for providing system educational analytics. Their role in collecting and evaluating data in order to improve the quality of education is analyzed. One of the goals of this study is to encourage further discussions and research in this field in order to improve education quality and efficiency of the educational process.

Keywords: Educational Analytics, Digital Library Services, Monitoring, Data Analysis, Adaptive Tools.

Вступ. Інформація та знання в сучасному світі є критичними ресурсами, які необхідні для реалізації ефективних рішень і досягнення успіху. Швидкі зміни в технологіях та володіння цифровими масивами з різних сфер діяльності суспільства створюють можливості для використання аналітики великих даних. Наукові бібліотеки як центри управління знаннями активно впроваджують інноваційні технології та сервіси для аналізу даних, що сприяє створенню нових продуктів і послуг.

Мета, методи і підходи. Мета дослідження – розкрити значення і потенціал цифрових бібліотечних сервісів у забезпеченні системної освітньої аналітики, а також стимулювати дискусії та подальші дослідження у цій галузі. Для досягнення мети використано системний підхід та загальнотеоретичні наукові методи.

Основні результати. Рівень удосконалення механізмів і сервісів отримання аналітичних даних визначається актуальністю здійснення систематичного моніторингу якості освіти та наукової діяльності із застосуванням адаптивного інструментарію. Це означає, що засоби і методи збирання й аналізу даних можна налаштовувати та змінювати залежно від потреб користувачів і контексту, здійснювати більш точний і персоналізований аналіз даних, що сприятиме більш ефективним рішенням у сфері освіти та науки [2].

⁵⁷ ©СИМОНЕНКО Тетяна (SYMONENKO Tetiana)

Високоякісні дані про дослідницьку діяльність та процеси є критичним важелем. Створення цифрових сервісів поза експертним бібліотечним середовищем вже має значні негативні наслідки. Найбільш успішними є проекти, здійснювані науковими установами під кураторством наукових бібліотек, завдяки тому, що професійні бібліотечні спеціалісти проводили навчання, методично супроводжували та здійснювали контроль цілісності, повноти та якості даних у системі [1].

Сучасні цифрові бібліотечні сервіси уможлиблюють інтеграцію системи збирання даних, аналітичних інструментів та інструментів візуалізації даних для розв'язання конкретних завдань і практичних викликів у забезпеченні системної освітньої аналітики. Це, зокрема, цифрові платформи, що збирають інформацію про наукові процеси і дослідження, дають змогу отримувати чи вибирати різні метрики залежно від конкретних потреб дослідника або організації; це програмні засоби для оброблення та аналізу даних, у тому числі статистичний аналіз і штучний інтелект, що допомагають виявляти залежності, тренди та патерни у великому обсязі даних; це візуалізація аналітичних результатів у зрозумілій і доступній формі – діаграмах, графіках, інфографіках тощо.

Висновки. Цифрові бібліотечні сервіси відіграють важливу роль у збиранні, аналізі та використанні інформаційних ресурсів, сприяють ефективній організації доступу до них і мають значний потенціал у забезпеченні освітніх закладів і дослідницьких груп інструментами для проведення комплексного аналізу даних.

Список використаних джерел:

1. Лобузін К. В. Наукові бібліотеки як центри управління знаннями в дослідницькій інфраструктурі України. *Бібліотека. Наука. Комунікація. Від управління ресурсами – до управління знаннями*: матеріали Міжнар. наук. конф. (Київ, 5–7 жовт. 2021 р.) / НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського, Асоц. б-к України, Рада директорів наук. б-к та інформ. центрів акад. наук – членів МААН. Київ, 2021. С. 228–232. URL: <http://irbis-nbuv.gov.ua/everlib/item/er-0004116> (дата звернення: 20.03.2024).
2. Симоненко Т. В. Зміст і якість метаданих як фактор достовірності бібліометричного аналізу. *Бібліотека. Наука. Комунікація. Актуальні питання збереження та інноваційного розвитку наукових бібліотек*: матеріали Міжнар. наук. конф. (Київ, 3–5 жовт. 2023 р.) / НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського, Асоц. б-к України. Київ, 2023. С. 307–310. URL: <http://irbis-nbuv.gov.ua/everlib/item/er-0004726> (дата звернення: 20.03.2024).

References:

1. Lobuzina K. V. Naukovi biblioteky yak tsentry upravlinnia znanniamy v doslidnytskii infrastrukturi Ukrainy. *Biblioteka. Nauka. Komunikatsiia. Vid upravlinnia resursamy – do upravlinnia znanniamy*: materialy Mizhnar. nauk. konf. (Kyiv, 5–7 zhovt. 2021 r.) / NAN Ukrainy, Nats. b-ka Ukrainy im. V. I. Vernadskoho, Asots. b-k Ukrainy, Rada dyrektoriv nauk. b-k ta inform. tsentriv akad. nauk – chleniv MAAN. Kyiv, 2021. S. 228–232.
2. Symonenko T. V. Zmist i yakist metadanykh yak faktor dostovirnosti bibliometrychnoho analizu. *Biblioteka. Nauka. Komunikatsiia. Aktualni pytannia zberezhenia ta innovatsiinoho rozvytku naukovykh bibliotek*: materialy Mizhnar. nauk. konf. (Kyiv, 3–5 zhovt. 2023 r.) / NAN Ukrainy, Nats. b-ka Ukrainy im. V. I. Vernadskoho, Asots. b-k Ukrainy. Kyiv, 2023. S. 307–310.

SHCHEHELSKA Katerina⁵⁸

V. Sukhomlynskyi State Scientific and Educational Library of Ukraine
NAES of Ukraine, Kyiv, Ukraine

ORCID: [0009-0006-2752-7023](https://orcid.org/0009-0006-2752-7023)

E-mail: katrusya.yalta@gmail.com

NEW SPATIAL PARADIGM OF EDUCATIONAL LIBRARIES IN THE USA

Global digitization has led to a rethinking of the activities of many social institutions, including educational libraries. Modern libraries become not only a place for storing books, but also provide conditions for carrying out scientific and educational activities, providing a comfortable space. Achieving all this requires more than a change in mindset; it also requires changing design principles to create formal, informal and social learning spaces that support enhanced services and technology.

Keywords: *Global Digitization, Modern Libraries, Library Space, New Spatial Paradigm.*

Нова просторова парадигма освітнянських бібліотек у США. Глобальна цифровізація зумовила переосмислення діяльності багатьох соціальних інституцій, зокрема освітнянських бібліотек. Сучасні бібліотеки стають не тільки місцем для зберігання книжок, а й забезпечують умови для здійснення наукової та навчальної діяльності, створюючи комфортний простір. Здійснення такої трансформації потребує більше, ніж зміна мислення; потрібні також зміни в принципах дизайну для створення формальних, неформальних і соціальних просторів для навчання, які підтримують розширені послуги й технології. Автор констатує зміни, що відбуваються в бібліотечній сфері. Адже минуле має залишитися позаду. . Піонерами впровадження нової просторової парадигми стали освітнянські бібліотеки у США. Серед них можна виокремити бібліотеку Університету Каліфорнії в Лос-Анджелесі (UCLA), бібліотеку Техаського університету та багато інших. Провідні педагоги та бібліотечні працівники приймають виклик: продумують можливості, змінюють курс і використовують сучасний творчий простір для підтримки нових шляхів відкриття й навчання.

Ключові слова: *глобальна цифровізація, сучасні бібліотеки, бібліотечний простір, нова просторова парадигма.*

Introduction. The library is one of the oldest social institutions. Over the long period of human history, its social functions have undergone significant changes. The purpose of the first libraries was to preserve written documents. Since its inception, the library has evolved from a repository of knowledge for a select few to a universal source of information. However, today there is a noticeable decline in society's interest in the activities of classical library institutions, and the library, in its traditional sense, plays an increasingly smaller role in the life of modern society.

The **goal** of the study is to consider the experience of creating an effective reading space on the example of educational libraries in the USA.

⁵⁸ ©ЩЕГЕЛЬСЬКА Катерина (SHCHEHELSKA Katerina)

Main results. Global digitization has led to a rethinking of the activities of many social institutions. This especially applies to information centers such as libraries, archives, galleries, museums, etc. Such rethinking requires the introduction of new constructive approaches to the activities of these institutions, which is a system-forming factor of the informatization of social relations [1].

The experience of American libraries in finding ways to attract new users is interesting. Let's consider it in more detail.

Libraries are Interdisciplinary, Inclusive and Inspiring.

Most people go to the library with the same goal: to learn something they don't already know. As several librarians described to us, libraries are places where journeys of discovery begin. For this reason, the library should be a non-threatening place that feels like it belongs to every person who uses it, regardless of whether you are a Ph.D. first-generation college teacher or student is a place where everyone learns, and even students can be teachers.

Alison Benadetti, director of UCLA's library, notes that «We've really changed our service model to encourage student experts to teach their peers, and I've seen that succeed in a variety of ways».

Student-to-student writing consulting services, student library assistants, and special program freshman student assistants are available here.

Libraries are at the Intersection of Scientific, Social and Emotional Needs.

Today's libraries are increasingly becoming a gathering place where students can develop in many dimensions, rather than just receiving what can be learned from books.

Carlos Rodríguez, dean of the University of California, Los Angeles Library, states that «We need to think of the library not just as a place to provide help and support, but as a second home, a space where hospitality is felt, not fear». In his words, «Ideally, the space can adapt and be a container for experiences, interactions and services – a place where students can discover not only new information and new knowledge, but also truly discover themselves and how they can contribute to society».

Libraries are Adaptive Scientific Spaces that Support the Rhythm and Range of Learning.

Learning is not just one mode. It is a changing rhythm of concentration and interaction, cooperation and communication, rest and rejuvenation. It works with technology as well as with books, boards and stickers. These are people who figure out how and where they work best, depending on the task and mood. The library plays a huge role in making all of this happen by offering choices that support different learning rhythms and people's different needs.

Director of Organizational Effectiveness at the University of Texas at Austin Libraries, Chris Carter, says, «We need space, seating, tools, technology, and we need the ability to use all of that in a coordinated way ... Throughout the day, the space will

change from one purpose to another. We need it to be seamless. We need it to be self-service. And we need the space itself to support all the different types of functions».

A New Spatial Paradigm. Previously, libraries were defined by what they had – that is, the books on the shelves. More and more they are defined by what happens in them. Instead of a single focus: «I go, I read, I go,» educators are looking for ways to create libraries that have a more dynamic purpose.

Achieving all this requires more than a change in mindset; it also requires changing design principles to create formal, informal and social learning spaces that support enhanced services and technologies, and a wide range of user behaviours, preferences and activities. For most libraries, the biggest challenge is to develop connectivity and collaboration while still fully supporting individual discovery. This requires very careful planning of connections and relationships between people, tools, furniture and the general space. Access to electricity and the necessary technology everywhere has become important, as well as easily accessible places where help is available, be it from colleagues, teachers or library staff.

Different types of seating and desks should comfortably support postures that match the task at hand, whether sitting upright, sitting, lying down, or standing. In addition, providing different levels and types of privacy - visual, acoustic and territorial - helps people to be more productive and feel relaxed. And furniture, boards, screens and partitions that are easy to move encourage the adaptation of the space according to the needs of the moment, and also ensure the flexibility of the future library as a whole.

Conclusions. Without a doubt, libraries are changing. Rather than being stuck in the past, leading educators are embracing the challenge: thinking through possibilities, changing course, and using the power of space to support new ways of discovery and learning.

Список використаних джерел:

1. Гуралюк А. Бібліотека в інформаційному суспільстві: онтологічний підхід. *Адаптивне управління: теорія і практика. Серія «Педагогіка»*. 2020. Вип. 8(15). DOI: [https://doi.org/10.33296/2707-0255-8\(15\)-03](https://doi.org/10.33296/2707-0255-8(15)-03).
2. Future-Ready Libraries. How Libraries can be a Campus Catalyst to Prepare Students for what's Next. *Steelcase*. URL: <https://www.steelcase.com/eu-en/research/articles/topics/learning/future-ready-libraries/> (дата звернення: 16.03.2024).

References:

1. Guraliuk A. The Libraries in the Information Society: an Ontological Approach. *Adaptive Management: Theory and Practice. Series «Pedagogic»*. 2020. Vol. 8(15). DOI: [https://doi.org/10.33296/2707-0255-8\(15\)-03](https://doi.org/10.33296/2707-0255-8(15)-03).
2. Future-Ready Libraries. How libraries can be a campus catalyst to prepare students for what's next. *Steelcase*. URL: <https://www.steelcase.com/eu-en/research/articles/topics/learning/future-ready-libraries/> (date of access: 16.03.2024).

СТРАТЕГІЇ ЦИФРОВОЇ ОСВІТИ: ЗАСОБИ, МЕТОДИКИ, ТЕХНОЛОГІЇ, СИСТЕМИ

Digital Education Strategies: Tools, Methods,
Technologies, Systems

БОНДАРЕНКО Тетяна⁵⁹

Українська інженерно-педагогічна академія
м. Харків, Україна

Державна науково-педагогічна бібліотека України імені В. О. Сухомлинського
м. Київ, Україна

ORCID: [0000-0001-9879-0319](https://orcid.org/0000-0001-9879-0319)

E-mail: bondarenko_tc@uipa.edu.ua

КНЯЗЄВА Вікторія⁶⁰

Українська інженерно-педагогічна академія
м. Харків, Україна

ORCID: [0000-0002-3106-4897](https://orcid.org/0000-0002-3106-4897)

E-mail: vitok911@ukr.net

ВІДКРИТІ ОСВІТНІ КУРСИ ЯК ЕФЕКТИВНИЙ ІНСТРУМЕНТ У СУЧАСНОМУ ЦИФРОВОМУ ПРОСТОРІ ВИКЛАДАЧА

У публікації розглянуто сучасні погляди на онлайн-освіту. Розкрито відкриті освітні ресурси та онлайн-платформи які дають можливість занурювати здобувача освіти та викладача у віртуальний простір та навчатися без допомоги викладача завдяки наповненому мультимедійному контенту та зручному графіку опанування теми або всього предмета.

Ключові слова: відкриті освітні курси, цифрові технології, онлайн платформи.

Open Educational Courses as an Effective Tool in the Modern Digital Space of the Teacher. The publication presents modern views on online education. Open educational resources and online platforms that allow immersing the student and the teacher in the virtual space and learning with/without the teacher's help through rich multimedia content and a convenient schedule for mastering a topic or an entire subject are revealed.

Keywords: Open Educational Courses, Digital Technologies, Online Platforms.

Вступ. Відкриті освітні курси, які ще називають масовими відкритими онлайн-курсами (Massive Open Online Course – MOOC), уможливають навчання у викладачів провідних світових університетів – людей, які мають вагу в академічному світі, а також влитися в мультинаціональну студентську групу (на дискурс-форумах), отримати документ, що підтверджує успішне опанування курсу. Найбільші онлайн-платформи розміщують відеоматеріали та

⁵⁹© БОНДАРЕНКО Тетяна (BONDARENKO Tetiana)

⁶⁰© КНЯЗЄВА Вікторія (KNIAZIEVA Viktoriia)

проводять оцінювання здобутих знань. Відмінність полягає в тому, які саме курси запропоновано, хто і як їх читає. Це новий напрям у цифровому освітньому просторі, який відкриває можливості оволодівати новими знаннями та набувати нових умінь за допомогою інноваційних інструментів та гнучкого їх використання.

Мета, методи і підходи. Мета дослідження – проаналізувати сучасні тенденції щодо напрямів та особливостей застосування відкритих освітніх ресурсів, зокрема адаптивності їх до сучасного освітнього цифрового простору викладача.

Основні результати. Сучасний цифровий простір для викладача – це великий океан можливостей. Цифрові інструменти та технології змінюють спосіб, яким ми навчаємо і навчаємось. Наведемо кілька ключових аспектів цього простору [1, 2].

Онлайн-платформи для навчання: можливість проводити заняття в онлайн-режимі через платформи, зокрема такі, як Zoom, Microsoft Teams або Google Meet, що робить навчання більш доступним і гнучким.

Електронні засоби навчання: інтерактивні відеоуроки, вебсемінари, інтерактивні онлайн-підручники, віртуальні лабораторії – усе це сприяє створенню захоплюючого й ефективного навчання.

Соціальні медіа та блоги: викладачі можуть використовувати соціальні медіа, такі як Twitter, LinkedIn або навіть TikTok, для спілкування зі студентами, ділитися корисними матеріалами та стимулювати обговорення.

Адаптивні платформи: платформи, які адаптуються до потреб кожного студента, надаючи індивідуальні завдання та рекомендації для кожного учня, можуть значно підвищити ефективність навчання.

Інструменти, оцінювання та звітування: електронні засоби для проведення тестування, оцінювання та моніторингу успішності студентів дають змогу викладачам швидше отримувати зворотний зв'язок та адаптувати свої методи навчання.

Віртуальна й доповнена реальність: застосування VR та AR може зробити навчання більш інтерактивним та залучити більше людей, пропонуючи досліджувати складні концепції у віртуальному середовищі.

Усі ці інструменти відкривають безліч можливостей для викладачів, щоб зробити навчання більш ефективним, захоплюючим та інтерактивним.

Відкриті освітні курси – це потужний інструмент у сучасному цифровому просторі викладача з багатьма перевагами.

Глобальний доступ: освітні онлайн-курси надають знання будь-якій людині з доступом до інтернету. Це особливо важливо для студентів, які не мають можливості здобути традиційну освіту через обмеження в ресурсах або географічну віддаленість.

Гнучкість у навчанні: відкриті курси зазвичай пропонують гнучкий графік, що дає змогу студентам навчатися у власному темпі і в зручний для них час.

Розширення аудиторії: викладачі можуть залучити більше студентів та мати вплив на більш широку аудиторію, що сприятиме їхній популярності та впливу в освітній галузі.

Інновації в навчанні: цифрові технології дають можливість використовувати різноманітні інтерактивні методи навчання, зокрема такі, як відеоуроки, інтерактивні вправи та вебінари, що підвищують рівень якості освіти.

Збільшення авторитету: відкриті онлайн-курси дають можливість підвищити авторитет викладачів, виявити рівень їхніх знань та експертність у певній галузі.

Можливості співпраці: викладачі можуть співпрацювати з колегами з різних країн у створенні спільних курсів, що сприятиме обміну знаннями та культурній різноманітності.

Оновлення і вдосконалення: оскільки матеріали відкритих курсів зазвичай доступні для широкої аудиторії, викладачі можуть мати зворотний зв'язок від студентів та розвивати свої курси на основі цього зворотного зв'язку.

Відкриті освітні курси є потужним інструментом для викладачів, які бажають розширити свій вплив, удосконалити навички викладання та надати знання більшій кількості людей.

Популярними є платформи онлайн-курсів, які дають змогу навчатися самостійно [3].

Coursera – масштабна (www.coursera.org). Онлайн-платформа «Coursera» почала роботу в 2012 році; у цьому ж році в розділі «Освіта» рейтингу вебсайтів журналу «Time» Coursera посіла перше місце.

Khan Academy – інтерактивна (www.khanacademy.org). Khan Academy – «відкрита» онлайн-платформа; це означає, що для початку занять не потрібна реєстрація безпосередньо на ресурсі, достатньо облікового запису в Google або Facebook.

EdX – професійна (www.edx.org). EdX – спільний проєкт Гарвардського університету й МТІ, що пропонує пройти онлайн-навчання за такими напрямками: комп'ютерні технології, хімія, математика, етика, музика, статистика, література (24 напрями).

Udacity – спеціалізована (www.udacity.com). Платформа Udacity – приватна розробка, орієнтована більше на вивчення матеріалів ІТ-тематики (інформатика, програмування); платформу створено групою вчених на чолі із Себастьяном Труном, інженером Google, яка займається робототехнікою.

Canvas Network – демократична (www.canvas.net). Проєкт Canvas Network відрізняється великою різноманітністю курсів, які здійснюють різні за рівнем підготовки та напрямом діяльності люди: доктори наук, менеджери, письменники; курси не мають єдиного підходу до викладання.

Udemy – різноманітна (www.udemy.com). Освітні проєкти розподілено на 16 категорій, серед яких є комп'ютерні й гуманітарні дисципліни, а також рукоділля, мистецтво та фотозйомка.

Висновки. Безперечно, можна говорити про переваги МООС: доступність (будь-яка людина, яка має інтернет, може отримати доступ до освітнього контенту від провідних університетів та інституцій різних країн); гнучкість (навчання в індивідуальному темпі, що дає змогу студентам навчатися в зручний для них час); широкий вибір тем (курси, що охоплюють широкий спектр дисциплін, від інформатики та інженерії до гуманітарних і соціальних наук); економічна ефективність (більшість курсів пропонують свої послуги безкоштовно, тоді як деякі з них можуть стягувати номінальну плату за сертифікат про завершення курсів); інтерактивність і співпраця (часто містять інтерактивні елементи, зокрема такі, як дискусійні форуми, вікторини та завдання, що сприяють залученню студентів та їх співпраці); розвиток навичок (здобуття не лише академічних знань, а й розвиток різних практичних навичок); глобальна навчальна спільнота (залучення учасників з різних країн світу та створення різноманітної навчальної спільноти, де люди можуть обмінюватися ідеями, поглядами та культурними особливостями); можливості навчання впродовж життя (курси задовольняють потреби студентів різного віку та походження, роблячи освіту доступною впродовж усього життя).

Отже, МООС демократизують освіту, пропонуючи високоякісні навчальні ресурси для всіх, хто бажає вчитися, незалежно від обставин чи місцезнаходження.

Список використаних джерел:

1. Карташова Л. А., Чхало О. М. Створення персонального навчального середовища: застосування відкритого й загальнодоступного web-інструментарію. *Комп'ютер у школі та сім'ї*. 2017. № 4. С. 19–24.
2. Цифрова компетентність сучасного вчителя нової української школи: зб. тез доповідей учасників всеукр. наук.-практ. семінару / за заг. ред. О. Е. Коневщинської, О. В. Овчарук. Київ: Інститут інформаційних технологій і засобів навчання НАПН України, 2018. 61 с.
3. Paul Kim. *Massive Open Online Courses: The MOOC Revolution*. Taylor & Francis. 2014. 166 p.

References:

1. Kartashova L. A., Chkhalo O. M. Stvorennia personalnoho navchalnoho sere dovyyshcha: zastosuvannia vidkrytoho y zahalnodostupnoho webinstrumentariiu. *Kompiuter u shkoli ta simi*. 2017. № 4. S. 19–24.
 2. Tsyfrova kompetentnist suchasnoho vchytelia novoi ukrainskoi shkoly: zb.tez dopovidei uchasnykiv vseukr. nauk.-prakt. seminaru / za zah. red. O. E. Konevshchynskoi, O. V. Ovcharuk. Kyiv: Instytut informatsiinykh tekhnolohii i zasobiv navchannia NAPN Ukrainy, 2018. 61 s.
 3. Paul Kim. *Massive Open Online Courses: The MOOC Revolution*. Taylor & Francis. 2014. 166 p.
-

БОЖКО Віктор⁶¹

Українська інженерно-педагогічна академія
м. Харків

ORCID: 0009-0009-7178-9997

E-mail: vic.bozhko@gmail.com

СТРУКТУРА ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНЬОГО ВИКЛАДАЧА ЗАКЛАДУ ПРОФЕСІЙНО- ТЕХНІЧНОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ

З огляду на актуальність дистанційного навчання в сучасному освітньому середовищі набуває дедалі важливого значення дослідження структури професійної компетентності. Проаналізовано вплив дистанційної форми навчання на формування й розвиток ключових компетенцій у студентів. Зокрема, досліджено, які аспекти професійної компетентності є найбільш пріоритетними в умовах дистанційного навчання, які зміни у зв'язку з цим можуть виникати в структурі компетенцій та які стратегії навчання й оцінювання можуть бути найефективнішими для досягнення успіху в цьому контексті.

Ключові слова: структура компетентності, дистанційне навчання, професійна освіта.

The Structure of Professional Competence of a Future Teacher of a Vocational Education Institution in the Context of Distance Learning. In the context of the growing importance of distance learning in the modern educational environment, the study of the structure of professional competence is becoming an important task. This article is aimed at analyzing the impact of distance learning on the formation and development of key competences in students. In particular, it explores which aspects of professional competence are most important in a distance learning environment, what changes in the structure of competences may arise as a result, and what teaching and assessment strategies may be most effective for success in this context.

Keywords: Competence Structure, Distance Learning, Professional Education.

Вступ. Дослідження структури професійної компетентності є дуже актуальним у сучасному світі. Швидка зміна технологій, ринків праці та вимог споживачів створює постійну потребу в розвитку нових компетенцій та переосмисленні існуючих. Такі дослідження допомагають зрозуміти, які саме навички й знання є ключовими для успішної професійної діяльності в певній галузі і сприяють вдосконаленню системи освіти та підготовки кадрів, адаптуючи її до потреб сучасного ринку праці.

Наприклад, з розвитком штучного інтелекту, автоматизації та інших інноваційних технологій можуть змінюватися вимоги до компетентності в багатьох галузях. Дослідження допомагають зорієнтуватися в цих змінах та підготувати фахівців до них заздалегідь.

Мета, методи і підходи. Мета дослідження – проаналізувати особливості формування професійної компетентності викладача закладу професійно-

⁶¹ ©БОЖКО Віктор (BOZHKO Viktor)

технічної освіти в сучасних цифрових умовах та описати підходи до організації дистанційного навчання в закладі професійної освіти.

Основні результати. Дистанційне навчання в закладі професійної освіти може бути досить ефективним, особливо за умови відповідної підготовки викладачів і налагоджених систем комунікації. Технології дають змогу студентам отримувати доступ до уроків, матеріалів і завдань, не покидаючи дому. Це може бути особливо зручно для тих, хто має робочий графік або інші обставини, які ускладнюють регулярну присутність у навчальному закладі.

Однак важливо також враховувати, що дистанційне навчання потребує від студентів самодисципліни та відповідальності. Тож важливо, щоб програми дистанційного навчання були добре структурованими, а підтримка від викладачів була належним чином організованою. Крім того, важливо, щоб інфраструктура для дистанційного навчання була надійною і забезпечувала доступ до необхідних ресурсів для всіх студентів. Це може передбачати доступ до інтернету, комп'ютерів або інших пристроїв, а також програмного забезпечення для відеоконференцій та спільної роботи над проєктами.

Структура професійної компетентності майбутнього викладача закладу професійно-технічної освіти в умовах дистанційного навчання є комплексною і охоплює кілька ключових компонентів, які забезпечують ефективність викладацької діяльності та сприяють розвитку якісної освіти. Основні елементи такої структури можна виокремити в такі категорії:

1. Педагогічна компетентність:

- знання сучасних педагогічних теорій і методик;
- вміння планувати уроки, визначати їх цілі та завдання;
- навички ведення уроків, застосування різноманітних форм і методів навчання;
- вміння оцінювати навчальні досягнення студентів та адаптувати навчальний процес з урахуванням їхніх індивідуальних особливостей.

2. Професійно-технічна компетентність:

- глибокі знання у своїй спеціальності, яку викладають у закладі;
- постійне оновлення знань, відповідність сучасним технологічним трендам;
- вміння застосовувати професійні знання в практичній діяльності та демонструвати їх на практиці.

3. Комунікативна компетентність:

- навички ефективної комунікації як зі студентами, так і з колегами;
- вміння розв'язувати конфлікти, створювати позитивний психологічний клімат у колективі й серед студентів;
- здатність мотивувати студентів, розвивати їхнє самостійне мислення та критичний підхід.

4. Інформаційна компетентність:

- уміння використовувати сучасні інформаційні технології для підготовки та проведення навчального процесу;
- знання основ електронного навчання, уміння створювати та використовувати електронні освітні ресурси.

5. Особистісна компетентність:

- емоційна стабільність, стресостійкість;
- розвинуті лідерські якості, уміння організувати роботу колективу;
- націленість на професійний розвиток, самоосвіта та підвищення кваліфікації.

6. Методична компетентність:

- вміння розробляти навчально-методичні матеріали, рекомендації та інструкції;
- навички організації навчального процесу з урахуванням сучасних методик і підходів;
- постійне оновлення методичних засобів і технік викладання.

Розвиток цих компетентностей допомагає викладачеві закладу професійно-технічної освіти ефективно організувати навчальний процес, забезпечувати високу якість освіти та сприяти професійному та особистісному розвитку студентів.

Висновки. Сучасний викладач професійної освіти в умовах дистанційного навчання – це фахівець, який працює в середовищі-онлайн та володіє специфічними навичками та особливостями. Він має бути добре ознайомлений з різноманітними цифровими інструментами, платформами для відеоконференцій, системами управління навчанням (LMS), програмами для створення відео- та аудіоматеріалів; вміти чітко та зрозуміло пояснювати матеріал через віртуальне середовище, враховуючи можливості віддалених студентів з різними рівнями технічної підготовки; структурувати та організувати навчальний процес в онлайн-середовищі, зокрема розклад занять, завдання для самостійної роботи, систему оцінювання; бути готовим до швидкої адаптації до змін, а саме впровадження нових технологій і методів навчання; вміти заохочувати студентів до активної участі в навчальному процесі, стимулювати їх до дослідження, самостійного мислення та співпраці; ефективно керувати своїм часом, раціоналізувати процес навчання та використовувати доступні інструменти для оптимізації роботи; співчувати та надавати підтримку студентам у віддаленому форматі, розуміючи їхні потреби та індивідуальні особливості.

ВАРАКСІНА Наталія⁶²

Державна науково-педагогічна бібліотека України імені В. О. Сухомлинського
НАПН України, м. Київ, Україна

ORCID: [0000-0002-0333-5186](https://orcid.org/0000-0002-0333-5186)

E-mail: natalia.varaksina@gmail.com

ВИКОРИСТАННЯ БАЗ ЗНАНЬ У ВІЗУАЛІЗАЦІЇ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ

Проаналізовано підходи до сучасної системи освіти, що динамічно розвивається, потребує оновлення змісту, методів і засобів навчання. Науково-технічний прогрес, розвиток сучасних інформаційно-комунікаційних технологій змінюють підходи до організації навчальної діяльності, інтенсифікують освітній процес. Описано особливості використання баз знань, завдяки яким візуалізацію даних можна використовувати в освітньому процесі.

Ключові слова: бази знань, візуалізація даних, система вищої освіти, засоби навчання, методи навчання.

***Use of Knowledge Bases in Visualisation of the Educational Process.** Approaches to the modern educational system, which is dynamically developing and needs to be updated in the content, methods and means of education, are analyzed. Scientific and technical progress, the development of modern information and communication technologies (ICT) are changing approaches to the organization of educational activities, intensifying the educational process. Features of the use of knowledge bases are described, thanks to which data visualization can be used in educational process.*

Keywords: Knowledge Bases, Data Visualization, Higher Education System, Teaching Aids, Teaching Methods.

Вступ. В умовах швидких змін і розвитку інформаційного середовища значно розширилися можливості використання цифрових технологій у системі освіти України.

Застосування таких технологій уможлиблює забезпечення доступу до освітнього контенту широкого кола користувачів, у першу чергу здобувачів освіти та науковців.

Підтвердженням актуальності дослідження є стрімкий розвиток інформаційних технологій та їх вплив на різні суб'єкти освітньої системи. З огляду на це необхідно створити умови, які можуть сприяти ефективним змінам у організації навчальної діяльності та інтенсифікації освітнього процесу.

Адже в Стратегії розвитку вищої освіти в Україні на 2022–2032 роки наголошено, що «метою вищої освіти в Україні є інтелектуальний, культурний і професійний розвиток особистості, формування якісного людського капіталу та згуртування суспільства для утвердження України як рівноправного члена

⁶² ©ВАРАКСІНА Наталія (VARAKSINA Natalia)

європейської спільноти, розбудова ефективної інноваційної конкурентоспроможної економіки та забезпечення високих стандартів якості життя» [2].

Метою дослідження є визначення особливостей використання баз знань у візуалізації освітнього процесу вищої школи.

Основні результати. Візуалізація знань відіграє важливу роль як спосіб навчання у вищій освіті.

В освітньому процесі візуалізація може бути використана за допомогою таких способів:

- використання діаграм, схем і графіків для наочного уявлення складних концепцій і взаємозв'язків між ними;
- використання інтерактивних таблиць, карт та інфографіки для більш поглибленого розуміння інформації;
- створення й використання мультимедійних презентацій, відеоуроків та аудіоматеріалів для візуального демонстрування ключових понять і процесів;
- робота над проєктами, що передбачають розроблення візуальних матеріалів, зокрема таких, як афіші, відеоролики чи комп'ютерні моделі;
- використання віртуальної реальності та 3D моделей для створення імерсивного навчального досвіду;
- використання анімацій та інтерактивних симуляцій для пояснення складних фізичних і математичних концепцій;
- використання візуалізації даних для аналізу та подання інформації з різних джерел.

Усі ці методи дають змогу здобувачам освіти краще засвоювати навчальний матеріал, роблять його більш доступним і захоплюючим. Тож візуалізація даних і знань є важливим методом, що сприяє підвищенню якості навчання у вищій освіті.

База знань – це сучасний інструментарій для візуалізації навчання у вищій освіті. Вона є сукупністю систематизованих основних відомостей, що стосуються предметної галузі та засобів, за допомогою яких здійснюється накопичення, збереження, оновлення й використання знань [1].

Приклади використання таких баз:

1. Візуальні довідники. Створення візуальних довідників, що містять діаграми, схеми та графіки, застосування яких дасть змогу студентам наочно подавати інформацію.

2. Інтерактивні моделі та симуляції. Бази знань можуть містити інтерактивні 3D моделі, симуляції та віртуальні лабораторії, що дасть можливість здобувачам освіти візуально досліджувати складні концепції.

3. Мультимедійні матеріали [3]. У базах знань можна зберігати мультимедійні матеріали, такі як відеоролики та аудіозаписи, для додаткового використання візуальних освітніх ресурсів.

4. Візуалізація даних. Бази знань можуть містити інструменти для візуалізації даних, що допоможе студентам краще розуміти статистику та аналізувати інформацію.

5. Віртуальні екскурсії. З використанням баз знань можна створювати віртуальні екскурсії, відвідувати музеї, історичні місця або навіть віртуальні лекції.

6. Обмін знаннями. Бази знань можуть використовуватися як платформа для обміну візуальними освітніми матеріалами між студентами та викладачами, що сприяє поширенню візуальних засобів у освітньому процесі.

Висновки. Використання баз знань у візуалізації навчання сприятиме різноманітності й доступності тематичного матеріалу, зацікавлюватиме здобувачів освіти робити освітній процес більш інтерактивним, захоплюючим і глибоким.

Список використаних джерел:

1. Мачуський Є. А. База знань. *Велика українська енциклопедія*. URL: https://vue.gov.ua/База_знань (дата звернення: 21.02.2024).
2. Стратегія розвитку вищої освіти в Україні на 2022–2032 роки : розпорядження Кабінету Міністрів України від 23 лют. 2022 р. № 286-з. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/286-2022-%D1%80> (дата звернення: 02.02.2023).
3. Томашевська І. П. Сучасні мультимедійні технології в освітньому процесі вищої школи. *Наукові записки. Серія: Педагогічні науки*. 2022. Т. 207. С. 323–327. DOI: <https://doi.org/10.36550/2415-7988-2022-1-207-323-327>.

References:

1. Machuskyi Ye. A. Baza znan. Velyka ukrainska entsyklopediia. URL: https://vue.gov.ua/База_знань (data zvernennia: 21.02.2024).
2. Stratehiia rozvytku vyshchoi osvity v Ukraini na 2022–2032 roky : rozporiadzhennia Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 23 liut. 2022 r. № 286-z. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/286-2022-%D1%80> (data zvernennia: 02.02.2023).
3. Tomashevaska I. P. Suchasni multymediini tekhnolohii v osvitnomu protsesi vyshchoi shkoly. *Naukovi zapysky. Serii: Pedahohichni nauky*. 2022. T. 207. S. 323–327. DOI: <https://doi.org/10.36550/2415-7988-2022-1-207-323-327>.

ГУМЕННИЙ Олександр⁶³

Інститут професійної освіти НАПН України
м. Київ, Україна

ORCID: 0000-0001-6596-3551

E-mail: gumenny7@gmail.com

ПІДВИЩЕННЯ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОГО КАПІТАЛУ КОЛЕДЖУ: ІНСТРУМЕНТИ, МЕТОДИКИ, ТЕХНОЛОГІЇ

Зроблено акцент на стратегічному значенні інтелектуального капіталу для сучасних освітніх установ. Детально розглянуто методи і технології, спрямовані на здобуття знань і формування навичок здобувачів освіти, які є основою інтелектуального капіталу коледжу. Особливу увагу приділено впровадженню інноваційних освітніх інструментів, зокрема Smart-комплексів, що сприяють більш ефективному засвоєнню матеріалу та розвитку критичного мислення. Проаналізовано важливість індивідуалізації освітнього процесу через цифрові платформи для максимізації інтелектуального потенціалу кожного здобувача освіти. Наголошено на необхідності систематичного оцінювання впливу застосованих методик і технологій на рівень інтелектуального капіталу закладу освіти, що відкриває шляхи для подальшого розвитку та інновацій у сфері освіти.

Ключові слова: інтелектуальний капітал, стратегії цифрової освіти, Smart-комплекси, освітні технології, розвиток критичного мислення, збагачення знань, освітні інновації.

Enhancing College Intellectual Capital: Tools, Methods, Technologies. *The emphasis is placed on the strategic value of intellectual capital for modern educational institutions. Methods and technologies aimed at enriching the knowledge and skills of students, which form the basis of the college's intellectual capital, are thoroughly examined. Special attention is given to the implementation of innovative educational tools, particularly Smart complexes, which facilitate more effective material assimilation and the development of critical thinking. The importance of individualizing the educational process through digital platforms to maximize the intellectual potential of each student is analyzed. It emphasizes the need for systematic evaluation of the impact of applied methodologies and technologies on the level of the college's intellectual capital, opening pathways for further development and innovations in the field of education.*

Keywords: *Intellectual Capital, Digital Education Strategies, Smart-Complexes, Educational Technologies, Development of Critical Thinking, Knowledge Enrichment, Educational Innovations.*

Вступ. У сучасному освітньому просторі актуальність розвитку інтелектуального капіталу коледжів набуває особливого значення на тлі стрімкого прогресу технологій і зростаючих вимог до якості освіти. Інтелектуальний капітал, що охоплює знання, навички і творчий потенціал студентів і викладачів, стає вирішальним чинником у забезпеченні конкурентоспроможності освітніх установ та ефективної адаптації випускників до потреб ринку праці.

⁶³ ©ГУМЕННИЙ Олександр (HUMENNYI Oleksandr)

Важливою проблемою для дослідження є ідентифікація та аналіз інструментів, методик і технологій, здатних максимально сприяти підвищенню інтелектуального капіталу в коледжах. Зокрема, потребує розгляду питання ефективності використання цифрових освітніх стратегій, таких як Smart-комплекси, у процесі навчання та їх вплив на розвиток критичного мислення, здобуття знань та формування професійних компетенцій студентів. Особливо актуальним є вивчення можливостей індивідуалізації навчального процесу за допомогою сучасних технологій для забезпечення більшої доступності та ефективності освіти.

Мета, методи і підходи. Мета дослідження – аналіз ефективності використання різноманітних інструментів, методик і технологій в освітньому процесі для підвищення рівня інтелектуального капіталу в коледжах.

В експерименті з підвищення рівня інтелектуального капіталу коледжу використано комплексний підхід, що охоплює різні методи та підходи.

На початковому етапі проведено діагностичне оцінювання для визначення рівня знань, навичок і компетентності здобувачів освіти, що уможливило ідентифікацію ключових сфер для подальшого розвитку.

Розроблено та впроваджено спеціалізовані Smart-комплекси, що містять інтерактивні електронні курси, віртуальні лабораторії та модулі дистанційного навчання, зорієнтовані на збагачення професійних та академічних знань здобувачів освіти.

У процесі експерименту для стимулювання критичного мислення і творчих здібностей студентів активно використовувались інтерактивні методи навчання, у тому числі групові проекти, кейс-методи, онлайн-дискусії та рольові ігри. Особливу увагу приділено розвитку цифрової компетентності як складової інтелектуального капіталу, що передбачає навчання роботи з новітніми програмними продуктами, цифровими інструментами та платформами [1, 2].

Упродовж усього експерименту здійснювався систематичний моніторинг та оцінювання прогресу здобувачів освіти з метою коригування освітнього процесу та оптимізації використання освітніх ресурсів. Студентів активно залучали до участі в науково-дослідних проєктах та розробленні наукових робіт, що сприяло розвитку їхніх аналітичних здібностей та наукового мислення.

На завершальному етапі експерименту проведено аналіз результатів зворотного зв'язку від студентів і викладачів для оцінювання ефективності застосованих методів і підходів, а також для рефлексії над досягнутими результатами та визначенням напрямів подальшого розвитку.

Висвітлені методи і підходи сформували комплексну стратегію з підвищення інтелектуального капіталу коледжу, що передбачає як засвоєння

фундаментальних знань і професійних навичок, так і розвиток особистісних якостей здобувачів освіти, їхньої креативності та інноваційного мислення.

Основні результати. Зафіксовано значне зростання рівня компетентностей здобувачів освіти у сферах, пов'язаних з використаними дисциплінами. Це підтверджено результатами тестувань та оцінювань до і після проведення експерименту.

Використання інтерактивних методів навчання та залучення студентів до науково-дослідної роботи сприяли формуванню глибшого розуміння матеріалу, виробленню вміння критично аналізувати інформацію та розвитку творчих навичок.

Застосування Smart-комплексів та інших цифрових інструментів зумовило більшу зацікавленість студентів в освітньому процесі, що виявилось у зростанні їхньої активності та якості самостійної роботи.

Упровадження цифрових технологій уможливило більш ефективне використання навчальних ресурсів та сприяло забезпеченню доступності й індивідуалізації навчання.

Висновки. У результаті експерименту досягнуто збільшення інтелектуального потенціалу закладу освіти, що виявилось у підвищенні кваліфікації викладачів, розширенні наукової діяльності та залученні студентів до інноваційних проєктів. Зворотний зв'язок від учасників експерименту підтвердив високу оцінку ефективності впроваджених освітніх стратегій і підходів та виявив потенціал для подальших інновацій і розвитку.

Таким чином, експеримент демонструє, що інтеграція сучасних цифрових стратегій і технологій в освітній процес значно сприяє підвищенню інтелектуального капіталу коледжу, більш якісній підготовці кваліфікованих спеціалістів та розвитку освітньої системи в цілому.

Список використаних джерел / References:

1. Stewart T. A. Intellectual Capital: The New Wealth of Organizations. New York : Doubleday / Currency, 1997. 278 p.
2. Sveiby K.-E.. The New Organizational Wealth: Managing and Measuring Knowledge-Based Assets. San Francisco : Berrett-Koehler Publishers, 1997. 275 p.

GURALIUK Andrii⁶⁴

V. Sukhomlynskyi State Scientific and Educational Library of Ukraine
NAES of Ukraine, Kyiv, Ukraine

ORCID: 0000-0002-7497-5746

E-mail: ag.guraliuk@gmail.com

SOFT SKILLS IN THE REALITIES OF DIGITAL EDUCATION

Theses examine extra-subject (universal) skills – soft skills, and provide a forecast list of the most in-demand skills in the coming decade. It is argued that the group of digital skills that arose in connection with global digitization and digitalization of all spheres of human activity should be singled out.

Keywords: *Universal Skills, Digital Education, Soft Skills, Digital Skills.*

Soft skills у реаліях цифрової освіти. Розглянуто надпредметні (універсальні) навички – soft skills, наведено прогнозний перелік найбільш затребуваних навичок у найближче десятиліття. Аргументовано виокремлення групи цифрових навичок (digital skills), які виникли у зв'язку з глобальною цифровізацією всіх сфер людської діяльності. Soft skills на сьогодні є необхідним складником професійного саморозвитку і самореалізації педагога професійної освіти впродовж життя, показником рівня його конкурентоспроможності на українському і міжнародному ринку праці. Такі навички дають можливість людині ефективно співпрацювати зі своїм оточенням, успішно реалізовувати свій внутрішній потенціал, досягати своїх цілей. Цифровізація суспільства зумовила необхідність виокремлення третьої великої групи навичок – digital skills, які за своєю суттю є відображенням потреби суспільства у вмінні взаємодіяти із величезною кількістю технологічних пристроїв, що масово увійшли у всі сфери людського життя.

Ключові слова: *універсальні навички, цифрова освіта, soft skills, digital skills.*

Introduction. A global trend on a global scale is the process of digital transformation of all spheres of human activity, which in recent years has been recognized as one of the most important directions of Ukraine's development. An essential component of digital transformations in society is digitalization of education. Digitization is a process associated with the use of electronic automation, that is, the use of high-tech devices that work with digital information presentation [2].

Digitization has become a leading trend in the field of education as well, both in the sense of using digital technologies in the educational process and in the sense of meaningful content of education.

The purpose of the study is to highlight the specific features of soft skills associated with the digitalization of all spheres of life.

Main results. Despite its conservatism and caution regarding innovation, modern education has proven to be ready for digital transformations. The popularization of

⁶⁴©GURALIUK Андрій (GURALIUK Andrii)

digital resources contributed to the increase of the basic level of digital literacy, which led to their rapid introduction into the field of education. Digitization of education has received all the necessary prerequisites for rapid development [1]. However, the question arises as to what exactly needs to change in education so that its results meet modern demands. It is already traditional to divide the skills that are taught into two categories: professional skills, or hard skills, and skills to support activities – soft skills.

By hard skills, we mean skills inherent in a certain activity, which are specific and defining for it. Soft skills are described as a complex combination of communication skills, social skills, emotional intelligence and personal characteristics that contribute to successful interaction and harmonious work with other individuals. The most sought after «soft skills» are those aimed at the ability to solve problems, think creatively, work with people, communicate, analyze, use technology, be resistant to stress, flexible [4].

The most relevant are the skills that transliterate new technologies, and not compete with them, and first of all this is the sphere of the human: feelings and relationships, empathy and creativity, vision and innovation. New challenges provide a new perspective on soft skills, actualize the ability to allocate life, time, and energy for effectiveness and prevent professional burnout of librarians, develop the ability to work in force majeure conditions, meet deadlines, promote communication, creativity, and leadership. Digitization of all layers of society led to the separation of another group of skills from soft skills – digital skills. Digital skills – digital skills that arose in connection with global digitization and digitalization of our world. Only soft skills that are related to a person's personal skills (high communication skills, stress resistance, positive thinking, self-organization, the ability to constantly learn, the ability to plan long-term, teamwork, etc.), are universal and ensure 85% of success in any profession [3].

Referring to the Report «The Future of Work» of the World Economic Forum [6], N. Sinitsyna claims that universal skills that characterize a modern specialist in any field will be most in demand in the next 5–10 years [5]: complex multi-level problem solving (complex problem solving); critical thinking; creativity in a broad sense (creativity); ability to manage people (people management); interaction with people (coordinating with others); emotional intelligence; formation of one's own opinion and decision-making (judgment and decision-making); customer orientation (service orientation); negotiation skills; cognitive flexibility; generally agreeing, i will add two more positions to this list – information technology skills, which include the ability to use high-tech devices and modern software; ability to fast self-study.

Conclusions. Today, soft skills are a necessary component of the professional self-development and self-realization of a vocational education teacher throughout his

life, an indicator of his level of competitiveness on the domestic and international labor market. Such skills allow a person to effectively cooperate with his environment, successfully realize his inner potential, achieve his goals, etc. Digitization of society made it necessary to single out the third large group of skills - digital skills. Which in their essence are a reflection of society's need for the ability to interact with a huge number of technological devices that have massively entered all spheres of human life.

Список використаних джерел:

1. Гасинець Я. С., Вакерич М. М., Куртяк Ф. Ф. Цифрова трансформація освіти майбутнього: стандарти, норми та правила. *Академічні візії*. 2023. Вип. 16. DOI: <http://dx.doi.org/10.5281/zenodo.7605011>.
2. Гуралюк А. Г. Цифровізація як умова розвитку системи освіти. *Вісник Нац. ун-ту «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка. Серія: Педагогічні науки*. 2021. № 13(169). С. 3–8. DOI: <http://dx.doi.org/10.5281/zenodo.5069157>.
3. Івашкевич О. Soft skills як вектор мейнстріму в бібліотечній галузі. *Український журнал з бібліотекознавства та інформаційних наук*. 2023. № 12. С. 56–66. DOI: <https://doi.org/10.31866/2616-7654.12.2023.293571>.
4. Синицина Н. Універсальні навички (soft skills): теорія та практика опанування здобувачами вищої освіти в Україні. *Наука і техніка сьогодні*. 2022. № 10(10). DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-6025-2022-10\(10\)-289-302](https://doi.org/10.52058/2786-6025-2022-10(10)-289-302).
5. Триндюк В., Мартинюк А., Губіна А. Розвиток soft skills засобами інтерактивних технологій (підручників) на заняттях з іноземної мови у закладах вищої освіти. *Іноватика у вихованні*. 2022. № 15. DOI: <https://doi.org/10.35619/iiu.v1i15.445>.
6. The Future of Jobs Report 2018. URL: <https://www.weforum.org/reports/the-future-of-jobs-report-2018/> (date of assess: 17.04.2024).

References:

1. Hasynets Ya. S., Vakerych M. M., Kurtiak F. F. Tsyfrova transformatsiia osvity maibutnoho: standarty, normy ta pravyla. *Akademichni vizii*. 2023. Vyp. 16. DOI: <http://dx.doi.org/10.5281/zenodo.7605011>.
2. Huraliuk A. H. Tsyfrovizatsiia yak umova rozvytku systemy osvity. *Visnyk Nats. un-tu «Chernihivskiy kolehium» imeni T. H. Shevchenka. Serii: Pedahohichni nauky*. 2021. № 13(169). S. 3–8. DOI: <http://dx.doi.org/10.5281/zenodo.5069157>.
3. Ivashkevych O. Soft skills yak vektor meinstrimu v bibliotechnii haluzi. *Ukrainskyi zhurnal z bibliotekoznavstva ta informatsiinykh nauk*. 2023. № 12. S. 56–66. DOI: <https://doi.org/10.31866/2616-7654.12.2023.293571>.
4. Synytsyna N. Universalni navychky (soft skills): teoriia ta praktyka opanuvannia zdobuvachamy vyshchoi osvity v Ukraini. *Nauka i tekhnika sohodni*. 2022. № 10(10). DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-6025-2022-10\(10\)-289-302](https://doi.org/10.52058/2786-6025-2022-10(10)-289-302).
5. Tryndiuk V., Martyniuk A., Hubina A. Rozvytok soft skills zasobamy interaktyvnykh tekhnolohii (pidruchnykiv) na zaniattiakh z inozemnoi movy u zakladakh vyshchoi osvity. *Innovatyka u vykhovanni*. 2022. № 15. DOI: <https://doi.org/10.35619/iiu.v1i15.445>.
6. The Future of Jobs Report 2018. URL: <https://www.weforum.org/reports/the-future-of-jobs-report-2018/>.

ДЕРКАЧ Олександр⁶⁵

Навчально-науковий центр технологій дистанційної освіти
Державний університет інтелектуальних технологій та телекомунікацій
м. Одеса, Україна

ORCID: [0009-0009-0425-3965](https://orcid.org/0009-0009-0425-3965)

E-mail: alexander.derkach@gmail.com

ЗАСТОСУВАННЯ МОДУЛІВ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ ДЛЯ ПОБУДОВИ ОСВІТНІХ ТРАЄКТОРІЙ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ

Сучасна епоха цифровізації освіти висуває особливо важливе завдання – розробити ефективні методи індивідуалізованого навчання. Розглянуто використання кастомізованих модулів штучного інтелекту (Artificial Intelligence, далі – AI) для створення персоналізованих траєкторій навчання. Характерологічну увагу приділено таким модулям, як модуль тестування та оцінювання досягнень студента (AI tester), модуль побудови профіля студента (AI student profile), модуль побудови траєкторії навчання (AI study trajectory), модуль Репетитор (AI tutor) та модуль Куратор (AI curator). Наголошено, що використання кастомізованих модулів штучного інтелекту є потужним інструментом у створенні персоналізованих траєкторій навчання. Пропоновані модулі не тільки забезпечать індивідуалізований підхід до навчання, а й підвищують ефективність процесу навчання загалом. Подальші дослідження в цій галузі сприятимуть більш доступній ефективній та адаптованій освіті, що забезпечуватиме потреби кожного учня.

Ключові слова: адаптивні технології освіти, штучний інтелект в освітній сфері, індивідуальні траєкторії навчання.

Use of Artificial Intelligence Modules to Build Education Trajectories for Students. Modern education faces the challenge of individualizing learning, taking into account differences in knowledge levels, interests, and learning paces among students. In this regard, the use of customized artificial intelligence modules can offer new avenues for optimizing the learning process. The combination of a complex student assessment model with the theory of the space of knowledge makes it possible to build an individual educational trajectory that qualitatively increases the assimilation of the material and the student's interest in completing the educational program. In our research, we plan to use the following combination of Artificial Intelligence modules: AI tester Module. This module is designed to assess the initial level of knowledge and monitor the progress of learners. Using machine learning algorithms, the module automatically adjusts the difficulty of tests and tasks based on the results of previous assessments, ensuring an optimal level of challenge for each student.

AI student profile Module. This module allows students to manage their learning process, set goals, and track achievements. Using data from assessments, Artificial Intelligence creates a detailed profile of the student – their educational level, psychological profile, interests, abilities, and motivations. Based on this data, an individual learning map is constructed, serving as a guide for achieving the student's goals.

AI study trajectory Module. This module utilizes data on the student's initial level of knowledge and goals to create an optimal learning trajectory. Using optimization algorithms, artificial intelligence proposes a sequence of courses and materials that best suit the needs and abilities of the student.

⁶⁵ © ДЕРКАЧ Олександр (DERKACH Oleksandr)

AI tutor Module. The AI tutor module is a system based on artificial intelligence that provides additional support and assistance to students in the learning process. Using data analysis algorithms and feedback from students, this module automatically identifies weaknesses in students' knowledge and skills. It then provides personalized learning materials, additional tasks, and explanations to help students overcome obstacles and improve their knowledge.

AI curator Module. The AI curator module allows students to communicate with experienced experts or curators in the field of their interest. These experts can provide personalized advice, guide students to resources and sources of information, and assist in resolving difficulties and problems that arise during the learning process. The curator module also offers additional tasks, projects, or research to develop students' skills and expand their knowledge in the chosen field. Additionally, this module provides continuous assessment and updating of the quality of educational content. By analyzing feedback from students and monitoring their performance, artificial intelligence helps optimize course content and adapt it to changing needs.

The use of customized artificial intelligence modules is a powerful tool for creating personalized learning trajectories. These modules not only provide an individualized approach to learning but also enhance the overall efficiency of the learning process. Further research in this field can make education more accessible, effective, and tailored to the needs of each learner.

Keywords: *Adaptive Technologies of Education, Artificial Intelligence in the Education System, Individual Learning Trajectories.*

Вступ. Сучасна освіта стикається з викликом індивідуалізації навчання, враховуючи відмінності в рівні знань, інтересах та темпах засвоєння матеріалу у кожного здобувача освіти [1]. У зв'язку з цим використання кастомізованих модулів штучного інтелекту може запропонувати нові шляхи оптимізації процесу навчання. Поєднання складної моделі оцінювання студентів з теорією простору знань дає змогу для побудови індивідуальної освітньої траєкторії, яка якісно підвищує засвоєння матеріалу та зацікавленість здобувачів освіти освітньою програмою.

Мета, методи і підходи. Мета дослідження – розробити модель ефективного поєднання кастомізованих модулів штучного інтелекту для побудови індивідуальної освітньої траєкторії здобувача вищої освіти.

Для побудови освітньої траєкторії, ми використовуємо метод поєднання складної моделі оцінки здобувача освіти з теорією простору знань. Це надає можливість швидко та точно визначити, які саме знання здобувач освіти вже опанував і вказати на теми, які здобувач освіти готовий опанувати надалі з періодичним оцінюванням його досягнень [3]. Такий підхід забезпечує побудову індивідуальної освітньої траєкторії, яка якісно підвищує засвоєння матеріалу та зацікавленість здобувача освіти до проходження освітньої програми.

Основні результати. У процесі дослідження розроблено модель освітнього процесу з використанням модулів штучного інтелекту для побудови індивідуальної освітньої траєкторії здобувача освіти (рис.1).

4. Модуль Репетитор (AI Tutor). Модуль Репетитор є системою, заснованою на штучному інтелекті, яка забезпечує додаткову підтримку та допомогу студентам в освітньому процесі [2]. З використанням алгоритмів аналізу даних та зворотного зв'язку від здобувачів освіти, цей модуль автоматично визначає слабкі місця в їхніх знаннях та навичках. Потім він надає індивідуалізовані навчальні матеріали, додаткові завдання та пояснення, щоб допомогти студентам подолати перешкоди та покращити свої знання.

5. Модуль Куратор (AI Curator). Модуль Куратор уможливорює для здобувачів освіти спілкуватися з досвідченими експертами або кураторами в галузі дисципліни, що їх цікавить [4]. Експерти надають індивідуалізовані поради, спрямовують студентів до ресурсів та джерел інформації, а також допомагають з розв'язанням складних проблем, що виникають у процесі навчання. Модуль Куратор також може запропонувати додаткові завдання, проекти чи дослідження для розвитку навичок студента та розширення його знань в обраній галузі знання. Крім того, цей модуль забезпечує постійну оцінку та оновлення якості освітнього контенту. Шляхом аналізу зворотного зв'язку від здобувачів освіти та моніторингу їхньої успішності, штучний інтелект допомагає оптимізувати зміст курсів та адаптувати його під потреби, що змінюються.

Висновки. Використання кастомізованих модулів штучного інтелекту є потужним інструментом для створення персоналізованих траєкторій навчання. Ці модулі забезпечують як індивідуалізований підхід до навчання, так й підвищують ефективність процесу навчання загалом. Подальші дослідження в цій галузі можуть зробити освіту більш доступною, ефективною та адаптованою під потреби кожного здобувача освіти.

Список використаних джерел / References:

1. Bhutoria A. Personalized Education and Artificial Intelligence in the United States, China, and India: A Systematic Review Using a Human-In-The-Loop model. *Computers and Education: Artificial Intelligence*. 2022. Vol. 3. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.caeai.2022.100068>.
2. Pi L. 5 Main Roles of Artificial Intelligence In Education. URL: <https://elearningindustry.com/5-main-roles-artificial-intelligence-in-education> (date of assess: 24.04.2024).
3. Pedro F, Subosa M., Rivas A., Valverde P. Artificial Intelligence in Education: Challenges and Opportunities for Sustainable Development. URL: <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000366994> (date of assess: 24.04.2024).
4. Crawley M. L. AI Empowers Learning with Adaptive Online Course Content Delivery. *Linkedin*. URL: <https://www.linkedin.com/pulse/ai-driven-empowers-learning-adaptive-online-course/> (date of assess: 24.04.2024).
5. Son J., Ružić B., Philpott A. Artificial Intelligence Technologies and Applications for Language Learning and Teaching. *Journal of China Computer-Assisted Language Learning*. URL: <https://www.degruyter.com/document/doi/10.1515/jccall-2023-0015/html> (date of assess: 24.04.2024).

ДРАГУН Володимир⁶⁶

Українська інженерно-педагогічна академія
м. Харків, Україна

ORCID: 0009-0003-2442-676X

E-mail: vdragun.94@gmail.com

ІННОВАЦІЙНІ ПІДХОДИ ДО ВИКОРИСТАННЯ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ЗАКЛАДАХ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ

Розглянуто деякі інноваційні підходи, які можуть використовуватися в освітньому процесі. Розвиток цих підходів відображає зміни у професійній освіті, де цифрові технології дедалі більше інтегруються для забезпечення підвищення рівня практики викладання та навчання, подолання розриву між освітою та потребами галузі. Важливо зазначити, що вже є багато напрацювань за цією тематикою, проте немає універсального рішення щодо впровадження цифрових технологій в освітній процес.

Ключові слова: цифрові технології, навчальний процес, заклади освіти.

***Innovative Approaches to the Use of Digital Technologies in Vocational Education Institutions.** This work provides an overview of some innovative approaches that can be used in the educational process. The development of these approaches reflects changes in professional education, where digital technologies are increasingly integrated to improve teaching and learning practices, bridging the gap between education and industry needs. It can be noted that there is already a lot of work on this topic, but there is no universal solution for introducing digital technologies into the educational process.*

Keywords: Digital Technologies, Educational Process, Educational Institutions.

Вступ. Розвиток цифрових технологій істотно вплинув на традиційні методи навчання, що мають безпрецедентні можливості для інтерактивного та персоналізованого навчання. Оскільки професійно-технічна освіта розвивається відповідно до мінливих потреб промисловості, освітяни, дедалі більше використовують цифрові інструменти для подолання розриву між теоретичними знаннями й практичними навичками.

Мета, методи і підходи. Метою роботи є аналіз сучасних науково-дослідницьких праць для визначення інноваційних технологічних підходів, що можуть використовуватися в освітньому процесі та висвітлення перспективних напрямів розвитку цифрових технологій в освіті. Для досягнення поставленої мети застосовувалися такі методи: системний аналіз, дослідження літературних джерел, ознайомлення з практиками інших науковців.

Основні результати. Багато дослідників вивчали цю тему, що свідчить про трансформацію освіти під використання цифрових технологій. Наприклад, Л. Фадеева в праці [3] подає огляд поточних і майбутніх розробок адаптивного навчання у вищій освіті. У статті висвітлено потенціал нових

⁶⁶ © ДРАГУН Володимир (DRAGUN Volodymyr)

технологій, зокрема таких, як штучний інтелект, стеження за очима та фізіологічні вимірювання, для покращення персоналізації та ефективності адаптивних систем навчання. Зроблено висновок: адаптивне навчання сприяє креативності, інноваціям та навчанню впродовж життя.

Існуючі інноваційні підходи до використання цифрових технологій в освітньому процесі закладів професійної освіти охоплюють різні стратегії, що забезпечують вищий рівень результатів навчання, розвиток навичок та підготовку здобувачів освіти до майбутньої професійної діяльності на вимогу працедавців. Виокремлюють такі найбільш пріоритетні напрями:

1. Навчання на основі симуляції: передбачає використання цифрових симуляцій для відтворення реальних робочих середовищ і сценаріїв, дає змогу здобувачам освіти брати участь у практичному та експериментальному навчанні. Такий підхід забезпечує безпечне й контрольоване середовище для розвитку в учнів практичних навичок і здібностей у розв'язанні проблем стосовно обраної ними професійної сфери. Більш детальний спосіб такого навчання описано в праці С. Ністрьом і С. Ан [4].

2. Адаптивні навчальні платформи: передбачають використання адаптивних алгоритмів навчання та персоналізованих шляхів навчання для адаптації навчання до індивідуальних потреб і стилів навчання здобувачів освіти [3].

3. Віртуальна й доповнена реальність: уможлиблює створення спеціального навчального середовища, у якому здобувачі освіти можуть набувати практичних навичок та досліджувати складні концепції у безпечному віртуальному просторі. Дослідник К. Діді пояснює [2], як використання такого середовища може сприяти підвищенню рівня освіти учнів.

4. Мобільне навчання: полягає в тому, що за допомогою мобільних пристроїв здобувачі освіти можуть отримати швидкий і зручний доступ до навчальних матеріалів і ресурсів у будь-який час і в будь-якому місці.

Такими дослідниками, як: Н. Пахлер, Б. Бахмаєр і Дж. Кук [5] запропоновано теоретичні й концептуальні моделі, аналітичну основу для розуміння проблем, а також рекомендації щодо спеціалізованих ресурсів і практичних прикладів мобільного навчання у формальному та неформальному освітньому середовищі.

5. Гейміфікація: застосування принципів і механізмів ігрового дизайну до навчального контенту з метою підвищення мотивації, залучення до певного предмета та зацікавленості здобувачів освіти.

6. Гейміфіковане середовище навчання передбачає такі елементи, як бали, значки, рівні та таблиці лідерів, щоб стимулювати навчання та сприяти здоровій конкуренції серед здобувачів освіти. Українськими дослідниками [1] висвітлено

основні аспекти практичного використання ігрових технологій у процесі професійної підготовки здобувачів педагогічних закладів вищої освіти.

Висновки. Розвиток інноваційних підходів відображають зміни у професійно-технічній освіті, де цифрові технології дедалі більше інтегруються для забезпечення якості практики викладання й навчання, подолання розриву між освітою та потребами галузі.

Розглянуті праці свідчать про те, що є багато напрацювань з цієї теми, проте немає універсальних варіантів. Тож є потреба в подальшому дослідженні способів впровадження цифрових технологій у професійних закладах освіти та у створенні оптимальної стратегії впровадження та розроблення технологічного рішення для навчання здобувачів освіти.

Список використаних джерел:

1. Використання ігрових технологій в процесі професійної підготовки студентів педагогічних закладів вищої освіти / Г. М. Алексеєва, Н. В. Кравченко, О. В. Антоненко, Л. В. Горбатюк. *Науковий вісник Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К. Д. Ушинського*. 2017. №6. С. 7–13. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvpupupp_2017_6_3 (дата звернення: 27.04.2024).
2. Dede C. Immersive Interfaces for Engagement and learning. *Science*. 2009. №323. P. 66–69. DOI: <https://psycnet.apa.org/doi/10.1126/science.1167311>.
3. Fadieiieva L. O. Adaptive Learning: a Cluster-Based Literature Review (2011–2022). *Educational Technology Quarterly*. 2023. №3. P. 319–366. DOI: <https://doi.org/10.55056/etq.613>.
4. Nyström S., Ahn S.-ee. Simulation-Based Training in VET Through the Lens of a Sociomaterial Perspective. *Nordic Journal of Vocational Education and Training*. 2020. №10(1). P. 1–17. DOI: <https://doi.org/10.3384/njvet.2242-458X.201011>.
5. Pachler N., Bachmair B., Cook J. *Mobile Learning: Structures, Agency, Practices*. New York: Springer, 2010. 382 p. DOI: <https://doi.org/10.1007/978-1-4419-0585-7>.

References:

1. Vykorystannia ihrovykh tekhnolohii v protsesi profesiinoi pidhotovky studentiv pedahohichnykh zakladiv vyshchoi osvity / H. M. Alieksieieva, N. V. Kravchenko, O. V. Antonenko, L. V. Horbatiuk. *Naukovyi visnyk Pivdennoukrainskoho natsionalnoho pedahohichnoho universytetu imeni K. D. Ushynskoho*. 2017. №6. S. 7–13. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvpupupp_2017_6_3 (data zvernennia: 27.04.2024).
2. Dede C. Immersive Interfaces for Engagement and learning. *Science*. 2009. №323. P. 66–69. DOI: <https://psycnet.apa.org/doi/10.1126/science.1167311>.
3. Fadieiieva L. O. Adaptive Learning: a Cluster-Based Literature Review (2011–2022). *Educational Technology Quarterly*. 2023. №3. P. 319–366. DOI: <https://doi.org/10.55056/etq.613>.
4. Nyström S., Ahn S.-ee. Simulation-Based Training in VET Through the Lens of a Sociomaterial Perspective. *Nordic Journal of Vocational Education and Training*. 2020. №10(1). P. 1–17. DOI: <https://doi.org/10.3384/njvet.2242-458X.201011>.
5. Pachler N., Bachmair B., Cook J. *Mobile Learning: Structures, Agency, Practices*. New York: Springer, 2010. 382 p. DOI: <https://doi.org/10.1007/978-1-4419-0585-7>.

ЛИСЕНКО Сергій⁶⁷

Українська інженерно-педагогічна академія
м. Харків, Україна

ORCID: 0000-0002-7931-0700

E-mail: lysenkosv@gmail.com

НАПРЯМИ ПЕРСОНІФІКАЦІЇ ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА

*За результатами аналізу педагогічної теорії та практики з організації та реалізації персоніфікованого освітнього середовища визначено його напрями, розкрито суть понять «особистісна освітня траєкторія» та «особистісний освітній маршрут». Наведено виклики, що пов'язані з цифровим освітнім середовищем. Сформовано перелік проблем персоналізації навчання, зокрема, усвідомлення вибору, визначення характерних ознак освітньої моделі, градації системи завдань. Представлено модель персоніфікованого навчання. **Ключові слова:** особистісний освітній маршрут, особистісна освітня траєкторія, персоніфікація.*

***Directions of Personification of the Educational Environment.** Based on the results of the analysis of pedagogical theory and practice on the organization and implementation of a personalized educational environment, its directions were determined, the essence of the concepts «personal educational trajectory» and «personal educational route» were revealed. An analysis of the challenges associated with the digital educational environment is given. A list of the problems of personalization of education has been formed, namely: awareness of choice, determination of characteristic factors of the educational model, gradation of the system of tasks. The model of personalized training is presented.*

***Keywords:** Personal Educational Route, Educational Trajectory, Personification.*

Вступ. Трансформація освіти визначила такі пріоритети розвитку дидактичної системи: підтримка навчання впродовж життя; особистісна орієнтація та врахування індивідуальної структури особистості студента; масове використання цифрових технологій. Задовольнити актуальні особистісні освітні вимоги здобувачів освіти можна за допомогою проектування персоніфікованого освітнього середовища.

Мета, методи і підходи. Метою дослідження є визначення напрямів і проблем персоніфікації освітнього середовища. Здійснено теоретичне дослідження, що передбачає реалізацію теоретико-методологічного аналізу та узагальнення теоретичних положень щодо розглянутих проблем.

Основні результати. Вимоги цифрової економіки визначили потребу в організації навчання впродовж життя та використанні інноваційних методичних систем. Умови персоніфікації освіти реалізуються завдяки дидактичним можливостям нових цифрових технологій.

Персоналізоване освітнє середовище є моделлю, в якій цифрове навчання реалізується в поєднанні із соціальною взаємодією та співпрацею і сприяє

⁶⁷ © ЛИСЕНКО Сергій (LYSENKO Serhii)

створенню умов для підготовки особистості, яка найкраще відповідає викликам цифрової економіки та потребам суспільства.

Напрямами реалізації персоніфікації є: використання мультимедійних та електронних освітніх ресурсів, дистанційних та онлайн-курсів, гейміфікація послуг, застосування мобільних платформ. Саме ці напрями дають можливість реалізувати індивідуальні прагнення та індивідуальні потреби в проєктуванні навчального процесу. Умовами для обрання технологій навчання є індивідуальні особливості особистості, стилі навчання, предмет, що вивчається, тип освітнього закладу, профіль навчання, здібності та інтереси студента, способи взаємодії тощо.

Ознаки персоналізованого освітнього середовища – це фокус на інтересах, уподобаннях і прагненнях здобувача, активна участь студента в проєктуванні дидактичного процесу, визначенні змісту навчання, обранні викладача (наставника/експерта/тьютора) та способів оцінювання.

На основі аналізу тлумачень понять «особистісна освітня траєкторія» та «особистісний освітній маршрут» можна зробити висновок, що кожне поняття спрямовано на врахування індивідуальних пізнавальних потреб та інтересів особистості, побудову індивідуального, власного освітнього шляху. Основна проблема персоніфікації полягає в необхідності усвідомлення здобувачем освітнього шляху та формуванні його як активного суб'єкта. Виокремлюють такі етапи моделі персоніфікованого навчання: діагностика компетентності та визначення початкового рівня підготовки; формування особистісного освітнього маршруту (освітньої траєкторії); робота з навчальними ресурсами на освітній платформі; оцінювання, метою якого є визначення сформованого рівня навчальної компетентності; успішні результати, що забезпечують перехід до вивчення наступного фрагмента матеріалу; негативні результати, на підставі яких передбачено повторне опрацювання освітніх ресурсів; моніторинг освітнього прогресу здобувача освіти; накопичення інформації; підсумкова діагностика.

Висновки. Розвиток цифрових технологій спрямовує здобувачів освіти на проєктування персоніфікованого освітнього середовища, дає можливість сформулювати освітній процес відповідно до інтересів, уподобань і прагнень здобувача освіти.

Список використаних джерел / References:

1. Tomte C. E., Fosslund T., Aamodt P. O., Degn L. Digitalisation in Higher Education: Mapping Institutional Approaches for Teaching and Learning. *Quality in Higher Education*. 2019. Vol. 25, no. 1. P. 98–114.
 2. Virtanen M. A., Haavisto E., Liikanen E., Kääriäinen M. Students' Perceptions on the Use of a Ubiquitous 360° Learning Environment in Histotechnology : a Pilot Study. *Journal of Histotechnology*. 2018. Vol. 41, no. 2. P. 49–57.
-

ЛИТВИН Ольга⁶⁸

Українська інженерно-педагогічна академія
м. Харків, Україна

ORCID: 0000-0002-2435-3201

E-mail: LitvinOV@uipa.edu.ua

ПЕДАГОГІЧНИЙ ДИЗАЙН E-LEARNING ЯК ЧИННИК ПІДВИЩЕННЯ ОСВІТНЬОЇ МОТИВАЦІЇ

Визначено суть педагогічного дизайну та проаналізовано його роль у формуванні й підвищенні мотивації здобувачів освіти до навчального процесу. Розкрито особливості умов, що дають змогу здобувачам освіти засвоїти обсяг знань, сформувані вміння створювати й реалізовувати нові знання. Розглянуто проблеми мотивації здобувачів освіти в умовах дистанційного навчання та можливості їх розв'язання.

Ключові слова: педагогічний дизайн, модель педагогічного дизайну, принципи педагогічного дизайну, мотивація, дистанційне навчання.

***Pedagogical Design of e-Learning as a Way of Increasing Educational Motivation.** The thesis of the report describes the essence of pedagogical design, defines and analyzes its role in forming and increasing the motivation of education seekers for the educational process. The specific features and ways that allow students to learn the amount of knowledge, to form the ability to create and implement new necessary knowledge are defined. The problems of motivation of the student of education in the conditions of distance learning and ways to overcome them are determined.*

Keywords: Pedagogical Design, Model of Pedagogical Design, Principles of Pedagogical Design, Motivation, Distance Learning.

Вступ. Сьогодні освіта зазнає великих змін, з'являються нові моделі навчання, підходи та освітні концепції. Насамперед це пов'язано з новою реальністю – цифровою. Адже високі технології увійшли до повсякденного життя багатьох людей на земній кулі. Нині дистанційна освіта має всі шанси посісти головні позиції у сфері освітніх технологій.

Проте зазначимо, що сучасний напрям освіти, безпосередньо пов'язаний із застосуванням інтернет-технологій, є досить молодим і, незважаючи на його бурхливий розвиток, залишається ще чимало нерозв'язаних питань у галузі теорії та практики. З огляду на це можна визначити деякі найактуальніші проблеми, що пов'язані з побудовою навчального онлайн-курсу, доступністю викладу матеріалу, методами підвищення мотивації навчання у здобувачів освіти та контролем їх знань. Навколо цього кола проблем зосереджено зусилля науковців більшості наукових праць з проблем сучасного дистанційного навчання.

Особливої уваги заслуговує проблема позитивної мотивації здобувачів освіти дистанційного навчання та використання методів педагогічного дизайну для її розв'язання.

⁶⁸©ЛИТВИН Ольга (LYTVYN Olha)

Мета, методи і підходи. Метою теоретичного дослідження є визначення суті педагогічного дизайну та його ролі у формуванні й підвищенні мотивації здобувачів освіти до навчального процесу.

Основні результати. Модель педагогічного дизайну навчального середовища є відкритою, гнучкою структурою навчання, базовою основою якої виступає ресурс інформаційних технологій, що постійно оновлюється.

Не заглиблюючись в аналіз термінології педагогічного дизайну, перейдемо безпосередньо до аналізу моделі навчання. Класичною моделлю педагогічного дизайну визнано модель «ADDIE», яка містить п'ять етапів [3]:

- Analysis – аналіз – опис цілей і завдань навчального курсу;
- Design – дизайн – структура навчального курсу;
- Development – розробка – наповнення змістом навчального курсу, організація навчального контенту;
- Implementation – реалізація – освітній процес;
- Evaluation – оцінювання – визначення ефективності та результатів освітнього процесу.

Саме така схема дистанційного навчання, яка ґрунтується на принципах педагогічного дизайну, уможливує реалізацію та розв'язання багатьох питань, пов'язаних із побудовою дистанційних навчальних курсів. Практично на кожному етапі такої схеми є зворотний зв'язок, тому система коригує сама себе.

У дистанційному навчанні має свою вагу безліч особливостей, але підвищення мотивації здобувача освіти до навчального процесу – це суб'єктивна причина і реалізується залежно від багатьох чинників. Автор і розробник дистанційного курсу, а також викладачі не можуть покладатися на випадок і очікувати впливу непередбачуваних обставин. Питання мотивації здобувачів освіти до навчання є одним з пріоритетних не лише у дистанційній освіті, а й у педагогічному дизайні [3].

Проблема мотивації здобувача освіти – це не лише педагогічний, а й психологічний аспект. Мотивація в процесі навчання є спонуканням, що викликає активність, процесом постійної підтримки зацікавленості здобувачів освіти не тільки під час заняття, а й під час навчально-пізнавальної діяльності.

Технології, що використовуються у дистанційному навчанні, формують новий тип здобувача освіти, який не тільки засвоює необхідний обсяг знань, а й сам є активним у здобуванні та надбанні теоретичних знань і практичних умінь. Тож сьогодні проблема мотивації у педагогіці відіграє значну роль. Крім очевидних плюсів онлайн-освіти, їй все ж таки притаманні й недоліки, серед яких найважливішим є зниження ступеня мотивації у здобувачів освіти, які освоюють матеріали курсів в онлайн-форматі.

У сучасних умовах основною проблемою навчання стає не стільки пошук можливостей, що дає змогу людині засвоїти дедалі зростаючий обсяг знань, скільки, створення й виробництво нового потрібного знання:

- мотиви формуються на основі потреб, що виникають;
- мотивація є основним принципом усіх видів навчання;
- мотиваційна сфера життя людини має структуру зі складною динамікою переходу від зовнішньої мотивації до внутрішньої;
- дистанційне навчання має створювати мотиви, що уможливлуватимуть поступовий перехід здобувачів освіти від навчання до професійної діяльності.

Висновки. Принципи педагогічного дизайну відіграють особливу роль у створенні такого простору взаємодії, що впливає на ціннісні орієнтації, ідеали, установки, які обумовлено активним впливом предметного середовища на людську свідомість.

Завданням викладачів-авторів освітніх дистанційних курсів стає робота над мінімізацією втрати мотивації здобувача освіти в освітньому процесі внаслідок нерозуміння матеріалу. Досягти якісних результатів у поставленому завданні стає можливим за рахунок використання такого підходу, як педагогічний дизайн [1], що передбачає ретельне проєктування дидактичних матеріалів, а також структурування курсів відповідно до цілей та інтересів аудиторії.

Список використаних джерел:

1. Денисенко С. Н. Педагогічний дизайн у сучасному освітньому просторі. *Вісник Житомирського державного університету. Педагогічні науки*. 2015. Вип. № 3 (81). С. 79–83.
2. Мерінова С. В. Дистанційне навчання як невід’ємний атрибут сучасної освіти. *Дистанційне навчання як сучасна освітня технологія: матеріали міжвузівського вебінара* (м. Вінниця, 31 берез. 2017 р.). Вінниця, 2017. С. 94–96.
3. Сиротюк Н. М., Гайдай С. І. Педагогічний дизайн як чинник розвитку навчальної мотивації студентів дистанційної форми навчання. *Академічні студії. Серія «Педагогіка»*. 2022. № 1. С. 51–55. DOI: <https://doi.org/10.52726/as.pedagogy/2022.1.8>.

References:

1. Denysenko S. N. Pedagogichnyi dyzain u suchasnomu osvitnomu prostori. *Visnyk Zhytomyrskoho derzhavnoho universytetu. Pedagogichni nauky*. 2015. Vyp. № 3 (81). S. 79–83.
2. Merinova S. V. Dystantsiine navchannia yak nevidiemnyi atrybut suchasnoi osvity. *Dystantsiine navchannia yak suchasna osvitnia tekhnolohiia: materialy mizhvuzivskoho vebinara* (m. Vinnytsia, 31 berez. 2017 r.). Vinnytsia, 2017. S. 94–96.
3. Syrotiuk N. M., Haidai S. I. Pedagogichnyi dyzain yak chynnyk rozvytku navchalnoi motyvatsii studentiv dystantsiinoi formy navchannia. *Akademichni studii. Seriiia «Pedagogika»*. 2022. № 1. S. 51–55. DOI: <https://doi.org/10.52726/as.pedagogy/2022.1.8>.

ОКСЕНЮК Ігор⁶⁹

Волинський інститут післядипломної педагогічної освіти
м. Луцьк, Україна

ORCID: [0009-0003-5035-0041](https://orcid.org/0009-0003-5035-0041)

E-mail: i.okseniuk@vippp.org.ua

ФОРМУВАННЯ ЦИФРОВОГО ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА ЗАСОБАМИ ХМАРНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Розглянуто поняття хмарних обчислень та їх можливості для формування сучасного цифрового освітнього середовища. Сьогодні як ніколи важливим для організації освітнього процесу є вміння педагогів, викладачів ефективно поряд із традиційними формами навчання використовувати цифрові технології. З огляду на необхідність ефективного залучення цифрових інструментів, цифрових дидактичних матеріалів в освітню діяльність постає потреба у створенні цифрового освітнього середовища, у якому буде легко всім учасникам освітнього процесу ними ділитися, обмінюватися, здійснювати комунікацію.

Ключові слова: хмарні технології, хмарні обчислення, інформаційно-цифрова компетентність, освітнє середовище.

***Formation of Digital Educational Environment by Means of Cloud Technologies.** The paper considers the concept of cloud computing and its possibilities for the formation of a modern digital educational environment. Today, more than ever, the ability of teachers to effectively use digital technologies along with traditional forms of education is important for the organization of the educational process. In order to effectively involve digital tools and digital didactic materials in educational activities, there is a need to create a digital educational environment in which it will be easy for all participants in the educational process to share, exchange, and communicate.*

Keywords: Cloud Technologies, Cloud Computing, Information and Digital Competence, Educational Environment.

Вступ. У сучасному цифровому світі, де все більше процесів здійснюється за допомогою інформаційних технологій, розуміння потенціалу цифрових технологій, вміння працювати з цифровими інструментами стає невід'ємною частиною інформаційно-цифрової компетентності педагогів. Однією з ключових цифрових технологій, що стала справжньою революцією в освіті, є хмарні технології. Використання їх в освітньому процесі є необхідним для зміни підходів до навчання та викладання, а також активного впровадження сучасних інформаційних технологій у педагогічну діяльність.

Мета, методи і підходи. Метою роботи є аналіз форм та методів для формування цифрового освітнього середовища (далі – ЦОС) засобами хмарних технологій. Для реалізації поставленої мети використано методи аналізу наукової літератури з питань формування ЦОС, вивчення досвіду використання хмарних технологій.

⁶⁹ ©ОКСЕНЮК Ігор (OKSENIUK Igor)

Застосовано підхід, що орієнтований на створення освітнього середовища засобами хмарних технологій.

Основні результати. Хмарні рішення стають дедалі більше затребуваними, оскільки вони надають педагогам і здобувачам освіти широкий спектр можливостей у сфері освіти та доступ до необхідних ресурсів, таких як підручники, навчальні матеріали, цікаві інтерактивні вправи, додаткові джерела інформації, з будь-якого місця безпосередньо через веббраузер.

Ф. Етро (F. Etro) вважає, що хмарні технології або хмарні обчислення – це нова мета інтернет-орієнтованих технологій, завдяки чому можна зберігати дані на серверах і надавати послуги на вимогу клієнтів [3]. У роботах В. Бикова, Н. Дзямулич, О. Кузьмінської, С. Литвинової, Н. Морзе, О. Спіріна, М. Шишкіної, відображено педагогічний потенціал хмарних обчислень для організації освітнього процесу. Використання хмарних технологій у освітньому процесі досліджує Н. Хміль. Використання засобів цифрового освітнього середовища під час занять розглядали В. Биков, М. Жалдак, К. Колос, В. Лапінський, Н. Морзе, О. Овчарук, О. Пінчук, І. Пліш Ю. Триус та ін.

Поняття «цифрове освітнє середовище» науковці трактують по-різному, зокрема, «комп'ютерне середовище», «відкрите освітнє середовище», «інформаційно-освітнє середовище», «комп'ютерно орієнтоване середовище», «комп'ютерно орієнтована методична система навчання», «комп'ютерне навчально-розвивальне середовище», «віртуальне освітнє середовище». І. Іванюк розглядає цифрове освітнє середовище як сукупність засобів, ресурсів і сервісів інформаційно-комунікаційних мереж, що забезпечують спілкування, взаємодію, навчання та підтримку [2]. Саме завдяки хмарним сервісам є можливість ефективно, безкоштовно спроектувати власне цифрове освітнє середовище. Кількість таких сервісів, які можна використати в освітньому процесі, постійно розширюється та надає освітянам потужний інструментарій. Важливо зазначити, що внаслідок вимушеного переходу на дистанційне та змішане навчання освітяни почали активно використовувати хмарні сервіси як основні інструменти для організації освітнього процесу. За допомогою таких інструментів можна створювати, опрацьовувати текстові документи, електронні таблиці, презентації, зображення, відеоматеріали, спільно працювати над документами в режимі реального часу, працювати в команді, забезпечувати відеозв'язок та комунікацію. Ці інструменти можна використовувати як окремо, незалежно один від одного, так і у синергії. В освіті активно стали використовувати хмарні рішення від Google Workspace та Microsoft Office365, які необхідні викладачам та педагогам для якісного проведення занять з використанням цифрових технологій, і саме ці інструменти надають хороший функціонал для організації освітнього процесу та створення цифрового освітнього середовища.

Сервіс Google Classroom дає можливість організувати освітній процес через керування навчальними групами, класами, додавати вчителів, проводити онлайн-заняття за допомогою інтегрованих інструментів Google Meet, Microsoft Teams Meeting, Zoom Meeting, розміщувати навчальні матеріали, призначати завдання та централізовано їх збирати, проводити оцінювання з можливістю їх імпортування. Час показав, що використання цього сервісу можна використовувати як під час очного навчання для швидкого доступу до навчальних матеріалів, так і під час дистанційного навчання, коли учасники освітнього процесу віддалені один від одного.

Сервіс Google Sites, за допомогою якого можна створити навчальний інформативний сайт з розміщенням на ньому навчального контенту у вигляді тексту, мультимедійних презентацій, відеоматеріалів, цікавих інтерактивних завдань, опитувань, покликань на інші навчальні ресурси.

Сервіс YouTube – один із найпоширеніших ресурсів для розміщення відео та перегляду готових відеоматеріалів, дає можливість організувати відеотрансляції в прямому етері. Завдяки цьому сервісу у педагогів є змога створити навчальний канал, на якому можна структурувати власні відео.

Формуючи цифрове освітнє середовище, можна використати низку хмарних сервісів для створення мультимедіа та презентації, відеоматеріалів, інтерактивних вправ, хмар слів, інтерактивних дошок, карт знань, систем для оцінювання навчальних досягнень. Для зручності й доступності ці матеріали можна розміщувати в логічній послідовності як на власному сайті чи блозі, так і в Google Classroom, Microsoft Teams, або створивши папку з доступом до навчальних матеріалів на Google Drive, Microsoft OneDrive, Dropbox, Mega.

Завдяки реалізації заходів щодо впровадження цифрового освітнього середовища кожний здобувач освіти матиме доступ до навчання у будь-який час та зможе будувати індивідуальну траєкторію навчання [1].

Висновки. Формування цифрового освітнього середовища засобами хмарних технологій дає можливість сучасному педагогу Нової української школи будувати освітній процес по-новому, з використанням інструментів для створення дидактичних матеріалів, оброблення та збереження інформації, ефективної комунікації зі здобувачами освіти

Список використаних джерел:

1. Заїка А. О. Цифрове освітнє середовище як необхідна умова модернізації системи професійної освіти України. *Інформаційно-ресурсне забезпечення освітнього процесу в умовах діджиталізації суспільства*. Київ, 2020. С. 216–219.
2. Іванюк І. В. Використання засобів цифрового освітнього середовища вчителями іноземних мов. *Вісник Національної академії педагогічних наук України*. 2020. № 2(2). С. 1–9. DOI: <https://doi.org/10.37472/2707-305X-2020-2-2-8-1>.

3. Etro F. The Economic Impact of Cloud Computing on Business Creation, Employment and Output in Europe. *Review of Business and Economics*. 2009. № 2. P. 179–208.

References:

1. Zaika A. O. Tsyfrove osvritnie seredovyshche yak neobkhidna umova modernizatsii systemy profesiinoi osvity Ukrainy. Informatsiino-resursne zabezpechennia osvitnoho protsesu v umovakh didzhitalizatsii suspilstva. Kyiv, 2020. S. 216–219.
2. Ivaniuk I. V. Vykorystannia zasobiv tsyfrovoho osvitnoho seredovyshcha vchyteliamy inozemnykh mov. *Visnyk Natsionalnoi akademii pedahohichnykh nauk Ukrainy*. 2020. № 2(2). S. 1–9. DOI: <https://doi.org/10.37472/2707-305X-2020-2-2-8-1>.
3. Etro F. The Economic Impact of Cloud Computing on Business Creation, Employment and Output in Europe. *Review of Business and Economics*. 2009. № 2. P. 179–208.

POLIAKOV Maksym⁷⁰

Freelance, Gig Contractor (JSC PUMB)
Ukrainian Engineering Pedagogics Academy
Kharkiv, Ukraine

ORCID: [0009-0009-5375-298X](https://orcid.org/0009-0009-5375-298X)

E-mail: maksym.poliakov@gmail.com

THE IMPORTANCE OF RESEARCHING STUDENTS' TESTING RESULTS IN DIGITAL SYSTEMS (USING THE EXAMPLE OF LYUBOTYNSKY PROFESSIONAL LYCEUM OF RAIL TRANSPORT)

The research of students' testing results in digital systems is of great importance in contemporary pedagogical practice. This presentation explores the significance of analyzing test data for assessing the learning process and developing teaching methodologies. It also investigates the impact of digital technologies on the testing process and identifies avenues for further research in this field with an example testing system for Lyubotynsky Vocational Lyceum of Railway Transport.

Keywords: Testing, Digital Systems, Educational Effectiveness, Quantity Analysis, Student's Experience, Educational Process.

Важливість дослідження результатів тестування здобувачів освіти в цифрових системах (на прикладі Люботинського професійного ліцею залізничного транспорту). Дослідження результатів тестування здобувачів професійної освіти у цифрових системах має велике значення в сучасній педагогічній практиці. Розглянуто важливість аналізу тестових даних для оцінювання освітнього процесу та розвитку навчальних методик. Вивчено вплив цифрових технологій на процес тестування та наголошено на перспективах подальших досліджень у цьому напрямі на прикладі системи тестування Люботинського професійного ліцею залізничного транспорту. На основі здобутих результатів зроблено висновок, що введення цифрових систем тестування має значний потенціал для оптимізації освітнього процесу, тому педагогічні працівники мають продовжувати досліджувати та впроваджувати інноваційні цифрові методи для поліпшення якості освіти та підвищення мотивації здобувачів освіти. Змішаний підхід із порівнянням результатів роботи освітнього процесу та доопрацювання системи

⁷⁰ ©ПОЛЯКОВ Максим (POLIAKOV Maksym)

на основі зворотного зв'язку студентів і викладачів уможливають більш досконалий підхід до контролю знань. Наголошено, що новий підхід сприятиме залученню сучасних сервісів і технологій, які дають змогу здобувачам професійної освіти і викладачам ефективно використовувати свій час для розв'язання завдань.
Ключові слова: *тестування, цифрові системи, ефективність навчання, кількісний аналіз, студентський досвід, навчальний процес.*

Introduction. In the modern educational environment, conducting student testing plays a central role in assessing their performance and shaping pedagogical strategies [2, с. 40–41]. Additionally, it is worth noting that the use of digital systems in testing is becoming increasingly relevant. The research is conducted based on a system specifically developed for the Lyubotyn Professional Lyceum of Rail Transport in the field of preparing railway students for their professional duties.

Purpose, methods and approaches. The purpose of this study is to analyze the effectiveness of testing methods in the specified educational institution and to identify their impact on students' academic performance. The report of this work will employ a mixed approach, combining quantitative analysis of grades with qualitative exploration of students' opinions on digital testing platforms. This comprehensive approach aims to provide a holistic view of the effectiveness of digital testing methods in the lyceum's educational process.

To achieve this goal, a mixed approach is applied, which combines qualitative and quantitative research methods. Firstly, a quantitative analysis of test results is conducted, comparing the grades of students who underwent testing using digital systems with those who used traditional methods. This allows us to obtain objective data on the level of student performance.

A qualitative approach is planned, involving surveys of students and collecting their feedback on the use of digital testing platforms. This allows us to gain insights into their experience with these systems, their advantages, and disadvantages. This feedback is collected through the testing system as a short survey, which can be improved or tailored to what specifically students liked or disliked.

The approach is based on a comprehensive study of the impact of digital systems on the testing and learning process [1, с. 27–39]. It considers not only the final test results but also the process of conducting them, students' interaction with digital platforms, and their impressions of learning in this format. This allows for a deeper understanding of how digital systems affect the educational process and how they can be optimized for better results.

It is important to understand the effectiveness of digital platforms for testing in improving the educational process and enhancing academic outcomes. In this context, the use of Angular and Node JS frameworks for system implementation, together with design based on Material Design ideology, enables the creation of convenient and

efficient digital environments for testing. This integration of advanced technologies and design principles not only contributes to the smooth functioning of the testing system but also fosters a more engaging and productive learning experience for students.

The research will be conducted as follows. First, the student must be registered in the testing system using a login and password. After email confirmation, each student receives a list of disciplines and a list of tasks (tests) for each discipline. Secondly, they take the tests, which appear as an active list on the main page of the system. As a result of test completion, students receive scores displayed on the main window page. A standard approach using OAuth technology was developed for user authorization [2, с. 36–37].

On the other hand, the teacher can also access the testing system by registering with a login and password. After registration, they can immediately start creating tasks for students.

Further functionality of the system will be developed taking into account the pedagogical needs of teachers and the overall feasibility of implementing functionality similar to well-known analogs like Moodle [2, с. 22–23].

It is also important to note that the presence of the teacher during testing is mandatory more from the standpoint of process management and setting rules and evaluation criteria [3, с. 17–18]. The teacher plays the role of controlling the testing process but does not directly participate. This approach allows learners and educators to work asynchronously.

The main results. The results of research by other scientists confirm the high efficiency of using digital systems in the student testing process [4, с. 11–12]. Quantitative analysis has shown that students who used digital platforms demonstrated significantly better results compared to students using traditional methods.

Digital testing platforms ensure greater student engagement in the learning process [4, с. 76-83]. Students feel more motivated to participate in testing through the use of interactive and interesting digital tools. One of the very important product criteria is its modern look, which significantly affects the user's interest and perception of things from different angles.

One of the main advantages of digital systems is their flexibility and accessibility. Students can take tests at any convenient time and place, which enhances the convenience and effectiveness of learning [2, с. 8–9].

Qualitative research will allow obtaining important feedback from students about their experience with digital testing platforms.

Conclusions. Based on the obtained results, it will be possible to conclude that the implementation of digital systems in testing has significant potential for optimizing

the educational process. Pedagogical workers should continue to explore and implement innovative digital methods to improve the quality of education and increase student motivation.

Additionally, this mixed approach, comparing the results of the educational process and refining the system based on feedback from students and teachers, is expected to lead to the invention of a more sophisticated approach to knowledge control. This new approach should involve the use of modern services and technologies that allow students and teachers to effectively utilize their time for task solving.

Список використаних джерел:

1. Бейтс А. В., Сангра А. Управління технологіями у вищій освіті: стратегії трансформації викладання та навчання. 2011. URL: https://books.google.com.ua/books?id=sWnrBgAAQBAJ&printsec=frontcover&hl=ru&source=gbs_ge_summary_r&cad=0#v=onepage&q&f=false (дата звернення: 22.05.2024).
2. Джонсон Л., Адамс Беккер С., Естрада В., Фріман А. Звіт НМС Horizon: Вища освіта 2014. URL: <https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED559369.pdf> (дата звернення: 22.05.2024).
3. Міжнародне товариство з технологій в освіті (ISTE). *Стандарти ISTE для освітян*. 2021. URL: <https://www.iste.org/standards/iste-standards-for-teachers> (дата звернення: 22.05.2024).
4. ЮНЕСКО: Стандарти ІКТ-компетентності для вчителів. 2011. URL: <https://iite.unesco.org/pics/publications/en/files/3214694.pdf> (дата звернення: 22.05.2024).

References:

1. Beits A. V., Sanhra A. Upravlinnia tekhnolohiiamy u vyshchii osviti: Stratehii transformatsii vykladannia ta navchannia. 2011. URL: https://books.google.com.ua/books?id=sWnrBgAAQBAJ&printsec=frontcover&hl=ru&source=gbs_ge_summary_r&cad=0#v=onepage&q&f=false (data zvernennia: 22.05.2024).
2. Dzhonson L., Adams Bekker S., Estrada V., Friman A. Zvit NMC Horizon: Vyshcha osvita 2014. URL: <https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED559369.pdf> (data zvernennia: 22.05.2024).
3. Mizhnarodne tovarystvo z tekhnolohii v osviti (ISTE). *Standarty ISTE dlia osvitian*. URL: <https://www.iste.org/standards/iste-standards-for-teachers>. 2021. (data zvernennia: 22.05.2024).
4. YuNESKO. Standarty IKT-kompetentnosti dlia vchyteliv. 2011. URL: <https://iite.unesco.org/pics/publications/en/files/3214694.pdf> (data zvernennia: 22.05.2024).

ПРОЦЕНКО Олексій⁷¹

Українська інженерно-педагогічна академія
м. Харків, Україна

ORCID: 0009-0001-6419-8269

E-mail: alexprots89@gmail.com

ВИКЛИКИ ТА РІШЕННЯ РОЗВИТКУ ОСВІТНІХ ЕКОСИСТЕМ В УМОВАХ ІНТЕРНАЦІОНАЛІЗАЦІЇ ЗАКЛАДУ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Розвиток освітніх екосистем в сучасному світі стикається з рядом викликів, що вимагають уваги та інноваційних рішень. Дослідження спрямовано на ідентифікацію цих викликів та пошук шляхів подолання. Одним із головних викликів є швидка зміна технологій та необхідність адаптації освітніх процесів до цих змін, що потребує постійного оновлення програм, методик викладання та інфраструктури. Інший важливий виклик полягає в забезпеченні доступності освіти для всіх шарів суспільства, включаючи віддалені регіони та соціально вразливі групи, що потребує розвитку інноваційних форматів навчання та підтримки доступу до відповідних ресурсів.

Ключові слова: освітні екосистеми, інтернаціоналізація освіти.

Challenges and Solutions for the Development of Educational Ecosystems in the Context of Internationalisation of Higher Education Institutions. The development of educational ecosystems in the modern world faces a number of challenges that require attention and innovative solutions. This study aims to identify these challenges and find ways to overcome them. One of the main challenges is the rapid change of technologies and the need to adapt educational processes to these changes. This requires constant updating of programmes, teaching methods and infrastructure. Another important challenge is to ensure that education is accessible to all segments of society, including remote regions and socially vulnerable groups. This requires the development of innovative learning formats and support for access to the necessary resources.

Keywords: Educational Ecosystems, Internationalisation of Education.

Вступ. Інтернаціоналізація закладу вищої освіти – це процес розширення та поглиблення міжнародних зв'язків та співпраці в галузі освіти. Це може включати такі аспекти, як-от: міжнародний обмін студентів і викладачів, спільні наукові дослідження з іншими університетами, впровадження міжнародних навчальних програм та сертифікатів, а також залучення здобувачів освіти із різних країн. Стратегія може бути корисною для студентів, бо вона уможливорює здобуття міжнародного досвіду, вивчення інших культур та мов, а також розширення мережі контактів. Для університету інтернаціоналізація може принести нові можливості для розвитку, підвищення рейтингу і престижу, а також розширення бази знань та досліджень через співпрацю з колегами з усього світу. Розвиток освітніх екосистем у контексті інтернаціоналізації закладу вищої освіти є важливою складовою сучасної

⁷¹ ©ПРОЦЕНКО Олексій (PROTSENKO Oleksii)

освітньої стратегії. Інтернаціоналізація вищої освіти передбачає розвиток міжнародних зв'язків, співпрацю з іноземними університетами та створення міжкультурного освітнього середовища.

Освітні екосистеми включають в себе різні суб'єкти комунікації: університети, бізнес-структури, громадські організації, державні установи, зокрема представників цих організацій – студентів, викладачів, дослідників тощо. У контексті інтернаціоналізації екосистеми мають активно співпрацювати, щоб забезпечити ефективну реалізацію міжнародних освітніх ініціатив.

Наведемо деякі ключові аспекти розвитку освітніх екосистем в умовах інтернаціоналізації:

1. Міжнародна співпраця. Співпраця з іноземними університетами, обмін студентами та викладачами, спільні дослідницькі проекти та програми обміну.
2. Мультикультурне середовище. Створення університетського середовища, яке сприяє взаєморозумінню та культурній різноманітності.
3. Міжнародні програми. Розробка та впровадження міжнародних освітніх програм, які відповідають глобальним викликам та потребам ринку праці.
4. Мобільність студентів та викладачів. Сприяння можливостям для студентів та викладачів отримувати досвід навчання або викладання за кордоном.
5. Міжнародний науковий обмін. Підтримка спільних наукових досліджень та обміну науковою інформацією з міжнародними партнерами.
6. Мовна політика. Розвиток мовної політики, яка сприяє багатомовності та вивченню іноземних мов.
7. Міжнародна реклама та маркетинг. Приваблення іноземних студентів та викладачів через ефективну міжнародну рекламу та маркетингові стратегії.

Загалом, інтернаціоналізація закладів вищої освіти потребує комплексного підходу та співпраці всіх зацікавлених сторін. Розвиток освітніх екосистем в цьому контексті відіграє ключову роль у створенні стійкої та конкурентоспроможної освітньої системи.

Виклики, з які висуваються у процесі формування освітньої екосистеми:

1. Інтеграція технологій. Швидкий розвиток цифрових технологій вимагає від освітніх систем бути гнучкими і адаптивними, здатними інтегрувати інновації.
2. Доступність освіти. Нерівний доступ до якісної освіти залишається серйозною проблемою, особливо у віддалених регіонах.
3. Викладання і навчання. Підготовка викладачів, які зможуть ефективно користуватися сучасними методиками і технологіями, та залучення студентів через інноваційні та захоплюючі методи навчання.
4. Оцінювання та контроль якості. Розроблення справедливих і ефективних методів оцінювання знань та компетентностей, які відображають реальні здібності здобувачів освіти.

5. Фінансування. Забезпечення сталого та адекватного фінансування освітніх програм та ініціатив з урахуванням зростаючих потреб.

Рішення, які необхідно застосовувати для формування ефективної освітньої екосистеми в умовах інтернаціоналізації освіти:

1. Блендове навчання. Комбінація онлайн та офлайн ресурсів може допомогти у досягненні гнучкості навчальних процесів та підвищити доступність освіти.

2. Відкриті освітні ресурси (ВОР). Використання відкритих освітніх ресурсів може сприяти зниженню вартості освіти та розширенню доступу до неї.

3. Професійний розвиток викладачів. Постійне навчання та підвищення кваліфікації викладачів через робочі семінари, онлайн-курси і професійні спільноти.

4. Інноваційні методи оцінювання. Впровадження компетентнісного підходу до оцінювання, де основна увага приділяється практичним навичкам і критичному мисленню.

5. Партнерство між усіма зацікавленими сторонами. Співпраця урядів, приватного сектора, неприбуткових організацій і академічних кіл може допомогти в розробці та фінансуванні освітніх ініціатив.

6. Глобальна та локальна інтеграція. Адаптація глобальних інноваційних практик до локальних контекстів, щоб забезпечити культурну і контекстуальну релевантність освітніх матеріалів.

Висновки. Освітні екосистеми повинні бути динамічними, адаптивними та реагувати на зміни в суспільстві, технологіях та потребах здобувачів освіти:

– швидка зміна технологій (технології швидко розвиваються, і освітні екосистеми повинні бути готові адаптуватися до цих змін, впроваджуючи нові інструменти та методи навчання);

– різноманітність особистості здобувача освіти (учні мають різні стилі навчання, потреби та інтереси) – динамічні освітні екосистеми забезпечуватимуть потребу в індивідуалізованому навчанні та розвитку);

– глобалізація (у світі глобалізації освітні екосистеми мають бути відкритими для міжнародного співробітництва, обміну ідеями та культурним досвідом);

– потреби ринку праці (ринок праці постійно змінюється, і освітні екосистеми мають забезпечувати здобувачів освіти необхідними навичками та знаннями для успішної кар'єри);

– інновації в освіті (динамічні екосистеми сприяють інноваціям в освіті, стимулюючи впровадження нових педагогічних методик, технологій та підходів).

САЖКО Галина⁷²

ORCID: 0000-0002-1508-6439

E-mail: sazhkogi@gmail.com

ЛУКАШОВ Віталій⁷³

E-mail: a1.lukashov.vitalii@gmail.com

Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна
м. Харків, Україна

КОМПЛЕКС ЦИФРОВИХ ОСВІТНІХ РЕСУРСІВ «SMART-ТЕХНОЛОГІЇ В ОСВІТІ»

Висвітлено проблему застосування Smart-технологій в освіті. Визначено об'єкт дослідження – освітній процес підготовки майбутніх інженерів-педагогів та предмет дослідження: цифрові освітні ресурси в освітньому процесі підготовки майбутніх інженерів-педагогів. Відповідно до об'єкта і предмета дослідження сформульовано завдання – дослідити питання впровадження цифрових освітніх ресурсів в освітній процес підготовки майбутніх інженерів-педагогів та розробити комплекс цифрових освітніх ресурсів з теми «Smart-технології в освіті».

Ключові слова: інтерактивне освітнє середовище, Smart-освіта, цифровий освітній ресурс.

A Complex of Digital Educational Resources «Smart Technologies in Education». The problem of applying Smart technologies in education is highlighted. The object of the study is the educational process of training future engineers-pedagogues and the subject of the study is determined: digital educational resources in the educational process of training future engineers-pedagogues. In accordance with the object and subject of the study, the research objectives were formulated: to study the issue of introducing digital educational resources in the educational process of training future engineers-pedagogues and to develop a set of digital educational resources on the topic «Smart technologies in education».

Keywords: Interactive Educational Environment, Smart Education, Digital Educational Resource.

Вступ. Розумна система навчання означає гнучке навчання студента в інтерактивному освітньому середовищі (далі – ІОС). ІОС дає можливість студентові максимально швидко адаптуватись у ньому і на базі вільного доступу до відкритого освітнього контенту навчатись у будь-який час і в будь-якому місці. Головною метою нової моделі освіти є створення середовища, що забезпечує максимально високий рівень конкурентоспроможної освіти за рахунок розвитку у здобувачів освіти знань і навичок, на які висуває попит сучасне інформаційне суспільство: здатність до критичного мислення, оперативне й якісне розв'язання проблем, співпраця, комунікація [2].

Мета, методи і підходи. Концепція Smart-освіти – це гнучкість, що передбачає наявність великої кількості джерел, мультимедіа, просту й швидку адаптацію під

⁷² ©САЖКО Галина (SAZHKO Halyna)

⁷³ ©ЛУКАШОВ Віталій (LUKASHOV Vitalii)

рівень слухача. Smart-освіта вибудовується на персоніфікованому підході, що заснований на особистісних параметрах кожного здобувача освіти, таких як: переважні засоби навчання, рівень пізнавальної активності, вмотивованість, здатність до самоосвіти, інформаційна грамотність. Таким чином, концепція Smart-освіти дає змогу побудувати унікальну програму для кожного студента, за допомогою якої він може спланувати особисту траєкторію навчання.

Мета роботи – дослідити питання впровадження цифрових освітніх ресурсів у навчальний процес підготовки майбутніх інженерів-педагогів та розробити комплекс цифрових освітніх ресурсів з теми «Smart-технології в освіті».

Основні результати. Перевагами Smart-освіти в навчальному процесі можна назвати інноваційність у наданні навчального матеріалу; динамічне спілкування; динамічний зміст; сучасні інформаційні технології. Відповідно до концепції Smart-освіти змінюються і ролі викладача і студента. Студент має бути більш активним у самостійному здобутті нових знань, підвищувати ефективність особистого тайм-менеджменту, підвищувати цифрову грамотність і проявляти креативне мислення. Роль викладача є надскладною і багатогранною. Він має бути одночасно організатором і мотиватором навчання; міждисциплінарним тьютором; розробником освітніх траєкторій; ігротехніком; інтегратором-посередником між віртуальним і реальним світом; куратором онлайн-платформи; мережевим педагогом-куратором; інструктором з інтернет-навігації; вебпсихологом; методистом-архітектором цифрових засобів навчання; розробником освітніх середовищ.

Мета розумного навчання – зробити освітній процес найбільш ефективним за рахунок перенесення освітнього процесу в електронне середовище. Основою електронної освіти є цифрові освітні ресурси. Відповідно до наказу Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України від 01.10.2012 №1060 «Про затвердження Положення про електронні освітні ресурси» [1] закріпилося його базове визначення. Цифрові освітні ресурси з технічної точки зору – це сукупність програм і даних, а з погляду споживача – це контент, тобто сукупність змістовних елементів, що представляють об'єкти, процеси, абстракції, які є предметом вивчення. При цьому ефективні цифрові освітні ресурси мають високий ступінь інтерактивності та мультимедійної насиченості, а також можливість мережевого поширення.

У процесі дослідження з'ясовано можливість використання цифрових освітніх ресурсів в освітньому процесі Української інженерно-педагогічної академії для підготовки майбутніх педагогів професійної освіти. Зокрема, розроблено комплекс цифрових освітніх ресурсів, у якому відповідно до [3] структуровано необхідні навчальні матеріали та авторські методичні розробки для вивчення теми «Smart-технології в освіті» з дисципліни «Інструментальне забезпечення E-learning».

Розроблений комплекс цифрових освітніх ресурсів містить комплекс авторських навчальних і методичних матеріалів. З метою візуалізації навчального матеріалу, забезпечення інтерактивності освітнього процесу, підвищення інтересу студентів до вивчення Smart-технологій, поглиблення їхніх знань та реалізації освітніх завдань навчальної дисципліни використано такі сервіси: WordArt – вебсервіс, який дає можливість створити хмару слів з тексту, введеного користувачем або з вебсторінки; відеохостинг Youtube, що дає змогу розміщувати навчальні відеоматеріали з можливістю створення викладачем власного Youtube-каналу; Web-додаток Online Video Cutter для обрізання відеофайлу онлайн, який не потребує установки і працює в браузері; Freemake Video Converter для конвертування відео в різні формати; графічний редактор Adobe InDesign для створення рекламного буклету; текстовий процесор MS Word для створення всіх текстових документів; майстер презентацій MS PowerPoint.

Важливим етапом освітнього процесу є контроль знань. Для організації перевірки засвоєння здобувачами освіти знань доцільно використовувати сервіси для створення тестів. Викладачам, які є користувачами Google-акаунта, у цій ситуації зручно використовувати сервіс Google Form, який уможливорює створення тестових форм-опитувальників, що можуть містити питання різних типів (з вибором однієї правильної відповіді, з множинним вибором правильних відповідей, питаннями на зіставлення, питаннями з введенням короткої відповіді, на встановлення логічної або хронологічної послідовності тощо).

Використання описаних вище інструментальних програмних засобів дало можливість максимально структурувати й унаочнити навчальні матеріали та зробити освітній процес інтерактивним. Такий спосіб подання навчального матеріалу дасть змогу здобувачам освіти «не потонути в потоці теоретичного матеріалу» і легко знайти відповіді на питання, що виникають у процесі вивчення Smart- технологій.

Висновки. Отже, перехід до Smart-освіти потребує змін схеми побудови сучасної системи освіти. Сучасна побудова теми «Smart-технології в освіті» з дисципліни «Інструментальне забезпечення E-learning» набуває нових характеристик. Архітектура контенту теми інтегрована, містить і мультимедійні ресурси й зовнішні електронні ресурси, розвиває самостійність опрацювання, дає змогу здобувачу освіти вибудовувати особистісну траєкторію навчання.

Список використаних джерел:

1. Положення про електронні освітні ресурси : затв. наказом Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України від 1 жовт. 2012 р. № 1060; в ред. станом на 13. лют. 2019 р. Верховна Рада України. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z1695-12> (дата звернення: 29.03.2024).
2. Nechuviter O., Sazhko H., Kovalchuk A. Digitalization of the Educational Process of Training Future Engineering-Teachers. *Advances. Artificial Systems for Logistics Engineering: Lecture Notes on Data*

- Engineering and Communications Technologies. ICAILE 2022 / eds.: Hu Z., Zhang Q., Petoukhov S., He M. Cham, 2022. Vol. 135. P. 204–213. DOI: https://doi.org/10.1007/978-3-031-04809-8_18.
3. Sazhko H., Nechuiviter O., Kovalchuk A., Fatieieva L. The Formation of a Virtual Educational Environment as an Element in the System of Improving the Digital Competences of Teachers. *Towards a Hybrid, Flexible and Socially Engaged Higher Education: Lecture Notes in Networks and Systems*. ICL 2023 / eds.: Auer M. E., Cukierman U. R., Vendrell Vidal E., Tovar Caro E. Cham, 2024. Vol. 900. P. 47–54. URL: https://doi.org/10.1007/978-3-031-52667-1_6.

References:

1. Polozhennia pro elektronni osvichni resursy : zatv. nakazom Ministerstva osvity i nauky, molodi ta sportu Ukrainy vid 1 zhovt. 2012 r. № 1060; v red. stanom na 13. liut. 2019 r. *Verkhovna Rada Ukrainy*. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z1695-12> (data zvernennia: 29.03.2024).
2. Nechuiviter O., Sazhko H., Kovalchuk A. Digitalization of the Educational Process of Training Future Engineering-Teachers. *Advances. Artificial Systems for Logistics Engineering: Lecture Notes on Data Engineering and Communications Technologies*. ICAILE 2022 / eds.: Hu Z., Zhang Q., Petoukhov S., He M. Cham, 2022. Vol. 135. P. 204–213. URL: https://doi.org/10.1007/978-3-031-04809-8_18 (date of access: 39.03.2024).
3. Sazhko H., Nechuiviter O., Kovalchuk A., Fatieieva L. The Formation of a Virtual Educational Environment as an Element in the System of Improving the Digital Competences of Teachers. *Towards a Hybrid, Flexible and Socially Engaged Higher Education: Lecture Notes in Networks and Systems*. ICL 2023 / eds.: Auer M. E., Cukierman U. R., Vendrell Vidal E., Tovar Caro E. Cham, 2024. Vol. 900. P. 47–54. URL: https://doi.org/10.1007/978-3-031-52667-1_6.

СИПЧУК Єгор⁷⁴

ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет»

м. Слов'янськ – м. Дніпро, Україна

ORCID: [0000-0003-0913-0461](https://orcid.org/0000-0003-0913-0461)

E-mail: sypchuk_egor@ukr.net

ФОРМУВАННЯ ДОСЛІДНИЦЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ НА УРОКАХ ФІЗИКИ: ВИКОРИСТАННЯ ДОДАТКУ ARDUINO SJ У ФІЗИЧНОМУ ДОСЛІДЖЕННІ

Розглянуто важливість впровадження сучасних цифрових інструментів у вивченні фізики. Обґрунтовано необхідність удосконалення методики викладання фізики шляхом адаптації її до сучасних вимог та використання інноваційних підходів. Запропоновано використання платформи Arduino SJ як ключового елемента активного навчання, спрямованого на розвиток критичного мислення та дослідницьких навичок, що формують дослідницьку компетентність здобувачів. Виокремлено основні можливості платформи Arduino SJ та наведено приклади фізичних експериментів, які можна реалізувати за її допомогою в різних розділах фізики. Акцентовано увагу на перевагах використання Arduino SJ під час вивчення фізики.

Ключові слова: фізичне дослідження, дослідницька компетентність, засоби ІКТ, фізика.

Formation of Research Competence of Education Applicants in Physics Lessons: Use of the ARDUINO SJ Application in Physics Research. The paper considers the importance of the introduction of modern digital tools in the study of physics. The need to improve the methodology of teaching physics by adapting it to modern

⁷⁴ ©СИПЧУК Єгор (SYPCHUK Yehor)

requirements and using innovative approaches is substantiated. It is proposed to use the Arduino SJ platform as a key element of active learning aimed at developing critical thinking and research skills that form the research competence of the students. The main capabilities of the Arduino SJ platform are indicated and examples of physical experiments that can be implemented with its help in various sections of physics are given. Emphasis is placed on the advantages of using the Arduino SJ during the study of physics.

Keywords: Physical Research, Research Competence, ICT Tools, Physics.

Вступ. В епоху стрімкого цифрового розвитку, коли сучасні технології охоплюють усі сфери нашого життя, освіта стає середовищем для інновацій та наукового експерименту. Вивчення фізики, як одного з фундаментальних наукових напрямів, в умовах сьогодення вимагає не тільки теоретичних знань, але й практичного застосування отриманих знань під час проведення експериментів.

Мета, методи і підходи. Виникає необхідність вдосконалювати методику викладання, адаптуючи її до вимог сучасності, використовуючи сучасні цифрові інструменти. Потреба у використанні цифрових інструментів у навчальному процесі обумовлена не лише прагненням дотримуватися сучасних стандартів, але й є визнанням того, що ці технології надають можливість вирішити ключові завдання в освіті.

Основні результати. Цифрові інструменти стають важливими помічниками в навчанні, роблячи фізичні дослідження більш доступними, цікавими та ефективними. Інтерактивність, можливість візуалізації абстрактних концепцій, а також змогу власноруч створювати та програмувати пристрої для проведення експериментів розширюють область переваг для учнів, стимулюючи їх дослідницький підхід та практичні навички. У цьому контексті використання платформи Arduino SJ (рис. 1) на уроках фізики стає ключовим елементом активного навчання, спрямованого на розвиток критичного мислення та практичних навичок учнів, відкривають нові перспективи для педагогічних підходів, спрямованих на формування дослідницької компетентності учнів.

Рис. 1. Платформа Arduino SJ

Платформа Arduino SJ, що є інтегрованою системою для розроблення пристроїв, відкриває перед учнями та вчителями нові можливості для проведення наукових досліджень в сфері фізики. Ця технологічна інновація не лише сприяє вивченню теорії, але і перетворює фізичні закони в інтерактивні експерименти, де учні можуть самостійно взаємодіяти з явищами та проводити власні дослідження.

За допомогою будь-якого з вбудованих датчиків здобувачі можуть легко досліджувати навколишнє середовище. На офіційному сайті платформи Arduino SJ [1] є набір експериментів з різних тем, що можна виконати за допомогою додатку.

Дослідження можуть бути виконані із застосуванням широкого спектру інструментів, що належать до таких розділів: світло (яскравість); звук (інтенсивність звуку, висота звуку); електрика (магнітометр, компас); рух (акселерометр (вісі x, y, z), барометр, лінійний акселерометр).

Доцільно навести приклади експериментів, що можна організувати під час вивчення фізики користуючись додатком та смартфоном:

1. Визначення інтенсивності світла.
2. Дослідження прозорості різних кольорів.
3. Вимірювання концентрації напоїв.
4. Визначення гучності та інтенсивності звуку.
5. Дослідження ЧСС.
6. Дослідження ефекту Допплера.
7. Вимірювання прискорення тіла.
8. Дослідження обертового руху.

Усередині сучасного смартфона міститься багато різних датчиків [3]. Одним із них є акселерометр, що можна використовувати для дослідження руху під час проведення таких дослідів як «Перевірка першого закону Ньютона», «Дослідження рівноприскореного руху» тощо.

Додаток дає змогу легко записувати, зберігати та експортувати дані, створювати графіки, робити нотатки та якісні фотографії, допомагаючи учням документувати та презентувати свої висновки. Здобувачі освіти можуть зберігати свої експерименти та результати на Google Drive для резервного копіювання/синхронізації, ділитися з іншими або завантажувати їх локально на свої смартфони, що сприяє співпраці та розвитку творчості.

Наведемо основні переваги використання додатку Arduino SJ під час вивчення фізики:

1. Простота використання. Можливість створення та виконання завдань безпосередньо у додатку.

2. Наявність широкого комплексу різноманітних інструментів. Встановлені у додатку датчики дозволяють проводити фізичні дослідження з різних тем та отримувати миттєвий результат у вигляді графіків та залежностей.

3. Підвищення пізнавальної активності здобувачів. Дизайн та функціонал додатку робить його доступним та цікавим для здобувачів.

4. Усі дані та експерименти зберігаються в додатку. Це підвищує ефективність роботи з дослідженнями, що дозволяє не перемикатися між різними платформами.

5. Практична робота підвищує дослідницькі навички та формує дослідницьку компетентність.

Висновки. Використання Arduino SJ в контексті вивчення фізики не тільки підвищує рівень практичної компетентності, але й впроваджує в навчальний процес елементи наукового методу. Учні мають можливість експериментувати з датчиками, налаштовувати пристрої для власних досліджень та аналізувати результати з використанням сучасних цифрових інструментів [2]. Такий підхід до навчання фізики не лише розкриває перед учнями величезний потенціал цифрових технологій, але й формує дослідницьку компетентність, навички критичного мислення, наукового підходу, що є необхідними у сучасному науковому світі.

Список використаних джерел:

1. Додаток «Arduino Science Journal». URL: <https://www.arduino.cc/education/science-journal> (дата звернення: 27.03.2024).
2. Сипчук Є. Ю. Використання смартфона як інструменту формування експериментальних вмінь та дослідницьких навичок учнів на уроках фізики. *Інноваційні трансформації в сучасній освіті: виклики, реалії, стратегії* : матеріали V Всеукр. відкритого наук.-практ. онлайн-форуму (м. Київ, 20 верес. 2023 р.). Київ, 2023. С. 77–81.
3. Сипчук Є. Ю. Використання технології BYOD як засобу розвитку дослідницької компетентності учнів на уроках фізики. *Запровадження інноваційних освітніх практик як засіб підвищення якості національної освіти* : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф., (29 листоп. 2022 р. м. Харків,.). Харків, 2022. С. 367–371. URL: https://drive.google.com/drive/u/0/folders/1pi-l7hCE_x4vIapqm4Wtv3oGKt9C4TRz (дата звернення: 27.03.2024).

References:

1. Dodatok «Arduino Science Journal». URL: <https://www.arduino.cc/education/science-journal> (data zvernennia: 27.03.2024).
 2. Sypchuk Ye. Yu. Vykorystannia smartfonu yak instrumentu formuvannia eksperymentalnykh vmin ta doslidnytskykh navychok uchniv na urokakh fizyky. *Innovatsiini transformatsii v suchasni osviti: vyklyky, realii, stratehii* : materialy V vseukr. vidkrytoho nauk.-prakt. onlain-forumu (m. Kyiv, 20 veres. 2023 r.). Kyiv, 2023. S. 77–81.
 3. Sypchuk Ye. Yu. Vykorystannia tekhnolohii BYOD yak zasobu rozvytku doslidnytskoi kompetentnosti uchniv na urokakh fizyky. *Zaprovadzhennia innovatsiinykh osvitnikh praktyk yak zasib pidvyshchennia yakosti natsionalnoi osvity* : materialy vseukr. nauk.-prakt. konf., (29 lystop. 2022 r. m. Kharkiv,.). Kharkiv, 2022. S. 367–371. URL: https://drive.google.com/drive/u/0/folders/1pi-l7hCE_x4vIapqm4Wtv3oGKt9C4TRz (data zvernennia: 27.03.2024).
-

СМАЛЬКО Олена⁷⁵

Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка
м. Кам'янець-Подільський, Україна

ORCID: 0000-0001-7093-291X

E-mail: smalko.olena@kpmu.edu.ua

СУЧАСНІ МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ДО ВИВЧЕННЯ ІНФОРМАТИКИ У ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ

Обґрунтовано необхідність застосування прогресивних методичних підходів до вивчення дисциплін інформатичного спрямування у закладах освіти різних типів. Особливу увагу приділено аналізу сучасних методів навчання інформатики у базовій середній школі. Проаналізовано також окремі ефективні методичні підходи до формування цифрової компетентності у здобувачів вищої освіти, зокрема у майбутніх вчителів інформатики. Певний інтерес становлять особливості навчання дорослих.

***Ключові слова:** методика навчання інформатики, початкова освіта, загальна середня освіта, вища освіта, освіта дорослих.*

***Modern Methodological Approaches to the Study of Informatics in Educational Institutions.** The paper presents the justification of the need to apply progressive methodical approaches to the study of informatics disciplines in educational institutions of various types. Particular attention is paid to the analysis of modern methods of teaching computer science in basic secondary schools. Separate effective methodical approaches to the formation of digital competence among students of higher education, in particular future teachers of computer science, are also analyzed. Of particular interest are the features of adult education.*

***Key words:** Teaching Methods for Computer Science, Primary Education, Secondary Education, Higher Education, Adult Education.*

Вступ. Сучасний розвиток комп'ютерної техніки і прикладних досліджень в ІТ-галузі зумовлює важливість повноцінного вивчення теоретичних і прикладних основ інформатики всіма членами сучасного суспільства [8]. Тож надзвичайно актуальними є завдання вдосконалення методичних підходів у викладанні різних інформатичних дисциплін для забезпечення комплексної та ґрунтовної підготовки людей різного віку — від наймолодших до дорослих.

Мета, методи і підходи. Метою роботи є обґрунтування необхідності застосування окремих ефективних методичних підходів під час вивчення інформатичних дисциплін в українських освітніх закладах різних типів. Автор спирається на свій викладацький досвід, науково-педагогічний доробок, що формувався багато років на основі емпіричних методів, педагогічних експериментів і спостережень.

Основні результати. Зазвичай вибір методів навчання диктується практичною доцільністю й бажанням викладачів збільшувати мотивацію

⁷⁵ ©СМАЛЬКО Олена (SMALKO Olena)

здобувачів освіти до навчання, їхню залученість до освітнього процесу, а також з метою підвищення ефективності засвоєння ними навчальної інформації. При цьому завжди важливо спиратись на вікові особливості суб'єктів навчання, що за умови створення сприятливих для навчання умов гарантуватиме позитивні результати.

Молодшим школярам основи інформатичних знань нині викладають у межах інтегрованою курсу «Я досліджую світ». В адаптованих до початкового навчання умовах, з використанням здебільшого ігрових прийомів і збалансованих завдань школярі опановують важливі основи інформатики, навчаються глобально мислити, застосовувати всюди суцільні комп'ютерні пристрої та послуговуватися всепроникним інтернетом. При цьому найбільш затребуваними у їхньому навчанні вважаються наочні методи [5].

Спираючись на здобуті в початковій школі базові знання і навички, починаючи з 5-го класу, учні продовжують глибше опановувати навчальний матеріал з основних змістових ліній курсу інформатики. Для формування важливих компетентностей учителі мають максимально ефективно використовувати методичні прийоми, що допомагають спрямовувати весь інтелектуальний потенціал дитини в потрібному руслі. Для цього, зокрема, запропоновано широке різноманіття активних методів навчання, які необхідні для розширення кругозору дітей, стимулювання їхньої творчої активності для тренування пам'яті та мисленнєвої діяльності.

Сьогодні у базовій середній школі в учнів цілком злагоджено розвиваються найважливіші уміння, пов'язані з опануванням можливостей сучасних інформаційних технологій. Цьому сприяє доволі продумана, насичена освітня програма з інформатики, за якою розроблено достатню кількість навчальних видань із поданими теоретичними матеріалами, якісними ілюстраціями, виважено й методично правильно сформованими завданнями. Найкращими для школярів цього віку вважаються різні інтерактивні методи навчання [6], що розвивають у них, крім предметної компетентності, ще й емпатію та комунікабельність, зміцнюють і виховують гуманність, удосконалюють різні стилі спілкування у міжособистісній взаємодії.

Почасти у старшій школі, а значною мірою під час здобування вищої освіти за відповідними спеціальностями молодь оволодіває цифровою компетентністю та іншими практичними навичками, пов'язаними з використанням комп'ютерних пристроїв і програмних застосунків різноманітного призначення. Досягається це завдяки добре обдуманам методичним підходам до вивчення складного навчального матеріалу, застосуванню технології мотивації успіху [2], дослідницьким та імітаційним методам навчання, проєктній роботі тощо.

Під час підготовки майбутніх учителів інформатики важливо на практичних заняттях час від часу використовувати метод ділових ігор [1] з програванням різних імовірних ситуацій, що можуть виникати в процесі навчання. Цей метод є дуже ефективним на заняттях з курсів методичного спрямування, оскільки впродовж таких ігор моделюються всілякі умови взаємодії між учасниками освітнього процесу, налагоджується атмосфера довірливості в колективі однодумців, відпрацьовуються шляхи виконання складних методичних завдань.

Розв'язуючи завдання якісної підготовки майбутніх викладачів інформатики (та дотичних дисциплін зі сфери комп'ютерингу), треба звернути увагу на змістове наповнення інформатичного компонента їхніх освітніх програм, оскільки постійно зростають вимоги до цифрової компетентності педагогічних і науково-педагогічних працівників [7], а самонавчання в ІТ-галузі підвладно далеко не всім.

Працюючи у межах різних моделей навчання дорослих, потрібно знаходити час на аналіз тематичних творчих ситуацій, проведення з ними навчальних тренінгів [4], різнопланових тематичних дискусій, управлінських ділових ігор із забезпеченням активної участі у них всіх без винятку учасників. Під час таких занять важливо застосовувати різні методи розв'язання проблем і реалізовувати можливість обміну досвідом виключно в атмосфері співпраці та взаємоповаги.

Нині додаткової уваги потребує дослідження особливостей методики навчання інформатики в умовах інклюзивного освітнього середовища [3].

Висновки. Багаторічний досвід роботи у галузі методики навчання інформатики допомагає викристалізувати найбільш ефективні методичні підходи, втім їх пошук має продовжуватися.

Список використаних джерел:

1. Волкова Н. П. Інтерактивні технології навчання у вищій школі: навч.-метод. посібник. Дніпро: Університет імені Альфреда Нобеля, 2018. 360 с.
2. Інноваційні технології навчання: навч. посібн. для студ. вищих технічних навчальних закладів. Кол. авторів; відп. ред. Бахтіярова Х. Ш.; наук. ред. Арістова А. В. Київ: НТУ, 2017. 172 с.
3. Методика інклюзивного навчання за Концепцією «Нова українська школа» (для здобувачів вищої освіти спеціальності 016 «Спеціальна освіта» денної та заочної форм навчання). Навчальний посібник. Укладач Стеблюк Світлана Василівна. Ужгород, 2023. 113 с.
4. Сисоєва С. О. Інтерактивні технології навчання дорослих: навч.-метод. посібник. Київ: ВД «ЕКМО», 2011. 324 с.
5. Суховірський О. В. «Нова українська школа: методика навчання інформатики у 1-4 класах закладів загальної середньої освіти на засадах компетентнісного підходу»: для пед. працівників. Навчально-методичний посібник. Київ: Генеза, 2021. 160 с.
6. Тран Е. 15 інноваційних методів навчання з посібником і прикладами. Найкраще в 2024 році. URL: <https://ahaslides.com/uk/blog/15-innovative-teaching-methods> (дата звернення: 10.03.2024).
7. Цифрова освіта. Концептуально-референтна Рамка цифрової компетентності педагогічних й науково-педагогічних працівників. URL: https://osvita.diia.gov.ua/uploads/0/2900-2629_frame_pedagogical.pdf (дата звернення: 10.03.2024).
8. Цифрова освіта. Опис рамки цифрової компетентності для громадян України. URL: https://osvita.diia.gov.ua/uploads/0/2316-for_citizens_2.pdf (дата звернення: 10.03.2024).

References:

1. Volkova N. P. Interaktyvni tekhnolohii navchannia u vyshchii shkoli: navchalno-metodychnyi posibnyk. Dnipro: Universytet imeni Alfreda Nobelia, 2018. 360 s.
2. Innovatsiini tekhnolohii navchannia: Navch. posibn. dla stud. vyshchych tekhnichnykh navchalnykh zakladiv. Kol. avtoriv; vidp. red. Bakhtiarova Kh. Sh.; nauk. red. Aristova A. V. Kyiv: NTU, 2017. 172 s.
3. Metodyka inkluzyvnoho navchannia za Kontseptsiiei «Nova ukrainska shkola» (dlia zdobuvachiv vyshchoi osvity spetsialnosti 016 «Spetsialna osvita» dennoi ta zaochnoi form navchannia). Navchalnyi posibnyk. Ukladach Stebliuk Svitlana Vasylivna. Uzhhorod, 2023. 113 s.
4. Sysoieva S. O. Interaktyvni tekhnolohii navchannia doroslykh: navchalno-metodychnyi posibnyk. Kyiv: VD «ЕКМО», 2011. 324 s.
5. Sukhovirskiy O. V. Navchalno-metodychnyi posibnyk «Nova ukrainska shkola: metodyka navchannia informatyky u 1–4 klasakh zakladiv zahalnoi serednoi osvity na zasadakh kompetentnisnoho pidkhotu»: dlia ped. Pratsivnykiv. Kyiv: Heneza, 2021. 160 s.
6. Tran E. 15 innovatsiinykh metodiv navchannia z posibnykom i prykladamy. Naikrashche v 2024 rotsi. URL: <https://ahaslides.com/uk/blog/15-innovative-teaching-methods> (data zvernennia: 10.03.2024).
7. Tsyfrova osvita. Kontseptualno-referentna Ramka tsyfrovoy kompetentnosti pedahohichnykh y naukovo-pedahohichnykh pratsivnykiv. URL: https://osvita.diia.gov.ua/uploads/0/2900-2629_frame_pedagogical.pdf (data zvernennia: 10.03.2024).
8. Tsyfrova osvita. Opys ramky tsyfrovoy kompetentnosti dlia hromadian Ukrainy. URL: https://osvita.diia.gov.ua/uploads/0/2316-for_citizens_2.pdf (data zvernennia: 10.03.2024).

СОРОКА Валерій⁷⁶

Відокремлений структурний підрозділ «Професійно-педагогічний фаховий коледж Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка» м. Глухів, Україна

ORCID: [0000-0001-7869-6173](https://orcid.org/0000-0001-7869-6173)

E-mail: valmortal@gmail.com

СУЧАСНІ ЦИФРОВІ ТЕХНОЛОГІЇ В ОСВІТНЬОМУ ПРОСТОРИ

Розглянуто актуальні проблеми цифровізації освіти. Проаналізовано нові цифрові освітні технології, що мають потужний педагогічний потенціал. Висвітлено також можливості цифрових технологій в освітньому процесі.

Ключові слова: цифрові технології, технології навчання, цифрове освітнє середовище.

Modern Digital Technologies in the Educational Space. *The thesis of the report deals with the current problems of digitalization of education. The author analyzes new digital educational technologies that represent a powerful pedagogical potential. The possibilities of digital technologies in the educational process are also considered.*

Keywords: Digital Technologies, Learning Technologies, Digital Educational Environment.

Вступ. Сучасні цифрові технології дають користувачам можливість маніпулювати віртуальними об'єктами та предметами, моделювати різноманітні ситуації та явища, занурюватися у віртуальну й доповнену реальність. Використання таких технологій в освітньому процесі сприяє активізації процесів сприйняття, мислення, пам'яті, уяви, мобілізації уваги здобувачів освіти. В умовах стрімкої цифрової трансформації, яка супроводжується впровадженням

⁷⁶ ©СОРОКА Валерій (SOROKA Valerii)

нових технологій, зміною способів отримання інформації та професійною конкуренцією, видається можливим удосконалення освітнього процесу на основі раціонального використання цифрових технологій. Цифровізація у сфері освіти характеризується зростаючою віртуалізацією навчального процесу і як наслідок переважанням фрагментарного мислення, посиленням розриву між інноваційними освітніми технологіями.

Мета, методи і підходи. Мета дослідження – розглянути види сучасних цифрових технологій, що мають освітній потенціал та можливості їх застосування в освітньому процесі. Методи і підходи: використано структурний і системний підходи в побудові логіки тез та методи аналізу літератури, синтезу, логічного аналізу та узагальнення.

Основні результати. Нове покоління Z здобувачів освіти живе в цифровому середовищі, яке формують цифрові технології, зокрема освітньо значущі: телекомунікаційні технології, великі масиви даних, системи розподіленого реєстру, штучний інтелект, елементи робототехніки, технології бездротового зв'язку, технології віртуальної та доповненої реальності, хмарні технології, технології електронної ідентифікації та автентифікації, цифрові технології спеціалізованого освітнього призначення [3].

Сьогодні цифрові технології дають можливість забезпечити індивідуалізацію освітньої траєкторії, методів, форм і темпу освоєння освітнього матеріалу для кожного здобувача освіти. Особливістю побудови цифрового освітнього процесу є впровадження й використання цифрових технологій, яким властиві такі дидактичні властивості, як свобода пошуку різної інформації, персоналізованість, інтерактивність, мультимедійність, гіпертекстовість, субкультурність.

Значну роль у цифровому освітньому процесі відіграють цифрові освітні технології (змішане навчання, мобільне навчання, гейміфікація, дистанційні освітні технології, електронне (онлайн) навчання та ін.), що базуються на використанні технічних засобів і спеціалізованого інтерактивного обладнання (ПК, ноутбуки, планшети, робототехнічні набори, інтерактивні дошки, електронні фліпчарти, інтерактивна панель, інтерактивна пісочниця, інтерактивна підлога, інтерактивні куби тощо).

Хмарні технології дають змогу віддалено використовувати засоби оброблення та зберігання даних. У рамках хмарних технологій розглянуто поняття «хмаро орієнтоване навчання», під яким розуміють сукупність методів, засобів і прийомів діяльності, які використовуються для: організації та супроводу освітнього процесу; збирання, систематизації, зберігання, опрацювання, передавання, подання узагальнень і даних навчального призначення; застосування динамічного масиву

віртуалізованих апаратних і програмних ресурсів, доступних через мережу незалежно від термінального пристрою.

Одна з технологій цифрового освітнього середовища – це адаптивне навчання, що є освітнім методом, за якого комп'ютер використовують у ролі провідного навчального інтерактивного пристрою [1]. Метою створення адаптивної навчальної системи є розширення її можливостей за рахунок індивідуалізації та моделі слухача з використанням адаптивного навчання, адаптивного тестування та адаптивної навігації в навчальному матеріалі, формування взаємодії з конкретним слухачем для адаптації навчального матеріалу відповідно до його потреб. Адаптивні методи використовують у навчальних системах тоді, коли система обслуговує слухачів з різними цілями, мотивацією, рівнем знань і досвідом, коли вона є розподіленою в гіперпросторі.

Серед онлайн-технологій важливу роль відіграє технологія гейміфікації, яку застосовують з дидактичною метою. Про цьому використовують такі механізми, як у відеоіграх, наприклад бали, рівні, список лідерів, нагороди, виклики.

Одним із варіантів гейміфікації є вебквести. Ця технологія дає можливість інтегрувати ресурси інтернету та цифрові технології в навчальний процес й ефективно формувати за їхньою допомогою професійну компетентність. Саме така технологія забезпечує організацію науково-дослідницької діяльності здобувачів освіти. На основі використання технології вебквесту педагоги можуть розв'язувати такі завдання: з підвищенням мотивації покращити навчальні досягнення, використовувати методи графічної візуалізації в навчанні, формувати цифрову культуру, розв'язувати творчі завдання, оптимізувати навчальну діяльність [4].

«Мобільне навчання» – це технологія, яка дає змогу отримувати навчальні матеріали на персональні цифрові пристрої (КПК, смартфони, планшети або мобільні телефони) [2].

Штучний інтелект пов'язаний з технологією, яку використовують під час розв'язання інтелектуальних завдань, і всі її розробки спрямовані на створення програм для розпізнавання образів, систем для автоматичного керування автомобілем, машинного перекладу тощо. В освіті застосовують навчальну програму, що посилює інтерактивність та інтелектуальну складову, характерну для педагога. Інтелектуальні освітні програми та експертна система є дуже перспективними та швидко поширюються.

Блокчейн як окрема технологія забезпечує зберігання даних, володіє розподіленим ресурсом. Вона гарантує безпеку зберігання даних у цифровому форматі та здійснює контроль за їх зміною. У системі освіти блокчейн використовують для зберігання інформації про іспити, видані дипломи та

сертифікати, причому цю інформацію можна отримати негайно, переконавшись у її достовірності і не вдаючись до архівних даних на паперових носіях.

Перспективними є технології віртуальної реальності, а саме:

- класична віртуальна реальність, де здобувачі освіти взаємодіють або занурюються у віртуальний світ за допомогою комп'ютерної програми;
- доповнена реальність, де здійснюється накладання на генеровану комп'ютером інформацію зверху на зображення реального світу;
- змішана реальність, де реальний світ пов'язаний з віртуальним, і вони об'єднані між собою.

Висновки. Цифрові освітні технології мають величезний потенціал, який затребуваний в освіті. Якісне та ефективне впровадження цифрових технологій є актуальним завданням цифрової трансформації освіти.

Список використаних джерел:

1. Ляшенко О. І. Адаптивне навчання як ознака сучасних дидактичних систем. *Актуальні проблеми психології* : зб. наук. пр. / за ред. С. Д. Максименка. Київ, 2019. Т. 8, вип. 10. С. 185–195.
2. Ткачук Г. В. Особливості впровадження мобільного навчання: перспективи, переваги та недоліки. *Інформаційні технології і засоби навчання*. 2018. Т. 64, №2. С. 13–22.
3. Kovalchuk V., Soroka V. Developing Digital Competency in Future Masters of Vocational Training. *Professional Pedagogics*. 2020. №1(20). P. 96–103. DOI: <https://doi.org/10.32835/2707-3092.2020.20.96-103> (дата звернення: 27.03.2024).
4. Soroka V. Modern trends in digital education. *The 21st Century Challenges in Education and Science* : materials of the VIII Scientific Pedagogical Readings of Young Scientists, Master and Bachelor Degree Students, t. Hlukhiv, 14-15 April 2020). Hlukhiv, 2020. P. 181–185.

References:

1. Liashenko O. I. Adaptive learning as a sign of modern didactic systems. *Actual problems of psychology* : zb. nauk. pr. / za red. S. D. Maksymenka. Kyiv, 2019. T. 8, vyp. 10. S. 185–195.
2. Tkachuk H. V. Osoblyvosti vprovadzhennia mobilnoho navchannia: perspektyvy, perevahy ta nedoliky. *Informatsiini tekhnolohii i zasoby navchannia*. 2018. T. 64, №2. S. 13–22.
3. Kovalchuk V., Soroka V. Developing Digital Competency in Future Masters of Vocational Training. *Professional Pedagogics*. 2020. №1(20). P. 96–103. DOI: <https://doi.org/10.32835/2707-3092.2020.20.96-103> (data zvernennia: 27.03.2024).
4. Soroka V. Modern trends in digital education. *The 21st Century Challenges in Education and Science* : materials of the VIII Scientific Pedagogical Readings of Young Scientists, Master and Bachelor Degree Students, t. Hlukhiv, 14-15 April 2020). Hlukhiv, 2020. P. 181–185.

ТАНАЩУК Катерина⁷⁷

ORCID: 0000-0001-7834-1516

E-mail: etanaschuk@ukr.net

БАЗИКА Сергій⁷⁸

ORCID: 0009-0002-0295-3844

E-mail: s.k.bazyka@suitt.edu.ua

ЯМНЮК Богдана⁷⁹

ORCID: 0000-0003-3445-9226

E-mail: dana58157@gmail.com

Державний університет інтелектуальних технологій і зв'язку
м. Одеса, Україна

ЗМІНА РОЛІ НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНОГО ПРАЦІВНИКА У ПРОЦЕСІ ВПРОВАДЖЕННЯ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ В ОСВІТНІЙ ПРОЦЕС

Упровадження штучного інтелекту в освітній процес ґрунтовно змінює традиційні парадигми навчання. У роботі розглянуто вплив штучного інтелекту на роботу науково-педагогічних працівників. Досліджено, як відбуватиметься адаптація до мінливого освітнього середовища й ефективного використання штучного інтелекту для підвищення результатів навчання здобувачів вищої освіти.

Ключові слова: штучний інтелект, розумні системи навчання, зміни в освіті.

***The Change in the Scientific-Pedagogical Worker's Role in the Process of Implementing Artificial Intelligence in the Educational Process.** The implementation of artificial intelligence (AI) in the educational process fundamentally changes traditional teaching paradigms. This paper explores the impact of artificial intelligence on the work of a scientific-pedagogical worker; examining how they can adapt to the changing educational environment and effectively utilize artificial intelligence to enhance student learning outcomes.*

Keywords: Artificial Intelligence, Intelligent Tutoring System, Educational Changes.

Вступ. Інтегрування інформаційно-комунікаційних технологій, зокрема штучного інтелекту (далі – ШІ), в освітній процес спричинило низку трансформацій. Інструменти, що працюють на основі ШІ, набувають все більшої популярності. У сфері освіти дедалі частіше почали розглядати ідею інтелектуальних систем навчання, тобто програм, які ґрунтуються на використанні методів штучного інтелекту для вдосконалення, персоналізації та автоматизації навчання [2].

Застосування таких методів сприятиме підвищенню навчального процесу і дасть можливість студентам навчатися за індивідуальними освітніми траєкторіями, переважно без втручання науково-педагогічних працівників. Зміна освітньої парадигми зумовлює низку питань серед науково-педагогічних

⁷⁷ © ТАНАЩУК Катерина (TANASHCHUK Kateryna)

⁷⁸ © БАЗИКА Сергій (BAZYKA Serhii)

⁷⁹ © ЯМНЮК Богдана (YAMNIUK Bohdana)

працівників щодо їхньої ролі, відповідальності та загального впливу на навчання й виховання.

Мета, методи і підходи. Мета роботи – проаналізувати, як з упровадженням штучного інтелекту в освіту зміняться обов'язки науково-педагогічних працівників, як вони можуть адаптуватися до мінливого освітнього середовища та ефективно використовувати штучний інтелект для підвищення результатів навчання студентів.

Здійснено аналіз та узагальнення наукових праць щодо досвіду використання інтелектуальних систем навчання, а також проведено вивчення й оцінку практичного застосування їх в освітньому процесі.

Основні результати. Нині досвід використання штучного інтелекту в освітньому процесі обмежується окремими сервісами, наприклад: ChatGPT, Grammarly, Midjourney, Notion AI тощо. Що допомагають автоматизувати тільки конкретні завдання, такі як написання текстів, перевірка правопису, генерування презентацій, відеоматеріалів тощо. Перспектива розвитку штучного інтелекту в освіті передбачає побудову інтелектуальних систем навчання, що забезпечуватимуть індивідуальне навчальне середовище, яке адаптуватиметься до потреб здобувача освіти та комплексно розв'язуватиме завдання, пов'язані з його освітою в різних сферах. Класична архітектура цієї системи має чотири основні складові (рис. 1): модуль інтерфейсу користувача, що сприяє ефективній комунікації між системою і студентом; модуль знань предметної сфери як компонент, де зберігається вся тематична інформація та алгоритм її викладання; модуль здобувача освіти як компонент, що відображає поточний рівень засвоєних знань, аналізує його та збирає статистику успішності; педагогічний модуль, що розробляє стратегії навчання, які адаптовані під конкретного здобувача освіти.

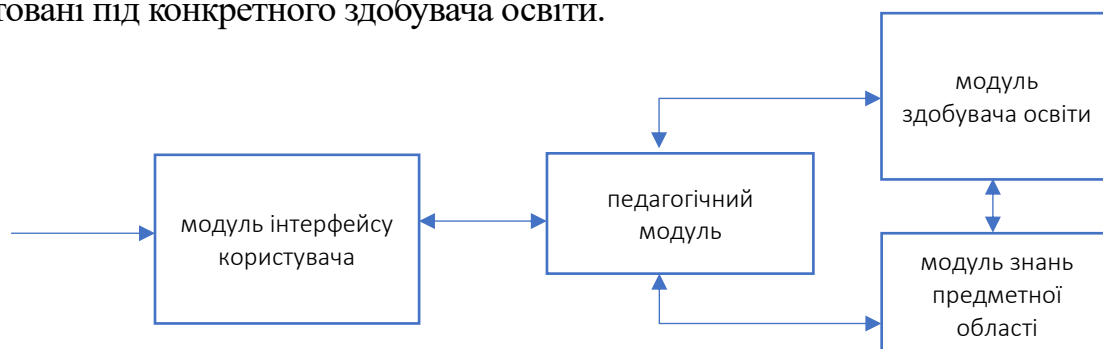

Рис. 1. Функціональна схема інтелектуальних систем навчання

У багатьох учасників освітнього процесу виникають певні побоювання щодо впровадження інтелектуальних систем навчання, які можуть повністю замінити науково-педагогічних працівників. Проте сьогодні штучний інтелект ще не досяг необхідного рівня в аналізі та синтезі інформації, що обмежує його можливість у створенні якісного навчального матеріалу. Основне завдання науково-педагогічного працівника полягатиме в оцінюванні відповідності згенерованого за допомогою

штучного інтелекту навчального матеріалу, створенні освітніх програм та алгоритмів викладання, а також контрольній функції, яка доповниться можливостями, які пропонує штучний інтелект.

Отже, штучний інтелект сприятиме зменшенню навантаження на науково-педагогічного працівника, звільнивши його від необхідності займатися рутинними справами, зокрема такими, як перевірка домашніх завдань, заповнення облікових документів, підготовка тестів, поточний контроль знань здобувачів освіти тощо. Штучний інтелект допоможе у створенні індивідуальних навчальних траєкторій для здобувачів освіти, виявленні переваг і недоліків та наданні персоналізованого зворотного зв'язку. Роль науково-педагогічного працівника зазнає змін: не «основне джерело» знань, а фасилітатор, який зосередиться на розвитку критичного мислення, творчості та емоційного інтелекту здобувачів. Науково-педагогічні працівники спрямовуватимуть студентів і допомагатимуть їм в аналізі, інтерпретації та застосуванні великої кількості доступної інформації.

Висновки. Технологія штучного інтелекту має значний потенціал для трансформації та організації освітніх процесів, завдяки якому науково-педагогічний працівник може переорієнтувати свою роль до наставника навчання.

Список використаних джерел:

1. Результати всеукраїнського дослідження про перспективи ШІ в загальній середній освіті. *МОН України*. URL: <https://mon.gov.ua/ua/news/rezultati-vseukrayinskogo-doslidzhennya-pro-perspektivi-shi-v-zagalnij-serednij-osviti> (дата звернення: 29.03.2024).
2. Alkhatlan A., Kalita Ju. Intelligent Tutoring Systems: A Comprehensive Historical Survey with Recent Developments. *International Journal of Computer Applications*. 2019. Vol. 181, , no. 43. P. 1–20. DOI: <https://doi.org/10.5120/ijca2019918451>.
3. Francisco R. E., Silva de F. O. Intelligent Tutoring System for Computer Science Education and the Use of Artificial Intelligence: A Literature Review. URL: <https://repositorio.grial.eu/handle/grial/2566> (date of access: 03.04.2024).
4. Popenici S. A. D., Kerr S. Exploring the impact of artificial intelligence on teaching and learning in higher education. *Research and practice in technology enhanced learning*. 2017. Vol. 12, no. 1. DOI: <https://doi.org/10.1186/s41039-017-0062-8> (date of access: 19.06.2023).

References:

1. Pezultaty vseukrainskoho doslidzhennia pro perspektyvy ShI v zahalnii serednii osviti. *MON Ukrainy*. URL: <https://mon.gov.ua/ua/news/rezultati-vseukrayinskogo-doslidzhennya-pro-perspektivi-shi-v-zagalnij-serednij-osviti> (data zvernennia: 29.03.2024). Alkhatlan A., Kalita Ju. Intelligent Tutoring Systems: A Comprehensive Historical Survey with Recent Developments. *International Journal of Computer Applications*. 2019. Vol. 181, , no. 43. P. 1–20. DOI: <https://doi.org/10.5120/ijca2019918451>.
 2. Francisco R. E., Silva de F. O. Intelligent Tutoring System for Computer Science Education and the Use of Artificial Intelligence: A Literature Review. URL: <https://repositorio.grial.eu/handle/grial/2566> (date of access: 03.04.2024).
 3. Popenici S. A. D., Kerr S. Exploring the impact of artificial intelligence on teaching and learning in higher education. *Research and practice in technology enhanced learning*. 2017. Vol. 12, no. 1. DOI: <https://doi.org/10.1186/s41039-017-0062-8> (date of access: 19.06.2023).
-

ХОЛОДОВА Ніна⁸⁰

Харківський фаховий коледж технологій та дизайну
м. Харків, Україна

E-mail: oszdor@ukr.net

ОНЛАЙН-ТЕСТУВАННЯ В УМОВАХ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ

Розглянуто онлайн-тестування як пріоритетний напрям контролю знань здобувачів освіти в умовах дистанційного навчання. Розкрито переваги та недоліки онлайн-тестування.

Ключові слова: сучасні освітні технології, дистанційне навчання, ефективність освітнього процесу, форми контролю, онлайн-тестування.

Online Testing in Conditions of Distance Education Online testing is considered in theses as a priority direction for monitoring the knowledge of education seekers in the conditions of distance learning. Advantages and disadvantages of online testing revealed.

Keywords: Modern Educational Technologies, Distance Learning, Effectiveness of the Educational Process, Forms of Control, Online Testing.

Вступ. Дистанційне навчання – одна з вимог сьогодення. За допомогою сучасних технологій змінюються форми організації освітнього процесу, що сприяє залученню здобувачів освіти до самостійного опрацювання інформації, синтезу та оцінювання матеріалу, розвитку особистості студента, становлення інформаційної культури, забезпечення інформаційних потреб [1].

Застосування онлайн-тестування полягає у формуванні інформаційно-комунікаційної компетентності студентів, підвищенні якості знань, пошукової діяльності, інтенсифікації навчання.

Онлайн-тестування в системі освітнього процесу закладів фахової передвищої освіти є одним із найважливіших елементів, які потребують правильного формування з урахуванням особливостей дистанційної роботи, специфіки предметної сфери дослідження та вимог до якості знань.

Дистанційна система навчання перебуває в центрі уваги наукових кіл, а сучасні тенденції свідчать про подальшу активізацію досліджень у цій сфері. Дослідженням теоретичних, методологічних і методичних проблем дистанційного навчання займалися такі науковці, як-от: В. Кухаренко, С. Вітвицька, В. Ясулайтіс, Е. Полат, А. Петров, О. Тищенко та ін.

У дослідженні методики організації освітнього процесу в закладах освіти значну увагу приділено питанням принципів застосування дистанційних тестових засобів, методів перевірки та розроблення тестів, методів добору матеріалів для тестування, методичних аспектів використання тестового

⁸⁰ ©ХОЛОДОВА Ніна (KHOLODOVA Nina)

амагаються онлайн-контролю з визначенням його переваг перед традиційними формами контролю. У тезах акцент зроблено на наукових напрацюваннях таких вчених, як А. Виноходов, Г. Задільська, Г. Онопченко, І. Сліпчук.

Мета дослідження – розглянути онлайн-тестування як пріоритетний напрям контролю знань здобувачів освіти в умовах дистанційного навчання, а також визначити переваги і недоліки онлайн-тестування.

Основні результати. На сучасному етапі в освітній процес впроваджують єдину освітню інформаційну систему шляхом ефективного використання сучасних ІКТ, розробляють і впроваджують такі технології навчання, які стимулюють інноваційну діяльність учасників освітнього процесу.

Технологія онлайн-тестування дає можливість значно підвищити рівень дослідження чи перевірки знань, досягти більшої кількості опитуваних студентів, зменшити витрати часу на оброблення даних.

Тестування в інтернеті – перспективний освітній напрям. Його складниками є технічні характеристики процесу, безпека, конфіденційність та справедливність перевірки знань та оцінювання [3].

Переводячи тестування в онлайн-режимі, викладач має змогу поліпшити систему контролю. Онлайн-тестування більше використовують з огляду переваг над іншими формами контролю. Таке тестування передбачає великий обсяг матеріалу, обмежений час, автоматизовану перевірку результатів та об'єктивність оцінювання [2]. Під час перевірки знань студентів з природничих дисциплін (хімії, біології, екології, географії та інших) онлайн-тестування дає можливість оперативно перевіряти засвоєння знань з кожної теми курсу, індивідуалізувати роботу зі студентами, економити час під час контролю знань, розв'язувати проблему саморозвитку, а також забезпечувати об'єктивність і незалежні оцінні висновки викладача, має високу змістовну валідність тестового контролю.

У процесі складання й проведення онлайн-тестових робіт є можливість варіативності вибору певної кількості завдань і спроб проходження тесту, поєднання питань і варіантів відповідей, показу одразу правильної відповіді студентам або після тестування, встановлення певного часу на виконання кожного завдання, перегляду результативності відповідей та рейтингу студентів.

Тестування-онлайн має також свої недоліки. Тести не сприяють розвитку мови, є ймовірність випадкового вибору правильних варіантів відповіді, великі затрати часу на складання тестів. Прийоми тестування містять різні за формою і структурою завдання, які мають переважно репродуктивний і конструктивний характер і не містять завдань творчого рівня.

Висновки. На основі узагальнення досвіду проведення онлайн-тестування можна зробити висновок про те, що сучасні технології, поширення і доступність

інтернету – унікальний і необмежений шанс для освіти. Інтернет – основа інтелектуальної діяльності сучасного студента, який має неосяжні можливості для здобуття знань, удосконалення умінь, навичок та їх контролю [4].

Онлайн-тестування має значні переваги перед традиційними формами контролю, але не є універсальним методом і потребує значних удосконалень тестової системи. У подальшому доцільно акцентувати увагу на розв'язанні цієї проблеми з урахуванням недоліків і можливостей їх усунення.

Упровадження онлайн-тестування значно підвищує ефективність освітнього процесу, сприяє кращій організації здобування знань в умовах дистанційного навчання.

Список використаних джерел:

1. Дистанційне навчання як сучасна освітня технологія : матеріали міжвуз. вебінару, м. Вінниця, 31 берез. 2017 р. / відп. ред. Л.Б. Ліщинська. Вінниця : ВТЕІ КНТЕУ, 2017. 102 с.
2. Колонтаєвський О. П. Тестування в системі дистанційного навчання. URL: <http://2018.moodlemoot.in.ua/course/> (дата звернення: 07.04.2024).
3. Крижанівська Н. Л. Використання онлайн тестування для організації дистанційного навчання в умовах карантину. URL: <http://new.makinfo.org.ua/index.php/novyny-viddillennia-zahalnoosvitnia-pidhotovka/569-vikoristannya-onlajn-testuvannya-dlya-organizatsiji-dstantsijnogo-navchannya-v-umovakh-karantynu> (дата звернення: 07.04.2024).
4. Тест як інструмент вимірювання навчальних досягнень студентів. *ВсеОсвіта*. URL: <https://vseosvita.ua/library/test-ak-instrument-vimiruvanna-navcalnih-dosagnen-studentiv-347743.html> (дата звернення: 07.04.2024).

References:

1. Dystantsiine navchannia yak suchasna osvitnia tekhnolohiia : materialy mizhvuz. vebinaru, m. Vinnytsia, 31 berez. 2017 r. / vidp. red. L.B. Lishchynska. Vinnytsia : VTEI KNTEU, 2017. 102 s.
2. Kolontaievskiy O. P. Testuvannia v systemi dystantsiinoho navchannia. URL: <http://2018.moodlemoot.in.ua/course/> (data zvernennia: 07.04.2024)
3. Kryzhanivska N. L. Vykorystannia onlain testuvannia dlia orhanizatsii dystantsiinoho navchannia v umovakh karantynu. URL: <http://new.makinfo.org.ua/index.php/novynyviddillennia-zahalnoosvitnia-pidhotovka/569-vikoristannya-onlajn-testuvannya-dlyaorganizatsiji-dstantsijnogo-navchannya-v-umovakh-karantynu> (data zvernennia: 07.04.2024).
4. Test yak instrument vymiriuvannia navchalnykh dosiahnen studentiv. *VseOsvita*. URL: <https://vseosvita.ua/library/test-ak-instrument-vimiruvanna-navcalnih-dosagnenstudentiv-347743.html> (data zvernennia: 07.04.2024).

ОСВІТА ДОРΟΣЛИХ В УМОВАХ ДИНАМІЧНОГО РОЗВИТКУ ІНФОРМАЦІЙНОГО СУСПІЛЬСТВА

Adult Education Under the Conditions of the Dynamic
Development of Information Society

ГЕРМАК Ольга⁸¹

ДНЗ «Криворізький центр професійної освіти металургії та машинобудування»
м. Кривий Ріг, Україна

ORCID: 0000-0002-0739-2794

E-mail: olij.germak@gmail.com

РОЗВИТОК ЦИФРОВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ВИКЛАДАЧІВ ЗАКЛАДІВ ПРОФЕСІЙНОЇ (ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ) ОСВІТИ В УМОВАХ ФОРСМАЖОРУ

Наш час потребує нових підходів до професійної освіти, і це насамперед стосується цифрової освіти майбутніх кваліфікованих працівників. Впровадженням цифрових технологій передбачає застосування нових методів організації занять.

Ключові слова: цифрова компетентність, сучасний викладач, професійна освіта, освітній процес, цифровізація.

Development of Digital Competence of Teachers of Professional (Vocation-Technical) Education Institutions Under Force Majeure Conditions. Our time requires new approaches to professional education, and this is the digital education of future skilled workers. Also, with the help of digital technologies, various methods of organizing classes have appeared. So, with the help of digital technologies, various methods of organizing classes have appeared.

Keywords: Digital Competence, Modern Teacher, Professional Education, Educational Process, Digitalization.

Вступ. Питання цифрової компетентності викладача професійної освіти досліджено в працях науковців і є невід'ємною частиною нашого життя. Освітня громада прийняла виклик, спочатку під час пандемії Covid-19, а тепер під час російської агресії.

Як зазначає М. Росток «в умовах надзвичайно небезпечних обставин, у яких опинилося українське суспільство, зокрема тривалого воєнного стану, актуалізується значущість цифрового формату отримання знання. Виникає потреба у забезпеченні освітньої галузі логічно структурованим, систематизованим контентом» [5]. Руйнуючи міста, завдаючи збитків державі, країна-агресор має на меті забрати у нас мрію, а у дітей майбутнє. Освіта – це світле майбутнє нашої держави, тож приймаючи цей виклик, викладач, науковець стоїть на захисті якості освіти, нашої держави. Цифрова компетентність усіх учасників освітнього процесу є необхідністю сьогодення. Розуміючи важливість розвитку цифрової компетентності педагогічних

⁸¹ ©ГЕРМАК Ольга (GERMAK Olga)

працівників, робоча група відповідно до наказу Міністерства освіти і науки від 15 січня 2019 р. № 38 розробила опис цифрової компетентності. Цифровізація освіти – це процес організації та здійснення освітнього процесу із застосуванням цифрових технологій шляхом використання інтернету. За останні п'ять років вона повністю змінила традиційну систему освіти і нині формує її нову якість.

Мета, методи і підходи. Ми передбачаємо впевнене і критичне використання цифрових технологій у професійній діяльності, повсякденному житті та спілкуванні.

Цифрова компетентність педагогічного працівника має забезпечувати розвиток широкого спектру всіх її складників: від медіаграмотності до опрацювання та критичного оцінювання інформаційних даних, безпеки та співпраці в мережі інтернет до знань про цифрові технології та пристрої, вміння використовувати відкриті ресурси та технології для професійного розвитку, формування у здобувачів освіти умінь ефективно користуватися цифровими технологіями та сервісами у навчальних і життєвих ситуаціях для розв'язання різних проблем і завдань, застосовувати інноваційні технології для оцінювання результатів навчальної діяльності, розуміння, поняття кодування, елементів штучного інтелекту, віртуальної та доповненої реальності та розв'язання професійних проблем за допомогою використання цифрових технологій. Цифрова компетентність — це впевнене, критичне і відповідальне застосування електронних освітніх ресурсів та взаємодія з цифровими технологіями для здобуття обраної професії та професійної діяльності [1].

Цифрові компетентності – це насамперед вміння використовувати, фільтрувати, оцінювати, створювати, проєктувати та поширювати цифрові освітні ресурси. Педагогічні працівники мають вміти захищати вміст, дані та цифрові ідентичності, а також визнавати та ефективно працювати з цифровими засобами та технологіями. Успіх у навчанні більше залежить від обставин вдома та в закладі освіти, психологічного самопочуття, здоров'я сім'ї та виховання, ніж від самого освітнього процесу, хоча особистість викладача та його харизма мають особливе значення.

Основні результати. Однією з найважливіших сфер освіти є професійна освіта. Цифровізація відіграє у професійній освіті важливу роль, адже інформаційні технології нині застосовуються у багатьох сферах діяльності людей. Повсюдно впроваджуються різні цифрові пристрої, які мають змінити якість освіти на краще. Такі пристрої, як мультимедійна дошка, інтерактивна дошка, планшети, комп'ютери для роботи в комп'ютерних класах, покликані допомогти здобувачам освіти, майбутнім кваліфікованим працівникам краще засвоїти нові знання, набути нових навичок за обраною професією. Виокремимо можливості цифрових технологій в освітньому процесі. По-перше, це миттєвий

доступ до світових інформаційних ресурсів електронних бібліотек, баз даних, сховищ файлів тощо. По-друге, цифрові технології розширюють можливості для здобувачів освіти, які не тільки отримують вільний доступ до інформації, а й організовують конференції, інтерактивні олімпіади, тестування тощо.

Мережеві девайси вже застосовувались у багатьох навчальних закладах професійної освіти ще до початку пандемії. Зараз ноутбуки і планшети дають змогу здобувачам освіти отримати дистанційний доступ до навчальних матеріалів, а електронні освітні ресурси роблять освітні програми доступними практично з будь-якого місця [2]. Такі технічні засоби, як інтерактивна дошка і проєктор, підключений до комп'ютера, використовують для передавання інформації. Викладач, який створив електронні освітні ресурси, здатний передавати інформацію аудиторії як слуховим, так і зоровим методом, що підвищує рівень освоювання та запам'ятовування інформації. Наведемо приклад застосування цифровізації в навчанні майбутніх працівників енергетичного профілю. Електротехнічні дисципліни нерозривно пов'язані з розрахунками та побудовою електричних схем. Побудувати електричну схему та розрахувати її основні параметри можна і вручну, але цей спосіб трудомісткий. При цьому підвищується можливість виникнення помилки. Використання цифрових способів розрахунку та побудови схем значно спрощує завдання проєктування електричних схем і розрахунку їхніх параметрів.

Цифрова компетентність педагогічного працівника – складне динамічне цілісне утворення особистості, яке є його багаторівневою професійно особистісною характеристикою у сфері цифрових технологій і досвіду їх використання. Це обумовлене, з одного боку, потребами і вимогами цифрового суспільства, а з іншого – появою цифрового освітнього простору, який змінює освітню взаємодію всіх її учасників, характеризується широким залученням мережі інтернет, цифрових систем зберігання та первинної систематизації даних, а також автоматизованих цифрових аналітичних систем на основі нейромереж та штучного інтелекту, що дає можливість ефективніше здійснювати професійну діяльність та водночас потребує постійного професійного саморозвитку і стимулює його [1].

Одна з десяти ключових компетентностей, якою мають володіти викладач і здобувач освіти, – це інформаційно-цифрова компетентність. МОН вже підготувало професійні стандарти для вчителів і керівників закладів освіти, де зафіксовано цифрову компетентність. Національний тест на цифрову грамотність для вчителів доступний за покликанням: <https://osvita.diia.gov.ua/digigram>. Цифрограм для вчителів оцінює 21 професійну цифрову компетенцію [4]. Незалежно від результатів учителі можуть одразу підвищити свій рівень цифрових навичок на порталі *Дія. Цифрова освіта*, де доступні понад 55 освітніх серіалів із цифрової грамотності. Після перегляду серіалу можна ефективно організовувати освітній

процес, мотивувати та надихати здобувачів освіти, орієнтуватися в платформах із онлайн-курсами, навчати інших цифрової грамотності [3].

Висновки. Особливістю цифровізації професійної освіти є широкий спектр можливостей віртуальних освітніх електронних ресурсів, зокрема їхня відкритість і мобільність, завдяки новітнім гаджетам швидкого отримання необхідних знань. Окрім того, цифрові технології надають чимало нових можливостей як для викладачів, так і для здобувачів освіти: отримання задоволення від захопливого процесу пізнання знань і набуття навичок майбутньої професії, автоматизація більшої частини викладацької роботи з вивільненням часу на пошук, спілкування, самовдосконалення, індивідуальна робота зі здобувачами освіти, забезпечення зворотного зв'язку, корекція індивідуального розвитку майбутніх фахівців і підвищення ефективності управління освітнім процесом та професійною освітою в цілому.

Список використаних джерел:

1. Бех М. О. Вчитель нової української школи та медіаграмотність. *НаУрок*. URL: <https://naurok.com.ua/informaciyna-prezentaciya-mediagramotnist-vchitelya-novo-ukra-nsko-shkoli-informaciyna-kompetentnist-191952.html> (дата звернення: 21.03.2024).
2. Биков В. Ю. Цифрова трансформація суспільства і розвиток комп'ютерно-технологічної платформи освіти і науки України. *Інформаційно-цифровий освітній простір України: трансформаційні процеси і перспективи розвитку*: методологічний семінар НАПН України, м. Київ, 4 квіт. 2019 р. Київ, 2019. С. 20-26.
3. Опис цифрової компетентності педагогічного працівника (проект) / Н. Морзе та ін. *Відкрите освітнє е-середовище сучасного університету*. 2019. Спецвип. С. 1-53. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/oeeemu_2019_spetsvip_41 (дата звернення: 21.03.2024).
4. Національний тест на цифрову грамотність. *Дія. Цифрова освіта*. URL: <https://osvita.diia.gov.ua/digigram> (дата звернення: 21.03.2024).
5. Ростока М. Л. Про цифрові освітні ресурси. *Цифрова трансформація освіти та науки : матеріали II Всеукр. наук.-практ. конференції (14-15 берез. 2024 р.)*. Харків: Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди 2024. С. 44-46. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/739816/> (дата звернення 24.05.2024).

References:

1. Bekh M. O. Vchitel novoi ukrainsoi shkoly ta mediahramotnist. NaUrok: URL: <https://naurok.com.ua/informaciyna-prezentaciya-mediagramotnist-vchitelya-novo-ukra-nsko-shkoli-informaciyna-kompetentnist-191952.html> (data zvernennia: 21.03.2024).
2. Bykov V. Yu. Tsyfrova transformatsiia suspilstva i rozvytok kompiuterno-tekhnologichnoi platformy osvity i nauky Ukrainy. Informatsiino-tsyfrovyi osvitnii prostir Ukrainy: transformatsiini protsesy i perspektyvy rozvytku : metodolohichni seminar NAPN Ukrainy, m. Kyiv, 4 kvit. 2019 r. Kyiv, 2019. S. 20-26.
3. Opys tsyfrovoyi kompetentnosti pedahohichnoho pratsivnyka (proekt) / N. Morze ta in. Vidkryte osvitnie e-seredovishche suchasnoho universytetu. 2019. Spetsvyp. S. 1-53. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/oeeemu_2019_spetsvip_41 (data zvernennia: 21.03.2024).
4. Natsionalnyi test na tsyfrovu hramotnist. Diia. Tsyfrova osvita. URL: <https://osvita.diia.gov.ua/digigram> (data zvernennia: 21.03.2024).
5. Rostoka M. L. Pro tsyfrovi osvitni resursy. Tsyfrova transformatsiia osvity ta nauky : materialy II Vseukr. nauk.-prakt. Konferentsii. Kharkiv: Kharkivskiy natsionalnyi pedahohichniy universytet imeni H. S. Skovorody 2024. S. 44-46. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/739816/> (data zvernennia 24.05.2024).

ДВОРНИК Олена⁸²

Українська інженерно-педагогічна академія
м. Харків, Україна

ORCID: [0000-0001-7561-3432](https://orcid.org/0000-0001-7561-3432)

E-mail: yakowleva@ukr.net

РОЗВИТОК СОЦІАЛЬНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ВЧИТЕЛІВ У КОНТЕКСТІ СУЧАСНИХ ВИКЛИКІВ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ: АНАЛІЗ І ПЕРСПЕКТИВИ

Зосереджено увагу на важливості й потребі розвитку соціальної компетентності серед учителів в умовах сучасних викликів в освіті. Проаналізовано різні аспекти сучасних викликів, таких як військові конфлікти, пандемія Covid-19 та економічні кризи, їх вплив на учасників освітнього процесу. Наголошено на важливості адаптації вчителів до нових умов та необхідності розвитку їхньої соціальної компетентності для ефективної роботи зі здобувачами освіти, які опинились або можуть опинитися у складних життєвих обставинах. Окреслено перспективи для подальшого розвитку освітніх практик і концепцій, спрямованих на підвищення якості освіти в умовах сучасних викликів.

Ключові слова: соціальна компетентність, вчитель, здобувач освіти, складні життєві обставини, освітній процес.

***Development of Teachers' Social Competence in the Context of Modern Challenges of the Educational Process: Analysis and Perspectives.** The article focuses on the importance of developing social competence among teachers in the face of modern challenges in education. The study analyzes various aspects of contemporary challenges such as military conflicts, the COVID-19 pandemic, and economic crises, and their impact on participants in the educational process. The importance of teachers' adaptation to new conditions and the necessity of developing their social competence for effective work with learners who have found or may find difficult life circumstances are emphasized. The study also provides perspectives for further development of educational practices and concepts aimed at enhancing the quality of education in the face of modern challenges.*

Keywords: Social Competence, Teacher, Learner, Difficult Life Circumstances, Educational Process.

Вступ. Сучасний світ переживає період значних трансформацій, що ставлять перед суспільством та освітнім сектором нові виклики та завдання. У контексті цих змін особливо важливим є розвиток соціальної компетентності вчителів, які є ключовими фігурами у вихованні та формуванні молодого покоління. Актуальність проблеми розвитку соціальної компетентності вчителів стає очевидною у зв'язку з різними викликами, з якими стикаються сучасні педагоги. Військові дії та вторгнення РФ на територію України призвели до серйозного стресу серед учасників освітнього процесу, спричиняючи значні труднощі для системи освіти. Пандемія Covid-19 змусила переходити до

⁸² ©ДВОРНИК Олена (DVORNYK Olena)

дистанційного навчання, що стало важким випробуванням для всіх учасників освітнього процесу. Неминучі економічні кризи також впливають на освітній сектор, зокрема на фінансування та доступність освітніх послуг для різних соціальних груп населення. Виклики створюють складні життєві ситуації для учасників освітнього процесу та потребують подальшого дослідження та розвитку стратегій, спрямованих на підтримку та розвиток соціальної компетентності вчителів.

Мета, методи і підходи. Метою статті є аналіз впливу сучасних викликів, зокрема таких, як військові дії, пандемія COVID-19 та економічні кризи, на потребу розвитку соціальної компетентності вчителів. Під час дослідження використано аналіз літературних джерел, статистичних даних і проведено емпіричні дослідження, у тому числі спостереження.

Основні результати. Проведено дослідження сучасних викликів, які впливають на учасників освітнього процесу. Це особливо важливо в контексті зростання кількості здобувачів освіти, які опинились або можуть опинитися у складних життєвих обставин [5, с. 9]. Ця динаміка потребує від учителів закладів загальної середньої освіти розвитку соціальної компетентності для ефективної роботи із зазначеними категоріями здобувачів освіти.

Один із важливих викликів, з яким стикається українське суспільство, – це військові дії на території України, які розпочалися в 2014 році, а в 2022 році перейшли у фазу повномасштабного вторгнення рф. Це призвело до серйозних соціальних та економічних наслідків, психологічних та емоційних труднощів для всіх учасників освітнього процесу [3].

Ще однією суттєвою подією, яка вплинула на умови освіти, є оголошення надзвичайного стану в галузі охорони здоров'я міжнародного рівня в 2020 році у зв'язку з поширенням коронавірусу Covid-19. Ця ситуація змінила формат і методи проведення навчання і потребувала від вчителів нових навичок та адаптації до онлайн-формату [2].

Неминучі економічні кризи, що виникають час від часу, також варто враховувати як важливий елемент сучасних викликів для освітнього процесу. Економічна нестабільність може суттєво впливати на різні аспекти освітнього сектору та сприяти виникненню складних життєвих обставин для різних груп населення [4, с. 38]. Загальний розгляд викликів та їх взаємодія в контексті розвитку соціальної компетентності вчителів допоможе краще зрозуміти сучасний контекст освітньої діяльності.

На основі зазначених сучасних викликів проведено систематизацію чинників, які призводять до складних життєвих обставин у здобувачів освіти. Для візуалізації цього аналізу та виокремлення взаємозв'язків між викликами та

їх наслідками, можна використати діаграму Венна. Ця діаграма, також відома, як діаграма Ейлера-Венна, зображує всі можливі відносини між кількома підмножинами універсальної множини. Вона допомагає в розв'язанні завдань логічного висновку та описі механізмів взаємодії між різними елементами аналізу. Діаграма Венна дає можливість детально проаналізувати взаємодію між різними викликами та їх наслідками і виокремити ключову зону впливу [1].

Відповідно до дослідження діаграма Венна візуалізує зв'язки між основними викликами, такими як військові дії, пандемія та економічні кризи (рис. 1).

Рис. 1. Виклики та їх наслідки, що призводять до збільшення здобувачів освіти, які опинились або можуть опинитися у складних життєвих обставинах

Пандемія та економічні кризи спричиняють такі наслідки, як збільшення безробіття, погіршення фінансового стану, зростання бідності та соціальної нерівності. Економічні кризи та військові дії можуть зумовити вимушену міграцію, внутрішнє переселення, руйнування шкіл та житла.

Військові дії та пандемія призводять до втрат батьків і родичів, а також можуть спричинити зменшення доступності освіти та соціальної ізоляції. Усі ці наслідки взаємодіють між собою, ускладнюючи життя здобувачів освіти та потребуючи комплексного підходу для їх розв'язання та підтримки.

Виклики, які були описані раніше, можуть призвести до емоційного та психологічного стресу, що робить їх ключовою зоною впливу на здобувачів освіти. Це відображено як загальний аспект, що є спільним для всіх зазначених викликів у центрі діаграми, де три кола-виклики перетинаються. Ця ключова зона впливу може бути причиною психоемоційних негативних наслідків для учасників освітнього процесу. Серйозний стрес, тривожність та депресія призводять до погіршення психічного стану, загрози для психічного здоров'я та зниження якості життя. Емоційні та психологічні труднощі можуть також призвести до зниження освітньої продуктивності, втрати інтересу до навчання та

взагалі до відчуття відчуження від освітнього процесу. Тривалість та інтенсивність цих негативних впливів створюють серйозні наслідки для учасників освітнього процесу.

Висновки. Глибокий аналіз викликів та їх наслідків є важливим етапом у процесі формування соціальної компетентності вчителів для ефективної роботи зі здобувачами освіти, які опинилися або можуть опинитися у складних життєвих обставинах. Розглядаючи взаємодію різних викликів та їхніх наслідків, важливо аналізувати не лише конкретні проблеми, а й взаємозв'язки і вплив цих чинників на різні аспекти життя здобувачів освіти. У зв'язку зі складністю викликів та їх впливом на здобувачів освіти розвиток соціальної компетентності вчителів стає стратегічно важливим елементом підготовки педагогічних працівників до роботи в умовах соціальної нестабільності.

Список використаних джерел:

1. Діаграма Вєнна. *Вікіпедія*. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Діаграма_Вєнна (дата звернення: 23.02.2024).
2. Здоров'я та освіта: Як пандемія COVID-19 вплинула на доступ до публічних послуг в Україні. Аналітичний огляд / ГО «Ініціатива ХОЛОН». Київ, 2021. 72 с. URL: <https://nus.org.ua/wp-content/uploads/2021/03/Analychnyy-oglyad.pdf> (дата звернення: 23.02.2024).
3. Когут І., Нікуліна О., Сирбу О., Жерьобкіна Т., Назаренко Ю. Війна та освіта. Як рік повномасштабного вторгнення вплинув на українські школи. Київ, 2023. 140 с. *Cedos*. URL: <https://cedos.org.ua/researches/vijna-ta-osvita-yak-rik-povnomasshtabnogo-vtorgnennya-vplynuv-na-ukrayinski-shkoly/> (дата звернення: 23.02.2024).
4. Михайлова Є. В. Вплив економічних кризових явищ на сферу освіти. *Економічний простір* : зб. наук. пр. 2021. №171. С. 37–41. URL: <https://doi.org/10.32782/2224-6282/171-6>.
5. Dvornyk O. Educators' role in implementing the state policy on social protection of children (case of Industrialnyi district of Kharkiv). *KELM (Knowledge, Education, Law, Management)*. 2022. № 2(46). С. 3–17. URL: 10.51647/kelm.2022.2.1 (дата звернення: 23.02.2024).

References:

1. Diahrama Venna. *Wikipediia*. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Діаграма_Вєнна (data zvernennia: 23.02.2024).
 2. Zdorovia ta osvita: Yak pandemiia COVID-19 vplynula na dostup do publichnykh posluh v Ukraini. Analychnyi ohliad / HO «Initsiatyva KhOLON». Kyiv, 2021. 72 s. URL: <https://nus.org.ua/wp-content/uploads/2021/03/Analychnyy-oglyad.pdf> (data zvernennia: 23.02.2024).
 2. Kohut I., Nikulina O., Syrbu O., Zherobkina T., Nazarenko Yu. Viina ta osvita. Yak rik povnomasshtabnoho vtornnennia vplynuv na ukraïnski shkoly. Kyiv, 2023. 140 s. *Cedos*. URL: <https://cedos.org.ua/researches/vijna-ta-osvita-yak-rik-povnomasshtabnogo-vtorgnennya-vplynuv-na-ukrayinski-shkoly/> (data zvernennia: 23.02.2024).
 3. Mykhailova Ye. V. Pplyv ekonomichnykh kryzovykh yavysch na sferu osvity. *Ekonomichnyi prostir* : zb. nauk. pr. 2021. №171. S. 37–41. URL: <https://doi.org/10.32782/2224-6282/171-6>.
 4. Dvornyk O. Educators' role in implementing the state policy on social protection of children (case of Industrialnyi district of Kharkiv). *KELM (Knowledge, Education, Law, Management)*. 2022. № 2(46). S. 3–17. URL: 10.51647/kelm.2022.2.1 (data zvernennia: 23.02.2024).
 5. Dvornyk O. Educators' role in implementing the state policy on social protection of children (case of Industrialnyi district of Kharkiv). *KELM (Knowledge, Education, Law, Management)*. 2022. № 2(46). С. 3–17. URL: 10.51647/kelm.2022.2.1 (дата звернення: 23.02.2024).
-

ІВАНОВА Наталя⁸³

Громадська спілка «Соціальне підприємство «Центр освіти дорослих «Перший»
м. Запоріжжя, Україна

ORCID: 0000-0003-3309-2813

E-mail: ivanova1977@gmail.com

КРАШЕНІННІК Світлана⁸⁴

Мелітопольський державний педагогічний університет імені Богдана Хмельницького
м. Запоріжжя, Україна

ORCID: 0009-0005-0345-0319

E-mail: krasheninnik_s@ukr.net

ДОСВІД КООРДИНАЦІЇ НАВЧАЛЬНИХ ГРУП В МЕЖАХ ПРОЄКТУ «МОЛОДЬ ЯК ПРОВІДНИК УКРАЇНСЬКОЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ»

Розглянуто проблему організації освіти дорослих. Висвітлено досвід роботи ЦОД «Перший» з координації навчальних груп. Подано загальний опис курсу «Career Hub Pro: Фриланс для молоді з інвалідністю» в межах проєкту «Молодь як провідник української національної ідентичності». Сформульовано висновки і рекомендації щодо підвищення ефективності реалізації проєкту та мінімізації освітніх втрат.

Ключові слова: освіта дорослих, молодь, фриланс, особи з інвалідністю, громадська спілка.

Experience of Coordination of Educational Groups Within the Project «Youth as Guides of Ukrainian National Identity». The article is devoted to the problem of organizing adult education. The work experience of the «Pershiy» data center in the coordination of training groups is highlighted. The general description of the course «Career Hub Pro: Freelance for youth with disabilities» within the project «Youth as a guide of Ukrainian national identity» is given. Conclusions and recommendations are formulated on how to increase the effectiveness of the implementation of such a project and minimize educational losses.

Keywords: Adult Education, Youth, Freelance, Persons With Disabilities, Public Union.

Вступ. Розвиток освітньої діяльності, зорієнтованої на навчання дорослих, є надзвичайно актуальним для всього світу через зміни, зумовлені суспільним розвитком та нестабільну соціально-економічну ситуацію в багатьох країнах. Це повною мірою стосується і сучасної України.

Розв'язанням цього завдання займаються заклади формальної і неформальної освіти, зокрема громадські спілки, які мають можливість пропонувати охочим гнучкі навчальні курси і програми. Окремі аспекти неформальної освіти дорослих висвітлено в працях Т. Боровик, С. Устиченко, Л. Кравченко [1], О. Купіної [2], Н. Ничкало [3], І. Радомського [4], Є. Савельєва [5].

⁸³ ©ІВАНОВА Наталя (IVANOVA Natalia)

⁸⁴ ©КРАШЕНІННІК Світлана (KRASHENINNIK Svitlana)

Мета, методи і підходи. Мета матеріалу – висвітлити досвід діяльності Громадської спілки «Соціальне підприємство «Центр освіти дорослих «Перший» з координації навчальних курсів для молоді. Для цього використано методи спостереження та аналізу емпіричних даних з опорою на андрагогічний та інклюзивний підходи.

Основні результати. Впродовж 2023 року Громадська спілка «Соціальне підприємство «Центр освіти дорослих «Перший» (ЦОД «Перший») здійснювала координацію навчальних груп курсу «Career Hub Pro: Фриланс для молоді з інвалідністю» в межах проєкту «Молодь як провідник української національної ідентичності» від Громадської організації «Центр «Розвиток корпоративної соціальної відповідальності» за фінансової підтримки IREX / Рада міжнародних наукових досліджень та обмінів.

Менеджери освітніх проєктів та програм ЦОД «Перший» виконали супровід та координацію навчальних груп за напрямками «Копірайтинг», «Графічний дизайн», «Відеомонтаж».

Здійснено інформаційну підтримку та контроль присутності учасників груп на онлайн-зустрічах, модерацію навчальних занять та участі у спільних зустрічах, організовано комунікацію між учасниками, тренерами та менторами, підготовлено звіт про проведення курсу.

Навчальні групи було заздалегідь сформовано організаторами на основі рейтингового оцінювання за критеріями, важливими для участі в курсі. У програмі взяли участь 75 слухачів (по 25 осіб з кожного напрямку).

Для спілкування з організаційних питань організаторами створено 3 групи в месенджері Телеграм, до чатів додано кураторів курсу (співробітниць «ЦОД «Перший»), тренерів за напрямками, представників команди організаторів. Згодом ці чати почали використовувати як майданчики для обміну посиланнями на домашні завдання та розгляду складних моментів у них, посиланнями на профілі учасників та інші корисні матеріали. Там же здійснювалося загальне інформування про всі події та завдання щодо участі в заходах курсу.

Для організації роботи чатів встановлено правила, зокрема щодо зворотного зв'язку, який надаватиметься протягом 30 хвилин у робочий час у будні та з меншою терміновістю у вихідні та в неробочий (вечірній і нічний) час.

Проте роботу чатів проводили постійно, комунікацію в них підтримували і в будні, і у вихідні дні, майже 24/7, оскільки учасники писали у зручний для них час, саме тоді, коли кожен з них починав виконувати завдання курсу.

За результатами проведеної роботи сформульовано такі висновки та рекомендації щодо можливості підвищення в наступних релізах курсу ефективності реалізації проєкту та мінімізації втрат:

- обов'язкове визначення попереднього рівня технічних знань і навичок користування необхідним інструментарієм для навчання, а також рівня володіння професійними навичками саме в обраній сфері;
- з'ясування обмежень учасників, що може бути перешкодою для навчання на певному етапі (наприклад, робота зі звуком для людей з порушеннями слуху, робота з вибором кольорів для людей з порушенням зору тощо), демотивувати учасників та порушити принцип інклюзивності;
- урахування особливостей цільової аудиторії в розробленні тренерами програм курсів;
- з'ясування мотивації та очікувань цільової аудиторії та їх релевантності програмі курсу;
- якісне формування програми курсу та професіоналізм тренерів відповідно до запланованих/очікуваних результатів;
- наявність і зрозумілість для учасників чітких правил та умов участі в курсі до початку самого процесу навчання (на етапі відбору);
- формулювання чітких критеріїв якості роботи кураторів та інших членів команди до початку реалізації проєкту;
- взаємозв'язок між змістом програми професійних курсів за кожним з напрямів та загального блоку фрилансу для формування в учасників цілісного та комплексного сприйняття всієї програми курсу;
- урахування принципів навчання дорослих (андрагогічних підходів).

Висновки. Організаторами враховано запропоновані рекомендації, і нині триває вже третій реліз цього курсу. Команда ЦОД «Перший» з досвіду роботи в цьому проєкті вирішила створити власний курс з основ роботи на фрилансі. Станом на березень 2024 р. вже проведено навчання трьох груп курсу за двома освітніми програмами «Формула фрилансу» та «Фриланс – твій шлях до успіху. Будь незалежна та впевнена».

Список використаних джерел:

1. Боровик Т. М., Устиченко С. В., Кравченко Л. В. Неформальна освіта дорослих як складова концепції «освіта впродовж всього життя». *Вісник Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького. Серія: «Педагогічні науки»*. 2020. №1. С. 32–36. DOI: <https://doi.org/10.31651/2524-2660-2020-1-32-36>.
2. Купіна О. Організаційні форми неформальної освіти здобувачів вищої освіти в Україні. *Освіта. Інноватика. Практика*. 2023. т. 11, №7. С. 43–51. DOI: <https://doi.org/10.31110/2616-650X-vol11i7-006>.
3. Освіта дорослих: світові тенденції, українські реалії та перспективи : монографія / за заг. ред. Н. Г. Ничкало, І. Ф. Прокопенка. Київ, Харків : Інститут освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України, Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди, 2020. 544 с.
4. Радомський І. Неформальна освіта дорослих як важлива складова неперервної освіти. *Актуальні проблеми в системі освіти: загальноосвітній заклад середньої освіти – доуніверситетська підготовка – заклад вищої освіти*. 2023. №1(3). С. 536–542. DOI: <https://doi.org/10.18372/2786-5487.1.17739>.

5. Савельєв Є.В. Неформальна освіта як інструмент розвитку додаткових можливостей молоді. *Вчені записки Університету «КРОК»*. 2021. №1(61). С. 228–232. DOI: <https://doi.org/10.31732/2663-2209-2021-61-228-232>.

References:

1. Borovyk T. M., Ustychenko S. V., Kravchenko L. V. Neformalna osvita doroslykh yak skladova kontseptsii «osvita vprodovzh vsoho zhyttia». *Visnyk Cherkaskoho natsionalnoho universytetu imeni Bohdana Khmelnytskoho. Seriya: «Pedahohichni nauky»*. 2020. №1. S.32–36. DOI: <https://doi.org/10.31651/2524-2660-2020-1-32-36>.
2. Kupina O. Orhanizatsiini formy neformalnoi osvity здобувачив vyshchoi osvity v Ukraini. *Osvita. Innovatyka. Praktyka*. 2023. t. 11, №7. S. 43–51. DOI: <https://doi.org/10.31110/2616-650X-vol11i7-006>.
3. Osvita doroslykh: svitovi tendentsii, ukraïnski realii ta perspektyvy : monohrafiia / za zah. red. N. H. Nychkalo, I. F. Prokopenka. Kyiv, Kharkiv : Instytut osvity doroslykh imeni Ivana Ziaziuna NAPN Ukrainy, Kharkivskiy natsionalnyi pedahohichnyi universytet imeni H. S. Skovorody, 2020. 544 s.
4. Radomskiy I. Neformalna osvita doroslykh yak vazhlyva skladova neperervnoi osvity. *Aktualni problemy v systemi osvity: zahalnoosvitnii zaklad serednoi osvity – douniversytetska pidhotovka – zaklad vyshchoi osvity*. 2023. №1(3). S. 536–542. DOI: <https://doi.org/10.18372/2786-5487.1.17739>.
6. Saveliev Ye. V. Neformalna osvita yak instrument rozvytku dodatkovykh mozhlyvostei molodi. *Vcheni zapysky Universytetu «KROK»*. 2021. №1(61). S. 228–232. DOI: <https://doi.org/10.31732/2663-2209-2021-61-228-232>.

КУЗЬМЕНКО Надія⁸⁵

Київський національний університет імені Тараса Шевченка
м. Київ, Україна

ORCID: [0000-0002-2768-5156](https://orcid.org/0000-0002-2768-5156)

E-mail: n2806@ukr.net

ГЕРОНТООСВІТА ЯК ЧИННИК САМОРЕАЛІЗАЦІЇ ОСОБИСТОСТІ В УМОВАХ ІНФОРМАЦІЙНО-ТЕХНОЛОГІЧНОГО СУСПІЛЬСТВА

Висвітлено проблему «навчання впродовж життя» в умовах інформаційно-технологічного суспільства. Здійснено рецепцію сучасних досліджень і публікацій з означеної проблеми та визначення поняття «освіта впродовж життя». Обґрунтовано актуальність і важливість розвитку освіти людей літнього віку як світового освітнього тренда, який підпорядковується вимогам часу.

Ключові слова: навчання впродовж життя, геронтоосвіта, формальна освіта, неформальна освіта, інформальна освіта.

Geronto Education as a Factor of Personality Self Realization in the Conditions of the Information and Technological Society. The article is devoted to the analysis of the problem of lifelong learning in the conditions of the information technology society. An analysis of modern research and publications on the researched problem and the definition of the concept of "lifelong education" were carried out. The relevance and importance of the development of lifelong education as a global educational trend, which is subject to the requirements of the time, was substantiated.

Keywords: Lifelong Learning, Geronto Education, Formal Education, Non-Formal Education, Informal Education.

⁸⁵ ©КУЗЬМЕНКО Надія (KUZMENKO Nadiia)

Вступ. Україна на шляху до євроінтеграції може бути успішною лише за умови здійснення низки реформ, у тому числі й в освітньому просторі. Збільшення інвестицій у людський капітал та вдосконалення рівня умінь громадян сприятимуть пристосуванню до фундаментальних змін, що відбуваються в світовій економіці, зокрема таких, як швидкі темпи розвитку технологій та світова конкуренція. Обсяг сучасної інформації настільки великий, що людина дедалі частіше не може ефективно інтегрувати знання, здобуті під час формального навчання, оскільки вони можуть мати фрагментарний характер. У цьому процесі набуває важливості концепція освіти впродовж життя, яка відкриває нові можливості для самореалізації особистості в будь-якому віці, стає джерелом поповнення необхідних знань та формою адаптації до сучасних інтеграційних процесів, оскільки є більш умотивованою та усвідомленою.

Мета, методи, підходи. Мета статті – проаналізувати суть понять «навчання впродовж життя», «геронтоосвіта» та дослідити пріоритетні інтереси та мотивацію людей третього віку у здобутті неформальної та інформальної освіти.

Основні результати. Уперше поняття «навчання впродовж життя» («Lifetime Learning») з'явилося у роботах британських учених на початку ХХ століття. Наприкінці 90-х років Європейський Парламент і Рада Європи взяли цю концепцію за основу нової освітньої політики заради допомоги майбутнім фахівцям навчитися адаптації до умов змінного ринку праці. Ідею Lifelong Learning пов'язують із теорією напіврозпаду знань, яку у ХХ столітті запропонував австрійсько-американський економіст Ф. Махлуп. Світ змінюється так динамічно, а нова інформація поширюється так швидко, що деякі знання перестають бути актуальними ще до того, як ми їх отримуємо. Зміст поняття «освіта впродовж життя» розкрито англійським ученим Р. Дейвом [1]. Він розглядає процес особистісного, соціального і професійного розвитку індивідів протягом життя задля підвищення якості власного добробуту та соціального оточення. Сучасне розуміння концепції навчання впродовж життя (Lifelong Learning) передбачає можливість здобувати його в різних умовах і формах (формальна, неформальна, інформальна), рівнях і термінах, а також отримувати на кожному життєвому етапі блоки інформації, необхідні людині для підтримки активної життєдіяльності та самореалізації. Важливо зазначити, що навчання впродовж життя є інтегративним елементом формування особистості за умови реалізації принципів послідовності, забезпечення зв'язку і наступності освітніх програм і закладів, оскільки дуже складно самостійно зорієнтуватися серед розмаїття послуг, що пропонує освітній ринок.

Освіта людей третього віку посідає важливе місце в концепції освіти впродовж життя.

Нині в Україні спостерігається активізація неформальної освіти для людей літнього віку. Створюються різні курси, університети третього віку, освітні групи тощо, метою яких є особистісний розвиток, соціальна адаптація та збереження активної життєвої позиції літніх людей.

Освіту літніх людей (геронтоосвіту) слід розуміти як чинник здорового довголіття, активної старості, шлях подолання соціальної ізоляції після виходу на пенсію, можливість наповнити життя новим змістом, зав'язати нові контакти та подовжити соціальну активність. Здобуття нових знань дає можливість студентам третього віку реалізувати свої здібності та бути самостійними. Розвиток цього соціально-педагогічного явища зумовлений глобалізаційними, інтеграційними та міграційними процесами, демографічними чинниками, комплексом внутрішніх і зовнішніх політичних, соціально-економічних та освітніх потреб дорослої людини і суспільства [3, 4]. Принципи геронтоосвіти спрямовані на розширення кола учасників навчання, збільшення ресурсів такої освіти та зміни поглядів на старість і процеси старіння як у самих студентів третього віку і викладачів, так і всього суспільства в цілому. Літня людина усвідомлює себе самостійною, самокерованою особистістю, що володіє запасом життєвого, професійного й соціального досвіду, займає активну позицію в освітньому процесі, стає суб'єктом навчання. У своїй готовності до навчання вона виходить із прагнення з його допомогою розв'язати життєво важливі проблеми й досягти конкретних цілей та прагне до негайної реалізації набутих компетентностей [2].

Висновки. Навчання впродовж життя – це світовий освітній тренд, під яким вбачається вся навчальна діяльність людини, здійснювана в різні вікові періоди і спрямована на вдосконалення знань, умінь і компетентностей в особистій, громадській, суспільній та/чи професійній сфері, що зумовлено запитом розвитку суспільства та відповідає на виклики часу.

Поняття «навчання протягом життя» охоплює навчання, що здійснюється через весь життєвий цикл із раннього дитинства до глибокої старості. Воно містить формальну (formal) освіту (початкова, загальна середня освіта, середня професійна освіта, вища освіта, освіта після закінчення ЗВО), неформальну освіту (nonformal) (спланована навчальна діяльність загальнокультурного та професійного спрямування за межами офіційних навчальних закладів) та інформальну/соціально-побутову/спонтанну (informal) форму навчання (індивідуальна пізнавальна діяльність, що супроводжує повсякденне життя, реалізується за рахунок власної активності індивідів у культурно-освітньому середовищі).

Навчальні програми для людей літнього віку мають урахувати життєвий досвід, запити, очікування та установки цих людей з огляду на їхню критичність щодо отриманої інформації, усталені погляди на деякі процеси, сформоване роками

поважне ставлення до інформації у ЗМІ та інші «авторитети», а також виходити з освітніх потреб та інтересів навчальної аудиторії, відповідати вимогам часу.

Список використаних джерел:

1. Айзікова Л. В. Концепція навчання протягом життя в міжнародних документах і дослідженнях. *Наукові праці Чорноморського державного університету імені Петра Могили комплексу «Києво-Могилянська академія. Серія «Педагогіка»*. 2012. т. 199. Вип. 187. С. 62–64.
2. Зязюн І. А. Філософія педагогічної якості в системі неперервної освіти [Електронний ресурс] URL: <http://studentam.net.ua/content/view/7596/97/> (дата звернення: 24.05.2024).
3. Сігаєва Л. Є. Підвищення кваліфікації фахівців як складова неперервної професійної освіти. *Неперервна професійна освіта: теорія і практика*: зб. наук. праць / за ред. І. А. Зязюна, Н. Г. Ничкало [та ін.]. Київ, 2000. С. 319–324.
4. Шмарко В. Д. Андрагогічний підхід до організації навчання вчителів у системі післядипломної освіти: метод. посіб. Херсон: Олді-плюс, 2003. 96 с.

References:

1. Aizikova L. V. Kontseptsiia navchannia protiahom zhyttia v mizhnarodnykh dokumentakh i doslidzhenniakh. *Naukovi pratsi Chornomorskoho derzhavnoho universytetu imeni Petra Mohyly kompleksu «Kyievo-Mohylianska akademiia. Serii «Pedahohika»*. 2012. t. 199. Vyp. 187. S. 62–64.
2. Ziazun I. A. Filosofiia pedahohichnoi yakosti v systemi neperervnoi osvity [Elektronnyi resurs] URL: <http://studentam.net.ua/content/view/7596/97/> (data zvernennia: 24.05.2024).
3. Sihaieva L. Ye. Pidvyshchennia kvalifikatsii fakhivtsiv yak skladova neperervnoi profesiinoi osvity. *Neperervna profesiina osvita: teoriia i praktyka*: zb. nauk. prats / za red. I. A. Ziazuina, N. H. Nychkalo [ta in.]. Kyiv, 2000. S. 319–324.
4. Shmarko V. D. Andrahohichni pidkhid do orhanizatsii navchannia vchyteliv u systemi pisladyplomnoi osvity: metod. posib. Kherson: Oldi-plus, 2003. 96 s.

СИМОКОП Людмила⁸⁶

Комунальна установа «Міський центр професійного розвитку педагогічних працівників Кропивницької міської ради»
м. Кропивницький, Україна

ORCID: [0009-0002-5637-7467](https://orcid.org/0009-0002-5637-7467)

E-mail: simokopludmila@gmail.com

НАВЧАННЯ В ЄДИНОМУ ІНФОРМАЦІЙНОМУ СЕРЕДОВИЩІ: ПСИХОЛОГІЧНІ БАР'ЄРИ В ОСВІТІ ДОРΟΣЛИХ

Розглянуто психологічні бар'єри, які можуть виникати у дорослих людей у процесі навчання в єдиному інформаційному середовищі. Описано чинники, що впливають на мотивацію дорослих до навчання, а також вікові, особисті та соціальні чинники, які можуть створювати бар'єри. Запропоновано шляхи подолання цих бар'єрів, зокрема такі, як підвищення мотивації та звільнення від страху невдачі.

Ключові слова: навчання в єдиному інформаційному середовищі; освіта дорослих; психологічні бар'єри; мотивація; вікові зміни; особисті чинники; соціальні чинники; подолання бар'єрів.

Learning in a Unified Information Environment: Psychological Barriers in Adult Education. The article discusses some psychological barriers that may arise

⁸⁶©СИМОКОП Людмила (SIMOKOP Ludmyla)

before adults in the process of learning in a single informational environment; the factors affecting adults' motivation are described, as well as the age, personal and social factors that can create the barriers; the ways to overcome these barriers are suggested, including increasing motivation and releasing the fear of failure.

Keywords: Single Information Environment Learning; Adult Education; Psychological Barriers; Motivation; Age-Related Changes; Personal Factors; Social Factors; Overcoming Barriers.

Вступ. Динамічний розвиток світу створює багато актуальних проблем, і одна з них – це потреба в освіті упродовж життя, тобто «освіта дорослих стає складовою планування другої половини життя, де доросла особистість має можливість реалізуватись у тих видах діяльності, які з якихось причин не були раніше доступними» [2, с. 146]. Розширення можливостей для навчання людей різного віку породжує необхідність розбудови єдиного відкритого інформаційного освітнього простору. І тут важливо розуміти, що дорослі мають свої особливості та психологічні характеристики, що значно впливають на їхню освіту.

Мета, методи і підходи. Мета – дослідження психологічних бар'єрів, які можуть виникати у дорослих людей у процесі навчання в єдиному інформаційному середовищі, та висвітлення шляхів їх подолання.

Застосовано методи і підходи: аналіз наукових праць, узагальнення даних, теоретичне моделювання, результативний підхід – опис психологічних бар'єрів з погляду психології розвитку.

Основні результати. З віком деякі процеси людей, наприклад мотивація, саморегуляція, когнітивні навички, зазнають певних змін. Мотивація, яка пов'язана з професійними цілями, саморозвитком, адаптацією до нововведень, значно знижується. Відсутність гнучкості мислення, уповільнене засвоєння нового матеріалу свідчать про те, що запам'ятовування та оброблення інформації потребують більше часу. Разом з тим критичне оцінювання, аналітичне мислення, розв'язання проблем, як правило, мають високий рівень.

Ключовим чинником, що визначає успішність освітнього процесу, є мотивація. У дорослих людей на рівень інтересу до навчання впливають різні чинники: очікування, зацікавленість, цінність здобутих знань і навичок, віра в свої сили та можливості. «Доросла людина буде вмотивована найбільшою мірою до навчання, якщо переконається, що здатна здобути нові знання (очікування), а також, що навчання допоможе у розв'язанні її проблем (допомога), які є для неї цінністю» [1, с. 20].

Проте є чинники, що ускладнюють або роблять взагалі неможливим процес навчання, – це психологічні бар'єри дорослих. Вони можуть бути пов'язані з віковими змінами, соціальними та особистими чинниками:

– зниження швидкості запам'ятовування, відсутність гнучкості мислення, сприйняття, уваги впливають на вікові зміни;

– відсутність мотивації, страх невдачі, нестача часу та попередній негативний досвід можна віднести до особистих чинників;

– відсутність підтримки з боку рідних і друзів, стереотипна думка, що всесвіт лише для дітей і молод, відносимо до соціальних чинників.

Психологічні бар'єри можуть бути значною перешкодою у навчанні дорослих, тому варто знати про наявні перешкоди та знайти способи їх подолання.

Важливу роль у подоланні психологічних бар'єрів в освіті відіграють психологи. Вони досліджують всі аспекти у ракурсі особливостей людей різного віку та сприйняття ними інформації, розробляють методи, надають консультації та психологічну підтримку щодо подолання труднощів у навчанні.

До методів подолання психологічних бар'єрів можна віднести:

– підвищення мотивації (консультування, психотерапія);

– боротьба зі страхом невдачі (створення підтримуючого середовища для навчання);

– зміна стереотипів суспільства щодо освіти дорослих (висвітлення того, що освіта протягом життя є цінним ресурсом суспільства).

Таким чином, роль психологів є вагомим у розбудові єдиного інформаційного простору, допомозі щодо подолання внутрішніх блоків у навчанні дорослих людей та досягнення ними освітніх цілей.

У світі дорослих важливим є самостійний вибір цікавих і корисних тем, темпу і методів навчання. І вагомим чинником для цього є створення індивідуальної траєкторії навчання, яка обумовлює:

– визначення цілей (уявлення досягнень і результатів навчання);

– оцінювання вихідних знань і навичок (розуміти, які знання й навички вже наявні, а які потрібно набути);

– вибір контенту (добір навчальних матеріалів, які задовольняють потреби);

– вибір методів (застосування прийнятних методів навчання);

– аналіз результатів (оцінювання успіхів та внесення корективів до траєкторії навчання).

Розглянувши ефективність освіти впродовж життя, зокрема навчання дорослих учнів, можемо виокремити важливі аспекти успіху:

– створення власної траєкторії навчання як елемента особистісного розвитку, що сприяє досягненню найвищих результатів;

– психологічна підтримка як сприяння досягненню успіху незалежно від віку та особистих обставин;

– розуміння психологічних бар'єрів як шлях до нових підходів у вдосконаленні освітнього процесу.

Висновок. Освіта дорослих має ґрунтуватися на комплексному підході у створенні сприятливих умов навчання й розвитку. Можемо резюмувати:

- ❖ освіта дорослих відрізняється від освіти дітей та потребує уваги до низки психологічних особливостей;
- ❖ психологічні бар'єри, що виникають під час навчання, можуть ускладнювати освіту та перешкоджати їй;
- ❖ психологічна підтримка у подоланні перешкод є ключовою в розбудові єдиного інформаційного освітнього середовища для людей різних вікових груп;
- ❖ змодельована індивідуальна траєкторія навчання допомагає досягти поставлених цілей і реалізувати свій потенціал.

Список використаних джерел:

1. Лук'янова Л., Добровські Т., Валасік М. Навчально-діяльнісна мотивація дорослої людини: психологічна сутність і структура. *Освіта дорослих: теорія, досвід, перспективи*. 2023. Вип. 24(2). С. 10–25. DOI: [https://doi.org/10.35387/od.2\(24\).2023.10-25](https://doi.org/10.35387/od.2(24).2023.10-25).
2. Шаманська О. Освіта дорослих в Україні: завдання, особливості, перспективи розвитку. *Освіта дорослих: теорія, досвід, перспективи*. 2022. Вип. 22(2). С. 140–149. DOI: [https://doi.org/10.35387/od.2\(22\).2022.140-149](https://doi.org/10.35387/od.2(22).2022.140-149).

References:

1. Lukianova L., Dobrovski T., Valasik M. Navchalno-dialnysna motyvatsiia dorosloi liudyny: psykolohichna sutnist i struktura. *Osvita doroslykh: teoriia, dosvid, perspektyvy*. 2023. Vyp. 24(2). С. 10–25. DOI: [https://doi.org/10.35387/od.2\(24\).2023.10-25](https://doi.org/10.35387/od.2(24).2023.10-25).
2. Shamanska O. Osvita doroslykh v Ukraini: zavdannia, osoblyvosti, perspektyvy rozvytku. *Osvita doroslykh: teoriia, dosvid, perspektyvy*. 2022. Vyp. 22(2). S. 140–149. DOI: [https://doi.org/10.35387/od.2\(22\).2022.140-149](https://doi.org/10.35387/od.2(22).2022.140-149).

ЮДА Лариса⁸⁷

Національний університет «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка
м. Чернігів, Україна

ORCID: [0000-0003-2979-9883](https://orcid.org/0000-0003-2979-9883)

E-mail: lorachernigiv@ukr.net

ОСВІТА ВПРОДОВЖ ЖИТТЯ: ДОСВІД СЛОВАЧЧИНИ

Освіта впродовж життя є важливим чинником професійної самореалізації кожної людини. Освіту дорослих визначено провідною проблемою в європейському освітньому просторі. Досвід Словаччини, як однієї з країн ЄС, є прикладом системного підходу до розв'язання зазначеної проблеми, що й зумовило звернення до заявленої теми. У реалізації освіти впродовж життя провідну роль відіграло прийняття Урядом політики ЄС у цій галузі і розроблення державної Стратегії навчання впродовж життя на основі Національної платформи реформ. За результатами проведеного дослідження

⁸⁷ ©ЮДА Лариса (YUDA Larysa)

можна зробити висновок, що у Словаччині склалися своя система, підходи, методи, форми організації освіти впродовж життя. У її реалізації провідну роль відіграло прийняття Урядом політики ЄС у цій галузі та розроблення державної стратегії навчання впродовж життя на основі Національної платформи реформ. Така політика держави є свідченням відповідального ставлення до освіти дорослих як до невід'ємного складника покращення конкурентоспроможності сучасної людини на ринку праці, створення для кожної людини комфортних умов для самореалізації і показником економічної стабільності.

Ключові слова: освіта впродовж життя, освіта дорослих, стратегія, професійні компетентності.

***Lifelong Education: Experience of Slovakia.** Lifelong education is an important factor in the professional self-realization of every individual. Adult education is identified as a leading issue in the European educational space. Slovakia's experience, as one of the EU countries, serves as an example of a systemic approach to addressing the problem, which prompted the focus on the stated topic. The implementation of lifelong education has been significantly influenced by the adoption of EU policies in this area by the Government and the development of a national Lifelong Learning Strategy based on the National Reform Platform.*

Keywords: Lifelong Education, Adult Education, Strategy, Professional Competencies.

Вступ. Мінливість і швидкоплинність сучасного життя позначається на рівні професійної самореалізації кожної людини. Відновлення після пандемії Covid–19, цифрова й економічна трансформація, повномасштабне вторгнення прискорили зміни у житті, навчанні, праці. Люди стоять перед викликом необхідності оновлювати свої знання, навички, компетенції, оскільки їхньої освіти та професійної підготовки недостатньо для задоволення потреб ринку праці, що швидко змінюється. Глобальні перетворення актуалізували необхідність формальної та неформальної навчальної діяльності, в якій дорослі беруть участь після завершення початкової освіти і навчання. Досвід Словаччини є прикладом системного підходу до вирішення проблеми, що і зумовило звернення до заявленої теми. Дослідження аспектів розвитку освіти впродовж життя приділяли увагу багато науковців, зокрема В. Андрущенко, І. Зязюн, В. Гошовська, Н. Ларіна, О. Кобилянський, В. Кремень, Е. Лібанова, С. Максименко, Н. Ничкало, С. Сисоєва, О. Чалий, Я. Цехмістер та багато інших. Наведені вище вчені та багато інших дослідників вважають, що саме система освіти впродовж життя здатна забезпечити якісний професійний розвиток та розвиток системи професійних компетентностей в Україні. Вітчизняний і зарубіжний досвід розвитку освіти дорослих став предметом дослідження Г. Білавич, Ю. Довбенка, І. Єгорова, Ю. Москаленко, Б. Савчука та інших.

Метою даної розвідки є вивчення досвіду Словаччини у реалізації освіти впродовж життя та визначення основних чинників, напрямків, методів освітнього

вектору упродовж життя, аналіз можливостей імплементації цього досвіду в український освітній простір.

Методи і підходи. Для вивчення ролі і змісту державної освітньої політики Словаччини у галузі освіти впродовж життя автором застосовані принципи об'єктивності, системності, універсальності, вони дозволили здійснити логічну обробку змісту нормативно-правових актів ЄС та Словаччини, які регламентують реалізацію освіти дорослих. Освіту впродовж життя як інструмент соціально-економічного розвитку країни дозволяє розкрити принцип детермінізму. Саме цей принцип пояснює взаємозв'язок Словацької стратегії з політикою ЄС. В ході розв'язання поставленої проблеми застосовано методи компаративної типології і узагальнення, які є провідними у дослідженні досвіду країн-членів ЄС.

Основні результати дослідження. Дороговказом для Словаччини стала цілеспрямована політика Європейського Союзу. Освіта дорослих (освіта упродовж життя) була визначена темою інтересу в Європейському освітньому просторі на 2021–2030 роки. ЄС чітко окреслив причини навчання дорослих, а саме:

- покращення перспектив працевлаштування;
- особистий чи професійний розвиток;
- набуття наскрізних навичок, таких як критичне мислення;
- підвищення конкурентоспроможності бізнесу та європейських економік [3].

Право на освіту, професійну підготовку та навчання протягом усього життя закріплено в Європейській основі соціальних прав (Принцип 1) [3]. Розроблений Європейський план навичок для стійкої конкурентоспроможності, соціальної справедливості та стійкості, який включає амбітні заходи, допомагають людям розвивати свої навички протягом усього життя.

Словаччина, як одна із країн ЄС, реалізує його стратегії. Уряд Словацької республіки у 2021 році схвалив Стратегію навчання та консультування впродовж життя на 2021–2030 роки. Підґрунтям слугувала Національна Програма реформ Словацької Республіки до 2020 року. У розділі «Освіта, наука, інновації» було зазначено, що 60 % робочих місць на ринку праці знаходяться під загрозою через автоматизацію та цифровізацію, лише 4,5% дорослого населення залучені до процесу навчання упродовж життя, тоді як середній показник по ОЄСР становить 11 %.

Словаччина врахувала результати досліджень у Стратегії навчання впродовж життя на 2021–2030 роки. Ключові теми заходів у Стратегії навчання впродовж життя на 2021-2030 роки запропоновані в чотирьох тематичних сферах:

Перша – це сфера кваліфікацій, яка зосереджується на середній освіті (де можливе завершення початкової школи в поєднанні з неповною середньою професійною освітою). Подальший розвиток Словацької рамки кваліфікацій та Національної рамки кваліфікацій пов'язаний із правовим закріпленням Системи

визнання результатів неформальної освіти та інформального навчання. Підвищення гнучкості кваліфікаційної системи планується досягти шляхом створення менших кваліфікацій і так званих мікрокваліфікацій (мікросертифікатів), а також готується підтримка впровадження коротких програм навчання в університетах або середніх професійно-технічних школах.

Друга тематична сфера під назвою «Базові навички та громадянська освіта» зосереджена на створенні Національної ініціативи з удосконалення базових навичок та пілотних програм утручання, а також на просуванні громадянської освіти дорослих.

Третя та четверта частини Стратегії стосуються надміністерського характеру навчання та консультування впродовж життя та мотивації громадян до навчання впродовж життя [5].

Головна мета Стратегії навчання впродовж життя – забезпечити кожному громадянину довічний доступ до можливостей для отримання освіти, розвитку своїх навичок і компетенцій протягом життя та з урахуванням індивідуальних потреб і обставин, щоб кожен міг реалізувати свій потенціал в особистому, робочому та громадському житті.

Центрами розвитку освіти впродовж життя у Словаччині є Братислава і Кошице. У Братиславі є кілька організацій, які пропонують програми навчання впродовж життя: Центр безперервної освіти Університету Коменського в Братиславі, Інститут навчання впродовж життя при Словацькому технічному університеті, Центр безперервної освіти при Університеті економіки в Братиславі [4].

Муніципалітет також підтримує діяльність у цій сфері та організовує щорічний Братиславський літній університет для людей похилого віку. Окрім окремих груп, навчальні програми та курси розроблені для широкої громадськості. Показовою є тематика занять: «Психологічне здоров'я в (пост)ковідну еру та як його зберегти», «Становище жінки: минуле і сьогодення», «Організації людей похилого віку та активне старіння», «Безбар'єрне спілкування», «Самореалізація і волонтерство людей похилого віку» [4].

Організації, що навчають впродовж життя, також пропонують програми університету третього віку (УТВ). У цих випадках вік є обмежуючим фактором для учасників (можуть брати участь лише люди віком 45+ або 50+), як вказує організатор.

Прикладом варіативності є діяльність інституту освіти впродовж життя у Кошице. Ці послуги надаються в очній, дистанційній, електронній або іншій формі шляхом організації професійних семінарів, інформаційно-консультаційних семінарів, конференцій, курсів і тренінгів, семінарів, курсів перепідготовки, курсів спеціалізації, освітніх та консультативних заходів, семінари, тури, екскурсії, багатоденні перебування та зустрічі вихідного дня з

професійною програмою та інші заходи відповідно до потреб та вимог тих, хто зацікавлений в освіті [2].

У сфері створення, розвитку, охорони, відновлення та презентації духовних і культурних цінностей організовує концерти, громадські заходи та пам'ятні збори до ювілейних дат визначних діячів культурного, суспільного та духовного життя, заохочує та підтримує молодих митців, музикантів, художників, декламаторів, акторів, спортсменів у формі відкриттів, видання бюлетенів, навчальних матеріалів, публікацій, книг та організовує спортивні та культурні заходи.

Висновки. Таким чином, проведене дослідження дозволяє зробити висновок, що у Словаччині склалася своя система, підходи, методи, форми організації освіти впродовж життя. У її реалізації провідну роль відіграло прийняття Урядом політики ЄС у цій галузі й розробка державної Стратегії навчання впродовж життя на основі Національної Платформи реформ. Така політика держави є свідченням відповідального ставлення до освіти дорослих як до невід'ємної складової покращення конкурентоспроможності сучасної людини на ринку праці, створення для кожної людини комфортних умов для самореалізації і є показником економічної стабільності.

Список використаних джерел / References:

1. Dudaitė J., Dačiulytė R., Lifelong Learning in Six Central European Countries. *New Educational Review*. С. 134–147. URL: https://www.researchgate.net/publication/359104388_Lifelong_Learning_in_Six_Central_European_Countries (дата звернення: 23.05.2024).
2. Inštitút celoživotného vzdelávania Košice, n.o. organizuje od 1.7.2023 vzdelávacie aktivity prezenčne ako aj dištančne formou videoseminárov podľa aktuálnej ponuky. URL: <https://www.icv.sk/> (дата звернення: 23.05.2024).
3. Inicijaty v oblasti vzdelávania dospelých. URL: <https://education.ec.europa.eu/sk/education-levels/adult-learning/adult-learning-initiatives> (дата звернення: 23.05.2024).
4. Institute of Lifelong Learning. URL: https://www.stuba.sk/english/university-workplaces/institut-of-life-long-learning.html?page_id=744 (дата звернення: 23.05.2024).
5. Slovakia: Strategy for Lifelong Learning and Counselling for the years 2021-2030. URL: <https://eurydice.eacea.ec.europa.eu/news/slovakia-strategy-lifelong-learning-and-counselling-years-2021-2030> (дата звернення: 23.05.2024).

STEM-ОСВІТА: ДОСВІД, РЕАЛІЇ, СТРАТЕГІЇ

STEM Education: Experience, Realities, Strategies

БІЛИК Надія⁸⁸

Полтавська академія неперервної освіти ім. М. В. Остроградського
м. Полтава, Україна

ORCID: 0000-0003-2344-5347

E-mail: bilyk@pano.pl.ua

СУЧАСНИЙ УЧИТЕЛЬ – ПОІНФОРМОВАНИЙ ПРОВІДНИК STEM-ОСВІТИ

*Світові тенденції підтверджують актуальність і необхідність розвитку Stem в Україні. Stem-освіта становить значний інтерес для багатьох науковців. З'ясовано, що провідні країни світу ведуть активну діяльність щодо інтеграції STEM в освіту і науку та в подальшому працевлаштування STEM-спеціалістів в усі сфери ринку праці. Українська освіта сьогодні теж пройшла певні етапи впровадження елементів Stem в освітній процес закладів освіти різного рівня. **Ключові слова:** Stem-освіта, поінформований провідник, сучасний учитель.*

***A Modern Teacher is an Informed Conductor of Stem-Education.** Global trends confirm the relevance and necessity of Stem development in Ukraine. Stem-Education is of great interest to many scientists. The world's leading countries are actively working to integrate Stem into education and science and, subsequently, to employ Stem specialists in all areas of the labor market. Ukrainian education today has also passed certain stages of the introduction of Stem elements into the educational process of educational institutions of different levels.*

***Keywords:** STEM-education, Informed Guide, Modern Teacher.*

Вступ. Сучасність потребує появи найпопулярніших на планеті фахівців, зокрема програмістів, ІТ-фахівців, інженерів-професіоналів у галузі високих технологій. У цьому сенсі, на думку багатьох дослідників, Stem-освіта – важливий і перспективний напрям інноваційної освіти в усьому світі, метою якої є підготовка учнів до ефективнішого застосування знань для розв'язання професійних завдань і проблем через поліпшення навичок високоорганізованого мислення і розвиток компетенції у Stem. Цей акронім вживається для позначення популярного напрямку в освіті, що охоплює природничі науки, технології, технічну творчість і математику.

Нині у світі бракує спеціалістів у високотехнологічних галузях. Україна не виняток: йдеться про десятки, а, може, й сотні тисяч працівників щороку. Активне впровадження у щодення сучасних технологій потребує фахівців, які їх розвиватимуть і підтримуватимуть. Лівову частку потреб на ринку праці

⁸⁸ ©БІЛИК Надія (BILYK Nadiia)

становить кваліфікований персонал з комп'ютерних та інформаційних технологій. Але також йдеться про спеціалістів з інженерії, кібербезпеки, охорони здоров'я, роботи з безпілотниками тощо. І саме [STEM освіта готує випускників](#), які впораються із викликами сьогодення [4].

Потрібним кроком для успішної реалізації стратегії інноваційного розвитку України є поінформованість усіх учасників освітнього процесу щодо перспектив Stem-галузі. Можливо, нам варто частково запозичити досвід інших країн, які є успішнішими в цій сфері. Наприклад, можна розробити або адаптувати посібники з цифрового навчання для директорів шкіл, учителів, а також для батьків і сім'ї. Такі посібники допоможуть розкрити можливості, які надає Stem-освіта, тобто відповісти на запитання: «Навіщо нам це потрібно?» [там само].

Отже, важливу роль у навчанні відіграє сучасний учитель, який має бути поінформованим провідником, викликати й підтримувати інтерес учнів до Stem-предметів, йому необхідно бути в курсі сучасних тенденцій і досягнень у сфері Stem-освіти та Stem-навчання.

Stem-освіта готує учнів до успішного працевлаштування, до освіти після навчання в закладі освіти або для того й іншого. Вона потребує різних і технічно складних навичок, зокрема, із застосуванням математичних знань і наукових понять. Саме формування таких навичок, як системне мислення, екологічне мислення, робота в умовах невизначеності, міжгалузєва комунікація, керування проектами, критичне мислення підготують дітей до безперервного навчання впродовж усього життя. Це допоможе працювати з новими інструментами та програмами, які будуть розроблені в майбутньому [3].

Мета, методи і підходи. У сучасних умовах Stem-освіта є рухом від передавання системи знань від учителя до учня, до самостійного конструювання учнем особистої системи знань в освітньому процесі на основі дослідницьких підходів у навчанні. При цьому вчитель виконує роль менеджера процесу пошуку та конструювання нових знань, а учень виступає активним конструктором власної системи знань. Поєднання інноваційних технологій із традиційними методами навчання дає змогу школярам набути максимально корисний навчальний досвід та одночасно розвивати різні види мислення й цінні навички XXI століття.

Основні результати. Сучасні тенденції навчання надають учителям безпрецедентні можливості для сприяння особистісного зростання та академічного успіху учнів. Нам імпонує цікава думка дослідників щодо 9 перспективних трендів, які допоможуть захопити учнів STEM-навчанням і підвищити якість освітнього процесу: раннє залучення; використання елементів

онлайн-навчання; змагання з робототехніки; інтеграція ігор в освіту Stem; використання соціальних мереж; створення інклюзивного навчального простору; Steam замість Stem; підвищення медіаграмотності; розвиток соціальних навичок [2].

Ознайомлення вчителів з основними теоретичними й методичними підходами впровадження STEM-освіти в Полтавській академії неперервної освіти ім. М. В. Остроградського відбувалося через проведення науково-практичних семінарів «Упровадження елементів Stem-освіти при вивченні предметів «Математика» та «Інформатика» і «Упровадження елементів Stem-освіти при вивченні предмета «Математика»; семінар «Упровадження елементів Stem-освіти при вивченні предмета «Математика», який проводився в асинхронному режимі; вебінар «Упровадження елементів Stem-освіти у закладах загальної середньої освіти» [1, с. 67].

Зокрема, ЗОШ I-III ступенів № 1 Горішньоплавнівської міської ради Кременчуцького району Полтавської області успішно здійснює регіональний експеримент: «Методична система впровадження освітньої робототехніки в дошкільному та загальноосвітньому навчальних закладах». Учительським колективом успішно запроваджуються інноваційні технології: робототехніка, легоконструювання, проєктні технології, хмарні технології, технології критичного мислення, дебатні технології, стратегічне планування розвитку закладу освіти, формування та розвиток критичного мислення тощо. Відповідно до Концепції розвитку природничо-математичної освіти (STEM-освіти), затвердженої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 5 серпня 2020 р. № 960-р, у 2023–2024 році у закладі освіти продовжується впровадження курсу «Офісні інформаційні технології».

У цьому закладі створено новаторську систему навчальних кабінетів, які забезпечують інноваційний освітній процес: робототехніки, легоконструювання, лінгафонний кабінет, інформаційних технологій, сучасний кабінет фізики та ІТ-ЦЕНТР, Apple-клас (за кошти БФ ПрАТ Полтавський ГЗК), 3-D кінотеатр, 12 предметних кабінетів, 10 кабінетів початкової школи, музей народознавства «Диво», спортивна зала, їдальня, актовa зала, бібліотека.

Виходячи із викладеного вище, наголосимо, що в Полтавському освітньому просторі розв'язують низку важливих проблем із розвитку Stem-освіти, зокрема налагодження ефективної комунікації між учасниками освітнього процесу; надання методичної підтримки з підготовки педагогічних кадрів, здатних працювати на засадах інноваційних підходів до організації освітнього процесу у ЗЗСО; поширення напрямів педагогічної й дослідницької діяльності з використанням інновацій Stem у методиці викладання навчальних предметів;

удосконалення системи пошуку, розвитку й педагогічної підтримки талановитих дітей; стимулювання творчого самовдосконалення учнівської молоді та самореалізації особистості.

Висновки. Отже, застосування моделі Stem-освіти є досить актуальним, вона поширюється на кожную частину нашого життя. Традиційна система освіти зосереджена на повторенні та відтворенні правильних гіпотез, а інновації та креативність є одним із найважливіших підґрунтів Stem-освіти, яка зосереджена на стимулюванні мозку та наданні йому вільного права творити. Тому віримо, що вчитель як поінформований провідник Stem-освіти має підготувати поінформоване в наукових галузях молоде покоління, конкурентоздатне на сучасному ринку праці.

Список використаних джерел:

1. Білик Н. І., Лозинська О. М. Результати діяльності Viber-спільноти швидкого реагування «Математики Полтавщини». *Імідж сучасного педагога*. 2023. № 2 (209). С. 62–70. DOI: [https://doi.org/10.33272/2522-9729-2023-2\(209\)-62-70](https://doi.org/10.33272/2522-9729-2023-2(209)-62-70).
2. 9 актуальних тенденцій STEM-освіти у 2023 році. *Наурок*. URL: <https://naurok.com.ua/post/9-aktualnih-tendenciy-stem-osviti-u-2023-roci> (дата звернення: 21.03.2024).
3. Покоління STEM: які фахівці будуть затребувані в майбутньому. *Mind.Ua*. URL: <https://mind.ua/openmind/20233500-pokolinnya-stem-yaki-fahivci-budut-zatrebuvani-v-majbutnomu> (дата звернення: 21.03.2024).
4. Stem-освіта: проблеми та перспективи. *Prometeian*. URL: <https://prometheanworld.com.ua/stem-osvita-2/> (дата звернення: 21.03.2024).

References:

1. Bilyk N. I., Lozynska O. M. Rezultaty diialnosti Viber-spilnoty shvydkoho reahuvannia «Matematyky Poltavshchyny». *Imidzh suchasnoho pedahoha*. 2023. № 2(209). S. 62–70. DOI: [https://doi.org/10.33272/2522-9729-2023-2\(209\)-62-70](https://doi.org/10.33272/2522-9729-2023-2(209)-62-70).
2. 9 aktualnykh tendentsii STEM-osvity u 2023rotsi. *NaUrok*. URL: <https://naurok.com.ua/post/9-aktualnih-tendenciy-stem-osviti-u-2023-roci> (data zvernennia: 21.03.2024).
3. Pokolinnia STEM: yaki fakhivtsi budut zatrebuvani v maibutnomu. *mind.ua*. URL: <https://mind.ua/openmind/20233500-pokolinnya-stem-yaki-fahivci-budut-zatrebuvani-v-majbutnomu> (data zvernennia: 21.03.2024).
5. Stem-osvita: problemy ta perspektyvy. *prometeian*. URL: <https://prometheanworld.com.ua/stem-osvita-2/> (data zvernennia: 21.03.2024).

СУШКОВА Світлана⁸⁹

Стецьківський заклад загальної середньої освіти I-III ступенів Сумської міської ради
м. Суми, Україна

ORCID: [0009-0007-4073-9773](https://orcid.org/0009-0007-4073-9773)

E-mail: mega.school101010@gmail.com

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ КОМУНІКАТИВНОЇ ПОВЕДІНКИ ВЧИТЕЛЯ ТА ЇХ ВПЛИВ НА ФОРМУВАННЯ ОСОБИСТОСТІ УЧНЯ

Актуалізовано проблему психологічних особливостей поведінки вчителя, їх вплив на викладацьку діяльність і психологічний клімат у закладі освіти в цілому.

Ключові слова: психологічний стан, безпечне освітнє середовище, психологічні здоров'язберезувальні техніки, Stem-освіта.

Psychological Features of Teacher's Behaviour and Their Influence on the Formation of a Student's Personality. The article updates the problem of the psychological characteristics of the teacher of the educational institution, their influence on the teaching activity and the psychological climate in the educational institution as a whole.

Keywords: Psychological State, Safe Educational Environment, Psychological Health-Preserving Techniques, Stem-Education.

Вступ. У сучасному світі пріоритетний смисл людського життя визначається різними підходами – від гуманізму до гедонізму. У цьому контексті комунікативна поведінка вчителя стає об'єктом особливого дослідження, оскільки впливає на формування особистості здобувача освіти. Сучасна школа відіграє ключову роль у наданні не лише знань, а й психологічної підтримки, що важливо в умовах світу, який динамічно змінюється.

Мета, методи і підходи. Мета дослідження полягає у виявленні особливостей методів і прийомів психологічного розвантаження вчителя та учнів. Методи і підходи дослідження: аналітичний, метод моделювання, структурний.

Основні результати. Дослідження комунікативної поведінки вчителя свідчать про необхідність вивчення засобів впливу на інших, а також розуміння чинників, що керують цією поведінкою. Упровадження Stem-освіти в освітній процес сприяє не лише розвитку наукових і технічних навичок учнів, а й створює можливості для психологічного розвантаження та співпраці учнів у групових проєктах.

Пріоритетний смисл людського життя визначається вибором однієї з позицій: гуманізм – служіння людям, перфекціонізм – особистісне самовдосконалення, корпоративізм – належність до референтних груп, прагматизм – орієнтація на успіх, гедонізм – отримання задоволення [3]. Комунікативна поведінка вчителя є ключовим аспектом дослідження, що передбачає вибір засобів впливу на інших,

⁸⁹ ©СУШКОВА Світлана (SUSHKOVA Svitlana)

прагнення «спровокувати» поведінку людини в потрібному напрямі, знайти в системі її діяльності «слабкі місця», визначити чинники, що керують нею. В умовах сьогодення школа стає для дітей головним осередком, який дає змогу здобувати не лише знання, а й психологічну підтримку, відчувачи належність до учнівської спільноти.

Під час проведення онлайн-занять учителя мають проводити консультації з дітьми, інтегровані уроки, навчальні заняття-бесіди, творчі заняття, що здійснюються на основі впровадження Stem-освіти, математичного моделювання, 3D-моделювання, проведення досліджень, природничих екскурсій на уроках хімії, біології та екології. Stem – це підхід до навчання, який поєднує знання з науки, технологій, інженерії та математики.

Завдяки використанню цього підходу на уроках хімії та біології можна допомогти учням краще зрозуміти матеріал та зацікавити їх у вивченні науки. У Stem-освіті використовують різні методи навчання, такі як проекти, експерименти та практичні завдання. Учні мають можливість не тільки застосовувати на практиці свої знання і навички, розвивати вміння розв'язувати складні завдання, а й психологічно розвантажитись у колі однодумців та в умовах гри.

У процесі застосування Stem-технологій в умовах сьогодення зроблено такі висновки: ситуація на часі – це час набуття духовного досвіду; духовний досвід має такі складники: зміцнення самовладання, розширення синтетичного мислення, оволодіння емоційними афектами, екологічність взаємостосунків; розроблення рекомендацій щодо адаптації в екстремальних умовах (дихальна гімнастика, антистреспроекти, нутріціологічна система керування життям).

Висновки. Культура професійного спілкування та поведінки вчителя закладу загальної середньої освіти характеризується високим рівнем сформованості комунікативної компетентності, гуманістично-орієнтованою комунікативною поведінкою та демократичним (альтруїстичним) стилем викладання. Шляхом теоретичних і практичних досліджень розглянуто використання Stem-підходу в сучасній педагогічній діяльності та доведено, що цей метод моделювання освітнього процесу є перспективним, завдяки якому досягається психологічне розвантаження його учасників.

Список використаних джерел:

1. Берн Е. Ігри, у які грають люди / [пер. з англ. К. Меньшикової]. Харків : Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», 2016. 255 с.
2. Зязюн І. Аксіологічні ресурси педагогічної дії вчителя. *Естетика і етика педагогічної дії* : зб. наук. пр. Київ, Полтава, 2011. С. 9–24.
3. Зязюн І. А. Педагогіка добра: ідеали і реалії : наук.-метод. посіб. Київ : МАУП, 2000. 309 с.
4. Шевчук С. Українське ділове мовлення : навч. посіб. 10-те вид., випр. і допов. Київ : Алерта, 2022. 312 с.

References:

1. Bern E. Ihry, u yaki hraiut liudy / [per. z anhł. K. Menshykovoi]. Kharkiv : Knyzhkovyi Klub «Klub Simeinoho Dozvillia», 2016. 255 s.
 2. Ziazun I. Aksiolohichni resursy pedahohichnoi dii vchytelia. *Estetyka i etyka pedahohichnoi dii* : zb. nauk. pr. Kyiv, Poltava, 2011. S. 9–24.
 3. Ziazun I. A. Pedahohika dobra: idealy i realii : nauk.-metod. posib. Kyiv : MAUP, 2000. 309 s.
 4. Shevchuk S. Ukrainske dilove movlennia : navch. posib. 10-te vyd., vypr. i dopov. Kyiv : Alerta, 2022. 312 s.
-

ТРИУС Юрій⁹⁰

ORCID: [0000-0002-0739-2065](https://orcid.org/0000-0002-0739-2065)

E-mail: tryus@chdtu.edu.ua

ФАУРЕ Еміль⁹¹

ORCID: [0000-0002-2046-481X](https://orcid.org/0000-0002-2046-481X)

E-mail: e.faure@chdtu.edu.ua

Черкаський державний технологічний університет
м. Черкаси, Україна

ПІДГОТОВКА НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ ДО ВПРОВАДЖЕННЯ STEM-ОСВІТИ У ВИЩІЙ ШКОЛІ: СТАН, ПРОБЛЕМИ, ПЕРСПЕКТИВИ

У дослідженні проаналізовано проблеми, стан і перспективи впровадження Stem-орієнтованого підходу у вищій школі, зокрема у технічних університетах. Виявлено проблеми, що стримують цей процес в Україні, та запропоновано шляхи їх розв'язання, серед яких найважливішим є ґрунтовна підготовка науково-педагогічних працівників закладів вищої освіти з питань Stem-освіти.

Ключові слова: *Stem-освіта, Stem-орієнтований підхід, вища школа, викладачі університетів.*

Preparation of Academic Staff for the Implementation of Stem Education in Higher Education: State, Problems, Prospects. *The study analyzed the problems, state and prospects of the implementation of the Stem-oriented approach in higher education, in particular in technical universities, identified the reasons that hold back this process in Ukraine, and also proposed some ways to solve them, including thorough training of scientific and pedagogical workers of higher education institutions from the questions of Stem-Education.*

Keywords: *Stem-Education, Stem-Oriented Approach, Higher School, Teachers of the Universities.*

Вступ. З початку ХХІ століття у розвинених країнах світу великої популярності набула Stem-освіта. Аналіз різноманітних підходів до Stem-освіти свідчить про те, що її впровадження спряє підвищенню якості навчання дисциплін, які відносяться до науки, технології, інженерії та математики. Мета Stem-освіти, як зазначено у [1], –

⁹⁰ © ТРИУС Юрій (TRYUS Yurii)

⁹¹ © ФАУРЕ Еміль (FAURE Emil)

«комплексне просування Stem та синергія зусиль учасників освітнього процесу та соціальних партнерів щодо забезпечення молоді міцним теоретичним фундаментом, який дасть їй змогу запропонувати інноваційні рішення проблем суспільства та світу, поєднавши науку, технології, інженерію та математику задля задоволення суспільних потреб та прагнень». Не випадково, останні роки і в Україні цьому інноваційному підходу в освіті приділяється значна увага на всіх її рівнях. Разом з тим, аналіз вітчизняної наукової і методичної літератури показав, що проблемам впровадження Stem-орієнтованого підходу у вищій школі, на відміну від шкільної освіти, приділяється недостатня увага. Тому дослідження проблем Stem-освіти в університетах України є актуальною соціально значущою задачею, що потребує розвідок як науковців, так і практиків щодо питань, пов'язаних із сутністю й змістом Stem-освіти, формами і методами її реалізації у формальній і неформальній вищій освіті.

Мета дослідження – проаналізувати проблеми, стан і перспективи впровадження Stem-орієнтованого підходу у вищій школі, зокрема у технічних університетах, виявити причини, що стримують цей процес, а також запропонувати деякі шляхи їх вирішення, серед яких ґрунтовна підготовка науково-педагогічних працівників закладів вищої освіти з питань Stem-освіти.

Основні результати. Аналіз існуючого зарубіжного і вітчизняного досвіду (наприклад, [2–4]) показав, що для активного впровадження Stem-орієнтованого підходу у вищій школі України є кілька причин:

- цього вимагає індустріальна революція, яка пов'язана з розвитком інформаційно-комунікаційних технологій, автоматизацією, інтелектуалізацією і цифровою трансформацією всіх сфер діяльності людини;
- фундаментальною основою цієї революції є природничо-математичні та інженерні науки;
- підготовка фахівців з технічних та інженерних спеціальностей в цих умовах потребує кардинальних змін з використанням інноваційних освітніх підходів і технологій, зокрема й Stem-освіти;
- потрібно забезпечити послідовність впровадження Stem-освіти для молодих людей, які навчалися за цим підходом на попередніх рівнях освіти;
- необхідність створення силами науковців і студентів ЗВО інноваційних розробок, які в умовах війни рятують життя на полі бою і підсилюють обороноздатність країни.

У результаті дослідження було встановлено, що до основних проблем, які стримують впровадження Stem-освіти у вищій школі в Україні, можна віднести: відсутність нормативно-правової бази для впровадження Stem-освіти у вищій школі; проблеми з технічним забезпеченням Stem-освіти у вищій школі; проблеми з

створенням Stem-середовища закладу вищої освіти, Stem-лабораторій; відсутність навчально-методичного забезпечення з впровадження Stem-освіти в освітній процес ЗВО та реальних методик, що забезпечують реалізацію основних принципів Stem-освіти з дисциплін природничо-математичного циклу підготовки майбутніх фахівців, зокрема технічних спеціальностей; відсутність підготовлених кваліфікованих фахівців серед науково-педагогічних працівників закладів вищої освіти, які мають сформовані компетентності у сфері Stem-освіти.

Вирішенню останньої із зазначених проблем, на думку авторів, буде сприяти курс «Stem-освіта в технічному університеті», що розробляється в Черкаському державному технічному університеті (ЧДТУ) за участю авторів у межах програми Erasmus+ і проекту «MOOC-based micro-credentials for teacher professional development» (CRED4TEACH), 101082858, у якому беруть участь 15 університетів і установ з 7 країн (Албанія, Естонія, Німеччина, Чорногорія, Португалія, Туреччина, Україна). Мета навчання курсу – сформувані у науково-педагогічних працівників технічних університетів уявлення про Stem-освіту, історію її виникнення, можливості та особливості використання Stem-освіти у вищій школі, розвинути у них здатність використовувати технології і ресурси Stem-освіти у професійній діяльності.

Висновки. Реформування освіти в Stem-напрямі пов'язане з вирішенням таких важливих проблем як: глобальні суспільні проблеми; дефіцит фахівців, які володіють системою комплексних знань, умінь і навичок та відповідають вимогам інформаційного суспільства; попит на Stem-професії, які є необхідними для розв'язання глобальних технологічних і екологічних проблем. Тому дослідження Stem-орієнтованого підходу до навчання у закладах вищої освіти України є актуальною соціально значущою проблемою.

Список використаних джерел:

1. Концепція розвитку природничо-математичної освіти (STEM-освіти). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/960-2020-%D1%80/print> (дата звернення: 25.05.2024).
2. Фонарюк О. В. Stem-орієнтований підхід до навчання математики. *Вісник Запорізького національного університету. Педагогічні науки*. 2020. №3(36). Ч. I. С. 154–160. DOI: <https://doi.org/10.26661/2522-4360-2020-3-1-23>.
3. Dotsenko S. A., Stem-Education as a Means of Development of Creative Abilities of Students. *Actual Problems of Globalization : collection of scientific articles*. 2016. P. 218–224.
4. Kundu A., Mondal G. C., Mandal A., Sau S., Challenges of Stem-Approach in Higher Education: a Bibliometric Analysis. *International Journal of Smart Education and Urban Society*. 2022. Vol. 13(1). P. 1–22. DOI: <https://doi.org/10.4018/IJSEUS.307114>.

References:

1. Kontseptsiia rozvytku pryrodnycho-matematychnoi osvity (STEM-osvity). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/960-2020-%D1%80/print> (data zvernennia: 25.05.2024).
2. Fonariuk O. V. Stem-oriientovanyi pidkhid do navchannia matematyky. *Visnyk Zaporizkoho natsionalnoho universytetu. Pedahohichni nauky*. 2020. №3(36). Ch. I. С. 154–160. DOI: <https://doi.org/10.26661/2522-4360-2020-3-1-23>.

3. Dotsenko S. A., Stem-Education as a Means of Development of Creative Abilities of Students. Actual Problems of Globalization : collection of scientific articles. 2016. P. 218–224.
 4. Kundu A., Mondal G. C., Mandal A., Sau S., Challenges of Stem-Approach in Higher Education: a Bibliometric Analysis. International Journal of Smart Education and Urban Society. 2022. Vol. 13(1). P. 1–22. DOI: <https://doi.org/10.4018/IJSEUS.307114>.
-

ТРОХИМЧУК Сергій⁹²

ORCID: [0000-0001-9019-9102](https://orcid.org/0000-0001-9019-9102)

E-mail: Serge.Nick.Ikt@gmail.com

ФЕДЯЙ Ксенія⁹³

E-mail: kswong0@gmail.com

Українська інженерно-педагогічна академія
м. Харків, Україна

ВИКОРИСТАННЯ ПЛАТФОРМ NO-CODE У ВИКЛАДАННІ ПРОГРАМУВАННЯ В ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Метою дослідження є вивчення можливостей використання платформ No-code у сфері вищої освіти для навчання програмування. Зі зростанням попиту на компетентних програмістів виникає виклик в освітній сфері ефективно навчати програмування, особливо початківців у цій галузі. Платформи No-code пропонують перспективне рішення, надаючи користувачам зручне середовище для створення програмних додатків без потреби в традиційних мовах програмування. Результати дослідження показують, що платформи No-code можуть значно полегшити процес навчання програмування, знижуючи бар'єр для вступу студентів і допомагаючи їм засвоювати основні концепції програмування без складностей традиційних мов програмування. Студенти, які використовували ці платформи, виявляли більшу впевненість у своїх навичках і досягали кращих навчальних результатів порівняно з тими студентами, які використовували традиційні методи навчання.

Ключові слова: платформи No-code, навчання програмування, вища освіта.

***The Use of no-Code Platforms When Teaching Programming in Higher Education Institutions.** The objective of this investigation is to explore the utilization of No-code platforms in higher education for teaching programming. With the increasing demand for competent programmers, there arises a challenge in the educational sector to effectively teach programming, especially to novices in the field. No-code platforms offer a promising solution by providing a user-friendly environment for creating software applications without the need for traditional programming languages. Our findings indicate that No-code platforms can significantly facilitate the learning process of programming by lowering the entry barrier for students and assisting them in grasping fundamental programming concepts without the complexities of traditional coding languages. Students who utilized these platforms exhibited greater confidence in their skills and achieved better academic outcomes compared to those employing conventional teaching methods.*

Keywords: No-code Platforms, Programming Education, Higher Education.

⁹² © ТРОХИМЧУК Сергій (TROKHYMCHUK Sergey)

⁹³ © ФЕДЯЙ Ксенія (FEDIAI Kseniia)

Вступ. У світі швидко зростає попит на компетентних програмістів, проте навчання програмування може бути викликом для деяких студентів, особливо для тих, хто тільки починає свій шлях у ІТ-індустрії. У цьому контексті використання платформ No-code може відігравати значну роль у полегшенні процесу навчання та збільшенні доступності програмування для широкого кола здобувачів освіти.

Мета, методи і підходи. Дослідження спрямовано на вивчення можливостей використання платформ No-code у навчанні програмування в закладах вищої освіти та їх впливу на навчальний процес і успішність студентів.

Дослідження базується на аналізі наукових робіт та практичному досвіді використання платформ No-code в освітньому процесі кафедри інформаційних комп'ютерних технологій і математики Української інженерно-педагогічної академії. Платформи No-code надають візуальні інтерфейси, які дають змогу користувачам проєктувати та створювати програми шляхом перетягування компонентів, налаштування робочих процесів та налаштування логіки, зовнішнього вигляду й поведінки своїх додатків. Після завершення розроблення програми платформа генерує необхідний код і розгортає програму в цільовому середовищі. Усуваючи необхідність ручного кодування, рішення з нульовим кодом значно скорочують час і ресурси, необхідні для створення додатків [1].

Під час проведення дослідження ми використовували кілька ресурсів, які базуються на технології No-code, – Bubble [2] та OutSystems [3]. Використання цих ресурсів значно підвищило інтерес студентів до вивчення предмета «Основи сучасних мов програмування», уможливило ознайомлення з сучасними методами створення додатків без використання знань з мов програмування. Крім того, завдяки використанню платформ No-code здобувачі освіти мали змогу ознайомитись з візуальним процесом створення додатків.

Основні результати. Використання платформ No-code можна визначити як ефективний метод допомоги студентам у засвоєнні основ – програмування без необхідності глибокого вивчення складних мов програмування.

Як свідчать результати дослідження, студенти після ознайомлення з платформами No-code, виявили більшу зацікавленість у подальшому вивченні програмування.

Висновки. Використання платформ No-code може відкрити нові можливості для освіти в галузі програмування за умови зменшення бар'єрів для вступу в цю сферу і сприяння розвитку навичок серед більш широкого кола студентів.

Дані дослідження підтверджують, що ці платформи можуть бути ефективним інструментом у викладанні програмування в закладах вищої освіти.

Список використанх джерел / References:

1. Bocconi S., Difino A. Enhancing Programming Education with No-code Platforms: a Case Study. *Proceedings of the International Conference on Software Engineering (ICSE)*. 2021. P. 327–335. DOI: <https://doi.org/10.1145/3468264.3468594>.
2. Bubble. 2024. URL: <https://bubble.io/> (дата звернення: 25.05.2024).
3. OutSystems. URL: <https://www.outsystems.com/> (дата звернення: 25.05.2024).

ХУРДЕЙ Євгенія⁹⁴

ORCID: [0000-0001-8317-8194](https://orcid.org/0000-0001-8317-8194)

E-mail: hurdey_el@uipa.edu.ua

ПРОГЛЯДА Антон⁹⁵

E-mail: proglyada05@gmail.com

Українська інженерно-педагогічна академія
м. Харків, Україна.

ІНТЕГРАЦІЯ НОВІТНІХ ІНФОРМАЦІЙНИХ ОПЕРАТОРІВ У STEM-ОСВІТУ: ПІДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ ІНЖЕНЕРНОЇ ПІДГОТОВКИ

Розвиток Stem-освіти є ключовим елементом для підготовки фахівців, здатних розв'язувати складні інженерні й технологічні завдання сучасності. В умовах стрімкого розвитку науки і технологій актуалізація навчальних програм та інтеграція новітніх наукових досягнень в освітній процес закладів вищої освіти виступає як важлива вимога до нинішньої освіти. Вивчення теорії нових інформаційних операторів та розроблення програмного забезпечення для тестування кубатурних формул у контексті чисельного інтегрування демонструють приклад конкретного напряму вдосконалення навчальних курсів. Це уможливорює не тільки підвищення якості Stem-освіти, а й сприяє формуванню висококваліфікованих спеціалістів, здатних ефективно розв'язувати практичні завдання та адаптуватися до нових наукових і технологічних викликів.

Ключові слова: *Stem-освіта, оновлення навчальних програм, нові інформаційні оператори, кубатурні формули, чисельне інтегрування.*

Integration of New Information Operators in Stem Education: Enhancing the Quality of Engineering Training. *The development of Stem-Education is crucial for preparing professionals capable of solving complex engineering and technological challenges of today. Amidst rapid scientific and technological advancement, updating curricula and integrating the latest scientific achievements into the educational process of higher education institutions is essential. Studying the theory of new information operators and developing software to test cubature formulas for numerical integration exemplifies a specific direction for improving courses. This not only enhances the quality of Stem-Education but also contributes to the formation of highly qualified specialists capable of effectively solving practical problems and adapting to new scientific and technological challenges.*

Keywords: *Stem-Education, Curriculum Update, New Information Operators, Cubature Formulas, Numerical Integration.*

⁹⁴ ©ХУРДЕЙ Євгенія (KHURDEI Yevheniia)

⁹⁵ ©ПРОГЛЯДА Антон (PROGLIADA Anton)

Вступ. У світлі сучасного розвитку науки і технологій посилення акценту на Stem-освіту стає невід’ємною частиною стратегії національного розвитку. З огляду на глобальні виклики постає потреба в підготовці висококваліфікованих фахівців, які здатні ефективно розв’язувати складні завдання. Необхідно актуалізувати навчальні програми та інтегрувати новітні наукові досягнення в освітній процес, що є важливою вимогою новочасної освіти. Вивчення теорії нових інформаційних операторів і розроблення програмного забезпечення для чисельного інтегрування виступають як приклад напряму вдосконалення навчальних курсів, що дає можливість підвищити якість Stem-освіти та формувати висококваліфікованих спеціалістів.

Мета, методи і підходи. Мета дослідження полягає у вдосконаленні та інтеграції новітніх наукових досягнень і методів в освітній процес для підготовки фахівців з високим рівнем компетентності в галузі Stem. Методи дослідження охоплюють аналіз наукової літератури, розроблення і тестування програмного забезпечення для чисельного інтегрування, а також використання інтерактивних підходів у навчанні. Підходи до дослідження базуються на принципах науковості, інноваційності та інтеграції теоретичних знань і практичних навичок.

Основні результати. Основні результати дослідження передбачають апробацію нових методів чисельного інтегрування з використанням нових інформаційних операторів, створення програмного забезпечення для їх тестування, а також ефективну інтеграцію цих підходів у навчальний процес. Доведено, що застосування новітніх технологій сприяє підвищенню якості освіти та формуванню компетентностей у випускників, необхідних для розв’язання сучасних інженерних і технологічних завдань.

Висновки. На основі досліджень виявлено значущість інтеграції новітніх наукових методів та інформаційних операторів у Stem-освіту для підвищення ефективності підготовки фахівців.

Застосування сучасних підходів до чисельного інтегрування та використання спеціалізованого програмного забезпечення сприяє розвитку аналітичного мислення та практичних навичок студентів.

Підтверджено, що оновлення навчальних програм з урахуванням останніх наукових досягнень є ключовим для задоволення сучасних вимог до інженерної освіти.

Список використаних джерел:

1. Алексюк А. М. Педагогіка вищої освіти України. Історія. Теорія : підруч. для студентів, аспірантів та молодих викл. вищ. навч. закл. Київ : Либідь, 1998. 560 с.
2. Литвин О. М. Нечуйвітер О. П. Кубатурні формули для обчислення коефіцієнтів Фур’є функцій двох змінних з використанням сплайн-інтерлінації. *Доп. НАН України. Математика. Природознавство. Технічні науки.* 1998. № 1. С. 23–28.

3. Литвин О. М., Нечуйвітер О. П. Про одну кубатурну формулу для обчислення 2D – коефіцієнтів Фур'є з використанням інтерлінації функцій. *Доп. НАН України. Математика. Природознавство. Технічні науки.* 2010. № 3. С. 24–29.
4. Литвин О. М., Нечуйвітер О. П. Наближене обчислення подвійних інтегралів з використанням лагранжевої поліноміальної інтерлінації. *Таврійський вісник інформатики та математики.* 2012. № 1. С. 66–72.
5. Луначек В. Е. Аналіз освітніх ресурсів інтернету. *Комп'ютер у школі та сім'ї.* 2002. № 1. С. 17–20.

References:

1. Aleksyuk A. M. Pedagogika vyshchoi osvity Ukrainy. Istoriia. Teoriia : pidruch. dlia studentiv, aspirantiv ta molodykh vykl. vyshch. navch. zakl. Kyiv : Lybid, 1998. 560 s.
2. Lytvyn O. M. Nechuiviter O. P. Kubaturni formuly dlia obchyslennia koefitsientiv Furie funksiiv dvokh zminnykh z vykorystanniam splain-interlinatsii. *Dop. NAN Ukrainy. Matematyka. Pryrodoznavstvo. Tekhnichni nauky.* 1998. № 1. S. 23–28.
3. Lytvyn O. M., Nechuiviter O. P. Pro odnu kubaturnu formulu dlia obchyslennia 2D – koefitsientiv Furie z vykorystanniam interlinatsii funksiiv. *Dop. NAN Ukrainy. Matematyka. Pryrodoznavstvo. Tekhnichni nauky.* 2010. № 3. S. 24–29.
4. Lytvyn O. M., Nechuiviter O. P. Nablyzhene obchyslennia podviinykh intehraliv z vykorystanniam lahranzhevoi polinomialnoi interlinatsii. *Tavriiskyi visnyk informatyky ta matematyky.* 2012. № 1. S. 66–72.
5. Luniachek V. E. Analiz osvitnikh resursiv internetu. *Kompiuter u shkoli ta simi.* 2002. № 1. S. 17–20.

FORUM SOIS, 2024: РОЗБУДОВА ЄДИНОГО ВІДКРИТОГО ІНФОРМАЦІЙНОГО ПРОСТОРУ ОСВІТИ ВПРОДОВЖ ЖИТТЯ

The Development of the Unified Open Information
Space in Lifelong Education

ПРОГРАМА Шостого Міжнародного науково-практичного WEBфоруму

PROGRAM
The 6th International Scientific and Practical
WEB-Forum

26–29 березня 2024 року

March 26-29th, 2024

Київ–Харків
Kyiv-Kharkiv

НАУКОВИЙ ПРОГРАМНИЙ КОМІТЕТ:

Forum SOIS, 2024

КОВАЛЕНКО Денис, доктор педагогічних наук, професор, Ректор Української інженерно-педагогічної академії (Харків, Україна);
БЕРЕЗІВСЬКА Лариса (почесний спікер, радник науково-програмного оргкомітету), доктор педагогічних наук, професор, член-кореспондент Національної академії педагогічних наук України, директор Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В. О. Сухомлинського, НАПН України (Київ, Україна);

АЙДІН Ченгіз Хакан (ключовий спікер), доктор філософії, професор, керівник відділу дистанційної освіти, Університет Анadolу (Ескішехір, Туреччина);

БОНДАРЕНКО Тетяна (голова науково-програмного комітету, координатор з наукового та інформаційно-технологічного супроводу організації й проведення форуму, почесний модератор наукового чату), доктор педагогічних наук, доцент, професор кафедри інформаційних комп'ютерних технологій і математики Української інженерно-педагогічної академії, виконавчий директор Громадської спілки «Асоціація з розвитку неперервної та професійної освіти», член IGEP (Харків, Україна);

БРАЇКОВ Андрій, декан факультету фізики, математики та інформатики Тираспольського державного університету, доцент кафедри інформаційних технологій (Кишинів, Республіка Молдова);

ВАСИЛЬЄВА Марина (ключовий спікер), доктор педагогічних наук, професор, проректор з наукової роботи Української інженерно-педагогічної академії (Харків, Україна);

ГОНЧАРОВ Едуард (ключовий спікер), директор Навчально-методичного центру професійно-технічної освіти у Донецькій області (Краматорськ, Україна);

ГУЛЬСЕЧЕН Севінч (ключовий спікер), доктор, професор, завідувач кафедри інформатики Стамбульського університету (Стамбул, Туреччина)

ДАВИДОВА Юлія (ключовий спікер), заступник директора Науково-методичного центру професійно-технічної освіти у Харківській області (Харків, Україна);

ДУЧЕВА Златоелі, доктор наук, начальник відділу управління безперервної освіти Тракійського університету, (Стара Злагода, Болгарія);

ЕЛЬНИКОВА Галина, доктор педагогічних наук, професор, голова Ради Громадської організації «Школа адаптивного управління соціально-педагогічними системами», професор Української інженерно-педагогічної академії (Харків, Україна);

ЗИБІН Сергій, доктор технічних наук, професор, професор кафедри безпеки інформаційних технологій факультету кібербезпеки та програмної інженерії Національного авіаційного університету, (Київ, Україна);

КЕЛЕМЕН Габрієла, доктор філософії, доцент кафедри наукової освіти, психології та соціальної роботи, заступник декана факультету навчальних наук, психології та соціальних наук Аурул Влайку університету Арада, (Арад, Румунія);

КУПРІЯНОВ Олександр, доктор технічних наук, професор, проректор з наукової роботи Української інженерно-педагогічної академії (Харків, Україна);

ЛУК'ЯНОВА Лариса, доктор педагогічних наук, професор, член-кореспондент Національної академії педагогічних наук України, директор Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України (Київ, Україна);

МЕКВАБІДЗЕ Руісан, доктор наук, професор, керівник відділу міжнародних зв'язків Горійського державного педагогічного університету, (Горі, Грузія);

ПИЖИК Андрій (ключовий спікер), кандидат історичних наук, доцент, завідувач кафедри новітньої історії України історичного факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка (Київ, Україна);

ШУЛЬГА Володимир, доктор історичних наук, старший дослідник, в.о. ректора Національного авіаційного університету (Київ, Україна);

ПРИГОДІЙ Микола (ключовий спікер), доктор педагогічних наук, професор, заступник директора з наукової роботи Інституту професійної освіти НАПН України (Київ, Україна);

РАЄВСЬКА Яна (ключовий спікер), доктор психологічних наук, професор, директор Навчально-наукового інституту психології та соціальних наук Міжрегіональної академії управління персоналом, експерт МОН України з психологічних питань (Київ, Україна).

ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ КОМІТЕТ:

Forum SOIS, 2024

РОСТОКА Марина (голова оргкомітету/координатор з науково-програмної організації й проведення форуму, почесний модератор наукового чату), кандидат педагогічних наук, старший дослідник, завідувач відділу наукового інформаційно-аналітичного супроводу освіти Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В. О. Сухомлинського, НАПН України, докторант Національного авіаційного університету (Київ, Україна);

БАНІТ Ольга (почесний модератор наукового чату), доктор педагогічних наук, старший дослідник, головний науковий співробітник відділу андрагогіки Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України (Київ, Україна);

БАСАРАБ Володимир, кандидат педагогічних наук, доцент педагогічного факультету Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника, викладач-методист професійно-теоретичної підготовки Богородчанського професійного будівельного ліцею (Івано-Франківськ-Богородчани, Україна);

ГОДЕЦЬКА Тетяна, науковий співробітник відділу наукового інформаційно-аналітичного супроводу освіти Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В. О. Сухомлинського, НАПН України (Київ, Україна);

ГОНЧАРЕНКО Олена (модератор наукового чату), завідувач відділу науково-методичної, соціокультурної та міжнародної діяльності Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В. О. Сухомлинського, НАПН України (Київ, Україна);

ГУМЕННИЙ Олександр (модератор наукового чату), кандидат педагогічних наук, завідувач лабораторії електронних навчальних ресурсів Інституту професійної освіти НАПН України (Київ, Україна);

КОВАЛЕНКО Інна (модератор наукового чату), кандидат педагогічних наук, доцент, провідний науковий співробітник відділу наукового інформаційно-аналітичного супроводу освіти Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В. О. Сухомлинського, НАПН України (Київ, Україна);

КОЛОМОЄЦЬ Галина, кандидат педагогічних наук, старший дослідник, начальник відділу науково-методичного забезпечення підвищення якості освіти Державної наукової установи «Інститут модернізації змісту освіти», Заслужений працівник освіти України (Київ, Україна);

КРАВЧЕНКО Юлія (секретар редакційної колегії з підготовки збірника матеріалів форуму), молодший науковий співробітник відділу наукового інформаційно-аналітичного супроводу освіти Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В. О. Сухомлинського, НАПН України (Київ, Україна);

ЛУЧАНІНОВА Ольга, доктор педагогічних наук, професор, професор Українського університету науки і технологій (Дніпро, Україна);

НЕСТЕРЕНКО Роман (модератор наукового чату), керівник Навчально-наукового центру довузівської підготовки, інноваційних освітніх технологій та академічної мобільності Української інженерно-педагогічної академії (Харків, Україна);

ПИЛИПЧУК Ярослав, доктор історичних наук, старший науковий співробітник відділу наукового інформаційно-аналітичного супроводу освіти Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В. О. Сухомлинського, НАПН України (Київ, Україна);

ПОНОМАРЕНКО Лариса (модератор наукового чату), кандидат наук із соціальних комунікацій, завідувач відділу науково-освітніх інформаційних ресурсів Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В. О. Сухомлинського, НАПН України (Київ, Україна);

СЕМЕНОВ Андрій, директор Приватного закладу «Центр професійної освіти і навчання», Голова правління Громадської організації «Партнери» (Кривий Ріг, Україна);

УГЛОВА ОЛЬГА (бібліографічний редактор збірника матеріалів форуму), молодший науковий співробітник відділу наукового інформаційно-аналітичного супроводу освіти Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В. О. Сухомлинського, НАПН України (Київ, Україна);

ЧЕРЕВИЧНИЙ Геннадій (модератор наукового чату), кандидат історичних наук, доцент, доцент кафедри новітньої історії України Київського національного університету імені Тараса Шевченка, докторант Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Язюна НАПН України (Київ, Україна);

ЧЕРНОВА Тетяна, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри технологічної освіти, декан факультету технологій та дизайну Українського державного університету імені Михайла (Київ, Україна).

Онлайн-підключення засобами платформи ZOOM:

<https://us02web.zoom.us/j/87115014708?pwd=cTE3b1l2bXpxMmxVb1diakYxaUNrZz09>

Ідентифікатор конференції: 871 1501 4708

Код доступу: 2024

Шостий Міжнародний науково-практичний WEB-форум
«FORUM SOIS, 2024: РОЗБУДОВА ЄДИНОГО ВІДКРИТОГО ІНФОРМАЦІЙНОГО ПРОСТОРУ ОСВІТИ ВПРОДОВЖ ЖИТТЯ»
26-29 березня 2024 року

	ТІЯ РЮТМАНН Професор, Президент IGIP, Естонський центр інженерної педагогіки, професор Таллінського технологічного університету, м. Таллінн, Естонія		Tiia RÜTMANN Professor, IGIP President, Estonian Centre for Engineering Pedagogy, Professor of the Tallinn University of Technology, Tallinn, Estonia		Лариса БЕРЕЗІВСЬКА Професор, доктор педагогічних наук, член-кореспондент НАПН України, директор Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В. О. Сухомлинського, НАПН України, м. Київ, Україна		Larisa BEREZIVSKA Professor, DScI (in Education), Corresponding Member of the of the NAES of Ukraine, Director of the V. Sukhomlynskyi State Scientific and Educational Library of Ukraine, NAES of Ukraine, Kyiv, Ukraine
	Марина ВАСИЛЬЄВА Професор, доктор педагогічних наук, проректор з науково-педагогічної роботи Української інженерно-педагогічної академії, м. Харків, Україна		Marina VASYLIEVA Professor, DScI (in Education), Vice-Rector for Academic Affairs and Research of the Ukrainian Engineering Pedagogy Academy, Kharkiv, Ukraine		Севінч ГУЛЬСЕЧЕН Професор, доктор, завідувач кафедри інформатики Стамбульського університету, м. Стамбул, Туреччина		Sevinç GULSEÇEN Professor, Dr., Chair of the Department of Informatics at Istanbul University, Istanbul, Turkey
	Ченгіз Хакан АЙДІН Професор, доктор філософії, керівник відділу дистанційної освіти, Університет Анедолу, м. Ескішехір, Туреччина		Sengiz Hakan AYDIN Professor, Ph.D., Head of Distance Education Department, Anadolu University, Eskişehir, Turkey		Василь ЯГУПОВ Професор, доктор педагогічних наук, професор кафедри фізичного виховання, спеціальної фізичної підготовки та спорту Національного університету оборони України м. Київ, Україна		Vasyl YAHUPOV Professor, DScI (in Education), Professor of the Department of Physical Education, Special Physical Training and Sports, The National Defence University of Ukraine Kyiv, Ukraine
	Джованні СЕРРА Доктор філософії з теорії та досліджень у галузі освіти, експерт в галузі «Навчання впродовж життя та освіти дорослих», член дослідницької лабораторії «Якісні методології в освіті дорослих» Департаменту освітніх наук, Університет Рома Тре, м. Рим, Італія		Giovanni SERRA Dr (in Education) of Theory and Research Expert in the Field of Lifelong Learning and Adult Education, Member of the Research Laboratory «Qualitative Methodologies in Adult Education» (MetQualFa) of the Department of Educational Sciences, Roma Tre University, Rome, Italy		Яна РАЄВСЬКА Професор, доктор психологічних наук, директор Навчально-наукового інституту психології та соціальних наук Міжрегіональної академії управління персоналом м. Київ, Україна		Yana RAYEVSKA Professor DScI (in Psychology), Director, Educational and Scientific Institute of Psychology and Social Sciences of the Interregional Academy of Personnel Management, Kyiv, Ukraine

Forum SOIS, 2024		SPEAKERS	
	Еміль ФАУРЕ Професор, доктор технічних наук, проректор з науково-дослідної роботи та міжнародних зв'язків Черкаського державного технологічного університету м. Черкаси, Україна		Emil FAURE Professor, DScI (in Engineering), Vice Rector for Research and International Relations Cherkasy State Technological University Cherkasy, Ukraine
	Юрій ТРИУС Професор, доктор педагогічних наук, завідувач кафедри комп'ютерних наук та системного аналізу Черкаського державного технологічного університету м. Черкаси, Україна		Yuriy TRIUS Professor, DScI (in Education), Head of the Department of Computer Science and System Analysis Cherkasy State Technological University Cherkasy, Ukraine
	Тетяна БОНДАРЕНКО Доцент, доктор педагогічних наук, професор кафедри інформаційних комп'ютерних технологій і математики Української інженерно-педагогічної академії, виконавчий директор ГС «АРНПО», член ІГІР, м. Харків, Україна		Tatiana BONDARENKO Associate Professor, DScI (in Education), Professor of the Department of Computer Information Technologies and Mathematics of the UERA, Executive Director at PU «ADCP», Member of the IGIP, Kharkiv, Ukraine
	Едуард ГОНЧАРОВ Директор Навчально-методичного центру професійно-технічної освіти у Донецькій області м. Краматорськ, Україна		Eduard GONCHAROV Director of the Educational and Methodological Centre for Vocational Education in the Donetsk Region, Kratomorsk, Ukraine
	Марина РОСТОКА Старший дослідник, кандидат педагогічних наук, завідувач відділу наукового інформаційно-аналітичного супроводу освіти Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В. О. Сухомлинського НАПН України, член ГС «АРНПО», член ІГІР, Докторант Національного авіаційного університету, м. Київ, Україна		Marina ROSTOKA Senior Researcher, Ph.D in Education (Pedagogy), Head of the Department of Scientific Information and Analytical Support of Education of the V. Sukhomlynsky State Scientific and Educational Library of Ukraine, NAES of Ukraine, Doctoral Student of the National Aviation University Member of the «ADCP», Member of IGIP, Kyiv, Ukraine
	Андрій ПИЖИК Доцент, кандидат історичних наук, завідувач кафедри новітньої історії України історичного факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка, м. Київ, Україна		Andriy PYZHNIK Associate Professor, Ph.D (in History), Head of the Department of Contemporary History of Ukraine at Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv, Ukraine
	Катерина ОСАДЧА Професор, доктор педагогічних наук, професор кафедри інформатики і кібернетики Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького, м. Запоріжжя, Україна		Kateryna OSADCHNA DScI (in Education), Professor of the Department of Computer Science and Cybernetics at Bohdan Khmelnytsky Melitopol State Pedagogical University, Zaporizhzhia, Ukraine
	Микола ПРИГОДІЙ Професор, доктор педагогічних наук, заступник директора з наукової роботи Інституту професійної освіти НАПН України, м. Київ, Україна		Mykola PRYGODIY Professor, DScI (in Education), Deputy Director for Scientific Work at Institute of Professional Education of the NAES of Ukraine, Kyiv, Ukraine
	Юлія ДАВИДОВА Заступник директора Науково-методичного центру професійно-технічної освіти у Харківській області м. Харків, Україна		Yuliya DAVYDOVA Deputy Director of the Scientific and Methodological Centre for Vocational Education in the Kharkiv Region, Kharkiv, Ukraine

<p style="text-align: center;">РЕГЛАМЕНТ РОБОТИ FORUM SOIS, 2024 Шостого Міжнародного науково-практичного WEB-форуму «РОЗБУДОВА ЄДИНОГО ВІДКРИТОГО ІНФОРМАЦІЙНОГО ПРОСТОРУ ОСВІТИ ВПРОДОВЖ ЖИТТЯ»</p> <p style="text-align: center;">26-29 березня 2024 року</p>	<p style="text-align: center;">THE ORGANIZATION OF WORK FORUM SOIS, 2024 6th International Scientific and Practical WEB-forum «The Development of the Unified Open Information Space in Lifelong Education»</p> <p style="text-align: center;">March 26-29th, 2024</p>								
<p style="text-align: center;">Центральні офіси трансляції Форуму:</p>	<p style="text-align: center;">Central Offices of the Forum Broadcast:</p>								
<p>Українська інженерно-педагогічна академія, м. Харків, вул. Університетська, 16</p> <p>Державна науково-педагогічна бібліотека України В. О. Сухомлинського НАПН України, м. Київ, вул. Берлінського, 9</p> <p>КНУ імені Тараса Шевченка, м. Київ, вул. Володимирська, 60</p> <p>Центр професійної освіти і навчання, м. Кривий Ріг, вул. Женеvська, 2а</p>	<p>Ukrainian Engineering Pedagogics Academy Kharkiv, str. University, 16</p> <p>V. Sukhomlynsky State Scientific and Educational Library of Ukraine, NAES of Ukraine, Kyiv, str. Berlinskoho, 9</p> <p>Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv, str. Volodymyrska, 60</p> <p>Center for Professional Education And Training, Kryvyi Rih, str. Genevaska, 2a</p>								
<p style="text-align: center;">Регламент часу (Київський час):</p>	<p style="text-align: center;">Time Regulations (Kiev Hour):</p>								
<table border="0" style="width: 100%;"> <tr> <td style="text-align: center;">26.03.2024</td> <td style="text-align: center;">10.00 — 17.00</td> </tr> <tr> <td style="text-align: center;">27.03.2024</td> <td style="text-align: center;">10.00 — 15.00</td> </tr> </table>	26.03.2024	10.00 — 17.00	27.03.2024	10.00 — 15.00	<table border="0" style="width: 100%;"> <tr> <td style="text-align: center;">28.03.2024</td> <td style="text-align: center;">10.00 — 15.00</td> </tr> <tr> <td style="text-align: center;">29.03.2024</td> <td style="text-align: center;">10.00 — 15.00</td> </tr> </table>	28.03.2024	10.00 — 15.00	29.03.2024	10.00 — 15.00
26.03.2024	10.00 — 17.00								
27.03.2024	10.00 — 15.00								
28.03.2024	10.00 — 15.00								
29.03.2024	10.00 — 15.00								
<p>Місія форуму: запровадження ідей розбудови єдиного відкритого інформаційного освітнього простору шляхом об'єднання зусиль наукових установ і закладів освіти України та Європейських країн, а також держав, що обрали пріоритетним шлях сталого розвитку науки і освіти.</p> <p>Аудиторія: науковці, педагогічні працівники, управлінці всіх рангів, які стоять на позиціях адаптивного реформування освіти, у тому числі наукової, професійної (професійно-технічної) і позашкільної, запроваджують ефективні методики й технології андрагогіки, сприяють формуванню й розвитку трудового та інтелектуального потенціалу країни, генерують ідеї випереджального розвитку освіти в умовах розбудови єдиного відкритого інформаційного простору освіти впродовж життя.</p> <p>Основні мови спілкування: українська, англійська.</p> <p>Умова трансляції доповідей іноземною мовою (носія): наявність перекладача або субтитрів з перекладом на державну мову України.</p>	<p>The Forum Mission: introduction of ideas for development of the united open information educational space by combining efforts of scientific institutions and educational establishments of Ukraine and European countries, as well as the countries which have chosen the priority way of sustainable development of science and education.</p> <p>Audience: academics, pedagogical workers, managers of all ranks, who stand at the positions of adaptive reformation of education, including scientific, vocational and extracurricular; implement effective methods and technologies of andragogy, promote the formation and development of the country's labor and intellectual potential, generate ideas for the advanced development of education in the context of developing the unified open information space in lifelong education.</p> <p>Main languages of communication: Ukrainian, English.</p> <p>Condition for the translation of reports in a foreign language (medium): the presence of an interpreter or subtitles with a translation into the official language of Ukraine.</p>								

	ОСНОВНІ НАПРЯМИ РОБОТИ ФОРУМУ:	The Main Directions of the Forum:
1.	Трансдисциплінарна парадигма цифрової трансформації суспільства. Управління змінами та якістю наукового і освітнього процесів	Transdisciplinary Paradigm of Digital Transformation of Society. Management of Changes and Quality of Scientific and Educational Process
	Модератор Moderator:	
	Марина РОСТОКА	Marina ROSTOKA
	vniaso.2024@gmail.com	
2.	Університетська освіта: тенденції сьогодення	University Education: Current Trends
	Модератори Moderators:	
	Роман НЕСТЕРЕНКО, Геннадій ЧЕРЕВИЧНИЙ	Roman NESTERENKO, Gennadii CHEREVYCHNYI
	roman.nesterenko@uipa.edu.ua	gscherevichnyj@gmail.com
3.	Стратегії цифрової трансформації освіти: засоби, методики, технології, системи	Strategies for Digital Transformation: Features, Methods, Technologies, Systems
	Модератори Moderators:	
	Тетяна БОНДАРЕНКО, Олександр ГУМЕННИЙ	Tetyana BONDARENKO, Oleksandr GUMENNIY
	bondarenko_tc@uipa.edu.ua	gumenny7@gmail.com
4.	Психологічні засади розбудови єдиного відкритого інформаційного простору освіти впродовж життя	Psychological Foundations for the Development of a Single Open Information Space of Lifelong Education
	Модератор Moderator:	
	Інна КОВАЛЕНКО	Inna KOVALENKO
	i_artemenko@ukr.net	
5.	Сучасні підходи наукових інформаційних центрів і бібліотек у забезпеченні системної освітньої аналітики та соціальних комунікацій	Modern Approaches of Scientific Information Centers and Libraries to Provide Systemic Educational Analytics and Social Communications
	Модератори Moderators:	
	Лариса ПОНОМАРЕНКО, Олена ГОНЧАРЕНКО	Larisa PONOMARENKO, Olena GONCHARENKO
	larisa_dnpb@ukr.net	gonelena03@gmail.com
6.	Освіта дорослих в умовах динамічного розвитку інформаційного суспільства	Adult Education in the Conditions of Dynamic Development of the Information Society
	Модератори Moderators:	
	Людмила ШТЕФАН, Ольга БАНІТ	Liudmyla STEFAN, Olha BANIT
	lvishstefan@gmail.com	olgabaniit@ukr.net
7.	STEM-освіта: досвід, реалії, стратегії	STEM Education: Experience, Realities, Strategies
	Модератори Moderators:	
	Сергій ТРОХИМЧУК, Юлія ДАВИДОВА	Serhii TROKHIMCHUK, Yulia DAVIDOVA
	serge.nick.ikt@gmail.com	yul65591@gmail.com

РЕГЛАМЕНТ РОБОТИ 6го Міжнародного науково- практичного WEBфоруму

«Forum SOIS, 2024:
РОЗБУДОВА ЄДИНОГО ВІДКРИТОГО
ІНФОРМАЦІЙНОГО
ПРОСТОРУ ОСВІТИ ВПРОДОВЖ ЖИТТЯ»
26-29 березня 2024 року

GUIDELINES OF WORK 6th International Scientific and Practical WEB Forum

«Forum SOIS, 2024:
The Development of the Unified
Open Information Space in
Lifelong Education
March 26-29th, 2024

	1-й день (пленарний). Вівторок / 26.03.2024 10.00-15.00	1 st day (plenary). Tuesday / 26.03.2024 10.00-15.00
День науки Science Day	<p>10.00–10.30 Офіційне відкриття форуму і Дня науки Вітання від партнерів (до 10 хв.)</p> <p>10.30-14.00 Представлення-презентація ключових спікерів форуму (до 15 хв.)</p> <p>14.00–15.00 ❖ Науковий чат «Трансдисциплінарна парадигма цифрової трансформації суспільства: управління змінами та якістю наукового та освітнього процесів» Науковий консалтинг «Адаптивні методики і технології інформаційно-аналітичного супроводу підготовки наукових і педагогічних кадрів. Цифрова трансформація дослідницького процесу» (ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського) ✚ Брейк-підсумки</p>	<p>10.00–10.30 Opening of the forum and Science Day Introduction (up to 10 min.)</p> <p>10.30-14.00 Introduction-presentation of key speakers of the forum (up to 15 minutes)</p> <p>14.00–15.00 ❖ Scientific Chat «Transdisciplinary Paradigm of Digital Transformation of Society: Management of Changes and Quality of Scientific and Educational Processes» Scientific Consulting «Adaptive Methods and Technologies of Information and Analytical Support for the Training of Scientific and Pedagogical Staff. Digital Transformation of the Research Process» (V. Sukhomlynskyi SSEL of Ukraine) ✚ Break-summaries</p>
	2-й день. Середа / 27.03.2024 10.00-17.00	2 nd day. Wednesday / 27.03.2024 10.00-17.00
День вищої та професійної освіти (Проект CREDI4TEACH) Higher and Professional Education Day (Project CREDI4TEACH)	<p>10.00-10.10 Відкриття Дня вищої та професійної освіти Вітальне слово лідерів освіти</p> <p>10.10-13.00 ❖ Науковий чат «Університетська освіта: тенденції сьогодення» Науково-практична конференція «Актуальні аспекти професійної підготовки майбутніх учителів історії в умовах воєнного стану», присвячена 190-річчю від дня заснування Київського національного університету імені Тараса Шевченка (кафедра новітньої історії України КНУ імені Тараса Шевченка)</p> <p>13.00–15.00 ❖ Науковий чат «Стратегії цифрової освіти: засоби, методики, технології, системи» ✚ Презентація проекту CRED4TEACH. Мікрокваліфікації на основі MOOC для професійного розвитку вчителів</p>	<p>10.00-10.10 Opening of the Day of Higher and Professional Education Welcoming words of education leaders</p> <p>10.10-13.00 ❖ Scientific Chat «University Education: Current Trends» Scientific and practical conference «Actual Aspects of Professional Training of Future History Teachers Under Martial Law» dedicated to the 190th anniversary of Taras Shevchenko National University of Kyiv (Department of Contemporary History of Ukraine at Taras Shevchenko)</p> <p>13.00–15.00 ❖ Scientific chat «Digital Education Strategies: Tools, Methods, Technologies, Systems» ✚ Presentation of the CRED4TEACH Project MOOC-based Micro-Qualifications for Teachers' Professional Development</p>

	<p>15.30–17.00</p> <p>❖ Науковий чат Психологічні засади розбудови єдиного відкритого інформаційного простору освіти впродовж життя» «</p> <p>Відкриття Всеукраїнський науково-практичний онлайн-семинар «Школа інформаційно-аналітичного супроводу освіти з питань збереження психічного здоров'я в умовах воєнного стану та глобальної цифрової трансформації суспільства» у рамках Міжнародної виставки «Сучасні заклади освіти 2024» (ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського)</p> <p>✚ Брейк-підсумки</p>	<p>15.30–17.00</p> <p>❖ Scientific Chat «Psychological Principles of Building a Unified Open Information Space of Lifelong Education»</p> <p>Discovery All-Ukrainian scientific and practical online seminar «School of Information and Analytical Support of Education on the Preservation of Mental Health in Conditions of Martial Law and Global Digital Transformation of Society» within the International Exhibition «Modern Educational Institutions 2024» (V. Sukhomlynskyi SSEL of Ukraine)</p> <p>✚ Break-Summaries</p>
<p>3-й день. Четвер / 28.03.2024 10.00-15.00</p>		
<p>День громадськості в освіті Public Day in Education</p>	<p>10.00–10.40</p> <p>Відкриття Дня громадськості в освіті Вітальне слово лідерів громадськості Досвід Центру професійної освіти і навчання й провідних лідерів Криворіжжя. Громадська організація «Партнери». м. Кривий Ріг, Україна Громадська спілка «Асоціація з розвитку неперервної та професійної освіти» як осередок громадянської освіти. Міжнародне товариство IGEP. Панорамна презентація «Освіта 4.0 та педагогічна досконалість, освітні екосистеми у XXI столітті» Українська інженерно-педагогічна академія, м. Харків, Україна</p> <p>Роль бібліотек у забезпеченні закладів освіти українською літературою на деокупованих територіях (ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського, м. Київ, Україна)</p> <p>10.40–12.40</p> <p>❖ Науковий чат «Сучасні підходи наукових інформаційних центрів і бібліотек у забезпеченні системної освітньої аналітики та соціальних комунікацій»</p> <p>12.40–14.00</p> <p>❖ Науковий чат «Освіта дорослих в умовах динамічного розвитку інформаційного суспільства»</p> <p>14.00–15.00</p> <p>❖ Науковий чат «STEM-освіта: досвід, реалії, стратегії»</p> <p>✚ Брейк-підсумки</p>	<p>10.00–10.40</p> <p>Opening of the Day of the Public in Education Welcoming speech by public leaders The experience of the Center for Professional Education and Training and the leading leaders of Kryvyi Rih. Public Organization «Partners» Kryvyi Rih, Ukraine Public Union «Association for the Development of Continuing and Professional Education» as a center of civic education. IGEP International Society. Panoramic Presentation «Education 4.0 and Pedagogical Excellence, Educational Ecosystems in the 21st Century» Ukrainian Engineering and Pedagogical Academy Kharkiv, Ukraine</p> <p>The role of libraries in providing educational institutions with Ukrainian Literature in the De-Occupied Territories (V. Sukhomlynskyi SSEL of Ukraine, Kyiv, Ukraine)</p> <p>10.30–12.30</p> <p>❖ Scientific Chat «Modern Approaches of Scientific Information Centers and Libraries in Providing System Educational Analytics and Social Communications»</p> <p>12.40–14.00</p> <p>❖ Adult Education in the Conditions of Dynamic Development of the Information Society</p> <p>14.00–15.00</p> <p>❖ STEM Education: Experience, Realities, Strategies</p> <p>✚ Break-Summaries</p>
<p>4-й день (пленарний). П'ятниця / 29.03.2024 10.00-15.00</p>		
<p>Наукова толока A Scientific Toloka</p>	<p>Підведення підсумків. Закриття форуму</p> <p>✓ Коворкінг модераторів форуму з підведення підсумків та обговорення перспектив подальшого розвитку та стратегії планування Forum SOIS, 2025</p> <p>✚ Завершення роботи Forum SOIS, 2024 (оголошення і прийняття рекомендацій)</p> <p>✚ Сертифікація учасників Forum SOIS, 2024</p> <p>✚ Завершальне слово організаторів Forum SOIS, 2024</p>	<p>Summing up. Closing the forum</p> <p>✓ Coworking of forum moderators to sum up and discuss prospects for further development and planning strategy of Forum SOIS, 2025</p> <p>✚ Completion of Forum SOIS, 2024 (announcement and adoption of recommendations)</p> <p>✚ Certification of participants Forum SOIS,2024</p> <p>✚ Closing remarks by the organizers of Forum SOIS, 2024</p>

ПРОГРАМНИЙ РЕГЛАМЕНТ / Program Regulation

1-й день. Вівторок

День науки

КИЇВСЬКИЙ ЧАС

26.03.2024

1st day. Tuesday

Day of Science

Kyiv Time

March 26th, 2024

ОФІЦІЙНЕ ВІДКРИТТЯ ФОРУМУ

Forum's Official Opening

10:00–10:15

РЕКТОР

Українська інженерно-педагогічна академія

проф. Денис КОВАЛЕНКО

доктор педагогічних наук

м. Харків, Україна

RECTOR

Ukrainian Engineering Pedagogics Academy

Prof. Denys KOVALENKO

DrSci (in Education)

Kharkiv, Ukraine

ДИРЕКТОР

Державна науково-педагогічна бібліотека України
імені В. О. Сухомлинського, НАПН України

проф. Лариса БЕРЕЗІВСЬКА

доктор педагогічних наук,

член-кореспондент Національної академії

педагогічних наук України,

м. Київ, Україна

DIRECTOR

V. Sukhomlynskyi State Scientific and Educational Library of
Ukraine, NAES of Ukraine

Prof. Larisa BEREZIVSKA

DrSci (in Education),

Corresponding Member of the

of the NAES of Ukraine,

Kyiv, Ukraine

Вітальне слово:

Welcome Word:

ДИРЕКТОР

Інститут професійної освіти
НАПН України

проф. Валентина РАДКЕВИЧ

доктор педагогічних наук,

дійсний член (академік) Національної академії

педагогічних наук України,

м. Київ, Україна

DIRECTOR

Institute of Professional Education of the
NAES of Ukraine

Prof. Valentyna RADKEVYCH

Full Member (Academician)

of the NAES of Ukraine

DSci (in Education),

Kyiv, Ukraine

Виступ ключових спікерів (7–15 хв.):

Key Speakers' Speech

10:15–10:45 – Таллінн, Естонія
Естонський центр інженерної педагогіки,
Талліннський технічний університет

10:15–10:45 – Tallinn, Естонія
Estonian Centre for Engineering Pedagogy,
Tallinn University of Technology

Нові тенденції в інженерній освіті
проф. Тіа РЮТМАНН
Президент IGIP

New Developments in Engineering Education
Prof. Tiia RÜÜTMANN
IGIP President

10:45–10:55 – Київ, Україна
Державна науково-педагогічна бібліотека
України імені В. О. Сухомлинського,
НАПН України

10:45–10:55 – Kyiv, Ukraine
V. Sukhomlynskyi State Scientific and
Educational Library of Ukraine,
NAES of Ukraine

Електронні ресурси як ефективна форма
поширення педагогічної біографічної інформації
в контексті відкритої науки
проф. Лариса БЕРЕЗІВСЬКА
директор, доктор педагогічних наук,
член-кореспондент НАПН України

Electronic Resources as an Effective
Form of Dissemination of Pedagogical Biographical
Information in the Context of Open Science
Prof. Larisa BEREZIVSKA
Director, DrSci (in Education), Corresponding
Member of the of the NAES of Ukraine

10:55–11:05 – Харків, Україна
Українська інженерно-педагогічна академія

10:55–11:05 – Kharkiv, Ukraine
Ukrainian Engineering Pedagogics Academy

Інтернаціоналізація
закладів вищої освіти України: виклики і
перспективи реалізації
проф. Марина ВАСИЛЬЄВА
проректор з науково-педагогічної роботи,
доктор педагогічних наук

Internationalization of Ukrainian
Higher Education Institutions: Challenges and
Prospects for Implementation
Prof. Maryna VASYLIEVA
Vice-Rector for Academic Affairs and Research,
DSci (in Education)

11:05–11:20 – Черкаси, Україна
Черкаський державний
технологічний університет

11:05–11:20 – Kharkiv, Ukraine
Cherkasy State Technological
University

Підготовка науково-педагогічних працівників до
впровадження STEM-освіти у вищій школі: стан,
проблеми, перспективи
проф. Юрій ТРИУС
завідувач кафедри комп'ютерних наук та системного
аналізу, доктор педагогічних наук;
проф. Еміль ФАУРЕ
проректор з науково-дослідної роботи та
міжнародних зв'язків, доктор технічних наук

Preparation of Academic Staff for the Implementation of
STEM Education in Higher Education: State, Problems,
Prospects
Prof. Yurii TRIUS
Head of the Department of Computer Science
and System Analysis, DSci (in Education);
Prof. Emil FAURE
Vice Rector for Research and International Relations,
DrSci (in Engineering)

11:20–11:25 – Київ, Україна
Київський національний університет
імені Тараса Шевченка

**Підготовка педагогів в умовах війни:
сучасні виклики та перспективи**
доц. Андрій ПИЖИК
завідувач кафедри новітньої історії України
історичного факультету, кандидат історичних наук

11:20–11:25– Kyiv, Ukraine
Taras Shevchenko National
University of Kyiv

**Training of Teachers in the Conditions of War:
Modern Challenges and Prospects**
As. Prof. Andriy PYZHUK
Head of the Department of Contemporary
History of Ukraine, Ph.D (in History)

11:25–11:30 – Київ, Україна
Навчально-науковий інститут психології та
соціальних наук Міжрегіональної академії
управління персоналом

**Психологічні детермінанти
цифровізації освіти в Україні**
проф. Яна РАЄВСЬКА
директор,
доктор психологічних наук

11:25–11:30 – Kyiv, Ukraine
Educational and Scientific Institute of Psychology and
Social Sciences of the Interregional Academy of
Personnel Management

**Psychological Determinants of
Digitalization of Education in Ukraine**
Prof. Yana RAYEVSKA
Director,
DSci (in Psychology)

11:30–11:40 – м. Київ, Україна
Національний університет оборони України

**Методологічні підходи до розбудови єдиного
відкритого інформаційного простору
професійної освіти**
проф. Василь ЯГУПОВ
професор кафедри фізичного виховання,
спеціальної фізичної підготовки та спорту,
доктор педагогічних наук

11:30–11:40 – Kyiv, Ukraine
National Defence University of Ukraine

**Methodological Approaches to the Development of
a Unified Open Information Space for
Vocational Education**
Prof. Vasyl YAHUPOV
Professor of the Department of Physical Education,
Special Physical Training and Sports,
DSci (in Education)

11:40–11:50 – м. Запоріжжя, Україна
Мелітопольський державний педагогічний інститут
імені Богдана Хмельницького

**Використання штучного інтелекту
у викладацькій діяльності на
управлінських спеціальностях**
проф. Катерина ОСАДЧА
професор кафедри інформатики
і кібернетики,
доктор педагогічних наук

11:40–11:50 – Zaporizhzhia, Ukraine
Bohdan Khmelnytsky Melitopol State
Pedagogical University

**The Use of Artificial Intelligence
in Teaching in Management
Specialities**
Prof. Kateryna OSADCHA
Professor of the Department of Computer
Science and Cybernetics,
DSci (in Education)

11:50–12:00 – м. Київ, Україна
Інститут професійної освіти
НАПН України

**Застосування цифрових технологій у підготовці
майбутніх кваліфікованих робітників**
проф. Микола ПРИГОДІЙ
заступник директора з наукової роботи,
доктор педагогічних наук

11:50–12:00 – Kyiv, Ukraine
Institute of Professional Education
of the NAES of Ukraine

**Application of Digital Technologies in the
Training of Future Skilled Workers**
Prof. Mykola PRIGODYI
Deputy Director for Scientific
DSci (in Education)

12:00–12:30 – м. Ескішехір, Туреччина
Університет Анadolу

**Розроблення онлайн-курсів на основі
відкритих освітніх ресурсів**
проф. Ченгіз Хакан АЙДІН
керівник відділу дистанційної освіти,
доктор філософії

12:00–12:30 – Eskisehir, Turkey
Anadolu University

**Open Educational Resources Based
Online Course Design**
Prof. Cengiz Hakan AYDIN
Head of Distance Education Department,
Ph.D

12:30–12:40 – м. Харків, Україна
Громадська спілка
«Асоціація з розвитку неперервної та
професійної освіти»

**Роль громадських наукових осередків у розвитку
професійної й неперервної освіти**
проф. Тетяна БОНДАРЕНКО
виконавчий директор,
доктор педагогічних наук, доцент,
член IGIP

12:30–12:40 – Kharkiv, Ukraine

**Public Union
«Association for the Development of Continuous
and Professional Education»**

**The Role of Public Scientific Centers in the Development
of Professional and Continuing Education**
Prof. Tatiana BONDARENKO
Executive Director,
DrSci (in Education), Associate Professor
Member of the IGIP

12:40–12:50 – м. Краматорськ, Україна
Навчально-методичний центр професійно-технічної
освіти у Донецькій області

**Підвищення цифрової компетентності
педагогічних працівників закладів професійної
(професійно-технічної) освіти Донеччини
в умовах воєнного стану**
Едуард ГОНЧАРОВ
Директор

12:40–12:50 – Kramatorsk, Ukraine
Educational and Methodological Centre for Vocational
Education in the Donetsk Region

**Improving the Digital Competence of
Teachers of Vocational Education
Institutions in Donetsk Region
Under Martial Law**
Mr. Eduard GONCHAROV
Director

12:50–13:00– Харків, Україна

Науково-методичний центр професійно-технічної освіти у Харківській області

Освітній кейс сучасного педагога: досвід використання цифрових та Smart-рішень в організації дистанційного навчання у закладах професійної (професійно-технічної) освіти

Юлія ДАВИДОВА

заступник директора з навчально-методичної роботи

12:50–13:00 – Kharkiv, Ukraine

Scientific and Methodological Centre for Vocational Education in Kharkiv Region

Educational Case of a Modern Teacher: Experience of Using Digital and Smart Solutions in Organising Distance Learning in Institutions of Vocational Education

Mrs. Yuliia DAVYDOVA

Deputy Director for Educational and Methodological Work

13:00–13:30 – м. Рим, Італія

Університет Roma Tre

НАВЧАННЯ ЗАРАДИ ЗМІН.

Стратегічна компетентність бути дорослими, які навчаються впродовж життя, у часи постійних трансформацій

д-р. Джованні СЕРРА

експерт в галузі «Навчання впродовж життя та освіта дорослих», член дослідницької лабораторії «Якісні методології в освіті дорослих» (MetQualFa) факультету педагогічних наук, кандидат наук з теорії та досліджень у галузі освіти

13:00–13:30 – Rome, Italy

University of Roma Tre

LEARNING FOR CHANGE.

The Strategic Competence to be Lifelong Learner Adults in the Time of Permanent Transformations

Dr. Giovanni SERRA

Expert in the Field of Lifelong Learning and Adult Education, Member of the Research Laboratory «Qualitative Methodologies in Adult Education» (MetQualFa) at Faculty of Education Sciences, Ph.D (in Education) of Theory and Research

13:30–13:45 – Стамбул, Туреччина

Стамбульський університет

Як ШІ може сприяти співпраці між вищою освітою та соціально-економічним середовищем

проф. Севінч ГУЛЬСЕЧЕН

завідувач кафедри інформатики, доктор наук

13:30–13:45 – Istanbul, Turkey

Istanbul University

How AI Can Empower the Collaboration Between Higher Education and Socio-Economic Environment

Prof. Sevinc GULSECEN

Chair of the Department of Informatics, DrSci

13:45–13:50 – м. Київ, Україна

Державна науково-педагогічна бібліотека України імені В. О. Сухомлинського, НАПН України

Трансдисциплінарна парадигма цифрової трансформації освіти і педагогіки

ст. досл. Марина РОСТОКА

завідувач відділу наукового інформаційно-аналітичного супроводу освіти, кандидат педагогічних наук, член IGIP

13:45–13:50 – Kyiv, Ukraine

V. Sukhomlynskyi State Scientific and Educational Library of Ukraine, NAES of Ukraine

Transdisciplinary Paradigm of Digital Transformation of Education and Pedagogy

Sr. R. Marina ROSTOKA

Head of the Department of Scientific Information and Analytical Support Of Education, Ph.D (in Education), Member of the IGIP

Науковий чат 1
**ТРАНСДИСЦИПЛІНАРНА ПАРАДИГМА
ЦИФРОВОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ СУСПІЛЬСТВА.
УПРАВЛІННЯ ЗМІНАМИ ТА ЯКІСТЮ НАУКОВОГО
ТА ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСІВ**

Science Chat 1
**Transdisciplinary Paradigm of Digital Transformation of Society.
Management of Changes and Quality of Scientific and Educational Process**

13.50–15.00

ВСТУПНЕ СЛОВО МОДЕРАТОРІВ

Introduction of Moderators:

13.50–13:55

**Трансдисциплінарна методологія
інформаційно-аналітичного супроводу цифрової
трансформації освіти, педагогіки і психології**

Марина РОСТОКА

кандидат педагогічних наук, старший дослідник,
завідувач відділу наукового інформаційно-аналітичного
супроводу освіти Державної науково-педагогічної
бібліотеки України імені В. О. Сухомлинського,
НАПН України; м. Київ, Україна

Адаптивні методи і технології
інформаційно-аналітичного супроводу
підготовки наукових і педагогічних кадрів.
Цифрова трансформація дослідницького процесу

Науковий консалтинг

**Transdisciplinary Methodology of Informational and
Analytical Support of Digital Transformation of Education,
Pedagogy and Psychology**

Marina ROSTOKA

Ph.D in Education (Pedagogy), Senior Researcher,
Head of the Department of Scientific Information and
Analytical Support of Education of the
V. Sukhomlynskyi State Scientific and Educational
Library of Ukraine, NAES of Ukraine, Kyiv, Ukraine

Adaptive Methods and Technologies of
Information and Analytical Support for the Training of
Scientific and Pedagogical Personnel.
Digital Transformation of the Research Process

Scientific Consulting

ДОПОВІДІ, ВИСТУПИ, МАЙСТЕР-КЛАСИ

Reports, Speeches, Master-Classes

13.55–14.10

**Цифрові бейджі та мікрокредити:
визнання досягнень у навчанні впродовж життя**

Абхішек ПАНДІ

кандидат наук, професор, доцент кафедри
комп'ютерних додатків у Центрі дистанційної
та онлайн-освіти, координатор курсів
Університету Маніпала в Джайпуре,
Джайпур, Раджастан, Індія

**Digital Badges and Micro-Credentials:
Recognizing Lifelong Learning Achievements**

Abhishek PANDEY

Ph.D, Professor, Assistant Professor of Department
of Computer Applications in the Centre for Distance and
Online Education and Course Coordinator,
Manipal University Jaipur (MUJ),
Jaipur, Rajasthan, India

14.10-14.15

**Цифрові технології у процесі підготовки
фахівців з вищою освітою**

Наталія ТЕРЕНТЬЄВА

доктор педагогічних наук, професор,
директор Навчально-наукового медичного інституту
Чорноморського національного університету
імені Петра Могили, м. Миколаїв, Україна

**Digital Technologies in the Process of Training
Specialists With Higher Education**

Nataliia TARENTIEVA

DrSci in Education (Pedagogy), Professor,
Director of the Educational and Research Medical
Institute at Petro Mohyla Black Sea National
University, Mykolaiv, Ukraine

14.15-14.25

**Освітня діяльність закладу вищої освіти
в умовах розвитку цифрового університету
та нової парадигми мислення**

Ольга ЛУЧАНІНОВА

доктор педагогічних наук, професор,
професор Українського державного
університету науки і технологій,
м. Дніпро, Україна

**Education Activities of the University in the Context
of the Development of the Digital University and
a New Paradigm of Thinking**

OIha LUCHANINOVA

DrSci in Education (Pedagogy), Professor,
Professor in Ukrainian State University of
Science and Technologies
Dnipro, Ukraine

14.25-14.35

**Інтеграція інноваційних технологій
у цифрову освіту: стратегії, виклики та перспективи**

Яна ТОПОЛЬНИК

доктор педагогічних наук, професор,
завідувач кафедри педагогіки вищої школи
Державний вищий навчальний заклад «Донбаський
державний педагогічний університет»,
м. Дніпро-Слов'янськ, Україна

**Integration of Innovative Technologies
in Digital Education: Strategies, Challenges and Prospects**

Yana TOPOLNYK

DSci in Education (Pedagogy), Professor,
Head of the Department of Pedagogy of the
Higher School State Higher Educational Institution
«Donbas State Pedagogical University»,
Dnipro-Slovyansk, Ukraine

14.35-14.45

**Цифрова складова освіти поколінь
штучного інтелекту: готовність до
соціальних інновацій**

Михайло ЖУК

кандидат філософських наук, доцент, доцент
кафедри методики професійно-технічної освіти та
суспільно-гуманітарних дисциплін Білоцерківського
інституту неперервної професійної освіти ДЗВО
«Університет менеджменту освіти НАПН України»,
м. Біла Церква, Україна

**The Digital Component of the Education of
Generations of Artificial Intelligence:
Readiness for Social Innovations**

Mykhaylo ZHUK

Ph.D (in Philosophy), Associate Professor,
Associate Professor of the Department of Vocational
Education Methodology and Social and Humanitarian
Disciplines, Bila Tserkva Institute of Continuous
Professional Education SIHE «University of Education
Management» NAES of Ukraine, Bila Tserkva, Ukraine

14.45-14.55

**Особливості впровадження
дистанційного навчання в освітній процес
закладу вищої освіти**

Наталія САВЧЕНКО

кандидат педагогічних наук, доцент кафедри
педагогіки та освітнього менеджменту Уманського
державного педагогічного університету
імені Павла Тичини, м. Умань, Україна

**Features of the Implementation of Distance Education
in the Educational Process of the Institution
of Higher Education**

Nataliya SAVCHENKO

Ph.D in Education (Pedagogy), Associate Professor
of the Department of Pedagogy and Educational
Management of Pavlo Tychyna Uman State
Pedagogical University, Uman, Ukraine

14.55-15.00

**Цифрові інструменти трансформації
освітнього процесу в закладах вищої освіти
зі спеціальними умовами навчання**

Тетяна ПАВЛИШ

кандидат педагогічних наук, доцент кафедри
спеціальних дисциплін та професійної підготовки
Криворізького навчально-наукового інституту
Донецького державного університету
внутрішніх справ, м. Кривий Ріг, Україна

**Digital Tools for the Transformation of the
Educational Process In Institutions of Higher Education
With Specific Learning Conditions**

Tetiana PAVLYSH

Ph.D in Education (Pedagogy), Associate Professor
of the Department of Special Disciplines and
Professional Training of Kryvyi Rih Educational and
Scientific Institute of Donetsk State University of
Internal Affairs, Kryvyi Rih, Ukraine

**Роль професійних бухгалтерів
у повоєнному відновленні країни**

Людмила ПЕТРИШИН

доктор економічних наук, доцент,
професор кафедри обліку, аналізу і контролю
Львівського національного університету
імені Івана Франка, м. Львів, Україна

Наталія ЖИДОВСЬКА

кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри обліку та оподаткування
Львівського національного університету
природокористування, м. Львів, Україна

**The Role of Professional Accountants
in the Post-War Reconstruction of Ukraine**

Lyudmyla PETRYSHYN

DSci (in Economy), Associate Professor,
Professor of the Department of Accounting,
Analysis and Control of Ivan Franko Lviv
National University, Lviv, Ukraine

Nataliia ZHYDOVSKA

Ph.D (in Economy), Associate Professor
of the Department of Accounting and Taxation
of the Lviv National University of Nature
Management, Lviv, Ukraine

**Застосування штучного інтелекту в
інформаційно-аналітичній діяльності**

Тетяна ГОДЕЦЬКА

науковий співробітник відділу наукового
інформаційно-аналітичного супроводу освіти
Державної науково-педагогічної бібліотеки України
імені В. О. Сухомлинського, НАПН України,
м. Київ, Україна

**Application of Artificial Intelligence in
Information and Analytical Activities**

Tetiana GODETSKA

Researcher of the Department of Scientific
Information and Analytical Support of Education
of the V. Sukhomlynskyi State Scientific and Educational
Library of Ukraine, NAES of Ukraine,
Kyiv, Ukraine

**Основні напрями цифрової трансформації
професійної освіти у контексті
зарубіжної співпраці**

Юлія КРАВЧЕНКО

молодший науковий співробітник відділу
наукового інформаційно-аналітичного супроводу
освіти Державної науково-педагогічної бібліотеки
України імені В. О. Сухомлинського, НАПН України,
м. Київ, Україна

**Main Directions of Digital Transformation
of Professional Education in the Context
of Foreign Cooperation**

Julia KRAVCHENKO

Junior Researcher of the Department of Scientific
Information and Analytical Support of Education of the
V. Sukhomlynskyi State Scientific and Educational
Library of Ukraine, NAES of Ukraine,
Kyiv, Ukraine

**Поняття «дифузія інновацій» в концепції
Габрієля Тарда: як, чому і з якою швидкістю
поширюються інновації?**

Наталія КРОПОЧЕВА

науковий співробітник Державної
науково-педагогічної бібліотеки України
імені В. О. Сухомлинського, НАПН України,
м. Київ, Україна

**The Concept of «Diffusion of Innovations» in the Concept
of Gabriel Tarda: How, Why and at What Speed
do Innovations Spread?**

Nataliia KROPACHEVA

Researcher of the V. Sukhomlynskyi
State Scientific and Educational Library
of Ukraine, NAES of Ukraine,
Kyiv, Ukraine

**Штучний інтелект як інноваційний
засіб навчання**

Лариса СИТНИК

кандидат технічних наук, доцент, доцент
кафедри освітніх та інформаційних технологій
Сумського обласного інституту
післядипломної педагогічної освіти,
м. Суми, Україна

**Artificial Intelligence as an Innovative
Means of Learning**

Larysa SYTNYK

Ph.D (in Engineering), Associate Professor,
Associate Professor of the Department of Educational and
Information Technologies of the Sumy Regional Institute of
Postgraduate Pedagogical Education,
Sumy, Ukraine

**Використання онлайн-сервісу Mentimeter
для візуалізації освітнього процесу
студентів-медиків**

Ольга ГОВОРУЩЕНКО

здобувачка вищої освіти Вінницького
національного медичного університету
ім. М. І. Пирогова, м. Вінниця, Україна

**Using the Mentimeter Online Service to
Visualize the Educational Process
of Medical Students**

Olha HOVORUSHCHENKO

Student of National Pirogov
Memorial Medical University,
Vinnytsya, Ukraine

**Здоров'язбережувальні технології
дошкільного навчального закладу з
інклюзивними групами**

Оксана МОНДИЧ

кандидат педагогічних наук, доцент кафедри
Ізмаїльського державного гуманітарного
університету, м. Ізмаїл, Україна

**Health Protection Technologies of a
Pre-School Educational Institution
With Inclusive Groups**

Oksana MONDICH

Ph.D in Education (Pedagogy), Associate Professor
of the Department of Izmail State Humanitarian
University, Izmail, Ukraine

**Цифровізація в освітньому та
науковому середовищі**

Максим СКОЧКО

старший викладач кафедри соціальної педагогіки
та соціальної роботи Уманського державного
педагогічного університету імені Павла Тичини,
м. Умань, Україна

**Digitization in the Educational
and Scientific Environment**

Maksym SKOCHKO

Senior Lecturer of the Department of Social
Pedagogy and Social Work, Pavlo Tychyna Uman
State Pedagogical University,
Uman, Ukraine

**Структура інформаційної компетентності
та її аналіз для процесу професійної
підготовки робітничих кадрів**

Ірина ДУБІВ

майстер виробничого навчання
Богородчанського професійного будівельного
ліцею, м. Богородчани
Івано-Франківська область, Україна

**The Structures of Information Competence
and Analysis for the Process
of Professional Training of Workers**

Iryna DUBIV

Industrial Training Master of
Bogorodchany Professional Construction Lyceum,
Bogorodchany, Ivano-Frankivsk region,
Ukraine

**Сучасні підходи до формування цифрового
освітнього простору закладу професійної
(професійно-технічної освіти)**

Лілія ПІТУХ

викладач професійно-теоретичної підготовки
Вищого професійного училища №13 міста Івано-
Франківська, м. Івано-Франківськ, Україна

**Modern Approaches to the Formation of
a Digital Information and Educational Space of a
Professional (Vocational) Institution**

Liliia PITUKH

Teacher of Professional and Theoretical Training
Ivano-Frankivsk Higher Vocational School No. 13,
Ivano-Frankivsk, Ukraine

**Загальні засади підвищення якості
менеджменту наукових досліджень
у контексті трансдисциплінарності**

Христина СЕРЕДА

науковий співробітник Державної
науково-педагогічної бібліотеки України
імені В. О. Сухомлинського, НАПН України,
м. Київ, Україна

**General Principles of Improving of the Quality of
Research and Development Management in the
Context of Transdisciplinarity**

Khrystyna SEREDA

Researcher of the V. Sukhomlynskyi
State Scientific and Educational Library of Ukraine,
NAES of Ukraine,
Kyiv, Ukraine

Комунікативна компетентність: сутнісна характеристика поняття

Ірина СКРИПНИК

старший викладач Богородчанського професійного будівельного ліцею, м. Богородчани, Івано-Франківська область, Україна

Communicative Competence: the Essential Characteristics of the Concept

Iryna SKRYPNYK

Senior Teacher of Bogorodchany Professional Construction Lyceum, Bogorodchany, Ivano-Frankivsk region, Ukraine

Трансдисциплінарний взаємозв'язки фізики та професійноорієнтованих дисциплін у системі підготовки робітничих кадрів

Світлана СНИЖИНСЬКА

викладач фізики Центру професійної підготовки й перепідготовки робітничих кадрів №1, м. Кривий Ріг, Україна

Transdisciplinary Interconnection of Physics and Professionally Oriented Disciplines in the System of Training Workers

Svitlana SNIZHYNSKA

Teacher of Physics Physics Teacher of the Center for Professional Training and Retraining of Workers No. 1, Kryvyi Rih, Ukraine

Професійний стандарт вчителя. Топ-5 компетентностей які обирають вчителі

Наталія ЛОГІНОВА

заступник директора з виховної роботи Комунального закладу «Вінницький ліцей №7 ім. Олександра Сухомовського», м. Вінниця, Україна

Professional Standard of the Teacher. Top 5 Competencies Chosen by Teachers

Nataliia LOHINOVA

Deputy Director for Educational Work of the Communal Institution «Vinnytsia Lyceum No. 7 named after Oleksandr Sukhomovsky», Vinnytsia, Ukraine

Удосконалення підготовки фахівців у галузі фізичної культури і спорту

Наталія ГНЕСЬ

кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри теорії та методики фізичного виховання і спорту Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича, м. Чернівці, Україна

Improvement of Training of Specialists in the Field of Physical Culture and Sports

Nataliia HNES

Ph.D in Education (Pedagogy), Associate Professor, Associate Professor of the Department of Theory and Methodology of Physical Education and Sports of Yuriy Fedkovich Chernivtsi National University, Chernivtsi, Ukraine

Підвищення ефективності обробки деталей з марганцевистої сталі

Кирило ВАРОДОВ

аспірант Української інженерно-педагогічної академії, м. Харків, Україна

Improving the Efficiency of Processing Parts From Manganese Steel

Kyrylo VARODOV

Postgraduate of the Ukrainian Engineering and Pedagogics Academy, Kharkiv, Ukraine

Аналіз понять «компетенція» та «компетентність»

Оксана ЗДЕРКА

викладач Богородчанського професійного будівельного ліцею, м. Богородчани, Україна

Analysis of Concepts «Competency» and «Competence»

Oksana ZDERKA

the Teacher of Bogorodchany Professional Construction lyceum Bogorodchany, Ukraine

Модель формування готовності майбутнього педагога до професійної діяльності

Милана КОЛТАКОВА

викладач Професійно-педагогічного фахового коледжу Глухівського Національного педагогічного університету імені Олександра Довженка, м. Глухів, Сумська область

A Model of Formation of the Future Teacher's Readiness for Professional Activity

Mylana KOLTAKOVA

Teacher of the Professional and Pedagogical College of the Glukhiv National Pedagogical University named after Oleksandr Dovzhenko, Glukhiv, Sumy Region

Критерії сформованості професійної компетентності майбутніх електрогазозварників

Микола КРИХОВСЬКИЙ

майстер виробничого навчання Богородчанського професійного будівельного ліцею, м. Богородчани, Україна

Criteria of Formation of Future Electric and Gas Welders Professional Competence

Mykola KRYKHOVSKYI

the Industrial Training Master of Bogorodchany Professional Construction lyceum Bogorodchany, Ukraine

Формування фахових компетентностей в здобувачів освіти при вивченні автосправи у системі професійно-технічної освіти

Роман ЛУКАЧ

викладач Богородчанського професійного будівельного ліцею, м. Богородчани, Україна

Formation of Subject Competencies of Students in the Study of Automaking the System of Vocational Education

Roman LUKACH

the Teacher of Bogorodchany Professional Construction lyceum, Bogorodchany, Ukraine

Підсумкове оцінювання на уроках фізичної культури у системі професійно-технічної освіти

Василь СТЕФАНЦІВ

викладач Богородчанського професійного будівельного ліцею, м. Богородчани, Україна

Final Estimation on Lesson of the Physical Culture the System of Vocational Education

Vasyl STEFANTSIV

the Teacher of Bogorodchany Professional Construction lyceum, Bogorodchany, Ukraine

Створення цифрових навчальних середовищ: інтеграція інтерактивних технологій в освітній процес

Ірина ТКАЧУК

викладач Комунального закладу «Одеський педагогічний фаховий коледж», м. Одеса, Україна

Creating Digital Learning Environments: Integrating Interactive Technologies into the Educational Process

Iryna TKACHUK

Teacher of the Communal Institution «Odesa Pedagogical Vocational College», Odesa, Ukraine

Підвищення рівня фінансової грамотності здобувачів вищої освіти у процесі історичного дослідження грошової системи України 1991-1996 рр.

Володимир СУХІНА

магістрант кафедри новітньої історії України історичного факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка, м. Київ, Україна
[науковий керівник: кандидат історичних наук, доцент **Геннадій ЧЕРЕВИЧНИЙ**]
м. Київ, Україна

Increasing the Level of Financial Literacy of Higher Education Students in the Process of Historical Study of the Money System of Ukraine in 1991-1996

Volodymyr SUKHINA

Master's Student of the Department of Contemporary History of Ukraine of the Faculty of History at Taras Shevchenko National University of Kyiv
[Scientific Supervisor: Ph.D (in History), Associate Professor **Gennadii CHEREVYCHNYI**]
Kyiv, Ukraine

2-й день

День вищої та професійної освіти

КИЇВСЬКИЙ ЧАС
10:00–15.00
27.03.2024

2nd Day. Wednesday

Higher and Professional Education Day

Kyiv Time
10:00–15.00
March 27th, 2024

Відкриття Дня вищої та професійної освіти

Opening of the Higher and Professional Education Day

10:00–10:010

Галина КОЛОМОЄЦЬ

кандидат педагогічних наук, старший дослідник,
начальник відділу науково-методичного
забезпечення підвищення якості освіти
Державної наукової установи «Інститут
модернізації змісту освіти»,
Заслужений працівник освіти України,
м. Київ, Україна

Halyna KOLOMOYETS

Ph.D in Education (Pedagogy), Senior Researcher,
Head of the Department of Scientific and
Methodological Support for Improving the Quality of
Education of the State Scientific Institution «Institute
of Modernization of the Content of Education»,
Honored Worker of Education of Ukraine,
Kyiv, Ukraine

Науковий чат 3

УНІВЕРСИТЕТСЬКА ОСВІТА: ТЕНДЕНЦІЇ СЬОГОДЕННЯ

Science Chat 3

University Education: Current Trends

10.10–13.10

ВСТУПНЕ СЛОВО МОДЕРАТОРІВ

Introduction of Moderators

10:10–10:30

Мікрокваліфікації як інструмент диверсифікації освітніх послуг закладів вищої освіти України

Роман НЕСТЕРЕНКО

старший викладач кафедри педагогіки,
методики та менеджменту освіти Української
інженерно- педагогічної академії
м. Харків, Україна

Microcredentials as a Tool for Diversification of Educational Services of Ukrainian Higher Education Institutions

Roman NESTERENKO

Senior Lecturer of the Department of Pedagogy,
Methodology and Education Management of the
Ukrainian Engineering and Pedagogical Academy,
Kharkiv, Ukraine

Шлях університетської освіти: минуле, сьогодення, майбутнє

Геннадій ЧЕРЕВИЧНИЙ

кандидат історичних наук, доцент,
доцент кафедри новітньої історії України
історичного факультету Київського національного
університету імені Тараса Шевченка, докторант
Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих
імені Івана Зязюна НАПН України,
м. Київ, Україна

The Path of University Education: Past, Present, Future

Gennadii CHEREVYCHNYI

Ph.D (in History), Associate Professor, Associate
Professor of the Department of Contemporary
History of Ukraine at Taras Shevchenko
National University of Kyiv, Doctoral Researcher (in
Education) of Ivan Zyazyun Institute of Pedagogical
Education and Adult Education of the
NAES of Ukraine, Kyiv, Ukraine

АКТУАЛЬНІ АСПЕКТИ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ІСТОРІЇ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Науково-практична конференція, присвячена 190-річчю від дня заснування
Київського національного університету імені Тараса Шевченка

(кафедра новітньої історії України історичного факультету
КНУ ім. Тараса Шевченка)

ВСТУПНЕ СЛОВО СПІКЕРА

Introductory Speech of the Speaker

10:30–10:40

Підготовка вчителів історії в Київському національному
університеті імені Тараса Шевченка: традиції,
сучасний стан і перспективи

History Teacher Education at
Taras Shevchenko National University of Kyiv:
Traditions, Current Status and Prospects

Андрій ПИЖИК

кандидат історичних наук, доцент,
завідувач кафедри новітньої історії України
історичного факультету Київського національного
університету імені Тараса Шевченка,
м. Київ, Україна

Andriy PYZHUK

Ph.D (in History), Associate Professor,
Head of the Department of Contemporary History
of Ukraine at Taras Shevchenko
National University of Kyiv,
Kyiv, Ukraine

ДОПОВІДІ, ВИСТУПИ, МАЙСТЕР-КЛАСИ

Reports, Speeches, Master-Classes

10:40–10:50

Формування професійної компетентності
майбутніх учителів

Formation of Professional Competence
of Future Teachers

Андрій ГРИЦЕНКО

доктор педагогічних наук, доцент, завідувач
кафедри історії Глухівського національного педагогічного
університету імені Олександра Довженка,
м. Глухів, Україна

Andrii HRYTSENKO

DrSci in Education (Pedagogy), Associate Professor,
Head of the Department of History at the
Oleksandr Dovzhenko Hlukhiv National Pedagogical
University, Glukhiv, Ukraine

10:50–11:00

Підготовка майбутніх вчителів історії:
акцент на традиції чи інновації

Training Future History Teachers:
Focus on Traditions or Innovations

Олександр ДАНИЛЕНКО

доктор історичних наук, професор,
професор кафедри новітньої історії України
історичного факультету Київського національного
університету імені Тараса Шевченка,
м. Київ, Україна

Oleksandr DANYLENKO

DrSci (in History), Professor,
Professor of the Department of Contemporary
History of Ukraine at Taras Shevchenko
National University of Kyiv,
Kyiv, Ukraine

11:00–11:07

Освіта в умовах воєнного стану:
втрати та виклики

Education in the Conditions of the Martial Law:
Losses and Challenges

Олена ПЕТАСЮК

кандидат історичних наук, доцент,
доцент кафедри новітньої історії України
історичного факультету Київського національного
університету імені Тараса Шевченка,
м. Київ, Україна

Olena PETASYUK

Ph.D (in History), Associate Professor,
Associate Professor of the Department of
Contemporary History of Ukraine at Taras Shevchenko
National University of Kyiv,
Kyiv, Ukraine

11:07–11:14

Університетська освіта в умовах війни

Олексій ВЕРБОВИЙ
кандидат історичних наук, доцент,
доцент кафедри новітньої історії України
історичного факультету Київського національного
університету імені Тараса Шевченка,
м. Київ, Україна

University Education During the War

Olexii VERBOVYI
Ph.D (in History), Associate Professor,
Associate Professor of the Department of
Contemporary History of Ukraine at Taras Shevchenko
National University of Kyiv,
Kyiv, Ukraine

11:14–11:20

**Університетська педагогічна освіта
у повоєнній Україні**

Ольга ВИГОВСЬКА
кандидат педагогічних наук, доцент,
директор Всеукраїнського центру
імені Миколи Пирогова, м. Київ, Україна

**University Teacher Education
in Post-War Ukraine**

OIha VYHOVSKA
Ph.D in Education (Pedagogy), Associate Professor,
Director of the Mykola Pirogov All-Ukrainian Center,
Kyiv, Ukraine

11:20–11:25

**Участь України в Обсерваторії з вивчення історії в
Європі: сучасний стан та перспективи**

Сергій ШКАБКО
кандидат історичних наук, асистент кафедри
новітньої історії України історичного факультету
Київського національного університету
імені Тараса Шевченка, м. Київ, Україна

**Ukraine's Participation in the History Teaching Observatory
in Europe: Current State and Prospects**

Serhii SHKABKO
Ph.D (in History), Assistant of the
Department of Contemporary History of Ukraine at
Taras Shevchenko National University of Kyiv,
Kyiv, Ukraine

11:25–11:30

**Розвиток університетської автономії
в умовах децентралізації вищої освіти**

Олександр ДЕРКАЧ
кандидат педагогічних наук, асистент
кафедри педагогіки факультету психології
Київського національного університету
імені Тараса Шевченка,
м. Київ, Україна

**Development of University Autonomy in
the Context of Higher Education Decentralisation**

Oleksandr DERKACH
Ph.D in Education (Pedagogy),
Assistant of the Department of Pedagogy,
Faculty of Psychology of Taras Shevchenko
National University of Kyiv,
Kyiv, Ukraine

11:30–11:37

**Формування ціннісних орієнтацій у
майбутніх викладачів історії в процесі
навчання в університеті**

Людмила ЛЕВИЦЬКА
кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри педагогіки факультету психології
Київського національного університету
імені Тараса Шевченка,
м. Київ, Україна

**The Formation of Value Orientations
of Future History Teachers in the Process
of Studying at the University**

Ludmila LEVYTSKA
Ph.D in Education (Pedagogy), Associate Professor,
Associate Professor of the Department of Pedagogy,
Faculty of Psychology at Taras Shevchenko
National University of Kyiv,
Kyiv, Ukraine

11:37–11:44

**Реалізація політики національної пам'яті у
закладах вищої освіти України**

Світлана ВЛАСЕНКО

кандидат історичних наук, докторант
Навчально-наукового інституту публічного управління
та державної служби Київського національного
університету імені Тараса Шевченка,
м. Київ, Україна

**Implementation of the Policy of National Memory in
Higher Education Institutions of Ukraine**

Svitlana VLASENKO

Ph.D (in History), Doctoral Student of
Educational and Scientific Institute of Public
Administration and Civil Service of the
Taras Shevchenko National University of Kyiv,
Kyiv, Ukraine

11:44–11:50

**Проектування змісту професійної підготовки
майбутніх учителів історії в умовах
цифровізації університету**

Геннадій ЧЕРЕВИЧНИЙ

кандидат історичних наук, доцент,
доцент кафедри новітньої історії України
історичного факультету Київського
національного університету імені Тараса Шевченка,
докторант Інституту педагогічної освіти
і освіти дорослих імені Івана Зязюна
НАПН України,
м. Київ, Україна

**Projecting the Content of the Professional Training of
Future History Teachers in the Conditions of
Digitalization of the University**

Gennadii CHEREVYCHNYI

Ph.D (in History), Associate Professor,
Associate Professor of the Department of Contemporary
History of Ukraine at Taras Shevchenko National
University of Kyiv, Doctoral Researcher (in Education)
of Ivan Zyzun Institute of Pedagogical
Education and Adult Education of the
NAES of Ukraine,
Kyiv, Ukraine

11:50–11:55

**Можливості використання технологій
штучного інтелекту у підготовці
майбутніх учителів історії**

Оксана ЖИХОРСЬКА

кандидат педагогічних наук, методист вищої категорії
Навчально-методичного відділу;
асистент кафедри педагогіки факультету психології
Київського національного університету
імені Тараса Шевченка,
м. Київ, Україна

**Possibilities of Using Artificial Intelligence
Technologies in the Training of
Future History Teachers**

Oksana ZHYKHORSKA

Ph.D in Education (Pedagogy), Methodologist of the
Highest Category of the Educational and Methodological
Department; Assistant of the Department of Pedagogy,
Faculty of Psychology of Taras Shevchenko
National University of Kyiv,
Kyiv, Ukraine

11:55–12:02

**Історична компетентність у формуванні
психологічної стійкості**

Юрій ГОМАН

кандидат історичних наук, доцент,
доцент Військового інституту Київського
національного університету імені Тараса Шевченка,
м. Київ, Україна

**Historical Competence in the Formation
of Psychological Stability**

Yuriy HOMAN

Ph.D (in History), Associate Professor,
Associate Professor Military Institute of
Taras Shevchenko National University of Kyiv,
Kyiv, Ukraine

12:02–12:10

Викладання історії в середній школі Європи та України: спільні виклики та можливі шляхи подолання

Ірина МАЛАЦАЙ

кандидат історичних наук, доцент,
завідувач кафедри історії Центральної та Східної Європи історичного факультету історичного факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка, м. Київ, Україна

Teaching History in Secondary Schools in Europe and Ukraine: Common Challenges and Possible Ways to Overcome Them

Iryna MALATSAI

Ph.D (in History), Associate Professor,
Head of the Department of History of Central and Eastern Europe at Taras Shevchenko National University of Kyiv,
Kyiv, Ukraine

12:10–12:17

Культурна компетентність майбутніх учителів історії (на прикладі викладання навчальної дисципліни «Художня культура в середній школі»)

Оксана СМОРЖЕВСЬКА

кандидат історичних наук, доцент,
доцент кафедри новітньої історії України історичного факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка, м. Київ, Україна

Cultural Competence of Future History Teachers (on the Example of Teaching the Educational Discipline) «Art Culture in a Secondary School»

Oksana SMORZHEVSKA

Ph.D (in History), Associate Professor,
Associate Professor of the Department of Contemporary History of Ukraine at Taras Shevchenko National University of Kyiv,
Kyiv, Ukraine

12:17–12:22

Викладання історії середньовіччя у НУШ: гендерна та інклюзивна історія

Юлія ТОПОЛЬНИЦЬКА

кандидат історичних наук,
асистент кафедри новітньої історії України історичного факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка, м. Київ, Україна

Teaching Medieval History in NUS: Gender and Inclusive History

Yuliia TOPOLNYTSKA

Ph.D (in History),
Assistant of the Department of Contemporary History of Ukraine at Taras Shevchenko National University of Kyiv,
Kyiv, Ukraine

12:22–12:30

Підходи до впровадження мікрокваліфікацій у процес професійної підготовки педагогічних працівників у закладах вищої освіти

Ірина КРАШЕНІННИК

доктор філософії, доцент, завідувач кафедри інформатики і кібернетики Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького, м. Запоріжжя, Україна

Альона ЧОРНА

доктор філософії, доцент кафедри інформатики і кібернетики Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького, м. Запоріжжя, Україна

Approaches to the Implementation of Microcredentials in the Process of Professional Training of Teachers at Higher Educational Institutions

Iryna KRASHENINNIK

Ph.D., Associated Professor, Head of the Department of Informatics and Cybernetics, Bogdan Khmelnytsky Melitopol State Pedagogical University,
Zaporizhzhia, Ukraine

Alona CHORNA

Ph.D., Associated Professor of the of the Department of Informatics and Cybernetics, Bogdan Khmelnytsky Melitopol State Pedagogical University,
Zaporizhzhia, Ukraine

12:30–12:35

**Сучасна університетська освіта:
нові підходи до її впровадження**

Лілія РЕБУХА

доктор педагогічних наук, професор, завідувач
кафедри освітології і педагогіки
Західноукраїнського національного університету,
м. Тернопіль, Україна

**Modern European Education:
New Approaches to its Implementation**

Liliia REBUKHA

DSci in Education (Pedagogy), Professor,
Head of the Department of Education and Pedagogy
of the West Ukrainian National University,
Ternopil, Ukraine

12:35–12:40

**Розвиток професійних компетентностей
здобувачів-правників у період воєнного стану**

Мирослава МАМИЧ

доктор філологічних наук, професор, завідувач
кафедри прикладної лінгвістики Національного
університету «Одеська юридична академія»,
м. Одеса, Україна

**Development of Professional Competences of Legal
Graduates in the Period of Martial Law**

Myroslava MAMICH

DSci (in Philology), Professor, Head of the
Department of Applied Linguistics NU
«Odesa Law Academy»,
Odesa, Ukraine

12:40–12:45

**Особливості підготовки сучасного вчителя
в умовах воєнного часу**

Юрій КУЧМА

вчитель історії ТОВ «Ліко-школа»,
м. Київ, Україна

**Peculiarities of Modern Teacher Training in
Wartime Conditions**

Yurii KUCHMA

History Teacher of «Liko-Shkola» LLC,
Kyiv, Ukraine

12:45–12:50

**Особливості підготовки спеціалістів в умовах
воєнного стану в Україні**

Мирослав БОГІРА

кандидат економічних наук, доцент, завідувач
кафедри землеустрою Львівського
національного університету
природокористування, м. Дубляни, Україна

**Peculiarities of Specialist Training Under
Martial Law in Ukraine**

Miroslav BOGIRA

Ph.D (in Economy), Associate Professor,
Head of the Department of Land Management of
Lviv National University of Nature Management,
Dublyany, Ukraine

12:50–12:55

**Використання напрацювань філософії органічного
виробництва та фізичної економії в освітньому
процесі кафедри гуманітарної освіти
Львівського національного університету
природокористування**

Андрій КОПИТКО

кандидат історичних наук, доцент, доцент
кафедри гуманітарної освіти Львівського
національного університету
природокористування,
м. Львів, Україна

**The Use of Developments in the Philosophy of
Organic Production and Physical Economy in the
Educational Process of the Department of
Humanitarian Education of the Lviv National
University of Nature Management**

Andriy KOPYTKO

Ph.D (in History), Associate Professor,
Associate Professor of the Department of Humanitarian
Education of the Lviv National University of
Nature Management,
Lviv, Ukraine

12:55–13:00

Роль учителя історії в розвитку національної ідентичності здобувачів загальної середньої освіти інтерактивними засобами навчання

Роман ЧЕПЕЛЬ

здобувач вищої освіти історичного факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка [науковий керівник: кандидат історичних наук, доцент **Геннадій ЧЕРЕВИЧНИЙ**], м. Київ, Україна

The Role of the History Teacher in Development of National Identity of General Secondary Education Students Using Interactive Learning Tools

Roman CHEPEL

Applicant for Higher Education at the Faculty of History of Taras Shevchenko National University of Kyiv [Scientific Supervisor: Ph.D (in History), Associate Professor **Gennadii CHEREVYCHNYI**], Kyiv, Ukraine

ДОСВІД ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ У ВИЩІЙ ШКОЛІ

Experience of Training Specialists in High School

13:00–13:10

Актуальні напрями розвитку інженерно-педагогічної освіти

Наталія БРЮХАНОВА

доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри педагогіки, методики та менеджменту освіти Українська інженерно-педагогічна академія, м. Харків, Україна

Current Trends in the Development of Engineering and Pedagogical Education

Nataliia BRIUKHANOVA

DSci in Education (Pedagogy), Professor, Head of the Department Of Pedagogy, Methods and Management of Education at Ukrainian Engineering Pedagogics Academy, Kharkiv, Ukraine

Використання кінохронік в підготовці вчителів історії

Ірина АДАМСЬКА

кандидат історичних наук, доцент кафедри української філософії та культури філософського факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка, м. Київ, Україна

The Use of Newsreels in History Teachers Education

Iryna ADAMSKA

Ph.D (in History), Associate Professor of the Ukrainian Philosophy and Culture Department of the Faculty of Philosophy at Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv, Ukraine

Актуалізація питання формування професійно-важливих якостей фахівців

Лариса БАЧІЄВА

кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри педагогіки, методики та менеджменту освіти Українська інженерно-педагогічна академія, м. Харків, Україна

Update Actualisation of the Issue of Formation of Professionally Important Qualities of Specialists Qualities

Larysa BACHIIIEVA

Ph.D in Education (Pedagogy), Associate Professor, Associate Professor of the Department Of Pedagogy, Methods and Management of Education at Ukrainian Engineering Pedagogics Academy, Kharkiv, Ukraine

Цифрові трансформації вищої освіти у фізичному вихованні

Оксана БАШТОВЕНКО

кандидат біологічних наук, доцент, завідувач кафедри фізичного виховання, спорту та здоров'я людини Ізмаїльського державного гуманітарного університету, м. Ізмаїл, Україна

Digital Transformations of Higher Education in Physical Education

Oksana BASHTOVENKO

Ph.D (in Biology), Associate Professor, Head of the Department of Physical Education, Sports and Human Health of Izmail State Humanitarian University, Izmail, Ukraine

**Розвиток медіакультури при вивченні
давньої української літератури**

Наталія ГОРБАЧ

кандидат філологічних наук, доцент,
завідувач кафедри української літератури
Запорізького національного університету,
м. Запоріжжя, Україна

**Development of Media Culture in the Study
of Ancient Ukrainian Literature**

Nataliia HORBACH

Ph.D (in Philology), Associate Professor,
Head of the Department of Ukrainian Literature
Zaporizhzhia National University,
Zaporozhye, Ukraine

**Фізична підготовленість майбутніх фахівців-
зв'язківців до професійної діяльності
в умовах воєнного стану**

Антон БУТЕНКО

старший викладач кафедри фізичного виховання,
спеціальної фізичної підготовки і спорту
Військового інституту телекомунікацій та
інформатизації імені Героїв Крут

Наталія ТЕРЕНТЬЄВА

доктор педагогічних наук, професор,
директор Навчально-наукового медичного інституту
Чорноморського національного університету
імені Петра Могили,
м. Миколаїв, Україна

**Physical Fitness of Future Communication
Specialists for Professional Activities
Under Martial Law**

Anton BUTENKO

Senior Lecturer at the Department of Physical
Education, Special Physical Training and Sports of the
Kruty Heroes Military Institute of Telecommunications
and Information Technology

Nataliia TEREENTIEVA

DrSci in Education (Pedagogy), Professor,
Director of the Educational and Research Medical
institute at Petro Mohyla Black Sea National University,
Professor at the Psychology Department,
Mykolaiv, Ukraine

**Удосконалення навичок усного й
писемного мовлення, зорієнтованого
на професійну специфіку**

Людмила КОРЗЮКОВА

викладач української мови і літератури та
англійської мови Відокремленого структурного
підрозділу «Професійно-педагогічний фаховий коледж
Глухівського національного педагогічного університету
імені Олександра Довженка»,
м. Глухів, Україна

**The Improving of Oral and
Written Communication Skills, Focused
on Professional Specifics**

Liudmyla KORZIUKOVA

Teacher of Ukrainian language and Literature
and English language of the Detached Structural
Unit «Professional Pedagogical Specialty
College of Oleksandr Dovzhenko Hlukhiv
National Pedagogical University»,
Hlukhiv, Ukraine

**Особливості навчально-виховного процесу
майбутнього вчителя фізичної культури**

Тетяна КРАВЧЕНКО

кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри теорії та методики
фізичного виховання і спорту Університету
Григорія Сковороди в Переяславі,
м. Переяслав, Україна

**Peculiarities of the Educational Process of the
Future Physical Culture Teacher**

Tetiana KRAVCHENKO

Ph.D in Education (Pedagogy), Associate Professor,
Associate Professor of the Department of Theory and
Methodology of Physical Education and Sports
at Hryhorii Skovoroda University in Pereiaslav,
Pereiaslav, Ukraine

**Особливості використання
мережевого відеоконтенту YouTube
в курсі «Історія української літератури» для
формування креативності студентів**

Тетяна ЛОПУШАН

кандидат філологічних наук, доцент,
доцент кафедри української літератури,
українознавства та методик їх навчання
Уманського державного педагогічного
університету імені Павла Тичини,
м. Умань, Україна

**Peculiarities of Using Youtube
Network Video Content in the Course
«History of Ukrainian Literature» for
the Formation of Students' Creativity**

Tetiana LOPUSHAN

Ph.D (in Philology), Associate Professor,
Associate Professor of the Department of
Ukrainian Literature, Ukrainian Studies and
Methods of Teaching Pavlo Tychyna
Uman State Pedagogical University,
Uman, Ukraine

**Виховання естетичних смаків у майбутніх філологів
засобами народного декоративно-прикладного
мистецтва в процесі позааудиторної роботи**

Наталія ОСІПЕНКО

кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри української літератури,
українознавства та методик їх навчання
Уманського державного педагогічного
університету імені Павла Тичини,
м. Умань, Україна

**The Formation of Future Philology
Teachers' Esthetical Tastes by Means of Folk Arts and
Crafts in the Process of Extracurricular Activity**

Nataliia OSIPENKO

Ph.D in Education (Pedagogy), Associate Professor,
Associate Professor of the Department of
Ukrainian Literature, Ukrainian Studies and
Methods of Teaching Pavlo Tychyna
Uman State Pedagogical University,
Uman, Ukraine

Науковий чат 4 СТРАТЕГІЇ ЦИФРОВОЇ ОСВІТИ: ЗАСОБИ, МЕТОДИКИ, ТЕХНОЛОГІЇ, СИСТЕМИ

Science Chat 4
Strategies for Digital Transformation: Features,
Methods, Technologies, Systems

13:10–15:00

ВСТУПНЕ СЛОВО МОДЕРАТОРІВ

Introduction of Moderators:

13.10–13.30

Відкриті освітні курси як ефективний інструмент у сучасному цифровому просторі викладача

Open Educational Courses as an Effective Tool in the Modern Digital Space of the Teacher

Тетяна БОНДАРЕНКО

доктор педагогічних наук, доцент, професор кафедри комп'ютерних інформаційних технологій і математики Української інженерно-педагогічної академії, виконавчий директор ГС «АРНПО», член IGIP, м. Харків, Україна

Tetiana BONDARENKO

DSci (in Education), Associate Professor, Professor of the Department of Computer Information Technologies and Mathematics of the UEPA, Executive Director at PU «ADCPE», Member of the IGIP, Kharkiv, Ukraine

Підвищення інтелектуального капіталу коледжу: інструменти, методики, технології

Enhancing College Intellectual Capital: Tools, Methods, Technologies

Олександр ГУМЕННИЙ

кандидат педагогічних наук, завідувач лабораторії електронних навчальних ресурсів Інституту професійної освіти НАПН України, м. Київ, Україна

Oleksandr HUMENNYI

Ph.D in Education (Pedagogy), Head of the Laboratory of Electronic Educational Resources of the Institute of Vocational Education of the NAES of Ukraine, Kyiv, Ukraine

МІКРОКВАЛІФІКАЦІЇ НА ОСНОВІ МООС ДЛЯ ПРОФЕСІЙНОГО РОЗВИТКУ ВИКЛАДАЧІВ Презентація проєкту CRED4TEACH

«ОСВІТА 4.0 ТА ПЕДАГОГІЧНА ДОСКОНАЛІСТЬ, ОСВІТНІ ЕКОСИСТЕМИ У ХХІ СТОЛІТТІ» Панорамна презентація

(Українська інженерно-педагогічна академія)

ДОПОВІДІ, ВИСТУПИ, МАЙСТЕР-КЛАСИ

Reports, Speeches, Master-Classes

13:30–13:40

Проєктне управління освітнім процесом засобами цифрових технологій

Project Management of the Educational Process by Means of Digital Technologies

Валерій КИРИЧУК

кандидат педагогічних наук, доцент, відмінник освіти, доцент кафедри психології управління Центрального інституту післядипломної освіти ДЗВО «Університет менеджменту освіти» НАПН України, м. Київ, Україна

Valley KIRICHUK

Ph.D in Education (Pedagogy), Associate Professor, Excellence in Education, Associate Professor of the Department of Psychology of Management of the Central Institute of Postgraduate Education of the SIHE «University of Education Management» of the NAES of Ukraine, Kyiv, Ukraine

13:40–13:50

Особливості формування інформаційної підтримки управління адаптивним навчанням впродовж життя

Тетяна МАЗУРОК

доктор технічних наук, професор, завідувач кафедри прикладної математики та інформатики Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К. Д. Ушинського, м. Одеса, Україна

Peculiarities of Formation of Informational Support for Adaptive Control of Lifelong Learning

Tetiana MAZUROK

DSci (in Engineering), Professor, Head of the Department of Applied Mathematics and Informatics of the South Ukrainian National Pedagogical University named after K. D. Ushynsky, Odessa, Ukraine

13:50–14:00

Soft Skills у реаліях цифрової освіти

Андрій ГУРАЛЮК

кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник, завідувач відділу цифрових технологій і комп'ютерного забезпечення Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В. О. Сухомлинського, НАПН України, м. Київ, Україна

Soft Skills in the Realities of Digital Education

Andrii GURALIUK

Ph.D in Education (Pedagogy), Senior Researcher, Head of the Department of Digital Technologies and Computer Support of V. Sukhomlynskyi State Scientific and Educational Library of Ukraine, NAES of Ukraine, Kyiv, Ukraine

14:00–14:10

Роль штучного інтелекту в трансформації освітнього процесу: інноваційні підходи та виклики

Вячеслав РІЗНИК

кандидат педагогічних наук, доцент, проректор з навчально-методичної роботи Університету Григорія Сковороди в Переяславі, м. Переяслав Україна

The Role of Artificial Intelligence in Transforming the Educational Process: Innovative Approaches and Challenges

Viacheslav RIZNYK

Ph.D in Education (Pedagogy), Associate Professor, Vice-Rector for Educational and Methodological Work of Hryhoriy Skovoroda University in Pereiaslav, Pereiaslav, Ukraine

14:10–14:20

Інформаційно-комунікаційні технології та їх роль в освітньому процесі

Антоніна ДЕМ'ЯНЮК

кандидат економічних наук, доцент кафедри освітології й педагогіки доцент Західноукраїнського національного університету, м. Тернопіль, Україна

Information and Communication Technologies and their Role in the Educational Process

Antonina DEMIANIUK

Ph.D (in Economy), Associate Professor of the Department of Education and Pedagogy of West Ukrainian National University, Ternopil, Ukraine

14:20–14:30

Інноваційні підходи до використання цифрових технологій в освітньому процесі закладів професійної освіти

Володимир ДРАГУН

аспірант Української інженерно-педагогічної академії, м. Харків, Україна

Innovative Approaches to the Use of Digital Technologies in the Educational Process of Vocational Education Institutions

Volodymyr DRAHUN

Postgraduate of the Ukrainian Engineering Pedagogics Academy, Kharkiv, Ukraine

14:30–14:40

Напрями персоніфікації освітнього середовища

Сергій ЛИСЕНКО

аспірант Української інженерно-педагогічної академії,
м. Харків, Україна

Directions of Personification of the Educational Environment

Serhii LYSENKO

Postgraduate of the Ukrainian Engineering and Pedagogicsl Academy, Kharkiv, Ukraine

14:40–14:50

Методика дистанційного навчання професії

Вероніка БАКАТАНОВА

кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри педагогіки, методики і менеджменту освіти Української інженерно-педагогічної академії,
м. Харків, Україна

Method of Distance Learning of the Profession

Veronika BAKATANOVA

Ph.D in Education (Pedagogy), Associate Professor, Associate Professor of the Department of Pedagogy, Methods and Education Management of the Ukrainian Engineering and Pedagogics Academy, Kharkiv, Ukraine

14:50–15:00

Формування цифрової екосистеми у закладах вищої освіти: виклики та можливості

Олексій ПРОЦЕНКО

аспірант Української інженерно-педагогічної академії,
м. Харків, Україна

Formation of a Digital Ecosystem in Higher Education Institutions: Challenges and Opportunities

Oleksii PROTSSENKO

Postgraduate of the Ukrainian Engineering and Pedagogics Pedagogical Academy, Kharkiv, Ukraine

Педагогічний дизайн e-learning як шлях підвищення освітньої мотивації

Ольга ЛИТВИН

асистент Української інженерно-педагогічної академії,
м. Харків, Україна

Pedagogical Design of E-Learning as a Way of Increasing Educational Motivation

Olha LYTVYN

Assistant of Ukrainian Engineering Pedagogics Academy, Kharkiv, Ukraine

Можливості використання додатку Arduino SJ для реалізації фізичного дослідження в умовах формування дослідницької компетентності учнів на уроках фізики

Єгор СИПЧУК

аспірант Державного вищого навчального закладу «Донбаський державний педагогічний університет»,
м. Слов'янськ, Україна

Possibilities of Using the Arduino SJ app for Implementing Physical Research in the Conditions of Forming the Research Competence of Students in Physics Lessons

Yehor SYPCHUK

Postgraduate of the State Higher Educational Institution «Donbas State Pedagogical University», Slovyansk, Ukraine

Штучний інтелект – сучасний помічник у навчанні: від критичного педагога до успішного здобувача освіти

Олена ДІДЕНКО

методист лабораторії професійної підготовки Науково-методичного центру професійно-технічної освіти у Харківській області,
м. Харків, Україна

Artificial Intelligence - Modern Learning Assistant: From Critical Educator to Successful Student

Olena DIDENKO

Methodologist of the Vocational Training Laboratory of the Scientific and Methodological Center of Vocational and Technical Education in the Kharkiv Region, Kharkiv, Ukraine

**Застосування модулів штучного інтелекту для
вбудови освітніх траєкторій здобувачів освіти.**

Олександр ДЕРКАЧ

начальник навчально-наукового центру технологій
онлайн освіти Державного університету
інтелектуальних технологій і зв'язку,
м. Одеса, Україна

**Use of Artificial Intelligence Modules to
Build Education Trajectories for Students**

Oleksandr DERKACH

Head of the Educational and Scientific Center of Online
Education Technologies of the State University of
Intellectual Technologies and Communication,
Odesa, Ukraine

**Зміна ролі викладача в
процесі впровадження штучного інтелекту в
освітній процес**

Богдана ЯМНЮК

начальник центру науково-технічної інформації та
міжнародних програм Державного університету
інтелектуальних технологій і зв'язку,
м. Одеса, Україна

**The Change in the Teacher's Role in the
Process of Implementing Artificial Intelligence
in the Educational Process**

Bohdana YAMNIUK

Head of the Center of Scientific and Technical
Information and International Programs of the State
University of Intellectual Technologies and
Communication, Odesa, Ukraine

Сергій БАЗИКА

голова наглядової ради Державного університету
інтелектуальних технологій і зв'язку,
м. Одеса, Україна

Serhii BAZYKA

Chairman of the Supervisory Board of the State
University of Intellectual Technologies and
Communication, Odesa, Ukraine

Катерина ТАНАЩУК

проректор з наукової роботи Державного
університету інтелектуальних технологій і зв'язку,
м. Одеса, Україна

Kateryna TANASHCHUK

Vice-Rector for Scientific Work of the State University of
Intellectual Technologies and Communication,
Odesa, Ukraine

**Застосування засобів оздоровчого фітнесу
у процесі фізичного виховання здобувачів
фахової передвищої освіти.**

Марина ЗАЛЮБІВЕЦЬ

викладач Відокремленого структурного підрозділу
«Професійно-педагогічний фаховий коледж
Глухівського національного педагогічного університету
імені Олександра Довженка»,
м. Глухів, Україна

**The Application of Health-Improving Fitness Tools in
the Process of Physical Education for Professional
Advanced Education Seekers**

Maryna ZALIUBIVETS

Teacher of the Detached Structural
Unit «Professional Pedagogical Specialty College
of Oleksandr Dovzhenko Hlukhiv National
Pedagogical University»,
Hlukhiv,, Ukraine

**Сучасні цифрові технології
в освітньому просторі**

Валерій СОРОКА

викладач Відокремленого структурного підрозділу
«Професійно-педагогічний фаховий коледж
Глухівського національного педагогічного
університету імені Олександра Довженка»,
м. Глухів, Україна

**Modern Digital Technologies
in the Educational Space**

Valerii SOROKA

Teacher of the Separate Structural
Unit «Professional and Pedagogical College
of Oleksandr Dovzhenko Hlukhiv National
Pedagogical University»,
Glukhiv, Ukraine

**Штучний інтелект в освітньому процесі
тренера з фітнесу**

Олена ШКОЛА

кандидат педагогічних наук, професор,
завідувач кафедри фізичного виховання та
спортивного вдосконалення «Харківська гуманітарно-
педагогічна академія» Харківської обласної ради,
Kharkiv, Україна

**Artificial Intelligence in the Educational
Process of Fitness Trainers**

Olena SHKOLA

Ph.D in Education (Pedagogy), Professor, Head of the
Department of Physical Education and Sports
Improvement «Kharkiv Humanitarian and Pedagogical
Academy» of the Kharkiv Regional Council,
Kharkiv, Ukraine

**Формування практичних навичок використання
студентами цифрового освітнього контенту під
час викладання географії у закладах
загальної середньої освіти**

Вікторія АЧКАСОВА

старший викладач Харківського національного
університету імені В. Н. Каразіна,
м. Харків, Україна

**Formation of Practical Skills in the Use of
Digital Educational Content by Students During the
Teaching of Geography in General Secondary
Education Institutions**

Viktoriia ACHKASOVA

Senior Lecturer of V. N. Karazin
Kharkiv National University,
Kharkiv, Ukraine

**Використання баз знань у візуалізації
освітнього процесу**

Наталія ВАРАКСІНА

науковий співробітник відділу цифрових
технологій і комп'ютерного забезпечення
Державної науково-педагогічної бібліотеки України
імені В. О. Сухомлинського, НАПН України,
м. Київ, Україна

**Using Knowledge Bases in the Visualisation
of the Educational Process**

Nataliia VARAKSINA

Researcher of the Department of Digital
Technologies and Computer Support of the V.
Sukhomlynskyi State Scientific and Educational Library of
Ukraine, NAES of Ukraine,
Kyiv, Ukraine

**Цифрова платформа як сукупність ключових
інструментів забезпечення професійної
підготовки робітничих кадрів**

Ольга ГЕРМАК

кандидат педагогічних наук, викладач спецдисциплін
Криворізького центру професійної освіти
металургії та машинобудування,
м. Кривий Ріг, Україна

**Digital Platform as a Key Tool
for Ensuring Professional Training
of Workers**

Olga HERMAK

Ph.D in Education (Pedagogy),
Teacher of Special Disciplines of Energy Profile at the
Kryvyi Rih Center for Vocational Education in Metallurgy
and Mechanical Engineering, Kryvyi Rih, Ukraine

**Цифровізація освіти в умовах
дистанційного навчання**

Олександр ХАНДУРІН

викладач Путивльського педагогічного фахового
коледжу імені С. В. Руднева, м. Путивль, Україна

**Digitization of Education in the Conditions of
Distance Learning**

Oleksandr KHANDURIN

Teacher of the Putivl S. V. Rudnev Pedagogical College,
Putivl, Ukraine

**Цифровізація освітнього процесу як
стратегія розвитку сучасної освіти**

Микола ТИЩЕНКО

викладач Путивльського педагогічного фахового
коледжу імені С. В. Руднева, м. Путивль, Україна

**Digitalization of the Educational Process as a Strategy for
the Development of Modern Education**

Mikola TYSHCHENKO

Teacher of the Putivl S. V. Rudnev Pedagogical College,
Putivl, Ukraine

**Цифровізація сучасної освіти –
актуальний тренд фахової підготовки
майбутніх учителів**

Людмила ОЗЕРОВА

викладач Уманського державного педагогічного
університету імені Павла Тичини,
м. Умань, Україна

**Digitalization of Modern Education is a
Current Trend in the Professional Training
of Future Teachers**

Liudmyla OZEROVA

Teacher of Pavel Tychyna Uman State
Pedagogical University,
Uman, Ukraine

**Використання цифрових технологій в
освітньому просторі**

Оксана СИДОРЕНКО

викладач Відокремленого структурного підрозділу
«Професійно-педагогічний фаховий коледж
Глухівського національного педагогічного університету
імені Олександра Довженка»,
м. Глухів, Україна

**The Use of Digital Technologies
in the Educational Space**

Oksana SIDORENKO

Teacher of the Detached Structural
Unit «Professional Pedagogical Specialty College
of Oleksandr Dovzhenko Hlukhiv National
Pedagogical University»,
Hlukhiv,, Ukraine

**Інтеграція ігрових технологій у процес
цифрової освіти: переваги, виклики
та потенціал розвитку**

Олена РУДА

вчитель Глухівської загальноосвітньої школи I-III
ступенів №2 Глухівської міської ради Сумської області,
м. Глухів, Україна

**Integration of Gaming Technologies in Digital
Education: Advantages, Challenges, and
Development Potential**

Olena RUDA

Teacher of the Glukhiv Secondar
School of Grades I-III No. 2,
Hlukhiv,, Ukraine

**Онлайн тестування в умовах
дистанційного навчання**

Ніна ХОЛОДОВА

викладач Харківського фахового коледжу
технологій та дизайну Харків,
м. Харків, Україна

**Online Testing in Distance
Learning Conditions**

Nina KHOLODOVA

викладач Харківського фахового коледжу
технологій та дизайну Харків,
м. Харків, Україна

**Застосування інноваційних технологій майстром
виробничого навчання автотранспортного
профілю професійній діяльності**

Олександр МАКСИМОВИЧ

викладач Відокремленого структурного підрозділу
«Професійно-педагогічний фаховий коледж
Глухівського національного педагогічного університету
імені Олександра Довженка»,
м. Глухів, Україна

**Application of Innovative Technologies by a Master
of Industrial Training in Motor Transport in
Professional Activities**

Oleksandr MAKSYMOVYCH

Teacher of the Detached Structural
Unit «Professional Pedagogical Specialty College
of Oleksandr Dovzhenko Hlukhiv National
Pedagogical University»,
Hlukhiv,, Ukraine

Штучний інтелект та питання кібербезпеки

Олексій ЗДОРОВЕЦЬ

завідувач обласного науково-методичного центру
інформатизації освіти Комунального закладу
«Запорізький обласний інститут післядипломної
педагогічної освіти» Запорізької обласної ради,
м. Запоріжжя, Україна

Artificial Intelligence and Cybersecurity Issues

Oleksii ZDOROVETS

Head of the Regional Scientific and Methodical Center of
Education Informatization of the Zaporizhzhia Regional
Institute of Postgraduate Pedagogical Education
Communal Institution, Zaporizhzhia Regional Council,
Zaporizhzhia, Ukraine

Науковий чат 4
ПСИХОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ РОЗБУДОВИ ЄДИНОГО
ВІДКРИТОГО ІНФОРМАЦІЙНОГО ПРОСТОРУ ОСВІТИ ВПРОДОВЖ ЖИТТЯ

Science Chat 2

Psychological Foundations for the Development of a Single Open Information Space for Lifelong Learning

Школа інформаційно-аналітичного супроводу освіти з питань
збереження психічного здоров'я в умовах воєнного стану
та глобальної цифрової трансформації суспільства

Всеукраїнський науково-практичний онлайн-семінар

(відділ наукового інформаційно-аналітичного супроводу освіти

ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського)

Міжнародна виставка «Сучасні заклади освіти, 2024»

27.03.2024 15.30–17.00

Реєстрація на для участі в онлайн-семінарі G-FORM

<https://docs.google.com/forms/d/e/1FAIpQLSc7WHqUwyAOPZoh3aV4QFFE8ZrnjdoBLCf0K1NnzKGvBTUA/viewform>

Підключення у середовищі ZOOM за покликанням: <https://is.gd/zQ58HZ>

Ідентифікатор: 359 269 9830

Код доступу: DH1sSA

Детальніше дізнатись: https://dnpb.gov.ua/ua/?post_type=announcements

ВІДКРИТТЯ ОНЛАЙН-СЕМІНАРУ

Online Seminar Opening

15.30–15.40

ВІТАННЯ ДИРЕКТОРА ДЕРЖАВНОЇ
НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНОЇ БІБЛІОТЕКИ УКРАЇНИ ІМЕНІ В.
О. СУХОМЛИНСЬКОГО

Лариса БЕРЕЗІВСЬКА

доктор педагогічних наук, професор,
член-кореспондент НАПН України

INTRODUCTORY SPEECH BY THE DIRECTOR OF THE
V. SUKHOMLYNSKY STATE SCIENTIFIC AND
PEDAGOGICAL LIBRARY OF UKRAINE

Larisa BEREZIVSKA

DSci (in Education), Professor, Corresponding Member
of the of the NAES of Ukraine

ФУНКЦІОНАЛ ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНОГО
СУПРОВОДУ ЦИФРОВОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ ОСВІТИ,
ПЕДАГОГІКИ І ПСИХОЛОГІЇ

Марина РОСТОКА

кандидат педагогічних наук, старший дослідник,
завідувач відділу наукового інформаційно-аналітичного
супроводу освіти Державної науково-педагогічної
бібліотеки України імені В. О. Сухомлинського,
НАПН України, м. Київ, Україна

FUNCTIONAL INFORMATION AND ANALYTICAL
SUPPORT FOR THE DIGITAL TRANSFORMATION OF
EDUCATION, PEDAGOGY AND PSYCHOLOGY

Marina ROSTOKA

Ph.D in Education (Pedagogy), Senior Researcher,
Head of the Department of Scientific Information and
Analytical Support of Education of the V.
Sukhomlynskyi State Scientific and Educational Library
of Ukraine, NAES of Ukraine, Kyiv, Ukraine

ПСИХОЛОГІЧНІ ДЕТЕРМІНАНТИ ЦИФРОВІЗАЦІЇ
ОСВІТИ В УКРАЇНІ

Яна РАЄВСЬКА

доктор психологічних наук, професор,
директор Навчально-наукового інституту психології
та соціальних наук Міжрегіональної академії
управління персоналом?
м. Київ, Україна

PSYCHOLOGICAL DETERMINANTS OF DIGITALIZATION
OF EDUCATION IN UKRAINE

Yana RAIEVSKA

DrSci (in Psychology), Professor, Director of the
Educational and Scientific Institute of Psychology and
Social Sciences of the Interregional Academy of
Personnel Management,
Kyiv, Ukraine

ВСТУПНЕ СЛОВО МОДЕРАТОРА

Introduction of Moderator

15.40–15.45

Психологічні засади адаптації до відкритого інформаційного простору людей в умовах воєнного стану

Інна КОВАЛЕНКО

кандидат педагогічних наук, доцент, провідний науковий співробітник відділу наукового інформаційно-аналітичного супроводу освіти Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В. О. Сухомлинського, НАПН України, м. Київ, Україна

Psychological Principles of Adaptation to the Open Information Space of People Under Martial Law

Inna KOVALENKO

Ph.D in Education (Pedagogy), Associate Professor, Leading Researcher of the Department of Scientific Information and Analytical Support of Education of the V. Sukhomlynskyi State Scientific and Educational Library of Ukraine, NAES of Ukraine, Kyiv, Ukraine

15.45-15.50

Істориографічний аспект освітньої підготовки військових психологів за сучасних умов існування українського суспільства

Ярослав ПИЛИПЧУК

доктор історичних наук, старший науковий співробітник відділу наукового інформаційно-аналітичного супроводу освіти Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В. О. Сухомлинського, НАПН України, м. Київ, Україна

Historiographical Aspect of Educational Training of Military Psychologists Under Modern Conditions of Existence of Ukrainian Society

Yaroslav PYLYPCHUK

DrSci (in History) Ukraine, Senior Researcher of the Department of Scientific Information and Analytical Support of Education of the V. Sukhomlynskyi State Scientific and Educational Library of Ukraine, NAES of Ukraine, Kyiv, Ukraine

15.50-15.55

Особливості підготовки майбутніх психологів в умовах військової агресії РФ

Наталія ОРТИКОВА

кандидат психологічних наук, доцент кафедри практичної психології педагогічного факультету Українського державного університету імені Михайла Драгоманова, м. Київ, Україна

Peculiarities of Future Psychologists Training in Conditions of Military Aggression of the Russian Federation

Nataliia ORTIKOVA

Ph.D (in Psychology), Associate Professor of the Department of Practical Psychology of the Pedagogical Faculty of Mykhailo Drahomanov Ukrainian State University, Kyiv, Ukraine

15.55-16.00

Адаптація як психологічний ресурс життєстійкості особистості

Надія САВЧУК

кандидат психологічних наук, доцент Луцького національного технічного університету, м. Луцьк, Україна

Adaptation as a Psychological Resource of a Person's Vitality

Nadiia SAVCHUK

Ph.D (in Psychology), Associate Professor of the Lutsk National Technical University Lutsk, Ukraine

Психологічні аспекти саморегуляції та самомотивації у навчанні в умовах відкритого інформаційного простору освіти

Валентина ОЛІЙНИК

кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент Хмельницького інституту
Міжрегіональної академії управління персоналом,
м. Хмельницький, Україна

Psychological Aspects of Self-Regulation and Self-Motivation in Learning Within an Open Educational Information Space

Valentyna OLIIYNYK

Ph.D in Education (Pedagogy), Associate Professor,
Associate Professor, Associate Professor of the
Khmelnitskyi Institute of the Interregional Academy
of Personnel Management, Khmelnytskyi, Ukraine

Віртуальні середовища для забезпечення інформаційно-аналітичного супроводу освіти в умовах воєнного стану та глобальної цифрової трансформації

Тетяна БОНДАРЕНКО

доктор педагогічних наук, доцент, старший
науковий співробітник відділу наукового
інформаційно-аналітичного супроводу освіти
Державної науково-педагогічної бібліотеки України
імені В. О. Сухомлинського, НАПН України,
м. Київ, Україна

Virtual Environments to Provide Information and Analytical Support for Education in the Conditions of Martial Law and Global Digital Transformation

Tatiana BONDARENKO

DrSci in Education (Pedagogy), Associate Professor,
Senior Researcher of the Department of Scientific
Information and Analytical Support of Education of the
V. Sukhomlynskyi State Scientific and Educational
Library of Ukraine, NAES of Ukraine,
Kyiv, Ukraine

Андрій ГУРАЛЮК

кандидат педагогічних наук, старший науковий
співробітник, старший науковий співробітник відділу
наукового інформаційно-аналітичного супроводу
освіти, завідувач відділу цифрових технологій і
комп'ютерного забезпечення Державної науково-
педагогічної бібліотеки
України імені В. О. Сухомлинського,
НАПН України, м. Київ, Україна

Andrii GURALIUK

Ph.D in Education (Pedagogy),
Senior Researcher, Senior Researcher of the Department
of Scientific Information and Analytical Support of
Education, Head of the Department of
Digital Technologies and Computer Support of
V. Sukhomlynskyi State Scientific and
Educational Library of Ukraine,
NAES of Ukraine, Kyiv, Ukraine

Освітнянські бібліотеки у системі інформаційно-аналітичного супроводу психологічної науки і практики зі збереження психічного здоров'я в умовах воєнного стану

Лариса ПОНОМАРЕНКО

кандидат наук із соціальних комунікацій,
науковий співробітник відділу наукового
інформаційно-аналітичного супроводу освіти,
завідувач відділу науково-освітніх інформаційних
ресурсів ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського,
НАПН України, м. Київ, Україна

Educational Libraries in the System of Informational and Analytical Support of Psychological Science And Practice for the Preservation of Mental Health in the Conditions of Martial Law

Larisa PONOMARENKO

PhD (in Social Communications), Research Associate of
the Department of Scientific Information and Analytical
Support of Education, Head of the Department of
Scientific and Educational Information Resources of the V.
Sukhomlynskyi State Scientific and Educational Library of
Ukraine, NAES of Ukraine, Kyiv, Ukraine

Тетяна СИМОНЕНКО

кандидат наук із соціальних комунікацій,
науковий співробітник відділу наукового
інформаційно-аналітичного супроводу освіти ДНПБ
України ім. В. О. Сухомлинського, НАПН України,
м. Київ, Україна

Tatyana SYMONENKO

Ph.D (in Social Communications), Research Associate of
the Department of Scientific Information and Analytical
Support of Education of the V. Sukhomlynskyi State
Scientific and Educational Library of Ukraine,
NAES of Ukraine, Kyiv, Ukraine

Трансформація комунікативних процесів в контексті державного управління інформаційною сферою

Світлана БОЙКО

кандидат політичних наук, доцент,
завідувач кафедри журналістики Навчально-наукового інституту психології та соціальних наук Міжрегіональної академії управління персоналом, м. Київ, Україна

Transformations of Communicative Processes in the Context of Public Information Management

Svetlana BOYKO

Ph.D (in Politics), Associate Professor,
Head of the Journalism Department of the Educational and Scientific Institute of Psychology and Social Sciences of the Interregional Academy of Personnel Management, Kyiv, Ukraine

Формування національної свідомості майбутніх вчителів початкових класів під час вивчення української народної музики

Яна ЧУРОЧКІНА

викладач Путивльського педагогічного фахового коледжу імені С. В. Руднева, м. Путивль, Україна

Formation of National Consciousness of Future Primary School Teachers During the Study of Ukrainian Folk Music

Yana CHUROCHKINA

Teacher of the Putivl S. V. Rudnev Pedagogical College, Putivl, Ukraine

Проблема збереження психічного здоров'я освітян в умовах воєнного стану: інформаційний моніторинг ЗМІ

Тетяна ГОДЕЦЬКА

науковий співробітник відділу наукового інформаційно-аналітичного супроводу освіти ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського, м. Київ, Україна

The Problem of Preserving the Mental Health of Educators in the Conditions of Martial Law: Information Monitoring of Mass Media

Tetiana HODETSKA

Research Associate of the Department of Scientific Information and Analytical Support of Education of the V. Sukhomlynskyi State Scientific and Educational Library of Ukraine, NAES of Ukraine, Kyiv, Ukraine

Інформаційно-аналітичні дані. Основні аспекти збереження психічного здоров'я освітян в умовах цифрової трансформації суспільства

Юлія КРАВЧЕНКО

молодший науковий співробітник відділу наукового інформаційно-аналітичного супроводу освіти ДНПБ України ім. В.О. Сухомлинського, НАПН України, м. Київ, Україна

Informational and Analytical Data. The Main Aspects of Preserving the Mental Health of Educators in the Conditions of Digital Transformation of Society

Yulia KRAVCHENKO

Junior Researcher of the Department of Scientific Information and Analytical Support of Education of the V. Sukhomlynskyi State Scientific and Educational Library of Ukraine, NAES of Ukraine, Kyiv, Ukraine

Історіографічний аспект підготовки психологів: вітчизняний і зарубіжний досвід

Ольга УГЛОВА

молодший науковий співробітник відділу наукового інформаційно-аналітичного супроводу освіти ДНПБ України ім. В.О. Сухомлинського, НАПН України, м. Київ, Україна

Historiographic Aspect of Training Psychologists: Domestic and Foreign Experience

Olha UHLOVA

Junior Researcher of the Department of Scientific Information and Analytical Support of Education of the of the V. Sukhomlynskyi State Scientific and Educational Library of Ukraine, NAES of Ukraine, Kyiv, Ukraine

**Напрями персоніфікації освітнього
середовища**

Сергій ЛИСЕНКО

аспірант Української інженерно-педагогічної
академії, м. Харків, Україна

**Directions of Personification of the
Educational Environment**

Serhii LYSENKO

Postgraduate of the Ukrainian Engineering
Pedagogics Academy, Kharkiv, Ukraine

**Медіаосвіта як складник вивчення
сучасної української літератури**

Валентина НІКОЛАЄНКО

кандидат філологічних наук, доцент, доцент
кафедри української літератури філологічного
факультету Запорізького національного
університету, м. Запоріжжя, Україна

**Media Education as a Component of the
Study of Modern Ukrainian Literature**

Valentyna NIKOLAIENKO

PhD (in Philology), Associate Professor of the Department
of Ukrainian Literature, Faculty of Philology,
Zaporizhzhia National University,
Zaporizhzhia, Ukraine

**Фахова компетентність: психолого-
педагогічний аспект**

Руслан ПАЛИВОДА

викладач Богородчанського
професійного будівельного ліцею,
м. Богородчани, Україна

**Professional Competence: Psychological
and Pedagogical Aspects**

Ruslan PALIVODA

The Teacher of
Bogorodchany Professional Construction lyceum
Bogorodchany, Ukraine

**Проблеми інклюзивної освіти
в Україні**

Наталя ГЛАДУН

асистент учителя Ліцею №23 імені Романа Гурика
Івано-Франківської міської ради,
м. Івано-Франківськ, Україна

**Problems of Inclusive Education
in Ukraine**

Natalia HLADUN

Assistant Teacher at Roman Guryk Lyceum No. 23 of
the Ivano-Frankivsk City Council,
Ivano-Frankivsk, Ukraine

3-й день

День громадськості в освіті

КИЇВСЬКИЙ ЧАС
10:00–15.00
28.03.2024

3rd Day

Public Day in Education

Kyiv Time:
10:00–15.00
March 28, 2024

Відкриття Дня громадськості в освіті Вітальне слово лідерів громадськості а освіти

Opening of the Day of the Public in Education Welcome Speech by Leaders of the Public in Ukraine and Abroad

10:00–10:30

Досвід Центру професійної освіти і навчання й провідних лідерів Криворіжжя
Громадська організація «Партнери»
м. Кривий Ріг, Україна

ФІЛОСОФІЯ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ПРОФЕСІЙНИМ НАВЧАННЯМ

Андрій СЕМЕНОВ

директор Приватного закладу «Центр професійної
освіти і навчання», Голова правління
Громадської організації «Партнери»

Вадим ЩОКІН

доктор технічних наук, професор,
директор Науково-дослідного гірничорудного
інституту Криворізького національного університету,
депутат Дніпропетровської обласної ради

Олександр ЄРЬОМЕНКО

директор ТОВ «ЕРТАНЗ»

PHILOSOPHY OF PUBLIC ADMINISTRATION OF VOCATIONAL EDUCATION

Andriy SEMENOV

Director of a Private Institution «Center for Professional
Education and Training», Chairman of the Board of the
Public Organization «Partners»

Vadim SHCHOKIN

DrSci (in Engineering), Professor,
Director of the Mining and Research Institute
of Kryvyi Rih National University, Deputy of the
Dnipropetrovsk Regional Council

Oleksandr YEROMENKO

Director of «ERTANZ» LLC

10:30–10:40

Громадська спілка «Асоціація з розвитку неперервної та професійної освіти»
м. Харків, Україна

ГРОМАДСЬКА СПІЛКА «АСОЦІАЦІЯ З РОЗВИТКУ НЕПЕРЕРВНОЇ ТА ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ» ЯК ОСЕРЕДОК ГРОМАДЯНСЬКОЇ ОСВІТИ

Тетяна БОНДАРЕНКО

виконавчий директор,
доктор педагогічних наук, доцент

PUBLIC UNION «ASSOCIATION FOR THE DEVELOPMENT OF CONTINUOUS AND PROFESSIONAL EDUCATION» AS A CENTER OF CIVIC EDUCATION

Tatyana BONDARENKO

Executive Director,
DrSci in Education(Pedagogy), Associate Professor

10:40–10:50

Державна науково-педагогічна бібліотека України імені В. О. Сухомлинського
м. Київ

РОЛЬ БІБЛІОТЕК У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ЗАКЛАДІВ ОСВІТИ УКРАЇНСЬКОЮ ЛІТЕРАТУРОЮ НА ДЕОКУПОВАНИХ ТЕРИТОРІЯХ

Ганна РОМАНОВА

заступник директора з наукової роботи,
доктор педагогічних наук, професор

THE ROLE OF LIBRARIES IN PROVIDING EDUCATIONAL INSTITUTIONS WITH UKRAINIAN LITERATURE IN THE DEOCCUPIED TERRITORIES

Ganna ROMANOVA

Deputy Director For Scientific Work DSci in
Education(Pedagogy), Professor

Науковий чат 5
СУЧАСНІ ПІДХОДИ НАУКОВИХ ІНФОРМАЦІЙНИХ ЦЕНТРІВ І БІБЛІОТЕК
У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ СИСТЕМНОЇ ОСВІТНЬОЇ АНАЛІТИКИ
ТА СОЦІАЛЬНИХ КОМУНІКАЦІЙ

Science Chat 5

Modern Approaches of Scientific Information Centers and Libraries in Providing
Systematic Educational Analytics and Social Communications

ВСТУПНЕ СЛОВО МОДЕРАТОРІВ

Introduction of Moderators

10:50–11:00

Створення віртуального комунікаційного середовища для професійного розвитку фахівців освітянських бібліотек

Лариса ПОНОМАРЕНКО

кандидат наук із соціальних комунікацій,
завідувач відділу науково-освітніх інформаційних ресурсів Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В. О. Сухомлинського, НАПН України, м. Київ, Україна

Creation of a Virtual Communication Environment for Professional Development of Educational Library Specialists

Larysa PONOMARENKO

Ph.D (in Social Communication), Head of the Department of Scientific and Educational Information Resources of the V. Sukhomlynskyi State Scientific and Educational Library of Ukraine, NAES of Ukraine, Kyiv, Ukraine

Олена ГОНЧАРЕНКО

завідувач відділу науково-методичної, соціокультурної та міжнародної діяльності Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В. О. Сухомлинського, НАПН України, м. Київ, Україна

Olena GONCHARENKO

the Head of the Scientific-Methodical, Socio-Cultural and International Activity Department of the V. Sukhomlynskyi State Scientific and Educational Library of Ukraine, NAES of Ukraine, Kyiv, Ukraine

ДОПОВІДІ, ВИСТУПИ, МАЙСТЕР-КЛАСИ

Reports, Speeches, Master-Classes

11:00–11:30

Тенденції у галузі освіти та дистанційної роботи

Луїс Мігель КАРДОСО

доктор філософії з сучасних мов і літератури, професор Політехнічного інституту Порталегре, Порталегре, Португалія

Education and Remote Work Trends

Luis Miguel CARDOSO

Ph.D in Modern Languages and Literatures, Professor of Polytechnic Institute of Portalegre, Portalegre, Portugal

11:30–11:40

Сучасна бібліотека та її роль у професійному розвитку педагога закладу фахової передвищої освіти

Оксана СОРОКА

викладач Відокремленого структурного підрозділу «Професійно-педагогічний фаховий коледж Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка», м. Глухів, Україна

The Modern Library and its Role in the Professional Development of a Teacher of a Vocational Pre-Higher Education Institution

Oksana SOROKA

Teacher of the Detached Structural Unit «Professional Pedagogical Specialty College of Oleksandr Dovzhenko Hlukhiv National Pedagogical University», Hlukhiv, Ukraine

11:40–11:50

Поєднання розвитку напрямів дослідницької роботи із соціально-науковими комунікаціями

Вікторія АКМЕН

кандидат технічних наук, доцент кафедри торгівлі, готельно-ресторанної та митної справи
Державного біотехнологічного університету,
м. Харків, Україна

Світлана СОРОКІНА

кандидат технічних наук, доцент,
доцент кафедри торгівлі, готельно-ресторанної та митної справи Державного біотехнологічного університету, м. Харків, Україна

Connecting the Development of Research Fields With Social and Scientific Communications

Victoriia AKMEN

Ph.D (in Engineering), Associate Professor Department of Trade, Hotel, and Restaurant Business and Customs of State Biotechnological University, Kharkiv Ukraine

Svitlana SOROKINA

Ph.D (in Engineering), Associate Professor Department of Trade, Hotel, and Restaurant Business and Customs of State Biotechnological University, Kharkiv Ukraine

Цифрові бібліотечні сервіси у забезпеченні системної освітньої аналітики

Тетяна СИМОНЕНКО

кандидат наук із соціальних комунікацій,
науковий співробітник відділу наукового інформаційно-аналітичного супроводу освіти
Державної науково-педагогічної бібліотеки України
ім. В. О. Сухомлинського,
м. Київ, Україна

Digital Library Services in Providing System Educational Analytics

Tetiana SYMONENKO

Ph.D in Social Communications, Researcher of the Department of Scientific Information and Analytical Support of Education of the V. Sukhomlynskyi State Scientific and Educational Library of Ukraine, NAES of Ukraine, Kyiv, Ukraine

Інформаційно-аналітична діяльність сучасної бібліотеки

Андрій ГУРАЛЮК

кандидат педагогічних наук,
старший науковий співробітник, завідувач відділу цифрових технологій і комп'ютерного забезпечення
Державної науково-педагогічної бібліотеки України
імені В. О. Сухомлинського, НАПН України,
м. Київ, Україна

Information and Analytical Activity of the Modern Library

Andrii GURALIUK

Ph.D in Education (Pedagogy), Senior Researcher, Head of the Department of Digital Technologies and Computer Support of V. Sukhomlynskyi State Scientific and Educational Library of Ukraine, NAES of Ukraine, Kyiv, Ukraine

Місія освітянських бібліотек у реаліях сьогодення

Тетяна ПAVЛЕНКО

науковий співробітник відділу науково-освітніх інформаційних ресурсів Державної науково-педагогічної бібліотеки України
ім. В. О. Сухомлинського,
м. Київ, Україна

The Mission of Educational Libraries in Today's Realities

Tatyana PAVLENKO

Researcher of the Department of Scientific and Educational Information Resources of the V. Sukhomlynskyi State Scientific and Educational Library of Ukraine, NAES of Ukraine, Kyiv, Ukraine

**Інноваційні підходи до цифрової
трансформації освітянських бібліотек
у контексті освітньої комунікації**

Ярослава НІКОЛАЄНКО

науковий співробітник відділу науково-освітніх
інформаційних ресурсів Державної науково-
педагогічної бібліотеки України
ім. В. О. Сухомлинського, НАПН України,
м. Київ, Україна

**Innovative Approaches to Digital Transformation
of Educational Libraries in the Context
of Educational Communication**

Yaroslava NIKOLAIENKO

Researcher of the Department of Scientific and
Educational Information Resources of the V.
Sukhomlynskyi State Scientific and Educational
Library of Ukraine,
NAES of Ukraine, Kyiv, Ukraine

**Нова просторова парадигма
освітянських бібліотек у США**

Катерина ЩЕГЕЛЬСЬКА

молодший науковий співробітник відділу
науково-освітніх інформаційних ресурсів
Державної науково-педагогічної бібліотеки України
імені В. О. Сухомлинського,
м. Київ, Україна

**New Spatial Paradigm of
Educational Libraries in the USA**

Katerina SHCHEGELSKAYA

Junior Researcher of the Department of Scientific
and Educational Information Resources of the V.
Sukhomlynskyi State Scientific and Educational Library
of Ukraine, NAES of Ukraine,
Kyiv, Ukraine

Науковий чат 6
ОСВІТА ДОРΟΣЛИХ В УМОВАХ ДИНАМІЧНОГО РОЗВИТКУ
ІНФОРМАЦІЙНОГО СУСПІЛЬСТВА

Science Chat 6
Adult Education in the Conditions of Dynamic Development
of the Information Society

11:50–13:30

ВСТУПНЕ СЛОВО МОДЕРАТОРІВ

Introduction of Moderators

Людмила ШТЕФАН

доктор педагогічних наук, професор,
професор Української інженерно-
педагогічної академії, м. Харків, Україна

Lyudmila ŠTEFAN

DrSci in Education (Pedagogy), Professor,
Professor of the Ukrainian Engineering and
Pedagogical Academy, Kharkiv, Ukraine

**Підвищення кваліфікації викладачів
закладів вищої освіти в умовах
корпоративної освіти**

Ольга БАНІТ

доктор педагогічних наук, старший дослідник,
головний науковий співробітник відділу андрагогіки
Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих
імені Івана Зязюна НАПН України,
м. Київ, Україна

**Improving the Qualifications of Higher
Education Teachers Institutions in the Context
of Corporate Education**

Olga BANIT

DrSci in Education (Pedagogy), Senior Researcher,
Chief Researcher of the Department of Andragogy of the
Ivan Zazyun Institute of Pedagogical Education and Adult
Education of the NAES of Ukraine,
Kyiv, Ukraine

ДОПОВІДІ, ВИСТУПИ, МАЙСТЕР-
КЛАСИ

Reports, Speeches,
Master-Classes

**Геронтоосвіта як чинник самореалізації
особистості в умовах інформаційно-технологічного
суспільства**

Надія КУЗЬМЕНКО

доктор педагогічних наук, професор,
професор кафедри педагогіки факультету психології
Київського національного університету
імені Тараса Шевченка,
м. Київ, Україна

**Gerontological Education as a Factor of
Self-Realization of the Individual in the Conditions of the
Information-Technological Society**

Nadiia KUZMENKO

DrSci in Education (Pedagogy), Professor,
Professor of the Department of Pedagogy,
Faculty of Psychology of Taras Shevchenko
National University of Kyiv
Kyiv, Ukraine

**Освіта 4.0 в форматі викликів
революції перенавчоч**

Михайло ЖУК

кандидат філософської наук, доцент, завідувач
кафедри методики професійно-технічної освіти та
суспільно-гуманітарних дисциплін Білоцерківського
інституту неперервної професійної освіти ДЗВО
«Університет менеджменту освіти НАПН України»,
м. Біла Церква, Україна

**Education 4.0 in the Format of the Challenges
of the Reskilling Revolution**

Mykhaylo ZHUK

Ph.D (in Philosophy), Associate Professor, Head of the
Department of Vocational Education Methodology and
Social and Humanitarian Disciplines, Bila Tserkva Institute
of Continuous Professional Education SIHE «University of
Education Management» NAES of Ukraine,
Bila Tserkva, Ukraine

**Підвищення кваліфікації освітян –
пріоритет держави**

Галина КОЛОМОЄЦЬ

кандидат педагогічних наук, старший дослідник,
начальник відділу науково-методичного
забезпечення підвищення якості освіти Державної
наукової установи «Інститут модернізації змісту
освіти», Заслужений працівник освіти України,
м. Київ, Україна

**Improving the Qualifications of Educators
is a State Priority**

Halyna KOLOMOIETS

Ph.D in Education (Pedagogy), Senior Researcher,
Head of the Department of Scientific and Methodological
Support for Improving the Quality of Education of the
State Scientific Institution «Institute of Modernization of
the Content of Education», Honored Worker of
Education of Ukraine, Kyiv, Ukraine

**Досвід впровадження системи трендвотчінгу в процес
підвищення кваліфікації педагогічних працівників
закладів професійної освіти**

Олена ЮДЕНКОВА

кандидат педагогічних наук, доцент кафедри
методики професійної освіти та соціально-
гуманітарних дисциплін, учений секретар
Білоцерківського інституту
неперервної професійної освіти,
м. Біла Церква, Україна

**Experience of Implementing Trendwatching System in
the Professional Development Process of Educational
Staff in Vocational Education**

Olena YUDENKOVA

Ph.D in Education (Pedagogy), Associate Professor of
the Department of Vocational Education
Methodology and Social and Humanitarian Disciplines,
Academic Secretary of the Belotserk Institute of
Continuous Vocational Education,
Bila Tserkva, Ukraine

**Освітнянські бібліотеки простір для
інформаційної грамотності: локальні рішення
для різних викликів**

Оксана МАТВІЙЧУК

кандидат педагогічних наук, доцент, старший
науковий співробітник відділу науково-освітніх
інформаційних ресурсів Державної науково-
педагогічної бібліотеки України ім.
В. О. Сухомлинського, м. Київ, Україна

**Educational Libraries as a Space
for Information Literacy: Local Solutions
for Various Challenges**

Oksana MATVIICHUK

Ph.D in Education (Pedagogy), Associate Professor,
Senior Researcher of the Department of Scientific and
Educational Information Resources of the
V. Sukhomlynskyi State Scientific and Educational Library
of Ukraine, NAES of Ukraine, Kyiv, Ukraine

Освіта упродовж життя: досвід Словаччини

Лариса ЮДА

кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри історії України, археології та
краєзнавства Національного університету
«Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка,
м. Чернігів, Україна

Lifelong Education: Experience of Slovakia

Larysa YUDA

Ph.D in Education (Pedagogy), Associate Professor
of the Department of History of Ukraine,
Archeology and Local History T.H. Shevchenko
National University «Chernihiv Colehium»
Chernihiv, Ukraine

**Використання інтернет-ресурсів для
здійснення комунікації та обміну досвідом
з педагогічними працівниками**

Ольга ВОРОН

кандидат педагогічних наук, доцент кафедри
педагогіки й освітніх інновацій Рівненського
обласного інституту післядипломної педагогічної
освіти, м. Рівне, Україна

**Use of Internet Resources for
Communication and Exchange of Experience
with Teaching Staff**

Olha VORON

Ph.D in Education (Pedagogy), Associate Professor of the
Department of Pedagogy and Educational Innovations of
the Rivne Regional Institute of Postgraduate Pedagogical
Education, Rivne, Ukraine

**Особливості освіти дорослих
у Центрах ветеранського розвитку**

Світлана САДРИЦЬКА

кандидат соціологічних наук, доцент Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна м. Харків, Україна

**Peculiarities of Adult Education in
Veteran Development Centers**

Svitlana SADRYTSKA

Ph.D (in Sociology), Associate Professor of V. N. Karazin, Kharkiv National University, Kharkiv, Ukraine

**Проектування професійного розвитку вчителів
НУШ в сучасних умовах**

Людмила ЛУЗАН

кандидат педагогічних наук, проректор з навчальної роботи КВНЗ «Харківська академія неперервної освіти», м. Харків, Україна

**Designing the Professional Development of Teachers of
NUS in Modern Conditions**

Liudmyla LUZAN

Ph.D in Education (Pedagogy), Vice-Rector for Educational Work of Kharkiv Academy of Continuing Education, Kharkiv, Ukraine

**Модифікація післядипломної освіти
в умовах диверсифікації освітнього простору**

Михайло ТАТАРИНОВ

директор Центру післядипломної освіти Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна, м. Харків, Україна

**Modification of Postgraduate Education in the Conditions of
Diversification of the Educational Space**

Mihaylo TATARYNOV

Director of the Postgraduate Education Center of V. N. Karazin Kharkiv National University, Kharkiv, Ukraine

**Досвід координації навчальних груп в межах
проекту «Молодь як провідник української
національної ідентичності»**

Наталія ІВАНОВА

заступник голови правління Громадської спілки «Соціальне підприємство» Центру освіти дорослих «Перший», заступник директора з навчально-виховної роботи ДНЗ «Мелітопольське вище професійне училище», м. Запоріжжя, Україна

**Experience of Coordination of Educational
Groups Within the Project «Youth as Guides
of Ukrainian National Identity»**

Natalia IVANOVA

Deputy Chairman of the Board of the Public Union «Social Enterprise» of the Adult Education Center «Pershiy», Deputy Director of Educational Work of the Melitopol Higher Vocational College, Zaporizhzhia, Ukraine

Світлана КРАШЕНІННІК

здобувачка вищої освіти Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького, м. Запоріжжя, Україна

Svitlana KRASHENINNIK

Applicant for Higher Education at Bogdan Khmelnitsky Melitopol State Pedagogical University, Zaporozhye, Ukraine

**Психологічні бар'єри в професійній підготовці
дорослого населення**

Юлія БОГУЦА

викладач психології Відокремленого структурного підрозділу «Професійно-педагогічний фаховий коледж Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка», м. Глухів, Україна

**Psychological Barriers in Professional Training
of the Adult Population**

Yuliia BOHUTSA

Teacher of Psychology of Detached Structural Unit «Professional Pedagogical Specialty College of Oleksandr Dovzhenko Hlukhiv National Pedagogical University», Hlukhiv, Ukraine

Розвиток соціальної компетентності вчителів у контексті сучасних викликів освітнього процесу: аналіз та перспективи

Олена ДВОРНИК
здобувачка вищої освіти
Української інженерно-педагогічної академії,
м. Харків, Україна

Development of Teachers' Social Competence in the Context of Modern Challenges of the Educational Process: Analysis and Perspectives

Olena DVORNYK
Applicant for Higher Education
at the at Ukrainian Engineering Pedagogics Academy,
Kharkov, Ukraine

Вплив дистанційного навчання на стан здоров'я здобувачів освіти

Світлана ЛИТВИН
асистент Української інженерно-педагогічної академії,
м. Харків, Україна

Influence of Distance Education on the State of Health of Students

Svitlana LYTVYN
Assistant at Ukrainian Engineering
Pedagogics Academy, Kharkiv, Ukraine

Використання цифрових технологій в освітньому процесі закладу вищої освіти

Володимир БАСАРАБ
кандидат педагогічних наук, доцент педагогічного факультету Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника; викладач Богородчанського професійного будівельного ліцею, м. Івано-Франківськ, м. Богородчани, Україна

Use of Digital Technologies in the Educational Environment of Higher Education

Volodymyr BASARAB
Ph.D in Education (Pedagogy), Associate Professor, of the Faculty of Pedagogy at Vasyl Stefanyk Precarpathian National University; Teacher of Bogorodchany Professional Construction lyceum Ivano-Frankivsk, Bogorodchany, Ukraine

До проблеми розвитку професійної компетентності викладачів фізичної культури

Світлана ГАДАЧЕК
викладач Богородчанського професійного будівельного ліцею,
м. Богородчани, Україна

To the Problem of the Teachers Health Education

Svitlana HADACHEK
The Teacher of
Bogorodchany Professional Construction lyceum
Bogorodchany, Ukraine

Реалізація андрагогічного підходу в освітньому середовищі фахового коледжу

Тетяна БИКОВА
викладач Відокремленого структурного підрозділу «Професійно-педагогічний фаховий коледж Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка», м. Глухів, Україна

Implementation of the Andragogic Approach in the Educational Environment of a Specialty College

Tatyana BYKOVA
Teacher of Detached Structural Unit «Professional Pedagogical Specialty College of Oleksandr Dovzhenko Hlukhiv National Pedagogical University», Hlukhiv, Ukraine

Професійна підготовка вчителів інклюзивної освіти Нової української школи

Світлана КОВАЛЕНКО

науковий співробітник відділу науково-освітніх інформаційних ресурсів Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В. О. Сухомлинського, м. Київ, Україна

Professional Training of Teachers of Inclusive Education of the New Ukrainian School

Svitlana KOVALENKO

Researcher of the Department of Scientific and Educational Information Resources of the V. Sukhomlynskyi State Scientific and Educational Library of Ukraine, NAES of Ukraine, Kyiv, Ukraine

Етапи формування професійної компетентності у майбутніх фахівців з автосправи

Тарас МАТУЛЯК

майстер виробничого навчання Богородчанського професійного будівельного ліцею, м. Богородчани, Івано-Франківська область, Україна

Stages Formation the Professional Competence of Future Specialists of Automotive Specialty

Taras MATULIAK

Master of Industrial Training of the Bogorodchan Vocational Building Lyceum, Bogorodchany, Ivano-Frankivsk Region, Ukraine

Адаптивне навчання дорослих у цифрову епоху: стратегії, виклики та перспективи

Кирило ТУЛІН

асистент кафедри педагогіки факультету психології Київського національного університету імені Тараса Шевченка, м. Київ, Україна

Adaptive Adult Learning in the Digital Era: Strategies, Challenges, and Perspectives

Kyrylo TULIN

Assistant of the Department of Pedagogy, Faculty of Psychology, Taras Shevchenko Kyiv National University Kyiv, Ukraine

Формування в дорослих здобувачів освіти вмінь і навичок щодо складання професійного резюме

Олена УСОК

викладач Відокремленого структурного підрозділу «Професійно-педагогічний фаховий коледж Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка», м. Глухів, Україна

Formation of Abilities and Skills of Professional Resumes in Adult Students

Olena USOK

Teacher of the Detached Structural Unit «Professional Pedagogical Specialty College of Oleksandr Dovzhenko Hlukhiv National Pedagogical University», Hlukhiv, Ukraine

Провідні методологічні характеристики основних видів компетентності майбутніх кваліфікованих робітників, які формуються у системі професійно-технічної освіти

Віталій ІВАНКІВ

директор Богородчанського професійного будівельного ліцею, м. Богородчани, Івано-Франківська область, Україна

Leading Methodological Characteristics of Competences Major Types of Future Specialist Which are Formed the System of Vocational Education

Vitaliy IVANKIV

Director of the Bogorodchan Vocational Building Lyceum, Bogorodchany, Ivano-Frankivsk Region, Ukraine

Формування професійно-комунікативної компетентності майбутнього кваліфікованого робітника аграрної галузі

Світлана БОЛТУЦЬ

викладач Богородчанського професійного будівельного ліцею, м. Богородчани, Україна

Peculiarities of the Formation of the Professional and Communicative Competence of Future Specialists of Agrarian Economy

Svitlana BOLTUTS

The Teacher of Bogorodchany Professional Construction Lyceum Bogorodchany, Ukraine

Науковий чат 7 STEM-ОСВІТА: ДОСВІД, РЕАЛІЇ, СТРАТЕГІЇ

Science Chat 7
Stem Education: Experiences, Realities, Strategies

13:30–15:00

ВСТУПНЕ СЛОВО МОДЕРАТОРІВ

Introduction of Moderators

Сергій ТРОХИМЧУК

кандидат технічних наук, доцент
Української інженерно педагогічної академії,
м. Харків, Україна

Юлія ДАВИДОВА

заступник директора Науково-методичного центру
професійно-технічної освіти у Харківській області,
м. Харків, Україна

Sergey TROKHYMCHUK

Ph.D (in Engineering) , Associate Professor of
the Ukrainian Engineering and Pedagogics
Academy, Kharkiv, Ukraine

Yuliia DAVYDOVA

Deputy Director of the Scientific and Methodological
Centre for Vocational Education in the Kharkiv Region,
Kharkiv, Ukraine

ДОПОВІДІ, ВИСТУПИ, МАЙСТЕР-КЛАСИ

Reports, Speeches, Master-Classes

Впровадження елементів Stem-технологій в хімії

Тетяна НЕНАСТІНА

доктор технічних наук, професор,
завідувач кафедри Харківського національного
автомобільно-дорожнього університету,
м. Харків, Україна

Implementation of Elements of Stem Technologies in Chemistry

Tetiana NENASTINA

DrSci (in Engineering), Professor,
Head of the Department of the Kharkiv
National Automobile and Road University,
Kharkiv, Ukraine

Елементи STEM на уроках української літератури

Людмила НОВАКІВСЬКА

доктор педагогічних наук, професор,
професор Уманського державного педагогічного
університету імені Павла Тичини,
м. Умань, Україна

Elements of Stem in the Lessons of Ukrainian Literature

Liydmula NOVAKIVSKA

DrSci in Education (Pedagogy), Professor,
Professor of Pavlo Tychyna Uman
State Pedagogical University,
Uman, Ukraine

Застосування Stem-технологій при вивченні англійської мови

Любов БАЙДЮК

викладач кафедри фахових методик та інноваційних
технологій у початковій школі Уманського державного
педагогічного університету імені Павла Тичини,
м. Умань, Україна

The use of Stem-Technologies in Learning English

Liubov BAIDIUK

Teacher of the Department of Professional Methods
and Innovative Technologies at the Elementary School
of Pavlo Tychyna, Uman State Pedagogical University,
Uman, Ukraine

**Компетентнісно орієнтовані задачі з фізики як засіб
формування ключових компетентностей учнів**

Антоніна БУРЧЕНКО

старший викладач Богородчанського професійного
будівельного ліцею, м. Богородчани,
Іван-Франківська область, Україна

**Competence Oriented Tasks of Physics as a Source of
Formation of Pupils Key Competencies**

Antonina BURCHENKO

Senior Teacher of the Bogorodchany Vocational
Construction Lyceum, Bogorodchany,
Ivan-Frankiv Region, Ukraine

**Упровадження Stem-освіти під час
підготовки майбутніх вчителів технологій**

Світлана ДЕХТЯРЬОВА

викладач Відокремленого структурного підрозділу
«Професійно-педагогічний фаховий коледж
Глухівського національного педагогічного університету
імені Олександра Довженка»,
м. Глухів, Україна

**Implementation of Stem Education
in the training of Future Technology Teachers**

Svitlana DEKHTIAROVA

Teacher of the Detached Structural
Unit «Professional Pedagogical Specialty
College of Oleksandr Dovzhenko Hlukhiv
National Pedagogical University»,
Hlukhiv, Ukraine

**Охорона праці як важлива складова
технологій виробництва**

Володимир ШЕВЧЕНКО

кандидат педагогічних наук, професор
завідувач кафедри інженерії та технологій виробництва
Українського державного університету
імені Михайла Драгоманова,
м. Київ, Україна

**Labor Protection as an Important
Component of Production Technologies**

Volodymyr SHEVCHENKO

Ph.D in Education (Pedagogy), Associate Professor,
Head of the Department of Engineering and Production
Technologies of Mykhailo Drahomanov
Ukrainian State University,
Kyiv, Ukraine

**Інтеграція новітніх інформаційних
операторів у Stem-освіту: підвищення якості
інженерної підготовки**

Євгенія ХУРДЕЙ

старший викладач Навчально-наукового інституту
«Українська інженерно-педагогічна академія»
Харківського національного університету
ім. В. Н. Каразіна, м. Харків, Україна

**Integration of New Information Operators in
Stem Education: Enhancing the Quality
of Engineering Training**

Yevheniia KHURDEI

Senior Lecturer of the Educational and Scientific
Institute «Ukrainian Engineering Pedagogics Academy»
of the V. N. Karazin Kharkiv National University,
Kharkiv, Ukraine

STEM-освіта на заняттях з хімії у коледжі

Людмила ДЯЧЕНКО

викладач хімії Харківського фахового
коледжу технологій та дизайну,
м. Харків, Україна

STEM Education in College Chemistry Classes

Liudmyla DIACHENKO

Chemistry Teacher at the Kharkiv Vocational College
of Technology and Design,
Kharkiv, Ukraine

Суть та потенціал STEM-освіти

Галина ГРИНИШИН

викладач методист Підгірської гімназії
Богородчанського професійного будівельного ліцею,
м. Богородчани, Україна

Essence and the Potential of Stem Education

Halina HRYNYSHYN

Methodist Teacher of the Pidhirsky Gymnasium of the
Bogorodchany Vocational Construction Lyceum,
Bogorodchany, Ukraine

**Українська STEM-освіта:
реалії та перспективи**

Ігор ДЯЧЕНКО

заступник директора з навчально-виробничої роботи
Богородчанського професійного будівельного ліцею,
м. Богородчани, Україна

**Stem-Education in Ukraine:
Reality and Perspectives**

Ihor DIACHENKO

Deputy Director for Educational and Production Work
of the Bogorodchany Vocational Construction Lyceum,
Bogorodchany, Ukraine

**Роль ключової компетентності «підприємливість
та фінансова грамотність» у змісті географії
базової середньої освіти**

Марія РОГІВ

викладач-методист, методист Богородчанського
професійного будівельного ліцею,
м. Богородчани, Україна

**The Role of Key Competence «Entrepreneurship and
Financial Literacy» in the Content Geography of
Complete Basic Secondary Education**

Mariia ROHIV

The Teacher Methodologist, Methodologist
of Bogorodchany Professional Construction Lyceum,
Bogorodchany, Ukraine

**Проектна компетентність – один із
найважливіших орієнтирів у системі підготовки
кваліфікованих робітників**

Іванна ЦЬОМКО-КРУК

викладач Богородчанського професійного
будівельного ліцею, м. Богородчани,
Іван-Франківська область, Україна

**Project Competence is One of the
Most Important Landmarks in the
Specialist Training System.**

Ivanna TSOMKO-KRUK

The Teacher of Bogorodchany
Professional Construction Lyceum,
Bogorodchany, Ukraine

**Візуалізація освітнього процесу –
мистецтво мислити ширше**

Світлана ОНИЩЕНКО

викладач ДНЗ «Куп'янський регіональний
центр професійної освіти»,
сmt. Шевченкове Харківської обл.

**Visualization of the Educational Process is the
Art of Thinking More Broadly**

Svitlana ONISHCHENKO

Teacher of the «Kupian Regional Center
of Vocational Education»,
Shevchenkiv township, Kharkiv Region

**Компетентнісний підхід як
основа реформування освітнього процесу**

Марія СИСАК

Викладач Богородчанського професійного
будівельного ліцею,
м. Богородчани, Україна

**Competence Approach as a Basis for
Reforming the Educational Process**

Mariia SYSAK

The Teacher of Bogorodchany
Professional Construction Lyceum
Bogorodchany, Ukraine

Теоретичні засади формування ключових компетентностей учнів у закладах професійної освіти засобами інтерактивних технологій

Любомир ТРОЩУК

майстер виробничого навчання, викладач Богородчанського професійного будівельного ліцею, м. Богородчани, Україна

Theoretical Principles of Development of the Key Competencies of Students at the Vocational Schools with the Help of Interactive Technologies

Liubomyr TROSHCHUK

The Industrial Training Master, the Teacher of Bogorodchany Professional Construction Lyceum Bogorodchany, Ukraine

4-й день (пленарний)

10:00–15.00
29.03.2024

4th day (plenary).

10.00-15.00
29.03.2024

НАУКОВА ТОЛОКА

SCIENTIFIC TOLOKA

10:00–11:20	Підведення підсумків. Завершення роботи Форуму: оголошення і прийняття рекомендацій Форуму. Сертифікація. учасників, встановлення термінів виходу електронного та друкованого варіантів збірника матеріалів Форуму (на замовлення авторів).
11:20–13:00 13:00–13:30 13:30–14:00	Звіти модераторів Форуму за напрямками (до 10 хв.). Оголошення проєкту. Рішення і рекомендації учасників Форуму. Заключне слово Співорганізаторів.

**ПЕРСПЕКТИВИ РОЗБУДОВИ ЄДИНОГО
ВІДКРИТОГО ІНФОРМАЦІЙНОГО ПРОСТОРУ
ОСВІТИ ВПРОДОВЖ ЖИТТЯ**

Пропонуємо створення спільного освітньо-наукового інформаційного середовища співorganizаторів форуму, що передбачає:

**1. Наукові фахові й періодичні видання, що видаються співorganizаторами – українськими й зарубіжними науковими установами і закладами освіти:
УКРАЇНСЬКА ІНЖЕНЕРНО-ПЕДАГОГІЧНА АКАДЕМІЯ**

- **Проблеми інженерно-педагогічної освіти: збірник наукових праць.**
Наукове фахове видання України. Затверджено постановою Президії ВАК України від 16.05.2016 р. № 515, у переліку за № 96, Index Copernicus.
Сайт видання: <http://jped.uipa.edu.ua>.

ДНПБ УКРАЇНИ ІМ. В.О. СУХОМЛИНСЬКОГО

- **Науково-педагогічні студії: електронне наукове фахове видання категорії "Б".**
Наказ ДНПБ України імені В. О. Сухомлинського № 38 від 30.10.2017 р.
Сайт видання: <http://npstudies.dnpb.gov.ua/>.

УКРАЇНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ МИХАЙЛА ДРАГОМАНОВА

- **Трудова підготовка в рідній школі.** Контакти: Кільдеров Дмитро.
(тел. +38(044)422-26-40, e-mail: de_k@i.ua).

**ГРОМАДСЬКА ОРГАНІЗАЦІЯ «ШКОЛА АДАПТИВНОГО УПРАВЛІННЯ
СОЦІАЛЬНО- ПЕДАГОГІЧНИМИ СИСТЕМАМИ»; УКРАЇНСЬКА ІНЖЕНЕРНО-
ПЕДАГОГІЧНА АКАДЕМІЯ**

- Адаптивне управління: теорія і практика. Серія «Педагогіка»;
- Адаптивне управління: теорія і практика. Серія «Економіка»:
Електронне наукове фахове видання. Наказ Міністерства освіти і науки України № 693 від 10.05.2017 р.
Сайт видання: <http://amtp.org.ua>

**ІНСТИТУТ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ І ОСВІТИ ДОРΟΣЛИХ ІМЕНІ
ІВАНА ЗЯЗЮНА НАПН УКРАЇНИ**

- **Освіта дорослих: теорія, досвід, перспективи:** збірник наукових праць. Наукове фахове видання України. Затверджений постановою Президії ВАК України від 10.11.2010 р. № 1-05/7; Наказ МОН України від 13.07.2015, № 747).

ТРАКІЙСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ (РЕСПУБЛІКА БОЛГАРІЯ)

- **Прикладні дослідження у галузі техніки, технологій та освіти:** науковий журнал Ямбольського факультету техніки та технологій Тракійського університету, Болгарія. ARTTE публікує дослідницькі статті в галузі інженерії та навчання впродовж життя. Журнал включено до баз даних: Sherpa Romeo, Index Copernicus, DOAJ, ERICH PLUS. ARTTE.
Сайт видання: <https://sites.google.com/a/trakia-uni.bg/artte/>.

ТИРАСПОЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ (РЕСПУБЛІКА МОЛДОВА)

- **ACTA ET COMMENTATIONES: наука про освіту: категорія «С»**
Національний реєстр наукових журналів <https://ibn.idsi.md/ro/aec-se>, на підставі Рішення № 3 від 1.02.2018 Верховної Ради з питань науки і технологічного розвитку Академії наук Молдови і Національної ради з акредитації та атестації.
Index Copernicus: <https://journals.indexcopernicus.com/search/details?id=63837>.
Каталог індексації наукових журналів:
<http://olddrji.lbp.world/Publisher/PublisherHome.aspx?uname=2587-3636>).
Контакти: Лупу Іліє (тел. +373(022) 240754, e-mail: reviste@ust.md).

- **ACTA ET COMMENTATIONES: точні і природничі науки: категорія «С».**
Index Copernicus: <https://journals.indexcopernicus.com/search/details?id=63842>.
Каталог індексації наукових журналів:
<http://olddrji.lbp.world/JournalProfile.aspx?JID=2587-3644%20>.
Сайт видання: https://revista.ust.md/index.php/acta_exacte;
https://revista.ust.md/index.php/acta_educatie.

АУРЕЛ ВЛАЙКУ УНІВЕРСИТЕТ АРАДА (РЕСПУБЛІКА РУМУНІЯ).

- **Journal Plus Education (JPE)** – офіційний щоквартальний журнал. Випускається факультетом педагогічних наук, психології та соціальної роботи Університету «Aurel Vlaicu» Арада. Journal Plus Education має відкритий доступ (всі статті доступні в Інтернеті всім користувачам відразу після публікації). Журнал включено до баз даних: CNCSIS classification B+category, Ulrich's, CEEOL, EBSCO, Google Scholar, Crossref. ISSN: 1842-077X, eISSN: 2068-1151, 2 випуски на рік, термін подачі матеріалів: № 1 – травень; № 2 – листопад.

КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА.

- **Вісник київського національного університету імені Тараса Шевченка. Історія.** – До публікації в журналі приймаються наукові статті з історії України, всесвітньої історії, археології, етнології, історіографії, джерелознавства та спеціальних історичних дисциплін. Надається перевага дослідженням визвольного руху в Україні та інших країнах; матеріалам, в основі яких лежать архівні або археологічні джерела, що раніше не вводились у науковий обіг; матеріалам, що містять нові дані про відомих або маловідомих історичних діячів; дослідженням, в ході яких було використано новаторські методологію та підходи, зокрема з гендерних студій, мікроісторії, історії ідей та ін. Галузь науки: 032 Історія та археологія
DOI: <https://doi.org/10.17721/1728-2640>
Сайт видання: <https://history.bulletin.knu.ua/>
- **Етнічна історія народів Європи.** – На сторінках збірника висвітлюються актуальні питання української та зарубіжної етнології, фольклористики, мистецтвознавства, культурології, етнопсихології, історії, археології та інших суспільно-гуманітарних дисциплін. До публікації у збірнику приймаються статті, огляди, рецензії, переклади, інформації про наукові події.
Сайт видання: <http://ethnic.history.univ.kiev.ua/ua/>

2. Науково-практичні масові заходи (на умовах спільної діяльності обмін інформаційними даними щодо розміщення анонсів, прес-релізів, програмного матеріалу та обговорень на сайтах установ і закладів освіти).

3. Експерименти всеукраїнського рівня (на умовах спільної діяльності організація наукових досліджень, апробація і впровадження результатів планових наукових досліджень у практику загальної середньої, професійної, позашкільної, вищої освіти).

4. Міжнародні гранти і проєкти щодо модернізації інформаційного освітнього середовища в умовах суспільства знань та цифровізації освіти, педагогіки й психології.

5. Сертифікація за офіційною реєстрацією учасників з врахуванням академічного часу опанування тематичних модулів основного програмного матеріалу форуму.

6. Проведення Конкурсу «Найкращі ідеї в публікаціях «Forum-SOIS» у номінаціях за тематичними напрямками у межах заходу із відповідним заохоченням.

ВИСНОВКИ, ПРОПОЗИЦІЇ ТА РЕКОМЕНДАЦІЇ ВЕБФОРУМУ

Висновки, пропозиції, рішення та рекомендації співорганізаторів, представників наукових чатів та форумчан «Forum SOIS, 2024» було узагальнено, систематизовано та обговорено у середовищі Viber-Коворкінгу координаторів і модераторів 29 березня 2024 року):

1. Звітний висновок й рекомендації модераторів наукового чату «Трансдисциплінарна парадигма цифрової трансформації суспільства. Управління змінами та якістю науково-освітнього процесу».

Сподіваючись на те, що за своєю організацією «Forum SOIS, 2024» має саме трансдисциплінарне середовище, формування якого є актуальним у часи становлення глобального інформаційного/цифрового суспільства та орієнтації у Суспільство 5.0, вважаємо, що проблемні питання, які розглядалися дослідниками у зазначеному науковому чаті, нині є на часі інноватизації української системи освіти, зокрема її цифрової трансформації. У цьому сенсі форумчани поділилися досвідом з питань інформаційного аналізу ефективності науково-педагогічних досліджень у контексті запровадження трансдисциплінарного підходу в освіту. Вагомим внеском у систему інформаційно-аналітичного супроводу цифрової трансформації освіти, педагогіки і психології вважається результат праці бібліотек, зокрема Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В. О. Сухомлинського. Приділено увагу організації і проведенню прикладних наукових досліджень у цьому контексті. У цілому єдиний інформаційний простір освіти впродовж життя представлено як складну відкриту систему.

Рекомендації:

1. *Проаналізувати* можливості та подати на грант проект «Forum SOIS» як трансдисциплінарну стратегію випереджального розвитку освіти впродовж життя. Розробити концепцію подальшого розвитку «Forum SOIS (Scientific Open Information Space)».

2. *Акцентувати* увагу українського наукового співтовариства на актуальності запровадження трансдисциплінарних наукових досліджень.

4. *Вважати за* доцільне створення наукового фахового електронного журналу «SOIS. Scientific Open Information Space» на платформі OJS. У цьому векторі порушити розв'язання проблеми із дотриманням всіх процедур і вимог МОН України до фахових і наукометричних видань.

5. *Зробити* додатком до зазначеного вище журналу випуск альманаху науково-методичного змісту «Forum SOIS» для практиків освітянської галузі, де зможуть публікуватися матеріали з практичного впровадження (значення) наукових результатів, у тому числі результати педагогічних робіт з підвищення кваліфікації та дисертаційних робіт на здобуття ступеня доктора філософії і доктора наук.

6. *Продовжити* діяльність щодо удосконалення умов конкурсного середовища «Найкращі ідеї Forum SOIS».

7. *Організувати* онлайн-школу трансдисциплінарності у середовищі наступного Форуму. Залучити професіоналів міжнародних шкіл трансдисциплінарності, у тому числі й ЮНЕСКО, до участі у вебфорумі – «Forum SOIS, 2025».

8. *Здійснити процедури* щодо реєстрації Збірника матеріалів форуму як щорічного випуску в системах ідентифікації ISSN та Crossref-DOI.

2. Рекомендації від наукового чату «Освіта дорослих в умовах динамічного розвитку інформаційного суспільства».

1. Сприяти:

– поширенню досвіду закладів формальної і неформальної освіти з надання освітніх послуг різним категоріям дорослого населення;

– запровадженню професійної підготовки андрагогів як окремого напрямку підготовки фахівців у сфері освіти дорослих на рівні спеціалізації, а також державного освітнього стандарту вищої освіти за спеціальністю «Андрагог»,

– розробленню галузевих стандартів для напрямку «освіта дорослих» із урахуванням специфіки педагогічних і непедагогічних спеціальностей;

– вивченню й поширенню досвіду закладів вищої освіти, громадських організацій з розроблення й впровадження освітніх програм для підготовки андрагогів у закладах формальної і неформальної освіти;

– подальшому здійсненню фундаментальних і прикладних трансдисциплінарних наукових досліджень з освіти дорослих.

2. Здійснювати:

– подальшу професіоналізацію освіти дорослих в Україні на основі підтримки міжсекторної взаємодії, розширення співробітництва між інститутами громадянського суспільства, обміну досвідом підготовки педагогів-андрагогів;

– науково-методичний супровід професійної підготовки дорослих з використанням інноваційних підходів і перспективних ідей зарубіжного досвіду професійної підготовки економічно-активного населення;

– підготовку і реалізацію спільних міжнародних проєктів з освіти впродовж життя;

3. Приділяти постійну увагу здійсненню міждисциплінарних наукових пошуків з розвитку громадянського суспільства, освіти різних категорій дорослих із урахуванням конструктивних ідей вітчизняного і світового досвіду.

4. Продовжувати моніторингові дослідження культурно-освітніх потреб різних категорій дорослих;

5. Популяризувати:

– різні моделі діяльності центрів освіти дорослих, університетів третього віку, народних університетів; сприяти створенню розгалуженої мережі центрів освіти дорослих;

– успішний досвід освіти дорослих у національних і регіональних засобах масової інформації;

6. Посилити увагу до висвітлення проблем освіти дорослих.

7. Продовжувати проведення науково-практичних, культурно-просвітницьких заходів з освіти для різних категорій дорослого населення;

8. Поглиблювати міжнародне співробітництво у сфері освіти дорослих.

9. Ініціювати міжнародні практико орієнтовані заходи з освіти дорослих та сприяти їх проведенню.

3. Висновки і пропозиції від Української інженерно-педагогічної академії:

3.1. Прагнути до світового визнання, для чого потрібно дотримуватися регламенту пунктуальності й встановлених дедлайнів.

3.2. Продовжувати підтримку функціонування спеціалізованого сайту Форуму з чатами за визначеними напрямками.

3.3. Поширювати досвід Форуму та залучати нові міжнародні наукові й освітянські співтовариства до співорганізації заходу.

3.4. Розпочати діяльність щодо організації та відкриття спільного наукового дослідження із залученням активних співорганізаторів і учасників Форуму.

3.5. Ініціювати та зареєструвати фундаментальну тему наукового дослідження за тематикою Форуму в УкрІНТЕІ на 2 роки.

3.6. Видати поточний випуск 5 електронного й друкованого збірника матеріалів 6-го Міжнародного науково-практичного Web-форуму «Forum SOIS, 2024: Розбудова єдиного відкритого інформаційного простору освіти впродовж життя».

3.7. Започаткувати випуск колективної монографії за результатами вебфоруму (за кордоном).

3.8. Порушити процес реєстрації вебфоруму у міжнародній бібліографічній базі даних Scopus, долучити до цього зарубіжних співорганізаторів заходу.

3.9. Провести сертифікацію учасників Форуму, які здійснили електронну реєстрацію в G-form заходу.

3.10. Відзначити подяками і грамотами Української інженерно-педагогічної академії найактивніших організаторів і учасників Форуму.

3.11. Порушити клопотання перед МОН України та направити подання від головного організатора Української інженерно-педагогічної академії про нагородження відомчими нагородами і відзнаками найкращих українських організаторів й співорганізаторів заходу, зокрема голову форуму, голову науково-програмного комітету, співголови, координаторів, найбільш активних модераторів.

3.12. Відповідальним особам скласти офіційний документ щодо рішення Форуму та направити до МОН України задля звітування й надання пропозицій.

3.13. Прозвітувати щодо проведення заходу перед міжнародним товариством проєкту Erasmus +.

ПЕРСОНАЛІЇ

PERSONALITIES

№ з/п	Автори наукових праць і тез доповідей / Authors of scientific papers and abstracts
1.	<p>АДАМСЬКА Ірина, кандидат історичних наук, доцент кафедри української філософії та культури філософського факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка, м. Київ, Україна ©²⁵ ADAMSKA Iryna, Ph. D (in History), Associate Professor of the Ukrainian Philosophy and Culture Department of the Faculty of Philosophy at Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv, Ukraine.</p>
2.	<p>АКМЕН Вікторія, кандидат технічних наук, доцент кафедри торгівлі, готельно-ресторанної та митної справи Державного біотехнологічного університету, м. Харків, Україна ©²⁶ AKMEN Viktoria, Ph. D (in Engineering), Associate Professor of the Department of Trade, Hotel-Restaurant and Customs Affairs of the State Biotechnology University, Kharkiv, Ukraine.</p>
3.	<p>БАЗИКА Сергій, кандидат наук, голова наглядової ради Державного університету інтелектуальних технологій і зв'язку, м. Одеса, Україна ©⁷⁸ BAZYKA Serhii, Ph. D Head of Supervisory Board the State University of Intelligent Technologies and Telecommunications, Odesa, Ukraine.</p>
4.	<p>БАЧІЄВА Лариса, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри педагогіки, методики та менеджменту освіти Української інженерно-педагогічної академії, м. Харків, Україна ©²⁹ BACHIEVA Larisa, Ph. D (in Education), Associate Professor of the Department of Pedagogy, Methods and Education Management of the Ukrainian Engineering and Pedagogics Academy, Kharkiv, Ukraine.</p>
5.	<p>БЕРЕЗІВСЬКА Лариса, доктор педагогічних наук, професор, член-кореспондент Національної академії педагогічних наук України, директор Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В. О. Сухомлинського, м. Київ, Україна ©⁴⁷ BEREZIVSKA Larysa, DSci (in Education), Professor, Corresponding Member of the NAES of Ukraine, Director of the V. Sukhomlynskyi State Scientific and Educational Library of Ukraine, NAES of Ukraine, Kyiv, Ukraine.</p>
6.	<p>БІЛИК Надія, доктор педагогічних наук, доцент, професор кафедри педагогічної майстерності та інклюзивної освіти Полтавської академії неперервної освіти ім. М. В. Остроградського, м. Полтава, Україна ©⁸⁸ BILYK Nadiia, DrSci (in Education), Associate Professor, Professor at the Department Pedagogical Skills and Inclusive Education of the M. V. Ostrohradskyi Poltava Academy of Continuous Education, Poltava, Ukraine.</p>
7.	<p>БОЖКО Віктор, аспірант Української інженерно-педагогічної академії, м. Харків, Україна ©⁶⁰ BOZHKO Viktor, Postgraduate Student of the Ukrainian Engineering Pedagogics Academy, Kharkiv, Ukraine.</p>
8.	<p>БОНДАРЕНКО Тетяна, доктор педагогічних наук, доцент, професор кафедри інформаційних, комп'ютерних технологій і математики Української інженерно-педагогічної академії, виконавчий директор Громадської спілки «Асоціація з розвитку професійної та неперервної освіти», член міжнародного співтовариства з інженерної педагогіки IGIP, м. Харків, Україна; старший науковий співробітник відділу наукового інформаційно-аналітичного супроводу освіти Державної науково-педагогічної бібліотеки України ім. В. О. Сухомлинського, м. Київ, Україна ©⁵⁹ BONDARENKO Tetiana, DrSci (in Education), Associate Professor, Professor of the Department of Information, Computer Technologies and Mathematics of the Ukrainian Engineering and Pedagogics Academy, Executive Director at PU «ADCPE», Member of the IGIP, Kharkiv, Ukraine; of the V. Sukhomlynskyi State Scientific and Educational Library of Ukraine, Kyiv, Ukraine.</p>
9.	<p>БУТЕНКО Антон, старший викладач кафедри фізичного виховання, спеціальної фізичної підготовки і спорту Військового інституту телекомунікацій та інформатизації імені Героїв Крут, м. Київ, Україна ©³⁰ BUTENKO Anton, Senior Lecturer at the Department of Physical Education, Special Physical Training and Sports, Kruty Heroes Military Institute of Telecommunications and Information Technology, Kyiv, Ukraine.</p>

10.	<p>ВАРАКСІНА Наталія, науковий співробітник відділу цифрових технологій і комп'ютерного забезпечення Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В. О. Сухомлинського, НАПН України, м. Київ, Україна ©⁶² VARAKSINA Natalia, Researcher of the Department of Digital Technologies and Computer Support of the V. Sukhomlynskyi State Scientific and Educational Library of Ukraine, NAES of Ukraine, Kyiv, Ukraine.</p>
11.	<p>ВАСИЛЬЄВА Марина, доктор педагогічних наук, професор, проректор з науково-педагогічної роботи Української інженерно-педагогічної академії, м. Харків, Україна ©³² VASYLIEVA Maryna, DrSci (in Education), Professor, Vice-Rector for Academic Affairs and Research of Ukrainian Engineering Pedagogics Academy, Kharkiv, Ukraine.</p>
12.	<p>ВЕЛЕТ Артем, аспірант Української інженерно-педагогічної академії, м. Харків, Україна ©³ VELET Artem, Postgraduate at Ukrainian Engineering and Pedagogical Academy, Kharkiv, Ukraine.</p>
13.	<p>ВИГОВСЬКА Ольга, кандидат педагогічних наук, доцент, головний і науковий редактор Всеукраїнського науково-практичного журналу «Директор школи, ліцею, гімназії», заслужений працівник освіти України, член НСЖ України, м. Київ, Україна ©³³ VYHOVSKA Olha, Ph. D (in Education), Associate Professor, Editor-in-chief of the All-Ukrainian scientific-practical journal "Principal of school, lyceum, gymnasium", Honored Worker of Education of Ukraine, Member of the National Association of Journalists of Ukraine, Kyiv, Ukraine.</p>
14.	<p>ГНЕННА Валентина, кандидат медичних наук, доцент, доцент кафедри гістології Вінницького національного медичного університету імені М. І. Пирогова, м. Вінниця, Україна ©⁴ HNENNA Valentyna, Ph. D in Medical Sciences, Associate Professor, Associate Professor of Histology Department, National Pirogov Memorial Medical University, Vinnytsya, Ukraine.</p>
15.	<p>ГЕРМАК Ольга, кандидат педагогічних наук, викладач-методист, викладач спеціальних дисциплін енергетичного профілю ДНЗ «Криворізький центр професійної освіти металургії і машинобудування», м. Кривий Ріг, Україна ©⁸¹ HERMAK Olga, Ph. D (in Education), Teacher of Special Disciplines of Energy Profile at the Kryvyi Rih Center for Vocational Education in Metallurgy and Mechanical Engineering, Kryvyi Rih, Ukraine.</p>
16.	<p>ГОВОРУЩЕНКО Ольга, здобувачка вищої освіти Вінницького національного медичного університету імені М. І. Пирогова, м. Вінниця, Україна ©⁵ HOVORUSHCHENKO Olha, Student of the National Pirogov Memorial Medical University, Vinnytsya, Ukraine.</p>
17.	<p>ГОДЕЦЬКА Тетяна, науковий співробітник відділу наукового інформаційно-аналітичного супроводу освіти Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В. О. Сухомлинського, НАПН України, м. Київ, Україна ©⁶ GODETSKA Tatiana, Researcher of the Department of Scientific Information and Analytical Support of Education of V. Sukhomlynskyi State Scientific and Educational Library of Ukraine, NAES of Ukraine, Kyiv, Ukraine.</p>
18.	<p>ГОНЧАРЕНКО Олена, завідувач відділу науково-методичної, соціокультурної та міжнародної діяльності Державної науково педагогічної бібліотеки України імені В. О. Сухомлинського, НАПН України, м. Київ, Україна ©⁴⁹ GONCHARENKO Olena, Head of the Scientific-Methodical, Socio-Cultural and International Activity Department of the V. Sukhomlynskyi State Scientific and Educational Library of Ukraine, NAES of Ukraine, Kyiv, Ukraine.</p>
19.	<p>ГОРБАЧ Наталія, кандидат філологічних наук, доцент, завідувач кафедри української літератури Запорізького національного університету, м. Запоріжжя, Україна ©³⁴ HORBACH Nataliia, Ph. D (in Philology), Associate Professor, Head of the Department of Ukrainian literature, Zaporizhzhia National University, Zaporizhzhia, Ukraine.</p>
20.	<p>ГУМЕННИЙ Олександр, кандидат педагогічних наук, завідувач лабораторії електронних навчальних ресурсів Інституту професійної освіти НАПН України, м. Київ, Україна ©⁶³ HUMENNYI Oleksandr, Ph. D (in Education), Head of the Laboratory of Electronic Educational Resources of the Institute of Professional Education of the NAES of Ukraine, Kyiv, Ukraine.</p>

21. **ГУРАЛІЮК Андрій**, кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник, завідувач відділу цифрових технологій і комп'ютерного забезпечення, старший науковий співробітник відділу наукового інформаційно-аналітичного супроводу освіти Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В. О. Сухомлинського, НАПН України, м. Київ, Україна ©^{50,64}
GURALIUK Andrii, Ph. D (in Education), Senior Researcher; Head of the Department of Digital Technologies and Computer Support, Senior Researcher of the Department of Scientific Information and Analytical Support of Education of V. Sukhomlynskyi State Scientific and Educational Library of Ukraine, NAES of Ukraine, Kyiv, Ukraine.
22. **ДВОРНИК Олена**, аспірант Української інженерно-педагогічної академії, м. Харків, Україна ©⁸²
DVORNYK Olena, Postgraduate Student of the Ukrainian Engineering and Pedagogics Academy, Kharkiv, Ukraine.
23. **ДЕРКАЧ Олександр**, начальник навчально-наукового центру технологій он-лайн освіти Державного університету інтелектуальних технологій і зв'язку, м. Одеса, Україна ©⁶⁵
DERKACH Oleksandr; Head of the Educational and Scientific Center of Online Education Technologies of the State University of Intelligent Technologies and Telecommunications, Odesa, Ukraine.
24. **ДРАГУН Володимир**, аспірант кафедри інформаційних комп'ютерних технологій і математики Української інженерно-педагогічної академії, м. Харків, Україна ©⁶⁶
DRAHUN Volodymyr; Postgraduate Student of the Department of Information Computer Technologies and Mathematics Ukrainian Engineering and Pedagogics Academy, Kharkiv, Ukraine.
25. **ЖИДОВСЬКА Наталія**, кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри обліку та оподаткування Львівського національного університету природокористування, м. Львів, Україна ©¹³
ZHYDOVSKA Nataliia, Ph. D (in Economy), Associate Professor of the Department of Accounting and Taxation of the Lviv National University of Nature Management, Lviv, Ukraine.
26. **ЖИХОРСЬКА Оксана**, кандидат педагогічних наук, методист вищої категорії Навчально-методичного відділу, асистент кафедри педагогіки факультету психології Київського національного університету імені Тараса Шевченка, м. Київ, Україна ©³⁵
ZHYKHORSKA Oksana, Ph. D in Education (Pedagogy), Methodologist of the Highest Category of the Educational and Methodological Department, Assistant of the Department of Pedagogy, Faculty of Psychology, Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv, Ukraine.
27. **ЖУК Михайло**, кандидат філософських наук, доцент, доцент кафедри методики професійної освіти та соціально-гуманітарних дисциплін Білоцерківського інституту неперервної професійної освіти ДЗВО «Університет менеджменту освіти НАПН України», м. Біла Церква, Україна ©⁷
ZHUK Mykhaylo, Ph. D (in Philosophy), Associate Professor; Associate Professor of the Department of Vocational Education Methodology and Social and Humanitarian Disciplines, Bila Tserkva Institute of Continuous Professional Education SIHE «University of Education Management» NAES of Ukraine, Bila Tserkva, Ukraine.
28. **ІВАНОВА Наталя**, заступник директора ДНЗ «Мелітопольське вище професійне училище», заступник голови правління Громадської спілки «Соціальне підприємство «Центр освіти дорослих «Перший», м. Запоріжжя, Україна ©⁸³
IVANOVA Natalia, Deputy Director of the Melitopol Higher Vocational College, Deputy Chairman of the Board of the Public Union «Social entrepreneurship «Adult Education Centre «Pershyi», Zaporizhzhia, Ukraine.
29. **КНЯЗЄВА Вікторія**, кандидат технічних наук, доцент Української інженерно-педагогічної академії, м. Харків, Україна ©⁶⁰
KNIAZIEVA Viktoriia, Ph. D (in Engineering), Associate Professor; Ukrainian Engineering Pedagogics Academy, Kharkiv, Ukraine.

30.	<p>КОВАЛЕНКО Інна, кандидат педагогічних наук, доцент, провідний науковий співробітник відділу наукового інформаційно-аналітичного супроводу освіти Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В. О. Сухомлинського, НАПН України, м. Київ, Україна ©¹⁸</p> <p><i>KOVALENKO Inna, Ph. D (in Education), Associate Professor, Leading Researcher of the Department of Scientific Information and Analytical Support of Education of V. Sukhomlynskyi State Scientific and Educational Library of Ukraine, NAES of Ukraine, Kyiv, Ukraine.</i></p>
31.	<p>КОВАЛЕНКО Світлана, науковий співробітник відділу науково-освітніх інформаційних ресурсів Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В. О. Сухомлинського, НАПН України, м. Київ, Україна ©⁵¹</p> <p><i>KOVALENKO Svitlana, Researcher of the Department of Scientific and Educational Information Resources of V. Sukhomlynskyi State Scientific and Educational Library of Ukraine, NAES of Ukraine, Kyiv, Ukraine.</i></p>
32.	<p>КОЛДОВСЬКИЙ Артем, кандидат економічних наук, доцент кафедри менеджменту і туризму Житомирського економіко-гуманітарного інституту Університету «Україна», м. Житомир, Україна; WSB Merito University, Варшава, Польща; докторант Сумського державного університету, м. Суми, Україна ©⁸</p> <p><i>KOLDOVSKIY Artem, Ph. D in Economics, Associate Professor of Department of Management and Tourism of Zhytomyr Economic and Humanitarian Institute of the University «Ukraine», Zhytomyr, Ukraine; WSB Merito University, Warsaw, Poland; Doctoral Researcher at Sumy State University, Sumy, Ukraine.</i></p>
33.	<p>КОПИТКО Андрій, кандидат історичних наук, доцент кафедри гуманітарної освіти Львівського національного університету природокористування, м. Дубляни, Україна ©³⁶</p> <p><i>KOPYTKO Andriy, Ph. D (in History), Associate Professor of the Department of Humanitarian Education of the Lviv National University of Nature Management, Dublyany, Ukraine.</i></p>
34.	<p>КРАВЧЕНКО Юлія, молодший науковий співробітник відділу наукового інформаційно-аналітичного супроводу освіти Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В. О. Сухомлинського, м. Київ, Україна ©⁹</p> <p><i>KRAVCHENKO Julia, Junior Researcher of the Department of Scientific Information and Analytical Support of Education of V. Sukhomlynskyi State Scientific and Educational Library of Ukraine, Kyiv, Ukraine.</i></p>
35.	<p>КРАШЕНІННИК Ірина, доктор філософії, доцент, завідувач кафедри інформатики і кібернетики Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького, м. Запоріжжя, Україна ©³⁷</p> <p><i>KRASHENINNIK Iryna, Ph. D, Associated Professor, Head of the Department of Informatics and Cybernetics at Bogdan Khmelnytsky Melitopol State Pedagogical University, Zaporizhzhia, Ukraine.</i></p>
36.	<p>КРАШЕНІННИК Світлана, здобувачка вищої освіти Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького, м. Запоріжжя, Україна ©⁸⁴</p> <p><i>KRASHENINNIK Svitlana, Student at Bogdan Khmelnytsky Melitopol State Pedagogical University, Zaporizhzhia, Ukraine.</i></p>
37.	<p>КУЗЬМЕНКО Надія, доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри педагогіки Київського національного університету імені Тараса Шевченка, м. Київ, Україна ©⁸⁵</p> <p><i>KUZMENKO Nadiia DrSci (in Education), Profesor, Profesor of the Department of Pedagogy Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv, Ukraine.</i></p>
38.	<p>КРОПОЧЕВА Наталія, науковий співробітник відділу науково-освітніх інформаційних ресурсів Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В. О. Сухомлинського, НАПН України, м. Київ, Україна ©¹⁰</p> <p><i>KROPOCHNEVA Nataliia, Researcher of the Department of Scientific and Educational Information Resources of V. Sukhomlynskyi State Scientific and Educational Library of Ukraine, NAES of Ukraine, Kyiv, Ukraine.</i></p>
39.	<p>КУЧМА Юрій, вчитель історії ТОВ «Ліко-школа», м. Київ, Україна ©³⁹</p> <p><i>KUCHMA Yuriy, History Teacher of the Liko-School, Kyiv, Ukraine.</i></p>

40.	ЛЕВИЦЬКА Людмила , кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри педагогіки Київського національного університету імені Тараса Шевченка, м. Київ, Україна © ⁴⁰ LEVYTSKA Ludmila , Ph. D (in Education), Associate Professor, Associate Professor of the Department of Pedagogy at Taras Shevchenko National University of Kiev, Kyiv, Ukraine.
41.	ЛИСЕНКО Сергій , аспірант кафедри педагогіки, методики та менеджменту освіти Української інженерно-педагогічної академії, м. Харків, Україна © ⁶⁷ LYSENKO Serhii , Postgraduate Student of the Department of Pedagogy, Methods and Education Management of the Ukrainian Engineering and Pedagogics Academy, Kharkiv, Ukraine.
42.	ЛИТВИН Ольга , асистент Української інженерно-педагогічної академії, м. Харків, Україна © ⁶⁸ LYTVYN Olha , Assistant of the Ukrainian Engineering Pedagogics Academy, Kharkiv, Ukraine.
43.	ЛИТВИН Світлана , асистент Української інженерно-педагогічної академії, м. Харків, Україна © ¹⁹ LYTVYN Svitlana , Assistant of the Ukrainian Engineering Pedagogics Academy, Kharkiv, Ukraine.
44.	ЛУКАШОВ Віталій , аспірант кафедри інформаційних комп'ютерних технологій і математики Української інженерно-педагогічної академії, м. Харків, Україна © ⁷³ LUKASHOV Vitalii , Postgraduate Student of the Department of Information Computer Technologies and Mathematics of the Ukrainian Engineering and Pedagogics Academy, Kharkiv, Ukraine.
45.	ЛУЧАНІНОВА Ольга , доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри металургії чавуну і сталі (інженерна педагогіка) Українського державного університету науки і технологій, м. Дніпро, Україна © ⁴¹ LUCHANINOVA Olga , DrSci (in Education), Professor, Professor of the Department of Iron and Steel Metallurgy (Engineering Pedagogy) of the Ukrainian State University of Science and Technology, Dnipro, Ukraine.
46.	МАТВІЙЧУК Оксана , кандидат педагогічних наук, доцент, старший науковий співробітник Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В. О. Сухомлинського, НАПН України, доцент Київського столичного університету імені Бориса Грінченка, м. Київ, Україна © ⁵² MATVIICHUK Oksana , Ph. D (in Education), Associate Professor, Senior Researcher of the V. Sukhomlynskyi State Scientific and Educational Library of Ukraine, NAES of Ukraine, Associate Professor at Borys Grinchenko Kyiv Metropolitan University, Kyiv, Ukraine.
47.	НИКОЛАЄНКО Валентина , кандидат філологічних наук, доцент Запорізького національного університету, м. Запоріжжя, Україна © ²⁰ NIKOLAIENKO Valentyna , Ph. D (in Education), Associate Professor of the Zaporizhzhia National University, Zaporizhzhia, Ukraine.
48.	ОКСЕНІУК Ігор , аспірант, завідувач відділу інформаційних технологій та дистанційної роботи Волинського інституту післядипломної педагогічної освіти, м. Луцьк, Україна © ⁶⁹ OKSENIUK Igor , Postgraduate Student, Head of the Department of Information Technology and Distance Work Volyn In-Service Teachers Training Institute, Lutsk, Ukraine.
49.	ПАВЛЕНКО Тетяна , науковий співробітник відділу науково-освітніх інформаційних ресурсів Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В. О. Сухомлинського, НАПН України, м. Київ, Україна © ⁵³ PAVLENKO Tetyana , Researcher of the Department of Scientific and Educational Information Resources of V. Sukhomlynskyi State Scientific and Educational Library of Ukraine, NAES of Ukraine, Kyiv, Ukraine.
50.	ПАВЛИШ Тетяна , кандидат педагогічних наук, доцент кафедри спеціальних дисциплін та професійної підготовки Криворізького навчально-наукового інституту Донецького державного університету внутрішніх справ, м. Кривий Ріг, Україна © ¹¹ PAVLYSH Tetiana , Ph. D (in Education), Associate Professor of the Department of Special Disciplines and professional training Kryvyi Rih Educational and Scientific Institute Donetsk State University of Internal Affairs, Kryvyi Rih, Ukraine.

51. **ПЕТАСЮК Олена**, кандидат історичних наук, доцент кафедри новітньої історії України Київського національного університету імені Тараса Шевченка, м. Київ, Україна ©⁴²
PETASYUK Olena, Ph. D (in History), Associate Professor, Associate Professor of the Department of Contemporary History of Ukraine, Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv, Ukraine.
52. **ПЕТРИШИН Людмила**, доктор економічних наук, доцент, професор кафедри обліку, аналізу і контролю Львівського національного університету імені Івана Франка, м. Львів, Україна ©¹²
PETRYSHYN Lyudmyla, DSci (in Economy), Associate Professor, Professor of the Department of Accounting, Analysis and Control of Ivan Franko Lviv National University, Lviv, Ukraine.
53. **ПИЖИК Андрій**, кандидат історичних наук, доцент, завідувач кафедри новітньої історії України Київського національного університету імені Тараса Шевченка, м. Київ, Україна ©²³
PYZHIK Andriy, Ph.D (in History), Associate Professor, Head of the Department of Contemporary History of Ukraine, Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv, Ukraine.
54. **ПИЛИПЧУК Ярослав**, доктор історичних наук, старший науковий співробітник відділу наукового інформаційно-аналітичного супроводу освіти Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В. О. Сухомлинського, НАПН України, м. Київ, Україна ©²¹
PYLYPCHUK Yaroslav, DrSci (in History), Senior Researcher of the Department of Scientific Information and Analytical Support of Education of the V. Sukhomlynskyi State Scientific and Educational Library of Ukraine, NAES of Ukraine, Kyiv, Ukraine.
55. **ПОЛЯКОВ Максим**, аспірант Української інженерно-педагогічної академії, інженер програміст, Фріланс, Гіг контракт (АТ ПУМБ), м. Харків, Україна ©⁷⁰
POLIAKOV Maksym, Postgraduate Student of the Ukrainian Engineering Pedagogics Academy, Software Engineer of the Freelance, Gig Contractor (JSC PUMB), Kharkiv, Ukraine.
56. **ПОНОМАРЕНКО Лариса**, кандидат наук із соціальних комунікацій, завідувач відділу науково-освітніх інформаційних ресурсів Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В. О. Сухомлинського, м. Київ, Україна ©⁴⁸
PONOMARENKO Larysa, Ph. D (in Social Sciences Communications), Head of the Department of Scientific and Educational Information Resources V. Sukhomlynskyi State Scientific and Educational Library of Ukraine, Kyiv, Ukraine.
57. **ПРОГЛЯДА Антон**, здобувач освіти Української інженерно-педагогічної академії, м. Харків, Україна ©⁹⁵
PROHLIADA Anton, Student of the Ukrainian Engineering Pedagogics Academy, Kharkiv, Ukraine.
58. **ПРОЦЕНКО Олексій**, аспірант Української інженерно-педагогічної академії, м. Харків, Україна ©⁷¹
PROTSENKO Oleksii, Postgraduate Student of the Ukrainian Engineering Pedagogics Academy, Kharkiv, Ukraine.
59. **РОМАНОВА Ганна**, доктор педагогічних наук, професор, заступник директора з наукової роботи Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В. О. Сухомлинського, м. Київ, Україна ©⁵⁴
ROMANOVA Ganna, DrSci (in Education), Professor, Deputy Director for Research, V. Sukhomlynskyi State Scientific and Educational Library of Ukraine, Kyiv, Ukraine.
60. **РОСТОКА Марина**, кандидат педагогічних наук, старший дослідник, завідувач відділу наукового інформаційно-аналітичного супроводу освіти Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В. О. Сухомлинського, докторант Національного авіаційного університету, член Громадської спілки «Асоціація з розвитку професійної та неперервної освіти», член міжнародного товариства з інженерної педагогіки IGIP, м. Київ, Україна ©^{1,55}
ROSTOKA Marina, Ph.D (in Education), Senior Researcher, Head of the Department of Scientific Information and Analytical Support of Education of the V. Sukhomlynskyi State Scientific and Educational Library of Ukraine, Doctoral Researcher (in Engineering) of National Aviation University, member of the Association for the Development of Professional and Continuing Education, member of the International Society for Engineering Pedagogy (IGIP), Kyiv, Ukraine.

61. **САЖКО Галина**, кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри інформаційних комп'ютерних технологій і математики Української інженерно-педагогічної академії, м. Харків, Україна ©⁷²
SAZHKO Halyna, Ph.D (in Education), Associate Professor, Associate Professor of the Department of Information Computer Technologies and Mathematics of the Ukrainian Engineering Pedagogics Academy, Kharkiv, Ukraine.
62. **СЕРЕДА Христина**, науковий співробітник відділу цифрових технологій і комп'ютерного забезпечення Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В. О. Сухомлинського, НАПН України, м. Київ, Україна ©¹⁴
SEREDA Khrystyna, Researcher of the Department of Digital Technologies and Computer Support of the V. Sukhomlynskyi State Scientific and Educational Library of Ukraine, NAES of Ukraine, Kyiv, Ukraine.
63. **СЕРРА Джованні**, доктор філософії з теорії та досліджень у галузі освіти Університету Рома Тре, м. Рим, Італія ©²
SERRA Giovanni, Dr (in Education) of Theory and Research Roma Tre University, Rome, Italy
64. **СИМОНЕНКО Тетяна**, кандидат наук із соціальних комунікацій, науковий співробітник відділу наукового інформаційно-аналітичного супроводу освіти Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В. О. Сухомлинського, НАПН України, м. Київ, Україна ©⁵⁷
SYMONENKO Tatyana, Ph.D (in Social Communications), Research Associate of the Department of Scientific Information and Analytical Support of Education of the V. Sukhomlynskyi State Scientific and Educational Library of Ukraine, NAES of Ukraine, Kyiv, Ukraine.
65. **СИПЧУК Єгор**, аспірант кафедри педагогіки вищої школи ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет», м. Слов'янськ – м. Дніпро, Україна ©⁷⁴
SYRCHUK Yehor, Postgraduate Student, of the Department of Pedagogy of the Higher School Donbas State Pedagogical University, Sloviansk-Dnipro, Ukraine.
66. **СИМОКОП Людмила**, консультант Комунальної установи «Міський центр професійного розвитку педагогічних працівників Кропивницької міської ради», м. Кропивницький, Україна ©⁸⁶
SIMOKOP Liudmyla, Consultant of the Municipal Institution «City Center for Professional Development of Pedagogical Workers of the Kropyvnytskyi City Council», Kropyvnytskyi, Ukraine.
67. **СМАЛЬКО Олена**, кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри комп'ютерних наук Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка, м. Кам'янець-Подільський, Україна ©⁷⁵
SMALKO Olena, Ph.D (in Education), Associate Professor, Associate Professor of the Department of Computer Sciences of the Kamianets-Podilskyi Ivan Ohienko National University, Kamianets-Podilskyi, Ukraine.
68. **СМОРЖЕВСЬКА Оксана**, кандидат історичних наук, доцент, доцент кафедри новітньої історії України історичного факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка, м. Київ, Україна ©⁴³
SMORZHEVSKA Oksana, Ph.D (in History), Associate Professor, Associate Professor of the Department of Contemporary History of Ukraine at Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv, Ukraine.
69. **СОРОКА Валерій**, доктор філософії, викладач Відокремленого структурного підрозділу «Професійно-педагогічний фаховий коледж Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка», м. Глухів, Україна ©⁷⁶
SOROKA Valerij, Ph.D, Teacher of the Detached Structural Unit «Professional Pedagogical Specialty College of Oleksandr Dovzhenko Hlukhiv National Pedagogical University», Hlukhiv, Ukraine.
70. **СОРОКІНА Валентина**, викладач-методист, голова циклової комісії інженерно-будівельних дисциплін Харківського державного професійно-педагогічного фахового коледжу імені В. І. Вернадського, м. Харків, Україна ©²⁸
SOROKINA Valentyna, Teacher-Methodologist, Chairman of the Cycle Commission of Engineering and Construction Disciplines at V. I. Vernadskiy Kharkiv State Professional and Pedagogical Applied College, Kharkiv, Ukraine.

71. **СОРОКІНА Світлана**, кандидат технічних наук, доцент кафедри торгівлі, готельно-ресторанної та митної справи Державного біотехнологічного університету, м. Харків, Україна ©²⁷
SOROKINA Svitlana, Ph.D (in Engineering), Associate Professor of the Department of Trade, Hotel, and Restaurant Business and Customs, State Biotechnological University, Kharkiv, Ukraine.
72. **СУХІНА Володимир**, магістрант кафедри новітньої історії України історичного факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка, м. Київ, Україна ©¹⁵
SUKHINA Volodymyr, Master's Student of the Department of Contemporary History of Ukraine of the Faculty of History at Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv, Ukraine.
73. **СУШКОВА Світлана**, вчитель хімії вищої категорії. Стецьківський заклад загальної середньої освіти I-III ступенів Сумської міської ради, м. Суми, Україна ©⁸⁹.
Svitlana SUSHKOVA, Teacher of Chemistry of the Highest Category, Stetskiy Institution of general secondary education of I-III degrees Sumy City Council, Sumy, Ukraine.
74. **ТАНАЩУК Катерина**, доктор економічних наук, професор, проректор з науково роботи Державного університету інтелектуальних технологій і зв'язку, м. Одеса, Україна ©⁷⁷
TANASHCHUK Kateryna, DrSci (in Economy), Associate Professor Vice-rector the State University of Intelligent Technologies and Telecommunications, Odesa, Ukraine.
75. **ТЕРЕНТЬЄВА Наталія**, доктор педагогічних наук, професор, директор навчально-наукового медичного інституту Чорноморського національного університету імені Петра Могили, м. Миколаїв, Україна ©^{16,31}
TERENTIEVA Nataliia, DrSci (in Education), Professor, Director of the Educational and Research Medical Institute, Professor at the Psychology Department, Petro Mohyla Black Sea National University, Mykolaiv, Ukraine.
76. **ТОПОЛЬНИЦЬКА Юлія**, кандидат історичних наук, асистент кафедри новітньої історії України історичного факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка, м. Київ, Україна ©⁴⁴
TOPOLNYTSKA Yuliia, Ph. D (in History), Assistant of the Department of Contemporary History of Ukraine Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv, Ukraine.
77. **ТРИУС Юрій**, доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри комп'ютерних наук та системного аналізу Черкаського державного технологічного університету, м. Черкаси, Україна ©⁹⁰
TRYUS Yurii, DrSci (in Education), Professor, Head of the Department of Computer Science and System Analysis of the Cherkasy State Technological University, Cherkasy, Ukraine.
78. **ТРОХИМЧУК Сергій**, кандидат технічних наук, доцент Української інженерно педагогічної академії, м. Харків, Україна ©⁹².
TROKHUMCHUK Sergey, Ph. D (in Engineering), Associate Professor of the Ukrainian Engineering and Pedagogics Academy, Kharkiv, Ukraine.
79. **УГЛОВА Ольга**, молодший науковий співробітник відділу наукового інформаційно-аналітичного супроводу освіти Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В. О. Сухомлинського, НАПН України, м. Київ, Україна ©²²
UHLOVA Olha, Junior Researcher of the Department of Scientific Information and Analytical Support of Education of the V. Sukhomlynskyi State Scientific and Educational Library of Ukraine, NAES of Ukraine, Kyiv, Ukraine.
80. **ФАУРЕ Еміль**, доктор технічних наук, професор, проректор з науково-дослідної роботи та міжнародних зв'язків Черкаського державного технологічного університету, м. Черкаси, Україна ©⁹¹
FAURE Emil, DrSci (in Engineering), Professor, Vice-Rector for Research and International Relations of the Cherkasy State Technological University, Cherkasy, Ukraine.
81. **ФЕДЯЙ Ксенія**, здобувач вищої освіти Української інженерно-педагогічної академії, м. Харків ©⁹³
FEDIAI Kseniia, Graduate of Higher Education Ukrainian Engineering Pedagogic Academy, Kharkiv, Ukraine.

82. **ХОЛОДОВА Ніна**, викладач Харківського фахового коледжу технологій та дизайну, м. Харків, Україна ©⁸⁰
KHOLODOVA Nina, Teacher of the Kharkiv College of Technology and Design Kharkiv, Ukraine
83. **ХУРДЕЙ Євгенія**, старший викладач кафедри інформаційних комп'ютерних технологій і математики Української інженерно-педагогічної академії, м. Харків, Україна ©⁹⁴
KHURDEI Yevheniia, Senior Lecturer of the Department of Information Computer Technologies and Mathematics of the Ukrainian Engineering Pedagogic Academy, Kharkiv, Ukraine.
84. **ЧАЙКІВСЬКА Марія**, кандидат наук із соціальних комунікацій, викладач циклової комісії візуальних та соціальних комунікацій Тернопільського фахового коледжу Відкритого міжнародного університету розвитку людини «Україна», м. Тернопіль, Україна ©⁴⁵
CHAIKIVSKA Mariia, Ph. D (in Social Communications), Teacher of the Cycle Commission of Visual and Social Communications, Separate Structural Subdivision of Higher Education Institution Open International University of Human Development «Ukraine» Ternopil Professinal College, Ternopil, Ukraine.
85. **ЧЕПЕЛЬ Роман**, здобувач вищої освіти кафедри новітньої історії України історичного факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка, м. Київ, Україна ©⁴⁶
CHEPEL Roman, Student of the Department of Contemporary History of Ukraine of the Faculty of History at Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv, Ukraine.
86. **ЧЕРЕВИЧНИЙ Геннадій**, кандидат історичних наук, доцент кафедри новітньої історії України Київського національного університету імені Тараса Шевченка, докторант Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України, м. Київ, Україна ©^{24,56}
CHEREVYCHNYI Gennadii, Ph. D (in History), Associate Professor of the Department of Contemporary History of Ukraine at Taras Shevchenko National University of Kyiv, Doctoral Researcher (in Education) of Ivan Zyazyun Institute of Pedagogical Education and Adult Education of the NAES of Ukraine, Kyiv, Ukraine.
87. **ЧОРНА Альона**, доктор філософії, доцент кафедри інформатики і кібернетики Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького, м. Запоріжжя, Україна ©³⁸
CHORNA Alyona, Ph. D., Associated Professor of the Department of Informatics and Cybernetics at Bogdan Khmelnytsky Melitopol State Pedagogical University, Zaporizhzhia, Ukraine.
88. **ЩЕГЕЛЬСЬКА Катерина**, молодший науковий співробітник відділу науково освітніх інформаційних ресурсів Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В. О. Сухомлинського, м. Київ, Україна ©⁵⁸
SHCHEGELSKAYA Katerina, Junior Researcher of the Department of Scientific and Educational Information Resources of the V. Sukhomlynskyi State Scientific and Educational Library of Ukraine, NAES of Ukraine, Kyiv, Ukraine.
89. **ЮДА Лариса**, кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри історії України, археології та краєзнавства Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка, м. Чернігів, Україна ©⁸⁷
YUDA Larysa, Ph. D in Education, Associate Professor of the Department of History of Ukraine, Archeology and Local History T.H. Shevchenko National University «Chernihiv Colehium», Chernihiv, Ukraine.
90. **ЯГУПОВ Василь**, доктор педагогічних наук, професор, професор Національного університету оборони України, Київ, Україна ©¹⁷
YAHUPOV Vasyi, DrSci (in Education), Professor, Professor of the National Defence University of Ukraine, Kyiv, Ukraine.
91. **ЯМНЮК Богдана**, начальник центру науково-технічної інфомації та міжнародних програм Державного університету інтелектуальних технологій і зв'язку, м. Одеса, Україна ©⁷⁹
YAMNIUK Bohdana, Ph. D Applicant Head of the Center for Scientific and Technical Information and International Programs The State University of Intelligent Technologies and Telecommunications, Odesa, Ukraine.

АНАЛІТИЧНІ ДАНІ. ГЕОГРАФІЯ ФОРУМУ

Міжнародні проєкти та організації:

Проєкт Erasmus + проєкт «Мікрокваліфікації на основі MOOC для професійного розвитку викладачів»;

Українська національна секція Міжнародного товариства інженерної педагогіки – IGIP.

Зарубіжні заклади освіти та наукові установи:

Аурел Влайку університет Арада, м. Арад, Румунія;

Горійський державний педагогічний університет, м. Горі, Грузія;

Політехнічний інститут Порталегре Лісабонського університету, м. Порталегре, Португалія;

Естонський центр інженерної педагогіки, м. Таллінн, Естонія;

Поморська Академія у Слупську, м. Слупськ, Республіка Польща;

Стамбульський Університет, м. Стамбул, Туреччина;

Талліннський технічний університет, м. Таллінн, Естонія;

Тираспольський державний університет, м. Кишинів, Республіка Молдова;

Тракійський університет, м. Стара Загора, Болгарія;

Університет Анadolу, м. Ескішехір, Туреччина;

Університет DTI, м. Дубниця-над-Вагом, Словаччина;

Університет Констанца, м. Констанц, Німеччина;

Університет Костянтина Філософа, м. Нітра, Словаччина;

Університет Roma TRE, м. Рим, Італія;

Університет прикладних наук Вюрцбург-Швайнфурт, м. Вюрцбург, Німеччина;

Центрі дистанційної та онлайн-освіти Університету Маніпала в Джайпуре, Раджастан, Індія.

Вітчизняні фонди, заклади освіти, наукові й державні установи:

м. Київ:

Міністерство освіти і науки України;

Всеукраїнський науково-практичний журнал «Директор школи, ліцею, гімназії»;

Військовий інститут Київського національного університету імені Тараса Шевченка;

Військовий інститут телекомунікацій та інформатизації імені Героїв Крут;

Державний заклад вищої освіти «Університет менеджменту освіти» НАПН України;

Державна науково-педагогічна бібліотека України імені В. О. Сухомлинського;

Державна наукова установа «Інститут модернізації змісту освіти»;

Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України;

Інститут професійної освіти НАПН України;

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

(кафедра новітньої історії України історичного факультету);

Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана;

Навчально-науковий інститут публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка;

Навчально-науковий інститут психології та соціальних наук Міжрегіональної академії управління персоналом;

Національний авіаційний університет;

Національний університет оборони України;

Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого;

ТОВ «Ліко-школа»;

Український державний університет імені Михайла Драгоманова;

Центральний інститут післядипломної освіти ДЗВО «Університет менеджменту освіти» НАПН України.

Київська область:

м. Біла Церква

Білоцерківський фаховий коледж сервісу та дизайну;
Білоцерківський інститут неперервної професійної освіти ДЗВО «Університет менеджменту освіти НАПН України».

м. Переяслав

Університет Григорія Сковороди в Переяславі.

Вінницька область:

м. Вінниця

Комунальний заклад «Вінницький ліцей №7 імені Олександра Сухомовського»;
Вінницький національний медичний університет імені М. І. Пирогова;
Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського.

Волинська область:

м. Луцьк

Волинський інститут післядипломної педагогічної освіти;
Луцький національний технічний університет.

Дніпропетровська область:

м. Дніпро

Український університет науки і технологій.

м. Кривий Ріг

Громадська організація «Партнери»;
Криворізький національний університет;
Криворізький центр професійної освіти металургії та машинобудування;
Криворізький навчально-науковий інститут
Донецького державного університету внутрішніх справ;
Центр професійної підготовки й перепідготовки робітничих кадрів №1;
Науково-дослідний гірничорудний інститут;
ТОВ «ЕРТАНЗ»;
Приватний заклад «Центр професійної освіти і навчання».

Донецька область:

Донбаський державний педагогічний університет;
Донецький державний університет внутрішніх справ;
Навчально-методичний центр професійно-технічної освіти у Донецькій області.

Івано-Франківська область:

м. Івано-Франківськ

Вище професійне училище № 13 м. Івано-Франківськ;
Івано-Франківський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти;
Ліцей №23 імені Романа Гурика Івано-Франківської міської ради;
Навчально-методичний кабінет професійно-технічної освіти в Івано-Франківській області;
Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника.

м. Богородчани

Богородчанський професійний будівельний ліцей;
Підгірська гімназія Богородчанського професійного будівельного ліцею.

Житомирська область:

м. Житомир

Державного університету «Житомирська політехніка».

Запорізька область:

м. Запоріжжя

Громадська спілка «Соціальне підприємство «Центр освіти дорослих «Перший»;
Громадська спілка «Соціальне підприємство» Центру освіти дорослих «Перший»;
ДНЗ «Мелітопольське вище професійне училище»;
Запорізький національний університет;
Запорізький обласний інститут післядипломної педагогічної освіти;
Мелітопольський державний педагогічний університет імені Богдана Хмельницького;
Центр освіти дорослих «Перший».

Кіровоградська область:

м. Кропивницький

Комунальна установа «Міський центр професійного розвитку педагогічних працівників Кропивницької міської ради».

Львівська область:

м. Львів

Львівський національний університет імені Івана Франка.

м. Дубляни

Львівський національний університет природокористування.

м. Дрогобич

Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка.

Миколаївська область:

м. Миколаїв

Навчально-науковий медичний інститут Чорноморського національного університету імені Петра Могили;
Чорноморський національний університет імені Петра Могили.

Одеська область:

м. Одеса

Державний університет інтелектуальних технологій і зв'язку;
Комунальний заклад «Одеський педагогічний фаховий коледж»;
Навчально-науковий центр технологій дистанційної освіти
Державного університету інтелектуальних технологій та телекомунікацій;
Національний університет «Одеська юридична академія»;
Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського.

м. Ізмаїл

Ізмаїльський державний гуманітарний університет.

Полтавська область:

м. Полтава

Полтавська академія неперервної освіти ім. М. В. Остроградського.

Рівненська область:

м. Рівне

Рівненський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти.

Сумська область:

м. Суми

*Стецьківський заклад загальної середньої освіти I-III ступенів Сумської міської ради Україна
Сумський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти.*

м. Глухів

*Відокремлений структурний підрозділ «Професійно-педагогічний фаховий коледж Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка»;
Глухівська загальноосвітня школа I-III ступенів №2 Глухівської міської ради Сумської області;
Глухівський національний педагогічний університет імені Олександра Довженка.*

м. Путивль

Путивльський педагогічний фаховий коледж імені С. В. Руднева.

Тернопільська область:

м. Тернопіль

*Західноукраїнський національний університет;
Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка;
Тернопільський професійний коледж Відкритого міжнародного університету розвитку людини «Україна».*

Харківська область:

сmt. Шевченкове

ДНЗ «Куп'янський регіональний центр професійної освіти».

м. Харків:

*Асоціація з розвитку професійної та неперервної освіти;
Департамент науки і освіти Харківської обласної державної адміністрації;
Державний біотехнологічний університет;
Громадська організація «Школа адаптивного управління соціально-педагогічними системами»;
КВНЗ «Харківська академія неперервної освіти»;
Комунальний заклад «Харківська гуманітарно-педагогічна академія»;
Науково-методичний центр професійно-технічної освіти у Харківській області;
Українська інженерно-педагогічна академія;
Харківський автомобільно-дорожній фаховий коледж;
Харківський державний медичний університет;
Харківський національний автомобільно-дорожній університет;
Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна;
Харківський фаховий коледж технологій та дизайну;
Freelance, Gig Contractor (JSC PUMB);
Центр післядипломної освіти Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна.*

Херсонська область:

м. Херсон

Херсонська академія неперервної освіти.

Хмельницька область:

м. Хмельницький

Хмельницький інститут Міжрегіональної академії управління персоналом;
Хмельницький обласний інститут післядипломної педагогічної освіти.

м. Каменець-Подільський

Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка.

Черкаська область:

м. Черкаси

Черкаський державний технологічний університет.

м. Умань

Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини.

Чернівецька область:

м. Чернівці

Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича.

Ченігівська область:

м. Чернігів

Національний університет «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка.

ОСНОВНІ ОРГАНІЗАТОРИ Forum SOIS, 2024:

Національна академія педагогічних наук України:

Державна науково-педагогічна бібліотека України імені В. О. Сухомлинського
(відділ наукового інформаційно-аналітичного супроводу освіти).

Міністерство освіти і науки України:

Українська інженерно-педагогічна академія
Державна наукова установа «Інститут модернізації змісту освіти»
Київський національний університет імені Тараса Шевченка
(кафедра новітньої історії України історичного факультету)

Громадські об'єднання:

Громадська спілка «Асоціація з розвитку професійної та неперервної освіти»
Українська національна секція Міжнародного товариства інженерної педагогіки – IGIP

Проект Erasmus + проект «Мікрокваліфікації на основі MOOC для професійного розвитку викладачів»

СТРАТЕГІЧНІ ПАРТНЕРИ ФОРУМУ:

- ✦ Навчально-методичний центр професійно-технічної освіти у Донецькій області;
- ✦ Вище професійне училище № 13 м. Івано-Франківська;
- ✦ Приватний заклад «Центр професійної освіти і навчання».

Наукове видання

**Forum SOIS, 2024:
РОЗБУДОВА ЄДИНОГО ВІДКРИТОГО
ІНФОРМАЦІЙНОГО ПРОСТОРУ
ОСВІТИ ВПРОДОВЖ ЖИТТЯ**

*Збірник матеріалів (наукових праць, тез доповідей)
Шостого Міжнародного науково-практичного WEB-форуму
(26-29 березня 2024 року)
Київ-Харків*

Електронне видання

*За наук. ред. М. Л. Ростоки, Т. С. Бондаренко, Г. С. Черевичного
Упорядник: М. Л. Росток.
Літературні редактори: Ю. А. Кравченко, Н. М. Василенко
Бібліографічний редактор: О. В. Углова*

Випуск здійснено на умовах договору про спільну діяльність співорганізаторів заходу
Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В. О. Сухомлинського,
Української інженерно-педагогічної академії і
Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Відповідальні за випуск: М. Л. Росток, Т. С. Бондаренко

*За добросовісність і якість подання змісту тез доповідей
відповідальність несуть автори тез доповідей.
Редакція може не поділяти думку авторів.*

Даний твір захищено авторським правом.

*Заборонено несанкціоноване використання: будь-яке відтворення, копіювання,
модерування без дозволу на це власників авторського права.*

Видавець ТОВ «Нілан-ЛТД».
Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до
Державного реєстру видавців, виготовлювачів і розповсюджувачів
видавничої продукції серія ДК № 4299 від 11.04.2012 р.
21034, м. Вінниця, вул. Немирівське шосе, 62а.
Тел.: 0 (800) 33-00-90, (096) 97-30-934, (093) 89-13-852, (098) 46-98-043.
e-mail: info@tvoru.com.ua
<http://www.tvoru.com.ua>

Erasmus+ project
«Micro-qualifications based on MOOCs
for professional development of teachers»

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

This project has been funded with support from the European Commission.
The European Commission's support for the production of this publication does not constitute an endorsement of the contents, which reflect the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

Erasmus + проєкт
«Мікрокваліфікації на основі MOOC для
професійного розвитку викладачів»

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

Цей проєкт фінансується за підтримки Європейської Комісії.
Підтримка з боку Європейської Комісії в підготовці цього повідомлення [публікації] не означає схвалення його змісту, який відображає думку лише його авторів. Комісія не може нести відповідальність за будь-яке використання інформації, що міститься в авторській публікації тез доповіді.
